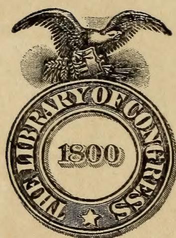

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

GRÁGÁS.

ELZTA LÖGBÓK ÍSLENDINGA.

Útgefin eptir

skinnbókinni í bókasafni konungs

á kostnað

FORNRITAFJELAGS NORÐURLANDA
Í KAUPMANNAHÖFN

af

Vilhjálmi Finsen.

Fyrri deild.

KAUPMANNAHÖFN.
PRENTAÐ HJÁ BERLINGUM.
1852.

Formáli.

Grágás er til á tveimur ágætum skinnbókum, 1157 í bókasafni konungs og 334 í safni Árna Magnússonar, og eru báðar í stóru 2 blaða broti. Handrit þessi eru all ólík hvort öðru, bæði að efni og einkum að niðurröðun, og hafa þó sitt hvort sèr til ágætis. Skinnbókin í Árna Magnússonar safni hefir fjölda af einstökum greinum, sem ekki finnast í handritinu á bókasafni konungs og eru því þættirnir eða bálkarnir þar umfangsmeiri en í hinu síðarnefnda handriti; greinir þessar virðast að mestu leyti vera nýmæli eða rèttarbætur, sem bætzt hafa smásaman við hinn forna stofn og er þá mismunur þessi risin af því, að önnur skinnbókin hefir tekið fleiri af nýmælunum frá síðari tímunum en hin. Aptur hefir skinnbókin í bókasafni konungs nokkra þætti eða bálka, sem alls ekki finnast í handritinu í safni Árna Magnússonar (t. a. m. Þingskapa-þátt, Lögrèttu-þátt, o. s. frv.). Loksins er niðurröðunin ólík í skinnbókunum, bæði á þáttunum og

einnig víða á kapitulunum í hverjum þætti og hinum einstöku greinum í hverjum kapitula, auk þess að nokkur mismunur er á orðum og orðaskipun, sumstaðar minni, en sumstaðar meiri.

Grágás er hèr gefin út eptir skinnbókinni í bókasafni konungs og hefir oss þótt rèttast, þarsem handritið var svo gott og gamalt, að prenta svo nákvæmlega eptir því, bæði að efni og ritmáta, sem orðið gat, án þess að við haft væri annað letur en tíðkast í prentuðum bókum; þó höfum vèr lagfært það sem auðsjáanlega virtust vera ritvillur, en getið þess þá ætíð neðanmáls. Böndin höfum vèr uppleyst en prentað það, sem bundið er, með skáletri. Kapitulaskiptingunni höfum vèr bætt við og höfum vèr einnig milli sviga fært til blaðsíðutal það, sem finnst á skinnbókinni; vegna þess að fyrsta blaðsíðan er ill aflestrar, hefir ekkert blaðsíðutal verið sett á hana og höfum vèr því táknað dálkana á fyrstu tveimur blaðsíðunum þannig: bls. 1, a, b, c og d. Á einstöku greinum er í skinnbókinni aðeins fært til upphafið og niðurlagið, eða einungis upphafið, og má lesa sumar þær greinir gjörvallar í skinnbókinni í Árna Magnússonar safni; þar sem svo stendur á, höfum vèr fyllt út greinirnar eptir tèðri skinnbók, með þeim ritmáta, sem þar er við hafður, en sett það, sem bætt er inní, milli sviga. Skinnbók sú, sem vèr höfum þannig prentað eptir, er að

öllu ósködduð, nema að því leyti, að eptir 37. blaðið vantar 1 eða 2 blöð, og ofan af fyrsta blaðinu hefir verið rifið dálítið stykki; fyrsta blaðsíðan er nokkuð máð á sumum stöðum og höfum vèr þar haft stuðning af eptirriti af fyrstu blaðsíðunni, sem fest er inn í skinnb., framan við hana, og ritað hefir verið (líklega á 18. öld) ámeðan blaðsíðan var betri aflestrar. Hún er skrifuð með tveimur höndum og byrjar hin síðari með 14. blaðinu.

Grágás hefir verið gefin út áður 1829 á kostnað Árna Magnússonar nefndarinnar af herra Konferenzráði Th. Sveinbjörnssyni, með latínskri utleggingu (í 2 böndum í 4 blaða broti); sú útgáfa er prentuð eptir skinnbókinni í Arna Magnússonar safni, en færður til orðamunur úr handritinu í safni konungs og þeir þættirnir þaraðauki prentaðir eptir því, sem það hefir eingöngu. Í báðum skinnbókunum finnst Kristinrètturinn hinn forni (Kristinrèttr Þorláks og Ketils) ásamt tíundarþættinum og eru það þeir kaflarnir af Grágás, sem einnig eru til á öðrum skinnbókum fyrir utan á þeim tveimur, sem hèr hefir verið rætt um. Oss þykir rèttast að öllu samtöldu að álíta þessa kafla sem þætti úr Grágás og höfum vèr því prentað þá í útgáfu þessari; þeir eru gefnir út sèr í lagi 1776 af G. J. Thorkelin, með latínskri utleggingu, eptir ofannefndri skinnb. 334 í Árna Magnúss. safni og orðamunur færður til úr öðrum handrit-

um, en í utgáfu Th. Sveinbjörnssonar er þeim sleppt. Til þessara utgáfna höfum vèr vísað í athugasemdum neðanmáls, til lèttis þeim, er kynni að vilja bera saman utgáfurnar.

Í viðbæti höfum vèr prentað nokkur brot úr Grágás, sem finnast í Árna Magnússonar safni 315, í 2 bl. br., og nokkra einstaka kapitula úr ymsum þáttum af Grágás, sem eru aptan við kristinrèttinn hinn forna í Á. M., 347, í 2 bl. br. Af viðaukum þessum er einkum fyrsta brotið merkilegt, af því það að líkindum eru leifar af ágætu handriti af Grágás, sem hefir verið eldra en þær skinnbækur, sem til eru nú af nefndri lögbók, og ólíkt þeim báðum.

GRÁGÁS.

Kristinna laga þáttr.[1]

1.

(Bls. 1, a.) [a] Þat er upphaf laga vaRa. at allir m*enn* scolo kristnir vera a landi her. oc t*r*va a eiɴ ɢu*þ* foþur *oc* s*on* oc h*elgan* a*nda*. Barn huert sc*a*l færa ti*l* skirn*a*r er alit er s*v*a sem fyrst ma m*e*þ hv*er*ig*r*i scepno sem er. Ef skaporfone barns er i hia. oc sc*a*l h*ann* barn færa ti*l* skirn*a*r. oc sa m*aþ*r er h*ann* biþr ti*l*. Ef eig*i* er skaporfone barns i hia. oc sc*a*l bvandi sa er vist veit*ir* kono þ*eir*ri er lett*a*ri er orðin. færa barn ti*l* skirn*a*r oc sa m*aþ*r er h*ann* biðr ti*l*. Ef hvargi þ*eir*ra er ihia. oc sc*o*lo þ*ei*r meɴ færa barn ti*l* skirn*a*r er þ*a*r ero lögfastir in*n*an hv́s. Ef eigi ero þ*ei*r ti*l*. eþa hafa þ*eir* eigi liþ ti*l*. oc sc*o*lo þa þ*eir* er næst*ir* ero. færa eþ*a* veita lið. Ef sa m*aþ*r hefer eigi syslo a at færa barn ti*l* skirnar er scyldr er ti*l*. eþ*a* sa syniar er beþin*n* er ti*l* fararin*n*ar oc v*arþar* f*iorbavgs* ɢ*arþ* oc a sa sök er vill. sva varþar hvarv*m*tveggia þ*eir*ra oc sc*a*l sok

---

a) = Útgáfa Árna Magnússonar nefudarinnar, cap. 1.

---

1) Fyrirsögninni er við bætt. Á þeim hluta, sem rifinn er ofan af fyrsta blaði skinnbókarinnar (sb. formálann hér að framan), hefur staðið efri parturinn af upphafsstafnum Þ, og af sex miðstöfunum í orðunum u p p h a f l a g a í fyrstu línu.

þ*eir*ri stefna heiman oc qveðia til heimilis bva ix. a þingi þ*ess* m*á*n*z* er sottr er. Bvandi er scyldr at ala þa m*enn* er barn færa til skirnar iij. menn fvlltiþa oc barn en*n* .iiij. mann oc hros eþa eyk ef þ*eim* fylgir. Ef h*ann* a fe min*n*a en hann eigi þingfarar kavpi at gegna oc a h*ann* at veita þeim hvsrvm oc selia þeim mat oc hey. sva sem bvar virþa. Golldit scal a xiiij. notto*m* mat*a*r verð oc heyss. Ef bvandi syníar þ*eim* vistar eþ*a* þ*ess* beina er til er mæltr oc verþr h*ann* vtl*agr* iij. morkom. oc a sa sok er vistar er syniat. Stefna s*ca*l þ*vi* mali heiman oc qveþia ti*l* heimil*is* bva v. a þingi þ*ess* er[1] sottr er. [a] Þ*eir* m*enn* er barn færa ti*l* scirn*a*r sc*o*lo f*a*ra ti*l* logheimil*is* prestz. ne*m*a þ*ei*r fiNi h*ann* fyR. oc biþia at h*ann* skíri barn. Ef h*ann* varn*a*r þ*ess*. oc varþar þ*at* fiorbavgs G*arþ* oc eigo þ*ei*r sok er barn færðo ti*l* skirn*a*r. oc sc*a*l stefna heiman oc qveþia ti*l* (Bls. 1, b.) [ix. heimilis bva a þingi. Ef þeir hitta prestinn a fornvm vegi. oc lætr hann][2] rett scirn vppi at hann lati at [logheimili][3] sinv. ef h*ann* hef*ir* eigi lengr v*er*it heima*n* eN dagstvnd. Ef prestr hefir v*m* nott v*er*it heiman eþ*a* lengr oc hitta menn h*ann* á fornv*m* vegi oc biðia h*ann* skira barn oc lætr h*ann* rett skirn up*p*i at h*ann* l*at*i at kirkiv bæ env*m* næsta. ef barn er eigi sivkt. Ef sott er á barne. oc sc*a*l þ*a*r skira er vatne naer fyrst. Prestr sc*a*l eigi sva fara heima*n* v*m* nott eþa lengr at h*ann* hafi eigi þa reiðo alla m*e*þ ser er h*ann* megi barn skira. Ef h*ann* hef*ir* eigi oc verþr h*ann* secr v*m* þ*at* .iij. morcv*m*. ef h*ann* kemr i av*n*gva ravn v*m* þ*at*. EN ef h*ann* kemr i ravn

---

a) = Á M., c. 2.

---

1) Við bætt.

2 & 3) Á þeim hlutanum, sem af er rifinn, hafa staðið orð þau, sem sett eru a millum sviga, og eins efri parturinn af stöfunum t i a í orðunum l a t i a t.

v*m* þ*at* mal oc stendr þ*at* f*yrir* skirnin*n*i at h*ann* hef*ir* eigi reiðo til oc varþ*ar* h*onv*m þ*at* fiorb*avgs* G*arþ* oc eigo þ*ei*r sokina er barnit færþv til skirn*a*r oc sc*al* heima*n* stefna oc q*veþia* ti*l* ix. h*eimilis* b*va* a þingi. [a] Þ*at* er mælt ef barn elsk i vt eyiv*m* ef erfingi er i hia barns þess oc er hann skyldr at færa til skirnar barn oc bvþo navtar hans oc þeir menn allir er a meginlandi ero skyldir at færa barn til skirnar. Sa er skyldr at lia skips er beþinn er oc fara scal oc hverr er beiddr er sva sem fyrst ma fyrir veþrs sakir. Bvandi er skyldr at ala þa menn v. er vtan ero komnir [1] oc barn en*n* vi. ma*nn*. þ*ei*r sc*o*lo feria þa menn aptr er barn færþo ti*l* scirn*a*r er vtan førðo. Ef kona verþr lett*a*ri a fornvm vegi. oc ero foronavt*a*r h*en*nar skyld*ir* at færa barn ti*l* scirn*a*r. eþ*a* þ*ei*r er f*yr*st ero til beðnir. Ef sa m*aþ*r fær*ir* eigi barn ti*l* skirnar er skyldr er ti*l* eþ*a* syniar honvm farar eþa skips eþa eykiar at navðsynia lavso oc v*arþar* fiorb*avgs* G*arþ* oc scal sokom þ*eim* heima*n* stefna oc q*veþia* h*eimilis* b*va* ix. a þingi þ*ess* m*anz* er sottr er. Ef barn er sva sivct. at við bana er hætt oc nair eigi p*re*stz fvndi. (Bls. 1, c.) oc [a olærþr maþr þa at skira barnit. ef þat er at] [2] bvanda husi. oc sc*a*l tak[a vatn i keraldi] [3]. Ef barn verðr sivct á förn[vm vegi. oc scal skira] [4] þ*a*r er vatni náer næst. eþa síá. ef eigi náer vatni. h*ann* sc*a*l sva mæla. ek vígi þic vatn. i nafni foþur oc gera ***kross*** avatninv. m*e*þ hendi sin*n*i en*n*i hægri. oc sonar oc gera an*n*an ***kross*** a vatninv. oc anda heilags. oc gera in*n* þriþia ***kross*** avatninv. i kros sc*a*l bregða þvmal

---

a) = Á. M, c. 3.

---

1) Orðin: Þat er mælt ef — komnir standa þar á fyrstu blaðsíðu skinnbokarinnar, sem hún er mest máð.

2, 3 & 4) Það sem sett er milli sviga hefur staðið a þeim hlutanum sem af er rifinn.

fingrinv*m*. viþ orþit hv*er*t þ*eir*ra þriGia. H*ann* sc*al* gefa nafn barninv. sem þ*at* sc*al* heita. oc sva mæla. ec skíre þic sc*al* h*ann* qveða. oc nefna barnit. i nafni foður. oc drepa i vatnit barninv. oc sonar. oc drepa í i an*n*at siɴ. oc anda heilags. oc drepa þ*v*i i eno þriðia sin*n*i. sva at þa verþi alvátt. Þo er rett at v*m* siɴ se idrepit. eþ*a* helt vatni á eþ*a* avsit. ef eigi verðr raðrv́m at oþro. Nv naer eigi vatninv eþa sió. getr snió. h*ann* sc*al* gera krosa a snénv*m*. oc qveða slik orð yf*ir* sem h*ann* skyldi a vatninv. h*ann* sc*al* drepa barninv i snæin*n*. oc lata fylgia þav orð. avll sem þa at h*ann* drépi þ*v*i i vatnit. h*ann* sc*al* bræða snæin*n* m*e*þ hondv*m* s*er*. oc riða á s*v*a. at þ*at* verði. alvátt. Eigi sc*al* h*ann* s*v*a drepa barni i snæin*n*. at þ*at* sæki kvlþi. s*v*a at þ*v*i sé við bana hætt. heldr sc*al* h*ann* riþa snænv*m* á m*e*þ hondv*m* s*er*. Karlm*aþ*r á skirn at veita barninv. en*n* ef h*ann* kaɴ eigi orð ti*l* eþa atferli. oc er rett at kona ken*n*i honv*m*. Þvi at eins sc*al* faðir barns veita scirn barne ef eigi ero aþrir men*n* ti*l*. Eɴ ef faþir scir*ir* sialfr barn sitt sivct. oc sc*al* h*ann* skilia séing við konv sina. Ef h*ann* skilr eigi séing við hana oc varðar h*on*v*m*. f*ior*b*avgs* ɢ*arþ*. sva sc*al* fara v*m* qvanfang h*an*s sem (Bls. 1, d.) byscop lofar. Sa [1] m*aþ*r er barn hefir skirt. sc*al* fara ti*l* fvnd*ar* við prest [2]. oc qveþa orð þav f*yrir* h*on*v*m* sem h*ann* hafði i barn skírn. oc segia til at ferla hver fylgt hafa. Nv þyck*ir* presti eigi rætt at skírn farit. hvart sem skorta orð eþ*a* at ferli. þa varþar f*ior*b*avgs* ɢ*arþ* korlo*m* oc konv*m*. xij. vetra gomlv*m*. Ef p*re*sti þycc*ir* rétt sv scírn. oc andazk barn. oc sc*al* þ*at* grafa at kirkiv. oc syngva lík song yf*ir*. En ef barn lifnar. þa sc*al*

---

1) Efri parturinn af stöfunum r Sa hefur staðið á þeim hlutanum, sem af er rifinn.

2) Leiðrètting fyrir p r e s t z.

p*restr* veita þ*v*i alla reiðo. þa er vp*p* er f*ra* þ*v*i er ivatn er drepit. Eigi sc*a*l scíra barn i an*n*at siɴ. ef f*yrr* var étt at skirn f*a*rit. Ef þ*at* hef*ir* scírt v*er*it i nafni fo*þvr* oc sonar. oc anda heilags. þa sc*a*l eigi scíra ian*n*at sin*n*. þott. eigi se vatn vígt. eþ*a* einv sin*n*i i drepit. Ef presti þycc*ir* eigi aðr m*e*þ fvllv rett at scírn farit. hvart sem skorta orð eþ*a* avnn*vr* atferli. oc andazk barnit. oc sc*a*l þ*at* eigi gr*a*fa at kirkio. en*n* ef barn lifn*a*r. oc sc*a*l prestr veita þ*v*i fvlla scirn. sem aðr hafi ecci v*er*it yf*ir* svngit. Ef barn andazk primsignt. oc hef*ir* eigi v*er*it scírt. oc sc*a*l þ*at* grafa v*ið* k*ir*k*iv* garð ví. þ*a*r er mætisk vigð mold oc ö vigð. oc syngva eigi liksong yf*ir*. Ef barn elsc sva nær pascho*m*. eþ*a* hvita dogv*m*. oc vill m*aþ*r fresta scírn ti*l* lavgaʀ dags f*yrir* pascha. eþ*a* hvita d*aga*. oc verðr h*onv*m þ*at* rétt ef barn er eigi sivkt. scíra sc*a*l þegar lata ef sivct er. Ef h*ann* vill þvatdags at scírn biða. oc sc*a*l m*aþ*r fara ti*l* fvndar v*ið* pr*e*st. oc sc*a*l prestr raða hv*a*rt h*ann* vill skíra barn f*yrr*. eþ*a* vill h*ann* biða þvatdags at. Karlman*n*e hv*er*iv*m* er skylt. fvlltiða. at kvn*n*a orð þav at skira b*a*rn. oc þav at ferli er þar fylgia. ef h*ann* kan*n* eigi f*yrir* örækt*a*r sak*a*r. oc. varþ*a*r h*onv*m f*iorbavgs* ɢ*arþ*. (Bls. 2, a.) oc á byscop at raþa f*yrir* sök þ*eir*ri. Man*n*e hv*er*io*m* er hyɢiandi hef*ir* ti*l*. karlman*n*i *oc* kono er skylt at kvn*n*a. p*ate*r n*oste*r. oc credo ind*ominv*m. Ef h*ann* vill eigi kvn*n*a. oc h*a*fi h*ann* vit ti*l* oc v*a*rþar h*onv*m þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arþ*. oc á byskop at raþa f*yrir* sök þ*eir*ri hv*er*r sækia sc*a*l.

2. vm lik førslor.

[a] Lík hv*er*t sc*a*l ti*l* kirkio færa þ*at* er at kirkio a lægt s*v*a sem m*enn* verþa bvn*ir* f*yr*st til. Ef arfloko m*aþ*r er

a) = Á. M., c. 4.

hia. ens andaþa. oc á h*ann* at færa lik ti*l* kirkio. oc sa m*aþ*r er h*ann* biþr ti*l*. Ef eigi er erfingi hia. eþ*a* h*ann* er eigi fvlltiþi. oc sc*a*l bvandi sa fœra ti*l* k*irk*io er vist veitti env*m* andaþa siþarst. Ef hvargi er hia. erfingi ne bvandi. *oc* sc*o*lo þ*ei*r lögfast*ir* m*enn*. þa fœra lik ti*l* k*ir*-*kiv*. er þ*a*r ero næstir. oc taka af fe þ*v*i er in*n* andaþi atti. lereſt eþ*a* vaþmal. oc bva v*m* lik. ef sa atti eigi fe til. oc er hin*n* scyldr at fa ti*l* at bva v*m* lik er til [1] kirkio fær*ir*. Lóg helga daga alla er mon*nom* rett. at bva vm lik. oc g*er*a kistv at. oc m*e*þ at f*a*ra oc grafa. nema tvá a xij. manoðo*m*. pascha dag in*n* f*yr*sta oc iola dag en*n* f*yr*sta. Með a at f*a*ra fostodag en*n* langa en*n* eigi a iorð at opna ti*l* þ*ess* at gr*a*fa niðr lik. Til þ*eir*rar kirkio sc*a*l lik fœra [2] er b*yskop* lofar groft at. Bvandi er skyldr at ala þan*n* man*n* er lik fœrir ti*l* kirkio. m*e*þ fimta man*n*. oc hros eþ*a* eýk. ef þ*eim* fylgir. ef h*ann* syniar þei*m*. oc er h*ann* þa v́tl*agr*. iij. morko*m*. oc a sa sok er vistar er syniat. Stefna sc*a*l heima*n* oc qveðia til bva v. a þ*ing*i. Sa m*aþ*r er kirkio v*a*rþveitir a gravpt up*p*i at lata. oc sc*a*l þ*a*r gr*a*fa sem h*ann* ræðr. oc prestr sa er þ*a*r ᴇʀ. Lik sc*a*l eigi b*er*a ikirkio. bert eþ*a* bloþvct. eigi sc*a*l þ*ess* (Bls. 2, b.) manz lik i kircio bera er eigi atti kircio genkt. meþ*an* h*ann* lifþi. Ef m*aþ*r berr þ*ess* m*anz* lik ikircio. er fr*a* er skilþr. oc sc*a*l h*ann* bœta lavstin*n* kircion*n*i. xij. avrom. ef [3] vill eigi gialda þ*at* fé. oc verþr h*ann* v́tl*agr* v*m* þ*at* .iij. morkv*m*. oc a þo at in*n*a kircion*n*i sitt fé. Lik sc*a*l ecci gr*a*fa aþr kólnat er. Ef

---

1) Þessu orði er við bætt.
2) Við bætt.
3) Hér er, ef til vill, sleppt hann, af gáleysi ritarans.

m*aþ*r grefr lik aþr kalt er. oc verþr h*ann* sekr v*m* þ*at* .iij. morko*m*. oc a sa sök er vill. Ef meɴ hrapa s*v*a grefte at qviþr beʀ þ*at*, at avnd væri i briosti man*n*i. þa er h*ann* v*a*r niðr gr*a*fen*n*. oc verþr þ*at* at morþe þa. [a] leg scolo ǫll v*er*a iafn dýr. hvart sem ero næʀ kirkio eþ*a* fiʀ. i k*irk*io garþe. xij. alnv*m* sc*a*l kavpa leg vnd*ir* ma*nn*. ne*m*a barn se tan*n*lavst. þ*a*r sc*a*l kavpa halfo ödyʀa. vi. aln*a*r sc*a*l p*re*str h*af*a f*yrir* liksǫng. Sa sc*a*l gialda legkavp. oc liksǫngs kavp. er lik fær*ir* til kirkio. H*ann* sc*a*l þ*a*r gialda. a k*irk*io bǿ þei*m* er lik v*a*r graf*it*. en*n* v. dag viko. þa er .iiij. vikor ero af svm*ri*. þ*a*r i tv́ni f*yrir* karldvro*m*. Sa m*aþ*r er kirkio varð veit*ir* oc p*re*str. a hváʀ þ*eir*ra at nefna vatta at v*m* sitt fe ef eigi kǿmr fr*a*m*m*. oc er rétt þ*a*r at stefna v*m*. oc telia hin*n* sekian .iij. morkv*m* v*m* haldit. Hin*n* svarar rettv f*yrir* sik. þa er h*ann* færþi lik ti*l* kirkio. ef h*ann* bavð þ*eim* at han*n*sala þ*at* fé. ef þ*ei*r attv gialldaga sam*an*. oc eíndaga þ*a*r oc sc*o*lo þ*ei*r taka þav han*n*sol. Sa er lik færði ti*l* k*irk*io. þa á [1] at h*af*a af fe ins andaþa sina avra. eþ*a* heimta at erfingiv*m*. ef hittzig v*a*r eigi ti*l*. Ef hv*a*rgi atti til in*n* andaþi eþa erfingi h*an*s. oc tekrat þ*a*r fe er eigi er ti*l*. þa scal veita leg oc liksong. nv viþr ti*l* svms en*n* eigi til allz. ti*l* þ*ess* sc*a*l f*yr*st h*af*a fe at bva v*m* lik. oc þa at kavpa liksong. legkavp sc*a*l siþ*a*rst vin*n*a. (Bls. 3, a.) [b] Ef gavngo m*aþ*r andazk in*n*i at man*n*z. oc sc*a*l bvaɴdi fǿra lik h*an*s ti*l* k*irk*io. Ef sa m*aþ*r hafði fe a s*er*. en*n* andaþi. oc sc*a*l þ*a*r taka af ti*l* þvrft*a*r h*o*n*v*m. Ef h*ann* hafþi þ*a*r meira fe eþa atti i ǫðrv*m* stǫðom. oc a bvandi at taka

a) = Á. M., c. 5.
b) = Á. M., c. 6.

1) Hér kynni, ef til vill, að vera sleppt hann, af gáleysi ritarans.

þ*at* fe sa er h*onv*m veitti vist er h*ann* andaþizk. nema h*onv*m véri tekin vist. at løgfardøgv*m* sv er h*onv*m væri vért við. oc ge*n*gi h*ann* at sinv raði abravt. en*n* eigi frænda. oc á bvandi at taka þ*at* fe. er sa m*aþ*r hafði þangat haft. er þ*a*r andaþizk. oc eigi meira. Þ*at* fe eigo frændr ins andaþa er h*ann* hafði átt i oþr*vm* stoþom. Ef lik er fært or þingv*m* pr*e*stz. þa er h*ann* skylldr at fylgia þ*v*i ti*l* graf*a*r. ef h*onv*m ero aþr orð ger. enda se þ*at* in*n*aɴ hreps. oc sc*a*l h*ann* þa h*af*a liksongs kavp. oc s*v*a ef h*onv*m ero eigi orð gør þott h*ann* f*a*ri hv*er*gi. Eigi er pr*e*str skylldr at fylgia liki or hrep*p*. ef þ*a*r er noccor graft*a*r kirkia. Eɴ ef h*ann* vill eigi fylgia sem nv v*a*r tínt. þa a sa lik songs kavp er yf*ir* sýngr. Ef prestr er sva farin*n* or þingo*m* sinv*m* at h*ann* hef*ir* engi feng*it* í stað sin*n*. þa a h*ann* eigi at hafa liksöngs kavp. þott m*enn* andask þ*a*r. [a] Ef m*aþ*r andazk i v́t eýiom. oc ero þ*eir* m*enn* skyld*ir* at føra lik ti*l* k*irk*io. er a megin lande ætti ti*l* at føra eþa bvþo navt*a*r. ef h*ann* andazk ifiski skala. Sa a skips at liá er beðin*n* er. ef ti*l* á. Ef m*aþ*r varn*a*r skips eþa far*a*r sa er bóndr er. oc verþr h*ann* vtl*agr* v*m* þ*at*. iij. morkv*m*. Ef m*aþ*r andazk a þingo*m* eþ*a* leiþo*m* oc sc*o*lo bvþo navt*a*r h*an*s føra lik ti*l* k*irk*io. Ef m*aþ*r andazk a þingvelli eþa leiþar velli ept*ir* er m*enn* ero abravt farn*ir*. oc ása m*aþ*r lik h*an*s ti*l* kirkio at føra er næst býr. þ*eir*ra m*an*na er .ij. hvskarla á oc v*m* sialfv*m* s*er*. Ef m*aþ*r andazk a þingvelli ept*ir* er m*enn* ero abravt farn*ir* af þingi. oc sc*a*l bvandi sa føra lik ti*l* k*irk*io. er her býr a þingvelli. Ef m*aþ*r andazk i far maɴa (Bls. 3, b.) bv́þom oc sc*o*lo bvðo navt*a*r føra lik ti*l* kirkio. Ef m*aþ*r andazk

---

a) = Á. M., c. 7.

afernvm vegi. oc scolo foronavtar hans. fera lik til kirkio. ef siór eþa vatn kastar likomi á land. oc scal land eigandi fera lik þav til kirkio. Ef fe rekr a land meþ likvm. oc scal þar taka af til þvrfta þeim. ef meira fe er oc a land-eigandi at halda þvi til dóms. Ef finnz lik gavngv manz i haga vti. oc scal land eigandi fera lik hans til kirkio. oc eignaz fé þat er hinn hafþi a sér. Ef hann atti meira fe inn andaþi. oc eigo frændr hans at taka þat fe. Ef lik finnz i landi manz. eþa i vt hýsvm. oc a land eigandi at færa þat til kirkio. oc varþveita fe ef hinn hafþi a ser. til handa frændom. Ef lik finz a fiollvm þeim er vatnföll deila merki. oc scal sa maþr fera lik til kirkio. er næst býr vötnvm þeim i heraþi. er næst sprettr vpp likinv a fiallinv. enda eigi hann .ij. hvskarla. oc vm sialfom ser. Þangat scal til heraþs fera sem vavtn falla. Ef lik finnz i af réttom. eþa i almenningvm. oc a sa lik þat at fera til kirkio. er næst býr. þeirra manna er á .ij. hvskarla oc vm sialfom sér. Ef maþr ferir eigi lik þat til kirkio. er hann er skyldr til. at lavgvm at fera. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc a sa sok er vill. oc scal[1] stefna heiman. oc qveðia til heimilis bva .v. a þingi þess er sottr er. Ef maþr er sóttr vm þat at hann ferþi eigi lik til kirkio. oc versk hann mali ef hann getr þann quið. at hann hygði at sa maþr ætti eigi kirkio légt. oc fellr þa vtlegð niþr við hann. En dómr a at dema a hendr honvm. at hafa til fert a .xiiij. nottom enom næstvm eptir vapna tak. Ef maþr ferir lik þat til kirkio er eigi atti at kirkio legt. oc varþar þat fiorbavgs garþ. nema hann geti þann quið. at hann hygði at sa maþr ætti kirkio legt. oc scal hann fra hafa fært á (Bls. 4, a.) xiiij. nottom envm næstvm eptir þing lávsn. oc bæta lavst-

[1]) Við bætt.

in*n* kirkion*n*i xij. avrv*m*. Fiog*ur* ero lik þav er eigi sc*a*l at kirkio g*r*afa. þ*at* er lik eitt. ef m*aþ*r andazk öskirþr. an*n*at er skog*ar* m*anz* lik. þ*ess* er ö æll er. oc öferiandi. þ*at* sc*a*l oc eigi at kirkio grafa. ne*m*a byskop sa lofi er yfir fiorþv*n*gi þei*m* er. En ef b*yskop* lof*a*r. oc sc*a*l þa ti*l* k*irki*o føra. Þ*at* er lik it þriþia er eigi sc*a*l at kirkio g*r*afa. ef m*aþ*r viþr a s*er* verk þav er h*onv*m verþa at bana. s*v*a at h*ann* vildi vn*nit* h*af*a. ne*m*a h*ann* fáe iþrvn siþan. oc gangi ti*l* script*a*r vi*đ* prest. oc sc*a*l þa g*r*afa h*ann* at k*irki*o. Þott eigi nae p*re*st fvndi oc segi h*ann* ölærþv*m* man*n*e ti*l* at h*ann* iþraz. oc s*v*a þott h*ann* megi eigi mæla. oc g*er*i h*ann* þér iartegn*ir* at men*n* fin*n*i at h*ann* iþriz i hvginv*m*. þott h*ann* komi eigi tungvn*n*i ti*l*. oc sc*a*l þo g*r*afa h*ann* at k*irki*o. Þ*at* er lik it .iiij. er eigi sc*a*l at k*irki*o grafa ef byskop vill ban*n*at h*af*a at g*r*afa at k*irki*o. þ*at* lik er eigi a at k*irki*o lægt. þ*at* sc*a*l þ*a*r g*r*afa er fiʀ se tv́n g*a*rþi m*anz*. en*n* i avrskotz helgi vi*đ*. oc hv*a*rtki se akr ne eng. oc eigi falli vötn af ti*l* bölstaþa. oc syng*va* eigi liksong yf*ir*.

3.

[a] Kirkia hv*er* sc*a*l standa i sama stað sem vigð er. ef þ*at* ma f*yrir* skriþv*m*. eþa vatna ga*n*gi. eþa eldz gangi. eþa ofviþri. eþa heróð eyþi at. or af dolv*m*. eþa v́t strøndo*m*. þ*at* er rett at føra kirkio ef þ*ei*r atbvrþ*ir* verþa. þ*at* er rett at føra k*irki*o ef byskop lofar. Ef kirkia er vp*p* tekin manaþe f*yrir* vetr. eþa lestizk hon. sva at ho*n* er önýt, oc scolo lík oc beín førð a bravt þa*đ*an f*yrir* vetr nætr. enar næsto. Til þ*eir*rar kirkio sc*a*l føra lik oc beín

a) = Á. M., c. 8

sem b*yskop* lof*a*r. gröft at. þar er m*aþ*r vill bein føra. oc sc*a*l land eigande qveþia ti*l* bva. ix oc hvskarla þ*eir*ra s*va* sem ti*l* skips drátt*a*r. at føra bein. (Bls. 4, b.) Þ*ei*r sc*o*lo hafa m*e*þ s*er* pala oc rekvr. h*ann* sc*a*l sialfR fá hvþir ti*l* at bera bein i. oc eyki at føra. þa bva sc*a*l h*ann* qveþia er næstir ero. stað þei*m* er bein sc*a*l vp*p* grafa. oc h*af*a qvatt .vij. nottom fyR. en*n* ti*l* þarf at koma. æþa meira mæli. þ*ei*r sc*o*lo koma ti*l* i miþian morgin. Bvande sc*a*l fara oc huscarlar þ*ei*r er heilinde h*af*a ti*l*. all*ir* nema smala m*aþ*r. Þ*ei*r sc*o*lo hefia groft vp*p* i kirkio garþi vtan v*er*þo*m*. oc leita s*va* beina sem þ*ei*r myndi fiár ef ván væri i g*a*rþinv*m*. Prestr er scyldr at fara ti*l* at vigia vatn. oc syng*va* yf*ir* beinv*m*. sa er bændr er ti*l*. Til þ*eir*rar kirkio sc*a*l bein føra sem b*yskop* lofar groft at. þar er rett hvartz vill at gera eina grof at beinv*m* eþa fleiri. Vm þav avð æfi øll er kircio þ*eir*re h*af*a fylgt. er vp*p* v*o*r*o* tekin bein. hvartz þ*at* v*a*r i løndum eþ*a* lavsvm avrv*m*. eþ*a* kirkio bvnaþi þ*at* sc*a*l fara ti*l* kirkio þ*eir*rar alt es bein ero førð ti*l*. Ef land eigandi letr eigi føra bein s*va* sem mælt er. eþa fara m*enn* eigi ti*l* þ*ei*r er qvaddir ero. oc verðr hv*er*r þ*eir*ra sekr iij. morkv*m*. oc a land eigandi sok við þa. er qvadd*ir* ero. en*n* sa við h*ann* er vill. Stefna scal [1] heiman sökv*m* þeim. oc qveðia .v. b*va* a þi*n*gi þ*ess* er sottr er. enda scal dómr déma a hendr þeim beina férslo. at h*af*a fært ti*l* kirkio. xiiij. notto*m* ept*ir* vapna tak.

4.

[a] Ef kirkia brennr vp*p*. eþa lestiz s*va* at g*er*a þarf

a) = Á. M. c. 9.

1) Við bætt.

aþra. oc s*ca*l þ*a*r kirkio gera[1] er b*yskop* vill. oc sva mikla sem h*ann* vill. oc þ*a*r kirkio kalla er h*ann* vill. land eigandi er skyldr at la*ta* g*e*ra kirkio. a bø sinv*m*. hv*er*gi er fyʀ let g*era*. H*ann* s*ca*l s*v*a hefia smiþ vp*p*. at gør se a xij. manoðom env*m* næstv*m*. þa*þ*an f*ra* er kirkia lestiz sva at tíþir megi veíta. ef h*ann* (Bls. 5, a.) of forlar. Land eigandi a at leggia fe ti*l* ki*r*kio. s*v*a at b*yskop* vili vigia k*irki*o f*yrir* þei*m* søkv*m*. þa s*ca*l b*yskop* ti*l* f*a*ra at vigia þa kirkiv. bvandi er skyldr sa er þ*a*r býr at halda k*irki*o dag. þan*n* at iafnlengð hv*er*re v*m* siɴ a hv*er*io*m* .xij. manoþo*m*. oc hiv́ h*a*n*s* oc gestir. þ*ei*r er þ*a*r ero v*m* nottina aþr. oc þ*ei*r m*enn* allir er tivnd sina leggia s*v*a þangat at byskop vill at þ*ei*r haldi þ*a*r kirkio dag. þ*a*r s*ca*l hv*er*r halda k*irki*o dag er b*yskop* vill. Sva s*ca*l kirkio dag halda at helgi. sem paskha dag. oc ferr h*ann* sem aþrir messo dagar. þangat s*ca*l leggia hv*er*r logtivnd sina halfa. til þ*eir*rar kirkio sem byskop qveþr at. oc s*ca*l b*yskop* skipta þvi heraþi ti*l* þes. at af hverivngi bø ti*l* hv*er*r*a*r kirkio. hv*er*r s*ca*l gialda tiund sina. hv*er*gi er a landi býr. Sa er tivnd s*ca*l in*n*a af ho*n*dom. h*ann* s*ca*l gialda þ*a*r i tv́ni f*yrir* karldvró*m*. a kirkio bønv*m*. en*n* .v. dag vikv. er iiij. vicvr erv af svmri. h*ann* s*ca*l gialda þ*at* fe. i vaþmalom eþa varar feldom. eþ*a* igvlli eþa ibrendv silfri. H*ann* s*ca*l gialda halfan þan*n* hlut. ef h*ann* vill. er h*ann* geldr þang*at*. þ*at* er fiorþvngr tivndar h*a*n*s* allrar. þan*n* s*ca*l h*ann* gialda[2] ef h*o*n*v*m þickir þ*at* bet*ra*. i vaxi eþa viði eþa tiorv. Kost a h*ann* at gialda alt ivaþmalum ef h*ann* vill. Ef eigi kemr fe þ*at*

1) Við bætt.
2) Leiðrètting fyrir g i a l d.

fram*m* s*v*a sem mælt er. oc er þeim maɴi rett er kirkio varþveit*ir*. at nefna vatta at. at fe þ*at* kemr eigi fram*m*. oc stefna þ*a*r v*m* i tvíni heima. f*yrir* karldvrv*m* at sín. v*m* tivndar hald. oc telia hin*n* sekian v*m* .vi. morkv*m*. oc gialda þan*n* hlvt tivndar er ept*ir* stóð. tvennv*m* gioldv*m* sem bvar virþa. Honv*m* er rett at stefna sin*n*i stefnv v*m* hvarn fiorþv*n*giɴ. enda er rett at stefna ein*n*i stefnv v*m* baþa fiorþungana. af þ*v*i at ein*n* er aþili at baþo*m* (Bls. 5, b.) oc heimta sem aþra tiund. [a] þar er maþr leggr fe ti*l* kirkio. hvartz þ*at* er i londo*m* eþa bv fe. eþa lausom avro*m*. eþa er þ*at* i tivndv*m*. af þei*m* bölstavþv*m*. er heraþs meɴ sc*o*lo þangat in*n*a. þ*at* scal sa m*aþ*r er kirkio v*a*rþveitir. lata gera þan*n* maldaga allan a skrá. hvat h*ann* hef*ir* gefit þangat fiár eþa aþrir. heraþs men*n* ti*l* þ*eir*rar kircio. Þan*n* maldaga er þeim rett. at bera ti*l* þings. oc lysa at lavgbergi. eþa i lavgretto. eþa a varþi*n*gi þ*v*i er h*ann* heýr. hvat þ*a*r liggr ti*l* fiar ti*l* þ*eir*rar kirkio. H*ann* sc*a*l lata raþa scrá. oc lysa þan*n* maldaga heima at kirkion*n*i. v*m* sin*n* a .xij. manoþv*m* hv*er*ivm þa er m*enn* h*af*a tiþa sökn þangat flestir. Ef m*aþ*r tekr þ*at* fe er til kirkio er laget. oc geldr a bravt eþa gefr. eþa selr savlo*m* ǫþrv*m* man*n*i. oc varþar þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arþ* þeim er selr. oc s*v*a hinv*m* er kavpir. vís vitandi. oc a sa sok er kirkio varþveitir. ef h*ann* vill sott hafa. enn sa er vill. ef h*ann* vill eigi sott hafa. Eɴ ef sa m*aþ*r lógar fe fr*a* kirkio. er hana varþveit*ir*. eþ*a* sa er ti*l* hefir gefit oc varþar þeim. f*iorbavgs* ɢ*arþ*. sem avþro*m* man*n*i. at fr*a* taki. oc a sok við þa hv*er*r er vill. oc sc*a*l þ*eir*ri sok stefna heiman. oc lata varþa f*iorbavgs* ɢ*arþ*. oc qveþia ti*l* heimil*is* bva ix. aþingi þes er sóttr er. oc a þan*n* at dæma fiorbavgs man*n*. ef qviþr berr a h*ann* fe

---

a) = Á. M., c. 10.

tokv f*ra* kirkivn*ni*. en*n* gripin*n* a aptr at déma ti*l* kirkion*n*ar. þan*n* er abravt v*a*r tekin*n*. ef ö lőgat er. en*n* ef lógat er. þa sc*a*l dema iafn marga avra ti*l* kirkionnar sem bvar virða. at þ*at* v*a*r v*er*t er abravt v*a*r tekit. Þeim man*ni* sc*a*l stefna ti*l* gialda v*m* fe þ*at* er h*ann*[1] seldi fra kirkiavn*ni*. eþ*a* keypti er en*n* þickir fé vænlig*ra*. en*n* iafn mic*it* (Bls. 6, a.) varþar hvarvmtveggia. [a] Bvandi sa er a k*i*rkiv bø býr. a at bera eld ti*l* kirkiv. oc hringia klvccv*m*. eþ*a* sa m*aþ*r er h*ann* qveþr ti*l*. Presti er oc rett at b*er*a eld ti*l* kirkio. oc qveykva. kerti. oc hringia klvcco*m*. oc þ*eim* man*ni* er h*ann* qveþr ti*l*. Ef kirkio verþr geígr af eldi. af meþ ferð þ*eir*ra man*na* er nv erv talþir. eþa lestiz klvcca oc halda þ*ei*r eigi abyrgð. hvarvetna þ*ess*. er þ*ei*r geta þan*n* quið. at þ*ei*r féri s*v*a með sem þa at þ*ei*r ætti. sialf*ir* oc vildi vel m*e*þ fara. Ef m*aþ*r hleypr ti*l* öbeþin*n* at b*er*a eld ti*l* k*irk*io. eþa ringia klvckv. oc a býrgiz sa þa k*irk*io oc klvckv er m*e*þ feʀ. [b] Sa er a kirkio landi býr. er skyldr at fæþa p*re*st tva misseri. ef h*ann* a þ*a*r logheimili. oc syngr h*ann* þ*a*r messo loghelga daga alla. navð synia lavst. Ef prestr syngr þ*a*r sialdnaʀ. oc er sa bvandi er a graft*a*r kirkio bø býr. skyldr at ala prest at dagverþi. oc nattverþi. þa er h*ann* syngr þ*a*r messo v*m* dagin*n*. oc ros eþa man*n* ef h*onv*m fylgir. Ef fleiri bva a kirkio bø. en*n* ein*n* bvandi. oc sc*a*l at þeim hl*vt*a ala prest hvarr þ*eir*ra sem þ*ei*r h*af*a af landi mikit ti*l*. hvartz þ*ei*r

---

a) = Á. M., c. 11.
b) = Á. M., c. 12.

---

1) Ámillum orðanna *hann* og seldi er dálítið bil í handritinu, og virðist það koma til af því, að í fyrstu hafi i stað orðanna seldi fra, sem eru nokkuð óskír, verið ritað eitthvað annað, sem hefir fyllt upp lengra rúm.

ero land eigendr. eþ*a* leiglending*ar*. ýtl*agr* er sa v*m* þ*at* er syniar. Ef leiglendingr býr a kirkio bø. oc rénar kirkia s*va* at eigi megi tiþir veita. i hv*er*io veþ*ri*. oc sc*a*l h*ann* gera orð land eiganda. at koma ti*l*. at bæta at kirkio. Landeigandi [1] a sva ti*l* at koma. at at se gort at kirkio a halfom manaþi. env*m* næsta þ*aþ*an f*ra*. er h*onv*m v*o*ro orð gør. sva at veita megi tiþir í. Sekr er h*ann* v*m* .iij. morkv*m* ef eigi er sva gort. Ef leiglendingr náir eigi fvndi land eiganda. er h*ann* farin*n* af landi. eþa ór fiorþvngi. oc er h*ann* þa scyldr at gera [2] (Bls. 6, b.) at kirkionni. oc heimta ti*l* kostnvð [3] at land eiganda. en*n* ef qviþr beʀ þ*at*. at þo mvndi tiþ*ir* mega veita i kirkion*n*i. at eigi væri at gort. oc erat landeigandi skyldr at gialda fe f*yrir* þ*at*. ɢvþs þock hefir hinn fýrir erfiþi sitt. Ef yngri men*n* eiga kirkiv bölstað en*n* .xvi. vetra gamlir. karlar. eþa kon*vr* yng*r*i en*n* .xx. oc asá m*aþ*r at halda kirciv vp. er lograþandi er fiar en*n*a vngv man*n*a. h*ann* sc*a*l taka iafn marga avra af fe en*n*a vngo man*n*a. sem bvar virþa. at h*ann* hefir lagt ti*l* kirkio þvrfta. [a] Þ*at* er man*n*e rétt. at lata læra p*re*stling. ti*l* kirkiv sinnar. h*ann* sc*a*l gøra maldaga við sveinin*n* sialfan. ef h*ann* er .xvi. vetra. en*n* ef h*ann* er yngri. þa sc*a*l h*ann* gera við lograþanda [4] h*an*s. Sa maldagi a at haldaz allr. er þ*ei*r gera meþ s*er*. Nv gera þ*ei*r eigi an*n*an maldaga. en*n* maþr tekr prestling ti*l* kirkiv sinn*ar*. at logmali. h*ann* sc*a*l fa h*onv*m kenzlv. oc

---

a) = Á. M., c. 13.

---

1) Leiðrètting fyrir landeinganði.
2) Leiðrjetting fyrir ga.
3) í staðinn fyrir *n* í þessu orði virðist hafa verið ritaður í fyrstu einhver annar stáfur, ef til vill *v*.
4) Leiðrètting fyrir logranda.

fóstr. oc lata *sva* raþa h*onvm* at þ*at* se sveininv*m* ö vegs lavst oc frændo*m*. oc sva við gøra sem h*an*s barn væri. Nv vill svein*n* eigi nema. oc leiþiz h*onv*m bök. þa s*ca*l föra h*ann* ti*l* ann*a*rra verka. oc raþa h*onv*m s*v*a til. at hvartki verþi h*onv*m við illt ne við örkyml. en*n* halda ti*l* sem rikazt at ollv annars. Nv vill h*ann* hverfa ti*l* námsins. oc s*ca*l þar h*onv*m þa ti*l* halda. vnz h*ann* hefir vigslv tekit. oc er prestr. Sa er h*onv*m fær kenzlo. oc er sa skyldr at fa h*onv*m messv föt oc bøkr. þer er byskopi syniz s*v*a. at veita megi meþ fvllv allar .xij. manaþa tiþir af. Prestr s*ca*l fara ti*l* kirkio þ*eir*rar. er h*ann* v*a*r vigðr ti*l*. oc syng*va* þ*a*r dag hv*er*n loghelgan. at meinlavsv. messo oc öttv söng. oc aptansong. oc v*m* langafostv. oc iola fostv. oc ymbro daga alla. h*ann* s*ca*l lysa maldaga. (Bls. 7, a.) at logbergi þan*n* er við prest er geʀ. eþa i lógretto. h*onv*m er rett at v*er*ia lyriti. in*n*i hafn*ir* h*an*s. at logbergi ef h*ann* vill. Ef prestr flér kirkio þa er h*ann* er ti*l* lærþr. eþa firriz s*v*a at h*ann* veit*ir* eigi tiþir at. sem melt er. oc varþar þeim man*n*i skogangr er við h*onv*m tekr. eþa tiþer þiggr at h*onv*m. eþa samvistv*m* er við h*ann*. Jafnt varþar samvista við h*ann* sem við skogar man*n*. lengr er lyriti er varit. at logb*er*gi. oc er þ*at* fimtardoms sök. oc s*ca*l sok þa lysa at logbergi. oc heimta h*ann* sem aþra mans men*n*. Sva s*ca*l prestr leysazk f*ra* kirkio. at læra an*n*an ti*l* istað sin*n*. þan*n* er byskopi þycki fvll hlít. þeim byskopi er þ*a*r á yfir sokn. Ef prestr verþr sivkr. oc s*ca*l sa m*aþ*r raþa er kirkion*n*i reþr. hve lengi h*ann* vill varþveita h*ann*. Sa m*aþ*r a kost er kirkio varþveit*ir* ef h*onv*m þickir sótt h*an*s lengiazk. at føra prest a hendr frændv*m*. en*n* ef h*onv*m batnar a lengr. oc er h*ann* lavs þa f*ra* kirkion*n*i. En ef kirkiv prestr andazk f*ra* stað þeim er h*ann* v*a*r ti*l* lærþr. oc atti h*ann* fe eptir. oc s*ca*l

kirkia taka. oc sa m*aþ*r er h*ana* varþveit*ir*. iij. hvndroð .vi. alna avra. Ef h*ann* atti meira fé. oc sc*o*lo þ*at* taka frændr.

5. Vm byscopa.

[a] Byskopa sc*o*lom ver hafa tvá alandi her. Scal an*n*aʀ b*yskop* *ver*a at stoli i skala holti. en*n* an*n*aʀ at hölv*m* ihiallta dali. oc sc*a*l sa h*af*a yf*ir* fór v*m* norþlendinga fiorþvng. er ihiallta dali er. v*m* siɴ a .xij. manvþv*m*. Eɴ sa b*yskop* er i skala hollti er. sc*a*l h*af*a yf*ir* fór v*m* fiorþvnga .iij. fara sitt svmar yfir hv*er*n. avstfirþinga fiorþ-*vng*. oc rangæinga fiorþ*vng*. oc vestfirþinga fiorþ*vng*. Byskop er vi*ð* þ*at* skyldr. þa er h*ann* ferr v*m* fiorþvnga. at [1] ko*m*a i lavg hrep*p* hv*er*n. sva at m*e*ɴ nae fvndi h*an*s. (Bls. 7, b.) oc vigia kirkivr. oc savng hv́s oc bøna hv́s. oc byskopa born. oc veita maun*n*om skripta [2] gongo. Þ*a*r er b*yskop* vígir kirciv. a h*ann* at taka .xij. avra. en*n* þ*at* fe gefr b*yskop* ti*l* kirkio þ*eir*rar er h*ann* vigþi þar. Þ*a*r er h*ann* vígir song h*vs*. eþa bæna hús. sc*a*l h*ann* taka .vj. avra hv*a*rt se*m* h*ann* vígir. Bvandi sa er vist veit*ir* byskopi á at fá h*onv*m reiþ skióta. þan*n* dag er h*ann* ferr a bravt. Hvskarlar h*an*s oc bvar ero skyld*ir* at lia hrossa byskopi þ*ei*r er h*ann* biþr ti*l*. Sekr er sa .iij. morkv*m* er syniar. ef hross a til. Byskop sc*a*l ti*l* þ*ess* lata segia i heraþi hv*er*io. at kirkiv sökn. hv*er*ivm i bond. sc*a*l in*n*a fe þ*at* er men*n* sc*o*lo gialda byskøpi. Hveʀ maþr er skyldr at lata þangat koma fiorþvng tivndar sinnar. ti*l* þ*ess* bvanda er b*yskop* qveþr á. Þar verþr gialldagi a þ*v*i fe. in*n* .v. dag vikv er .iiij. vikur ero af svmri. Ef eigi kemr fram*m* feit s*v*a sem mælt er. oc er þeim m*ann*e rett er byskvp hefir v*m* boþit. at nefna vatta at. at eigi ferr gialld fram*m*. h*onv*m er rett at stefna

---

a) = Á M., c. 14.

1) Leiðrètting fyrir *a*.
2) Leiðrètting fyrir skipta.

þ*a*r v*m*. oc heimta sem aþ*ra* tivnd. enda er rett at h*ann* lysi ti*l* fiarins a þingi. oc ero in' sømv viþr lóg[1]. Þ*a*r er m*aþ*r sc*a*l gialda tiund byskopi. h*ann* sc*a*l gialda i gvlli eþ*a* i brendv silf*r*i eþa vaþmalv*m*. eþa i varar felldo*m*. Þ*a*r er m*aþ*r tekr við fe byskops. at h*an*s raþi. oc hverfi fe þ*at*. eþa glatizk an*n*an veg. oc heldr sa eigi abyrgð er við tok. ef h*ann* getr qvið þan*n*. at h*ann* føri sv*a* með se*m* h*ann* atti. Ef fe þ*at* verþr þióf stolit er byskop atti. oc er sa aþili þ*eir*rar sakar. er fe þ*at* hafþi at varþveita. enda er rett at sa søki v*m* er byskop vill. Rett er man*n*i at heimta fe byskops. þ*a*r er h*ann* byþr v*m*. þott h*ann* seli eigi sok i hond maɴi. (Bls. 8, a.) Eigi þarf þ*a*r vatt orð ti*l* nema vili. hv*er*gi a fe at taka fra kirkio þott tiþir se f*ra* teknar. nema þ*a*r er byskvp lofar. oc land eigandi. oc sa er ti*l* gaf. eþa erfingi h*an*s. þ*a*r a bravt at taka ef þ*ei*r verþa a sattir. en*n* hvergi annars staþaʀ.

6. p*re*sta þattr

[a] Prestar eigv at taka ser logheimili at fardogvm. enda er þei*m* rett at þ*ei*r taki siþarr allt til logleiþar. þ*eir*rar er verþr drottins dagin*n*. er þvátt dagin*n* næsta aþr lifa viij. vikvr svmars. Prestr sa er þing hef*ir*. a at segia ti*l* logheimilis sins a leið. ef h*ann* segir eigi ti*l* logheimilis sins aleið. oc er h*ann* skyldr at segia heimilis buum sinum .v. ti*l*. Ef h*ann* segir eigi ti*l*. eþ*a* tekr h*ann* s*er* eigi logheimili. at .viij. vicvm sumars. oc verþr h*ann* vtl*agr* v*m* þ*at* iij. morkvm. enda er rett at stefna h*on*v*m* at þ*ess* bvanda. er hin*n* vill er sækir. þ*eir*ra er h*ann* hef*ir* kirkio haft i þingvm þav misseri. Sa a sok er vill. Prestar

---

a) = Á. M., c. 15.

---

1) Eptir þessi orð er autt bil, sem samsvarar hèrum 11 eða 13 stöfum, í enda línunnar og í byrjun næstu línu; að því sem ráða er af öðrum handritum, virðist samt ekkert vanta.

eiga at selia tiþir sinar. oc meta eigi dyrra en*n* at xij. mo*r*kvm alþinga a milli. vi. merkr sc*a*l h*ann* taka. vi. alna avra. en*n* aþrar .vi. slikar sem þ*a*r ganga a skvllda möti. þ*v*i sem þar eigv heraþs men*n*. er p*re*str hefir ser fengit vistar með. þ*at* fe sc*a*l p*re*sti gialda i vaurv eþa bv fe. eþa logavrvm öllvm. Ef prestr metr dyrra tiðir sinar en*n* at lavgvm. eþa selr. oc verþr h*ann* sekr v*m* þ*at* .iij. morkvm. enda erat hin*n* skyldr. at gialda h*onv*m meira en*n* logkavp. þott h*ann* hafi dyrra keypt. Þ*a*r er land er s*v*a illt yfi*r* farar. eþa ti*l* farar. oc a byskvp at avka fe tokv p*re*stz ef h*ann* vill. þott þ*at* se meira en*n* lógkavp. Prestr a eigi at syngva fleiri messvr en*n* tvér. Prestr a avngva at syng*va* natt messv. nema iola nott ena (Bls. 8, b.) fyrstv. vtl*agr* er h*ann* ef h*ann* gerir eigi sva. enda sc*a*l eigi kaupa þa messv at h*onv*m. Prestar eigv at v*er*a hlyþnir byskvpi. oc syna h*onv*m bökr sinar oc messv fót. Sa prestr sc*a*l syngva messv er byskvp vill. en*n* sa eigi er h*ann* bann*a*r þa þionostv. Prestar sc*o*lo eigi fara me*þ* svndr gerþir. þér er b*yskop* bannar. oc lata af havGva kampa sina oc skeG. oc lata gera krvnv sina v*m* sin*n* a manaþi. oc hlýþa byskvpi at öllv. Ef prestr vill eigi h*af*a þ*at* er byskvp býþr. oc v*er*þr h*ann* sekr v*m* þ*at* .iij. morkv*m*. oc a b*ysko*p sök þa. oc sc*a*l sok þa sækia at presta dómi a alþingi. oc nefna presta .xij. i dóm þan*n*. oc segia þar sok sina fram*m* a hendr h*onv*m. oc sc*a*l byskvp bera sialfr qvið v*m* þ*at* mal. oc prestar .ij. með honvm. oc sc*a*l eiþlavst sækia þa sok. Ef prestr verþr sannr at savk. oc a dómr at dæma á hond. h*onv*m .iij. merkr. at giallda byskvpi. miþvikv dag i mitt þing. á þingi. i bvanda kirkiv garþi. annat sumarit eptiR. ef eigi kemr fe fram*m*. oc sc*a*l sekia se*m* an*nat* do*m* rof. Ef prestar koma vt hingat ti*l* landz. þe*i*r er fýrr h*af*a vt her verit. oc byskvp lofaþi þeim at veita tíþir. oc er mavNv*m*

rett. at kavpa tiþir at þeim. lengr er þ*ei*r h*af*a synt byskopi. bækr sinar oc messv fót. eþa þeim presti er b*yskop* byþr v*m.* Ef vtlendir prestar koma vt hingat. þ*ei*r er eigi h*af*a her fyʀ verit. oc s*ca*l eigi tiþir at þeim kaupa. oc eigi s*co*lo þ*ei*r skira born. nema s*va* se sivkt at ölærþir meɴ ætti at skira. heldr s*co*lo þ*ei*r scira en*n* ölærþir men*n*. ef eigi nair avþrv*m* presti. þa er rett at kavpa tiþir at þeim. ef þ*ei*r h*af*a rit oc innsigli byskvps. oc vitni .ij. man*n*a þ*ei*rra er hia v*or*o vígslv h*an*s. oc segia orð byskvps. þav at rett se mavɴvm. at (Bls. 9, a.) þiɢia alla þionostv at honum. Ef byskvpar koma vt hingat ti*l* landz eþ*a* prestar. þ*ei*r er eigi erv lærþir. a latinv tungv. huartz þ*ei*r erv hermskir eþa gi*r*skir. oc er mavn*n*vm rett at hlyþa tiþvm h*an*s ef men*n* vilia. Eigi s*ca*l kavpa tiþir at þeim. oc aungva þionostv at þeim þiɢia. Ef m*aþ*r létr þan*n* b*yskop* vigia kirkiv eþa byskopa born. er eigi ero latinv lærþir. oc verþr h*ann* sekr v*m* þ*at* .iij. morkvm. við þeɴa b*yskop* er her er aþr. enda s*ca*l sia taka vigslo kavpit. Sva s*ca*l kirkivr vigia. oc byskopa born. sem ecci se aþr at gort. þott þ*ei*r hafi yf*ir* sungit. er eigi erv a latinv tungu lærþiʀ.

7.

[a] Menn scolo trva a ein*n* ɢvð oc ahelga meɴ h*an*s. oc blota eigi heiþnar vættir. þa blöt*ar* h*ann* heiþn*ar* vættir. ef h*ann* signir fe sitt oþrvm en*n* ɢvþi. eþa helgvm mavn*n*vm h*an*s. Ef maðr blotar heiþnar vættir. oc uarþar þ*at* f*io*rb*avgs* ɢ*arþ*. Ef m*aþ*r ferr með galldra eþa gørningar. eþa fiolkýngi. þa ferr h*ann* með fiolkyngi. ef h*ann* queðr þ*at* eþa kennir. eþa lætr queða. at s*er* eþa at fe sinv. þ*at* varþ*ar* h*on*v*m* f*io*rb*avgs* ɢ*arþ*.

---

a) = Á. M., c. 16.

oc *sca*l h*onv*m heiman stefna. oc sækia *við* .xij.[tar] qvið. Ef m*aþ*r ferr með fordæs skap. þ*at* varþ*a*r *scog*GANG*g*. þ*at* ero fordæs skapir. ef m*aþ*r gérir i orðvm sinvm. eþa fiolkyngi sótt eþa bana. fe eþ*a* mavnnv*m*. þ*at* *sca*l sekia *við* .xij.[tar] qvið. Men*n* s*co*lo eigi fara m*e*þ steina. eþa magna þa ti*l* þ*ess* at binda á menn eþa a fé man*n*a. Ef meN trva a steina ti*l* heilindis s*er*. eþa fé. oc varþ*a*r f*ior*b*avgs* G*arþ*. Scalat m*aþ*r eiga fé öborit. ef m*aþ*r a fe oborit. oc letr omerkt ganga. ti*l* þ*ess* at *hann* trvir aþ*at* heldr en*n* a an*n*at fe. eþa ferr m*e*þ hindr vitni neccvers kyns. oc varþ*a*r h*onv*m f*ior*b*avgs* G*arþ*. (Bls. 9, b.) Ef m*aþ*r gengr berserks gang. oc varþ*a*r h*onv*m þ*at* f*ior*b*avgs* G*arþ*. oc s*va* varþ*a*r kavrlvm þeim er hia ero staddir. nema þeir hefti h*ann* at. þa varþar aungvm þ*eir*ra. ef þ*ei*r vin*n*a heftan h*ann* at. en*n* ef optaR kemr at. v*a*rþ*a*r f*ior*b*avgs* G*arþ*.

8. vm d*r*ott*in*s daga hald

[a] Uær skolvm halda drottins dag. in*n* .vij. hvern. s*v*a at þa *sca*l ecci vinna. nema þ*at* er nv mvn ek telia. Men*n* eigv at reka bv fe sitt heim oc heiman. oc eigo konur at heimta nyt af þ*v*i. oc bera heim hvart sem s*ca*l. at men*n* beri heim. eþa feria a skipi. eþa a hr*r*ossi. ef votn ganga a millv*m* beiar oc stoþols. oc eigv konur at g*er*a ti*l* nyt þa. Þ*at* er mællt ef eldr kemr i h*vs* manz. eþa í andvirki hvertki sem er. eþa ganga vótn at eþa skriþvr. eþa of viþri. ahveriga lvnd er þ*ei*r hlvtir vilia meiþa fe manz. oc s*ca*l h*ann* s*v*a biarga all*r*i biorg *við* skaþa sem þa at rvmheilagt sé. Ef fe manz verþr sivct. i haga úti. oc er h*onv*m rett. at reiþa heim ef þ*at* hefir þa helldr líf. enda

---

a) = Á. M., c. 17.

er h*onv*m rett af at lata þ*at* fé. oc gera ti*l* sem þa at rvmheilagt væri. Maþr á at fara forv*m* sinv*m* drottins dag. oc a hv*er*r þ*ei*rra at hafa halfa vett sin*n*a fata. oc a engi þ*ei*rra oþrv*m* at veita. þott ann*a*r hafi meiri fot en*n* annaʀ min*n*i. þeim er rett at b*er*a a sialfvm ser. eþa fara a skipi. eþa bera a hrossi. Maðr a oc at fara með gavngv m*an*n*a* fót drottins dag. þott þ*at* vegi meira. en*n* halfa vétt. Maþr á oc at fara meþ þing fot sin. oc m*e*þ mat. þott meirá vegi en*n* halfa vett. þ*at* er h*ann* skal a alþingi hafa. Rett er at hafa halfa vett uarnings v*m* fram ef h*ann* vill. (Bls. 10, a.) Ef m*aþ*r hefir meiri klyfiar. enda kemr h*ann* þvátt dag. oc er bvandi skylldr. at ala þa v*m* helgina. Sva s*co*lo þ*ei*r ti*l* skipa. at maþr hafi at varþveita klyfia hros eitt. eþa .ij. men*n* .iij. ef sva gegnir heldr. Bvandi er skýlldr at ala þing meɴ iafn m*a*rga hiv*m*. þa er f*yr*stir koma. oc f*a*ra ti*l* avndverz þings. oc at þing lavsnv*m* af þingi. Vtl*agr* er bvaɴdi ef h*ann* syniar. iij. morkv*m*. oc a sa sok er vist*a*r er syniat. oc er rett þa at stefna þegar. oc q*ueþia* b*va* .v. a þingi. Maɴi er rett. at f*a*ra þott drottins dagr se ti*l* sels. með byttvr. eþa með sleþa. eþa með andvirki sitt. þott þ*at* vegi meira en*n* halfa vett. hv*er*tki er er. þess er h*ann* þarf igegn at hafa skrvþi þ*v*i er h*ann* vill or selinv føra. eptir helgina. Manni er rett at fara þott drottins dagr se. á reka strandir. eþa í skoga ef h*ann* a með andvirci sitt. þ*at* er h*ann* þarf i gegn at hafa viþi eþa kolvm. þeim sem h*ann* vill heim føra eptir helgina. Sva s*co*lo þ*ei*r ti*l* ætla at þ*ei*r hafi eigi fleiri hross. en*n* maðr hafi eitt i togi. Eigi varþar at hestar renni eptir lavs*ir*. Föt er rett at. þvrka vti. þott drottins dagr sé. eþa vorv. ef meɴ ero navð staddir at. ber er oc rett at lesa. oc heim at hafa. eigi meira en*n* meɴ hafi i hondvm s*er*. Þar er maðr førir bv sitt i fardogvm drottins dag. þa er h*onv*m

rett. at reka malnýtv sina. ti*l* þ*ess* beiar er h*ann* sc*a*l bva a þav misseri. eigi sc*a*l þa feria yfir vötn eþa reiþa. Ef maþr fiþr savð i rett vm havst. oc er h*onv*m rett at fara heim með. hvartz (Bls. 10, b.) h*ann* vill. at reiþa. eþa fara an*n*an veg me*þ*. Ef maþr kavpir gelld fe a havst. oc er h*onv*m rett at reka heim. oc með fara. þot*t* drottins dagr se. h*ann* sc*a*l eigi feria v*m* votn. eða reiþa. Ef meɴ koma af hafi. oc erv meɴ sva staddir. at mavɴvm se haski eþa fe þ*eir*ra. eþa þott meɴ feri farma her f*yrir* land fram*m*. oc er rett. at hrioþa skip oc bera farm af. þott drottins dagr se ef þeim þyckir fe eþa skip i haska noccorv*m*. Hverr maþr þ*eir*ra er þ*a*r v*a*r. sc*a*l hafa gefit a .vij. notto*m* env*m* næstvm. f*ra* þ*vi* er þ*ei*r rvddv skip*it*. öln vaþmals. eþa vllar reyfi. þ*eir*ra er .vi. geri hespv. gefa þeim moɴvm er sva litit fe eigv. at eigi gialda þingfarar kavp. Sekr er maþr v*m* .iij. morkum. ef h*ann* gefr eigi. sa a sok er vill. Maþr a oc at fiskia drottins dag. eþa messv dag. eþa veiþa aɴat ef h*ann* vill. H*ann* sc*a*l hafa messv vm morginiɴ aþr. oc lata eigi ueiþina standa f*yrir* tiþa sócniɴi. Ef h*ann* hagar annan veg. oc verþr h*ann* vtl*agr* vm þ*at* .iij. morkvm. Ef m*aþ*r fiɴr reka tre af skipi. oc er h*onv*m rett upp at leggia. Ef tre er meira. eɴ h*ann* megi vp*p* leɢia. oc sc*a*l h*ann* eigi hoɢva i svndr. Rett er honv*m* at flytia at landi. oc gefa af in*n* .v.[a] hlvt. Ef m*aþ*r fiðr reka t*re* a fiorv sinni. oc a h*ann* vpp at velta þott drottins dagr se. ör fleþar mali. Ef h*ann* ma eigi vpp koma. oc a h*ann* þa at marka t*re*. Eigi sc*a*l h*ann* isvndr havɢva. h*ann* eignaz hv*a*rgi er a land kemr. ef h*ann* hefir log mark a lagt. Þ*at* er mellt v*m* drottins daga (Bls. 11, a.) veiþi alla. oc messv daga veiþi. þ*ar* sc*a*l gefa af[1] in*n* .v.[2] hlvt. oc hafa gefit a .vij. nottv*m* envm næstvm.

---

1) Í handritinu gefa af gefa.

2) Við bætt.

fra þ*v*i er veitt er. þ*at* sc*a*l gefa innan hreps mauɴvm. þeim er eigi gegna þingfarar kaupi. Ef m*aþ*r gefr eigi sva. oc verþr h*ann* sekr vm þ*at* .iij. morkvm. sa a sok er vill. Ef maðr feʀ for sin*n*i. drottins dag. oc kemr h*ann* at þ*a*r er løghlið er aptr bøtt. oc a h*ann* at briota vpp þott heilagt se. Hiɴ er vtl*agr* er hlið bøtti.

9. lavg*a*r daga halld

[a] Uer sc*o*lom hallda lavgar dag iɴ .vij. hvern nón helgaɴ sa er næst drottins degi f*yr*ir. þa sc*a*l ecki vinna vpp f*ra* eÿkt. nema þ*at* er nv mvn cc telia. Þ*at* a at uinna allt er drottins dag a at viɴa. þa er eykt er v́t svðrs ætt er deilld i þriþiunga. oc hefir solin gengna[1] .ij. hlvti. en*n* eiɴ ö gengiɴ. Ef meɴ lata fe af þvatt dag. oc sc*a*l borit af skinni f*yrir* eykt. þa eigv meɴ at saxa vm aptaniɴ. oc skera mør. oc g*er*a mat til. þaɴ er v*m* helgina þarf at h*af*a. þott sva se ti*l* ætlat at noccot gangi af oc varþar þ*at* eigi við løg. Ef meɴ viɴa a eykt þvatt dag. oc verþa þ*ei*r vtl*agir* .iij. mørkvm. oc sc*a*l bvanda f*yr*st sekia ef h*ann* hefir i verki v*er*it. Ef griþ meɴ hafa i verki verit. oc skulldar meɴ. eþa þrælar. oc a frelsinga f*yr*st at sækia. Ef þ*ei*r hafa vɴit a eykt. oc verþa þ*ei*r sott*ir* v*m*. oc v*er*-iaz þ*ei*r mali ef þ*ei*r geta þaɴ q*u*ið. at eigi sæi söl. oc þ*eir* myndi ske*m*r viɴa ef söl sæi. þ*at* er oc biarg q*u*iðr ef þ*at* berr at atfærsla þ*eir*ra veri s*v*a litil at þ*ei*r þerði eigi hei*m* at ganga. f*yrir* of r*ik*i bvandaɴs. oc v*er*þr bvaɴdi þ*a*r vtl*agr* en*n* eigi þ*ei*r. Ef m*aþ*r beʀ (Bls. 11, b.) klyfiar þvatt dag. oc vill h*ann* heim þreyta. oc a h*ann* at bera ti*l* þ*ess* vnz sol er skaft ha. Ef h*ann* ma eigi

a) = Á. M, c. 18.

1) Í skinnbókinni gegna.

heim þreyta. oc s*ca*l h*ann* tekit h*af*a s*er* gisting aþr söl er i vestri. oc ovan lagðar klyfiar. vtl*agr* er bvandi ef h*ann* syniar uist*ar*. Hin*n* s*ca*l b*er*a klyfiar ti*l* ins næsta bøiar aleiþis. oc biðia *ser* vist*ar*. vtl*agr* er bvandi ef h*ann* syniaʀ. Hin*n* s*ca*l f*ar*a ti*l* ins .iij. bøiar. oc leɢia ovan klyfiar þar. oc biðia s*er* vist*ar* oc fata hirðzlv. Ef bvandi syniar h*onv*m vist*ar*. oc verðr h*ann* vtl*agr* vm þ*at*. enda abyrgiz h*ann* klyfiarnar þott hinn lati ept*ir* liɢia þ*ar*. ityni er atti. Bera a maðr klyfiar af fialli. ef h*onv*m hef*ir* seinna fariz eɴ h*ann* ætlaþi. þott døgr se løg heilvg.

10. lavg*a*r daga halld

Brvð meɴ eigv at b*er*a klyfiar lavgar d*ag*. vnz söl er skaft há. Bvandi er skylldr at ala þa með .v. maɴ. ef brvð gvmi er ifor eþa brvþr. en*n* með .iij. maɴ elligar. vtl*agr* er bvandi ef h*ann* syniar þeim vistar. Far meɴ eigv at bera klyfiar lavg*a*r dag. vnz söl er skaft há. Bvandi er skyldr at ala þa. með .v. maɴ. ef styri m*aþ*r er i fór. ella með .iij. maɴ. vtl*agr* er bvandi .iij. m*orkvm*. ef h*ann* syniar *þeim* vist*ar*. oc eigv þ*ei*r sok er vistar er syniat. oc s*ca*l stefna heiman oc q*veþia* ti*l* b*va* .v. aþ*ingi*. Þeir bvendr erv við man*n*a elþi skyld*ir*. er gegna eiga þingfarar kavpi. eɴ eigi *þei*r er miɴa fe eigv. Þeim maɴi er rett. er með goð orð ferr. ti*l* várþings. þott meiʀ se eɴ eykt. at bera klyfiar. eþa f*ar*a a skipi. oc s*v*a þing heyiundum ollv*m*. þ*eim* er ti*l* avndv*er*z þings fara. fot sín oc tiolld oc mat eigv þe*i*r at h*af*a. hafa a m*aþ*r halfa vétt v*ar*nings. v*m* fr*a*m ef h*ann* vill. Bvandi er skyldr at ala þa meɴ v*m* nott er ti*l* varþings fara (Bls. 12, a.) oc ala halfv færi en*n* hiv. þa er þingheyiendr co*m*a. Goþi s*ca*l eigi siþarr koma ti*l* varþings. en*n* h*ann* hafi tialldat bvð sina lavgar dag f*yrr* eɴ söl se scaft há. oc er buinn at ganga ti*l* þing helgi.

vtl*agr* er h*ann* ef h*ann* viɴr lengr. Þa er skapt há söl. ef maðr stendr ifiorv. þ*a*r er mætiz siór. oc land at half follnvm sǽ. oc mætti h*ann* sia ihaf vt þa er sol gengr at uatni. enda syniz h*onv*m sva. ef spiót væri sett vnd*ir* sölna. þ*at* er maðr mætti taka hendi ti*l* fals. at oddriɴ tæki vnd*ir* solna. en*n* spiotz skaptz haliɴ a sió niðr. ef i heiþi mætti sia. Ef maþr viþr drottins dag. eþa lavgar dag ept*ir* eykt. eþa lög helgan dag. fleira eɴ nv er ti*l* talit. oc verðr h*ann* vtl*agr* vm þ*at* .iij. m*orkvm.* oc a sa sok er vill. Sok þ*eir*ri sc*a*l stefna heiman. oc q*ueþia* ti*l* heimilis bva .v. aþingi þ*ess* manz er sottr er. Sva sc*a*l nottina halda f*yrir* lög helgan dag sem dagiɴ ept*ir*. Ef rumheilagt er ept*ir* helgan dag. oc er h*onv*m rett at fara ti*l* syslv sinnar en*n* efra hlut nætr.

11. v*m* jola halld

[a] Jola helgi eigvm v*er* at halda. alande her. þ*at* erv dagar .xiij. þar sc*a*l halda iola dag in*n* f*yr*sta. oc en*n* .viij. oc in*n* .xiij. sem paska dag. in*n* f*yr*sta. oc annan dag iola oc en*n* .iij. oc iɴ iiij. þa sc*a*l halda sem drottins dag. at öllv annars nema at þ*v*i. þa er rett at moka undan fe sinv. en .iij. dag iola oc in*n* .iiij. hvarn sem vill. Eɴ meþal daga alla vm iól. er rett at moka vndan fe oc reiþa a voll. þaɴ lvta vallar er nerr er fiosi. ef h*ann* hefir eyki ti*l*. oc vellta þ*a*r af. Ef m*aþ*r dregr myki ýt. oc hefir eigi eyk ti*l*. oc sc*a*l þa føra ihavg. þ*at* eigv meɴ oc at viɴa meþals daga vm iöl. at slatra oc lata (Bls. 12, b.) af fe þ*at* er vm iol þarf at hafa. oc heita mvngát oc reiða anduirki. hey þ*at* er skylt er. Ef honv*m* þyccir þ*at* hagligra at gefa eɴ hitt er aþr er heima. enda hafi þ*ei*r eigi eyki ti*l*

a) = Á. M. c. 19.

fengit f*yrir* iol. Eigi a h*ann* meira for verk at reiþa heys en*n* vel vinni vm iol.

12. v*m* pacha helgi

[a] PASKA helgi eigvm ver at hallda. þ*at* erv dagar .iiij. pascha dag inn f*yr*sta. h*ann* sc*o*lom ver hallda sem iola dag IN f*yr*sta. EN annan dag pascha oc IN .iij. oc mið vikv dag. þa sc*o*lom ver hallda sem drottins dag. EN fra pascha deginv*m* f*yr*sta sc*o*lo vera vikvr .v. ti*l* drottins dags þ*ess* er gangdaga vika hefzk vpp eptir. Annan dag vikv i gangdogo*m*. oc inn .iij. oc miðvikv dag. sc*o*lom v*er* halda sem lavgar dag. EN fasta ein mælt. þ*eir* m*e*N ti*l* þess erv talþir. Rett er at h*af*a hvitan mat v*m* nott ef vill. Ef berr á aNan dag vikv. eþa IN .iij. i gangdogv*m*. philippvs messv oc iacobs. eþa crucis meso. eþa kirkiv dag. oc er rett at eta tvi mællt oc eigi kiot. Ef berr a miðvikv dag i gangdogv*m* messv dagana. oc sc*a*l fasta sem aþr. EN .v. dagr vikv i gangdogvm er vp*p*stigni*ng*a*r* dagr. h*ann* sc*o*lom v*er* hallda sem pascha dag. Fra pascha deginum f*yr*sta. sc*o*lo v*er*a vikvr .vij. ti*l* drottins dags ihvita dogvm. þ*a*r er vika heil a millum oc gangdaga vikv. Lavgar dag f*yrir* huita daga er moNvm skylt at fasta dag fostv. [b] Drottins dag i hvita dogo*m*, sc*a*l halda sem pascha d*ag*. annan d*ag* vikv oc .iij. dag. sc*o*lom v*er* halda sem d*r*ottins dag. Miþvikv dag er moNv*m* rett at b*er*a klyfiar. ef m*e*N føra bv sín oc f*er*ia f*a*rma. oc vorv sina til skips. reka fe sitt ɩafrétt. *oc* klip*p*a savði.

---

a) = Á. M, c. 20.
b) = Á. M., c. 21.

13.

(Bls. 13, a.) [a] Messv daga eigum *ver* at halda logtekna. þa er nv mvn ec telia. Fra envm .xiij. degi iola erv nætr .vij. ti*l* ins .viij. dags. f*ra* envm .xiij. Þa erv .viij. nætr ti*l* agnes messv. þa erv .iiij. n*ætr* ti*l* pals messv. oc er þar eigi fasta f*yrir*. Þ*aþ*an ero .vij. nætr ti*l* brigidar messv. þ*a*r er eigi fasta f*yrir*. þa er ein nótt ti*l* mariv messv. þa erv .xx. nætr ti*l* pettars m*essv*. oc eigi fasta f*yrir*. þa erv .ij. nétr ti*l* mathias m*esso*. oc fasta f*yrir* dag oc nott. Þa erv .xvi. ti*l* gregorivs m*essv*. xvij. ef hlavp ár er. ix. n*ætr* ti*l* b*e*n*e*dictus m*essv*. iiij. ti*l* mariv m*esso*. þa er einni nott. miþr eɴ .xxx. ti*l* joh*anne*s m*esso*. þa erv .ij. nætr ti*l* gangdags ins eina. H*ann* sc*o*lom *ver* halda sem þvatt dag. oc fasta. nema h*ann* b*er*i a pascha vikv. eþa kirkiv dag. þa er rett at h*af*a tvimællt oc eigi kiot. en*n* ef a pascha vikv berr. þa er rét*t* at eta kiot. ef vill. þ*aþ*an erv .vi. nætr ti*l* philippus m*essv*. oc iacobs. þ*a*r er eigi fasta f*yrir*. þa erv .ij. n*ætr* ti*l* crvcis m*esso*. oc eigi fasta f*yrir*. vij. nætr ins fiorþa tigar ti*l* kolvmba m*esso*. oc eigi fasta f*yrir*. xv. n*ætr* ti*l* ioh*anne*s m*esso*. oc f*asta* f*yrir* .ij. dégr. v. n*ætr* ti*l* pettars *messo*. oc f*asta* f*yrir* .ij. dégr. ix. n*ætr* ti*l* selia manna m*esso* oc eigi f*asta* f*yrir*. xvij. n*ætr* ti*l* iacobs messv oc f*asta* f*yrir* dag oc nótt. iiij. n*ætr* ti*l* olafs m*essv* oc f*asta* f*yrir* dag oc nott. xij. n*ætr* ti*l* laurentivs m*essv* oc f*asta* f*yrir* dag oc n*ott*. v. n*ætr* ti*l* mariv m*esso* oc f*asta* f*yrir* dag oc not*t*. ix. n*ætr* ti*l* bartholomeus m*esso*. oc f*asta* f*yrir* dag oc n*ott*. xv. n*ætr* ti*l* mariv m*esso* oc eigi f*asta* f*yrir*. vi. n*ætr* til crucis m*esso*. oc eigi f*asta* f*yrir*. vij. n*ætr* ti*l* mathevs m*esso* oc f*asta* f*yrir* dag oc n*ott*. viij. n*ætr* ti*l* michials m*esso* oc f*asta*

---

a) = Á. M., c. 22.

f*yrir* dag oc n*ott*. eiɴi nott miþr eɴ .xxx. ti*l* simons m*esso* oc ivdas. oc f*asta* f*yrir* d*ag* oc n*ott*. (Bls. 13, b.) iiij. n*ætr* ti*l* allra heilagra m*esso*. oc f*asta* f*yrir* dag oc nott. nema a aɴan dag uikv beri. þa sc*a*l fasta fostv nott ena nestv aþr. oc sc*a*l bvandi gefa nattverð hiona siɴa. þ*eir*ra er ti*l* log føstv erv skyld innan hreps mauɴvm. þei*m* er eigi gegna þinɢfarar kaupi. oc imbro natta verð tueɢia. Hueʀ buandi er skylldr at gefa .iij. natta uerð hiona siɴa. oc gefa eigi fiska nattverð. oc sc*o*lo hreps meɴ. skipta matgiofum þeim a haustit a samquamum. Fra allra heilag*ra* m*esso* ero netr. x. ti*l* marteins m*esso* oc eigi f*asta* f*yrir*. xi. n*ætr* ti*l* cecilio m*esso* oc er þ*a*r dag fasta f*yrir*. ef hon stendr a fostv degi. i. nott ti*l* clemens m*esso* oc eigi f*asta* f*yrir*. vij. n*ætr* ti*l* ᴀndreas m*esso*. oc f*asta* f*yrir* dag oc nott. vi. n*ætr* ti*l* ɴicholas m*esso* oc fasta f*yrir* dag *oc* n*ott*. i. nott ti*l* ambrosius m*esso*. iij. n*ætr* ti*l* ᴍagn*vs* m*esso*. viij. n*ætr* ti*l* thomas m*esso* oc f*asta* f*yrir* dag oc n*ott*. þ*aþ*an erv .ij. n*ætr* ti*l* thorlaks m*esso* oc vatn fasta f*yrir* dag oc n*ott*. ho*n* verþr eiɴi nott f*yrir* iol.

14. v*m* hatiða halld

[a] Fimtan ero þ*ei*r dagar a .xij. manoþv*m*. er meɴ sc*o*lo eigi fleira ueiþa eɴ [1] nv mv*n* ek telia. Hvita biorn eigv meɴ at taka. oc g*er*a heima*n* for ti*l*. oc á sa biorn er f*yr*str kemr a bana sari. hv*er*gi er land á. nema þrælar ueiþi eþa skvlld*a*r meɴ. þa a sa er fe atti at þei*m* mavɴv*m*. Rösmhval [2] eigv meɴ at veiþa. oc a halfa*n*. sa er ueiþir.

---

a) = Á. M, c. 23.

1) Í staðinn fyrir þetta orð sýnist í fyrstu að hafa verið ritað at, en síðan giört úr því.

2) Stafirnir h v í þessu orði eru ritaðir fyrir ofan línuna, ef til vill, með yngri hendi.

enn halfan hinn er land a. Reka hval eigv meɴ at flytia. oc festa. oc skera ef eigi vm festir. Ef landgangr verþr at fiskvm. oc scolo meɴ taka. Þa er landgangr at. ef meɴ havɢva hávɢiarnvm eþa taka hondvm. Eigi scal net hafa viþ ne avngla. Fogla eigv meɴ at veiþa (Bls. 14, a.) fiaþr sára ef hondvm ma taka. Gefa scal af iɴ fimta lvt sem af annaʀi drottins daga veiþi. Jola dag iɴ fyrsta eigv meɴ sva at veiþa sem nv er talit. oc eigi fleira. oc iɴ .viij. oc iɴ .xiij. oc pascha dag iɴ fyrsta. vppstigningar dag oc hvítz svɴv dag. mariv mesvr .iiij. oc allraheilagra messo oc iohannes messo. pettars messo oc pals. vm sumar oc kirkiv dag oc thorlaks messo. Eɴ drottins daga alla aþra oc messv daga. oc verþr eitt hald a ollum oþrvm.

15. langafösto halld

[a] Langa fostv eigvm ver at hallda. þat erv .vij. vicvr. drottins dag þaɴ scolo ver ganga i fostv. sem vpp er sagt a þingvm oc a leiþvm. Þa er maþr gengr ifostv. þa scal eta kiot fyrir miþia nott. eɴ þa scal eigi eta kiot. a þeim vikvm .vij. fyrr eɴ sol reɴr a fioll [1] pascha dag. Aɴan dag vikv iɴ fyrsta i langa fostv. oc iɴ .iij. er rett at hafa tvi mælt. oc eigi kiot. eɴ alla daga aþra þaþan fra. til pascha nema drottins daga þa scal fasta. xj. erv nætr þær. er logskylldar erv at fasta i langa fostv. Fostv netr .vij. oc miþvikv nott in fyrsta. oc in efsta. oc miþvikv nott i ymbro dogvm. oc þvátt nött. [b] Jola fostv eigvm ver at hallda. ver scolom taka til annan dag vikv [2] at varna við kiotvi. þaɴ

a) = Á. M., c. 27.
b) = Á. M., c. 28.

1) Ritað violl.
2) Ritarinn hefir fyrst fellt úr orðunum annan dag viku, en skrifað þau síðan fyrir ofan línuna.

er drottins dagar verþa .iij. á millvm oc iola. dags ins f*yr*sta. þa sc*a*l eigi eta kiot a þ*eir*ri stvndav. nema drottins daga oc messv daga logtekna. Fostv daga eigv*m* v*er* at fasta i iola f*ostv.* oc næternar. oc iɴ næsta dag iolv*m* f*yrir.* dag f*ostv.* oc f*yrir* iɴ .xiij. dag. [a] Jmbro daga eigv*m* v*er* at hallda .xij. at favstv a .xij. manoþv*m.* (Bls. 14, b.) oc næternar. Jmbrv daga sc*o*lo v*er* hallda á aɴaʀi vikv fostv. oc a hvita daga vikv. Rett er at h*a*f*a* hvitan mat þvatt nott i imb*ro* dogvm þeim a hvita dogv*m* verþa. Sva sc*o*lom v*er* hallda imb*ro* dogv*m* f*yrir* iol. oc f*yrir* michials messv. sem upp er sagt a þingi oc a leiþum.

16. v*m* fösto tiðir

[b] Um langa fostv oc vm imb*ro* daga oc favstv daga alla oc þvatt dag f*yrir* hvita daga. þa varþar maɴi f*ior*b*avgs* ɢ*arþ.* ef kiot etr. eɴ v*m* allar fostv tiþir aþrar. oc verþr maþr vtl*agr* .iij. morkvm. þott h*ann* eti kiot. oc a sa sakar þær er vill. Vtl*agr* verþr a valt sa m*aþ*r er ti*l* fostv er taliðr ef h*ann* hefir hvitan mat. þa er logfasta er annan eɴ kiot. oc sc*a*l stefna heiman oc queðia ti*l* heimil*is* bva a þingi þ*ess* manz er sottr er. ix. ti*l* f*ior*b*avgs* sakaɴa. eɴ .v. ti*l* vtlagar sakaɴa. [c] Ef m*aþ*r verþr sva staddr. i ýt eyivm v*m* langa f*ostv.* at h*ann* hefir engi annan mat eɴ kiot. oc sc*a*l h*ann* helldr [1] eta eɴ fara aundv siɴi. f*yrir* mat leysi. h*ann* sc*a*l eigi eta imb*ro* daga kiot. eþa fostav daga. Sva sc*a*l h*ann* eta at h*ann* ali avnd sina við. eɴ eigi sc*a*l h*ann* hyldazk á. Gengit sc*a*l h*ann* h*a*f*a* ti*l* skript*ar* við kenni maɴ a .vij. nottv*m* envm nestv*m.* er h*ann* kemr vr eýivɴi. Þ*at* er

---

a) = Á. M., c. 29.
b) = Á. M., c. 30.
c) = Á. M., c. 31.

---

1) Leiðrètting fyrir helld.

kiot er meɴ lata af navt eþa fær sauði. oc geitr. oc svín. Ef svín kemr a ros kiot oc s*ca*l h*ann* ala .iij. manvþr oc fella holld af. eɴ feita aþra. iij. Ef svín kemr a manz hræ. oc s*ca*l ala .vi. manvþr.[1] oc fella holld af. (Bls. 15, a.) ef hylldz hefir á. eɴ feita aþra .vi. manvðr þa er rett at nýta svín. Biorn eigv m*e*ɴ at veiþa oc nýta hvart sem er viþbiorn eþa hvitabiorn. oc ravð dýre. hiort oc hrein. þ*at* s*ca*l eta þa er kiot ætt er. Rosm hval oc sel s*ca*l eta a þeim tiðum at eins er kiot ætt er. Fogla eigv meɴ at æta. þa er a vatni fliota. Klö fogla s*co*lo m*e*ɴ eigi nýta. þa er hræ klo er á. Örnv oc hrafna eþa vali. eþa smyrla. rett er at eta hosn oc rivpur. þ*a*r ero eɢ æt vndan þeim fvglvm er foglar ero ætir. A þeim tiþvm s*ca*l eɢ eta er m*e*ɴ eta hvitan mat. [a] kvikfe eigv meɴ at nyta. þ*at* er sialfir lata af. þo er rett at nyta þott eigi lati sialfir af. ef m*aþ*r veit hvat verþr. hvart sem fersk i vavtnv*m*. eþa drepa skriþvr. eþa hriþir. eþa hvatki er þ*v*i verþr. þes er m*aþ*r veit. þa s*ca*l þ*at* fe nýta nema svidda verþi. oc gefa af iɴ .v. lvt af ollv fe nema m*aþ*r sæfi. Hafa gefit a .vij. nottvm envm næstvm. þ*aþ*an fr*a* er fe fór af. innan hrepsmavɴv*m* þeim er eigi eigv þingfarar[2] kavpi at gegna. Sekr er h*ann* v*m* .iij. morkv*m* ef h*ann* gefr eigi sva. Kalf s*ca*l ala .iij. netr. þo er rett at nýta h*ann*. þott h*ann* se f*yrr* skorinn. ef h*onv*m er matr gefinn. oc gefa af in*n* .v. lvt. þ*at* fe er eigi ætt. er m*aþ*r veit at manz bani verþr. Ros eigv meɴ eigi at eta oc hvnda. oc melracca. oc kottv. oc en engi kló dýr. oc eigi hræ fogla. Ef m*aþ*r etr þav dýr. er fr*a* erv skilð.

---

a) ⇐ Á. M., c. 32.

---

1) Ritarinn hefir fyrst skrifað manoþr, en gjört síðan ur því.

2) Leiðrétting fyrir þingfar.

oc *varþar* honvm *þat* fiorbavgs *garþ*. (Bls. 15, b.) [a] Þeim manni er skyllt. at fasta lavgfavst*vr* er h*ann* er .xii. vetra gamall at svmar malum aþr. eigi s*ca*l h*onv*m vetr telia ef h*ann* er sva aliɴ at neccver nott er af vetri. Maþr a at halda logfostv sinni. vnz h*ann* er siavtavgr. heill maþr a at fasta log fostv. en*n* eigi sa er sivkr er. Yngri m*aþ*r eɴ .xii. vetra. eɴ ellri eɴ siav togr. era skylldr at fasta nema vili. konv þ*eir*ri er eigi skylt at fasta. er. barn hef*ir* kvikt iq*ui*þi. kona sv er eigi ti*l* faustv talit. er barn hefir abriosti. ena f*yr*stv langa favstv. h*af*a a hon barn a briosti ti*l* enn*ar* .iij. langa fostv. eigi s*ca*l *þat* lengr standa f*yrir* logfavstv þ*eir*ra. eɴ eina föstv. Jafn skyllt er þeim mavɴvm at varna við kiotvi a fostv tiþvm. sem hinvm er ti*l* fostv erv talþir.[1] Sa m*aþ*r er varðveitir in*n* vnga maɴ. eþa in*n* evitra. oc létr h*ann* eta kiot a faustv tiþvm. eþa ö æti. þott eigi se fostv tiþir. oc varþar h*onv*m sva við log sem h*ann* æti sialfr. eɴ ecci hinum er etr. ef h*ann* atti eigi vit ti*l* at sia við. Ef m*aþ*r berr i mat manz. *þat* er eigi er ætt. oc vill h*ann* g*er*a ti*l* haþung*ar* honum. oc *varþar* h*onv*m fiorbavgs *garþ*. eɴ ecci hinv*m* er etr.

17. v*m* föstu tiþer

[b] Seto mavnnu*m* er skylt at fasta v*m* engi v*er*k. oc eigi verk mavɴv*m*. þeim er i engi v*er*ki erv. oc eigi þeim maɴi er smala rekr heim. oc eigi þeim er avɴvngs v*er*c viþr. f*yrir* bve m*anz*. Þ*at* erv avɴongs verk. ef m*aþ*r viþr hv*er*n dag þ*at* er bvandi vill. Eigi s*ca*l setv maðr lavpa ti*l* verks ef h*ann* skylldi fasta. ti*l* þ*ess*. (Bls. 16, a) at h*ann* scyli þa heldr matazk eɴ aþr. Saman kemr lavgfasta með

b) = Á. M, c. 33.
b) = Á. M., c. 34.

1) Í skinnbókinni stendur: er eigi erv til fostv talþir, sem hlýtur að vera ritvilla.

ollv*m* moɴv*m*. þa er imbro daga uika hefzk vpp a havst. vnz liþr pettars m*esso* a sum*ar*. Sa m*aþ*r er h*ann* sc*a*l fasta. h*ann* sc*a*l h*af*a etit mat sɪɴ f*yrir* miþia nott. þa er h*ann* fastar v*m* dagin*n* ept*ir*. oc mataz eigi aþr liðr nón. Sva sc*a*l oc næternar varna við kiotvi. þer er log skylt er at fasta sem vm dagɪɴ. þa sc*a*l nott v*er*a a haust. oc a vetr er eigi ma sia dag. oc v*er*i h*ann* þ*a*r. er h*ann* mætti sia í haf vt i veþri skylavsv. þa sc*a*l nott v*er*a a sum*ar* er sol gengr vm norþr ætt. þ*at* er norþr ætt. er sol er komin i beɢia ætt norðrs oc vt norþrs. oc ti*l* þ*ess* vnz ho*n* er komin i beɢia ætt nordrs oc lannorþrs. Þa er m*aþ*r fastar v*m* nott sc*a*l h*ann* h*af*a þurran[1] mat. þ*at* er þvʀ matr. gras oc alldin. oc iarþar avoxtr allr. þ*at* a m*aþ*r oc at eta. ef h*ann* fastar. fiska allz kyns. oc hvala. aþra eɴ rosmal oc sel. þ*at* sc*a*l eta þa er kiot ætt er. Ros hval sc*a*l eigi eta. oc ná hval. oc ravþ kembing. [a] Þ*at* er mælt vm sakar þer allar er nv erv talþar i kristiɴa laga þétti at þeim sokvm sc*a*l stefna heiman. oc q*ueþia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. a þingi þ*ess* manz er sottr er. v*m* skoggangs sakar. oc f*ior*b*avgs* sakar. nema m*aþ*r hafi stefnt v*m* fiolkyngi. þ*a*r sc*a*l q*ueþia* ti*l* .xij. quiþ*ar*. goþa þan*n* er sa er i þingi með er sottr er. eɴ v*m* .iij. marka sakir oc vtlegð*ir*. þ*a*r sc*a*l q*ueþia* ti*l* h*eimilis* b*va* .v. þ*ess* m*anz* er sottr er. Sva settv þ*ei*r ketill b*yskop*. oc thorlakr b*yskop*. at raþi ozorar erkibyskops. oc sæmundar oc margra keɴi (Bls. 16, b.) maɴa aɴarra kristiɴa laga þatt sem nv v*ar* tínt oc vpp sagt.

18. nymæli kuanf*ang* m*an*n*a*

[b] Þat v*ar* nymeli gort þa er magnvs ɢizorar s*on* v*ar* byskvp orþɪɴ. at nv er logskyllt at fasta. nætr þer .viij. er

a) = Á. M., c. 35.
b) = Á. M., c 44.

1) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað hvitan, en gjört síðan úr því.

aþr v*o*r*o* eigi log skylld*a*r. ein er iola nott. onnvr pascha nott. iij. f*yrir* vp*p*stigning*a*r dag. iiij. f*yrir* huitz sunnv dag. oc miþuikv nætr .iiij. vm langafostv. þer er eigi v*o*r*o* aþr logteknar. Þ*at* v*a*r annat nymæli. at iafna ætt sc*a*l byGia. sifiar oc frændsemi. at .v. maNi hvartveGia. þ*a*r sem hiúskap*a*r raþv*m* sc*a*l raþa. oc sc*a*l þ*a*r er frendsemi er at .v. maNi giallda ena meiri tiund. eN þ*a*r er frendsemi er at .v. maNi oc .vi. sc*a*l gialda .c. alna. En þ*a*r er at .vi. maNi er hv*a*rt tveGia. sc*a*l gialda .x. avra. þa liGr ecki fe gialld a þa*þ*an fr*a*. þott hivskap*a*r raþv*m* se raþit. þ*at* v*a*r fornt laugmal þ*a*r er .iij. bræþra er með moNv*m* at frendsemi. at þ*a*r skylldi ti*l* ömegð*a*r leGia .x. avra. eN nv er þ*at* af tekit.

19. miss*e*r*i*s tal.

[a] En fimti dagr vikv sc*a*l v*e*r*a* f*yr*str i svm*r*i. þa*þ*an sc*a*l telia .iij. manvðr .xxx. nát*t*a. oc nætr .iiij. ti*l* mið sumars. En fr*a* miþiv svmri sc*a*l .iij. manvþr. xxx. natta. ti*l* vetrar. Lavgar dagr sc*a*l f*yr*str v*e*r*a* i vet*r*i. en*n* þa*þ*an fr*a* sc*o*lo v*e*r*a* .vi. manvðr .xxx. nat*t*a. ti*l* sumars. eN .x. vikvr sc*o*lo v*e*r*a* af svm*r*i er meN koma ti*l* alþingis. Dagr sc*a*l fyR koma allz misseris tals eN nott. Lög oll sc*o*lo v*e*r*a* sogð vp*p* a þrimr sumru*m*. sc*a*l þa logsogv maþr af h*e*n*d*i bioþa lavgsogvna. Nymæli ecci sc*a*l v*e*r*a* lengr raþit eN .iij. sumur. oc sc*a*l at logb*e*r*g*i. (Bls. 17, a.) it f*yr*sta sumar vp*p* segia. a uarþingu*m* helgoðv*m* eþa leiþum. Lavs erv oll nymæli ef eig*i* uerþa vp*p* sogð it .iij. huert sumar.

---

a) = Á. M. c. 45.

þing skapa þattr.

20.

[a] Þat er mællt i logvm vorv*m*. at v*er* sc*o*lom .iiij. eiga fiorþvngs doma. sc*a*l goþi hver nefna man i dóm. er fornt goþorð hefir oc fvlt. en þav erv fvll goþorð oc forn. er þing v*or*o .iij. i fiorþvngi hverivm. en goþ*ar* .iij. i þ*ing*i hv*er*iv þa v*or*o þing ö slitin. Ef goþorð erv smæra deilld. oc sc*o*lo þ*ei*r sva ti*l* skipta er hlvt h*af*a af fornvm goðorþvm. at s*v*a se nefnt sem nv er talit. þa erv fiorþungs domar fvllir. Þ*at* er mælt at domar sc*o*lo i dag v*er*a nefnðir eþ*a* raþnir. sc*a*l goði hv*er*r nefna sin þriþivngs man i dóm. nema h*ann* hafi logrettv mana lof ti*l* anars. Scal karl man .xij. vetra gamlan. e*þa* ellra nefna i dóm. þan er f*yrir* orði eþa eiþi kan at raþa. frialsan man oc heimil*is* fastan. Þan man sc*a*l eigi nefna i dóm. er soknar aþili er. eþa varnar aþili. eþa h*ann* hefir sok handselda. eþa vorn handselda. sva at nv se bvin ti*l* þings. Þan man sc*a*l eigi i dom nefna. er eigi hefir mal nvmit. i barn æskv. a danska tvngv. aþr h*ann* hefir v*er*it .iij. vetr a íslandi. eþa lengr. Ef sa m*aþ*r lætr i dóm nefnaz er nv v*ar* fra skiliðr. e*þa* selr h*ann* avðrvm mani sokina. af þ*v*i at h*ann* vill lata í dóm nefnaz. oc verðr h*ann* vtl*agr* vm þ*at* (Bls. 17, b.) iij. morkvm oc o nyt mal h*an*s. söknir eþa v*ar*n*ir*. ef h*ann* atti. nema h*ann* geti þan quið.

---

a) = Á. M., Þingscapa-þ., c. 1.

at h*ann* visi eigi at sakar v*oro* bvnar a hond h*onvm*. Ef goþi nefnir þaɴ maɴ i dóm er f*ra* v*ar* skiliþr. eþa nefnir i annan dom eɴ h*ann* hafi hlotit. oc er h*ann* vtl*agr* v*m* þ*at* hv*ar*ttveɢia iij. mor*kvm* oc or goþorþi. nema h*ann* geti þann quiþ. at h*ann* vissi eigi at hin*n* hefði sok. e*þa* vorn handsellda. e*þa* h*ann* v*er*i söknar aþili. e*þa* varn*ar*. At logb*er*gi sc*a*l stefna goðanv*m*. oc q*ueþia* h*eimilis* b*va* h*ans* oc a hv*er*r at sekia þa sok er vill. Goþi sc*a*l ganga i hamra skarð. oc setia niþr þ*ar* domanda siɴ. ef h*ann* vill dóm nefna. oc nefna s*er* vatta .ij. eþa fleiri. nefni ec i þ*at* vætti. at ec nefni þeɴa þegn i dóm. oc nefna hiɴ a nafn. at dǿma v*m* sakar þær allar er her koma i dom þeɴa. oc log skylda h*ann* ti*l* v*m* at dǿma. oc byð ec ti*l* sakar sǿkianda. oc sakar v*er*ianda. at ryþia dom þeɴa. oc aɴ ec h*onvm* i setv i dómi. nema logrengð rett ko*m*i ti*l*. þa fǿ ek aɴan rettan i stað h*ans*. ef h*ann* er or numiɴ at lavgv*m*. oc qveþa a i hv*er*n dóm h*ann* nefnir. oc nefni ec logdóm. Dom*ar* sc*o*lo vt f*a*ra þvatt dag oc v*er*a vti ti*l* hrvþning*ar*. vnz sol kemr a þing voll. d*r*ottins dag. Ef þa ma eigi ganga þvrt i holmiɴ.[1]

21. vm lysingar

[a] Meɴ sc*o*lo i dag oc a morgi*n*. lysa sak*ar* þer allar. er ti*l* fiorþvngs doms sc*a*l. enda er jafn rett at lysa an*n*an dag uikv ef meɴ vilia þ*at* i þingskopv*m* hafa. Oc sva ef meɴ uilia. lysa v*m* tiund*ar* mal. þ*ei*r meɴ er ti*l* þ*eir*rar

---

a) = Á. M., c. 2.

---

[1]) Orðin Ef — holmiɴ virðast ekki eiga vel við það, sem á undan er komið, og er því líklegt, að þau sè upphafið a grein sem ritarinn hefir sleppt niðurlaginu a. líkt og opt eru dœmi til síðar í handritinu.

soknar ero teknir. (Bls. 18, a) eþa aþilia erv. eþa þeir er af þeim *hafa* tekit. þa *sc*olo *þeir* meN eigi *hafa* siþaR lyst eN nv er talit. EN aþrir meN eigv at lysa. vm tivnd*ar* mal vnz dómar f*ar*a vt. Ef m*aþ*r vill lysa sok a hond maNi. h*ann* sc*a*l nefna ser vatta .iij. eþa fleiri. nefni ec i þ*at* vætti. at ec lysi soc a hond h*onv*m. oc nefna hiN a nafn. oc qveða a sokina. oc s*v*a hvat h*ann* telr h*onv*m varþa. h*ann* sc*a*l lysa at logbergi sva at meiri lutr m*ann*a se hia. oc logsogv m*aþ*r. oc lysa loglysing. oc handselda sok ef s*v*a er. oc lysa ti*l* fiorþvngs doms. geta sc*a*l þ*ess*. ef sv er savk er h*ann* lysti f*yrra* sumar.

22. at sp*yr*ia at þi*n*gfesti m*ann*a.

[a] MeN eigv at spyria at þingfesti maNa. þ*eir*ra er meN uilia sekia her a þingi. oc spyria i dag. e*þa* a morgin ef meN uilia dom ryþia. enda er rett at spyria. vnz dom*ar* fara vt ti*l* soknar. Sa maþr er h*ann* vill vita þingvist annars. h*ann* sc*a*l nefna s*er* vatta. nefni ec i þ*at* vetti sc*a*l h*ann* q*ueþa*. at ec spyr bendr alla i heyranda hlioþi at laugb*er*gi. hv*er*r log grið hafi handsalat N. N. er mic þ*at* und*ir* frett þ*eir*ri. at ek vil vita hv*er*ia bua ec sc*a*l q*ueþia* ti*l* sakar þ*eir*rar er ec hefi hofþat a hond h*onv*m. spyr ec log spurning. H*ann* sc*a*l nefna vatta at svorv*m*. þeim er verþa. Ef m*aþ*r gengr vi*ð* heimilis fangi þ*ess* m*anz* er h*ann* spurþi at. oc s*v*a þott engi gangi við. H*ann* sc*a*l eN nefna vatta. i þ*at* vetti. at ec spyr goþa alla. i heyranda hlioþi at logbergi. hv*er*r s*er* keNi N. N. at þing m*ann*e eþa þriþiungs m*ann*e. (Bls. 18, b.) er mic þ*at* vndir frett þesi. at ek vil vita i hvern fiorþvngs dom ek sc*a*l sekia soc a hond h*onv*m spyr ec logspurning. H*ann* sc*a*l

---

a) = Á. M., c. 3.

nefna vatta at svörv*m* þeim er verþa. En ef m*aþ*r gengr við þing festi þ*ess* manz. er at v*a*r spvrt. þa a h*ann* at segia i þaɴ dom sok sina. er sa gøþi er i fiorþvngi. er i gegn geck þingfesti h*an*s. H*ann* a þaɴ goþa at q*ue*þia .xij. quið*ar*. ef sv sok er. er .xij. q*ui*þ*r* ke*m*r ti*l*. þo er rett at h*ann* spyri h*ann* sialfan at griðfangi sinv. oc þing vist siɴi. oc v*er*þr þ*at* jafn fullt. sem þa er goþi gengr við þingfesti h*an*s. Rett er at goþi gangi við þingfesti h*an*s. meþan eigi erv hlutaþar fr*a*msøg*vr* saka. enda se eigi aþr qvatt .xij. quiþ*ar*. enda er jafn rett at ganga við þi*n*g festi m*an*z með vatta. þott eigi se at logbergi ef h*ann* fiþr hiɴ sialfan. Ef m*aþ*r hefir spvrt maɴ heimilis fangs. oc þingvist*ar* i heraþi. oc þarb eigi sa spyria a þingi. þ*ess* maɴz þinguist*a*r er h*ann* spurþi vel lavst i heraþi. Ef m*aþ*r hefir stefnt maɴi f*yrir* fardaga. þ*eir*ri sok er .xij. quiþr fylgir. oc hafi h*ann* eigi spurt h*ann* þing uistar i heraþi. enda se stefnt at heimili h*an*s. þa sc*a*l h*ann* spyria þing uistar h*an*s a þingi. v*m* þan*n* fiorþvng. er sa atti heimili þa er h*ann* stefnþi. oc spyria goþa alla at logbergi. hv*er*r ser kendi þaɴ maɴ f*yrir* fardaga. at þing maɴi eþa þriþivngs m*anne*. er mik þ*at* vndir frett þ*eir*ri. at ec vil vita. hv*er*n goþa ec sc*a*l queþia .xij. qviþar. v*m* sok þa er ec hefi stefnt h*onv*m. spyr ec logsp*vr*ning. (Bls. 19, a.) Hvarvetna þ*ess* er maþr spyʀ logspvrningar annan. eþa sva þo at h*ann* spyri fleiri. þa sc*a*l m*aþ*r nefna s*er* vatta. at spurningv. oc at suorvnv*m* oc sva þo at öngv se svarat. Vm sakar þer er meɴ lystv. fyrra sum*ar* hingat ti*l* söknar. eþa stefndu f*yrir* fardaga sv*a* at þ*eir* vissv eigi heimili. þar sc*a*l at þ*v*i spyria. hv*er*r s*er* kendi þaɴ maɴ fyʀa svm*ar* at þi*n*gmaɴi. nema h*ann* sp*yr*þi þa. Þ*a*r er eigi er uið gengit þingfesti manz. sc*a*l sokina segia i þaɴ fiorþvngs dóm. sem aþiliɴ er i fiorþ-

vnginv*m*. Ef eigi er gengit við heimilis fangi manz þes er bva q*uiþr* fylgir søkiɴi. þa sc*a*l q*ueþia* til h*eimilis* b*va* þ*ess* er aþili v*a*r frvmsakariɴ*a*r [1]. oc sva þ*a*r er eigi er gengit við þingvist m*anz*. e*þa* heimil*is* fangi. e*þa* s*v*a ef m*aþ*r svarar eigi þ*a*r er m*aþ*r er sialfr spurþr. e*þa* s*v*a þo at h*ann* svari loguillv. eɴ þ*at* er logvilla. ef m*aþ*r svarar oþrv eɴ er. e*þa* þegir h*ann* við. Ef m*aþ*r er spurþr þingvist*a*r. oc svar*a*r h*ann* oþro eɴ er. oc varþ*a*r þ*at* vtl*egþ*. enda er rett at q*ueþia* þaɴ maɴ .xij. quiþ*a*r. er h*ann* lætzk v*er*a iþingi með. enda sc*a*l døma s*v*a. sem a h*ann* se boriɴ quiþriɴ. ef hiɴ heldr. hvartz hiɴ ſiþr við. at h*ann* se eigi þ*a*r i þingi. eþa letzk h*ann* eigi h*af*a goð orð. Þ*a*r at [2] eins er þavrf at spyria i aɴat siɴ. at þingfesti manz. ef h*ann* hefir spvrt h*ann* f*yrir* þi*n*g. enda komi sa eigi ti*l* þings. er h*ann* q*u*az v*er*a iþingi með. e*þa* igegn gecc ef h*ann* spurði it f*yr*ra sumar. þa a h*ann* at spyria. hv*er*r með goþ orð þ*at* fari. Ef meɴ hafa eigi gengit við þingfesti þ*ess* manz er at v*a*r spvrt. f*yrr* eɴ domar fari vt. e*þa* við heimil*is* fangi. e*þa* s*v*a ef (Bls. 19, b.) maðr svarar einvgi. þ*a*r er h*ann* er spvrðr sialfr. eþa sva þott h*ann* svari logvillv. enda uili h*ann* þ*at* h*af*a ti*l* varnar f*yrir* sik. eɴ hin*n* segi i annan dom sokina eɴ koma eigi. e*þa* annaʀ goþi beri .xij. quið um hann. eɴ sa er i þingi með. eþa eigi hafi h*an*s heimilis buar borit v*m* h*ann*. Ef sa atti ti*l* at koma. þa sc*a*l søkiandiɴ lata bera vetti þ*at* i dóm þaɴ er søkin er i sott. er h*ann* spurði at þingfesti h*an*s. e*þa* at heimilis fangi. en*n* þav auɴ*vr* er h*ann* nefndi. at eigi v*a*r við gengit. e*þa* s*v*a ef h*ann* hefþi nefnt at loguilloɴi. Ef m*aþ*r

---

1) Í handritinu fvmsakariɴ*a*ʀ.

2) Leiðrètting fyrir er.

spvrþi at þ*v*i hv*a*r h*ann* er i þingi. oc veit h*ann* eig*i*. oc svarar h*ann* s*v*a rett. at h*ann* svari at ec em a vist með h*onv*m oc nefna bvaɴdaɴ. Ef m*a*þr er spurþr at þ*v*i hvar h*ann* er i þingi. oc eigv fleiri meɴ goþorþ þ*at*. er h*ann* fylg*ir*. eɴ eiɴ. oc svar*a*r h*ann* þo rett. at h*ann* svari s*v*a. at ec em i þingi með þeim[1] þ*eir*ra sem goð orð hefir. oc nefna þa er lut eigv i þ*v*i goðorði. Ef goþi gengr vi*ð* þingfesti h*an*s. þa er h*ann* er spurþr. eɴ hiɴ se eigi i þ*ing*i með h*onv*m. oc er h*ann* vm þ*at* vtl*agr* .iij. mo*rkvm* oc or goðorþinv. nema h*ann* geti þaɴ quið. at h*ann* hefði þ*a*r v*er*it i þingi. oc væri s*v*a fariɴ abravt at h*ann* visi eigi. þa versk h*ann* sokinni. Ef goþi dylsk vi*ð* þingfesti þ*ess* m*anz* er i þ*ing*i er með h*onv*m. oc verþr h*ann* vtl*agr* v*m* þ*at* .iij. mo*rkvm*. oc or goð orþi sinv. nema h*ann* geti þaɴ quið. at hiɴ hafði s*v*a f*a*rit i þing at goþiɴ uissi eigi. Lysa sc*a*l ti*l* fr*a*mfærslo o maga meþan domar erv vti.

23. hv*er*so goð*a*r sc*o*lo k*om*a ti*l* þi*n*gs.

[a] Goþ*a*r all*ir* sc*o*lo koma ti*l* þings .v. d*ag* vikv er .x. uikur erv af sumri aþr sol. (Bls. 20, a.) gangi af þinguelli. eɴ ef þ*ei*r koma eigi s*v*a. þa erv þ*ei*r vtl*agir*. oc af goðorþi sinv nema navþsyniar beri ti*l*. ef þ*ei*r koma eigi. Samþings goþ*a*r eigv at raþa þ*v*i hv*er*r með goþ orð sc*a*l fara. oc vp*p* taka þriþiungs maɴa. þ*ess* goþa er heima sitr.

---

a) = Á. M., c. 4.

---

1) Við bœtt.

Þingheyiendr sc*o*lo koma eN .v. dag vikv ti*l* þi*n*gs. oc f*a*ra ti*l* bvþ*a*r me*þ* þeim goþa er þ*ei*r erv iþingi meþ. oc sc*a*l hv*er*r þ*eir*ra h*af*a tialld. v*m* þvera bvð. Þa sc*a*l hveR þ*eir*ra taka þing far*a*r kavp. en*n* gialda eigi. enda er hveR þ*eir*ra þing heyiandi. bæþi v*m* sin mal oc aNaRa m*anna*. GoþiN er þa skyldr at fa h*onv*m bvð*a*r rv́m. ef h*ann* fær h*onv*m eigi. oc va*rþar* þing maNinvm eigi vi*ð* log. at h*ann* fari ti*l* annaRar bvþar. oc a h*ann* þo at heimta þingfarar kavpit. Nv kemr m*aþ*r eigi ti*l* aunduerz þings. enda komi h*ann* drotti*ns*dagiN f*yr*ra i þingi. oc er sa þo þingheyiandi. bøþi vm sin mal oc annaRa m*anna*. oc sc*a*l h*ann* eigi giallda þingfarar kavp. enda sc*a*l h*ann* eigi taka. oc sc*a*l h*ann* eigi f*a*ra af þingi f*yrir* þinglausnir. nema lofat se. ef h*ann* feR. oc v*a*rþ*a*r h*onv*m f*iorbavgs*gar*þ*. Rett er at h*ann* taki þingfarar kavp ef h*ann* gengr i doma. e*þa* b*er*r q*u*iþv. Rett er at nefna þa meN i dom er til þings koma. f*yrr* eN dom*a*r se nefnd*ir*. Þ*ei*r meN allir er sakar hafa at sekia. e*þa* veria. e*þa* meN ero qvaddir þingfarar. at þ*ei*r sc*o*lo koma d*r*ottins dag iN f*yr*ra i þingi. Ef þ*ei*r koma eigi s*v*a. þa erv ö nytar sakar þ*eir*ra. oc s*v*a varnir. þær er þ*ei*r bera f*ra*m. enda uirþaz einskis vætti þav er þ*ei*r b*er*a. ef þ*ei*r v*oro* heiman qvadd*ir*. Ef m*aþ*r kemr siþarr eN drottins dag iN f*yr*ra i þingi. (s. 20, b.) oc er sa eigi þingheyiandi. hvartki v*m* sin mal ne aNaRa m*anna*. oc sc*a*l h*ann* riþa af þingi þa er h*ann* vill. oc sc*a*l h*ann* giallda þingfar*a*r kavp. eN eigi taka. MeN sc*o*lo s*v*a gialda þingfar*a*r kavp sem þ*ei*r erv a satt*ir* i þriþiv*n*gi hv*er*io*m* vi*ð* goþaN. Þingheyiendr sc*o*lo eigi v*er*a v*m* nott af þ*ing*i eþa lengr. Þa erv þ*ei*r af þ*ing*i. er þ*ei*r erv or þi*n*gm*a*rki. Fara eigv m*e*N v*m* daga. at leita hrosa siNa. sva at eigi dveli þ*at* gogn f*yrir* mavNv*m*. e*þa* dom nefnv f*yrir* goþum.

ef h*ann* vill þa i dóm nefna. e*þa* h*af*a þa i noccorv*m* logskilv*m* með s*er*. En ef þ*ei*r f*a*ra oc er þ*at* þings afglopv*n*. oc v*arþar* fiorb*avgs*G*arþ*. Bøndr erv þingheyiendr. oc goþ*ar*. oc þ*ei*r m*e*N er þingfarar. oc gagna erv heima*n* q*u*add*ir*. Ef þing heyiendr f*a*ra eigi ti*l* bvþ*ar* með goþa þeim er þ*ei*r erv i þingi með. oc vill goþiN søkia þa v*m*. oc sc*a*l h*ann* stefna h*onv*m at logbergi. oc lata varþa .iij. m*ark*a vtl*egþ*. oc stefna þ*a*r ti*l* doms. Ef hiN reþr at hlavpa or þriþiungi goþans f*yrir* þ*at* er h*ann* v*a*r sottr. þa v*arþa*r h*onv*m .iij. m*ark*a secþ við goþaN. oc sc*a*l þ*eir*ri sok stefna heiman. oc q*ueþia* h*eimilis* b*va* .v. a þingi þ*ess* m*anz* er sottr er. hvart sem h*ann* føri af þ*vi* abraut. e*þa* eigi.

24. v*m* lögb*er*gs[1] gö*n*go

[a] Ver sc*o*lom fara ti*l* logbergs a morgin. oc føra doma vt. ti*l* hrvþning*a*r s*v*a it siþarsta at sol se a gia hamri. envm vestra. or logsogv manz rvmi ti*l* at siá. a logbergi. Laugsogv m*aþ*r sc*a*l f*yr*str vt ganga. ef h*ann* hefir heilindi ti*l*. þa eigv goþ*a*r at ganga með domendr sina. ef þei*m* er meina laust. ella sc*a*l hverr þ*eir*ra. geta maN f*yrir* sik. þa sc*a*l goþi setia niþr domanda siN. oc sc*a*l hvers þ*eir*ra forrað iafn rett er þa er ti*l* tekiN. Logsogv m*aþ*r (Bls 21, a.) sc*a*l raþa oc at q*ueþa*. hvar hvergi domr sc*a*l sitia. oc sc*a*l logsogv m*aþ*r lata bringia ti*l* doma út færslv. þeim er rett sakar at sekia. oc veria. er her erv komnir drottins

---

a) = Á. M., c. 5.

1) Í handritinu löb*e*r*g*s.

dag iN f*yr*ra i þingi. eN øngum þeim er siþaR kemr. nema þ*ei*r atburþir verþi. at sakar gerþiz s*v*a siþarliga. e*þa* upp q*u*emi. at þ*ei*r mætti eigi komaz f*yrr* ti*l* þings. eN ept*ir* drottins dageN. oc verþa þ*ei*r meN þo saka søkiendr. oc þingheyiendr v*m* þav mal oll er þ*ei*r hofþv með at f*a*ra. ef þ*ei*r q*u*omv sva snemma. at ganga metti fyR ti*l* q*u*eþia en*n* domar feri vt. þeir eigv eigi doma at ryðia vm sin mal.

25. dom ruðning

[a] SA m*aþ*r er h*ann* vill dom ryþia. h*ann* sc*a*l ganga þ*a*r at. er sa m*aþ*r sitr i dómi er h*ann* vill vr ryþia. oc mela sva at h*ann* heyrþi. e*þa* goþi sa er h*ann* nefndi idomiN. eN ef hvargi þ*eir*ra er þ*a*r. oc er h*onv*m þo rett at mela rvþningar malvm. þars h*ann* hyGr at sa maþr hafi setit. er h*ann* vill or domi ryþia. oc verþr h*onv*m þo rett at fara þ*v*i mali. þott h*ann* kynni varla. þ*a*r at iafnt er rvm hins hafði v*er*it. Saka søkiendr oc veriendr saka sc*o*lo dom ryþia ef þ*ei*r vilia. oc viNa eiþa at. Ef m*aþ*r vill dom ryðia. oc sc*a*l h*ann* nefna s*er* vatta. Nefni ec i þ*at* vætti. at ec viN eið at *krossi* log eið oc s*egi* þ*at* Guþi. at ec mvn s*v*a rengia maN or domi. sem ec hygg saNazt oc rettast oc hellzt at logvm. Ef h*ann* (Bls. 21, b.) vill[1] eigi optaR eid vinna. þa sc*a*l h*ann* þ*at* lata fylgia. at ec mun sva sakar søkia sc*a*l h*ann* queþa. oc ueria. oc uitni. oc uætti bera. oc aull logmæt skil af hendi leysa. þav er undir mi*c* koma. meþan ec em a þuisa þingi Maþr sc*a*l

---

a) = Á. M, c. 6.

---

1) Við bætt.

hefia frændsemis tolv at breþrvm [1]. eþa at systkinv*m*. e*þa* at systru*m*. oc sc*a*l telia kne rvɴv*m*. unz þ*a*r kemr. er sa m*aþ*r er. er i dömi sitr. oc sa maþr er þ*a*r er aþili er soknar. e*þa* uarnar. Ef sa m*aþ*r talþi frændsemi. er firnari er aþilia sakar, e*þa* uarnar aþilia. eɴ næsta brøþ*ra*. þa þarf h*ann* eigi aɴaʀa m*anna*. at leggia vnd*ir* þegnskap siɴ. at saɴa frændsemis tolv. Ef m*aþ*r telr sv*a* at h*ann* v*a*r eiɴ. e*þa* aɴáʀ. oc er hiɴ eigi þa skylldr at risa or domi. Ef m*aþ*r telr rangt. e*þa* beʀ liuguitni a alþingi. oc varþ*a*r þ*at* scóg*ang*. Við þa sc*a*l ryþia er sakar aþilia ero. Rett er at hueʀ er vill queþi biargquiþa þ*eim* m*anne*. er f*yrir* socum er hafþr ef sa er eigi a þi*n*gi. oc hafi sa aungum maɴi selda vorn. f*yrir* sik. Eigi scal maþr [2] dom ryþia sa er eigi hefir vorn tekna af þeim er sottr er. eɴ ryþia sc*a*l h*ann* quiþv alla sem h*ann* vill. Jafna ravþning eigv hvarirtveɢio. þeir er [3] sekia oc hinir er veria. Næsta bræþ*ra* eigv upp at risa or domi. oc nanari meɴ at frendsemi. oc at socum. oc ná mágar .iij. ef maþr a dott*vr* m*anz*. eþa systur. e*þa* moþur. hváʀ sem annars frendkonv á. sa m*aþ*r er í domi sitr. e*þa* aþili. Guþsifia .iij. eigv or domi at risa. ef annar*r*tveɢi. (Bls. 22, a.) hefir halldit auþrv*m* und*ir* primsignvn. e*þa* und*ir* vatn. e*þa* undir byskups hond. eig*i* sc*a*l ryþia at guþsifiu*m* vi*ð* sialfan sik. Meɴ sc*o*lo nefna s*er* vatta. at þ*vi* vetti. at ec leɢ þ*at* und*ir* þegnscap miɴ. at su er frændsemis tala. soɴ oc rett með þeim. oc nefna þa baþa er or domi sc*a*l ryþia. oc aþilia. Ef h*ann* ryþr at mægðum. at ec leɢ þ*at* undir þegnscap miɴ. at su er [4] megð með þeim. at h*ann* a þa konv

---

1) Leiðrètting fyrir breþvm.
2) Orðunum scal maþr er við bætt.
3 & 4) Þessum orðum er við bætt.

eþa atti. er ec vissa. þa uerþr h*onv*m þo þegn scapar lagning rett. at hiɴ se skiliþr við konuna. enda erat h*onv*m þa scyllt at risa or döminu*m*. Þ*a*r er m*aþ*r uill ryðia dom at guþsifium. oc sc*a*l h*ann* þ*at* þ*a*r und*ir* þegnscap siɴ leggia. hveriar guþsifiar með þeim erv. aþilia. oc domanda. oc nefna huarn þ*eir*ra. Ef at sokv*m* sc*a*l dóm ryþia. h*ann* sc*a*l telia frændsemi með þei*m* er i domi sitr. oc með veganda. oc með aþilia. oc hinum vegna. oc leɢia þ*at* v*n*d*ir* þegnscap siɴ. at sv er frendsemis tala [1] soɴ. oc rett. með þeim huaru*m*tueɢiv*m*. er nv er talit. eɴ þær sakar með þeim. aþilia. oc hinv*m* er idómi sitr. oc nefna hvarntveɢia þ*eir*ra a nafn. Við þaɴ maɴ sc*a*l at sokum ryþia. er kꝍriɴ er ti*l* veganda at laugum. eɴ eigi við fleiri meɴ þott at uigi hafi verit. Ef sa er eigi rettr teliandi. er und*ir* þegnscapiɴ lagði. þa sc*a*l h*ann* h*af*a .ij. m*e*ɴ aþra er þ*at* legði vndir þegnscap siɴ. at su er frendsemis tala soɴ oc rett. er hiɴ talði. oc nefna h*ann*. Saɴaþar m*e*ɴ sc*o*lo eiþa uiɴa. þa er þegnskap*a*r lagni*n*g (Bls. 22, b.) eigv at fylgia sc*a*l sua sannaþar m*e*ɴ vanda at frendsemi við aþilia. at þ*ei*r se firnari eɴ næsta brꝍþra. h*ann* a at nefna vatta. at ec nem þik or domi. oc nefna h*ann*. af þ*v*i at nv er laugrengð rett ti*l* komin. oc queþa a huart h*ann* nemr h*ann* or sinu or nami. e*þa* annars manz. Ef h*ann* uill eigi or domi risa. oc uill þo sitia kyʀ. oc er þ*at* þings af glopun oc varþ*a*r þ*at* f*i*or*b*a*vgs*ɢ*arþ*. Þa sc*a*l h*ann* veria h*onv*m lyriti isetuna. Ef hann gvþiɴ hef*ir* eigi sialfr a heyrt a hrvþning h*an*s. ne sa er or er ruddr. þa sc*a*l ganga ti*l* buþar goþans oc segia h*onv*m þ*at* at h*ann* hefir rengþan þriþiungs maɴ h*an*s or domi. oc queþa a domiɴ. oc nefna hiɴ a nafn. oc nefna foþur h*an*s. eþa mo*þvr*. Ef goþiɴ uill eigi t*r*va. at h*ann* hafi h*ann* rett rengþan. þa er

1) Við bætt.

ryþiandin skylldr at mæla þeim malvm ollvm fyrir goþanvm. er hann melti þa er hann ruddi hin or domi. nema hann þurfi eigi eið at vina. Ef hann nair eigi at ganga i buð in. þa scal hann mela fyrir buðar durum. sva at hinir heyri in. Ruðningar malum scal mela. þar er þeir koma framarst. ef þeir na eigi at ganga til buþar. Ef þeir ganga i buð in. oc eigu men uið þa lyrit nemar sacar. þeir er þar erv bvðfastir. þa eigv þeir ut at ganga. oc sa fyrstr er efstr gecc in. Ef goþin lofar ryþiandanum. at mela eigi ruþningar malum. i anat sin. þa scal ryþiandin. nefna uatta. at lofinv. enda er goþin skylldr. at nefna annan idómen þegar. sva at ryþiandin siai ef hann vill. vorð hallda til. (Bls., 23, a.) Ef ryþiandin sa eigi huern goþin nefnði[1] i dóm. i anat sin. oc er goþin skyldr at segia ryþiandanum. hvern hann nefnði i dóm. ef hann spyr. oc nefna domandan. oc sva foþvr hans. eþa moþvr ef þav voro islendzk. Ef goþin vill eigi segia. þa scal ryþiandin nefna ser vatta. i þat vætti scal hann queþa. at ec beiþi þic. oc nefna goþan. at segia hvern þv nefndir i dóm. oc queþa a domin. beiþi ec þic laugbeiþing. Ef goþin gerr eigi segia. oc verþr hann vtlagr. oc or goþorþi sinv. Ef hann fiþr eigi goþan. þa scal hann beiþa at rumi hans oc segia hvar hann er i buð. Ef goþin forþazk fund hans til þess at hin verþi eigi viss. hvern hann hefir i dom nefnðan. eþa dvelr dom nefnv til þess. at þa uerþi færi[2] ruddir. þa varþar honvm vtlegþ. oc or goþorþi sinv. Þar er men ryþia doma. oc er sa þo skyldr at risa or domi. er or er nvmin. ef rvþningar malum er mællt. at

---

1) Leiðrètting fyrir nefði.
2) Í handritinu: at þa uerþi færi verþa.

logum. þott rangt se undir þegnscap folgit. nema *þar* er meN leGia magsemþ þa undir þegnskap siN. er sa er sciliþr við konvna er i dominv*m* sitr. þa sc*a*l goðiN ganga vt oc nefna man*n* i dom. oc sc*a*l h*af*a nefnða*n* aþr sol er komin a þingvoll. ef raþ rým er at þvi. Ef goþiN hefir eigi þriþiungs maN til. at nefna i dóm. oc ganga rvþning*a*r s*v*a at þa sc*a*l h*ann* beiþa goþa. þa er goþorð hafa iþ*v*i þingi. at fa h*onv*m þriþiungs maN siN. oc nefna i domiN. h*ann* er skyldr (Bls. 23, b.) at fa h*onv*m ef h*ann* hefir ti*l*. Ef annaR þ*eir*ra hef*ir* ti*l*. eN annaR eigi. þa er sa skyldr ti*l*. at fa h*onv*m er ti*l* hefir. oc ero þ*eir* scyldir at ganga i dom. s*v*a sem sa goþi nefnði h*ann* í. er h*ann* er i þriðiungi með. eN ef h*ann* geR eigi i ganga. þa varþ*ar* h*onv*m þ*at* fiorb*avgs*G*arþ*. eN ef h*ann* er idöminu*m*. þa sc*a*l h*ann* þangat taka þing-m*enn*. með þeim goþa. er h*ann* nefndi i dóm. EN ef goþarnir metazk þ*at* við. hvaR þ*eir*ra sc*a*l fa h*onv*m. oc sc*o*lo þ*ei*r luta með s*er*. oc sc*a*l sa þ*eir*ra fa h*onv*m er hlýtr. ef h*ann* hefir m*ann*a ti*l*. Ef annaR hefir ti*l*. oc er sa skyldr at fa h*onv*m. eN ef h*ann* uill eigi fa. þa er h*ann* vtl*agr* oc or goþorþi sinv. Ef goðiN viþr eigi dóm fullan. aþr sol komi a þi*n*guoll. þa er h*ann* vtl*agr*. oc ór G*oþorþi*. oc s*v*a ef h*ann* nefnir annan i dóm eN h*ann* eígi. þa a domr at døma vm sakar all*ar* sem fullr se domriN. Eigi sc*a*l dom ryþia lengr eN sol kome a þingvoll. Sa sc*a*l søkia goþaN er sott vill h*af*a ti*l* fvll*ra* laga. þ*eir*ra maNa er sakar h*af*a i dom þaN. eN ef þ*eir* bregþazk v*m*. þa sc*o*lo þ*ei*r luta með s*er* oc sc*a*l sa søkia er lytr.

26. v*m* váttorð.

[a] MAðr sc*a*l quatt h*a*f*a* vatt orþa allra oc frum quiþa þ*eir*ra er sok h*an*s eigv at fylgia. aþr dómr fari ut. rett er at q*ue*þia xij[ar.] q*ui*þa aþr domr fari ut. oc s*v*a at dö*m*e. Þa er rett qvatt ef h*ann* heyr*ir* sialfr á. e*þa* at rumi h*an*s. ella s*v*a at buþvnavt*a*r h*an*s heyri. Þ*a*r er m*a*þr vill q*ue*þia xij. q*ui*þ*a*r. h*ann* sc*a*l nefna s*er* vatta. at þ*v*i vetti sc*a*l h*ann* q*ue*þa. at ec sp*yr* þic at þ*vi*. oc nefna goþaN. ef þv hef*ir* goþorð fvllt. at þv nefn*ir* doma (Bls. 24, a.) fulla með oc beR .xij. quiðv spyr ec logspurning. Ef h*ann* lætzk h*a*f*a* oc sc*a*l h*ann* nefna vatta at suorum h*an*s. oc at þ*v*i vetti sc*a*l h*ann* queþa. at ec queð þik .xij. quiþ*a*r. oc nefna goþaN. oc queða a hvat h*ann* queðr h*ann*. oc bera með þriþiungs meN þina .xi. eN þu s*er* sialfr iN .xij. queð ec log qvoð.

27. bua quaðer

[b] ÞAR er maðr uill queþia bua q*ui*þar. h*ann* sc*a*l ganga þangat ti*l* buþ*a*r er sa maþr er i er h*ann* uill quaddan h*a*f*a*. oc er h*o*n*v*m rett at queþia þ*a*r er hiN heyr*ir* sialfr a. enda er h*o*n*v*m rett at queðia at rumi hins er h*ann* uill quaddan h*a*f*a*. s*v*a at þ*a*r heyri buþvnaut*a*r. Ef maþr veít eigi hvart hiN er buandi. e*þa* grið m*a*þr. er h*ann* vill quad*d*an h*a*f*a*. oc a h*ann* at spyria hiN með vatta. hvart h*ann* se buandi. e*þa* grið m*a*þr. oc segia hvat h*o*n*v*m er und*ir* frettiNi. oc spyria logspurning.

---

a) = Á. M., c. 7.
b) = Á. M., c. 8.

oc nefna vatta at svorum. þeim er *ver*þa. Ef h*ann* uill þaɴ maɴ queðia er þingheyiandi er. f*yrir* bv annars manz. oc a h*ann* at spyria með vatta. ef h*ann* ueit eigi aþr. huart h*ann* eigi þ*ar* laugheimili. e*þa* eigi. e*þa* se h*ann* þingheyiandi f*yrir* bv þ*ess* manz. oc nefna buandaɴ. h*ann* sc*a*l s*v*a gera v*m* q*u*oþ við h*ann* sem hiɴ suarar h*onv*m er spurþr er. Eɴ ef sa uill ecci ti*l* segia er spvrðr er. e*þa* lýgr h*ann* ti*l*. oc uerþr h*ann* sekr um þ*at* .iij. morkv*m*. oc a sa sok við h*ann* er h*ann* spurði. e*þa* bue sa er quad*d*r er istað h*an*s. ef hiɴ uill eigi soc h*af*a. Sok þ*ei*rre sc*a*l stefna at logbergi. oc q*ueþia* ti*l* heimil*is* bua hins. .v. er sottr er. Ef m*aþ*r queþr griþmeɴ. oc (Bls. 24, b.) hugþi h*ann* at buandi ueri. e*þa* queþr h*ann* þaɴ griþmaɴ f*yrir* annars manz bu. er eigi atti þ*a*r laugheimili. oc uerþr h*onv*m rett sv qvoð þott meɴ uili a leita við h*ann*. hvarvetna þ*ess* er h*ann* getr þaɴ quið. at h*ann* quaddi þa er h*ann* hugði. at rettastir veri. enda atti h*ann* eigi kost at spyria. Ef m*aþ*r queþr griþ meɴ bua quiþ*a*r. e*þa* þaɴ f*yrir* bv m*an*z er eigi er þingheyiandi. oc queði [1] h*ann* s*v*a at þ*ei*r heyri a sialfir a quoð h*an*s. oc eigi h*ann* kost at spyria laugfrettar ef h*ann* uill. oc o nyt*ir* h*ann* þa malit f*yrir* s*er*. þ*a*r b*er*gsk h*ann* við biargquiþiɴ. er h*ann* quaddi þa s*v*a. at þ*ei*r heyrþo eigi a.

28. doma ut færslor

[a] Domar sc*o*lo fara ut þaɴ dag er m*e*ɴ queða á. oc eigi sidaʀ eɴ sol kømr a gia backa iɴ hæra f*ra* logbergi. or logsogv manz rumi. at sia. þa er logsogu maþr oc

---

a) = Á. M., c. ſ

---

1) Leiðrètting fyrir queðıa.

goðar allir skyld*ir* ti*l* at ganga ut með domendr sina. oc s*v*a þe*i*r meɴ er með sakar fara. Sa m*aþ*r er með soc feʀ. þa verþr h*ann* vtl*agr*. ef h*ann* gengr með fleiri meɴ eɴ .x, ti*l* doms.

29. v*m* hl*v*t föll.

[a] Ef .vi. domendr erv vt komnir eþa fleiri. at þ*at* er rett þeim m*ann*e er með sakar feʀ at bioþa ti*l* hlutfalla at domi. þeim mauɴv*m* ollv*m* er sakar h*af*a i dóm þaɴ. oc queða a stað þaɴ er þe*i*r sc*o*lo luta fram sog*vr* me*þ* s*er*. Hverr maþr þe*ir*ra er sauk hefir með at fara i döm. þa sc*a*l lut bera i skavt .i. þott h*ann* hafi fleiri sakar idom þaɴ. Hverr maðr sc*a*l merkia lut siɴ. oc b*er*a alla saman i skavt. oc sc*a*l maðr taka .iiij. luti seɴ vp*p*. Ef sa maðr kemr (Bls. 25, a.) eigi ut er sok hefir at sækia. þa er sol er komin a giá bacca iɴ uestra. or logsogu maɴz rumi at sia. oc uerþr h*ann* secr um þ*at* .iij. morcum. oc a sa soc er h*ann* hefir mal a hondum. Scal soc þe*ir*ri stefna at logbergi. oc queðia heimilis bva .v. þ*ess* manz er sottr er. ef h*ann* getr þann quið at h*ann* mundi f*yrr* ut koma ef sol vm sæi. oc uersk h*ann* þa söciɴi. Þe*i*r sc*o*lo f*yr*st segia sakar sinar fram*m* sem liota. sua hverr at öþrum sem lotit h*af*a. Nv koma sumir eigi ti*l* lutfallzins. þa sc*o*lo þe*i*r siþarst fram segia. Þ*at* er oc rett at annaʀ maðr beri lut h*an*s i skaut. oc sc*a*l þa at þe*ir*ra luton fram segia. þer sakar sc*a*l eigi luta er eigi varð fyrra sumar vm dæmt. ef þ*æ*r erv eigi fleiri eɴ .iiij. eɴda eigi færi. Þa sc*o*lo þe*i*r luta með s*er* sakarnar. ef þ*æ*r erv fleiri eɴ .iiij. Þer sakar sc*a*l allar fyrstar segia fram. eɴ þer sakar

---

a) = Á. M, c. 10.

næst er her h*af*a gorz a þingi. Ef sa verþr eigi buiɴ ti*l* er f*yr*str hef*ir* lotit þa sc*a*l sa biþia lofs ti*l*. er siþaʀ hefir lotit. at segia sok sina fyrri f*ra*m. eɴ h*ann* sc*a*l lofa h*onv*m. eɴ ef h*ann* lofar h*onv*m eigi. þa er h*onv*m rett. at segia soc sina f*ra*m. ef hin*n* er eigi ti*l* buiɴ ef domendr lofa.

30. bioða at hlyða ti*l* eiðspiallz

[a] Sᴀ madr sc*a*l nefna s*er* vatta er sok sina vill fram segia. nefni ec i þ*at* vetti at ek byð þeim maɴi er ec uil her sokv*m* sekia. at lyþa ti*l* eiðspiallz mins. oc ti*l* framsogo sakar. e*þa* þeim maɴi er vorn hefir f*yrir* h*ann*. oc goða þeim er .xij. (Bls. 25, b.) quið sc*a*l bera vm þa meɴ er h*ann* hefir sok a hendi.

31. v*m* f*ra*msögo sakar

[b] Hᴀɴ sc*a*l uinna eið at þ*v*i at h*ann* segi sok sina fram. oc queða a þ*at* huerium h*ann* stefnði eþa um huat h*ann* stefnði. e*þa* hv̄at h*ann* let h*onv*m uarða. oc queða a ti*l* huers þings h*ann* stefnði. oc h*ann* stefnði logstefnv oc h*ann* segir sua skapaþa sok sina fram. i dom yfir hofði ɴ. ɴ. sem h*ann* stefnði h*onv*m. Þa sc*a*l eiɴ hverr þ*eir*ra telia vetti f*ram* oc h*af*a þav orð oll i vættis burð sinv*m*. sem hiɴ ·hafþi i stefnv. eɴ þ*ei*r sc*o*lo aþrir gialda samqueði sitt at uitnis burð þei*m* er h*ann* hefir þ*a*r borit. enda er þeim rett at scynda meiʀ at uitnis burð sinu*m*. þ*ei*r sc*o*lo queða a þ*at* huerium h*ann* stefnði. oc huat h*ann* talþi h*onv*m varþa. oc h*ann* hafði fram þav orð oll sem h*ann* hafþi i fram sogv sacar siɴar. oc h*ann* stefnði

---

a) = Á. M., c. 11.
b) = Á. M., c. 12.

logstefnv. oc *þat* er vætti vart allra *sco*lo *þeir* queþa oc berum sva skapat vetti *fra*m i dóm. En ef *þeir* uerþa eigi a sattir þa *sco*lo *þeir* luta með ser hverr *þeir casrl* vætt fram b*er*a. oc *sca*l sa *þeir*ra fram telia sem lotit hefir. Ef m*aþ*r segir sok sina sva fram. at h*ann* hafi eigi unnit eið at. oc er sva sem h*ann* hafi osagða sok sina fram. oc *sca*l h*ann* eið uinna oc segia fram sokina i aNat siN. oc lata stefnv. vætti bera. oc v*er*þrat h*onv*m *þat* at sacar spelli ef h*ann* feR sva at. enda scalat h*onv*m *þat* uerþa optarr eN vm siN. Ef vetti er sva borit at eigi se eiðr unniN at. þa er sva sem oborit se. oc *sco*lo *þeir* eiða uinna. (Bls. 26, a.)[1] oc bera stefno vætte alengr. oc v*er*ðrat h*onom* at sacar spelle ef e*igi* v*er*ðr þei*m* optaR eN v*m* siN. Ef h*ann* seg*ir* s*v*a søk sina fra*m* at h*ann* hefir e*igi* boðit at hlyða t*il* eiðspiallz sins e*þa* til fra*m* sogo sac*ar* *oc* er s*v*a se*m* þa se osavgð søken f*ram*. H*ann* *sca*l segia i aNat siN fra*m* sökena *oc* fara sua öllo male u*m* se*m* h*ann* hafe aðr ecki v*m* mælt. eN h*ann* b*er*gr þei*m* coste sökiNe. ef e*igi* hafa avNor gögn fra*m* f*a*rit þ*a*r ameþal. Ef m*að*r seg*ir* söc þa fra*m* e*r* xii. q*u*iðr á at fylgia. *oc* byðr h*ann* e*igi* goðano*m* t*il* at lyða *oc* e*r* h*ann* scylldr sökena fra*m* at segia i aNat siN. í .xii.[tar] q*u*iðeN ne*m*a goðiN lofi h*on*-*om* aNat.

32. ef v*att*ar sitia hei*m*a.

[a] Ef stefno vátt*a*r h*an*s co*m*a e*igi* t*il* þi*n*gs s*v*a se*m* i lögo*m* e*r* m*æ*lt. *oc* *sca*l h*ann* þa stefna þei*m* v*m* hei*m*a setona at logb*er*gi oc lata þei*m* v*arða* f*iorbavgs* g*arð*. h*onom* e*r* rétt at stefna h*v*art se*m* vill aNa*n* dag vico in*n*

a) = Á. M, c. 13.

[1]) Hér byrjar seinni höndin í skinnbókinni.

fyRa iþingi *eða* þa ella *er* hann *scal* til *þeirra* taca. *hann scal* söc sina *fram* segia i þann dom sem frum sökin atte i at *coma*. *hann* scal vætti *þat* láta *bera* *þar* *er* *hann* *quadde* *hann* heiman þing farar. *Hann scal queðia heimilis* *bva* *hans* .v. *er* *hann* sokir hvart *hann* *væri* *her* comiN drottens dag enn fyRa i þingi eða *eigi*. eN ef *þeir* *bera* *þat* at *hann* *væri* *eigi* comiN *her* drottins dag eN fyRa iþingi. þa *verðr* *hann* *fiorbavgs* *maðr* vm *þat*. nema *hann* fáe lögvörn *fyrir* sic. at *hann* se *eigi* þing foR. *fyrir* veilende söcom. enn *þat* eigo at bera *heimilis* *bvar* *hans* .v. eN sa *scal* *þess* quiðar *queðia* er vorn *hefir* *fyrir* *hann*. enda *er* *hann* varðr sökiNe ef *hann* fær þaN biarg *quið* *nequern* *er* til *þess* er taliðr. Ef stefno váttr *er* .i. a þingi þa *scal* sa þo *bera* stefno vette. ef *quaðar* *vattar* *hans* ero *comnir* *þeir* er *hann* *quadde* stefno *vatta* sina. eN .v. *menn* *scolo* styðia vetti *hans*. *oc* leGia *þat* *undir* þegn scap *sinn*. at *þeir* *voro* i *þat* vetti *nefndir* *er* *heima* sitia er *hann* bar. Þeir *menn* *scolo* vetten styðia er *rettir* (Bls. 26, b.) *væri* *sacar* aðilia istefno *vætte*. Ef stefno *vattar* *hans* sitia *heima* *allir*. eða *sva* ef *þeir* hallda *vætte*. enda se *þeir* *quaddir* *oc* *varðar* *fiorbavgs* Garð. þa *scal* *hann* *queðia* *heimilis* *bva* *sina* .v. at hlyða *fram* sogo siNi oc *bera* *quiþ* vm *þat* *hvart* *hann* nefnde *vatta* sina i *þat* *vætti*. þa *er* *hann* stefndi *er* *hann* nefnde þa *er* *hann* sagðe söc sina *fram*. *oc* *hvart* *hann* hefðe *sva* scapaðri söc *sinni* stefnt *sem* *hann* sagði *fram* i *dom*. Ef *maðr* *misir* *quaðar* *vatta*. *oc* *verðr* *honom* *þat* *eigi* at *sacar* spelli *hvervetna* *þess* *er* *hann* lofar *þeim* *eigi* *heima* seto. *oc* beri *þat* quiðr at *hann* hefði þa *quaþar* *vatta* *er* *hann* hygði at fara *mundi* til *þings*. oc heita *þeir* *trvnaðar* *vattar*. *hann* *scal* *queðia* *heimilis* *bva* *sina* .v. istaðiN *quaðar* vattaNa ef *þeir* ero *eigi* til *þings* *comnir* at *bera* vm *þat* *hvart* *hann* hafðe *sva* *quatt* *heiman*

þan*n* e*r* hei*m*a sitr. *oc* nefna h*ann*. se*m* h*ann* seg*ir* eða hefði h*ann* e*igi*. En*ir* sömo bvar s*c*olo v*m* þ*at* scilia sem þ*at* báro at hiɴ v*æ*ri e*igi* drott*in*s d*ag* a þ*in*gi e*r* q*u*addr v*a*r. Söc hue*r*ri e*r* f*ra*m er sögð þa sc*a*l næst fylgia stefno v*æt*te. en þa sciptir *eigi* mále hv*er* gögn þa f*a*ra aleng*r*. Ef m*aðr* hef*ir* þa söc at sekia e*r* vattorð fylg*ir*. *oc* a h*ann* at beiða retti*n*gar at *oc* f*ra*mbu*r*þar. vátt*a*r s*c*olo viɴa eiða aðr *oc* bera vetti si*þan*. Þa b*er*a þ*ei*r rétt v*æt*te ef þ*ei*r b*er*a þav orð öll er þ*ei*r vo*r*o at nefnd*ir*. þot þ*ei*r b*er*e þav orð rett e*r* þ*ei*r vo*r*o at nefnd*ir*. en láta su*m* liɢia þav e*r* male eigo at scipta. *oc* er þ*at* liúgvitni. Þot m*aðr* b*er*e þav orð öll rétt e*r* h*ann* v*a*r at nefndr. enda avki h*ann* þ*v*i orðe nockoro e*r* h*ann* v*a*r e*igi* at nefndr þ*v*i orðe er mále scipt*ir*. *oc* e*r* þ*at* liugvitne. Þot m*aðr* q*u*eði e*igi* s*v*a at öllo*m* orðo*m* se*m* h*ann* var at nefndr *oc* scipti e*igi* male. *oc* er þo rett borit þott s*v*a se. Le*n*gr e*r* þ*ei*r ero asátt*ir* sc*a*l eiɴ f*ra*m telia v*æt*te. eɴ aðr*ir* giallda á sa*m*q*uæ*þi sit. Nv v*er*þa þ*eir* e*igi* all*ir* a eitt sátt*ir* *oc* scolo þ*eir* hafa sítt mál e*r* fleire ero sama*n*. *oc* sc*a*l m*aðr* v*æt*te telia f*ram* (Bls. 27, a.) or þ*eir*ra flocke. hin*ir* s*c*olo giallda sa*m*quæði sitt á er lið hava miɴa af þ*v*i at þ*ei*r hafa e*igi* afl ti*l* aɴ*a*rs. en*n* þ*eir* s*c*olo þ*at* m*æ*la þa er þ*at* v*æt*te er borit at þ*ei*r m*un*di aɴat v*ætt*e b*er*a ef þ*eir* hefði afl ti*l*. *oc* q*u*eða a hue*r*t v*æt*te þ*eir* m*un*di b*er*a. *oc* v*er*ðr þei*m* e*igi* at liúg v*æt*te þot*t* hin*ir* se soll*ir* v*m*. Nv v*er*ða þ*eir* ia*fn* marg*ir* hvar*ir* tueɢio er sitt vilia b*er*a huar*ir*. *oc* s*c*olo þ*eir* hafa sitt mal e*r* lengr*a* v*ætt*e b*er*a þei*m* orðu*m* e*r* mali scipti m*eð* þei*m*. ne*m*a þ*at* v*er*ðe at liug v*ætt*e. Nu b*er*a þ*ei*r ia*fn* la*n*gt v*ætt*e hvar*ir*tueɢio enda ero þ*eir* ia*fn* m*a*rg*ir*. *oc* sc*a*l s*v*a meta þa se*m* þei*m* se ihagborit e*r* vettis q*u*adde. Ef m*aðr* e*r* q*u*addr þ*ess* v*æt*tis er h*ann* hygz e*igi* i vera. h*ann* sc*a*l

þo fara ti*l* þi*n*gs oc b*er*az or at do*m*i oc viɴa eið aðr. *oc* nefna s*er* v*at*ta oc *q*u*e*ða sv*a* at orðe. at ec b*er*v*m*z or þ*v*i v*æt*ti *oc* q*u*e*ð*a á hv*er*t *þat* *er*. b*er*v*m*z af þ*v*i or at ec v*a*r e*igi* inefndr. *oc* v*arðar* h*o*no*m* *þat* sva se*m* h*ann* hafi liug v*æt*te borit. ef h*ann* hef*ir* i v*er*it. enda b*er*esc h*ann* or. þei*m* v*arðar* *fiorbavgs* ɢ*arð* *er* h*ann* hef*ir* q*u*addan ef h*ann* hef*ir* e*igi* v*er*it i v*ætt*e enda q*u*addi h*ann* e*igi* af þ*v*i at h*ann* ætlaðe h*ann* i hafa v*er*it. Sa a cost e*r* v*æt*tis e*r* hei*m*an q*u*addr at stefna þ*eir*ri söc at lögb*er*gi *oc* søkia et sama su*m*ar enda e*r* costr at sökia siðaʀ. Hu*er*gi sc*o*lo færi m*enn* hia ef *maðr* stefn*ir* at lögb*er*gi. e*ða* lys*ir* sac*a*r eɴ .xx. ne*m*a omaga sac*ir*. þ*a*r e*r* vatt*a*r ero q*u*add*ir*. *oc* e*r* þei*m* e*igi* scyllt at b*er*a þ*a*r er h*ann* nálgaz *oc* h*ann* man ne*m*a þ*eir* hafi þ*v*i iátt þa e*r* þ*eir* v*o*ro ne*fn*d*ir*. at þ*eir* m*u*ndi þo b*er*a at þ*eir* v*æ*ri .ii. þa sc*o*lo þ*eir* þo b*er*a. Vattu*m* e*r* scyllt at b*er*a v*æt*te þav öll e*r* þ*eir* hafa v*er*it i nefnd*ir*. ef þ*eir* ero sv*a* q*u*add*ir* se*m* i lögo*m* e*r* m*æ*lt. Maðr sc*a*l hafa q*u*att v*æt*ta sina e*þa* *bva* hei*m*an et siðarsta .xiiii. notto*m* f*yrir* þi*n*g. Eɴ ef vattr m*anz* v*er*ðr sivcr e*ða* sáʀ. þa sc*a*l h*ann* g*er*a orð þei*m* e*r* h*ann* q*u*addi. þi*n*gfarar at co*m*a ti*l* fu*n*dar vi*ð* h*ann* þ*a*r er h*ann* q*u*e*ð*r á e*ða* ti*l* hei*mi*lis ens siúca ef h*ann* þickiz e*igi* fæʀ v*er*a. h*ann* sc*a*l g*er*a orð v*m* þei*m* e*r* h*ann* hef*ir* q*u*adda þi*n*gfarar. *oc* sc*o*lo þ*eir* f*a*ra ti*l* fundar við hiɴ *oc* scal [1] (Bls. 27, b.) hiɴ siuki retta vet*t*it f*yrir* þei*m* *oc* eið viɴa aðr þ*eir* hafi rett v*æt*tet. sv*a* sc*a*l h*ann* retta vettit se*m* þ*eir* v*er*ða asatt*ir* *oc* sva öllo*m* þei*m* malo*m* m*æ*la se*m* at do*mi*. sc*o*lo þ*a*r .ii. m*enn* taca vi*ð* v*ætt*e h*an*s. eɴ ef vattarn*ir* v*er*ða .ii. siukir þa e*r* rétt at .iii. tace vi*ð* v*ætt*e þ*eir*ra .ii.[a] *oc* v*er*ðr *þat* þa ia*fn* rét*t*

1) Orðin o c s c a l eru rituð tveim sinnum, neðst á fyrra dálkinum og efst á seinni dalkinum.

er *þeir* bera se*m* hin*ir* bæri er fru*m*vátt*a*r voro. Ef sa m*að*r kemr til scips m*eð* vöro sina er h*ann* er vettis q*u*addr *oc* *þin*gfarar. *oc* se vara h*an*s comi*n* afliotande furo. *oc* sc*a*l h*ann* s*v*a fara m*eð* málo*m* sino*m* se*m* h*ann* se sivcr. eɴ h*ann* *sca*l f*a*ra til fund*a*r við hiɴ. er q*u*adda*n* hef*ir* h*ann*. ef h*ann* vill e*igi* til þi*n*gs hafa f*a*rit. *oc* bioða h*onom* at fara til fu*n*dar v*ið* va*tt*a *oc* retta vettit.

33. at *queðia* igegn.

[a] Ef [1] sa m*að*r er vættis q*u*addr er h*ann* er e*igi* *þin*gheyiande *þes*s v*æt*tis er h*ann* atti e*igi* or at segiaz enda vissi h*ann* e*igi* at *þin*gför mu*n*di af g*e*raz. h*onom* er *þat* rétt at q*ue*ðia i gegn hestz *oc* mat*a*r. oc q*ue*ða á h*v*ar co*m*a sc*a*l m*eð* þaɴ m*a*ɴ er h*ann* q*u*adde [2]
h*onom* er rett at q*ue*ðia þ*a*r er h*ann* heyr*ir* sialfr a q*u*oð h*an*s *eða* at hei*mi*le h*an*s. h*onom* er e*igi* scylt at f*a*ra til *þin*gs nema h*onom* se hestr førðr sa er h*onom* er føʀ til *þin*gs m*eð* öðro*m* m*onnom* eɴ h*ann* sc*a*l [3] þei*m* m*anne* fylgia til *þin*gs *oc* til buðar [4] er q*u*adda*n* hef*ir* h*ann*. ef sa vill *þat*. en þa sc*a*l h*ann* er *þeir* co*m*a til *þin*gs. beiða h*ann* m*eð* v*at*ta mat*a*r *þes*s er h*ann* q*u*adde h*ann*. eɴ ef hiɴ [5] lætr h*onom* e*igi* uppi mat þaɴ. þa sc*a*l h*ann* stefna h*onom* v*m* *oc* láta h*onom* v*arða* utl*egð*. enda a h*ann* þo at giallda h*onom* mateɴ eɴ þo

---

a) = Á. M., c. 14.

---

1) Upphafsstafurinn E er töluvert minni, en uppahfsstafir á kapitulum eru vanir að vera í skinnbókinni.
2) Hèr er autt bil, samsvarandi hèrumbil þremur fjórðu pörtum línu.
3) Eptir þetta orð hefir ritarinn í fyrstu skrifað með, en þaráeptir strykað það út aptur.
4) Orðin oc til buðar eru rituð tveim sinnum.
5) Eptir þetta orð hefir fyrst verið skrifað quadd, en strykað út aptur.

s*ca*l h*ann* a þ*in*gi v*er*a þoat hiɴ haldi mateno*m* f*yrir* h*onom* ti*l* þ*es*s e*r* h*ann* hef*ir* þei*m* málo*m* m*æ*lt e*r* h*ann* v*a*r q*u*addr hei*m*an. Maðr s*ca*l meira luta v*at*ta siɴa hafa q*u*att hei*man* þ*eirr*a er h*ann* man at nefna. ne*m*a þ*eir* hafi þ*v*i iátt þa e*r* þ*eir* v*oro* nefnd*ir* i v*æt*te at þ*eir* mu*n*di þo b*er*a þ*at* v*æt*te. þoat þ*eir* v*æ*ri e*igi* fleire eɴ .ii. oc hlyþ*ir* h*onom* þa þoat h*ann* hafe miɴa lut q*u*att v*at*ta siɴa. þ*eir* ero þa scylld*ir* at b*er*a þ*at* v*æt*te þoat þ*eir* se q*u*addir .ii. Eɴ þ*a*r e*r* bæði fylg*ir* eiɴi söc v*æt*te oc q*u*iðr. þa s*ca*l v*æt*te fara fyʀ fra*m* eɴ q*u*iðr. (Bls. 28, a.) Ef stefno v*at*tar m*anz* an*n*daz all*ir* e*ða* ver*ð*a omála. *oc* s*ca*l h*ann* þa q*ueðia* h*eimilis* b*va* s*ina* .v. oc s*c*olo þ*eir* þa saɴa stefno v*æt*te h*an*s s*v*a se*m* v*at*tar siti hei*m*a þ*eir* er q*u*add*ir* ero stefno vettis.

34. ef b*va*r sitia hei*m*a

[a] Ef buar sitia hei*m*a þ*eir* e*r* q*u*add*ir* ero hei*man*. þa e*r* h*onom* rétt at stefna ept*ir* d*r*ottens d*ag* in*n* fyʀa iþ*in*gi at lögb*er*gi. oc láta h*onom* slíct v*arða* se*m* fru*m* söc ætti at metaz. söɴ *oc* ospillt. Þ*at* er ia*fn* rétt at stefna s*v*a fre*m*mi h*onom* er h*ann* mis*ir* h*an*s. þa e*r* q*u*iðarens þ*a*rf. h*ann* s*ca*l lata söc þá f*a*ra a hendr h*onom* f*yr*st ale*n*gr e*r* fru*m*søken e*r* fra*m* sögð *oc* baðar i eiɴ do*m*. *oc* q*ueðia* h*eimilis* b*va* .v. þ*es*s m*anz* er sottr e*r*. at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art hiɴ v*æ*ri a þ*in*gi d*r*ott*in*s d*ag* en*n* fyʀa i þ*in*gi e*ða* e*igi*. h*ann* s*ca*l lata b*er*a þ*a*r ido*m* v*æt*te þ*at* er h*ann* quaddi h*ann* hei*man* *oc* h*onom* er þ*at* rétt at q*ueðia* aɴa*n* f*yrir* ti*l* fru*m* sac*a*r. Sa m*að*r abiarg q*u*iðar at beiða h*onom* e*r* vill h*eimilis* b*va* .v. þ*es*s m*anz* er s*ottr* er h*v*art h*ann* hafe at navðsynio*m* þei*m* hei*m*a

a) = Á. M., c. 15.

setit er *til* ero mæltar i logom *eða* hafi hann eigi. Ef maðr er quiðar quaddr heiman *eða* vættis er hann ma eigi fullom dag leiðom fara hvartke veilende er hann fær þess er hann er eigi scylldr þingfarar. oc er þat logvörn. *eða* er hann rang quaddr sva at hann ætti eigi at fara fyrir þeim söcom nema hann vilde hvartki þess er þrytr at réttri quoðeNi er hann er eigi scylldr þing reiðariNar fyrir þeim söcom. enda er onýt söken sv er hann hefir vm quatt. hvarz hann hefir farit til þess *eða* eigi sa er quaddr var. eN þa er quiðr hefir borit a þaN vm heima setona. þa scal hann *queðia* aNan istaðiN. þann bva er næstr býr þar sem hann quaddi vm. þeirra manna er rétr sé iquiðnom *oc* er a þingi. Ef hann fær eigi þaN biarg quið at hann siti fyrir þeim navð syniom heima er til ero mæltar. at þa *varðar* honom slíct sem áðan talða æc. *oc* scal þa sökena fyrst søkia siþan er frumsöken er fram sögð. *oc* stefno vætte borit. *oc* scolo baðar í eiN dom.

35. at ryðia quið.

[a] Þar er quiðir eigo at scilia mal manna. at þa scal hann er hann hefir quið þaN saman settan ganga til doms. *oc* bioða þeim manne er hann hefir söc ahende með vatta. *oc* nefna hann. (Bls. 28, b.) *oc* bioða honom at fara til at ryðia quið þaN. er hann hefir saman settan *oc* queþa ahvar þat er. *oc* nefna bva alla. *oc* mæla sva at meire luti domanda heyri ef þeir vilia hlýtt hafa. enn sa *maðr* scal ganga þangat er ryðia vill quið þaN. Hann scal eið viNa aðr hann take quið at ryðia. siþan scal hann nefna

a) = Á. M, c. 16.

v*at*ta. Jþ*at* v*æ*tt*e* at ec leɢ þ*at* vnd*ir* þegnscap miɴ. at sa sitr næʀi e*r* oq*u*addr e*r*. *oc* nefna h*ann* oc segia h*v*ar h*ann* er ibúð. **E**ɴ ef h*ann* ryðr at frændse*mi* q*ui*ð. *oc* s*c*ol*o* næsta brøþra up risa *oc* nanare m*enn*. *oc* ná mág*ar* þ*eir* .iii. ef m*að*r a moð*ur* aɴ*a*rs e*ða* dott*ur* e*ða* syst*ur*. h*ann* s*ca*l ryðia við sialfa*n* sec at frændse*mi* *oc* at mægðu*m*. h*ann* s*ca*l ryðia at guðsifio*m* þei*m* þri*m*r e*r* m*að*r hefir halldit avðro*m* vnd*ir* vatn e*ða* und*ir* p*r*imsignon e*ða* und*ir* b*yskop*s hönd. s*ca*lat m*að*r ryðia vi*ð* sialfan sec at guðsifio*m*. **E**f sa m*að*r e*r* q*u*addr e*r* s*v*a e*r* van heill at h*ono*m v*æ*ri e*igi* þ*in*g för scylld þot*t* h*ann* v*æ*ri q*u*addr. *oc* e*r* h*ono*m rétt at ryðia h*ann* up. Ef sa m*að*r e*r* q*u*addr e*r* h*ann* a fe miɴa en*n* gegne þ*in*gf*a*rar cav́pi. eþ*a* einvi*r*ke. *oc* e*r* h*ono*m rétt at ryðia þan*n* up. h*ann* s*ca*l ryðia vi*ð* sócn*a*r aðilia e*ða* varn*a*r hv*er*gi e*r* me*ð* sök feʀ. **Þ**a e*r* h*ann* ryðr q*ui*ð at guðsifio*m* e*ða* at f*r*ændse*mi* e*ða* at mægðv*m* s*ca*l hafa saɴaðar m*enn* ii^a^. ne*m*a sa teli e*r* réttr v*æ*ri iq*ui*ðno*m*. at hæro*m* s*c*o*lo* saɴaðar m*enn* firnari aðilia sócn*a*r e*ða* varn*a*r en næsta brøðra. Þar e*r* h*ann* ryðr q*ui*ð at leiðar le*n*gð oc s*ca*l h*ann* þ*a*r leɢia me*ð* iii.^a^ maɴ vnd*ir* þegnscap þot h*ann* se réttr teliande. Ef s*v*a ga*n*ga ruðni*n*gar at. at meire lute v*er*ðe ra*n*g q*u*addr þ*eir*ra b*va* e*r* heim*an* ero q*u*add*ir* *oc* v*er*ðr h*ono*m e*igi* at sac*a*r spelli ef h*ann* vıðr eiḍ at þ*v*i at h*ann* q*u*addi þa e*r* h*ann* hugðe at réttast*ir* v*æ*ri. eɴ secr v*er*ðr h*ann* v*m* .iii. morco*m* vi*ð* þaɴ e*r* h*ann* hef*ir* mal a höndo*m*. S*v*a s*ca*l mæla ruðn-i*n*g*a*r málo*m* at meiri lutr heyri þ*ing* h*eyianda*. H*ann* s*ca*l n*efna* v*at*ta siþ*an* at þ*v*i at h*ann* ne*m*r h*ann* or q*ui*ðno*m*. oc (Bls. 29, a.) q*ue*ða a h*v*art h*ann* ne*m*r h*ann* or sino or na*m*i e*ða* aɴ*a*rs m*anz*. Ef b*var* ero þ*a*r all*ir* ra*n*g q*u*add*ir*. þa a h*ann* cost at ne*m*a þa up alla seɴ *oc* hafa ti*l* saɴaðar m*enn* .ii^a^. þ*ei*r s*c*o*lo* þ*at* leɢia und*ir*

þegnscap siɴ at þ*eir* se allir neʀi þei*m* stað e*r* bua ætti fr*a* at qu*e*ðia. *oc* ne*f*na þa alla ti*l* *oc* segia h*v*ar þ*eir* ero ibúð. h*ann* sc*a*l þa q*ueðia* istaðeɴ se*m* sa nefn*ir* ti*l* e*r* ruddi q*u*iðeɴ. *oc* ver*ð*ra h*onom* þ*at* at sac*a*r spelli v*m* þaɴ b*va* q*uið* e*r* h*ann* hef*ir* aþ*in*gi q*ua*t*t*. þo at h*ann* hafi alla ra*n*g q*u*adda at násæti ef h*ann* hef*ir* rétt at q*u*oð f*a*rit. Ef sa g*r*ið m*aðr* er q*u*addr. e*r* þ*in*g há m*aðr* e*r* réttr f*yrir* bv h*an*s. *oc* er h*onom* rett at ryðia at þ*v*i. ef hiɴ e*r* e*i*gi þar vist[1] fastr. Nv vill h*ann* e*i*gi ryðia *oc* hafa þ*at* ti*l* sac*a*r spellz at þ*a*r hafi sa g*r*ið m*aðr* q*u*oð up borna e*r* e*i*gi e*r* rettr í. *oc* vill h*onom* þ*at* láta ver*ð*a at sac*a*r spelli. *oc* ver*ð*r[2] ho*nom* þ*at* at sac*a*r spelli ne*m*a vatt orð co*m*i þ*at* f*r*a*m* at h*ann* hafi þ*v*i svarat aþ*r* h*ann* v*a*r q*u*addr at h*ann* v*a*r þ*a*r hei*m*i*l*is fastr e*r* h*ann* v*a*r rét*t*r i q*u*iðo*m*. e*ða* hei*m*i*l*is b*var* h*an*s .v. b*e*ra þ*at* at h*ann* hugði þ*at* þa e*r* h*ann* q*u*addi h*ann* at h*ann* v*æ*ri þ*a*r hei*m*i*l*is fastr e*r* h*ann* v*æ*ri réttr[3] þi*n*g há m*aðr*. oc rettr q*u*iðo at b*e*ra. Ef h*ann* faɴ h*ann* e*i*gi þa e*r* h*ann* q*u*addi h*ann*. enda matti h*ann* e*i*g*i* sp*y*ria h*ann*. Hv*e*rvetna þe*ss* e*r* sa m*aðr* feʀ ti*l* þi*n*gs f*yrir* bönda e*r* þi*n*g há m*aðr* e*r* rét*t*r f*yrir* bv m*an*z. þa e*r* bóndeɴ scylldr at fá h*onom* bæþi hest *oc* mat. þaɴ hest e*r* þi*n*g føʀ se. enda sc*a*l böndi e*i*g*i* giallda þi*n*gf*a*rar cavp. eɴ hiɴ sc*a*l taca se*m* aðr*ir* þi*n*gheyiendr e*r* feʀ ti*l* þi*n*gsens. Søkiandi sc*a*l nefna v*at*ta at þ*v*i at hiɴ hef*ir* lokit ruðni*n*go e*ða* h*ann* lætz e*i*g*i* vilia ryðia q*u*ið þaɴ. þa sc*a*l h*ann* beiða f*r*a*m* bvrðar at þei*m* ale*n*gr. Þ*at* e*r* m*æ*l*t* aðr q*u*iðr se boriɴ at þ*eir* sc*o*lo eiða viɴa all*ir* aðr at do*mi*. þ*eir* sc*o*lo all*ir* fella

---

1) Orðið vist er ritað tvisvar, en strykað út a fyrri staðnum.

2) Leiðrètting fyrir v e r ð r a t, sem hlýtur að vera ritvilla, eptir þvi sem á eptir kemur.

3) Eptir þetta orð hefir ritarinn fyrst skrifað i q u i ð u *m*, en strykað það siðan út aptur.

saman orð sin at þeir væri allir á eitt sattir. þeir scolo luta með ser hverr þeirra scal quið fram telia. en sa þeirra scal fram telia er (Bls. 29, b.) hlýtr. nema þeir verði a aNat sattir oc þurfo þeir eigi þa at luta. þeir scolo aðrir giallda samquæþi sitt á. Ef þeir verþa eigi asáttir hvern quið þeir scolo bera. þa eigo þeir at ráða er fleire ero saman. Enda eigo þeir fram at telia þaN quið. enn þeir eigo allir samquæþi á at gialda. en þeir scolo þat segia at domi at þeir mundi aNan bera ef þeir hefði afl til. oc queþa a þat hvern þeir mundi bera. EN ef sa verðr at liug quið. þa varðar þeim þat ecki við lög er aNat villdo bera. er þeir hafa þeim orðom mælt at domi. Ef bvar ero vm þat sottir at quiðr se sidaR boriN eN i logom se mælt. oc er i þvi talet sem quið se haldet. þeir eigo at beiða ser biarg quiðar vm þat ef afl þat hefir staðit fyrir quið þeirra at þeir matto eigi fyrir þvi bera. eða þeir voro i frum quiðum avðrom sva fastir. at þeir gáto eigi fyrir þeim söcom borit quið þaN sem mælt er ilogom. þa ero þeir varþir mále ef þeir fa þaN biarg quið. Ef bvar ero þeir svmir er eigi ero sva ilogscilom avðrom fastir[1]. þa scolo þeir ganga til doms oc nefna ser vatta. at þvi at þeir ero búnir at leysa quið þaN af hendi. þegar er þeir hafa neyti at. Ef quiðar er sva sið beitt eða boðit til ruðningar at þeir geta fyrir þeim söcum eigi boriN quið þaN sva snemma sem mælt er. þa varðar quið monnom ecki eN onyt er soc hins. Enda varðar honom fiorbavgs garð oc er þat þings af glöpon. Ef sa dylr er til ruðningar er boðit. eðaførir sva seint fram ruðningar eða þav scil er hann vill fram hafa fort. at[2] af

---

1) Ritað fastir avðrom, en ritarinn hefir þar á eptir með tilvisunarmerki breytt röðinni á orðum þessum.

2) Ritað fyrir ofan línuna.

þvi verðr eigi quiðr borinn rétt sva snemma sem mælt er. þa varðar þeim monnom fiorbavgs garð. er iþvi gera þings afglöpon. en quið monnom varðar ecki. enda scal slict þa metaz quiðr þeirra sem þa at i mál yrði borinn quiðrinn. Ef bvar hallda frum quið til þess er sol kømr aþing völl. þa a eigi at meta quiðburð þeirra. ef þeir bera eigi á. er þeir bera siþarr enda er þa eigi scyllt at søkia þa vm haldit. ef þeir bera á. þoat þeir hafe eigi borit aðr sol kømr aþing völl. En hvervetna þess er haldit er quið er eigi scyllt at søkia fleiri (Bls. 30, a.) bva en einn nema vili. Ef goðe er quaddr .xii. quiðar þar er bva quiðr kømr til eða bvar ero quaddir bva quiðar vm þa söc er .xii. quiðr kømr til. oc scolo þeir ganga til doms oc nefna vatta. at þvi at þeir lata þat standa fyrir quiðburð sinom at þeir ero þess quiðar quaddir er þeir eigo eigi vm at scilia. Ef maðr þarf biargquiðo þar er bva quiðr hefir borit aðr a hann. þa scal hann queðia .v. bva i þann quið er aðr hefir borit a hann þot þa hafi ix. bvar borit a hann sócnar quiðenn. honom er rétt at queðia þa þar er þeir ero allir saman. Hann scal bioþa þeim manne er soc hefir a hende honom at hryðia quiðinn oc segia honom huar þeir sitia. en hann á at þvi at hryðia ef þeir ero nærri en oquaddir ero þeirra manna er i frum quiðvm voro. En ef hann þarf fleire biarg quiðo til þess máls þa scal hann þa beiða frambvrþa at quiðom þeim öllom at domi. En þeir ero scylldir til at bera quiðo þa alla er þeir ero beiddir at lögom er male eigo at scipta með þeim. Ef haldit er varnar quiðum þeim er quatt er at logom oc male eigo at scipta oc varðar þat fiorbavgs garð oc aþa sva at meta sem ihag se borinn quiðrinn. Ef maðr queðr quiðar þess hvárt er hann fylgir sócn eða vorn. er eigi a male at scipta með þeim oc verðr þa onytt mal hans. oc calla menn þat egningar quið. Þar

er xii. q*u*iðr beR a maN ef h*ann* þ*a*rf biarg q*u*iðar. þ*a* sc*a*l h*ann* *queðia* h*eimilis* *bva* *sina* .v. til. Maðr sc*a*l bioða ti*l* hruðni*ng*ar vm fru*m* quiðo alla. h*v*arz ero ti*l* sócn*a*r e*ða* ti*l* varn*a*r. *oc* þ*ur*fot þ*eir* þ*at* opt*a*R at *ger*a eN v*m* siN. Alli*r* m*enn* þ*eir* *er* logscil nocor sc*o*lo mæla at domo*m* a alþ*in*gi. h*v*art *er* þ*eir* scolo sokia sac*ir* e*ða* v*er*ia e*ða* b*er*a vetti e*ða* q*u*iðo *oc* sc*o*lo þ*eir* viNa eiða aðr þ*eir* mæli þei*m* malo*m* s*v*a at do*m*endr heyri. Huar þ*es*s *er* m*a*ð*r* hef*ir* þaN eið vNiN *er* h*ann* hef*ir* fleira und*ir* scilit *oc* v*er*ðe h*ann* tortrygðr v*m* eiðiN þa *er* h*ann* sc*a*l þav fleire gögn af hende leysa *er* eiðar eigo at fylgia. þa (Bls. 30. b.) sc*a*l h*ann* þ*a*r lata b*er*a v*ætt*e þ*at* *er* h*ann* nefnde at þa *er* h*ann* vaN eiðiN e*ða* viNa ella eið i aN*at* siN. Hvarvetna þ*es*s *er* m*enn* halda gögno*m* a alþ*in*gi. *oc* v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* g*arð* *oc* sc*a*l i þaN do*m* sokia se*m* fru*m*sökiN *er* i sót*t*. En*n* m*enn* sc*o*lo sac*ir* hafa fr*a*mfört all*a*r aðr sól se und*ir* þær *er* ti*l* ero bún*a*r aðr do*m*ar fare ýt ti*l* sócn*a*r. eN ef e*igi* *er*o fr*a*m sagðar. þa *er* þ*at* vörn. eN fru*m*gögn sc*o*lo borin aðr sol ko*m*i a þ*in*gvöll. iN næsta dag ept*ir* þav *er* þei*m* söco*m* eigo at fylgia. Ef m*að*r hef*ir* sac*ir* ifleire do*m*a eN í eiN. *oc* *er* h*onom* e*igi* at heldr scylt optaR at viNa eið eN v*m* siN. eN ef tortrygt þick*ir* v*m* eið uNi*n*g h*an*s. þa sc*a*l h*ann* v*ætt*e þ*a*t lata b*er*a at do*m*e avðro*m* *er* h*ann* nefndi þa at er h*ann* vaN eið.

36. Vm q*u*ið burðe.

[a] Ef m*að*r hef*ir* xii. q*u*iðar q*u*att *oc* sc*a*l *goði* ne*f*na þriþiungs m*enn* sina ti*l* q*u*iðar þ*es*s m*eð* s*er*. *oc* *er* h*onom*

a) = Á. M., c. 17.

rett h*v*arz þ*eir* ero bøndr *eða* grið m*enn*. h*ann* sc*a*l xi. m*enn* nefna aðr*a* en sic. Go*ði* sc*a*l ga*n*ga ti*l* do*m*s *oc* bioða[1] þei*m* m*ann*e ti*l* hruðni*ngar* er q*u*adde h*ann* xii. q*u*iðar. *oc* N*efna hann*[2] oc segia h*onom* h*v*ar h*ann* hef*ir* sama*n* setta*n* q*u*iðin. oc h*ann* a s*v*a at hryðia xii. q*uið* se*m* do*m*. Ef þ*eir* v*er*ða e*igi* asátt*ir* hv*er*n q*uið* þ*eir* sc*o*lo b*er*a. þa sc*o*lo þ*eir* raða e*r* fleire ero sama*n*. en ef þ*eir* ero iaf*n* marg*ir* þa sc*o*lo þ*eir* þan b*er*a er G*oðinn* vill. Ef su söc kö*m*r ahendr G*oða* er xii. q*uiðr* køm*r* ti*l*. Nv a h*ann* at nefna q*uið* v*m* sialfan sec. en søkiandi sc*a*l beiða sa*m*þi*n*gs G*oða* h*a*n*s* þan þ*eirr*a se*m* h*ann* vill ef þ*eir* ero baþ*ir* iaf*n* rettir at te*n*gðo*m*. en þan þ*eirr*a ella er rettari e*r* at bera q*uið* fra*m*. en*n* þ*eir* sc*o*lo ga*n*ga ti*l* do*m*s oc vina þ*a*r eið. en G*oði* sc*a*l fr*a*m telia þan q*uið* er þ*eir* xi. v*er*ða a satt*ir*. Ef G*oði* hef*ir* þa söc a hond þ*r*iðiu*n*gs m*ann*e sino*m* e*r* xii. q*uiðr* á v*m* at scilia. h*ann* sc*a*l þ*a*r þriþiu*n*gs m*enn* sina xi. ti*l* q*ueðia* at retta q*uið* þan. en þ*eir* sc*o*lo til ga*n*ga xi. at rétta q*uið* þan m*eð* s*er* oc sc*o*lo þ*eir* raða er fleiri ero sama*n*. ef ideilir með (Bls. 31, a.) þei*m*. en G*oði* sc*a*l fr*a*m telia q*uið* þan e*r* þ*eir* urðo asátt*ir*. aðr*ir* en h*ann*. Ef G*oði* helldr xii. q*uið* þa v*er*ðr G*oði* vtl*agr* v*m* þ*at* oc o*r* goðorðe sino. en hin á cost þ*e*ss h*v*arz h*ann* vill G*oða* søkia e*ða* e*igi* en s*v*a a þ*at* at metaz e*r* h*ann* helldr q*u*iðno*m* se*m* a se borin ne*m*a h*ann* fái biarg q*uið* þan at G*oði* mu*n*di q*uið* þan b*er*a e*igi* ah*ann* *oc* hellde h*ann* af þ*v*i q*u*iðno*m* at h*ann* vilde færa h*onom* *oc* sc*o*lo h*eim*-*ilis* b*var* h*a*n*s* v. scilia þ*at*. h*v*art h*ann* hellde ti*l* fárs h*onom* oc þ*eir* m*u*ndo af b*er*a ef þ*eir* bære.

---

1) Hefir fyrst verið ritað beiða, en síðan gjört úr því o.

2) Í handritinu: *oc* N oc segia.

37. vm vat orð imote quið.

[a] Sócn scal fara fyr fram huers máls en vörn. nema þat se allt eitt. oc se þat anars mals vorn er anars er sócn.[1] þar er quiða er quatt til sócnar en sa hefir vatta til þess er veria scal. þa scal þar vætte fara fyr fram en quiðr. þott þat fylgi vörn.[2] scalat hann þat sva dvelia at eigi se quiþrin þa borin er sol kömr aþingvöll. ef eigi verðr allt eitt þat er bvar vilia borit hafa oc vattar enda eigi þeir um ein lut at scilia[3]. þa scal segia at hann hefir vatorð til þess máls sem þeir ero vm quaddir. en siþan scal hann veria þeim lyriti quið burðin. nv bera þeir þo quiðen þoat lyrite se þeim varit fyr en vættet quæmi fram. þa a þan quið enscis meta enda varðar utlegð öllom. en þa scal þo lata bera vættet. Nu ef eigi verðr at liug vetti. þa er costr at søkia hina vm þat at þeir hafe borit liug quið. Scolot menn andvitni bera oc her a þingi en ef menn bera varðar þat vtlegð. enda aþat enscis at meta. en þat er andvitni er menn bera igegn þvi sem aðr er borit. vætte igegn quið eða quiðr igegn vætte. sva at eigi ma hvartvegia rett vera. En ef hvartuegia verþr andvitni. þa varðar scog gang liug vitne en fiorbavgs garð andvitnit.

38. vm vörn.

[b] Aðr maðr førir vörn fram oc scal hann spyria þan man með vatta er söc hefir ahendi honom ef hann

a) = Á. M., c. 18.
b) = Á. M., c. 19.

1) Deplinum er við bætt.
2) Deplinum er við bætt.
3) Leiðrètting fyrir scila.

hafi sócn sva fram förða a hond honom sem hann hygr eða hafe hann eigi. þá ahiɴ þvi at suara at hann hafi fram (Bls. 31, b.) førþa sócn sem hann hygr nema nokot geriz i vörn hins þess er hann vili þa til socnar hafa tekit. þa er rett til varnar at taca er þeim orðom er mælt. Rett er at hann föri þo fram vörn þot hiɴ gere eigi svara þessom orðum ef domendr lofa oc litiz þeim sva at hann vili vorn hans glepia iþvi oc er þat þings afglöpon ef sa duelr vorn. Hiɴ scal taca til varnar[1] þegar er hann vill. eɴ .v. bvar scolo scilia vm biarg quiðo alla heimilis bvar þess manz er sottr er nema hann se sottr við ix. bva quið þa scal hann þaðan queðia v. af þeim bvom ix. til biarg quiðar ser þa er næstir ero vetvang þeim er fra var quatt. Ef bvi verðr siucr i quið. oc scolo þeir er i quið ero með honom søkia orð hans til buðar. hann a eið at viɴa hvar hann gelldr samquæði á. Þeir scolo vatta nefna at orðom hans oc telia quið fram at domi. Ef maðr verðr davðr or quið eða omale. þa scal queðia aɴan istaðiɴ fyrir. þat a raða vm mal hans hvart þa er er þeir spyria hann. Sa maðr er vorn vill fram föra hann scal ganga til doms oc nefna ser vatta. Jþat vætte at hann[2] byðr honom oc nefna hann þeim manne er söc hefir fram förða ahendr honom at[3] hlyða til eið spiallz sins ef hann hefir eigi fyʀ uɴit eíð oc til varnar þeirrar er hann mvn þar fram föra. En siþan scal hann fram föra vorn fyrir sic hvarz hann hefir til þess quiðv eða vætte. þa er varnar gögn ero fram comin þa scal söki-andiɴ spyria með vatta. ef hann hafi vorn sva fram

---

1) Leiðrètting fyrir sócnar, er varla getur verið annað en ritvilla, eptir því sem á stendur.

2) Við bœtt.

3) Leiðrètting fyrir oc; sbr. c. 30.

førða fyrir soc þa sem han hygr en hin a þvi at svara at hann hafi þa fram förða vorn sem hann hygr þegar er þat er. En þegar er hann hefir nokor varnar gögn fram förð. þa þarfat hann biða til þess er hin hefir vorn sva fram förða sem hann hygr. þa a hvartuegi þeirra at föra fram sócn oc vorn alengr sva sem þeir ero bunir til.

39.

[a] Þar scal hefia up við arftoco man omaga. þa söc scal lysa at lögbergi ahönd arf toco manne til fram førslo oc varðveizlo omagans. oc nefna hvarntvegia omagann oc þan er ahönd [1] er lyst oc queþa á til (Bls. 32, a.) hvers doms hann lysir oc lysa löglysing. Sa maðr er søkir scal queðia heimilis bva v. þess er sottr er at bera vm þat hvart hann eigi arf at taca at þan omaga eða hvart hans omagi se eða eigi oc nefna hvarntvegia. Ef þat ber quiðr at þes omagi se oc scal honom døma omagann. Sa er veria vill scal queðia ena sömo v. heimilis bva at bera vm þat hvart hann eigi fe eða føri til at föra þan omaga fram eða eigi. Ef þar ber avðn oc er þa rétt at lysa þeim a hendr er vill. oc nánastr er þeirra manna er fe eða föri eigi til at föra þan omaga fram. Þar scal telia frændsemi með omaganom oc þeim er ahond er lyst. oc legia þat undir þegnscap sinn með .iii. man. at su er frændsemis tala rett oc sön með þeim N. N. oc N. N. Þá á þeim manne at döma ahönd omagann nema lögvorn come fram. Cost a sa er omaga vill lysa. at lysa þegar ahendr þeim er nánastr er þeirra manna er fe eða föri hefir til. þott hann lysi eigi ahond arf toco manne aðr.

---

a) = Á. M., c. 20.

---

1) Leiðrétting fyrir a h ö n.

40. v*m* reifing

[a] Lengr e*r* m*enn* hafa sócn fr*a*m førða oc vo*r*n. se*m* vilia ido*m* þaɴ. þa sc*a*l h*v*eʀ m*að*r hafa e*r* sócn hef*ir* ido*m* þaɴ e*ða* vörn reifi*n*gar m*a*ɴ at male s*in*o h*v*art se*m* h*ann* þarf at søcn e*ð*a vo*r*n. þaɴ e*r* h*o*n*om* rett at hafa. e*r* h*o*n*om* vill veít*t* hafa þ*eirr*a m*ann*a e*r* iþaɴ d*om* ero[1] nefnd*ir*. Ef þ*eir* veita h*o*n*om* e*i*g*i* þ*at* at reifa mál h*an*s. þa sc*a*l h*ann* beiða þá me*ð* v*at*ta at reifa mal h*an*s. þ*ei*r eigo at luta m*eð* ser hv*err* reifa sc*a*l mál h*an*s. *oc* sc*a*l sa þ*eirr*a reifa mál h*an*s e*r* hlýtr. Ef þ*eir* ge*r*a e*i*g*i* luta m*eð* s*er* *oc* v*a*r*ð*a*r* þei*m* þ*at* f*io*rb*a*v*gs* ɢ*a*r*ð* öllo*m* e*r* i þei*m* do*m*i ero. eɴ þ*at* e*r* þ*in*gs afglöpon e*r* þ*eir* ge*r*a e*r* þ*eir* taca e*i*g*i* vi*ð* mále h*an*s. Þ*at* e*r* *oc* at sa a soc þa at søkia e*r* m*eð* þat mal f*er*r e*r* dome*n*dr ge*r*a e*i*g*i* vi*ð* at taca. Ef söc kø*m*r ahe*n*dr þei*m* m*ann*e e*r* i do*m* e*r* nefndr at h*o*nom er rétt h*v*art se*m* h*ann* vill at ve*r*ia söc þá e*ð*a selia avðro*m* vo*r*n f*yrir* sec. Ef söc kö*m*r iþaɴ do*m* þa sc*a*l hann[2] þo eiga do*m* sét*t*. enda sc*a*l h*ann* giallda sa*m*qu*æ*þi sit*t* ado*m* þaɴ e*r* þ*eir* segia vp. þ*at* e*r* *oc* ef h*ann* a söc (Bls. 32, b.) at søkia. þa e*r* siðaʀ ge*r*ðiz eɴ h*ann* v*æ*ri i do*m* ne*fn*dr. þa e*r* h*o*n*om* rétt h*v*árt se*m* h*ann* vill at søkia sealfo*m* e*ð*a selia avðro*m*. Ef su söc kö*m*r iþaɴ do*m* e*r* h*ann* e*r* í. *oc* sc*a*l h*ann* þo eiga do*m* sét*t*[3]. sc*o*lot mál h*an*s standaz v*m* þa söc. enda sc*a*lat h*ann* ti*l* vefa*n*gs ga*n*ga v*m* þat mál. h*ann* sc*a*l *oc* sa*m*qu*æ*þi sit*t* giallda a þaɴ do*m* er þ*eir* segia að*rir* vp.

---

a) = Á. M., c. 21.

---

1) Ritað tvisvar í skinnbókinni.
2) Við bætt.
3) Deplinum er við bætt.

41. vm domendr.

[a] Þat er *oc* aðr þeir tace adomi sinom. at þeir scolo eið viɴa aðr nema þeir hafe uɴinn aðr. þeir scolo nefna ser vatta. Nefni ec iþat vætti at ec viɴ eið at *crossi* lög eið. oc seg þat guði at ec mvn þaɴ dom döma sem ec hyɢ log vera. þat er *oc* at þeir scolo reifa mal þeirra. þav fyrst er fyrst ero fram comin.[1] þeir scolo sócn reífa hvers máls fyʀ eɴ vorn. Sa maðr er reifir sócn eða vorn. hann scal tina þat er reifir hver gögn fram hafa comit. *oc* segia hveim ahendr var hvart sem er til sócnar *eða* varnar. eɴ sócn scal fyʀ reífa hvers máls eɴ vorn vm hina sömo söc. Sa *maðr* er vorn scal reifa. hann scal tína gögn þav öll er til varnar hafa fram farit. Ef dom-*en*donom þickia menn ganga of mioc at domi. þeir scolo beiða er i dominom sitia goða þa .iii. er iþeim fiorþungi ero er domriɴ er við kendr. *oc* beiða þa með vatta. at fá þeim menn .iii. til dom vörzlo eɴ goðar ero utlagir. ef þeir gera *eigi* sva at fá menn til domvörzlo. *oc* or goðorði sino *oc* eigo domendr söc þa við gvðana. Þeir scolo sva scipta með ser[2] at þeir scolo maɴ fa or þingi hverio eno forna. þeir menn er til dom vörzlo ero tecnir. þeir scolo rista reito .ii.[a] fyrir utan þat er domendr sitia. eɴ ef meɴ ganga yfir iɴ *oc* eigo þeir at nefna vatta at þvi er þeir ero gengnir yfir inn. ɴv hleypr hann ut aptr *oc* er hann eigi þa utlagr. eɴ ef hann hírir við *oc* verþr hann þa utlagr. *oc* eigo domvörzlo menn soc þá at söcia. þeir scolo ganga til lögbergs *oc* stefna þar söc þeirre *oc* a

---

a) = Á. M., c. 22.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Í skinnbókinni: *Þeir scolo sva scipta með ser at þeir scolo sva scipta með ser. at þeir scolo maɴ o. s. r.*

iþan dom söc sv at coma sem domvorzlo men (Bls. 33, a.) þeir ero or fiorðvngi. at þeir scolo með vatorð þa söc sökia. oc eigo domvorzlo menn halfa utlegð þa. en domendr halfa. Ef maðr er ilögscilum fastr sa er i domi sitr þeim er i anan dom eigo at coma. hann a þat at mæla aðr hann gangi ibrott at hann segir[1] sátt sína a þan dom er þeir verþa sattir á. meþan hann er abrott. þær sacir scal fyrst doma er fyra sumar varð eigi vm dömt ef þær ero. En vm þær sacir næst er her hafa gerzc a þingi ef þær ero iþeim domi sottar. þa scal vm þær doma er fyrst voro reifþar nema þat se at þær horfi til vefangs. þa scal vm þær siðarst doma ef þær horfa til vefanga. þeir scolo hafa mantal at domr þeirra se fullr. oc scolo þeir at fullom domi segia dom sin vp ef þeir eigo þess cost. Ef maðr verðr sivcr eða sár er í dom er nefndr sva at hann ma eigi uti vera. þa scolo þeir ganga til buðar þangat er in sivki er oc scal hann vina eið fyrir þeim slican sem hann scylde vina at domi. hann scal samquæþi sitt giallda aþan dom er þeir verða sattir á. þa verðr þeim þat rett at doma vm sacir allar nema til vefangs horfi. Ef sa maðr andaz eða verðr omále er i dom er nefndr. þeim er þa iafn rett at doma sem fullr se domr þeirra. þeir eigo at doma eptir gognom þeim er þar hafa fram farit idom. þar til sócna oc til varna. Þeir eigo at doma soc hveria anattvegia mæta eða omæta. Ef a gögn þav verðr queðit er idom þan ero comin. er mali sciptir með þeim. þa scolo þeir vm aðrar sacir fyr döma at gognom þeim er fram ero comin. Nu hygr sa þat er søkir at veriande queþi af þvi agogn at hann villde dom iduelia en eigi af þvi at hann villde reyna ifimtar domi. þa á hann at stefna honom vm

[1] Við bœtt.

þings afglöpon at logbergi oc lata honom varða fiorbavgs garð. oc queðia til heimilis bva ix. oc láta fara iþan dom málit sem frum (Bls. 33, b.) søken er i. Ef quiðr ber a hin vm þings afglöpon oc verðr hann þa fiorbavgs maðr. En þa scal døma vm frum sökna sem eigi væri a gögnin queþit. Ef domendr gøra eigi døma vm sacir manna. þa scal ganga til lögbergs oc beiða domendr at ganga[1] vt at døma vm sacir þær er þeir hafa eigi lok a felld. oc sva goða þa er þa menn nefndo i dom at føra domendr sína ut. Ef domendr ganga þa ut er þeir ero beiddir at døma um mal hans þa ero þeir varþir male. Nu vilia[2] domendr sumir døma enn sumir eigi þa varðar þeim fiorbavgs garð er eigi vilia vm döma. enda er rett at stefna honom vm þings af glöpon. þegar at logbergi oc sökia þat sumar i en sama dom þegar er vi. domendr ero vt comnir isetor sinar eða fleire. enda verðr iafn fullr þá domr þeirra sem þeir dømi allir. Ef þeir gera eigi døma vm mál hans oc er rétt at søkia hvart sem vill et sama sumar eða anat við ix. bva quið. þeir scolo iþeim stað døma sem þeir hafa niðr setz ef þeir ná fyrir ofríki manna of sacir þær allar er iþeim domi ero. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofríki manna þa er þeim rett at sitia þar er þeir þickiz hellzt mega lúca domi sinom oc verðr domr þeirra sa réttr. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofriki þa scal sa er sócn hefir reifða. queþa a hvar þeir scolo at finaz at þeir vm luki hellzt domi sinom. Þeir eigo þangat at ganga oc luca þar domi sinom ef þeir mego. Nu vilia þeir eigi allir þangat til ganga þa verðr domr þeirra fullr þoat þeir dømi eigi fleire vm þar en .vi. en hinom varðar þat fiorbavgs garð er eigi coma til

1) Ritað gāgā.
2) Við bætt.

þangat oc er þat þings afglöpon. Nu hvarvetna þess er domendr gera þings afglöpon. sumir þa at þeir vilia[1] eigi döma vm mal þav er þeir eigo vm at døma. þa á iafnt domr þeirra at standaz er vm vilia dømt hafa ef þeir ero .vi. menn eða fleire sem domriɴ se fullr. Sa scal dom up segia er mal reifðe þaɴ sem þeir ro asáttir oc scal sa up segia er vorn reifðe ef þeir vilia döma (Bls. 34, a.) vmæta søkena. eɴ sa er sócn reifðe ef þeir vilia afall døma. Eɴ sa er dom segir upp hann scal sva[2] mæla. Læt ec at þa domi ver lög dom ef ver þaɴ dømom oc queþa a hvat hann vill døma. er sa domr vaʀ allra scal hann queða. þeir eigo oc allir at giallda samquæþi sitt a þaɴ dom er þeir ero asáttir oc svara at sa se domr þeirra allra. Ef nokoʀ þegir við oc vill eigi samquæþi giallda a þaɴ dom er þeir verþa a sáttir oc er þat þings afglöpon. oc þegir hann sic þa[3] i *fiorbavgs* ɢarð.

42. vm veföng.

[a] Ef þær sacir ero nokorar er þeir verða eigi asáttir adom siɴ. oc scolo þeir þa vefengia. scolot þeir færi til vefangs ganga eɴ .vi. þeir scolo rúmum þa sciptaz við. hverngi ueg er þeir hafa aðr setit oc scolo þeir þa sitia allir saman. er saman ero at vefangi. Þeir scolo sva nær sitiaz at huarirtueɢio nemi orð aɴara. þeir scolo huarirtveɢio beiða aðra samneytis oc nefna vatta at þvi at þeir bioða samneyti sitt at þvi sem þeir vilia døma.

a) = Á. M., c. 23.

1) I fyrstu ritað þoat þeir vili, en síðan leiðrétt, að því er sýnist, með sömu hendi.

2) Eptir þetta orð hefir fyrst verið ritað døma, en strykað síðan út aptur.

3) Ritað fyrir ofan línuna.

oc q*ue*ða ahv*er*n do*m* þ*eir* vilia do*m*a. þei*m* malo*m* sc*o*lo þ*eir* m*æ*la huar*ir*tueGio. Ef nokoR þ*eirra* e*r* s*v*a sivcr e*r* ido*m* þaN e*r* nefndr at e*igi* v*m* ves uti *oc* má h*ann* þo m*æ*la. þ*eir* sc*o*lo f*a*ra hvár*ir*tveGio ti*l* fu*n*dar vi*ð* h*ann* *oc* segia h*onom* h*v*at þ*eir* m*un*o hvár*ir* ti*l* vefangs b*er*a. h*ann* sc*a*l viNa vefa*n*gs eið *oc* q*ue*þa a þ*at* með buaro*m* h*ann* mv*n* v*er*a at vefa*n*gi. Þ*eir* sc*o*lo ga*n*ga til ru*m*a siNa. Þa sc*o*lo þ*eir* dome*n*drner siþ*an* e*r* sócn fylgia bioða þei*m* ti*l* lutfallz at þ*eir* luti hvar*ir* þ*eirra* sc*o*lo fyRi mæla vefa*n*gs málo*m*. sc*o*lo þ*eir* fyRi mæla vefa*n*gs malo*m* e*r* hliota. Þ*eir* sc*o*lo bioða huar*ir*tueGio avðro*m* m*eð* v*at*ta at hlyða ti*l* er þ*eir* viNa vefa*n*gs eið e*ða* sva til aN*a*ra vefa*n*gs mala e*r* þ*eir* sc*o*lo fr*a*m föra *oc* bioþa þei*m* sa*m*neyti. *oc* beiða þa sa*m*neytis at þ*v*i e*r* þ*eir* vilia dö*m*t hafa *oc* segia h*v*at þ*at* e*r*.[1] s*v*a sc*o*lo (Bls. 34, b,) þ*eir* m*æ*la hvar*ir* vi*ð* aðra. Siþ*an* sc*o*lo þ*eir* viNa vefa*n*gs eið e*r* sama*n* e*r*o at vefa*n*gi. Þ*eir* sc*o*lo taca cros ihönd s*er* e*ða* boc þa e*r* meire se eN háls boc. *oc* ne*fn*a v*att*a iþ*at* v*æt*ti. At ec viN eið at c*r*ossi e*ða* at bók vefa*n*gs eið *oc* segi ec þ*at* guði at ec mv*n* þ*at* vefe*n*gia e*r* ec hyG log v*er*a. *oc* q*ue*þa a þ*at* hvat h*ann* beR ti*l* vefa*n*gs. *oc* q*ue*þa a af hui h*ann* beR þ*at* ti*l* vefa*n*gs. þ*eir* sc*o*lo slica*n* eið viNa hvar*ir*tveGio. Siþ*an* sc*o*lo þ*eir* hvar*ir*tveGio segia vp*p* do*m* þaN e*r* þ*eir* vilia dö*m*t hafa. S*v*a sc*a*l sa m*æ*la e*r* sócn reifðe.[2] þ*at* bero*m* v*er* ti*l* vefa*n*gs *oc* þaN do*m* domo*m* v*er* *oc* segiv*m* up*p* at v*er* do*mum* afall h*onom* *oc* nefna h*ann* *oc* q*ue*þa a hv*er*t afall þ*at* e*r*. þ*eir* sc*o*lo giallda sa*m*q*uæ*þi sit*t* á e*r* at vefa*n*gi v*or*o m*eð* h*onom*. Sva sc*a*l sa m*æ*la e*r* vo*r*n reifðe. at þ*at* bero*m* v*er* ti*l*

1) Deplinum er við bætt.
2) Deplinum er við bætt.

vefangs oc þaɴ dom domom ver oc[1] segiom up at ver domvm hann[2] sycnan af þvi at os þickir logvorn fram comin. þeir scolo giallda samquæþi sitt á er at vefangi voro með honom. Sacar sökiande oc sacar veriande scolo ganga til logbergs. oc nefna ser vatta. Jþat vætti. at ec lysi soc ahendr þeim vm þat at þeir hafa domt o lög oc queða[3] a vm hvat þeir hafa domt. Þeir scolo lysa til rofs dominom. oc lata þeim varða utlegð. oc lysa til v.tar doms. þat eigo hvarirtueɢio at mæla við aɴars domendr.

43. vm fimtar dom

a Uer scolom eiga dom iɴ v.ta eɴ sa heitir v.tar domr. Maɴ scal nefna idom þaɴ fyrir goðorð hvert et forna. ix. menn or fiorðvngi hveriom. Goðar þeir er in nyio goðorð hafa þeir scolo nefna eina .xii.ena idomiɴ. þa verþa fernar tylptirnar. oc ero þa menn xii. or fiorþungi hveriom með þeim. eɴ v.tar domr scal þa raðiɴ er fiorðvngs domar ero nefndir. oc scolo allir seɴ fara ýt til sócnar. nema lög retto menn verþi a aɴat sattir. Eɴ v.tar dom scal setia i lögréttó.

44.

(Bls. 35, a.) *b* Þær sacir scolo coma i v.tar dom liug quiðir þeir er her ero bornir a þingi eða liug vætte eða

---

a) = Á. M., c. 24.
b) = Á. M., c. 25.

---

1) Við bætt.
2) Í skinnbókinni: domvm N̊ hann.
3) Í skinnbókinni misritað q̊ða.

þat ef m*aðr* lecr ra*n*gt und*ir* þegnscap siɴ. enda vefav*n*g þav e*r* h*er* ve*r*þa e*ða* fe boð þav e*r* h*er* ve*r*þa *oc* fe tökor þær h*er* ve*r*þa e*ða* s*v*a ef m*enn* m*æ*la s*er* fe h*er* *oc* v*m* liugvitni þav öll e*r* h*er* ve*r*ða a alþ*in*gi *oc* v*m* scog*a*r m*ann*a biarg*ir* þ*eirr*a e*r* h*er* e*r* sagt ti*l* secþar at vellavso. *oc* ti*l* þes ero talþ*ir* *oc* v*m* iɴi hafn*ir* sculd*a*r m*ann*a *oc* v*m* þræla þ*eirr*a e*r* ti*l* sculdfestis e*r* sagt h*er* a alþ*in*gi *oc* s*v*a þ*at* er m*enn* þicia ve*r*c at þei*m* m*onno*m. *oc* v*m* iɴhafn*ir* k*ir*k*io* p*re*sta e*ða* s*v*a v*m* sa*m*vistor við þa þeg*a*r e*r* þ*eir* f*a*ra aɴa*n* veg eɴ ilogo*m* e*r* m*æ*lt. Þær sac*ir* all*a*r er nv ero[1] talðar s*ca*l lysa idag *oc* amorgen. enda e*r* rett aɴa*n* dag vico[2] *oc* iɴ þriðia ef þ*eir* e*r*o ru*m*helg*ir*. Ef m*aðr* lys*ir* ti*l* v.tar do*m*s v*m* biargir m*ann*a. *oc* s*ca*l a q*ue*ða á sökena *oc* veita h*onom* i þvi lavg mæta biorg. engi s*ca*l ifa söc v*er*a.

45. v*m* do*m*nefn*or*

[a] Goðar s*co*lo all*ir* ga*n*ga ti*l* lögretto *oc* s*ca*l hv*er*r þ*eir*ra setia niðr do*m*anda siɴ. Go*ði* s*ca*l n*e*f*n*a s*er* v*at*ta. At þ*v*i v*ætt*i. s*ca*l h*ann* q*ue*ða at ec nefni þegn i v.ar do*m*. *oc* ne*f*na h*ann* at d*ø*ma v*m* sac*ir* þær all*a*r e*r* h*er* co*m*a ido*m* þeɴa. *oc* log scylda heldr ti*l* at d*ø*ma v*m* *oc* aɴ ec h*onom* iseto ne*m*a h*ann* se[3] nu*m*iɴ or. nefni ec log do*m*. H*ann* scal nefna v*at*ta. At þ*v*i v*ætti*. s*ca*l h*ann* q*ue*ða. at ec viɴ eið at bok. v.tar do*m*s eið. hialpi s*v*a m*er* ɢuð i þ*v*isa liósi *oc* avðro se*m* ec hyɢ þ*at* at ec hava þaɴ maɴ

a) = Á. M., c. 26.

1) Í skinnbókinni: er nv hefi ero. Ritarinn hefir fyrst ætlað að skrifa: hefi ec (ɔ: lögsögumaðurinn).
2) Leiðrétting fyrir vic.
3) Við bætt.

idom nefndan er eigi vili anar maðr betr raða fyrir lögom órvm eða landz bvi en sia maðr. oc nefna hann. þeirra manna er ec eiga cost iminom þriðivngi her a þingi. Slican eið scal goði hver vina er menn nefnir i v.tar dom.

46. at bioða til lutfalla.

[a] Þeir menn er sacir eigo i v.ar domi. oc scolo þeir ganga til doms oc scal ein hverr þeirra nefna ser vatta oc bioða þeim monnom ollom er sacir hafa i v.ar domi. til lutfalla (Bls. 35, b.) oc queþa á hvert til scal ganga. oc bera þar luti i scavt[1]. oc fara sva at lutfalli þvi sem at fiorðungs domi. Þær sacir scal eigi luta er vm vefong er sótt. þær scal fyrstar søkia nema þær se fleire en .iiiiar. En ef þær ero fleire. þa scal þær luta. Hann scal ganga til doms oc bioða þeim monnom at lyða til eiðspiallz sins er hann hefir soc ahendi eða þeim manne er vörn hefir fyrir hann oc biðia hann lyða til fram sögo sacar sinar. oc nefna söcna. en hann scal taca bóc ihond ser meire enn háls bóc. oc nefna ser vatta. Jþat vætti. at ec vin eið at bóc .v.tar doms eið. hialpi mer sva guð i þvisa liosi oc avðro scal hann queða. sem ec mvn sva søkia soc mina a hendr honom oc nefna hann sem ec hyg sanaz oc réttaz oc hellzt at lögom. oc ec hyg hann sanan at söc þeirre er ec hefi ahendi honom. oc queþa a söcna. oc ec hefca fe boðit i dom þena til liðs mer vm soc þessa. oc ec munca bioða. hefca ec fundit. oc munca ec fina. hvarki til laga ne til olaga. Sanaðar menn ii. scolo honom fylgia. scal hann sva vanda þa sem

---

a) = Á. M., c. 27.

---

1) Leiðrétting fyrir scavp.

stefno v*at*ta. Þe*i*r sc*o*lo taca boc i hond s*er*. meiri en h*als* bók. *oc* n*efn*a s*er* v*at*ta. Jþ*at* v*ætti*. at ec v*inn* e*ið* at b*oc* v[tar] do*m*s eið. hialpi s*v*a m*er* guð sc*a*l h*ann* q*ue*þa. i þ*v*isa liosi *oc* avðro se*m* ec hyg þ*at* at n. n. myni s*v*a søkia söc sina a he*n*dr n. n. se*m* h*ann* hygr sanazt *oc* rettaz *oc* hellzt at lögo*m*. *oc* h*ann* hygr h*ann* sana*n* at söc þ*eir*re *oc* q*ue*ða a söcena e*r* h*ann* hef*ir* ahe*n*di h*ono*m. *oc* heferat hann[1] fe boðit ido*m* þena ti*l* liðs s*er* v*m* söc þ*es*sa. *oc* mv*n*at h*ann* bioða. *oc* hef*ir*a*t* h*ann* fu*n*dit *oc* munat h*ann* fina h*v*arki ti*l* laga ne ti*l* olaga. Slican eið scolo sanaðar m*enn* h*an*s fina. siþ*an* sc*a*l h*ann*[2] segia f*ra*m söc sina ahönd h*onom* s*v*a scapaða se*m* h*ann* lysti. Men sc*o*lo at boc vina eiða þa alla at v.[tar] do*m*i þ*eir*re e*r* heilog orð ero aritin *oc* meire en háls bók.

47.

(Bls. 36, a.) [a] Sa m*að*r e*r* h*ann* hef*ir* söc at v*er*ia h*ann* sc*a*l nefna s*er* v*at*ta oc bioða þei*m* m*ann*e e*r* söc hef*ir* a he*n*di h*onom* at lyða ti*l* eiðs[3] þ*es*s e*r* h*ann* mv*n* vina at vorn þ*eirr*i. *oc* ti*l* varn*a*r þ*eirr*ar e*r* h*ann* mv*n* f*ra*m föra f*yrir* soc þa e*r* h*ann* hef*ir* a hendi n. n. En siþ*an* sc*a*l h*ann* taca bók i hond s*er*. *oc* n*efn*a s*er* v*atta*. J þ*at* v*æt*ti. sc*a*l h*ann* q*ue*ða at ec vin eið at bóc .v.[ar] do*m*s eið[4]. hialpi m*er* s*v*a guð iþ*v*isa liosi *oc* avðro at ec mv*n* s*v*a v*er*ia soc þa f*yrir* mec *oc* q*ue*ða a sökena e*r*

a) = Á. M., c. 28. Yfirskriptin Um varnir í útg. Árna-Magnúss. nefnd, er að líkindum tekin eptir einhverju af pappírshandritunum.

1) Við bætt.
2) Ritað fyrir ofan línuna.
3) Stafnum s í niðurlagi þessa orðs mun vera bætt við með yngri hendi.
4) Í fyrstu ritað lög eið, en leiðrétt síðan, ef til vill, með yngri hendi.

hann hefir ahendi mer. oc nefna hann a nafn. sem ec veít réttaz oc saNaz oc helldz at logom oc ec em eigi saNr at soc þeirre ef þess ero efne. oc queða a hvat hann hefir til varnar. oc ec hyG at þat se log vorn. oc ec hefca fe boðit idom þeNa til liðs mer vm þessa soc. oc ec[1] munca fiNa hvarki til laga ne til olaga. Þar scolo oc saNaðar menn .ii. fylgia honom at vorn enda scal vanda þa iafnt[2] sem stefno vatta. EN þeir scolo taca bóc i hönd ser meire eN háls bóc. oc nefna ser vatta. J þat vætti. at ec viN eið at boc v.ar doms eið. hialpi mer sva guð í þvisa liόse oc avðro at ec hyG þat at hann mvn sva veria söc fyrir sec sem hann hyGr saNaz oc rettaz oc hellzt at logom. oc Nefna hvarntveGia þeirra. oc ec hyG at hann se eigi saNr at söc þeirri er hann hefir á hendi honom oc queða a sökena. oc hefirat hann fe borit i dom þeNa til liðs ser oc munat hann bioda. oc hefirat hann fundit oc munat hann fiNa hvarki til laga ne til olaga. Hann scal nefna ser vatta. at þvi vætte. scal hann queða. at ec føri vorn fram fyrir[3] mic her i dom þeNa. oc queða a hvat hann hefir[4] til varna oc hver vorn su er. oc calla ec þat lög vorn. Slikan eið scal hvartueGi saNaðar manna haNs viNa sem nu hefi ec tint. Ef maðr hefir fleire sacir i v.ar dom eN eina. hvart sem hann (Bls. 36, b.) hefir einom manne ahendr eða fleirom. oc scal hann slícan eið viNa at søkeNi hverri[5] sem aðan tinda ec. oc scolo sva saNaðar menn fylgia söc hverre sem aðan var tínt. oc sva eiða viNa. Sa er söc hefir at veria i v.ar dome hvárt sem hann hefir eina eþa fleire. þa-

---

1 og 2) Ritað fyrir ofan línuna.

3) Eptir þetta orð hefir fyrst verið ritað söc, en strykað síðan út aptur.

4) Í útg. Arna-Magnúss. nefnd. heyrir, er ekki stendur heima við skinnbókina.

5) Ritað fyrir ofan línuna.

s*co*l h*ann* slica*n* eið viɴa varn*a*r eið at sokeɴi hu*err*e se*m* aða*n* tínda ec oc s*v*a saɴaðar m*enn* h*an*s. Sa m*að*r e*r* h*ann* hef*ir* söc at sekia i v.[ar] do*m* h*ann* s*ca*l taca vi. m*enn* or do*m*i *oc* nefna v*att*a at. *oc* nefna þa alla. *oc* ec ne*m* yðr or do*m*i oc aɴ ec yðr e*igi* i seto v*m* söc þá. *oc* q*ue*ða a sekina. eɴ þ*eir* s*co*lo or rísa do*m*ino*m*. eɴ ef þ*eir* vilia e*igi* or rísa do*m*ino*m* þa ero þ*eir* utl*agir*. enda omæt orð þ*eirr*a. Sa m*að*r e*r* h*ann* hef*ir* soc at v*er*ia i v.[ar] do*m*i. h*ann* s*ca*l oc taca aðra .vi. m*enn* or do*m*i *oc* nefna þa alla a nafn. aɴ ec yðr e*igi* iseto v*m* soc þ*es*sa e*r* h*ann* sagði a hond m*er*. *oc* ne*f*na hiɴ anafn e*r* sekena hef*ir* a he*n*di h*onom* *oc* q*ue*ða a sekena. Eɴ þ*eir* eigo at risa or do*m*ino*m*. *oc* sitia í do*m* hring iɴa*n* meþ*an* v*m* söc þa er de*m*t. e*igi* s*co*lo þ*eir* ab*rot*t ga*n*ga ne*m*a navð-synia örende se. Eɴ ef þ*eir* vilia e*igi* rísa ór do*m*ino*m*. þa v*arðar* þei*m* vtl*egð*. enda onýt orð þ*eirr*a. Ef h*ann* vill þa e*igi* or taca do*m*ino*m*. þa s*ca*l secnareɴ t*ac*a þa ór h*v*aratveɢio. Eɴ ef socnariɴ vill þa e*igi* or taca do*m*-ino*m* þa e*r* onýt söc h*an*s. Þ*ei*r ero þo rett*ir* ti*l* at reífa mál þ*eirr*a e*r* or do*m*ino*m* ero nu*m*n*ir*. eɴ e*igi* eigo þ*eir* v*m* de*m*a. Dom*en*dr all*ir* aðr þ*eir* tace at de*m*a s*co*lo viɴa eið v.[ar] do*m*s eið v*m* þ*at* at þ*eir* m*un*o þaɴ do*m* dö*m*a e*r* þ*eir* hyɢia lög v*er*a. Doma*n*di s*ca*l nefna s*er* v*att*a. at þ*v*i v*ætt*e. at ec viɴ eið at boc .v. d*oms* eið. hialpe s*v*a m*er* ɢ*uð* i þ*visa* l*iosi* oc ö*ðro* se*m* ec mv*n* þaɴ do*m* de*m*a e*r* ec hyɢ lög v*er*a. (Bls. 37, a.) oc ec hefca fe m*æ*lt m*er* ido*m* þeɴa *oc* mv*n*ca ec m*æ*la. *oc* hefca ec tekit *oc* mu*n*ca ec t*ac*a. h*v*arki ti*l* laga ne ti*l* u laga. Þ*ei*r s*co*lo reifa mal m*ann*a bæði ti*l* sócn*ar* *oc* ti*l* v*a*rnar ia*f*nt sem i fiorþu*n*gs do*m*i. eɴ þ*eir* ero rétt*ir* at reifa mal m*ann*a e*r* or ero nu*m*n*ir* dominom. Þa e*r* v*m* e*r* demt eina söc at þa eigo þ*eir* aptr at ga*n*ga ido*m*eɴ eɴ þ*eir*

eigo xii. m*enn* at n*em*a or do*m*ino*m* at hu*er*ri sökeɴe. eɴ *þeir* eigo cost at ne*m*a or do*m*i h*v*art se*m* *þeir* vilia ena sömo eða a*þra*. *Þei*r s*c*olo döma v*m* sac*ir* þær all*a*r e*r* i v.[tar] do*m* coma. v*m* þa fyrst e*r* fyrst e*r* f*ra*m sögð enda er væl ef *þeir* ve*r*ða væl asátt*ir*. Nv ve*r*ða *þeir* e*igi* a sátt*ir* þa s*ca*l iɴ meire lutr ráða doma*n*da eɴ ef *þeir* ve*r*ða all*ir* ia*f*n marg*ir* þa eigo *þeir* at döma afall. eɴ þ*a*r e*r* vefõng ero þa eigo *þeir* at luta. eɴ ef þe*ir* ero all*ir* iafn marg*ir* í ödlo*m* stoðo*m* þei*m* er dom*en*dr hafa vefe*n*gt *oc* hafa huar*ir*tueɢio farit rett at vefangi. oc a *þeirr*a do*m*r at rofna e*r* síðr hafa at logo*m* dö*m*t. Eɴ ef að*rir* hafa f*a*rit rett at vefa*n*gi en að*rir* ra*n*gt. þa á *þeirr*a do*m*r at sta*n*daz er rett foro at vefa*n*gi þót*t* aðr*ir* hafe mála efni bet*ri* f*yrir* ondve*r*ðo. Eɴ ef h*v*arig*ir* hafa farit rét*t* at vefa*n*gi þa á *þeirr*a do*m*r at rofna se*m* fiʀ hafa f*a*rit þ*v*i at vefa*n*gi se*m* log ero. *oc* á sa do*m*r at rofna e*r* þeim hef*ir* þótt fiʀ lögu*m* dö*m*ðr. Vm sac*ir* þær all*a*r er h*e*r hafa *gerz* a þ*in*gi þa scal[1] beiða doms vt meþ*an* osagt e*r* misseris tal up. Eɴ ef dom*en*dr vilia e*igi* dö*m*a v*m* sac*a*r þa v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* ɢ*arð*.

Engi m*að*r dræpr fyʀ en*n* s*v*a se*m* do*m*r döm*ir* h*ann* ept*ir* vapna tac.

48. V*m* ferans dom

(Bls. 37, b.) [a] **F**erans do*m*r s*ca*l v*er*a ept*ir* hv*er*n maɴ *þeirr*a e*r* secr e*r* orðiɴ þa e*r* xiiii. nætr ero liðn*a*r f*ra* þ*v*i þ*in*gi e*r* h*ann* varð secr á. Do*m* þaɴ s*ca*l eiga þ*a*r e*r* hei*m*i*l*e h*a*ns v*a*r þa e*r* söc v*a*r hofðut a hönd h*ono*m aðr h*ann*

---

a) ⇒ Á. M., c. 29. Upphafsstafurinn er nokkuð stærri en vant er við kapitulaskipti.

1) Við bætt.

yrðe secr. Nu veit sa eigi er hann secþi hvar þat er þa scal vera at heimeli goða þess er sa er i þingi með er hin gerði sekian. Nv hefir hann hansalaða secþ sina heima iheraðe eða verðr hann at sátt secr þa scal ferans doms queðia a alþingi eno næsta eptir þat er hann var secr gör. Sa maðr er hann secþi scal spyria at lögbergi at heimilis fangi hans. oc sva at þingfesti hans ef hann veit eigi aðr. Nv gengr engi við heimilis fangi hans. en goði gengr við þingfesti hans. þa scal at þess goða eiga ferans domin oc beiða hann at nefna. Nv er við hvarigo gengit. þa scal at þess goða eiga ferans dom sem hann er siálfr i þingi með oc beiða hann at nefna[1]. Hann scal eptir doma beiða at lögbergi eða þar er goði heyre siálfr á.[2] ef hann var eigi at lög bergi þa scal hann segia honom til. En ef hann beiþir i øðrom stað. þa scal hann segia til at lögbergi. Sa maðr er ferans doms vill beiða þa scal hann nefna vatta. Jþat vætte. at ec queð oc beiðe n. n. at nefna ferans dom eptir n. n. xiiii. nóttom eptir vápna tac. hann scal queða astaþ oc biðia hann þar coma sva at dómr se nefndr fyrir miðian dag. Dom þan scal nefna vtan garðz þar er hvarki se acr ne engi. oc eigi fir garðe en i örscotz hælgi við garðin. oc þangat fra garðe er sa aheimile er sótti ef þar má væl vera. Scyldir ero menn at fylgia goða til ferans doms. allir þeir er næstir ero ef hann vill þa quatt hafa hvárz þeir ero hans þing menn eða eigi. Þrigia marka utlegð varðar þeim er synia ef hann viðr domin fullan. en fiorbavgs garð ella. Hann scal þar coma fyrir miðian dag oc nefna sva domin. oc sva scolo þeir menn coma er þar scolo lögscil af hendi leysa. þar scal vera

1) Orðunum Nv er við hvarigo — nefna er sleppt úr i útg. Árna-Magnuss. nefnd.
2) Deplinum er við bætt.

xii. þegna do*m*r. Do*m* þaɴ sc*a*l ryðia se*m* (Bls. 38, a.) xii. q*u*ið. Sa e*r* do*m*s beiþ*ir* sc*al* þ*an*gat hafa quatt b*va* v. iii. no*ttom* fyʀ e*ða* meira meli. þa e*r* næstir bva þ*v*i e*r* do*m*rɪɴ sc*a*l ve*r*a. Ero þ*eir* skylld*ir* at be*r*a q*u*iðo þá alla e*r* þ*a*r þ*a*rf hv*er*gi e*r* þa beiþ*ir*. H*ann* sc*a*l *oc* hafa q*u*att do*m*s vp sogo v*att*a e*ða* sátt*a*r ge*r*ðar v*att*a þa e*r* nefnd*ir* vo*r*o. ef h*ann* v*a*rð at sátt secr. Þ*eir* m*enn* e*r* fe átto at hino*m* þa e*r* h*ann* v*a*rð secr sc*o*lo q*u*a*t*t hafa v*att*a sina eþ*a* b*va* ef þ*eir* hafa e*ig*i v*att*a ti*l* *oc* sc*a*l ti*l* q*u*e*ð*ia gagna þ*eir*ra all*ra* e*r* þ*a*r þ*a*rf xiiii. notto*m* fyʀ e*ða* meira mele.

49. v*m* socn.

a Sa m*að*r e*r* f*erans* do*m*s beidde sc*a*l s*er* n*efn*a v*att*a. iþ*at* v*ætt*e. at ec vɪɴ log eið at bóc *oc* segi ec þ*at* guði at ec mv*n* s*v*a føra möl öll f*ra*m h*er* at f*erans* do*mi* þessom ahe*n*dr ɴ. ɴ. se*m* ec veit réttazt *oc* saɴazt *oc* hellzt at lögo*m*. J do*m* sc*a*l be*r*a do*m*s upsögo v*ætt*e e*ða* sátt*a*r v*ætt*e er h*ann* v*a*r secr göʀ. þa e*r* do*m*r e*r* ruddr sc*a*l láta be*r*a þ*a*r v*ætt*e þ*at* hve f*yrir* secþ h*an*s v*a*r m*æ*lt e*ða* f*yrir* h*v*at h*ann* v*a*rð secr e*ða* h*v*ar h*ann* v*a*rð secr. Þa sc*o*lo m*enn* luta hve þ*a*r sc*o*lo sac*ir* f*ra*m föra. Ja*fn*t sc*a*l þ*an*gat bva fe mál öll se*m* ti*l* scyllda do*m*s. *oc* s*v*a of[1] la*n*zvi*r*ði*n*gar *oc* s*v*a døma cono si*t* fe ef ho*n* átti e*ða* veð mála ef vo*r*o. *oc* hv*e*rio*m* sina avra fulla ef s*v*a má. en ella ia*fn*t ske*r*þa se*m* at sculda do*mi*. Rett sc*a*l døma or feno ef rett*a*r söc e*r*. ᴇɴ fóla giolld ef þiofsöc e*r*. Eɴ ef fe vɪɴz betr þa sc*a*l døma ɢo*ða* þei*m*

a) = Á. M., c. 30.

[1]) Leiðrètting fyrir af; sbr. c. 61.

er dominn nefnde ku *eða* uxa .iiii. vetra gamlan. En ef fe er meíra þa scal doma hálft þeim er hinn secþi. en hálft fiorðungs monnom ef hann varð a alþingi secr. en þingonavtom ef hann varð a várþingi secr. þeim er i þvi þingi ero er ferans domr er í áttr. Þeim scal doma varðveizlo fiár þess er hinn secþi er fiorðungs menn scolo hafa. en þvi scal scipta a varþingi eno næsta. honom scal oc doma varðveizlo þótt þingonavtar eigi. en hann scal hafa þat til leiðar enar næsto þeirrar er hann heyr sialfr. Ef þeir ero samþinga þa scal allt fe þat er hann hefir þa heimt scipta þar við þa. (Bls. 38, b.) En þat er hann hefir þa eigi heimt at viðtokom *eða* at handsölom þa scal þvi scipta avárðingi. En ef sa er utan þings maðr er hinn secþi. þa scal scipta a alþingi eno næsta. Scipta scal þvi öllo at ferans domi. er ma oc selia i hendr goða þeim er dominn nefndi. Fe þat er þingo navtar eigo scolo þeir hafa til omaga biargar þess er secr er orðen sem vinz ef hann átte omaga. en ellegar scal hafa til þurptar þeim omogom oðrom er þar eigo at fara i þvi þingi *eða* vm þav þing. *Fiorbavgs garð varðar* ef maðr leynir secþar fe. oc scal *queðia til heimilis bva* ix. a þingi þess er sottr er.

50.

[a] Ef omagar coma til ferans doms. þa scal beiða til xii.[tar] quiðar hvart þeir se omagar ens sekia *eða* eigi. En þa á hans omaga at doma er hann a arf eptir at taca. oc þá aðra er bvar bera at hann hafe fe með tecit sva at þat væri iafn mæli. Ef fleire menn ero iafn scyldir omaga. þa eigo bvar þeir v. er til ferans doms ero comnir at scipta þvi oc scal doma för öllom at þeim luta

a) = Á. M., c. 31: fyrirsögnin þar: Um doma er ekki tekin eptir skinnbókinni.

er h*onom* byriar ti*l* ha*n*da v*m* fiorþv*n*g þaɴ e*r* f*erans* d*omr* er í at*t*r. ef h*ann* v*a*rð a alþ*in*gi secr. Ef fiorðu*n*gs m*enn* hafa scipt fiorðu*n*gi ti*l* omaga f*ra*mførslo. þa a þ*at* at halda allt e*r* þ*eir* urþo a sátt*ir*. Nu ero þ*in*g .ii. a eino*m* þ*in*g velli. þa sc*o*lo þ*eirr*a omag*a*r f*a*ra u*m* þav þ*in*g bæði er i þvi öðro þ*in*gi urðo sec*ir* enda s*v*a áttr f*erans* d*omr* at. *Þat er mælt* at e*i*g*i* er scylt ti*l* f*erans* d*o*m*s* at föra barn þ*at* er *maðr* v*a*rð secr v*m* faðe*r*ne. ne q*ueðia* gagna ti*l oc* a þ*v*i för at d*ø*m*a*. Nu *g*e*ra* þ*eir* m*enn* e*igi* omaga föra til f*erans* d*o*m*s* e*r* scylld*ir* ero ti*l* at lögo*m*. þa raða þ*eir* s*er* a he*n*dr omaga ef þ*eir* visso at f*erans* d*om*r scyldi v*er*a oc mátto ti*l* co*m*az f*yrir* navðsynio*m*. Nu fela m*enn* f*yrir* þei*m* omaga *oc* raða þ*eir* s*er* ahe*n*dr omaga. eɴ e*igi* ero[1] erfi*n*giar þ*eirr*a scylld*ir* ti*l*. Nv v*er*ða m*enn* e*igi* var*ir* v*ið* at f*erans* d*omr* scylde v*er*a e*ða* mátto þ*eir* e*i*g*i* til co*m*az m*eð* omaga. þa sc*a*l lýsa et næsta sv*m*ar (Bls. 39, a.) ept*ir* a hendr þei*m* fiorðu*n*gs m*onno*m e*ða* þi*n*gonavto*m* er sa ɢ*oði* er i þ*in*gi e*r* nefna let f*erans* domi*nn*. *oc* q*ueðia* h*ann* ti*l* xii. q*uiðar* h*v*art ɴ. ɴ. v*æ*ri omagi ens sekia m*a*n*z* e*ða* e*igi*. En h*eimilis* b*va* sina .v. at scilia u*m* þ*at* h*v*art h*ann* mætti co*m*az ti*l* f*erans* d*omsins* eþ*a* e*igi* f*yrir* navðsynio*m*. Ef quiþ*ir* þ*eir* ga*n*ga ihag søkianda *oc* co*m*a e*igi* lögvarn*ir* f*ra*m. þa sc*a*l dö*m*a for omogo*m* i alþ*in*gis do*m*i. iaf*n*t se*m* fer*ans* do*m*r átte at d*ø*m*a* ef þ*eir* hefði þ*a*r ti*l* co*m*it.

51. v*m* fer*ans* do*m*.

[a] Iafnt sc*a*l eiga f*erans* do*m* ept*ir* f*iorbavgs* maɴ se*m* ept*ir* scóg*a*r maɴ *oc* gogn öll ti*l* f*ø*ra. *oc* s*v*a sc*o*lo

a) = Á. M., c. 32.

1) Við bætt

menn fe sín þar heimta þeir er átt hafa at honom. oc sva scal döma for omogom þeim er hann átte. Nu varð maðr secr vm dom rof eða vm fe þa scal fe þat allt gialdaz at ferans dominom sva micit sem gögn baro til. En ef fe þat gelldz eigi þar. þa verðr hann secr scogar maðr oferiande. Nv verðr hann secr vm spell virki oc gialdaz eigi scaða bötr at ferans domi. þa verðr hann oc scogar maðr o ǫll. Þar scal gialdaz morc lögavra at ferans domi goða þeim er ferans domin nefndi.[1] þat fe heitir fiorbavgr. en ein eyrir þess fiar heitir alaðs festr. Ef þat fe gelldz eigi þa verðr hann scogar maðr o ǫll. Nu gelldz þar fiorbavgr oc alaðs festr þa scal sva dœma sectar fe sem scogar manz fe. Þar a goði oc at hafa kú eða oxa iiii. vetra gamlan. oc á þa fiorbavgr at fara sem anat sectar fe. ellegar eignaz goði þa morc. þat er rett at gialda mörc þa þar at ferans domi. enda er rétt at maðr handsale at gialda a xiiii. natta fresti. at heimile goða. oc scal þa eindagi a þvi fe. Kostr er at gialda igripom sva sem lögmetendr virþa til logavra.

52. Heimili fiorbavgs manz.

[a] Þa er ferans domr er áttr at fiorbavgs man. þa scal segia til heimila hans. Hann scal eiga þriú heimili.[2] þeirra scal eigi lengra imiðlom vera en fara megi vm dag (Bls. 39, b.) a anan veg. Hann scal heilagr vera at þeim heimilom oc i örscotz hælgi við a alla vega. oc a götoni a millom heimilana ef hann fer eigi optar en vm sin a manaðe. oc i örscotz helgi við götona. Nv fara menn a

a) = Á. M., c. 33; þar er fyrirsögnin: Heimilisfangsbuar; i skinnbókinni: Heimil' f. b9.

1 og 2) Deplunum er við bætt.

moti h*onom* þa *scal* h*ann* f*a*ra af götoNi s*va* at þ*eir* v*m* take e*igi* spióta oddo*m* ti*l* h*ans*. O heilagr v*er*ðr f*iorbavgs maðr* ef e*igi* e*r* sagt ti*l* hei*mi*la h*ans* at *ferans* do*mi*. þ*ar* s*cal* n*ef*n*a* v*att*a at fiorbavgr galldz e*ða* aN*at* þ*at* fe e*r* h*ann* yrði secr s*cogar* m*aðr* ef e*igi* qu*æ*mi f*ra*m. **E**f f*erans* do*m*r er áttr at þaN maN e*r* secr er orðiN s*cogar* m*aðr* f*er*iande þa s*cal* n*ef*n*a* v*att*a þ*ar* at all*r*i secþ þ*eir*re e*r* gögn b*aro* at h*onom* v*æ*ri m*æ*lt. *oc* a sv öll at halda. En ef h*ann* er ia*fn* vandhæfr *oc* f*iorbavgs* m*aðr*. þa a þ*ar* at f*erans* do*mi* at kiosa h*onom* hei*mi*le iii. ia*fn*t se*m* f*iorbavgs* m*anne*. Ef f*iorbavgs* m*aðr* ger*ir* f*iorbavgs* soc *oc* v*arðar* h*onom* s*cog* G*ang*. En e*n*gi m*aðr* s*cal* baNa for f*iorbavgs* m*anne* e*ða* s*cogar* m*anne* f*er*ianda þót*t* fé e*igi* at þei*m*.

53. Beiða fars *fiorbavgs manni.*[1]

[a] Sa m*aðr* er f*iorbavgs* m*anne* fylg*ir* ti*l* scips s*cal* beiða fars m*eð* v*att*a at þ*eir* tace v*ið* h*onom* *oc* lata b*era* v*æt*tis v*ætt*e þav e*r* nefnd v*oro* at f*erans* do*mi*. h*ve* f*yrir* sect h*ans* v*a*r m*æ*lt. *oc* s*va* þav e*r* fiorbavgr galdz ef h*ann* v*a*r f*iorbavgs* m*aðr* e*ða* þav fe oNor er h*ann* yrði s*cogar* m*aðr* ef e*igi* gyldiz. Ef v*æt*tes v*æt*te þav co*ma* f*ra*m þa v*arðar* þei*m* utl*egð* iii. m*arc*a bæðe styre m*anne* *oc* hásetom ef þ*eir* toco e*igi* v*ið* h*onom*. Ella er viti lavst þei*m*. H*ann* er ia*fn* heilagr a goto e*r* h*ann* feR ti*l* scips se*m* h*ann*[2] fare a millo*m* hei*mi*la. H*onom* s*cal* beiða fars at scipi öðro *oc* láta b*era* v*æt*te þ*at* e*r* hiNeg

a) = Á. M., c. 34.

1) Í handritinu Beið fars f.

2) Orðin *sem hann* eru rituð tvisvar.

v*a*r nefnt. **E**f h*onom* er syniat þ*ar* þa *scal* beiða at eno*m* sama hætti a et .iii.[a] scip. enda e*r* e*igi* scyllt þá at beiða a fleir**e** scip. a þ*vi* su*m*ri. þot þ*eir* syni. en þei*m* v*arðar* ia*fn*t öllo*m* synionen. þa ero þ*eir* *oc* e*igi* utlag*ir* ef þ*eir* hafa tekit vi*ð* iii. *fiorbavgs* mo*nno*m e*ða* *scogar* m*onno*m aþ*r* þ*eir* hafa beidd*ir* v*er*it. þoat þ*eir* syni þ*ess*o*m*. H*ann* *scal* þa f*a*ra ti*l* vista siɴa eɴa somo.[1] h*ann* e*r* *oc* ia*f*n heilagr i þ*eir*re for ti*l* þ*ess* e*r* h*ann* kö*m*r aptr ti*l* hei*mi*la (Bls. 40, a.) siɴa. *oc* *sva* agisti*n*gc*m* ef h*ann* feʀ fullo*m* dag leiðo*m*. Eɴ aɴ*at* sum*a*r *scal* h*ann* *oc* *sva* et sama vi*ð* för leíta. *oc* *sva* v*er*ða þ*eir* eɴ utlag*ir* e*r* þa synia. Eɴ et iii. su*m*arit v*arðar* *fiorbavgs* ɢ*arð* öllu*m* þei*m* e*r* þa synia. enda helpr h*onom* þ*at* ecki at vetri ef h*ann* er h*er* staddr. Ef þ*eir* taca vi*ð* h*onom* *oc* er h*ann* at scipi meþ*an* þ*eir* hafa bvþ*ir* al*an*ðe þa e*r* h*ann* heilagr í örscotz hælgi a alla vega a l*an*ð vi*ð* búðena. eɴ þo at scip liɢi fiʀ búð eɴ s*va*. *oc* er h*ann* þo heilagr þ*ar* amilli. Eɴ ale*n*gr e*r* þ*eir* hafa buð*ir* a scipi þa er h*ann* heilagr í örscotz hælgi à l*an*d up*p* a[2] alla vega þ*að*an f*ra* fióro e*r* scc*m*st er. ti*l* l*an*ðz f*ra* scipi. enda s*cal* s*va* h*v*argi er þ*eir* liɢia vi*ð* isla*n*d a þ*vi* su*m*re. e*ða* vi*ð* þær eyiar e*r* bygðar e*r*o. eɴ avallt er þ*eir* liɢia ibryɢio lægi. vi*ð* isl*an*ð þa e*r* h*ann* heilagr í örscotz hælgi f*ra* bryɢio sporðe a alla vega. Ef þ*eir* v*er*ða aptr reka e*ða* hallda þei*m* veðr i en*n*e savmo höfn. *oc* co*m*az þ*eir* e*igi* ab*rott*. *oc* *scal* h*ann* e*igi* ga*n*ga fyʀ af scipino en scip e*r* b*r*otit *sva* at e*igi* er i for buanda á þ*vi* su*m*re e*ða* eýt*t* *sva* ella at þ*eir* hafa e*igi* lið ti*l* bröt at hallda. Ef þ*eir* v*er*ða aptr reka *oc* co*m*a þ*eir* ti*l* þ*eir*rar hafn*ar* e*r* þ*eir* vília scipi ti*l* hluɴz raða. þa er slíc helgi h*an*s m*æ*lt þ*ar* at

1) Deplinum er við bætt.
2) Við bætt; orðin l*an*d up*p* eru skrifuð fyrir ofan línuna.

scipi se*m* þa e*r* h*ann* co*m* til scips m*eð*an buð*ir* halldaz at scipi. *oc* stýri m*enn* ero þ*a*r enda er h*ann* avalt iafn heilagr at scipi. enda *sca*l h*ann* iafnt leita *við* bro*t*t forna þ*eirr*a þriGia. enda e*r* hu*er*t sum*ar* f*ra* ¦öðro slíc hælgi h*an*s m*æ*lt. En þeg*ar* e*r* h*ann* leit*ar* nöckort sum*ar* e*igi* *sva* v*ið* bro*t*t forna se*m* m*æ*lt e*r*. þa er h*ann* havst þ*at* secr[1] m*að*r at vet*r*i dræpr *oc* o öll. Ef h*ann* *ver*ðr aptr reka þa *sca*l h*ann* ti*l* vista siNa f*a*ra eNa savmo ef h*ann* ke*m*r sa*m*sfiorðv*n*gs v*ið* þær. Nu ke*m*r h*ann* *eigi* iþaN fiorðu*n*g þa *sca*l hann[2] taca s*er* vist þ*a*r e*r* h*ann* vill. aþei*m* hálfu*m* manaðe e*r* þ*eir* *ver*ða l*an*ð fast*ir*. enda e*r* h*ann* ia*fn* heilagr aþ*eirr*e göto *oc* a gisti*n*go*m* se*m* þa e*r* h*ann* for ti*l* scips. Cost a h*ann* at f*a*ra ti*l* eNa sömo vista siNa ef h*ann* vill þ*at*. enda e*r* iöfn hælgi h*an*s meþ*an* h*ann* fe*r*r *sva* m*eð* *ser* se*m* m*æ*lt e*r*. h*v*árt e*r* h*ann* fe*r*r fullo*m* dagleiðo*m* þa e*r* slíc hælgi h*an*s. (Bls. 40, b.) ¦eN et iii.[a] su*m*ar *ver*ðr h*ann* *scogar*[3] m*að*r at vet*r*i ef haN ke*m*z e*igi* abro*t*t þa. Ef h*ann* ko*m*r fyR ut ¦hi*n*gat ¦eN h*ann* hafi .iii. vetr abro*t*t *ver*it *oc* *ver*ðr h*ann* *scogar* m*að*r. Nv fær h*ann* xii. q*uið* þaN at h*ann* v*a*rð sæ havi ut hingat oc h*ann* villdi ti*l* aN*a*rs l*an*dz f*a*rit hafa. þa *sca*l h*ann* *sva* v*ið* bro*t*t for leita se*m* þ*at* su*m*ar yrði h*ann* *fiorbavgs* m*að*r. Ef h*ann* ce*m*r út hi*n*gat þa e*r* h*ann* hef*ir* iii.[a] vetr ab*r*o*t*t *ver*it. þá e*r* h*ann* *sva* sycn se*m* aldr*igi* q*uæ*mi su secþ ahe*n*dr h*o*nom. H*ann* *sca*l þa taca erfþ*ir* allar slíc*ar* se*m* þa beR ti*l* ha*n*da h*onom*. *oc* *sva* *sca*l h*ann* taca v*ið* omogo*m* þei*m* e*r* at ferans do*m*i *voro* f*yrir* h*an*s sac*ir* aför de*m*þ*ir*. *oc* sva v*ið* þei*m* e*r* þa be*r*r ti*l* ha*n*da h*onom*. *oc* *sva* giallda sculld*ir* sín*ar*

1) Ef til vill misritað fyrir *scogar*.
2) Við bætt.
3) Í fyrstu ritað secr, en síðan leiðrétt þannig.

ef vanlocnar *voro* *er* h*ann* for he*þan* ef h*ann* hef*ir* fe ti*l*. Rofnar sect *fiorbavgs* m*anz* ef e*igi* *verþr*[1] at lögo*m* át*t*r ept*ir* h*ann* *ferans* do*m*r. *oc* *scal* sokia þa v*m* *oc* *gera* þa saNa at *þvi* er[2] *ferans* do*m* scyldo eiga *oc* a hv*err* at sokia þa söc *er* vill. enda rofn*ar* sect *fiorbavgs* m*anz* hv*er*gi *er* þa sok*ir*.

54. ef *eigi* er áttr *ferans* d*om*r.

[a] Ef m*enn* eigo e*igi* *ferans* do*m* ept*ir* þa m*enn* *er* *þeir* hafa secta *eða* eigo *þeir* e*igi* at logo*m* þa v*arðar* *fiorbavgs* *Garð* h*v*atci *er* þe*ss* þrýtr at *þvi* *er* e*igi* *ver*ðr at lögo*m* *ferans* d*om*r áttr er h*on*om licr ahe*n*di. eN *þeir* m*enn* eigo söc þa *er* ti*l* omagaNa standa *þeirra* *er* för átte at döma at *ferans* d*omi* ef áttr *væri*. Nv vilia *þeir* e*igi* þa eigo *þeir* *er* fe átto at h*onom* þa *er* h*ann* v*ar*ð secr. EN ef *þeir* vilia e*igi* þa a hu*err* *er* vill. Ef goðiN geR e*igi* nefna *ferans* d*om*. enda se h*ann* at lögo*m* beiddr *eða* hv*er*ig*ar* vanlyc*þir* *er* þær *coma* af[3] *goðans* he*n*di. at e*igi* sé áttr *ferans* d*om*r at logo*m*. þa v*arðar* *goðanom* *fiorbavgs* *Garð* oc a sa söc *er* *ferans* d*om*s beiddi. G*oða* er rett at selia öðro*m* m*ann*e íhönd at nefna *ferans* d*om*. ef fleiri m*enn* hafa beidda*n* h*ann* *en* eiN. *oc* sino*m* þriðiv*n*gs[4] m*ann*e. enda v*arðar* þei*m* *oc* *fiorbavgs* *Garð* er *Goðinn* seldi at nefna *ferans* d*om*. ef af h*an*s völldo*m* *ver*ðr e*igi* áttr at lögo*m* *ferans* d*omrinn*. GoðiN secz ef h*ann* getr e*n*gi ti*l* at nefna *ferans* d*om*

a) = Á. M., c. 35.

1) Ritað fyrir ofan línuna.
2) Leiðrétting fyrir ef.
3) Leiðrétting fyrir a.
4) Leiðrétting fyrir þriðv*n*gs; ritarinn virðist í fyrstu hafa skrifað fiorðv*n*gs.

(Bls. 41, a.) oc abyrgiz h*ann* þott fleire m*enn* hafe q*u*adda*n* h*ann* EN .i. Ef sa m*aðr* ve*r*ðr sóttr e*r* hiN hafðe sectan vm þ*at* at e*igi* hafe v*er*it f*erans* d*omr* áttr at lögo*m* at þaN maN e*r* h*ann* secþi. þa sc*a*l h*ann* þ*at* hafa ti*l* varn*a*r f*yrir* sic at sœcia GO*ðann* vm *oc* g*er*a h*ann* saNa*n* at völldono*m* þ*es*s e*r* f*erans* d*omr* v*a*rð e*igi* attr at lögo*m*. Ef GO*ðinn* e*r* v*m* sóttr enda hafe haN öðro*m* m*anne* i hönd sellt at lögo*m* at nefna f*erans* do*m*iN. þa sc*a*l h*ann* *oc* sœkia þaN v*m* *oc* v*er*ia s*v*a f*yrir* sic. Sa þ*eirr*a secz v*m* e*r* volldin b*er*az ahe*n*dr. Þ*at* ero stefno sac*ir* *oc* sc*a*l q*u*e*ð*ia ix. h*eimilis* b*va* a þ*ing*i þ*es*s e*r* sottr e*r*. Of þa m*enn* e*r* fe þ*at* hafa at v*a*rðveita e*r* sa m*aðr* hafðe átt e*r* secr e*r* orðiN. Nv ef þ*eir* f*r*egna h*v*ar hiN hafðe beiðt f*erans* do*m*s. þa ero þ*eir* scylld*ir* at co*m*a þ*an*gat *oc* segia þ*a*r ti*l* fiar þ*es*s hvarz þ*a*r tecz f*erans* d*omr* eþ*a* e*igi*. Nv v*er*þr þ*a*r e*n*gi m*anna* fu*n*dr e*ða* fregn h*ann* e*igi* h*v*ar f*erans* d*omr* sc*a*l v*er*a e*ða* mátti h*ann* e*igi* ti*l* co*m*az f*yrir* navðsynio*m*. þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* aleið þ*eirr*i er h*ann* heyr. h*v*at h*ann* hef*ir* þ*es*s fiár at v*a*rð-veita *oc* s*v*a a vár þi*n*gi. *oc* s*v*a a alþ*in*gi ept*ir* v*m* sv*m*arit. enda e*r* rétt at h*ann* segi ti*l* a alþ*in*gi þ*at* sum*a*r e*r* h*ann* veít. at hiN v*a*rð secr s*v*a at þ*at* heyri meire luti m*anna* *oc* þing heyia*n*da. Þ*at* e*r* m*ælt* v*m* þa m*enn* e*r* þ*eir* átto fe at þei*m* e*r* secr e*r* orðiN sc*ogar* m*aðr*. enda se e*igi* áttr f*erans* d*omr* at þa sc*o*lo þ*eir* stefna þei*m* m*onno*m e*r* þ*eir* vito at féen hafa þav e*r* sa átte IN seki ti*l* alþ*in*gis *oc* ti*l* þ*es*s fiorðu*n*gs do*m*s þei*m* öllo*m* *er* hiN v*a*rð secr í. enda e*r* ré*tt* at lýsa at logb*er*gi *oc* sœkia et sama sum*a*r vtan fiorðu*n*gs m*onno*m e*ða* þei*m* e*r* s*v*a síð fregna at e*igi* vm stefn*ir*.[1] sc*o*lo þ*eir* m*enn* all*ir* föra þ*an*gat gögn sín e*r* fe hofðo átt at h*onom* iaf*n*t se*m* ti*l*

---

1) Deplinum er við bætt.

f*erans* d*om*sens. enda s*ca*l s*v*a d*ø*m*a* fiorðu*n*gs do*m*r þei*m* öllo*m* sina avra sem f*erans* do*m*r ætte at d*ø*m*a* ef áttr v*ær*i at lögo*m*. Ef sa m*aðr* leypz abro*tt* af l*an*ðe er secr e*r* orðiɴ m*eð* fe þ*at* e*r* h*ann* átte e*ða* e*r* h*ann* avstr þa e*r* secð k*ø*m*r* ahe*n*dr h*onom* m*eð* þ*at* fe e*r* h*ann* á *oc* sect ætti at v*er*ða h*er* at f*erans* do*mi*. Nv c*ø*m*r* h*ann* ýt m*eð* fe þ*at* e*ða* þ*at* e*r* h*ann* hef*ir* af þ*v*i ø*xt* e*n*da v*er*ði (Bls. 41, b.) þ*at* tekit af h*onom* h*er* h*v*arz h*ann* v*er*ðr d*r*epiɴ e*ða* e*igi*. *oc* a sá hei*m*ti*n*g ti*l* þ*es*s fiar e*r* h*ann* hef*ir* sectan. Þe*i*r m*enn* e*r* s*va* v*er*ða sek*ir* görv*ir* at e*igi* er sect feit þ*eirr*a. þa eigo erfi*n*giar at taca arfiɴ ef þ*eir* aɴdaz meþ*an* þ*eir* hafa e*igi* f*a*rit sycno s*inn*i. þ*eir*ri e*r*[1] þei*m* v*a*r m*æ*lt. Eɴ hiɴ a hei*m*ti*n*g fiarens allz e*r* hiɴ secti þeg*a*rs h*ann* hef*ir* sycnoɴi þ*eir*ri s*inn*i f*a*rit e*r* h*onom* v*a*r m*æ*lt aðr h*ann* yrði secr *scogar* m*aðr* o öll oc o f*er*iande *oc* s*ca*l þ*at* þa f*a*ra se*m* sect*a*r fe aɴat.

55.[2]

[a] Þat e*r* m*ælt* v*m* þa m*enn* e*r* sec*ir* v*er*ða *scogar* m*enn* at e*igi* ko*m*r or al*þingis* do*mi* sect þ*eirr*a vp*p* full. þa s*ca*l stefna v*m* biorg þ*eirr*a oc lata *varða* f*iorbavgs* ɢ*arð* *oc* stefna ti*l* fiorðu*n*gs do*m*s oc q*ueðia* t*il* .xii. q*uiðar* ɢ*oða* þaɴ e*r* sa e*r* iþ*ingi* m*eð* e*r* s*ottr* e*r*. Enda s*ca*l þ*a*r lata b*er*a ido*m* v*æt*tis v*ætt*e. þav e*r* nefnd v*oro* at f*erans* do*mi*. hue f*yrir* sect h*ans* v*a*r m*æ*lt. Nv hef*ir*

a) = Á. M.‡, c. 36.

1) Eptir þetta orð hefir ritarinn í fyrstu skrifað þ*eir* hafa, en strykað það síðan út aptur.

2) Í fyrstu línu kapítulans er autt rúm handa fyrirsögninni, en ritaranum hefir síðan gleymzt að bæta henni við og eins upphafsstaf kapítulans.

eigi áttr verit ferans domr þa scal lata bera vætte þav ifiorðungs domi sem i ferans domi scyllde ef attr væri. Nu alengr er nockoR maðr er sóttr vm biorgina þess scogar manz aþessa lund sem nv er talit oc vætte þav hafa fram farit iferans[1] domiN. þa varðar þeim monnom öllom scog Gang er þa biarga þeim scogar manne siþan. oc scal þa menn secia i v.ar dom. eN in sama sócn er[2] við þa er fyR hafa borgit honom. sem aðr var tínt. Þeir scogar menn er farning er mælt enda verðr eigi áttr ferans domr eptir þa scal kiósa þeim heimile eítt oc segia bvvm .v. þeim er næstir bva heimilino. enda verðr hann þar heilagr alengr at þvi heimile sem þa at korit væri. at ferans domi. oc sva scal a goto til scips þaðan fra þvi heimili. enda scal hann lata bera þav vætte fram er honom er fars beiðt sem i ferans domiN scyldi ef áttr væri nema honom væri hælgi meire mælt eN fiorbavgs manne. oc þarf eigi þa at kiósa honom heimilit. Þeir menn er sycna er[3] lofuð at logrétto oc upp sögð siþan sva at lögbergi at þeir scyli vera feriandi. þa scal þeim sva beiða fars sem fiorbavgs manne eða þeim scogar manne er at satt verþa secir oc lata bera þav vætte til er nefnd voro at up sögvNi hver sycna honom var lofuð. Ef þeir menn fara sycno sinni þeirre er þeim var lofvð. þa scal sva sokia vm biorg þeirra oc láta slíct varða biorg (Bls. 42, a.) þeirra[4] sem scogar manna er at sátt verða secir. Ef monnom er sycno lofs beðit at logrétto scogar monnom eða fiorbavgs

1) Ritað if.; úr því er með seinni hönd gjört: ifiorðungs, sem varla mun vera rètt.
2) Við bætt.
3) Hereptir er í fyrstu ritað talit, en strykað siðan út aptur.
4) Orðunum oc lata — þeirra er sleppt úr í útg. Árna-Magnuss. nefnd.

m*onno*m *oc* a þat þ*v*iat eins sta*n*daz ef all*ir* lögretto m*enn* leyfa e*n*da v*er*i e*n*gi m*að*r lyriti f*yrir* uta*n* lögrétto s*v*a at þ*eir* m*enn* heyre e*r* ilögrétto sitia. eɴ ecki eigo aɴ*ar*a m*ann*a orð at standaz þott i gegn mæli eɴ lögretto m*ann*a ef e*igi* v*er*ia lyriti. Þe*i*r m*enn* e*r* sec*ir* f*a*ra uta*n* heðan f*er*iande m*enn* þa e*r*o þ*eir* hælg*ir* erlendis se*m* e*n*gi sect se ahe*n*de þei*m* h*er* f*yrir* þei*m* söco*m*. Ef þ*eir* m*enn* e*r* h*er* ero görv*ir* s*cógar* m*enn* o ølir *oc* of*er*iande. þa e*r*o þ*eir* iafnt dræp*ir* *oc* o hælg*ir* erlendis se*m* h*er* f*yrir* orv*m* löndo*m*.

56.[1]

[a] Ver s*co*l*o*m eiga varði*n*g alandi v*or*o. s*co*lo ɢoðar iii. eiga þi*n*g sama*n*. þe*i*r s*co*lo e*igi* eiga þi*n*g leng*ra* en viko þi*n*g. *oc* e*igi* sce*m*ra en iiii. natta þ*in*g ne*m*a lofs se at beðit ilögrétto. Várþ*in*g s*co*lo þ*eir* e*igi* eiga siðaʀ eɴ vi. vic*or* se af su*m*ri e*r* lokit e*r* sócn*a*r þ*in*gi. Varþ*in*g s*ca*l e*igi* fyʀ v*er*a eɴ iiii. se af su*m*ri e*r* þ*eir* co*m*a ti*l*. E*igi* s*ca*l næʀ stefna várþ*in*gi eɴ ii. vic*or* se ti*l* þes varði*n*gs e*r* søkiɴe e*r* ti*l* stefnt en gagna s*ca*l ti*l* *quatt* v*er*a vico f*yrir* þ*in*g e*ða* meira mele. ne*m*a siþ*a*ʀ co*m*i up*p* söken þa s*ca*l stefna s*v*a n*ær* varþ*in*gi sem vill. ne*m*a hei*m*a*n* q*u*oð se ti*l*. þa s*ca*l stefnt et siðarsta viko f*yrir* þ*in*g *oc* q*u*att gagnaɴa. þei*m* soco*m* s*ca*l stefna ti*l* várþ*in*gs e*r* m*enn* ero sa*m*þi*n*ga. Maɴe er rétt at stefna i þ*at* þi*n*g e*r* h*ann* e*r* sialfr í. Enda e*r* rett at stefna ti*l* þ*ess* þ*in*gs e*r* sa e*r* i e*r* h*ann* hef*ir* sac*ir* ahende. Goðar þ*eir*

---

a) = Á. M., c. 37.

---

1) Ritaranum hefir gleymzt að bæta við fyrirsögninni og upphafstaf kapítulans.

allir[1] er i þvi þingi ero. scolo coma til þings ondverðz. Goði sa er þing hælgi a þar hann scal þar þing hælga enn fyrsta aptan er þeir coma til þings. scal réttr manz hálfo avkaz meþan a þvi þingi er i orðom oc i öllom a unom verkom. En goði scal queða aþingmörc hver ero. oc scal hann sva þing hælga sem alþingi oc scal hann queþa a hue þing heitir. Ef goðar coma eigi til þings ondverðz þa varðar þeim þat vtlegð oc or goðorðe sino. nema (Bls. 42, b) sacar se til þings. þa varðar fiorbavgs garð. Ef sacir ero til þingsens oc sva þott þar geriz. oc eigo þeir menn sacir þar at søkia er sacir hafa búnar til þings þess. Nv vilia þeir eigi. þa eigo samþingis goðar hans. sa þeirra er helldr vill sótt hafa oc aþingi er ef eigi ero báþir. Nv vilia þeir eigi þa eigo inan þings menn fyrst. en þa hverr er vill. Várþingom öllom scal nafn gefa. enn þingheyiendr scolo eigi siðaR[2] coma til varþings en nótt se af þingi. oc sva þeir menn er með sacir fara. oc sva[3] scolo þeir menn eigi siðaR coma til þings er gagna ero heiman quaddir. enn nv hefi ec talit. En ef þeir menn coma siðaR er sacir hafa til þings eða sacir vilia veria. oc verða onytar sacir þeirra oc sva varnir ef þeir coma siðaR til varþings en nott se af. Rétt er at várþing se scemra en iiii.[a] nátta þing ef þingonavtar ero allir asáttir. oc se lokit söcom öllom þeim er bvnar voro til þings þess. Enscis eigo vattar at queðia igegn til várþings. Nefna scal þa menn alla idom er fyR coma til þings en dom scal nefna. Ef söc kömr upp siðaR en ii. vicor ero til várþings. enda se heiman quatt

1) Ritað allir þeir, en síðan er röðin á þessum orðum leiðrètt með tilvísunarmerkjum.

2) Ritað tvisvar.

3) Skrifað fyrir ofan línuna.

til. þa scal stefnt vico fyrir þing oc sva quatt gagna til. Nu cömr siðaR vp socin eN vica se til þings. þa scal queðia bva til a þingi. Rétt er bonda at senda maN til þings at heyia þing fyrir sec. þaN maN er samþingi er við hann. Enda ef sacir ero bv́nar til várþings. þa varðar goða fiorbavgs garð ef hann kemr eigi til öndverz þings. oc sva þoat þar geriz. Stefna scal vm eindagat fe vm ena hælgo vico ef hon er vm þing til alþingis ef maðr vill. Ef þeir menn coma siðaR til þings en nótt se af þingino er logscila ero heiman quaddir. oc verða onýt lögscil þeirra manna ef þeir vilia fram föra. Ef þingheyiendr coma siðaR til varþings en nott sé af þingino eða coma eigi til varþings oc verða þeir vtlagir vm þat við goðann. Rett er at böndi fáe grið maN siN fyrir sec. oc verðr sa iafn réttr þingheyiande sem böndiN. Hann scal segia goða at hann mvn þing heyia fyrir þriðiungs maN hans oc nefna þaN aNan.

57.

(Bls. 43, a.) [a] Goðar scolo þar dom nefna. oc scal hverr þeirra .xii. menn nefna idom at dema vm sacir þær allar er þar coma í dom þaN er þa scyllda lög til. Hann scal bioða til sacar sokianda oc sacar verianda at rengia þa menn or domi. oc emc buiN aNan í at nefna ef þesir verða or rengðir at logom. Þat er oc rétt at þeir hafi þing scavp þav́ er þingheyiendr verða asáttir hvervetna þess er þeir taca eigi af alþingis male. eN þeir eigo cost at

---

a) = Á. M., c. 37, S. 103[5]. Oss hefir þótt rètt at byrja hèr nýjan kapitula, þareð línan næst á undan er ekki skrifuð út, og þareð upphafsstafinn G vantar, einsog opt er um upphafstafi á kapitulum í skinnbókinni.

avca *er þeir* vilia. Meire lutr goða *scal* ráða hve *nær* do*m*r *scal* ut *fa*ra. Of sac*ir* þær all*a*r er samþ*in*gis m*enn* eigo sama*n* þa eigo *þeir* cost at viNa h*v*arz se*m* *þeir* vilia at hafa sac*ir* ti*l* alþ*in*gis e*ða* til va*r*þ*in*gs ne*m*a þ*a*r e*r* utlegð*ir* f*a*ra ein*a*r sama*n*. en þ*ær* sc*o*lo f*a*ra ti*l* varþ*in*gs. en utlegðar sac*ir* sc*o*lo e*igi* sta*n*da v*m* va*r*þ*in*g þ*a*r e*r* þær f*a*ra ein*a*r sama*n*. ef þær co*m*a vp f*yrir* stefno daga. Þ*at* e*r* m*ælt* v*m* omaga sac*ir* at þær sc*a*l viNa h*v*arz e*r* vill at lysa ti*l* f*ra*mförslo omagano*m* a va*r*þi*n*gi e*ða* stefna hei*m*a*n* ella. Þ*v*iat eins e*r* rétt at lysa omaga a hond m*anne* á va*r*þ*in*gi ef sa e*r* siálfr a þ*in*gi e*r* áho*n*d e*r* lyst. *oc* sc*a*l segia h*onom* siálfo*m* me*ð* v*att*a. ef h*ann* heyr*ir* e*igi* alysi*n*g. En ef m*enn* vilia bva vigsac*ir* e*ða* legorðz sac*ir* ti*l* va*r*þings. þa e*r* rétt h*v*arz se*m* vill at stefna hei*m*a*n* e*ða* lysa iþi*n*gb*r*ecco. Ef lysa sc*a*l sac*ir*. þa sc*a*l q*ueðia* b*va* hálfom manaðe f*yrir* þ*in*g e*ða* meira meli. Þ*at* e*r* *oc* m*ælt* at q*u*att sc*a*l quiða all*ra* *oc* fru*m*gagna aðr do*m*r f*a*ri ut se*m* á alþ*in*gi.

58. v*m* do*m*a utförslor

[a] Do*m*ar sc*o*lo f*a*ra út s*v*a at sac*ir* co*m*i í all*a*r fyR en sol se vnd*ir*. En m*enn* sc*o*lo s*v*a sac*ir* luta ia*fn*t se*m* a alþ*in*gi.[1] *oc* s*v*a eiða viNa *oc* f*a*ra at söco*m* öll-o*m* *oc* s*v*a at vörno*m* se*m* a alþ*in*gi. Ef m*enn* halda gögno*m* þa v*arðar* þei*m* slíct se*m* a alþ*in*gi halde *þeir*. eN þei*m*[2] a þ*a*r at stefna v*m* iþ*in*gb*r*ecco ti*l* do*m*s. Ef

---

a) = Á. M., c. 38.

---

1) Hèreptir hefir ritarinn i fyrstu skrifað: Ef m*enn* halda gogno*m*, en strykað síðan orð þessi út aptur.

2) Í fyrstu ritað þeir, en síðan lagfært þannig.

menn[1] ero bva quiðar quaddir þar er xii. quiðr átte til at coma. þa eigo þeir þat[2] at lata standa fyrir quiþbvrð sinom at þeir (Bls. 43. b.) ero þess quiðar quaddir er þeir ero eigi réttir vm at scilia. Ef goði er quaddr .xii. quiðar þar er bva quiðr a vm at scilia oc scal hann lata standa fyrir quiðbvrð sinom ef hann er eigi rettr vm at scilia. Ef maðr helldr gögnom sa er utan þings maðr er. oc ahiɴ cost hvarz hann vill stefna honom þar idom eða til alþingis. Ef þing heyiandi feʀ þaðan abrott or þingmarke. oc er abrott vm nótt eða lengr. oc varðar þat fiorbavgs garð oc er rett at stefna þeirri söc iþingbrecco. oc þar til doms.[3] scal queðia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Öll þings afglopon sv er menn gera þar. oc varðar slict þar sem menn göre á alþingi. oc sva scal sokia at öllo vm varþings afglöpon sem á alþingi væri gert. Ef varþing verðr sva af glapat at eigi mego mál lúkaz þar fyrir þeim söcom. þa scal sa er þær sacir átte at sokia stefna þeim er vallda vm þings afglöponina oc lata varða fiorbavgs garð. Nv ef quiðr berr a þá. þa má hann sokia þær sacir á alþingi. oc iþaɴ fiorðungs dom sem þing var í. oc eigo þær sva þar at metaz sem þær voro til bvnar. enda ero gogn þav öll siálfquodd til alþingis er þar verða eigi af hendi leyst. oc aðr var til quatt oc sva gagna gögn. Ef þing beʀ a ena hælgo vico. at þat a eigi fyrir þeim málom at standa er þar þarf at hafa a þingi. hvarki fyrir eiðom ne fyrir stefnom. eɴ eigi scal þa stefna til alþingis nema vm eindagat fe. Ef iɴan þings menn bera aɴattvegía liug quiðo

1) Við bætt.
2) Ritarinn virðist í fyrstu hafa ritað þar, en gjört síðan úr þvi.
3) Deplinum er við bætt.

eða livg vætti. *oc* s*ca*l þei*m* stefna þ*ar* i do*m* *oc* láta þei*m* *varða* þ*at* *fiorbavgs* *garð* oc *queðia* *til* xii.[ar] q*uiða*r *goða* þaɴ e*r* sa e*r* i þ*in*gi m*eð* er *sottr* e*r*. Ef sa m*að*r beʀ livg q*ui*ðo e*ða* liug v*ætt*e e*r* uta*n* þi*n*gs m*að*r e*r*. oc e*r* rétt h*v*árt se*m* h*ann* vill at stefna h*onom* þ*ar* ido*m* *eða* ti*l* alþ*in*gis ella oc s*ca*l q*ueði*a *goða* þaɴ e*r* sa e*r* i þ*in*gi m*eð* e*r* sok*ir* a varþ*in*gi. Hv*er*vetna þ*es*s e*r* agogn e*r* q*ue*ðit *oc* e*r* stefnt ti*l* alþ*in*gis. oc a s*v*a do*m*r at dø*ma* se*m* rétt borin se gögnen. Ef agögn e*r* q*ue*ðit a var*þin*gi þav gogn er male þicc*ir* scipta m*eð* m*onn*om þa s*ca*l do*m*r dø*ma* s*v*a se*m* gögn se rétt borin. Þa s*ca*l do*me* ste*f*na ti*l* rofs (Bls. 44, a,) sa e*r* agögnin q*ue*ðr oc ado*m*r at rofna. ef at livgvitni v*er*ðr ef do*m*riɴ rofn*ar*. Þa s*ca*l s*v*a f*a*ra at reifi*n*go*m* *oc* at öllo se*m* at alþ*in*gis do*mi*. eɴ þ*eir* s*co*lo dø*m*a v*m* sac*ir* m*ann*a *oc* e*r* þa væl ef þ*eir* v*er*ða sa*m* do*ma*. En ef þ*eir* v*er*ða e*igi* sa*m*do*ma*. þa s*co*lo þ*eir* vefe*n*gia. *oc* ga*n*ga ti*l* vefa*n*gs e*igi* færi eɴ .vi. *oc* f*a*ra s*v*a at vefa*n*gi se*m* i alþi*n*gis do*mi*. Þar s*ca*l ste*f*na m*onno*m a þ*in*gi ept*ir* do*ma* v*m* vefo*n*g *oc* lata þei*m* v*arða* utle*g*ð. *oc* ste*f*na ti*l* þ*es*s fiorðu*n*gs do*m*s e*r* þ*in*git e*r* í fiorðu*n*gi *oc* stefna[1] ti*l* rofs do*mi* þ*eirr*a. enda e*r* rett at stefna þei*m* v*m* vefav*n*g hei*m*a i h*er*aðe at hei*mi*le hv*er*s þ*eirr*a. Þav mál e*r* m*enn* hafa vefe*n*gð a var*þin*gi þa s*co*lo þav lúcaz ifiorðv*n*gs do*mi*. þei*m* se*m* þ*in*git e*r* ifiorðu*n*gi ef þ*ar* mego lucaz. En ef þ*ar* v*er*ðr en*n* vefe*n*gt[2]. þa s*ca*l lukaz ifi*m*t*a*r do*mi*. Vætte þav s*ca*l lata b*er*a öll ifiorðu*n*gs do*m* e*r* þ*eir* nefndo at hue þ*eir* fóro at vefa*n*gi hvar*ir*tveɢio. E*igi* s*ca*l ste*f*na iɴa*n* þ*in*gs m*onno*m þei*m* ste*f*no*m* e*r* e*igi* s*ca*l søkia þ*ar* a

---

1) Ritað stẽfna.

2) Leiðrétting fyrir *eigi vefengt*.

þi*n*gi meþ*an* sócn*ar* þi*n*g e*r* fast[1]. enda e*r* rét*t* at ste*f*na iNa*n* þi*n*gs m*onno*m ti*l* alþi*n*gis le*n*gr e*r* sócn*ar* þi*n*g e*r* lavst. þoat scullda þi*n*g se fast. h*onom* s*ca*l s*v*a stefna at h*ann* heyri a siálfr. enda e*r* rét*t* at stefna h*onom* at búð ef þ*eir* fiNa h*ann* þ*a*r at máli. enda e*r* rétt at stefna[2] ef h*ann* heyr*ir* uphaf e*r* v*att*ar e*r*o ne*f*nd*ir*. þo at h*ann* reNe vnda*n*. enda e*r* rétt at stefna uta*n* þi*n*gs m*onno*m a va*r*þi*n*gi þo at sócn*ar* þi*n*g se fast. *oc* s*v*a uta*n* þi*n*gs m*onno*m[3] er rétt at stefna iNa*n* þi*n*gs m*onno*m þoat sócn*ar* þi*n*g se fast. Ef vta*n* þi*n*gs m*ann*e e*r* ste*f*nt ti*l* va*r*þi*n*gs *oc* eigo dom*en*dr at d*om*a v*m* þá söc ef e*igi* k*om*r lyrit f*yrir* þa söc. En h*onom* e*r* þ*at* rétt h*v*art se*m* h*ann* vill at lata lyrit[4] co*m*a f*yrir* söc þá e*r* h*onom* e*r* a he*n*di e*ða* stefna do*m*i ti*l* rofs. þ*at* e*r* h*onom* rétt h*v*art se*m* h*ann* vill at stefna eino*m* e*ða* fleiro*m*. *oc* stefna v*m* þ*at* at þ*eir* hafe dö*m*t v*m* uta*n* þi*n*gs maN *oc* s*ca*l ste*f*na ti*l* rofs do*m*ino*m*. þa s*ca*l h*ann* q*ueðia* s*er* biarg q*ui*ðar h*eimilis* b*va* s*ina* v. (Bls. 44, b.) at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art h*ann* v*a*r þa þ*a*r iþi*n*gi e*ða* e*igi* m*eð* goða þei*m* er h*ann* q*ue*ðr a. þa e*r* h*onom* v*a*r stefnt. En ef h*ann* fær þaN q*u*ið at h*ann* v*æ*ri þ*a*r iþi*n*gi þa e*r* h*onom* v*a*r stefnt[5] þa rofn*ar* do*m*riN. *oc* v*er*ðr onyt sökin. Ef h*ann* spyR s*v*a sið at h*ann* getr e*igi* ste*f*nt a stefno dogo*m*. þa e*r* h*onom* rétt h*v*art se*m* h*ann* vill at stefna s*v*a n*ær* alþi*n*gi se*m* h*ann* vill e*ða* lysa at logb*er*gi ti*l*

---

1) Ritað i fyrstu lavst, en síðan leiðrètt þannig. Í útg. Árna-Magnússonar nefndarinnar er þó haft laust.

2) Ritað stēfna.

3) Hèreptir hefir ritarinn í fyrstu skrifað a varþingi, en strykað síðan þessi orð út aptur.

4) Leiðrètting fyrir fyrir.

5) Orðin En — stefnt eru rituð tvisvar, en strykuð út aptur á fyrri staðnum.

sócn*a*r et sa*m*a sum*a*r. Nu c*o*m*r* h*ann* *eigi* ti*l* þ*in*gs. þa e*r* rett at sa taci ti*l* e*r* vill at ve*r*ia f*yrir* h*ann* sva se*m* sa se rét*t*r aþile ef h*ann* hef*ir* e*igi* aðr sp*ur*t. MaNe e*r* rétt at lata lyrit co*m*a f*yrir* söc þá e*r* h*onom* e*r* a he*n*di. H*ann* sc*a*l f*a*ra ti*l* fu*n*dar vi*ð* GOÐA þaN e*r* h*ann* e*r* iþ*in*gi m*eð*. enda e*r* rett at aN*a*R m*að*r take lyritiN af GOÐANOM. H*ann* scal ne*f*na s*er* v*att*a. Jþ*at* v*æt*te. at ec sp*yr* þic ept*ir* *oc* ne*f*na GOÐANN. h*v*art þv hef*ir* goðorð þit*t* þ*at* e*r* þv nefn*ir* do*m*a m*eð* e*ða* beR xii. q*u*iðu e*ða* haf*ir* e*igi*. En GOÐI sc*a*l svara h*onom*. En hiN sc*a*l n*e*f*n*a v*att*a at suor*om* þei*m* e*r* ve*r*ða. oc GOÐINN svar*ar* h*onom*. Ęn ef GOÐI svar*ar* þ*v*i at h*ann* hafe goðorð þ*at*. þa sc*a*l hiN nefna s*er* v*att*a. Jþ*at* v*ætti*. at h*ann* tecr lyritit af GOÐANOM eN GOÐINN selr h*onom* GOÐA lyrit lög lyrit fulla*n* at v*er*ia dom*en*do*m* at d*o*m*a* vm soc þa *oc* ne*f*na sökina. *oc* ne*f*na maN þaN e*r* h*onom* hef*ir* ste*f*nt. *oc* s*v*a gögn öll f*ram* at føra þav e*r* lyrit á f*yrir* at co*m*a. EN ef sa m*að*r tecr lyritin*n* e*r* e*igi* a söcen ahe*n*di at v*er*a f*yrir* hiN e*r* søkin e*r* ahe*n*di. *oc* sc*a*l þa nefna þaN anafn e*r* sökin e*r* ahe*n*di. *oc* f*a*ra þ*v*i male ale*n*gr se*m* aðr v*a*r tint. Nu uill GOÐI e*igi* selia lyritit f*yrir* þriðiu*n*gs maN siN *oc* a hiN þa at beiða h*ann* m*eð* v*att*a logbeiði*n*g. *oc* v*arð*ar h*onom* þá f*iorbavgs* GARÐ *oc* sc*a*l søkia við vattorð. þ*at* e*r* haN var beiddr. G*oð*i*nn* a at beiða s*er* biarg q*u*iðar b*v*a s*ina* v. h*v*art h*ann* vissi at sa m*að*r v*æ*ri þ*a*r[1] þriðiu*n*gs m*að*r e*r* socen v*a*r ahe*n*di. e*ða* vissi h*ann* e*igi*. Nu ef þ*at* beR q*u*iðr at h*ann* vissi e*igi*. oc h*ann* m*un*di selia lyritiN ef h*ann* (Bls. 45, a.) vissi vist at sa m*að*r v*æ*ri þ*a*r i þriþiu*n*gi *oc* v*er*sc h*ann* þa sökiNi. H*ann* sc*a*l f*a*ra ti*l* þi*n*gs e*r* lyritiN hef*ir*

[1]) Hereptir hefir í fyrstu verið ritað í, en strykað siðan undir það.

tekiɴ af *goða*. eɴ h*ann* sc*a*l ga*n*ga þ*an*gat ti*l* e*r* do*m*riɴ e*r* settr eɴ h*ann* aþ*a*r at v*er*ia lyriti þ*at* e*r* dom*en*dr heyra a. H*ann* sc*a*l föra fr*a*m h*v*art se*m* h*ann* vill aðr söc se fr*a*m sögð a he*n*dr h*onom* e*ða* siþ*an*. h*ann* sc*a*l n*ef*n*a* se*r* v*att*a aðr h*ann* föri lyrit fr*a*m. J þ*at* v*ætt*e. at ec v*er* lyriti *goða* lyriti lög lyriti fullo*m*. dom*en*do*m* at dö*m*a v*m* soc þá *oc* q*u*e*ð*a a söcna. þá e*r* h*ann* hef*ir* ahendi h*onom* e*ða* m*er*. *oc* ne*f*na *goðann oc* s*v*a þaɴ maɴ e*r* sökin e*r* ahe*n*di. ef h*ann* veʀ f*yrir* aɴa*n* maɴ. Enda sc*a*l h*ann* s*v*a v*er*ia q*u*ið m*onno*m lyriti. at b*er*a q*u*iðo v*m* h*ann* ef h*ann* vill. oc s*v*a öll gögn ne*m*a stefno v*ætt*e. ne*m*a fleire gögn se fr*a*m co*m*in aðr. Ef m*enn* b*er*a þa ofliðe oc lata þa e*igi* ga*n*ga ti*l* do*m*s þa eigo þ*eir* at ne*f*na s*er* v*att*a *oc* beiða þa at þ*eir* ga*n*gi ti*l* do*m*s. en*n* ef þ*eir* ná e*igi* at ga*n*ga ti*l* do*m*s. þa sc*o*lo þ*eir* þ*a*r v*er*ia lyriti e*r* þ*eir* co*m*a fr*a*mast. *oc* m*æ*la þ*a*r þei*m* malo*m* öllo*m* se*m* at do*mi*. Þ*at* v*ætt*e sc*a*l láta b*er*a ef hi*nn* toc af *goða*no*m* lyriti*nn*. en þ*eir* sc*o*lo hafa öll orð slíc i vættis burð sino*m* se*m* þ*eir* v*o*r*o* at nefnd*ir*. þa er hiɴ toc lyritiɴ af *goða*no*m*. Þ*eir* sc*o*lo eiða viɴa aðr þ*eir* b*er*e v*ætt*e ia*f*nt se*m* a alþ*in*gi. Ef *goði* f*ø*r*ir* lyrit sin*n* siálfr fr*a*m h*v*art se*m* h*ann* f*ø*r*ir* f*yrir* sec e*ða* f*yrir* aɴan þ*r*iðiu*n*gs maɴ siɴ. *oc* sc*o*lo þ*a*r e*n*gi töco v*ætt*e fylgia. H*ann* sc*a*l n*ef*n*a* s*er* v*att*a. i þ*at* v*ætt*e. at ec v*er* lyriti mino*m* löglyriti do*m*e*n*do*m* at dö*m*a v*m* söc þá. þar þ*ur*fo e*n*gi töco v*ætt*e at fylgia ne eiðar.

59. v*m* dom*en*dr.

[a] Dom*en*dr sc*o*lo n*ef*n*a* s*er* v*att*a oc lata þ*at* sta*n*da f*yrir* domi sino*m* at *goða* lyrit e*r* kom*it* f*yrir* söc þá *oc*

a) = Á. M., c. 39.

nefna sökina *oc* s*v*a ef fleire ero. Ef q*u*iþ*a*r e*r* q*u*at*t* ti*l* sac*a*r þ*eirra*r. *oc* eigo þ*eir* at ne*f*na s*er* v*att*a. Jþ*at* v*ætt*e. at þ*eir* láta þ*at* sta*n*da f*yrir* q*u*iðbu*r*þ sino*m* ef þei*m* v*a*r varit at b*er*a q*u*iðiɴ at ɢ*oða* lyritr[1] e*r* co*m*iɴ f*yrir* soc þa.[2] Ef v*ætt*e fylg*ir* søkiɴe. þa eigo þ*eir* þ*at* at lata sta*n*da f*yrir* vættis burð sino*m* at ɢ*oða* lyritr e*r* co*m*iɴ (Bls. 45, b.) f*yrir* söc þa. Sa m*að*r e*r* lyrit hef*ir* fr*a*m førðan. h*ann* sc*a*l nefna v*att*a at þ*v*i hu*er* gögn e*r*o fr*a*m co*m*in ti*l* varnar *oc* tina þav *oc* ne*f*na hiɴ e*r* sökin e*r* ahe*n*di. Eɴ sa m*að*r e*r* sokina hef*ir* at søkia. h*ann* sc*a*l n*e*f*n*a s*er* v*att*a. Jþ*at* v*ætt*e. hv*er* gogn e*r*o fr*a*m co*m*in ti*l* socn*a*r.[3] h*ann* sc*a*l þ*at* v*ætt*e lata b*er*a ialþi*n*gis do*m*i. Of sac*ir* þær all*a*r e*r* lyritr kø*m*r f*yrir* a va*r*þi*n*gi. þær scolo f*a*ra ti*l* alþi*n*gis *oc* i þaɴ fiorðu*n*gs do*m* e*r* þi*n*git e*r* ifiorðu*n*gi oc gögn þav öll er oborin v*er*ða a va*r*þi*n*gi. þa e. o þav siálf q*u*odd ti*l* alþi*n*gis *oc* s*v*a gagna gögn. Ef ɢ*oði* selr lyrit f*yrir* aɴ*a*rs þ*r*iðiu*n*gs maɴ. *oc* er h*ann* utl*agr* u*m* þ*at*. *oc* or goðorðe s*in*o. Ef m*að*r förir lyrit fr*a*m aɴa*n* en*n* goða lyrit. *oc* v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð* hvaro*m* tveɢia *oc* e*r* þ*at* stefno söc h*v*artveɢia *oc* sc*a*l q*ueðia* ti*l* hei*mi*lis b*va* ix. a þ*ingi*. þ*e*ss e*r* s*ottr* e*r* at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art h*ann* toc lyrit af ɢ*oða* e*ða* e*igi*. þá a h*ann* at beiða s*er* biarg q*u*iðar b*va* sina v. h*v*art h*ann* hugði at sa m*að*r föri m*eð* goðorð e*r* h*onom* selldi lyrit. En ef sa q*uiðr* v*er*ðr boriɴ a ɢ*oðann* at h*ann* hefði e*igi* goðorð þa m*eð* at f*a*ra e*r* h*ann* selldi lyritiɴ oc secz h*ann* þa. Ef ɢ*oði* e*r* sóttr v*m* þ*at* at h*ann* hafi lyrit siɴ latið co*m*a f*yrir* aɴ*a*rs ɢ*oða* þriðiu*n*gs maɴ. *oc* a h*ann* s*er* b*iarg* q*uiðar* at

1) I útg. Árna-Magnúss. nefnd.: lyriti.

2) Deplinum er við bætt.

3) Í fyrstu skrifað varnar, en leiðrétt síðan þannig; deplinum er við bætt.

beiða b*va* s*ina* v. at b*er*a v*m* þ*at* hvart h*ann* v*a*r þ*a*r þa iþ*in*gi e*ða* e*igi* e*r* h*o*n*om* v*a*r stefnt. En ef þ*at* beʀ q*u*iðr at h*ann* v*a*r þ*a*r þa i þ*in*gi. þa v*er*sc h*ann* søkiɴi. Ef m*að*r e*r* sp*ur*þ*r* m*eð* vatta[1] h*v*ar h*ann* v*a*r i þ*ingi* e*ða* i þ*r*iðiu*n*gi. Nv svar*ar* h*ann* þ*vi* at h*ann* v*a*r þ*a*r i þ*in*gi se*m* h*o*n*om* v*a*r stefnt ti*l*. Ef m*að*r før*ir* lyrit f*yrir* söc þá. *oc* a sa lyretr e*igi* at sta*n*daz e*r* v*ætt*e þav co*m*v ido*m* fr*a*m. þ*a*r e*r* sa v*a*r sp*ur*ðr þi*n*gvistar er sót*t*r e*r*. Ef m*að*r spyʀ maɴ m*eð* v*att*a h*v*ar h*ann* e*r* i þi*n*gi enda hitt*ir* h*ann* .i. h*ann* ihaga v́ti. *oc* e*r* h*onom* rett þ*at* at h*ann* svare þ*vi* at þ*eir* ga*n*gi ti*l* h*vss* *oc* h*ann* muni þar s*v*ara h*o*n*om* e*r* h*ann* hev*ir* v*att*a við. Ef h*ann* vill e*igi* þei*m* vátto*m* hlíta e*r* hin*ir* hafa. Ef m*að*r svarar einogi e*r* h*ann* e*r* spurðr m*eð* v*att*a. h*v*ar h*ann* er iþ*in*gi *oc* v*arðar* h*o*n*om* þ*at* vtl*egð*. enda sc*a*l h*ann* ti*l* þ*es*s þ*in*gs stefna h*o*n*om* e*r* h*ann* e*r* sialfr í. (Bls. 46, a.) e*r* m*eð* sökina feʀ. *oc* a e*igi* lyritr f*yrir* þa söc at co*m*a. Ef þ*eir* eigo fleire goðorð þ*at* sama*n* e*r* h*ann* hef*ir* þ*r*iþiu*n*gs vist m*eð*. *oc* e*r* h*o*n*om* rétt at h*ann* svare þ*vi*. m*eð* þei*m* þ*eirr*a e*m* ec e*r* m*eð* goðorð þ*at* feʀ. *oc* n*e*f*n*a þa. Ef m*að*r stefn*ir* avðro*m* i þ*at* þ*in*g e*r* h*v*argi þ*eir*ra e*r* í. *oc* v*er*ðr h*ann* utl*agr* v*m* þ*at* oc onýt soc h*an*s. Böanda e*r* rétt at senda aɴa*n* maɴ ti*l* at heyia þ*in*g f*yrir* sec þaɴ maɴ e*r* sa*m*þi*n*ga se v*ið* h*ann*. en*n* h*ann* sc*a*l fara en*n* fyrsta aptan e*r* h*ann* ko*m*r ti*l* þ*in*gs at fiɴa ɢ*oðann* *oc* segia h*o*n*om* at boandiɴ hef*ir* h*ann* sendan þ*a*ngat at heyia þ*in*g f*yrir* h*ann*. *oc* v*er*ðr sa réttr at ne*f*na i do*m* *oc* s*v*a xii. q*u*iðo at b*er*a m*eð* ɢ*oða*nom. En ɢ*oði* a þ*es*s cost h*v*art se*m* h*ann* vill at søkia bonda*nn* v*m* hei*m*a setona e*ða* ella hei*m*ta þ*in*gf*a*rar cavp at h*onom* hálfa*n*

1) Við bætt.

eyri. ef *hann* send*ir* e*n*gi maɴ ti*l* at heyia þ*ing* f*yrir* sic. Ef bondiɴ ge*n*gr or þ*in*gi ɢ*oðans* f*yrir* þær sac*ir* at h*ann* v*a*r sót*t*r v*m* hei*m*a setona *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* iii. m*arca* secþ *oc* a ɢ*oðinn* þa söc at sökia. **E**f þ*ing*-heyiendr e*r*o v*m* nót*t* af varþ*in*gi e*ða* s*v*a at þ*at* sta*n*di f*yrir* gogno*m*. þa v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* ɢ*arð*. *oc* q*ueðia* s*ca*l[1] b*va* ix. aþ*in*gi h*v*ara se*m* h*ann* vill. h*eimilis* b*va* þ*e*s*s* e*r* s*ottr* e*r*. eþ*a* hina e*r* næst*ir* bva þ*in*gvellino*m*. eɴ hv*e*r*r* á at sekia þá söc e*r* vill. **E**f m*aðr* e*r* q*u*addr vat orða ti*l* þi*n*ga tveɢia. þa s*ca*l h*ann* f*a*ra ti*l* þ*e*s*s* þ*in*gs e*r* h*ann* e*r* í. en h*ann* s*ca*l retta vættit. þ*at* e*r* ti*l* hins þ*in*gsens s*ca*l. **E**f h*ann* e*r* b*va* q*uiðar* q*u*addr ti*l* aɴ*a*r*s* þ*in*gs eɴ ti*l* aɴ*a*rs þ*in*gs vattorðz. *oc* s*ca*l h*ann* retta vættit *oc* f*a*ra ti*l* þ*e*s*s* þ*in*gs e*r* h*ann* e*r* b*va* q*uiðar* q*u*addr. **E**f h*ann* e*r* q*u*addr b*va* q*uiðar* ti*l* tveɢia þ*in*ga. *oc* s*ca*l h*ann* ti*l* þes þ*in*gs f*a*ra e*r* h*ann* e*r* fyʀ q*u*addr. Goðiɴ a þ*at* at göra ef h*ann* vill at ga*n*ga iþ*in*gbrecco a varþ*in*gi *oc* n*efn*a s*er* v*att*a. iþ*at* v*ætt*e. at h*ann* s*ca*l beiða alla þ*in*gheyiendr e*r* þ*a*r ero iþ*r*iþiu*n*gi m*eð* h*onom*. at þ*eir* sc*o*lo f*a*ra m*eð* h*onom* ti*l* alþ*in*gis oc þ*eir* sc*o*lo luta e*ða* scipta aɴa*n* veg m*eð* s*er* ella. eɴ f*a*ra s*ca*l in*n* niundi h*ver*r þ*ing* m*ann*a h*a*ns *oc* þi*n*gheyia*n*da. Þi*n*g s*ca*l lavst segia at miðio*m* degi þaɴ dag e*r* m*enn* hafa iiii. nætr v*er*it eɴ e*igi* fyʀ nema (Bls. 46, b.) þ*in*gonavt*a*r v*er*þi all*ir* a eítt sátt*ir* enda se sett*a*r sac*ir* þær all*a*r e*ða* de*m*þar er þ*a*r v*o*r*o* bún*a*r ti*l* þ*e*s*s* þi*n*gs. Þing sc*o*lo[2] standa s*v*a öll se*m* nv ero sett varþ*ing*. Eɴ ef m*enn* vilia mvna varþ*in*gi oc sc*o*lo sa*m*þi*n*gis goðar þat handsalaz *oc* segia ti*l* þriþiu*n*gs m*onn*om sino*m* aleið. þ*e*s*s* eigo þ*eir*

---

1) Röðinni a orðunum *queðia scal* er breytt með serkneskum tölustöfum, líklaga með yngri hendi

2) Stafnum o i niðurlaginu hefir ritarinn bætt við ofan línu.

oc cost ef þ*eir* vilia at slita s*v*a þ*in*gi at þ*eir* föri tvaú saman ef þo v*æ*ri aðr slitin *oc* ver*þ*i þ*ei*r all*ir* a þ*at* sátt*ir* þ*eir* goðar e*r* iþei*m* þi*n*go*m* ero. Enn þ*eir* sc*o*lo biðia lofs at ilögretto *oc* segia vp*p* at lögb*er*gi. *oc* sc*o*lo þ*eir* nafn gefa þ*in*gino *oc* q*ue*þa aþi*n*g morken. **E**f m*enn* v*er*ða sec*ir* a v*ar*þ*in*gi *oc* sc*a*l q*u*eðia fer*ans* do*m*s dag þann e*r* sócn*ar* þ*in*g e*r* lavst g*oða* þan e*r* sa e*r* iþ*in*gi m*eð* e*r* secr e*r* orðin. at eiga a[1] xiiii. nát*t*a f*r*esti at heim*i*li þ*es*s e*r* secr e*r* orðin *oc* f*a*ra s*v*a at f*erans* do*m*i þei*m* se*m* þa at h*ann* yrði secr í alþ*in*gis do*m*i. **E**f m*enn* v*er*ða sec*ir* avarþ*in*gi *oc* ero þ*eir* m*enn* aln*ir* þ*ar* a milli er f*erans* d*omr* er áttr at þei*m* *oc* ti*l* secþ*a*r þ*eirr*a e*r* sagt at lögb*er*gi *oc* v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* g*arð*. en þ*eir*re söc sc*a*l ste*f*na heim*a*n *oc* q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* g*oða* þan e*r* sa e*r* iþ*in*gi m*eð* er s*ottr* er. En þei*m* eino*m* m*onno*m v*arðar* elði þ*eirr*a m*ann*a e*r* sek*ir* v*er*ða a varþ*in*gi e*r* f*r*egna. **O**f liug gögn þav oll e*r* borin v*er*ða a varþ*in*gi e*ða* a h*er*aðs dómo*m* hei*m*a i h*er*aðe. þegnscap*ar* lagni*n*g e*ða* q*uið* burði e*ða* vetti[2] þ*at* v*arðar* f*iorbavgs* g*arð*. **Þ***at* ero stefno sac*ir* *oc* sc*a*l q*ueðia* ti*l* xii. quiðar g*oða* þan e*r* sa e*r* i þ*in*gi m*eð* e*r* sottr er.

60.[3]

[a] **E**f m*a*ðr v*er*ðr secr at sátt. En þa v*er*ðr m*aðr* secr at satt e*r* h*ann* h*and*salar sect sina e*ða* s*v*a h*and*-salar h*ann* at hin sc*a*l g*er*a sect h*an*s ef h*ann* vill. *þat* *er mælt* at e*igi* gor*ir* ein m*aðr* sect m*an*z ne*m*a a se

a) = Á. M., c. 40.

1) Við bœtt.
2) Í fyrstu ritað vettis en siðan leiðrétt.
3) í fyrstu línu kapitulans er autt rúm handa fyrirsögninni, en ritaranum hefir gleymzt að bœta henni við.

q*ue*ðit asectina þa e*r* h*an*n h*and*salar secþina oc scili þ*eir* þa f*yrir* þeg*a*r. Ef h*ann* hef*ir* sva h*and*salat at h*ann* scyli g*er*a secþ h*an*s ef h*ann* vill. þa má h*ann* e*igi* v*m* g*er*a secþ h*an*s anan veg en nefna ti*l* xi. m*enn* en h*ann* se siálfr in tólpti. En ef a var q*ue*ðit a sect h*an*s. þa e*r* secþen v*a*r h*and*soloð. *oc* mego þ*eir* (Bls. 47, a.) e*igi* g*er*a aðra secþ h*an*s þa. en ti*l* v*a*r scilit f*yrir* vötto*m*. En b*er*a sc*a*l v*ætt*e þ*at* aðr sátten se up*p*sogð s*v*a at sátt*a*r m*enn* heyre. e*r* at v*a*r ne*f*nt þa e*r* h*ann* h*and*-salaðe secþena. Ef anar m*aðr* h*and*salaðe sect h*an*s en h*ann* siálfr. þa sc*a*l v*ætt*e þ*at* láta b*er*a þ*a*r aðr sattin se vp sogð er h*ann* hafðe h*onom* ihond sect*a*r h*and*salit sellt. Þ*eir* sc*o*lo eiða aðr vina. *oc* s*v*a vina eiða *oc* v*ætt*e b*er*a at sætt*a*r m*enn* heyre. Ef m*aðr* h*and*salar m*anne* sátt slíka se*m* h*ann* vill g*er*va hafa. Vsq*ue* *in*fine*m*. *oc* aþ*at* at halda[1]. Ef m*aðr* h*and*salar m*anne* aq*ue*ðna secþ sina scyrt þa þ*a*rf e*igi* at d*o*m*a*.[2] segia sc*a*l þa ti*l* at lög-b*er*gi. E*igi* v*m* g*o*r*ir* sect m*an*z ella ne*m*a a se q*ue*ðit asecþina þa e*r* h*ann* h*and*salar sáttena. en h*ann* v*m* g*o*r*ir* e*igi* ella secþina ne*m*a h*ann* g*er*i m*eð* xii. man. en þ*at* v*ætt*e sc*a*l lata b*er*a aðr an*a*r[3] m*aðr* h*and*sale secþ h*an*s. þ*eir* sc*o*lo sva[4] eiða vina *oc* v*ætt*e b*er*a at satt*a*r m*enn* heyri. Þær e*r*o logsecþ*ir* .iii. a l*an*de v*oro* ef m*aðr* e*r* gor sc*ogar* m*aðr* of*er*iande e*ða* fior b*avgs* m*aðr*. en su en þ*r*iþia at avka s*v*a fiorbavgs secþ at h*ann* scyli e*igi* eiga fört vt hi*n*gat. Ef m*enn* v*er*ða ii. aðilia at eini söc *oc* vill anar bva ti*l* v*a*rþ*in*gs en an*a*r ti*l* alþ*in*gis *oc* a sa at raða e*r* ti*l* alþ*in*gis vill bva. En ef hin hef*ir*

1) Þessa grein, sem hèr er ekki nema upphafið á og niður lagið, má lesa gjörvalla hèr að neðan, skinnb., bls. 51, a. (sbr. Á. M., Kaupab., c.75).
2) Deplinum er við bætt.
3) I útg. Árna-Magnúss. nefndarinnar: annars.
4) Við bætt.

bvit *til* var*þings* sokena þa a biɴ cost hvart se*m* h*ann* vill hafa *til* alþ*in*gis oc[1] lata lyrit co*ma* f*yrir* sökena e*ða* stefna ella do*m*ino*m til* rofs. Ef f*iorbavgs* sac*ir* ero .ii. ahe*n*di m*anne* ein*om*. *oc* iein*om* do*m*i *oc* sc*a*l þa dö*ma* h*ann* sc*ogar* maɴ ef eiɴ er aþili at báðo*m*. Ef þær sac*ir* er*o* ii. ahendi m*anne* f*iorbavgs* söc *oc* sc*og* ɢ*angs* söc i eino*m* do*m*i. þa sc*a*l d*om*a ept*ir* sc*og* ɢ*angs* söciɴɪ. *oc* a sa fer*ans* do*m*i up*p* at halda. Eɴ ef sc*og* ɢ*angs* sac*ir* ero .ii. ahe*n*di eino*m* m*anne*[2]. *oc* hafa .ii. m*enn* þær sac*ir* m*eð* at f*a*ra *oc* sc*o*lo þeir luta m*eð* s*er* hv*a*ʀ þ*eirr*a sc*a*l feʀ*ans* do*m*i up hallda eɴ hv*a*ʀtueɢi þ*eirr*a sc*a*l föra gogn sin t*il* f*erans* do*m*s oc lata þ*at* b*er*a hve m*æ*lt er f*yrir* secþ h*an*s. En þ*eir* (Bls. 47, b.) eigo baþ*ir* iafnt secþ*a*r fe. oc sv*a* at sokia v*m* biorg h*an*s. Eɴ ef ii. m*enn* hafa sac*ir* a he*n*di ein*om* m*anne* oc sc*o*lo þ*eir* luta m*eð* s*er* hv*a*ʀ þ*eirr*a sc*a*l vp halda fer*ans* do*m*i.[3] Nv hu*er*igi van lycþ*ir* e*r* h*ann* atte secr v*m* at v*er*ða við baða. þa sc*o*lo þ*eir* sv*a* scipta m*eð* s*er* se*m* þ*eir* havi báþ*ir* g*er*van sc*ogar* maɴ. En ef vi*ð* aɴa*n* þ*eirr*a v*er*ðr muna vant þa e*r* sem[4] h*ann* hafe eiɴ secþan h*ann* eɴ scipta sc*o*lo þ*e*i*r* secþar fe at[5] öllo avðro m*eð* s*er* se*m* aðr. Hv*a*rtz vant er meire bota e*ða* miɴɪ a secþ h*an*s þa[6] at h*ann* se sc*ogar* m*a*ð*r* of*er*iande enda co*m*i scog ga*n*gs söc a hendr h*onom* þa sc*a*l sokia h*ann* se*m* sycna*n* maɴ *oc* sokia h*ann*[7] fullri

---

1) Getgáta fyrir at.

2) Þessi tvö síðustu orð eru rituð í gagnstæðri röð: m*anne* ein*om*, en þetta hefir síðan verið leiðrètt með tilvísunarmerkjum.

3) Deplinum er við bætt.

4) Við bætt. Með yngri hendi er hèr ritað ofan línu: sem sa, og orðið h*ann* strykað út.

5) Uppyfir þessu orði er með yngri hendi ritað oc.

6) Í útg. Árna-Magnússonar nefnd., líklega misprentað,: þo.

7) Hèreptir ritað í fyrstu se*m*, en síðan strykað út aptur.

secþ. Ef *maðr* *ver*ðr *fiorbavgs* *maðr* *oc* eigo *menn* h*onom* e*igi* farar at baNa. enda a e*igi* secþ h*an*s at avkaz ne*m*a h*ann* göre þær sac*ir* at h*ann* *ver*þe *scogar* *maðr* vm at *ver*a. Huartz se*m* *maðr* *ver*ðr secr at satt e*ða* avarþ*in*gi *oc* standa sac*ir* ahe*n*di h*onom* aNat tueGia *fior*-b*avgs* soc eða scog ga*n*gs söc. *oc* *sca*l sa m*aðr* e*r* þær sac*ir* a at søkia stefna hino*m* e*r* secþan hef*ir* h*ann* *oc* lata h*onom* varða[1] *fiorbavgs* G*arð* þ*at* e*r* h*ann* secþi h*ann* bréc secþ. *oc* h*ann* villdi h*an*s mal i þvi eyða. *oc* h*ann* m*un*di e*igi* søkia h*ann* ef e*igi* støði sv soc[2] a he*n*di h*onom*. *oc* *sca*l h*ann* *queðia* ti*l* hei*mi*lis b*va* ix. þ*ess* e*r* s*ottr* er at b*er*a u*m* þ*at* h*v*art h*ann* m*un*di søkia h*ann* til sect*ar* þ*eirri* söc e*ða* e*igi* *oc* h*ann* villdi iþ*vi* eyða þa söc e*r* h*ann* feR með. Ef þ*at* beR q*u*iðr at h*ann* villdi iþ*vi* h*an*s söc eyða. *oc* v*arðar* þei*m* þ*at* *fiorbavgs* G*arð* e*r* secþa*n* hef*ir* h*ann*. *oc* heit*ir* þ*at* þa brek secþ. enda adomriN þa at rofna.

61. leiðar mal

[a] Uer *sc*ol*o*m leið*ir* eiga *oc* *sc*olo goðar þ*eir* eiga leið sama*n* e*r* þi*n*g eigo sama*n*. *oc* *sca*l þar leið þ*eirra* v*er*a se*m* þi*n*gstoð þ*eirra* e*r*. ne*m*a þ*eir* fae lof ti*l* aN*a*rs. Leið *sca*l e*igi* v*er*a siðaR eN drott*in*s dag þaN e*r* lavg*a*r dagiN aðr lifa viii. vic*or* sum*a*rs enda *sca*l e*igi* leið v*er*a fyR eN xiiii. nætr ero f*ra* alþ*in*gi. EN leið *sca*l e*n*gi[3] v*er*a sce*m*r eN dagstu*n*dar leið. *oc* e*igi* le*n*gr eN ii.[a] nátta leið. En

a) = Á. M., c. 41.

1) Við bætt.
2) Í fyrstu skrifað s e c þ, en síðan hefir verið dregið undir e og o skrifað uppyfir, en ritaranum hefir gleymzt að stryka út þ í niðurlagi.
3) Í útg. Árna-Magnúss. nefnd. e i g i.

leið *scal* *sva* hælga iamt se*m* þi*n*g. enda eycz (Bls. 48, a.) rettr m*anz* þ*a*r a leið helgaðri se*m* a þ*in*gi. Þar s*cal* ny mæli oll up segia aleið *oc* mis*er*is tal. oc imbrodaga halld. *oc* la*n*gaföst o i ga*n*g *oc* *sva* ef hlavp ár e*r* e*ð*a ef vi*ð* su*m*ar e*r* lagt. *oc* *sva* ef m*enn* *sc*olo fyʀ co*m*a a alþ*in*gi en x. vic*or* ero af su*m*ri. En sa *goði* *scal* þ*at* tína e*r* þi*n*ghælgi á. ne*m*a þ*ei*r hafe þ*vi* scipt aɴa*n* veg m*eð* s*er*. Þing m*enn* al*lir* eigo at g*er*a s*er* búð*ir* þ*a*r er þ*ei*r ero iþ*in*gi ef þ*ei*r vilia. þ*ei*r eigo h*r*o*s*s sin þ*a*r at hafa meþ*an* þ*ei*r ero aleið e*ð*a aþi*n*gi e*ð*a buþ*ir* g*er*a s*er*. Ef þ*ei*r eigo buþ*ir* e*r* farn*ir* ero or þ*in*gi þ*að*an þa s*co*lo þ*ei*r e*i*g*i* optaʀ þ*a*r g*er*a buð*ir*. En þ*ei*r eigo bot sama v*m* þær buþ*ir* ef þ*ei*r vilia. En ef þ*ei*r[1] g*er*a þ*a*r buþ*ir* þa e*r*o buþ*ir*nar utlag*a*r við þaɴ e*r* l*an*dit a und*ir* h*v*art se*m* þ*a*r a þi*n*g m*að*r e*ð*a aɴ*a*ʀ. eɴ h*ann* secz ag*er*ðiɴi. Ef buþ*ir* m*ann*a falla aɴatveggia a alþ*in*gi e*ð*a a varþ*in*gi. *oc* falla ti*l* iarþ*a*r *oc* liɢia niðri s*v*a iii. sum*or* þa a hv*err*[2] at g*er*a s*er* þ*a*r búþ*ir* er vill.

62. ferans do*m*r

[a] Þat e*r* m*æ*l*t* at hu*er*r þ*eirr*a m*ann*a e*r* secr e*r* orðiɴ þa s*ca*l eiga fer*ans* do*m* ept*ir*. enda s*ca*l *queðia* f*erans* do*m*s at þ*in*glavsno*m* *goða* þaɴ e*r* sa e*r* i þ*in*gi m*eð* e*r* secr e*r* orði*n*n. *oc* eiga .xiiii. nótto*m* ept*ir* vapna tac at hei*m*i*l*i þ*es*s e*r* secr er orðiɴ. i orvarscótz hælgi þ*a*r er h*v*arki se acr ne e*n*gi. En ef h*ann* veit e*igi* hei*mi*le ens sekia m*anz*. þa s*ca*l h*ann* eiga f*erans* do*m*iɴ

a) = Á. M., c. 42.

1) Hèreptir ritað v, en strykað síðan undir það.

2) Leiðrètting fyrir h v e r r a.

at heimili *goða* þess er sa er iþingi með er hin secþi. Enda a sva at fara þa ef hann veit eigi þing vist hans sem þá at hann viti eigi heimili hans. at hann scal *queðia* til dóms upsogo vátta iii. nóttom fyrir *ferans* domen eða meira meli ef hin verðr idomi secr. En ellegar þat vætte er var nefnt þa er hin var isátt secr gör. *oc* scal lata bera vættes vætte þat er at þvi var nefnt er hinn handsalaðe sect sina. Þeir menn er fe eigo at þeim manne er secr er orðin. þeir scolo quoðo vatta sina hafa til en þeir bva er eigi hafa vatta til iiii. nottom fyrr eða meira mele. (Bls. 48, b.) Sa a bva at queðia til er secþi hin iii. nottom fyr eða meira mele at scilia vm þat hvat þar er secþar fiár.[1] ero þeir bvar iafn scyldir at scilia vm allra þeirra mál er fe hafa átt at þeim er secr er orðin *oc* eigi hafa vatta til. Ef omagar coma til *ferans* domsens oc scal beiða xii. quiðar at bera vm þat hvart þeir voro hans omagar eða eigi ens sekia manz. þat a hans omaga at bera er hann á arf eptir at taca eða þeir aðrir er bvar hafa þat borit at hann hafe þa omaga með fe tecna sva at þat hafe iafn mæli verit. En ef þeir ero fleire iafn scyldir omaganom. *oc* eigo þeir bvar at scipta með þeim. scal at þeim lut for doma sem hans verðr or omaganom[2] þeim. Barn þat er eigi scylt at föra til *ferans* doms er maðr verðr secr vm faðerne. En ef þeir menn föra eigi omaga til *ferans* doms er scylldir ero til at föra þa raða þeir ser ahond omagana en eigi erfingiom sinom. Ef maðr leynir secþar feno. *oc varðar* honom þat *fiorbavgs garð*. *oc* scal stefna heiman þeirri söc. *oc queðia* til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. hvart hann hafe þvi fe leynt eða eigi

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Hèreptir í fyrstu skrifað o c e i g o, en síðan eru orð þessi strykuð út aptur.

e*r* hiɴ hef*ir* *vm* stefnt. Scal þ*ar* siɴ eyri hv*eriom* d*œma* ef s*v*a viɴz fe ti*l*. eɴ d*œma* s*ca*l rett or feno ef rettar söc e*r*. eɴ þa fola giölld ef þiof söc e*r*. Ef fe viɴz betr ti*l* þa s*ca*l d*œma* ɢo*ða* þei*m* e*r* do*m* nefndi ku e*ða* uxa iiii. vet*ra* ga*m*lan. Ef avrar viɴaz e*igi* ti*l*. þa s*ca*l sc*er*þa ia*fn*t alla avra. Ef sa m*aðr* átte cono e*r* secr e*r* orðiɴ. *oc* s*ca*l s*v*a d*œma* v*m* fe h*en*nar sem at scullda do*mi*. Ja*fn*t s*ca*l þ*an*gat öll fe mal ti*l* bva se*m* ti*l* scullda do*m*s *oc* s*v*a v*m* l*an*ðz virði*n*gar *oc* v*m* veð mala ef m*enn* eigo *oc* at öllo*m* fe malo*m* fara se*m* at sculda do*mi*.[1] þei*m* e*r* m*enn* ótto aðr fe at h*onom*. aðr h*ann* yrði secr. *oc* s*ca*l e*igi* heimanfylgio[2] h*en*nar sc*er*þa. *oc* e*igi* muɴdiɴ ef h*ann* átte þa sialfr avra ti*l* m*un*dar. Eɴ ef h*ann* atte e*igi* sialfr fe ti*l* m*un*dar. þa s*ca*l sc*er*þa m*un*d ia*fn*t se*m* aþ*ra* avra. (s. 49, a.) Ef þav hava s*v*a ge*r*t sculld*ir* at beɢia þ*eirra* rað hafi at v*e*rit. þa s*ca*l at þei*m* lut h*v*art þ*eirra* giallda þær sculld*ir* se*m* þav hofðo nytiar af þ*v*i fe. Ef þ*at* fe e*r* þ*ar* nokot e*r* m*enn* hafa veð mælt. *oc* s*ca*l sa þ*eirra* hafa veð mala siɴ e*r* h*ann* hefir at lögo*m* at farit. Eɴ ef ii. m*enn* hava eɴ sama lut veð mælta*n*. *oc* s*ca*l sa m*aðr* hafa þaɴ grip e*r* fyʀ hef*ir* veðmælta*n* ne*m*a sa f*a*re at ölögo*m* at. Eɴ ef hiɴ hef*ir* at lögo*m* at f*a*rit e*r* siðaʀ veðmælti. þa s*ca*l h*ann* hafa þ*at* fe en hiɴ e*igi* er at ologo*m* fór at. En þa e*r* at lögo*m*[3] at f*a*rit e*r* synt e*r* váttom veð mále enda e*r* þo rétt ef þei*m* e*r* s*v*a kuɴt þ*at* fe e*r* veð mælt e*r* at þ*eir* hafa sét. en lysa s*ca*l veðmala

---

[1]) Deplinum er við bætt.

[2]) Getgáta; i skinnbókinni. oc *scal eigi honom* fylgio dö*m*a, en siðustu 3 orðin eru dauf og líta út einsog þau væru rituð með blökku bleki; virðist svo sem ritarinn hafi ætlað að má þau út, af því hann hafi orðið var við, að hann hafi lesið rangt handritið, sem hann hefir haft fyrir sèr; hvað snertir getgátu vora sbr. um skuldadom hèr að neðan, skinnb., bls. 157, a.

[3]) Hèreptir skrifað e*r*, en síðan hefir verið strykað undir orð þetta.

f*yrir* b*o*om v. þ*es*s m*anz* bvv*m* e*r* fe sitt let veð mæla. Ef aðr*ir* ávrar ero sce*r*þ*ir*. *oc* sc*a*l h*ann* e*i*g*i* hafa meira fe eɴ h*ann* át*ti* at honom f*yrir* ondv*er*þo. þoat h*ann* hafe meira veðm*æ*lt. Þe*ir* me*nn* all*ir* sc*o*lo eiða viɴa e*r* þ*a*r sc*o*lo lögscil m*æ*la ia*fn*t se*m* at þi*n*ga do*mi*. En þ*eir* eigo at dø*m*a þei*m* m*anne* varðveizlo fiar þ*es*s ti*l* alþ*in*gis ens næsta. e*r* secþi. En þ*eir* eigo helmi*n*g at dø*m*a[1] aðilia en hælmi*n*g fiorðv*n*gs m*onno*m. Þ*eir* eigo at dø*m*a för omogo*m* þei*m* e*r* þ*a*r co*m*a ti*l* f*erans* do*m*s. e*r* sa átte e*r* secr e*r* orðiɴ v*m* þ*at* þi*n*g se*m* f*erans* d*omrinn* e*r* áttr. Nv ero þ*a*r þi*n*g .ii. a eino*m* þi*n*gvelli. *oc* sc*o*lo þ*eir* þa f*a*ra v*m* þav þi*n*g bæði. Ef fe vin*n*z bætr eɴ nv v*a*r talit. þa sc*a*l þ*at* fe dø*m*a halft þi*n*gonavto*m* þei*m* se*m* f*erans* do*m*riɴ e*r* i áttr *oc* omag*a*rner eigo at f*a*ra ef ero. en hálft þei*m* e*r* secþi. Þei*m* sc*a*l dø*m*a v*a*rðveizlo fiár þ*es*s er secþi. er þi*n*gonavt*a*r sc*o*lo hafa. En h*ann* sc*a*l hafa fe þ*at* ti*l* leiðar þ*eirr*ar e*r* h*ann* heyr ef þ*eir* ero samþinga e*r* h*ann* hef*ir* hei*m*t þa oc scipta þ*a*r vi*ð* þá. Eɴ þvi e*r* h*ann* hef*ir* þa e*igi* hei*m*t at viðtöco*m* e*ða* at handsölo*m*. þa sc*a*l h*ann* scipta vi*ð* þa a varþ*in*gi. Eɴ ef (Bls. 49, b.) sa e*r* utan þi*n*gs m*að*r e*r* secþi. þa sc*a*l h*ann* scipta á alþ*in*gi eno næsta. Scipta sc*a*l þ*v*i öllo at f*erans* do*m*eno*m*. e*r* þ*a*r ma *oc* selia i hond þei*m* ɢo*ða* e*r* f*erans* d*o*meɴ nefnde. Þ*at* fe e*r* þi*n*go navtar hlióta þ*at* sc*a*l ti*l* þes hafa at stadfesta omaga me*ð* ef ero meþ*an* þ*at* viɴz ti*l*. Eɴ ef fe e*r* meira þa sc*a*l hafa ti*l* þ*ur*pta þei*m* omogo*m* öðro*m* e*r* þ*a*r eigo at f*a*ra i þ*v*i þ*in*gi. Ef h*ann* a e*igi* f*erans* do*m*iɴ s*v*a se*m* m*æ*lt e*r* ilogo*m* oc v*arðar* h*o*n*om* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð*. oc a sa m*að*r þa söc at søkia er ti*l* omaga v*a*rðveizlo þ*eirr*ar ste*n*dr e*r* þ*a*r scylldi

---

1) Ritað dö*m*a þeim *manne*, en síðustu tvö orðin eru dregin út aptur.

for døma ella. En ef sa *maðr* atte *eigi* omaga *er* secr *er* orðin *oc* a sa *maðr* søkena *er* feit atte at *honom*. En ef *hann* átte *en*gar sculd*ir* þa ahu*er*r þa söc *er* vill oc scal stefna *þeirri* söc hei*m*an oc *queðia* til *heimilis bva* ix. a*þingi* þ*es*s er *sottr* er. En m*enn* scolo *sva* co*ma* til do*m*sens at nefndr se *fyrir* miðian dag *oc scal sva* gogn öll. *oc sva þeir menn* all*ir* er *þar* eigo fe at hei*m*ta. *oc sva þeir menn* all*ir* er omaga eigo *þan*gat til at föra m*eð* þa omaga. Ef m*enn* *ver*ða *eigi* *sva* viðr var*ir* at *þeir* megi til *ferans* do*m*sens co*m*az m*eð* omaga. h*ann* *scal* lysa et næsta sum*ar* til fr*a*mførslo þ*es*s omaga at logb*er*gi ahe*n*dr þei*m* þ*in*gonavto*m* er sa *goði* er i þ*in*gi er ne*f*na let *ferans* do*m*in oc *queðia* til xii. *quiðar* hvart þ*at* vor*o*[1] h*an*s omag*ar* e*ða* *eigi* þ*es*s m*an*z er secr varð. En h*eimilis* b*va* sina .v. at b*er*a v*m* þ*at* hvart h*ann* matte til *ferans* do*m*s co*m*az *fyrir* navðsynio*m* e*ða* eigi[2]. en omag*ar* *sco*lo fara.

63. vm spellvi*rki*.

[a] Þar er *maðr* er døm*þ*r *fiorbavgs* *maðr* v*m* spellvirki. at hino*m* er sótte *sco*lo gialldaz scaða bøtr at *ferans* do*m*i slícar se*m* *bvar* v. virða *við* bóc. Nu gialdaz h*onom eigi* scaða bøtr se*m* mælt er at *ferans* do*m*i. þa *ver*ðr h*ann* ia*fn* secr þegar er *ferans* do*m*i er lokit se*m* h*ann* *ver*ði døm*þ*r *scogar* *maðr* i alþ*in*gis do*m*i o øll *oc* of*er*iandi.

---

a) = Á. M., c. 43.

---

1) í skinnbókinni v^r.
2) Við bætt.

64. Vm goða.

[a] Ef *goði* kømr *eigi*[1] *til* varþings ondv*erz*. þa v*er*ðr h*ann* u*m* þ*at* utlagr *oc* er h*ann* or goð orðe s*ino*. *oc* eigo þ*eir* m*enn* soc þá e*r* sa*cir* hafa þ*an*gat hafðar. ti*l* þi*n*gs þ*es*s. Nu vilia þ*eir* e*igi* þa eigo sa*m*þi*n*gis goðar hins (Bls. 50, a.) sa þ*eirr*a e*r* helldr vill sótt hafa. *oc* a þ*in*gi e*r* ef eigi e*r*o baþ*ir*. Nu vilia þ*eir* e*igi* þa eigo iNa*n* þi*n*gs m*enn* f*yr*st eN þa hv*er*r e*r* vill. Ef sv söc kö*m*r up*p* er hei*m*anq*u*oð fylg*ir* þa s*ca*l þ*v*iat eins ti*l* va*r*þ*in*gs bva ef q*u*add*ir* ero b*var* vico f*yrir* þ*in*g e*ða* meira mele *oc* s*v*a stefnt. Ef m*að*r søk*ir* uta*n* þi*n*gs maN a varþ*in*gi v*m* þ*at* at h*ann* hafi borit liug q*u*ið. þa s*ca*l q*ueð*ia *goða* þaN er h*ann* er sialfr í þ*in*gi m*eð*. Ef maðr g*er*iz illvi*r*ki sa at h*ann* spillir fe m*an*na s*v*a at h*ann* gor*ir* iþ*v*i kugilldis scaða e*ða* meira *oc* v*arð*a*r* þ*at* *scog gang*. s*ca*l q*ueð*ia ti*l* ix. b*va* aþ*in*gi þ*að*an f*ra* vm þaN stað er illvi*r*kit v*ar* g*er*t. EN þ*at* er illvi*r*ki e*r* *maðr* vill spilla fe m*an*na f*yrir* ön*n*kost *oc* f*yrir* illgirnis sacir. Þa söc s*ca*l lysa at lögb*er*gi v*m* illvi*r*ki *oc* søkia[2] et sama sum*ar*.

65. v*m* vtlegðir.

[b] Ef utlegð*ir* f*a*ra ein*ar* sam*an*. þa s*ca*l dø*m*a gialld þ*es*s fiar þ*ar* a þ*in*gstöðiNi se*m* þ*in*gonavt*ar* v*er*ða a sátt*ir* xiiii. nótto*m* ept*ir* socn*ar* þ*in*g. utlegð*ir* halfar all*ar* *oc*

a) = Á. M., c. 44.
b) = Á. M., c. 45.

1) Orðin *kømr eigi* eru rituð tvisvar, en dregin út á fyrri staðnum.
2) Leiðrètting fyrir s ö k a.

sva secþ*ar* fe þav *er* á varþ*ing*o*m* *ver*ða d*ə*m*þ þa eigo þ*in*gonavt*ar* hælmi*n*g eɴ hælmi*n*g sa er s*ə*k*ir*.

66.

[a] Ef m*að*r handsalar secþ sina hei*m*a ih*er*aðe. *eða* *ver*ðr h*ann* at sátt secr g*ə*ʀ. þa[1] sc*a*l *queðia* f*erans* do*m*s a alþ*in*gi eno næsta ept*ir* þ*at* *er* h*ann* v*ar*[2] secr g*ə*ʀ. H*ann* sc*a*l sp*y*ria at logb*er*gi ef[3] h*ann* veít e*igi* aðr at hei*milis* fa*n*gi h*an*s *oc* *sva* at þi*n*g festi. Nu ge*n*gr e*n*gi vi*ð* hei*milis* fa*n*gi h*an*s en ɢ*oði* ge*n*gr vi*ð* þ*in*gfesti h*ans*. þa sc*a*l at þes ɢ*oða* eiga f*erans* do*m* *oc* beiða h*ann* þa at eiga do*m*iɴ. Nu e*r* vi*ð* hvarogi ge*n*git. þa sc*a*l h*ann* at þ*ess* ɢ*oða* eiga er h*ann* e*r* iþ*in*gi m*eð* sialfr. *oc* beiða h*ann* þa at nefna do*m*eɴ.

67. ef e*igi* k*ə*mʀ fe f*ra*m.

[b] Ef þ*at* fe ko*m*r e*igi* f*ra*m at f*erans* do*m*i e*r* þ*ar* sc*a*l gialdaz þa *ver*ðr h*ann* secr o öll *oc* ofe*ri*ande. Nu gelldz þ*ar* f*ior* ʙ*avgr* *oc* alaðs festr. þa sc*a*l d*ə*m*a* *sva* secþar fe h*an*s se*m* *scogar* m*anz*. Þ*at* sc*a*l oc d*ə*m*a* or secþ*ar* fe h*an*s ef *sva* viɴz ku eða oxa. iiii. vet*ra* ɢ*oða* þei*m* er do*m*iɴ nefndi *oc* scal þa *sva* f*ar*a f*ior* ʙ*avgr*. eɴ þ*at* e*r* mörc se*m* aɴat secþ*ar* fe. (Bls. 50, b.) eɴ ellega*r* eignaz ɢ*oðinn* þa morc eina. Rett e*r* at giallda morc þa at f*erans* do*m*i. enda e*r* rett at m*að*r h*and*sale at gialda a xiiii. n*att*a fresti at hei*m*ile ɢ*oða* *oc* sc*a*l þ*ar* log

a) = Á. M., c. 45, S. 131[12]. Vèr höfum hèr kapitulaskipti, af því upphafsstafurinn er áð stærð eins og upphafsstafir eru vanir á kapitulum í skinnbókinni.
b) = Á. M., c. 46.

1) í útg. Árna-Magnúss. nefnd. sa, og er það ekki rètt eptir skinnbókinni.
2) Ritað varð, en síðan hefir verið dregið undir ð.
3) f er við bætt ofan línu.

eindagi a *þvi* fe. *scal* giallda igripo*m* ef *maðr* vill. *oc scal* taca ti*l* siɴ lögmetanda h*v*aʀ. Þa *er* f*erans* do*m*r *er* áttr at f*ior* ʙ*avgs* m*ann*e þa *scal* segia ti*l* hei*mila* h*ans*. h*ann scal* eiga iii. hei*mi*le.[1] þ*eirr*a *scal* e*igi* lengr*a* a mille v*er*a eɴ f*a*ra megi aɴa*n* veg v*m* dag.[2] h*ann scal* heilagr at þei*m* hei*mi*lo*m* oc í orscotz hælgi a alla vega fr*a*. H*ann er oc* heilagr a þ*eir*re goto *oc* í orscotz hælgi við þa göto ef h*ann* feʀ e*igi* optaʀ eɴ v*m* siɴ a manaþi. Nu f*a*ra m*enn* amoti h*onom*. þa s*c*a*l* h*ann* f*a*ra af gavtoɴe s*v*a at þ*eir* take e*igi* spiotz oddo*m* ti*l* h*ans*. haɴ v*er*ðr e*igi* heilagr ef e*igi* v*a*r sagt ti*l* hei*mila* h*ans* at f*erans* do*m*i. *oc* e*igi* v*er*ðr h*ann* heilagr ef e*igi* gelldz fe þ*at* er þ*a*r scylldi gialldaz.

68.

[a] Gʀið m*enn* eigo at q*u*eðia igegn hestz *oc* matar *oc* allrar reiðo þ*eirr*ar *er* h*ann scal* hafa a þ*in*gi. Slict s*c*olo *oc* bondr all*ir* þ*eir* *er* o avðgare ero eɴ þ*in*gf*a*rar cavpe eigo at gegna. Þes s*c*olo þ*eir oc* q*ue*þia[3] at hestr co*m*i ti*l* hei*mi*lis h*ans*. Hestr s*cal* co*m*a ti*l* hei*mi*lis þ*es*s *er* quaddr *er* sa *er* vel se þ*in*gfoʀ. Þa eigo þ*eir* i gegn at q*ue*ðia ef þ*eir* ero i þ*at* v*ætt*e nefnd*ir* *er* þ*eir* visso eigi von þ*in*gf*a*rar siɴ*a*r. þa *er* þ*eir* v*o*r*o* nefnd*ir*.[4] af þei*m* søko*m*. e*ða* þ*eir* ætti e*igi* or at segiaz. q*ueðia* s*cal* igegn se*m* f*y*r*s*t má s*v*a at sa heyri *er* q*u*addr *er* e*ða* at heimile h*ans*. Ja*fn* rétt *er* at q*ue*þia h*v*arn *er* vill þaɴ *er* q*ue*ðr e*ða* þaɴ *er* h*onom* selde q*u*oðena. Þar at ei*ns* s*cal*

---

a) = Á. M., c. 47.

---

1 og 2) Deplunum er við bætt.
3) Leiðrétting fyrir q u e þ a.
4) Deplinum er við bætt.

queðia xii. quiðar er arf toco maðr er erlendis þes omaga er ahendr er lyst. Ef þeim manne er lyst ahendr er her alanði er scal queðia v. heimilis bva þess er ahond er lyst. hvart hann se arftoco maðr hans eða eigi eða hann se hans erfða omagi.

69. beiða ferans doms.

[a] Eptir doma scal beiða ferans doms Goða at lögbergi. oc segia Goða ef hann er eigi hiá eða þar er hann heyri. (Bls. 51, a.) þa scal[1] segia til at lögbergi at hann hefir beiddan Goðann at nefna ferans dom. oc segia hvar vera scal. Sa maðr er ferans doms vill beiða hann scal nefna ser vatta. Jþat vætte. at ec queð þic N. N. eða beiði at nefna ferans dom eptir N. N. a xiiii. natta fresti oc[2] biðia haN coma sua at nefndr se fyrir miðian dag. Þar scal xii. menn nefna i þaN dom oc scal ryðia sem[3] xii. quið. Sa maðr er ferans doms beidde scal nefna ser vatta. i þat vætte. at ec viN eið at boc log eið oc seg þat Guði. at ec mvn sva föra mál öll fram her at ferans domi a[4] hond N. N. sem ec veit rettaz oc saNazt oc hellzt at lögom. J dom scal bera doms upsögo vætte eða sáttar vætte þat er fyrir secþ hans var mælt oc fyrir hvat hann varð secr oc hvar hann varðr[5] secr. þa scolo menn luta með ser hue þar scolo sacir fram föra.

a) = Á. M., c. 48.

1) Þessu orði og deplinum eptir heyri er við bætt; sbr. hèr að ofan c. 48.
2) Getgáta fyrir at.
3) Við bætt.
4) Leiðrètting fyrir at.
5) Þannig.

70. vm *scogar* menn

[a] Ef m*enn* feria[1] þaɴ maɴ ut hi*n*gat e*r* sama sum*ar* varð secr scogga*n*gs m*að*r *oc* v*arðar* *þat* *scog* ɢ*ang*. ef þ*eir* visso e*igi* at h*ann* v*ar* secr *oc* v*ar*þar þei*m* þa e*igi*. ne*ma* þ*eir* hafe h*ann* iii. nætr siþ*an* er þ*eir* sp*ur*þo. *oc* v*arðar* þa *scog* ɢ*ang*. Nv f*er*ia m*enn* ut hi*n*gat þaɴ maɴ[2] er fyʀ varð secr *sco*ɢ*ar* m*að*r aɴat sum*ar*. þa *sco*lo þ*eir* g*er*a aɴ*at*tueɢia at d*r*epa h*ann* e*ða* at føra h*ann* þei*m* er h*ann* secþi a þei*m* hálfo*m* manaðe e*r* þ*eir* sp*y*ria at h*ann* v*ar*ð secr. Nv vilia þeir[3] h*v*arki þ*eirr*a þa v*arðar* þei*m* *scog* ɢ*ang*.

71. v*m* handsol

[b] Ef m*að*r handsalar m*ann*e sátt slíca se*m* h*ann* vill g*er*va[4] hafa *oc* scilia þ*eir* *þat* mál e*igi* gøʀ eɴ s*v*a. Þa ma h*ann* e*igi* g*er*a secþ ha*n*s ne eina *oc* a enga a h*ann* at q*ue*ða gripe ha*n*s ef *þat* v*ar* e*igi* scilit. til ih*and*sale þ*eirr*a. Fe sátt *sca*l h*ann* g*er*a slíca er h*ann* vill. *oc* q*ue*ða á avra hue m*ar*ga h*ann* *sca*l giallda e*ða* hue stora e*ða* hue m*ar*g*ir* avrar *sco*lo i gripu*m* e*ða* hue marg*ir* fríð*ir*. Ef m*að*r gør*ir* a aɴan veg þa sátt e*r* s*v*a er f*y*r*ir* mælt eɴ nv e*r* tint. h*v*art se*m* h*ann* gør*ir* secþ ha*n*s e*ða* *þat* at h*ann* scyli la*n*d (Bls. 51, b.) sitt giallda e*ða* goðorð e*ða* q*ue*ðr h*ann* a gripe ha*n*s nockora *oc*

a) = Á. M., c. 49.
b) = Á. M., c. 50 = (skinnb. Árna-Magnúss.) Kaupa-b., c. 75; sbr. hèr að ofan c. 69, bls. 109.

1) Leiðrètting fyrir *fera*.
2) Í skinnbókinni: Nv *feria menn* þa *menn* ut hi*n*gat þaɴ maɴ.
3) Við bætt.
4) Ritarinn virðist í fyrstu hafa ætlað að skrifa *gera*.

scal þ*at* enugi hallda. þ*at* a allt isattar *gerð* at hafa *er* þ*eir* scilðo f*yrir* váttom ti*l*.[1] ef h*ann* vill *oc* a þ*at* allt at hallda.

72. vm st*e*fnor.

[a] Ef m*anne* er stefnt f*yrir* fardaga at logheim*ile* sino. v*m* þ*at* lögheim*ile* sc*a*l q*ueðia* b*va* þott v*m* alþ*in*gi se q*u*att. oc þa m*enn* e*r* þa bua næst*ir* þei*m* stað e*r* v*m* er q*u*att. Ef sa bui beR q*u*ið eN an*n*an dag viko kem*r* ti*l* varþi*n*gs. þa ve*r*ðr þ*at* at sac*a*r spelli.

73. v*m* sc*ogar* m*anz* biorg.

Þat sagði ulfheðiN lög ef m*aðr* vill sekia v*m* sc*ogar* ma*nz* biorg *eða* fi*orbavgs* m*anz* er farni*n*g e*r* m*æ*lt. ef þ*eir* leita e*igi* v*ið* br*ott* fór se*m* m*æ*lt er ilögo*m*. heim*an* sc*a*l stefna m*anne* v*m* biorg þ*eirr*a ti*l* alþ*ingis* *oc* ti*l* fiorðu*n*gs do*ms*.[2] telia fi*orbavgs* G*arð* v*arða*. Söc sc*a*l fr*am* segia s*va* scapaða se*m* stefnt v*ar*. *oc* be*r*a stefno v*ætt*e. þ*at* v*ætt*e sc*a*l næst e*r* nefnt v*ar* at f*erans* do*mi*, e*r* do*m*r dem*þ*i h*ann* scogangs maN ferianda *oc* s*va* vandhæfan se*m* fi*orbavgs* maN. *oc* eiga[3] e*igi* utqu*æ*mt ef s*va* v*ar* m*æ*lt. Ef m*aðr* sek*ir* v*m* fi*orbavgs* m*anz* biorg þa sc*a*l fylgia ste*f*no v*ætt*e söc eN þ*vi* næst þ*at* v*ætt*e e*r* at vættino v*ar* ne*f*nt i f*erans* do*mi*. hv*er* secþ h*an*s v*ar* dem*þ*. i do*mi* þei*m* e*r* h*ann* v*ar*ð fi*orbavgs* m*aðr*. þ*at* sc*a*l et þ*r*iðia v*ætt*e e*r* sagt v*ar* ti*l* secþ*ar* h*an*s at lögb*er*gi vel la*v*st oc brec lavst slic*rar* se*m* h*ann* v*ar* dem*þ*r *eða*

a) = Á. M., c. 51.
b) = Á. M., c. 52.

1 og 2) Deplunum er við bætt.
3) Við bætt.

slic*ra*r se*m* sátt*a*r m*aðr* ger*þ*i a hond h*onom*. þa[1] sc*a*l þ*at* v*ætt*e b*e*r*a* e*r* at þ*v*i v*a*r nefnt at f*erans* do*m*r v*a*r attr ept*ir* h*ann*. Vlfheðɪɴ sagði þ*at* lög at f*erans* do*m*r scyli[2] dø*m*a afall secþ*a*r þ*eirr*ar se*m* h*onom* v*a*r dø*m*þ e*ða* göʀ. Tolpt*a*r quiðar[3] sc*a*l q*ueðia* ɢoða þaɴ e*r* sa e*r* i þ*in*gi e*r* sottr e*r*. h*v*art sa m*aðr* hafðe v*er*it sa*m*vist-o*m* við *scogar* maɴ e*ða* e*igi* o*c* i þ*v*i biorg veítta. S*v*a morg v*ætt*e sc*a*l b*e*r*a* se*m* þ*eir* v*o*r*o* at ne*f*nd*ir*.

74. v*m* q*u*iðo

[a] Sva sc*a*l meta se*m* af se boriɴ q*u*iðr. ef sa duelr e*r* q*u*adde vnz sol kø*m*r aþ*in*gvöll. Ef m*enn* leifa nokot orð i q*u*iðv*m* e*ða* i vetto*m* þ*at* er mále scipt*ir*. o*c* e*r* þa se*m* haldit se q*u*iðno*m* eða vetto*m*.

75.

(Bls. 52, a.) [b] Ef m*aðr* feʀ m*eð* fe söc handselda o*c* andaz h*ann* i þ*in*gfor e*ða* a þ*in*gi. þa sc*a*l aþile taca ti*l* sac*a*r sɪɴar oc søkia et sama sum*a*r. Nv e*r* h*ann* e*igi* aþ*in*gi þa sc*a*l h*ann* søkia et næsta sumar. ept*ir*. Ef hiɴ hef*ir* fr*a*m sagða sökena aðr h*ann* fell fr*a* o*c* sc*a*l þ*at* aðile oc taca þ*a*r ti*l* e*r* hiɴ h*v*arf fr*a* o*c* s*v*a at öllo f*a*ra sem aðr f*yrir* þ*at* uta*n* at h*ann* sc*a*l segia fr*a*m sökena. Ef hiɴ hef*ir* dø*m*a látet feet aðr h*ann* fell fr*a*. þa sc*a*l h*ans* erfi*n*gi stefna v*m* do*m* rof. Ef aðile fe[4] sac*a*r afe töko.

a) = Á. M., c. 53.
b) = Á. M., c. 53, bls. 138[20]. Oss hefir þótt rètt að hafa hèr kapitulaskipti, þareð upphafsstafinn vantar.

1) Leiðrètting fyrir þ*at*.
2) Í fyrstu ritað scylldi.
3) Við bætt.
4) Uppyfir þessu orði er með yngri hendi ritað frum.

slict *scal* fara v*m* scog Gangs sac*ir* at sa *scal* sokia v*m* scog*ar* m*anz* biarg*ir* e*r* secþi maN e*ða* h*an*s erfi*n*gi ef hiN e*r* f*ra* falliN. EN aðile fru*m*sac*ar*iN*ar* e*ða* h*an*s erfi*n*gi a fetoköna er hiN tecr fe ti*l* sycno h*onom*. Sa m*að*r *scal* réttr v*er*a at sitia i fi*m*tar do*m*i þot*t* h*ann* hafe sac*ir* jfiorðu*n*gs do*mi*. Ef alþi*n*gis do*m*r dom*ir* ra*n*gt þa *scal* stefna do*m*eno*m* ti*l* rofs *oc* sokia i v.[tar] dom et sama su*m*ar. EN ef sa er e*igi* þ*ar* þa *scal* sokia aN*at* sumar.

76. v*m* abyrgd h*ro*s*s*.

[a] Þar e*r* m*enn* selia hros sin ti*l* gözlo a alþ*in*gi at lögmale. *scal* sa e*r* vi*ð* hef*ir* tekit at e*n*go neyta ne*m*a þ*v*i e*r* h*ann* rekr ti*l* gozlo h*ro*s*s* e*ða* f*ra* ti*l* þ*in*gvall*ar* oc at cavpa gætzlo *oc* riða e*igi* meiR eN þ*at* stande e*igi* f*yrir* holldo*m*. H*ann* *scal* syna at þ*in*glavsno*m* eiganda hros sitt kuict e*ða* davtt. Enda abyrgiz sa e*igi* e*r* við tóc ef e*igi* v*er*ðr af h*an*s handvöm*mom* davtt. Ef h*ann* syn*ir* e*igi* at þ*in*glavsno*m*. h*v*arki kuict ne davtt. þa *scal* eigande lysa söc at þ*in*glavsno*m* ti*l* giallda v*m* hrosset ahond þei*m* e*r* við tóc ti*l* socnar aNat sumaR.

77.

[b] Goðe a at handsala f*yrir* þriþiu*n*gs maN siN omaga e*ða* fulg*or* e*ða* hu*er*egi h*and*söl er þarf *oc* s*v*a se*m* h*ann* má miNzto vi*ð* ko*m*a f*yrir* þa söc e*r* h*ann* hygR saNa v*er*a. eN h*ann* a hei*m*ti*n*g ti*l* þ*eirr*a ávra e*r* h*ann* h*and*salar at hino*m* eN eindagi v*er*ðr a þ*v*i fe a v*ar*þi*n*gi þ*v*i er Go*ði* sa heyr .ii. dag vico iþ*in*gbrecco *oc*

a) = Á. M., c. 54.
b) = Á. M., c. 55.

scal þ*ar* ste*f*na v*m*. *oc* q*ueðia* t*il* h*eimilis* b*va* v. þes*s* er sottr er. h*v*art h*ann* h*and*sala- (Bls. 52, b.) ðe fe f*yrir* h*ann* e*ða* e*igi* s*v*a at h*ann* matte miɴzlo vi*ð* co*m*a oc f*yrir* þa söc e*r* h*ann* hugði h*ann* saɴa*n* at v*er*a. Eɴ þ*v*i at eins v*er*ðr eindagi a þ*v*i fe ef sagt e*r* þeim er[1] feet e*r* at aleið þ*eir*re e*r* sa heyr e*r* feet á. Eɴ ef sa v*er*ðr þa e*igi* vaʀ vi*ð* þa s*cal* h*ann* vita at sum*a*r málo*m* et siðarsta. eɴ af feʀ eindagi ef h*ann* spyʀ e*igi* þa e*ða* fyʀ *oc* v*er*ðr þa rétt at lysa at þ*in*glavsno*m*. oc ti*l* sócn*a*r aɴ*at* sum*a*r. Enda hyɢ ec at rett se at stefna þ*a*r ti*l* do*m*s at avarþ*in*gi ef sa spyʀ er sóttr e*r* handsolen enda se þ*eir* sa*m*þ*in*ga. Aþr*ir* m*enn* eigo at bioða ɢ*oða* fyrst at h*ann* h*and*sale f*yrir* þriþiu*n*gs maɴ siɴ. Ef h*ann* vill e*igi* *oc* eigo aðr*ir* m*enn* at h*and*sala ef vilia. *oc* a slíca sócn hu*e*rr m*aðr* ti*l* sins fiár se*m* goðiɴ á.

Þar e*r* m*aðr* tecr sócn e*ða* vörn f*yrir* aɴa*n* þa v*er*ðr þo fullt þot*t* þ*eir* nefne e*igi* m*enn* ti*l* saca ef þ*eir* vito e*igi* þa.

Miðvico dag s*co*lo ferans do*m*ar v*er*a ept*ir* varþi*n*g hv*er*t þ*eirr*a e*r* miðvico dag v*a*r þ*in*git lavst. f*erans* do*m*r s*ca*l sitia ti*l* nons ef m*enn* vito van at omagar se oko*m*n*ir* ti*l* eða gögn.

Allz hu*e*rgi s*ca*l söc co*m*a und*ir* en þriþia maɴ. ne*m*a m*aðr* v*er*ðe siucr e*ða* saʀ i þ*in*gför e*ða* a alþ*in*gi. þar á m*aðr* at selia handselda söc oc hu*e*rgi ellegar. Ef m*aðr* tecr söc af m*anne*. *oc* vill h*ann* e*igi* sokia *oc* vill onyta s*v*a f*yrir* hino*m*. *oc* v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð* vi*ð* aðilia. Ef sa m*aðr* andaz e*r* söc hef*ir* sellda e*ða*[2] ti*l* bún*a* þa e*r* h*ann* e*r* aþile. *oc* þa hu*e*rfr mal þ*at* und*ir* h*an*s erfingia. eɴ e*r* h*ann* hef*ir* at e*n*go mal

1) Orðunum þeim er er við bætt.
2) Þessu orði er sleppt úr í útg. Árna-Magnúss. nefnd.

hofðat þa er h*ann* aɴdaz. þa e*r* sem[1] h*ann* hafe at e*n*go aðile mals orðit.

Rett*ir* ero þ*eir* m*enn* a[2] þ*in*gi at q*ue*ðia ef þ*eir* ero þ*a*r stadd*ir* ef hei*man* ero rétt*ir* i q*u*oð f*yrir* oförs m*anz* bú þott hiɴ se heill e*r* hei*m*a sitr. eɴ e*n*gi m*aðr* ma þaɴ q*ui*ð af he*n*di leysa f*yrir* aɴa*n* e*r* h*ann* e*r* hei*man* q*u*addr ne*m*a faþ*ir* f*yrir* son e*ða* sonr f*yrir* favðor. Þa m*enn* sc*a*l q*ueðia* f*yrir* þ*es*s m*anz* bv e*r* or lögsci-(Bls. 53, a.) lo*m* hef*ir* sagz. e*r* rétt e*r* at q*ueðia* f*yrir* ofærs maɴz bú. Vanda sc*a*l b*va* i þ*in*ga q*u*oð *oc* secþ*a*r sac*ir* at fiar eign slíct se*m* i hei*m*an q*u*oð. Rett er at ste*f*na söco*m* öllo*m* e*r* e*igi* fylg*ir* hei*m*an q*u*oð ti*l* alþ*in*gis allz ti*l* þ*es*s e*r* liðr fi*m*ta dag vico þa er vii. vic*or* ero af su*m*re. eɴ e*igi* e*r* rett at ste*f*na le*n*gr ne*m*a siðaʀ g*e*riz sac*ir*.

Maðr a at q*ueðia* b*va* nonhælga*n* dag ti*l* nat máls ef h*ann* hef*ir* ardegis up*p* hafða q*u*oðna enda fae h*ann* e*igi* lokit f*yrir* non. ef h*ann* q*ue*ðr hve*r*n at avðro*m*.

[3]Ef m*enn* bua sama*n* *oc* tecr aɴ*a*ʀ þ*eirr*a við scog*a*r m*anne*. en aɴ*a*ʀ vill e*igi*. þa sc*a*l sa e*r* e*igi* vill nefna[4] v*att*a at þ*v*i at h*ann* vill e*igi*. *oc* þ*at* er at osát*t* h*an*s oc segia ti*l* .v. b*vom* sino*m* siþ*an* þa v*arðar* h*onom* e*igi* við lög sa*m*vista við sco*g* ɢa*ngs* maɴ. ef h*ann* veit*ir* h*onom* i e*n*go aðro biorg. Slict e*r* m*æ*lt v*m* hiú at öllo eɴ v*m* xii. manaðr stendr þ*eirr*a mál eɴ iii. nætr ovisa elðe. h*v*arz þær ero allar sama*n* eða ser huer.

Föðor siɴ e*ða* broðor e*ða* son sc*a*l e*n*gi m*aðr* istefno v*ætt*e hafa ef h*ann* e*r* sialfr málsens aðile. sc*a*lat aðilia

---

1) Við bœtt.
2) Leiðrètting fyrir a t.
3) Hèr er autt bil i enda línunnar handa fyrirsögn.
4) Í skinnbókinni: v n e f n a.

i ste*f*no v*ætt*e hafa h*and*selld*ra*r sac*a*r ne son h*an*s ne foðor e*ða* broðor.[1] omætt er v*ætte* þ*eirr*a. erat þ*at* sac*a*r spell ef aðr*ir* v*att*ar e*r*o .ii. eða fleire enda b*er*e þ*eir* v*ætt*e f*ra*m. Feðgar ii. e*ða* brøðr e*r*o se*m* eiɴ m*aðr* se ihue*r*io mále e*ða* vitne þ*eirr*a er eiɴ m*aðr* nefn*ir* þá at. Rétt*ir* ero þ*eir* i þei*m* vætto*m* öllo*m* er ii. m*enn* nefna þa at.

Hruðni*n*gar all*a*r v*m* bua e*ða* dom*en*dr *sco*lo við sac*a*r aðilia e*ða* varn*a*r aðilia v*er*a eɴ e*igi* við þaɴ er soc søk*ir* e*ða* veʀ ef h*ann* er e*igi* aðile.

Ef aɴaʀ m*aðr* sök*ir* retta fars söc eɴ aðile e*r*. af þ*vi* at h*ann* þickiz aðile v*er*a. eɴ aðile gefr af þ*vi* e*igi* gav*m* at at[2] h*ann* hyɢr aɴa*n* aðilia v*er*a en sec. Oc s*ca*l þa aþile eignaz þriá (Bls. 53, b.) luti sátt*a*r en*n* hiɴ fiorðu*n*giɴ e*r* sótti. Nv þ*a*rf h*ann* at leɢia fe ti*l* sócn*a*r e*ða* gefa ti*l* liðs *oc sca*l þar af sátt ti*l* taca. en þ*eir* scipta avðro m*eð* sér. Nu veit sa e*r* søk*ir* at h*ann* er e*igi* aðile þa á hiɴ hei*m*ti*n*g ti*l* allrar sátt*a*r slic*ra*r se*m* gør var.

E*igi* v*arðar* mo*nno*m við lög þot*t* hi*n*gat ti*l* la*n*ðz flyti *scog* ɢa*ngs* m*enn* ef þ*eir* vito e*igi* secþ þ*eirr*a fyʀ eɴ þ*eir* ero le*n*gr sama*n* eɴ .iii. nætr þ*aða*n f*ra* er þ*eir* ero la*n*d fast*ir*[3] orðn*ir*. Ef m*aðr* veit e*igi* secþ m*anz oc* b*er*gr h*ann* h*ono*m af þ*vi* at hin*n* e*r* siucr e*ða* sáʀ e*ða* vanheill f*yrir* elle e*ða* veiti h*ann* h*ono*m af þ*vi* at h*ann* gør*ir* þ*at* ti*l* salo bót*a*r s*er oc* secz h*ann* e*igi* af þ*vi* ovisa elðe þott la*n*gt se. E*igi* s*ca*l af lande feria h*ann*.

A þei*m* bœ s*ca*l m*ann* q*ue*þia se*m* h*ann* byr þa e*r* viii. vic*or* ero af su*m*re. *oc* s*ca*l h*ann* f*yrir* þ*at* bv v*er*a þi*n*gheyiandi þav missere ne*m*a h*ann* fae aɴa*n* retta*n*[4]

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Við bætt.
3) Hèreptir ritað saman, en síðan hefir orð þetta verið strykað út.
4) Leiðrètting fyrir fetta*n*.

fyrir sec *oc* *scal* h*ann* *queðia* *fyrir* buet ef h*ann* helldr heilso *sva* at h*ann* *er* *que*ðiande. *oc* slíct þot*t* h*ann* se af l*an*ðe abr*ott*. En sa *scal* þi*ng* heyiande rettr f*yrir* h*ann* *er* við bue hef*ir* tekit. *oc* sa hei*mil*is m*aðr* h*ans* *er* h*ann* seg*ir* aleið þ*ar* *er* upp er sagt *eða* v. b*vom* sino*m* siðaR at lögscilo*m* s*ca*l up hallda f*yrir* h*ann*. Rettr *er* einvi*r*ki iq*u*oð ef h*ann* á fe s*va* at scullda hiona h*ans*[1] hu*er*t hlioti ii. kugillde. Ef lið *er* gort i mót þei*m* m*onnom* *er* b*va* *sco*lo q*ue*ðia *oc* nae þ*eir* e*igi* f*yrir* ofriki aN*a*ra at q*ue*þia. þa *er* rétt at stefna söc þ*eirr*e er q*u*oðen co*m* ti*l* þ*ar* se*m* þ*eir* co*m*a f*ra*marst þ*es*s *er* þ*eir* mego f*ra*m co*m*a stefnoNi. *oc* lysa stefno ef þ*eir* heyra e*igi* á er á mót standa. oc q*ueðia* ix. b*va* a þ*in*gi *oc* s*ca*l se*m* e*n*gi bue s*e* q*u*addr ef e*igi* naer alla hei*m*an at q*ue*ðia. Ef m*aðr* vill fara af lande abrót. þa s*ca*l h*ann* selia socn oc vorn ef h*ann* vill oc s*va* varðveizlo fiar sins þ*es*s e*r* h*ann* a her ep*tir*. þav[2] handsol s*co*lo standa iii. vetr. en siþ*an* eigo erfi*n*giar at varðveita.

78. v*m* heimil*is* föng

(Bls. 54, a.) [a] Fardaga s*co*lo v*er* eiga .iiii. a landi h*er*. fyrstr e*r* þ*eirr*a eN .v. dagr vikó sa er vi. vic*or* ero af su*m*ri. þan*n* dag a m*aðr* cost at føra hei*m*i*l*i sitt ar degis. AnaR e*r* fösto dagr. iii. e*r* þ*va*t*t*dagr.[3] iiii. e*r* d*r*ott*in*s dagr. ÞaN dag segia lög maN at apne af g*r*iðe þ*v*i er h*ann* hef*ir*

---

a) = Á.M., c. 56 = (skinnb. Árna-Magnúss.) Kaupa-b., c. 53—55. Upphafsstafurinn er að stærð hèrbmbil eins og upphafsstafir við bálkaskipti.

---

1) Orðin hiona h*an*s eru rituð ofán línu, ef til vill, með yngri hendi.
2) Hèreptir ritað s*co*lo standa, en orð þessi eru síðan strykuð út.
3) Deplinum er við bætt.

aðr haft. Ef m*að*r hef*ir* e*igi* s*er* g*ri*þ þaN d*r*ott*in*s dag at apne e*ða* ardegis þaN dag er næstr e*r* *oc* v*arðar* þ*at* utl*egð*. Ef m*að*r a kono *oc* s*ca*l h*ann* fe*n*git hafa h*enn*e g*ri*þ oc sagt h*enn*e ti*l* eN v.[ta] dag vico þaN e*r* vii. vic*or* ero af su*m*ri et siðarsta. Ef þa e*r* h*enn*e ofe*n*giN staðr s*v*a at ho*n* viti *oc* *er* rétt þa at ho*n* tace s*er* g*ri*þ þ*a*r e*r* ho*n* vill. *oc* s*ca*l ho*n* þaN stað hafa þa .xii. manoðr. Ef m*að*r hef*ir* e*igi* stað þei*m* m*onno*m e*r* h*ann* s*ca*l f*yrir* hyGia eN efsta fardag *oc* v*arðar* þ*at* utl*egð*. v*m* hu*er*n þ*eirr*a oc a sa söc e*r* søkia vill. Maðr s*ca*l co*m*a ti*l* g*r*iðs s*v*a se*m* h*ann* e*r* sattr á vi*ð* boandaN aNattveGia at fardogo*m* e*ða* at miðio su*m*re. Karl m*að*r xvi. vet*ra* gamall scal[1] raða sialfr hei*mi*lis fa*n*gi s*in*o e*ða* ellre. Mær .xx. e*ða* ellre s*ca*l *oc* siálf raða hei*mi*lis fa*n*gi s*in*o. þ*e*s*s* a m*að*r cost at co*m*a ti*l* g*r*iðs at miðio su*m*re oc iðna aNat þ*an*gat ti*l* ef h*ann* vill. Ef h*ann* viðr bu v*er*c. *oc* s*ca*l h*ann* e*igi* taca meira kavp eN halfa mörc vi. alna avra ti*l* miðsu*m*ars. eN f*ra* miðio su*m*re s*ca*l h*ann* viNa boanda allt ti*l* vet*ra*r slict e*r* h*ann* vill f*yrir* smala for utan. H*ann* s*ca*l ga*n*ga afiall v*m* siN oc slátra *oc* f*a*ra hei*m*an farar me*ð* husbönda. *oc* sløða v*m* vár *oc* bøta tún-garð.[2] þ*at* s*ca*l h*ann* viNa ti*l* mat lavna. Þ*at* *er* *oc* vitis lavst at g*r*ið m*enn* taci .ii.[a] avra ti*l* allra heilag*ra* messo f*ra* vetr notto*m* at cavpe. Omaga m*enn* þ*eir* e*r* e*igi* hafa fe ti*l* at føra omaga sina f*ra*m s*co*lo meira taca ef þ*eir* vilia. Ef m*að*r gæt*ir* navta *oc* s*ca*l öln cavpa gøzlo á ku e*ða* oxa iiii. vet*ra* ga*m*lan. eN .ii. navt við kv (Bls. 54, b.) ef yngri ero.[3] vi. alno*m* a xxx. ga*m*la savðe eN a xl. la*m*ba eyri. brytion f*yrir* x. m*enn* vi. alnar vaðmals.[4] þ*at*

---

1) Við bætt.

2, 3 og 4) Deplunum er við bætt.

er log eyr*ir*.[1] *eða* þ*an*gat se vi*r*t ti*l* elleg*a*r. þ*ess* a h*ann* oc cost at gefa h*onom* v*m* f*ra*m. **N**u v*er*ðr h*onom* ste*f*nt v*m* þ*at*. oc v*er*ðr e*igi* giof ef þ*at* beʀ at þ*at* vo*r*o und*ir* mál. Nu cavp*ir* m*aðr* dyʀa eɴ m*æ*lt e*r* *oc* be*r*gsc h*ann*[2] ef þ*at* beʀ quiðr at h*ann* naðe h*onom* e*igi* elleg*a*r. enda gialde h*ann* e*igi* meira eɴ logcavp. Nv vill h*ann* ollo hallda oc a hiɴ hei*m*ti*n*g ti*l* allz þa. þri*m* morco*m* v*er*ðr m*aðr* secr ef h*ann* fe*r*r e*igi* ti*l* vistar siɴ*a*r. þ*a*r s*ca*l ste*f*na ti*l* alþ*in*gis *eða* ti*l* varþ*in*gs *eða* ti*l* ens þ*r*iþia þi*n*gs. S*va* v*m* v*er*ca cavp ef h*ann* hafðe reítt h*onom*. Sa v*er*ðr *oc* secr .iii. m*orc*-*om* e*r* vi*ð* h*onom* tecr ef h*ann* veit at h*ann* hafðe vist tekit i avðro*m* stað við þaɴ boanda e*r* hiɴ hafðe vist tekit. **T**eki*n* e*r* vist þeg*a*r e*r* b*var* be*r*a at þ*eir* vo*r*o asátt*ir*. Nu bregðr h*ann* male vi*ð* fleire m*enn* *oc* eigo iafna söc all*ir* vi*ð* þaɴ e*r* b*r*egðr. **S**líca sócn eigo g*r*ið m*enn* við bøndr ef þ*eir* bregða vi*ð* þá. **Þ**a e*r* m*aðr* abröt heitiɴ ef h*onom* er e*igi* deilldr matr at málo*m* þot*t* eit*t* mál se haldit f*yrir* h*onom*. **E**f m*aðr* metz dyʀa en nu v*a*r talet aðr *oc* sva ef h*ann* selsc dyrra a leigo. þ*at* v*arðar* hvaro*m*-tveɢia iii. m*arca* secþ. Ef boande cavp*ir* dyʀa en nv e*r* talit *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* iii. m*arca* secþ. **S**miðar þ*eir* e*r* h*vs* ge*r*a or avstrøno*m* viðe *eða* bruar v*m* ar þær *eða* votn er net næm*ir* fiscar ga*n*ga í. *eða* ge*r*a buð*ir* a al-þ*ingi*. þ*eir* eigo cost at taca daga cavp v*m* e*ngi* ve*r*k. þ*eir* s*co*lo tekit hafa þo s*er* log g*r*ið afar dögo*m*. þot*t* þ*eir* hirði e*igi* þ*at*. **A**ɴ*a*ʀtveɢi þ*eirra* boandans s*ca*l sagt hafa ti*l* bvv*m* at sa m*aðr* hef*ir* þ*a*r g*r*ið þot*t* h*ann* se af l*an*ðe fareɴ *eða* slica lute iðne h*ann* se*m* nv vo*r*o talþ*ir* *oc* v*er*ðr h*ann* þa me*ð* þei*m* boandano*m* vistfastr. *oc* þ*a*r

---

[1]) Deplinúm er við bætt.

[2]) I fyrstu ritað *bersc þat*, en síðan hefir verið giört úr því þannig.

iþ*in*gi me*ð* þei*m* goða se*m* bondiɴ e*r* sa e*r* h*ann* hef*ir* log g*r*ið m*eð*. Ef m*að*r tecr g*r*ið (Bls. 55, a.) m*eð* m*anne*. *oc* v*er*ðr þar log g*r*ið h*an*s meþ*an* h*ann* e*r* af l*an*ðe heþ*an*. Ef h*ann* lætzc e*ða* k*ø*m*r aptr et sama su*m*ar oc e*r* rett at h*ann* tace s*er* aɴ*at* g*r*ið ef h*ann* vill. enda e*r* rett at stefna h*onom* at þ*v*i hei*m*i*li e*ða* at festar h*ø*lu*m* ellegar. Ef at fest*a*r h*ø*lu*m* er ste*f*nt o*c* s*ca*l e*igi* q*u*iðo at þ*v*i heimili[1] ryðia *oc* e*igi* at þ*v*i hei*m*i*le e*r* h*ann* toc siðaʀ. ne*m*a þ*eir* have sagt aþ*ingi* e*ða* aleið e*ða* buu*m* at h*ann* hef*ir* þ*a*r logheimi*le. Ef m*að*r tekr g*r*ið m*eð* m*anne* sa e*r* ifisci feʀ *oc* v*a*rðveit*ir* þ*at* ecki *oc* vituz þ*eir* þ*at* v*ið* mala munda þaɴ e*ða* s*v*a þott h*ann* iðne aɴ*at* nokot. *oc* v*arðar* iii. m*arca* secþ huaʀo*m* þ*eirr*a. Ef *maðr* veit e*igi* logheim*i*le m*an*z eða h*v*ar h*onom* er lög grið h*and*-salat enda v*æ*ri h*ann* or oðro*m* fiorðu*n*gi ab*r*o*tt* e*ða* veit h*ann* e*igi* fest*a*r hæla þót*t* sa*m*fiorðu*n*gs se *oc* er h*onom* rett at ste*f*na þ*a*r er h*ann* visse lögheim*i*le h*an*s siðarst.

79.

[a] Ef m*að*r k*ø*m*r a l*an*ð or för *oc* e*r* rett at stefna h*onom* at scipe meþ*an* h*ann* hef*ir* buð*ir* þ*a*r at scipi. oc s*ca*l h*ann* tekit hafa s*er* g*r*ið a hálfo*m* manaðe. þei*m* e*r* h*ann* köm*r* f*ra* scipe ef h*ann* vill iþei*m* fiorðu*n*gi v*er*it hafa. Ef h*ann* vill s*er* fa hei*m*i*le i avðro*m* fiorðu*n*gi. *oc* s*ca*l h*ann* fe*n*git hafa s*er* g*r*ið ahálfom manaðe þei*m* e*r* h*ann* köm*r* iþaɴ fiorðu*n*g. Ef m*að*r a s*er* kono *oc* v*er*ðr h*ann* e*igi* asáttr v*ið* bonda þaɴ e*r* kona*n* e*r* i vist m*eð* aðr at þav se þ*a*r bæðe *oc* a h*ann* cost at taca þei*m* vist

a) = Á. M., c. 56, bls. 150[21] = Kaupa-b., c. 56, 57. Vér höfum hér kapitulaskipti af því upphafsstafurinn er einsog vant er á kapitulum í skinnbókinni.

1) Við bætt, samkvæmt Á. M., Kaupa-b. c. 55.

i öðrom stað bæþi ser oc kono sinni. oc varþar henne ecke við lög brott fören en virða scal verc hennar oc fulgor.

Ef maðr fiscar til miðsumars oc fer þa i grið. oc verðr hann þar þingfastr ef hann hefir lög grið oc er þat rétt at stefna honom at þvi heimile. en meþan hann er i fisci scalonom oc er rett at stefna þar vm þat er hann gorir þar eða hann hefir aðr gert. Ef maðr fiskar vm anir oc gengr i grið at vetri oc er rett at stefna honom at þvi heimile vm þær sakir allar er hann gørir (Bls. 55, b.) siþan er hann kömr a griðit. Stefna scal honom at fisci scálom vm þær sacir allar er hann gørir aðr hann comi a griðit. en þingfesti hans verðr þar er sa maðr er iþingi er land þat á er hann fiscþe af.

80. vm heimilis föng presta.

[a] Prestar scolo hava ser logheimile at viii. vicom sumars eða fyr oc segia til heimilis sins. En ef prestr segir eigi til heimilis sins [1] oc er rett at stefna honom at þess böanda er maðr vill þeirra manna er hann hevir lögtiþir haft at kirkio boandans. Ef prestr kømr a land siðar en at tuimanaðe oc scal hann fengit hafa ser heimile a hálfom manaðe þeim er hann kömr fra scipe ef hann vill samsfiorðungs vera en ellegar aþeim hálfom manaðe er hann kømr í þan fiorðung er hann vill verit hafa. Ef maðr tecr ii. missera vist oc er hann aþvi griþi .ii. vicor fyrir alþingi oc vm þing oc .ii. vicor eptir oc þott hann fare a brott af vistine oc er þar log-

a) = Á. M., c. 57 = Kaupab., c. 58—62.

1) Orðunum En ef — heimilis sins er bætt við eptir Á. M., Kaupa-b., c. 58 sbr. hèr að ofan c. 6, bls. 20.

hei*m*i*l*e h*an*s *oc* þi*n*gfesti at þ*es*s boanda e*r* h*ann* v*a*r þær vic*or* vi. *oc* e*r* rett þ*a*r at stefna h*onom*. **E**f m*að*r feʀ m*eð* daga kavp *oc* e*r* rett at stefna h*onom* þ*a*r e*r* h*ann* e*r* halfa*n* manað v*m* aɴ*ir* e*ða* le*n*gr. Eɴ ef h*ann* e*r* hu*er*gi hálfa*n* manað i eino*m* stað v*m* aɴ*ir*. *oc* er rétt at ste*f*na h*onom* þ*a*r er h*ann* v*a*r .iii. nætr e*ða* le*n*gr v*m* aɴ*ir*.[1] ef h*ann* v*a*r hv*er*gi sv*a*. *oc* e*r* rett at stefna þ*a*r e*r* h*ann* vissi nát stað h*an*s siðarst. **J** öllo*m* stöðo*m* þei*m* e*r* m*að*r veit e*igi* lögheimi*l*i m*anz* enda a h*ann* e*igi* cost at co*m*a logsp*ur*ni*n*go v*ið* h*ann*. þa e*r* rett at ste*f*na þ*a*r e*r* m*að*r vissi log hei*mi*li þ*es*s m*anz* siðarst.[2] h*ann* sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina .v. h*v*art h*ann* vissi þ*a*r lög-hei*mi*le h*an*s siðarst e*ða* e*igi* e*ða* h*v*art h*ann* átte cost at sp*yr*ia h*ann* logsp*ur*ni*n*gaɴa e*ða* e*igi*. **Þ**uiat eins e*r* m*ann*e scyllt at sp*yr*ia maɴ hei*mi*lis fa*n*gs til stefno staðar ef h*ann* finn*r* þaɴ maɴ s*v*a at málc at h*ann* keɴ*ir* h*ann* oc h*ann* hef*ir* v*att*a til a þ*v*i mele e*r* h*ann* sp*ur*þi söcna. *oc* h*ann* vill stefna h*onom*. **E**f m*að*r vill e*igi* f*a*ra ti*l* g*r*iðs þ*es*s er h*ann* toc eða h*ann* feʀ a b*ro*t*t* af vist siɴi foratta lavst *oc* v*arðar* h*onom* þat (Bls. 56, a.) iii. m*arca* secþ oc a bondeɴ at sino hei*mi*le at stefna þ*a*r v*m* cavp ef h*ann* hef*ir* reitt. Ef boande bregðr við g*r*ið maɴ *oc* v*arðar* h*onom* iii. m*arca* secþ. Ef sa m*að*r deyr e*r* g*r*iþ hev*ir* h*and*salat m*ann*e f*yrir* fardaga. *oc* ef e*r*fi*n*gi býr þ*a*r þ*v*i bvi eno sama *oc* e*r* föst þa g*r*iþ taca þ*es*s m*anz*. Cost a h*ann* at b*r*egða bv́i ef h*ann* vill. Ef h*ann* byr þ*a*r oc v*arðar* iii. m*arca* secþ hvaro*m* þ*eirr*a se*m* b*r*egðr við aɴa*n*. Ef boandi*nn* deyr a eɴi vii. vico *oc* a erfingiɴ cost h*v*arz h*ann* vill at bva þ*a*r e*ða* at b*r*egða bv́i ef h*ann* vill *oc* fa slican stað *oc* maldaga þei*m* g*r*iþ

[1] og [2]) Deplunum er við bætt.

monnom er aðr voro tecnir sem þeir átto ser mæltan. Ef erfingi vill hvarki þeirra gera oc varðar honom .iii. marca secþ við hvern þeirra. Ef bonden deyr þa er vii. vicor ero af sumre eða siðar oc scal erfingin þa bva. Ef griþ maðr ligr af vercom sinom. oc scal boandenn hafa hann hálfan manað ef hann þarf eigi gozlo. ef hann þarf gozlo. oc hevir eigi vitfiring þa er rétt at fora hann þeim manne er fram förslo hans á. Ef hann hefir vitfiring oc scal þa fora bonda þeim er scyllztr er þeirra boanda er eigi þarf at avka hiu til at gæta hans. þa þarf eigi at avca hiu til at gæta hans ef hann hefir hiona lið til at gæta hans ef hann getr af þeim. Ef bonde a eigi framförslo hans at logom oc ása til at fara at gæta hans er arf hans a at taca ef bönde kan þess þavrf. Ef maðr ger eigi til fara oc er hann secr þa iii. morcom en sa scal ina fulgor boandanom er fram forslo á ens oða manz slícar sem bvar meta enda a hann við at taca enom óða manne at fardögom. Ef grið maðr ligr af vercom oc a bónden cost lengr er hin hefir legit hálfan manað hvart hann vill fora hann þeim manne er framförslo hans á eða vill hann hafa hann til fardaga oc heimta fulgo.[1] Sa er fram forslo á. oc a hann cost at hafa hann helldr heim (Bls 56, b.) til sin en siuka man ef hann vill helldr þat en fela abrott. Hvarz maðr ligr af vercom langa stund eða scamma. oc scolo bvar virða fulgo eða verc þav er hann van eða hin er o unin ero. at þvi scal virða sem maldagar voro með þeim. Ef sa maðr andaz a griði er verc scylldi vina oc scolo bvar meta hvart meira se vert verc þaðan fra er hann lagðiz

---

1) Hèr bœtir Á. M. við þessu (Kaupa-b., c. 62): Nu liggr maðr oc eigi fra verkom þa scal bondi annaz hann til fardaga oc heimta fulgo.

eða fúlgan.[1] Ef sa *maðr* aɴdaz *er* folgiɴ *var* iɴi *oc scolo* bvar telia *til* hv*er*s *hann* hafðe neytt *eða* hv*er*s oneyt*t* i vistiɴe. *eða* hvi *hann* v*ar* þa v*er*re at hafa *er* *hann* v*ar* siucr eɴ þa *er* *hann* toc s*er* vistina. Ef g*r*iþ m*aðr* liɢr v*m* e*n*gi v*er*c .iii. daga h*v*art se*m* *hann* liɢr sa*m*fast s*v*a *eða eigi oc* sc*a*lat boandano*m* tígla þ*at*. eɴ ef *hann* liɢr le*n*gr þa á bondeɴ cost at láta vi*r*ða alla leigona sama*n*. Ef g*r*ið m*aðr* quángaz oc á isino*m* stað h*v*art þ*eirr*a hei*m*a. *oc* scal i þei*m* stað h*v*art þ*eirr*a v*er*a se*m* þav eigo hei*m*i*l*e ef þav ero i v*er*co*m* föst. Ef þav e*r*o e*igi* i v*er*co*m* föst *oc* sc*o*lo þav v*er*a a h*an*s vist at tvei*m* luto*m* eɴ at þ*r*iþiu*n*gi ah*en*n*ar vist. Ef m*aðr* mælir vi*ð* g*r*ið maɴ aɴa*n* fullrétte *eða* g*ø*r*ir* hálfrétti *oc* sc*a*l *hann* fara af vistiɴe *oc* hafa ecce vetr vist*a*r. Of sac*a*r þær allar ef *hann* hafðe aðr g*er*var aðr *hann* føre af g*r*iðeno *oc* s*v*a v*m* þa söc *er* *hann* for ib*r*o*t*t f*yrir*. *oc* er þ*a*r rétt at stefna þei*m* söco*m* at þ*v*i hei*mi*le. *oc* v*er*ðr *hann* þ*a*r þi*n*gfastr v*m* þær sac*ir*. H*ann* sc*a*l fe*n*git hafa s*er* lög g*r*ið a eno*m* næsta hálfo*m* manaðe e*r* *hann* for b*r*o*t*t *oc* v*er*þ*r* þ*a*r rét*t* at stefna v*m* þær sac*ir* e*r* *hann* gor*ir* siþ*an* at þ*v*i hei*mi*le *oc* v*er*ðr *hann* þ*a*r þi*n*gfastr v*m* þær sac*ir*. Ef q*u*angaðr m*aðr* feʀ af vist v*m* sac*ir* *oc* ef kona*n* feʀ ib*r*o*tt*. *oc* v*arðar* h*en*n*e ecke b*r*o*t*t foren. *oc* a haɴ hei*m*ti*n*g t*il* h*en*n*ar vetr vistar. s*v*a *oc* ef konan feʀ v*m* sac*ir* ab*r*o*t*t eɴ bónde h*en*n*ar fylg*ir* h*en*n*e *oc* er þa hei*m*ti*n*g t*il* h*an*s vetr vistar. Ef bóndeɴ (Bls. 57, a.) lætr þaɴ a b*r*o*t*t f*a*ra *er* van lute er. *oc* a *hann* hei*m*ti*n*g til vetr vistar. oc sc*a*lat *hann* gialda f*yrir* þ*at* at þav v*er*c se vanuɴin e*r* *hann* scylde viɴa. Ef g*r*ið m*aðr* gor*ir* full rétte vi*ð* bóanda. *oc* a g*r*ið m*aðr* ab*r*o*t*t at f*a*ra oc hafa

---

[1] Deplinum er við bætt.

ecce vetr vist*ar*. *oc* a þo boandeɴ sócn við h*ann*. Ef g*r*ið m*að*r mæl*ir* half rétte v*ið* boandaɴ *oc* s*ca*l g*r*ið m*að*r ab*r*o*t*t f*a*ra. ɴv feʀ h*ann* e*igi* oc v*er*ðr þá at fullrétte þ*at* mal. *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* fiorbavgs ɢ*arð*. Þ*ett*a eít*t* er hálfretti í orðó*m* er nv v*a*r talet s*v*a at sokia ma v*m*. Þ*at* e*r* eɴ v*m* fullrette þav e*r* g*r*iþ m*að*r gor*ir* e*ða* mælir v*ið* bvanda e*ða* v*ið* h*vs*freyio. *oc* ef e*igi* geʀ h*ann* ab*r*o*t*t f*a*ra *oc* eýcz réttr þ*eirr*a hálfo. Ef boandi hæitr g*r*ið maɴ siɴ af vist for atta lavst *oc* v*arðar* boanda þ*at* iii. m*arca* secþ *oc* a g*r*ið m*að*r hei*m*ti*n*g ti*l* vistar v*ið* bóanda*nn* ef h*ann* beið*ir* vistariɴ*a*r v*ið* v*att*a bóndaɴ. *oc* lætr h*ann* h*onom* e*igi* þa uppi. Ef vigsac*ir* göraz m*eð* m*onno*m lyrit næ*m*ar *oc* s*ca*l frænde vegandaɴs ab*r*o*t*t f*a*ra *oc* hafa vetr vist*a*r siɴ*a*r slict se*m* bvar virða. Þ*at* e*r*o lyrit næmar sac*ir* e*r* eyris bót ko*m*r ti*l* e*ða* meire i bavga tale. þ*at* e*r* v*ið* þriðia broðra *oc* nanare m*enn*.

81.

[a] Maðr sa e*r* bv gor*ir* v*m* vár s*ca*l segia sic iþi*n*g þ*a*r e*r* h*ann* vill. Þ*at* er bv e*r* m*að*r hef*ir* málnytan smala. þo s*ca*l h*ann* segia sic i þ*in*g þót*t* h*ann* hafe e*igi* mal nyto ef h*ann* er landeigande. Ef h*ann* erat l*an*ðeigande *oc* hef*ira*t málnyto *oc* v*er*ðr h*ann* þ*a*r i þ*in*gi e*r* sa boande er[1] e*r* h*ann* felr sec iɴi vm. Ef h*ann* e*r* ifisci scálo*m* *oc* v*er*ðr h*ann* þ*a*r iþ*in*gi e*r* sa m*að*r er. er l*an*ð þ*at* á e*r* h*ann* býr á. Maðr s*ca*l segia sic iþ*in*g a alþ*in*gi e*ða* a v*a*rþ*in*gi ef h*ann* vill. við þaɴ ɢ*oða* e*r* h*ann*

a) = Á. M., c. 58 (þar er höfð fyrirsögnin: Um þingfesti, er ekki stendur í skinnbókinni) = Kaupa-b., c. 63, 64.

1) Við bætt.

vill. hann a cost at selia avðrom manne þat mal at lata segia sic i þing a alþingi eða a varþingi. hann scal mælt hafa við goðann at hann vill i þing þar fara aðr vm várit. ef hann lætr sic segia (Bls. 57, b.) a alþingi. Ef hann hevir eigi sic i þing sagðan oc verþr hann spurðr hvar hann er iþingi oc scal hann nefna til þann goða er hann vill i þingi með vera oc verðr hann þar þingfastr ef goði vill. Ef maðr hevir eigi sec i þing sagðan a varþingi oc scal hann sagt hafa a alþingi aðr til doma se gengit. Maðr scal segiaz iþing með goða þeim er hann vill. scolo þeir nefna ser vatta baþir hann oc goðinn. At þvi vætte. at hann segz þar iþing oc hiu hans oc bu. oc fe. en hinn tecr við. Ef annar maðr ferr með goðorð en sa er á oc hefir goðenn iátt honom þing uist. en sa vill eigi við honom taca er með goðorðit ferr oc scal hann þar þo i þing segiaz[1] oc verðr hann þar þingfastr. Ef maðr segir mann i þing með avðrom goða enn hann bavð vm. oc verðr hann þar þing fastr er hann er sagðr ef hann vill. En ef hann vill eigi þar hafa þingvist. oc scal hann þar segia bvvm þegar er hann fregn at hann vill hitzi iþingi vera er hann bað sic i þing segia. Sa maðr er hann sagði i annat þing en hann villde verit hafa verðr utlagr iii. morcom við huern þeirra þrigia goðana ii." enda þann er sagði iþing. Ecki varðar goða at hann gange við þingfesti hans þeim er hann var i þing sagðr. hinom varðar oc eigi at hann gangi eigi við. Ef goði þigr grið með þriþiungs manne sinom oc verðr hann þar iþingi með ser. Ef goði þigr með annars manz þriþiungs manne. oc scal hann segia vm varit a varþingi i þeim stað er menn mæla malom sinom. sva at

---

1) Við bœtt samkvæmt Á. M., Kaupa-b., c. 63.

meire hlutr heyre þ*in*gheyianda. at h*ann* abú m*eð* þei*m* m*anne* þott h*ann* gegni e*igi* tillögo*m* *oc* ver*ð*r h*ann* þ*a*r i þ*in*gi m*eð* ser. Ef h*ann* leGr ecci[1] í *oc* ver*ð*r h*ann* þ*a*r i þ*in*gi er h*ann* hev*ir* vist. Ef Go*ði* hev*ir* vist m*eð* þei*m*[2] boanda er e*igi* er m*eð* h*onom* iþ*in*gi oc ver*ð*r h*ann* utl*agr* *vm* þ*at* iii. m*orcom* *oc* or goðorðe sino ef h*ann* feR sialfr m*eð* oc asá söc er vill. Ef m*aðr* gør*ir* bv eft*ir* alþ*in*gi *oc* er rétt at h*ann* segiz iþ*in*g aleið helgaðre. Ef m*aðr* kavp*ir* bv m*anz* gr*i*ð maðr[3] oc ver*ð*r h*ann* þar þ*in*gfastr se*m* buet var aðr oc þ*a*r hei*m*ile h*an*s v*m* þær sac*ir* er siþ*an* ger*a*z. Ef m*enn*[4] (Bls. 58, a.) leGia gør bv sama*n* oc ver*ð*r þ*a*r hvaR þ*eirr*a iþ*in*gi se*m* aðr v*a*r ne*m*a þ*eir* vile eina þi*n*g vist hava. baþ*ir*. oc scal þa segia or þ*in*gi aNat bv. Ef m*aðr* feR miNa bve i meira. þa sc*a*l h*ann* lata segia sic or þ*in*gi þ*a*r er h*ann* v*a*r aðr. oc segia sic i þ*in*g þ*a*r se*m* sa er iþ*in*gi er h*ann* abv́ við oc f*yrir* haða do*m*a. Ef m*aðr* a bv .ii. i eino*m* fiorðu*n*gi oc sc*a*l h*ann* þ*að*an gegna logscilo*m* f*ra* eno meira bueno. *oc* ef bæðe ero ia*fn* micil. þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* a varþ*in*gi f*ra*[5] hváro h*ann* vill gegna lögscilo*m*. Ef m*aðr* mæl*ir* eeci v*m*. þa sc*a*l h*ann* gegna f*ra* hvaro tveGia. Ef m*enn* leGia bv sama*n* þ*eir* er isino*m* fiorðu*n*gi er hvaR aðr. *oc* sc*o*lo þ*eir* segia bvv*m* ti*l* hver*ir* hv*a*rs gr*i*þ m*enn* ero. Ef þ*eir* segia ecci ti*l* oc ver*ð*a þ*eir* huars grið m*enn* se*m* þ*eir* hafa han*n*salat. Ef þ*eir* hafa e*igi* h*and*salat. oc er rett at søkia hiú þ*eirr*a i hv*a*rt þ*in*g se*m* vill. þ*eirr*a er bøndrn*ir* ero í. Ef *maðr* a bv i .ii. fiorðu*n*go*m* oc sc*a*l ifiorðu*n*gi

---

1) Hèr bætir skinnb. Á. M. (Kaupa-b., c. 63) við: orð.
2) Hèreptir hefir ritarinn skrifað *manne*, en strykað síðan orð þetta út aptur.
3) Getgáta f. maN, sbr. Á. M., Kaupa-b., c. 63.
4) Orðin Ef m*enn* eru rituð tvisvar, neðst a bls. 57, og efst á bls. 58.
5) Þessu orði er sleppt úr i útg. Árna-Magnúss. nefnd. (Þingsk.-þ., c. 58).

hvarom segia bvit iþ*ing*. *oc scal* þ*ar* lögheim*il*e h*v*aʀa hiónaɴa se*m* þav e*r*o ti*l* bús tekin. Ef hiú f*a*ra a miðil bva *oc scal* boandiɴ sagt hafa v*m* varit hv*er* hiú e*r*o at hvaro bv́eno heim*il*is föst. Ef ecki e*r* til sagt *oc* e*r* rétt at ste*f*na i h*v*art þ*ing* se*m* vill. *oc sv*a h*onom* se*m* hiu*m* h*an*s. Ef boande tecr þa *cono* e*r* bv́ á. oc a h*ann* cost at kiosa at eigin orðe sina þ*ing*festi *oc* heim*ilis* fa*ng* þ*an*gat e*r* ho*n* abv́ e*ða* h*enn*ar heim*il*i *oc* þ*in*gfesti ti*l* bus sins *oc* þ*eirr*a m*ann*a er þav eigo varða orð *oc* v*er*c fir*ir*. Ef m*að*r kys ecki v*m* oc v*er*ðr þ*ar* h*v*ars þ*eirr*a þ*ing*festi se*m* aðr. Ef g*r*ið m*að*r tecr kono þá e*r* bv á. *oc* a h*ann* cost at kiósa heim*il*is fa*ng* sítt oc þ*ing*festi ti*l* h*enn*ar bús. Ef g*r*ið m*að*r tecr þa *cono* e*r* g*r*ið þiɢr. oc e*r* þ*a*r h*v*art þ*eirr*a iþ*in*gi e*r* aðr v*a*r enda a h*ann* cost at brullavpeno at kiosa h*enn*ar þ*ing*vist þ*an*gat e*r* h*ann* e*r* aðr iþ*ing*i. Eɴ ef bonde tecr bv lavsa *cono oc* føriz h*enn*ar þ*ing*feste þa ti*l* h*an*s bús. Ef sa m*að*r aɴdaz e*r* bý́r oc e*r* rett at cona sv er (Bls. 58, b.) h*ann* atte kióse þ*ing*festi sina f*yrir* .v. b*v*om þ*an*gat m*eð* lograðanda sino*m* ef ho*n* vill a xiiii. nottom þ*að*an fr*a* e*r* bonde h*enn*ar andadiz *oc sv*a þ*eirr*a m*ann*a e*r* ho*n* a var*þ*a orð oc v*er*c f*yrir*. Ef q*u*angaðr m*að*r scilz v*ið cono* sína *oc* segia log þ*ing*festi h*enn*ar ab*r*ot*t* m*eð* lograðanda sino*m*. Nv e*r*o þ*eir* fleire eɴ eiɴ. *oc* á ho*n* cost at kiósa m*eð* þei*m* e*r* ho*n* vill.

82.

[a] Ef m*að*r feʀ vaflon*a*r förv*m* halfa*n* manað. e*ða* le*n*gr iɴa*n* fiorðu*n*gs *oc* var*ðar* þ*at* utl*eg*ð. *oc sv*a ef

---

a) = Á. M., c. 59 (fyrirsögnin þar: Vm gongomenn er ekki tekin eptir skinnbókinni) = Kaupa-b., c. 65, 66.

h*ann* feʀ allz manað *oc* or fiorðu*n*gi enscis orendis ne*ma* hlifa bue s*ino* e*ða* g*r*iðe. Ef m*aðr* feʀ oc þiɢr olmoso giaf*ir* hálfa*n* manað e*ða* le*n*gr eþ*a* hef*ir* gisti*n*gar þ*ar* e*r* h*ann* getr *oc* e*r* sa gö*n*go m*aðr*. Ef m*aðr* göriz h*vs*-ga*n*gs m*aðr* heill *oc* s*v*a hraṽstr at haɴ mætte fa s*er* .ii. miss*er*a vist ef h*ann* villdi viɴa se*m* h*ann* mætti *oc* v*arðar* þ*at* *scog* ɢ*ang* *oc* e*r* rétt at ste*f*na þ*ar* e*r* h*ann* vissi natt stað h*an*s siðarst. *oc* *queðia* ti*l* .ix. b*va* a þ*in*gi f*ra* stefno stöðo*m*. Ef m*aðr* vill fora þ*in*gfesti sina *oc* s*ca*l h*ann* þo sitia v*m* scap þi*n*g .iii. kyʀ varþ*in*g *oc* alþ*in*gi oc leið.

83.

[a] Ef m*aðr* vill segiaz or þ*in*gi. oc e*r* rett at h*ann* segiz or ava*r*þ*in*gi [1] ef h*ann* feʀ i þ*es*s ɢ*oða* þi*n*g e*r* sa*m*þ*in*gis goðe e*r* vi*ð* hiɴ. s*v*a oc ef h*ann* feʀ vi*ð* þaɴ ɢ*oða* iþi*n*g e*r* þi*n*g á ieno sama þ*in*gmarke. Rett e*r* at h*ann* segizc or þ*r*iþiu*n*gi ɢ*oða* a alþ*in*gi at háðo*m* domu*m* at lögb*er*gi ef ɢ*oði* heyr*ir*. Ef ɢ*oði* heyr*ir* e*igi* oc s*ca*l h*ann* segia h*ono*m ti*l* enda e*r* rétt at h*ann* segizc b*r*o*tt* me*ð* v*att*a f*yrir* h*onom* siálfo*m*. en iɴ sama dag sc*a*l h*ann* segia sic iþi*n*g vi*ð* aɴa*n* ɢ*oða*. Ef m*aðr* segr [2] þa m*enn* or þ*in*gi m*anz* e*r* h*on*-o*m* hafa e*igi* v*m* boðit *oc* ve*r*ðr þ*at* rétt ef þ*eir* vilia þ*at*. ef þ*eir* vilia e*igi* *oc* s*co*lo þ*eir* segia b*vom* .v. sino*m* at þ*eir* vilia i sama stað hafa þ*in*gfestina. eɴ hino*m* v*arðar* utle*gð* vi*ð* hue*r*n þ*eirr*a. Ef m*aðr* feʀ bvi s*ino* [3] or fiorð-

a) = Á. M., c. 60 = Kaupa-b., c. 66—68.

1) Stafirnir a v a *r* eru ritaðir ofan línu.
2) Þannig.
3) Stafurinn o í niðurlagi er nokkuð ógreinilegur og hefir því Á. M. gjört úr því: s v a.

u*n*gi *oc* i aɴa*n*. *oc* segia log maɴ þa ab*r*o*tt* ne*m*a ihruta firði þótt h*ann* fare þar (Bls. 59, a.) v*m* fiorð þv*er*an. Oc ma h*ann* hafa þá ena sömo þ*in*gfesti. þ*v*iat eino e*r* rett at hafa þ*in*gfesti i avðro*m* fiorðu*n*gi helldr eɴ m*að*r býr. Ef ɢ*oða* er þ*at* lofat þei*m* at logb*er*gi at taca þ*r*iþiu*n*gs maɴ vta*n* fiorðu*n*gs. Ef ɢ*oði* vill segia þ*in*g maɴ siɴ ab*r*o*tt* or þi*n*gi vi*ð* sic. *oc* sc*a*l h*ann* segia h*onom* xiiii. nótto*m* f*yrir* varþ*in*g e*ða* meira meli. enda e*r* rett at h*ann* segi h*onom* avarþ*in*gi.

84. ef ɢoðe f*er*r b*r*o*tt* af l*an*ði.

[a] Nv vill ɢ*oði* f*a*ra ab*r*o*tt* af l*an*ðe. *oc* e*r* rett at h*ann* segi v*m* varþ*ing* hu*er*r m*eð* goðorð h*an*s sc*a*l f*a*ra. Ef h*ann* feʀ manað or fiorðu*n*gi þaɴ ept*ir* pasca *oc* sc*a*l h*ann* segia asa*m*quamo aðr hu*er*r m*eð* goðorð h*an*s sc*a*l f*a*ra meþ*an*. Ef þ*eir* eigo .ii. goðorð saman *oc* sc*a*l hiɴ same m*eð* f*a*ra iii. þ*ing* varþ*ing* alþi*n*gi *oc* leið. þa sc*o*lo þ*eir* scipta a leið háðre. Þa e*r* leið háið e*r* up*p* e*r* sagt. Nu e*r* oc rett at m*enn* seliz a þ*in*gi goð orð at háðo*m* dómo*m*. Nu vill sa e*igi* selia m*eð* för goðorðz e*r* m*eð* feʀ. þa sc*a*l hiɴ ste*f*na h*onom* ti*l* scila v*m* oc telia h*ann* af sino*m* lut goðorðzens *oc* utl*agan* iii. m*orcom*. Eɴ siþ*an* sc*o*lo þ*eir* reyna do*m* v*m*. Sino*m* þ*r*iþiu*n*gs m*ann*e sc*a*l m*eð* for goðorzens selia eɴ e*igi* aɴ*a*rs. Ef ɢ*oði* þiɢr grið m*eð* aɴ*a*rs ɢ*oða* þ*r*iþiu*n*gs m*ann*e *oc* sc*a*l h*ann* e*igi* vi*ð* taca aþr h*ann* e*r* ab*r*o*tt* þ*að*an. Nu vill h*v*argi ɢ*oðinn* m*eð* goðorð f*a*ra. þa sc*a*l sa e*r* m*eð* feʀ bioða hino*m* m*eð* för goðorðzens. Sa e*r* af sino*m* luta goðorzens oc vtl*agr* .iii. m*orcom* ef h*ann* geʀ e*igi* þa vi*ð*

a) = Á. M., c. 61.

taca eɴ sa s*ca*l þa m*eð* f*a*ra iii. þ*in*g. Þriðiu*n*gs m*enn* eigo goð orð avallt þ*a*r *er* ɢ*oði* v*er*ðr utl*agr* oc or goðorðeno.[1] þ*eir* sc*o*lo luta m*eð* s*er*. Ef m*aðr* hef*ir* keypt goðorð e*ða* v*a*r h*onom* gef*it* *oc* sc*a*l þ*at* at erfðo*m* f*a*ra. Nu v*er*þ*r* ɢ*oði* secr. *oc* eigo þriþiu*n*gs m*enn* þa goðorðit. eɴ virða sc*a*l þ*at* at ferans do*mi*. Ef ɢ*oði* v*er*ðr vanheill. *oc* *er* rett at h*ann* seli þa m*eð* for goðorzens. Nv anda h*ann* *oc* *er* þ*a*r ept*ir* sonr xii. v*etra* gamall (Bls. 59, b.) *oc* *er* rett at h*ann* fare m*eð* ef m*enn* lofa þ*at*. Nu tecr co*n*a þ*a*r arf *oc* sc*a*l ho*n* selia þ*a*r goðorð nokor*om* þei*m* m*ann*e *er* i þei*m* þriþiu*n*gi *er*. Nv aɴdaz ɢ*oði* f*yrir* einmanað þa sc*o*lo þ*eir* luta *oc* hafa fu*n*d at hv*er* m*eð* sc*a*l f*a*ra goðorðit scera c*r*ossa oc láta f*a*ra a alla vega. Nu aɴdaz h*ann* ept*ir* einmanað þa sc*o*lo þ*eir* co*m*a nót fyʀ ti*l* varþ*in*gs en aðr*ir* m*enn*. *oc* luta hv*er*r m*eð* sc*a*l f*a*ra. Nv aɴdaz h*ann* næʀ alþ*in*gi e*ða* aɴdaz h*ann* iþ*in*gför oc sc*a*l sa m*eð* f*a*ra *er* scyllztr *er* a alþ*in*gi. Nv er þ*a*r e*n*gi ti*l* þa sc*o*lo þ*eir* raða *er* þ*in*g átto við h*ann* hu*er*r m*eð* sc*a*l f*a*ra. *oc* hafa raðit f*yrir* do*m*. Ef sac*a*r ero ti*l* varþ*in*gs þa v*arðar* ɢ*oða* f*iorbavgs* ɢ*arð* ef h*ann* kø*m*r e*igi* ti*l* þ*in*gs öndv*erz* *oc* s*v*a þott þar gørizc.

85. *v*m hvat buar ero scylldir at bera.

[a] E*igi* ero b*v*ar scylld*ir* at b*er*a v*m* huetvetna. v*m* e*n*gi mal eigo þ*eir* at scilia þav *er* erlendis hava g*erz* e*ða* firir avstan mitt haf þott h*er* se sótt. E*igi* eigo b*v*ar eɴ at b*er*a v*m* þ*at* h*v*at log *er*o al*an*ði h*er*. Ef b*v*ar *er*o q*uaddir* v*m* þ*at* *er* nv v*a*r talit *oc* þ*eir* atto e*igi* v*m*

---

a) = Á. M., c. 62.

---

1) Depliuum er við bætt.

at scilia þa sc*o*lo þ*eir* ga*n*ga ti*l* do*m*s *oc* nefna s*er* v*att*a. at þ*v*i at þ*eir* lata þat sta*n*da f*yrir* q*u*iðburð sino*m* at þ*eir* e*r*o v*m* þ*at* mal q*u*addir er þ*eir*[1] eigo e*igi* v*m* at scilia. *oc* s*v*a ef þ*a*r e*r*o ix. b*var* q*u*add*ir* e*r* v. b*var* atto at v*er*a. Eða[2] s*v*a v. b*var* þ*a*r e*r* .ix. ætti eþ*a* e*igi* .xii. q*uiðr*[3] at scilia þ*at* mal e*r* b*var* ero v*m* q*u*add*ir*. þa sc*o*lo b*var* ga*n*ga ti*l* do*m*s *oc* nefna s*er* v*att*a. at þ*v*i at þ*eir* láta þ*at* sta*n*da f*yrir* q*u*iðburði sino*m*. at þ*eir* e*r*o ix. q*u*add*ir* ti*l* þe*s*s e*r* .v. eigo at scilia. e*ða* þ*a*r v. e*r* ix. ætti at v*er*a. e*ða* ero þ*eir* v*m* þ*at* mal q*u*add*ir* er xii. q*u*iðr k*o*m*r* ti*l*. Ef goði e*r* q*uaddr* xii. q*u*iðar v*m* þ*at* e*r* h*ann* á e*igi* at scilia. þa sc*a*l h*ann* ga*n*ga ti*l* do*m*s *oc* ne*fn*a s*er* v*att*a. at þ*v*i at h*ann* e*r* u*m* þ*at* mal q*u*addr Go*ða* q*u*iðar e*r* b*va* q*uiðr* e*ða* vattorð átti at scilia. Hv*er*vetna þe*s*s e*r* m*anne* v*er*ðr s*v*a mioc mistekit ti*l* gagna se*m* nv v*a*r tint. þa v*arðar* ecki þótt gögno*m* se haldit enda er onytt málit hvart se*m* þ*at* er sócn eða vörn.

---

1) Orðunum *ero vm þat — þeir* er sleppt úr í Á. M.
2) í Á. M., sjálfsagt misprentað, þa.
3) Sleppt úr í Á. M.

her hefr vpp víg sloða[1].

86.

(Bls. 60, a.) [a] Þat e*r* m*æ*lt þ*a*r er m*enn* fiNaz afӧrno*m* vegi. oc hleypr m*a*ðr ti*l* maNz logmæto fru*m*hlavpe *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* G*arð*. EN þe*s*si ero v. lӧg mæt fru*m* lavp. ef *maðr* hӧGr ti*l* m*anz* e*ða* leGr e*ða* scytr e*ða* ve*r*pr e*ða* drepr. En þ*at* e*r* hlavp e*r* m*aðr* reiþ*ir* fra*m* *oc* beR þ*at* q*u*idr at h*ann* vilde a maN lata c*om*a enda se h*ann* s*v*a n*ær* at á mætti co*m*a f*yrir* þei*m* sӧco*m* ef e*igi* v*ær*i stoðvat aga*n*ge. e*ða* h*ann* mætti hæva e*ða* sva huigi e*r* h*ann* scytr e*ða* ve*r*pr at h*ann* mu*n*di co*m*a mega þ*vi* ti*l* h*ans* s*v*a at á mætti co*m*a f*yrir* þei*m* sӧco*m* ef ecci stoðvaðe e*ða* h*ann* v*m* høfðe. [b] Þa e*r* hlavp stoðvat a ga*n*ge ef m*enn* taca v*ið* e*ða* k*ø*m*r* avapn e*ða* a vӧll[2] e*ða* a váþ*ir* þa e*r* f*r*a*m* v*a*r reítt. [c] Þ*at* e*r* et vi. lӧgmætt lavp[3] ef m*aðr* fell*ir* m*a*N *oc* v*arðar* þ*at* *scog* G*ang*. eN þa e*r* fall ef m*aðr* styðr niðr kné e*ða* he*n*di e*ða* all*ra* hellzt ef h*ann* fellr meiR. Þ*at* e*r* et .vii. ef m*aðr* rysc*ir* maN

a) = Á. M., Vigsloþi, c. 1.
b) = Á. M., c. 2.
c) = Á. M., c. 3.

1) Fyrirsögnin stendur neðst á bls. 59, b.
2) Skrifað a vӧll e ð *a* a v a p n, en röðinni er síðan breytt með tilvísunarmerkjum.
3) Í fyrstu ritað f r u *m* l a v p, en síðan strykað undir f r u *m*.

oc varðar þ*at scog* GA*ng*. Þ*at er* et .viii. ef m*aðr* ræn*ir* maN handráne. þ*at varðar scog* GA*ng*. Þ*at er* et ix.[da] ef m*aðr* kyrk*ir* maN. þ*at varðar scog* GA*ng*. [a] Sa m*aðr* hleypr ti*l* ohælgi s*er* e*r* fru*m*lavpe logmæto hleypr. ti*l* m*anz oc* s*v*a þei*m* m*onnom* öllo*m* er þ*at* visso m*eð* h*onom* a þei*m* vetva*n*gi ne*m*a hiN hefðe aðr ti*l* ohælgi s*er* v*er*kat. þ*at er* m*ælt*. ef m*aðr* hleypr or avðro*m* flocki igegn til þ*ess* m*anz er eigi* vissi m*eð* hino*m oc er* þa fru*m*hlavp ibaða flocka. [b] Þ*at er oc mælt*. ef m*aðr* sær*ir* maN at þ*at varðar scog* GA*ng*. [c] þ*at er* m*æ*lt. ef m*aðr*[1] hleypr logmæto fru*m*hlavpe ti*l* m*anz* aþei*m* vet va*n*gi e*r* a uNi*n* v*er*c v*er*ða m*eð* m*onnom oc varðar* þ*at scog* GA*ng*. Þ*at* er ef m*enn* v*er*ða ih*v*arntueGia flocc sár*ir* e*ða* vegn*ir oc* v*er*ðe allz sár*ir* iii. e*ða* fleíre aþei*m* vetva*n*gi *oc* aþa i þaN flocc fru*m* hlavp at b*er*a e*r* fyR v*a*r or hlavpit. [d] Ef m*aðr* vegr maN. *oc varðar* þ*at scog* GA*ng*. Sa m*aðr er* o øll ti*l* do*m*s e*r* vegr maN e*ða* veit*ir* m*anne* holundar sár e*ða* heilundar e*ða* m*er*gundar. þ*at* e*r* heilund e*r* ravf v*er*ðr ahavse h*v*arz v*a*r havs högviN e*ða* rifnaðr.[2] hol und e*r* ef (Bls. 60, b.) bloð ma falla ahol or sáre. Merg und e*r* ef beín e*r* isundr ti*l* m*er*giar. þ*at* e*r* m*er*gr e*r* iþot brotit se. [e] Hvar þ*ess er* m*enn* f*a*ra m*eð* þaN hug at a m*onnom* vilia viNa. *oc varðar* þ*at scog* GA*ng*. ef fr*a*m kømr. enda v*er*þa þ*eir* ohelg*ir* við öllo*m* av*er*co*m* e*r* fyRe co*m*a afor m*eð* þaN hug til þ*ess*

a) = Á. M., c. 5, bls. 109.
b) = Á. M., c. 6.
c) = Á. M., c. 5.
d) = Á. M., c. 7.
e) = Á. M., c. 8.

1) Hèr á eptir hefir í fyrstu verið skrifað *særir*, en orð þetta strykað síðan út aptur.
2) Deplinum er við bætt.

fundar er aunin verc verða með monnom. þótt aðrir hlavpe fyr. [a] Þat er mælt. er maðr stendr fyrir þeim manne eða veitir lið er man hefir vegin eða særðan. aþeim vetvangi oc varðar þat scog gang. enda verðr sa oheilagr fyrir a vercom þeirra manna allra er hinom vilia veita lið. a þeim vetvangi nema hann vilde scilia þa réttom scilnaðe oc verðe hinom at þvi lið oc varðar honom su veizla ecki. En þa scilr hann þa rétt ef hann fær þan quið at hann mundi sva þo scilia þá þot sa in sáre hefði slíc averc veitt hinom. sem þa hafðe hann tekin a ser fyrir honom.

[b] Ef menn forða fiorvi frum hlavps manz[1]. [þess er a verk lét fylgia sva at þeir veri hann oddi eða eggio oc varðar þat fior bavgs garð ef[2] eigi er á vett vangi. Nu leypr a verka maðr ieinstígi. oc standa menn fyrir honom þar. þa eigo þeir er eptir søkia at beiða hina fra gongo eða[3] framsavlo at honom. Þa varþar sva fyrir staða sem nv var tínt. ef nokor maðr søkir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eða anars manz. en þeygi verþa þeir ohelgir fyrir a verkum er fyrir standa ef eigi er a vetvangi. Vm þav a verk varðar fyrir staða fyrir vtan vetvang. er lyst verða annat tvegia aðr eða siþan sva at biargir varða. Vm þa firir stöðo alla er eigi er avét vangi. oc ero þat allt stefno sakir. oc scal queðia til ix. bva aþingi þaðan fra er söc gerþiz].

---

a) = Á. M., c. 9.
b) Það sem er milli sviga er tekið eptir Á. M., c. 9, bls. 13[20] (= c. 73).

---

1) Breyting fyrir manna, svo greinin geti samsvarað því, sem á eptirkemur og tekið, er eptir Á. M.
2) Á. M., eflaust misprentað, er.
3) Á. M. hefir oc, og er það ekki rétt eptir skinnbókinni.

[a] *Þat er* ef *maðr* drepr maɴ s*v*a at bein brotna. *oc* metz *þat* se*m* en meire sár.[1] hvígi e*r* m*a*ð*r* drepr maɴ *oc* *varðar þat* sco*g* ɢ*ang*. *þat* er drep ef *maðr* lystr aɴa*n* me*ð* ȩxar ha*m*ri *oc* s*v*a hue*r*ngi víg völ e*r* m*aðr* hef*ir*. *þat* er drep *þótt* maðr leɢi ti*l* e*ða* casti ef a kö*m*r. Slict e*r* þót*t* klæði ve*r*ði amillo*m* e*ða* brynia e*ða* hiálmr ef á[2] h*ann* m*un*di co*m*a ef e*igi* yiði *þat* f*yrir*. Drep e*r* þót*t* ma*þr* sp*yr*ni fȩti a avðro*m* e*ða* huáte hnefa. Drep er þot*t* m*aðr* reiðe þaɴ vigvol f*ra* m*anne* e*r* h*ann* veit at þa mv*ni* hlavpa at h*onom* siálft e*r* h*ann* lætr lavst. Sva *oc* ef m*aðr* fellir amaɴ *þat* er h*ann* fecc havɢ af. [b] Þot*t* e*igi* ve*r*ðe fleire m*enn* sár*ir* e*ða* vegn*ir* e*ða* lostn*ir* sva at blátt se e*ða* ravtt ept*ir*. eɴ .ii. oc or sino*m* flocki h*v*aʀ. *oc* ero huar*ir* tueɢio ölir[3] ti*l* do*m*s ef þ*ei*r bregðaz fru*m* hlavpo*m* við hvegi e*r* v*m* hlavp be*r*sc. [c] *Þat* e*r* m*ælt*. at m*aðr* a sin at hefna ef h*ann* vill sa e*r* á ve*r*þr uɴit ti*l* þ*es*s alþ*in*gis e*r* h*ann* er scylldr at sȩkia of ave*r*kin *oc* s*v*a þ*eir* m*enn* all*ir* e*r* vigs eigo at hefna. En þ*eir* eigo vigs at hefna e*r* vigsac*a*r ero aðilia. (Bls. 61, a.) Sa m*aðr* fellr o heilagr f*yrir* h*onom* er a h*onom* vaɴ *oc* s*v*a fir*ir* þe*im* m*onno*m öllo*m* e*r* h*onom* fylgia. enda e*r* rétt at aðr*ir* m*enn* hefne h*an*s ef vilia. ti*l* ia*fn*lengðar aɴars dȩgrs. [d] Þessi ave*r*k metaz se*m* in meire sár. Ef m*aðr* sceʀ tu*n*go or hofde m*anne* e*ða* stingr avgo or höfðe m*anz*

a) = Á. M., c. 10.
b) = Á. M., c. 9, bls. 13¹⁵.
c) = Á. M., c. 13.
d) = Á. M., c. 7, bls. 11²².

1) Deplinum er við bætt.
2) Hèr a eptir hefir verið skrifað kȩmr, en orð þetta síðan strykað út aptur.
3) Leiðrètting fyrir o ölir, samkvæmt skinnb. í Árna-Magnúss. safni, sbr. einnig Á. M., c. 12, bls. 17.

e*ða* brytr teN or höfðe m*anz*. e*ða* sceR[1] af m*anne* nef e*ða* eyro.[2] en þa e*r* scorit e*r* ne*m*r b*r*iósc e*ða* beín. e*ða* gelld*ir* maN e*ða* høGr klam høG v*m* þio þuer. [a] Þ*at* e*r* m*ælt*. at m*aðr* e*r* o øll ti*l* do*m*s af voðva sáre eino sama*n* ef h*ann* e*r* m*eð* v*atta* iNi staðeN. [b] Þo e*r* rett at søkia v*m* fru*m*hlavp m*anz*. þot*t* h*ann* nefne heldr v*att*a at fru*m*hlavpeno eN lyse. E*igi* er sócn ti*l* þ*e*s*s* ef þ*at* feR eít*t* sama*n* ne*m*a m*enn* gøre aN*at*tveGia. [c] Þ*at* e*r* m*ælt*. ef *maðr* lygz sare á. e*ða* sær*ir* sic sialfr eþ*a* ræðr aNa*n* maN ti*l*. at særa sic h*v*atki er h*o*nom ge*n*gr ti*l* þ*e*s*s* *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* G*arð*. Enda e*r* h*ann* e*igi* þa helldr øll ti*l* do*m*s eN aðr. eN sa m*aðr* a söc þa e*r* h*ann* keN*ir* saret. e*ða* sa er vill. þ*eirr*a m*ann*a er igegn h*onom* váro.

[d] Þot*t* m*aðr* se lostiN mille h*er*þa. [eða a nasir. sva at bloð rióti or muNe eða navsum. oc er þat eigi sár. ef eigi bløþir þar sem a kom].

[e] Þa sær*ir* m*aðr* aNa*n* ef þ*a*r bløþ*ir* e*r* a co*m*. h*v*atke e*r* maðr gør*ir* þ*e*s*s* at maðr[3] fær af þ*v*i sár. þa s*ca*l lysa sár a hond h*onom* en ben ef at vigi gøriz. [f] Þ*at* e*r* vet vangr e*r* m*aðr* ma sciota oro a alla vega or þei*m* stað e*r* et fyrsta fru*m*hlavp v*a*rð h*v*artz þ*at* var vti e*ða* iNi. Sa s*ca*l vetva*n*gr v*er*a þoat þ*eir* fare viðara. ti*l* þ*e*s*s* e*r* þ*eir* ero scilþ*ir*. eN þa e*r*o þ*eir* scilþ*ir* ef þ*eir* e*r*o aðr*ir*tveGio lengr*a* ab*r*o*tt* farn*ir* eN orðr*a*g or þei*m* stað e*r* þ*eir* hliopuz siðarst ti*l*.

a) = Á. M., c. 13, bls. 18[17].
b) Sbr. Á. M., c. 2, bls. 8[12].
c) = Á. M., c. 13, bls. 18[19].
d) Því sem er milli sviga er við bætt eptir Á. M., c. 6, bls. 11[6].
e) = Á. M., c. 13, bls. 18[13], sbr. c. 6.
f) = Á. M., c. 14.

1) Hér á eptir hefir verið skrifað h a r, en orð þetta síðan strykað út aptur.
2) Hér á eptir skrifað s *v* a a t, en orð þessi siðan dregin út.
3) Í fyrstu ritað m *a n n* e.

[a] Maðr a *þess* cost ef *hann er* drepiɴ at søkia v*m* hlavp ti*l* *fiorbavgs* ɢ*arðs* þoat h*ann* søki e*igi* v*m* drepit. Eɴ ef hiɴ vænizc þ*vi* at h*ann* hafe d*r*epiɴ h*ann*. *oc* v*er*ðrat h*onom* þ*at* at sacar vörn enda v*arðar* h*onom* þ*at* *fior*-*bavgs* ɢ*arð* *oc* *sca*l søkia se*m* aɴ*at* ill mæli. [b] Þriu ero d*r*epr[1] *oc* v*arða* öll *scog* ɢ*ang* *oc* *sca*l søkia oll v*ið* xii. q*u*ið. þ*at* e*r* eítt e*r* s*v*a lítt kø*m*r a at eigi v*er*ðr asynt ept*ir*. þ*es*s d*r*eps *sca*l hefna a eno*m* sama (Bls. 61, b.) vetva*n*gi *oc* e*igi* lengr eɴ s*v*a. Þ*at* e*r* drep aɴat e*r* av*er*c heit*ir*. ef m*að*r lystr ma*nn* s*v*a at blát*t* e*ða* ravt*t* v*er*ðr ept*ir* e*ða* þrútnar horund m*anz* ept*ir*. e*ða* stockr holld vnda*n*. e*ða* hrytr bloð or muɴi e*ða* navso*m* eða unda*n* navglo*m*. þ*es*s d*r*eps a m*að*r at hefna ia*fn* le*n*gi se*m* sára *oc* s*v*a þ*eir* m*enn* er h*onom* fylgia ti*l*. Slict e*r* þót*t* hnefa höɢ sé e*ða* spyrnt[2]. ef asynt v*er*ðr. [c] Þ*at* e*r* *oc* av*er*ca d*r*ep ef heyrn e*ða* syn meiðiz af. s*v*a *oc* ef m*að*r v*er*ðr lostiɴ i avnguit f*yrir* b*r*ingspolo*m* e*ða* aböll. þott e*igi* v*er*ðe asynt *oc* s*v*a er a vallt. e*r* m*að*r er lostiɴ isuima. þ*ar* e*r* costr at lysa s*er* h*v*árt fru*m*hlavp *oc* d*r*ep. *oc* v*er*ða ii. sac*ir*. *oc* *sca*l a q*ue*ða hv*er* av*er*c þav hafa fylgt d*r*epino e*r* nv voro[3] tind. Þ*at* e*r* drep hit þriðia e*r* bein b*r*otna *oc* v*er*þr sa o øll ti*l* do*m*s e*r* drepit hef*ir*[4] oc a sa e*igi* þ*in*greiðt S*v*a *sca*l søkia se*m* v*m* sár hin meire ef lyst v*er*ðr *oc* *sca*l aq*ue*ða ef m*að*r lys*ir* þ*av* drep er bein b*r*ot hafa fylgt. [d] Rétt e*r* at lysa sár *oc*

a) = Á. M., c. 13, bls. 196.
b) = Á. M., c. 11.
c) = Á. M., c. 12.
d) = Á. M., c. 16, bls. 24[21].

1) Þannig.
2) Hér a eptir hefir verið skrifað v*er*ðr, en strykað út aptur.
3) Við bætt.
4) upphafsstafurinn h er ritaður ofan linu.

frum hlavp *vm* not*t* se*m* *vm* dag *oc* s*va* ahælgo*m* tiþo*m* *oc* á langa fosto. oc lysa f*yrir* v. bvv*m*. [a] At e*n*go sc*al* b*va* vanda ti*l* lysing*a*r ne*m*a at leiðar lengð *oc* at þ*v*i at þei*m* se e*ig*i a v*er*c kend ne laga lestir. [b] Þar e*r* m*enn* sc*o*lo lysa fru*m* hlavp e*ða* av*er*c. þa e*r* rét*t* at lysa þ*að*an f*ra* er atburðr g*er*ðiz þan in sama dag oc þa not eptir. *oc*[1] þa .ii. daga þ*að*an f*ra* *oc* tvær nætr. þa er lyst f*yrir* ena þriðio sol se*m* at q*ue*ðr[2] i vpsogo ef þ*a*t er rett scilit er þar queðr at.

[c] Ef e*igi* v*er*ðr lyst fru*m*hlavp þ*at* e*r* sar fylgðe. [oc verða þeir þa ølir til doms er averc hafa veitt oc eiga þingreitt].

87.[3]

[d] Laga losto þessa alla er h*er* ero talþ*ir* v*m* vig *oc* v*m* sár oc d*r*ep *oc* v*m* fru*m* hlavp oll sc*a*l lysa f*yrir* v. b*vom* þei*m* e*r* all*ir* se rett*ir* at leiðar le*n*gð i .ix. b*va* q*uið* f*ra* vetva*n*gi. *oc* scal lyst f*yrir* þriðio sol þ*að*a*n* f*ra* er þ*eir* sciløumz. [e] Þ*at* er m*ælt*. v*m* fru*m*hlavp þav oll v*m* handrán oc (Bls. 62, a.) felli*n*g oc rysci*n*g oc kyrki*n*g. þav er e*igi* scylt at lysa ef þav f*a*ra einsama*n* oc g*er*izc

---

a) Þessari grein mun naumast vera neitt samsvarandi í Á. M.; sbr. c. 16, bls. 24[15].
b) = Á. M., c. 21, bls. 36[27].
c) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 16, bls. 25[1].
d) = Á. M., c. 16.
e) = Á. M., c. 4.

---

1) í skinnbókinni: in sama dag oc þa not ep*tir*. *oc* þa not*t* ep*tir* *oc* *oc*.
2) Í skinnbókinni q*ue*ðr er, og er síðara orðið ritað ofan línu. Ef til vill, ætti að standa queðit er; Á. M. hefir queðr.
3) Í fyrstu línu kapitulans er autt bil handa fyrirsögn, en ritaranum hefir gleymzt að bæta henni við, og eins upphafsstaf kapitulans.

ecki fleira af a þeim vetvangi en heiman scal queðia til vetvangs bva ix. En ef fleira geriz af þa scal lysa sem oNor frumhlavp oc metz þa til o hælgi. Lysa scal maðr frumhlavp öll oNor ef hann vill socia vm. [a] Þat er rett at maðr lysi frumhlavp ef hann vill ahond öllom þeim monnom er i anscota flocki voro þeim er til er hlavpit. ef hann þickiz eigi vist vita hveR hlióp. Ef maðr er eino sáre sáR oc scal einom manne þat sár ahendr lysa. eN ef hann er tueim sarom saR oc er rett at hann lyse þa .ii. monnom a hönd enda er rétt at hann lysi iii. monnom a hendr ef hann er iii. sárom sáR. eN eigi fleirom monnom þott hann se fleirom sárom sáR eN .iii. sva at þingfarar stoðve. Rétt er at maðr sele ihond öðrom manne ef hann villat lysa sár sit eða sør ef fleire ero eN eitt. Þat er mælt ef saR maðr er eigi at føR at lysa enda lysi sá rangt er til er fengiN oc ahiN cost at lysa í aNat siN oc scal[1] hann sva at lysingo þeirre fara[2] at hann scal up hefia for sina a þeim hálfom manaðe er hann er føR oc scal lyst hafa fyrir þriþio sol. þaðan tra er hann kømr til at lysa. enda er slict et sama ef hann hefir engi maN til fengit fyrir ondverðo at lysa. [b] Þat er mælt. ef maðr er omale oc scal sa maðr lysa er adilc væri vigsacariNar ef hiN væri vegiN ef sa er þar. oc scal hann nefna vatta at þvi aðr at hiN ma eigi mæla eða sva ef hann mælir eigi af viti. En ef sa er eigi þar oc er rett at lyse sa er vill.[3] Þat er mælt. ef honom

a) = Á. M., c. 16, bls. 255.
b) = Á. M., c. 11.

1) Leiðrètting fyrir sva; sbr. Á. M.
2) Síðustu tvö orðin eru rituð i öfugri röð, en ritarinn hefir síðan leiðrètt það með tilvisunarmerkjum.
3) Hèr a eptir hefir verið skrifað: Ef sa er eigi þar, en orð þessi hafa síðan verið strykuð út aptur.

batn*ar*. *oc* a h*ann* cost h*v*arz h*ann* vill at hafa þa lysi*n*gina. e*ð*a lysa sialfr ia*n**at* si*n* *oc* f*a*ra s*v*a at lysingo se*m* aðr v*a*r tínt. ef h*ann* selde lysing. [a] Þ*at* e*r* m*ælt*. ef m*að*r v*er*ðr vegi*n* *oc* se þ*ar* sac*ar* aðili. þa sc*a*l h*ann* lysa vigi *oc* hafa lyst f*yrir* .iii. sol. h*ann* a cost at lysa ahönd i. m*anne* ef h*ann* vill enda er rétt (Bls. 62, b.) at lysa ia*fn* mörgo*m* m*onno*m ahendr þei*m* e*r* at v*or*o se*m* beniar v*or*o a eno*m* davða. h*ann* a at nefna v*att*a at benio*m* oc syna þei*m* beniar.[1] e*igi* eigo þ*eir* þ*at* at b*er*a hve m*a*rg*a*r v*or*o. sc*a*l s*v*a vanda benia vat*t*a at rett*ir* v*æ*re i b*va* q*uið* at tengðo*m* vi*ð* sacar adilia. E*n* ef e*igi* v*er*ða v*att*ar nefnd*ir* at benio*m*. oc eigo bvarn*ir* þa at scilia h*v*artve*g*ia huer*ir* sa*n**ir* ero at benio*m*. e*ð*a hue marg*a*r beniar e*r*o. [b] Þ*at* er m*ælt*. þ*a*r e*r* þav av*er*c fi*n*az a davðo*m* m*anne* ef metaz mætte se*m* in meire sár oc sc*a*l þar ben lysa. Þ*at* e*r* m*ælt*. ef aðili v*er*ðr e*igi* hia staddr *oc* *e*r rétt at aðr*ir* m*enn* nefne v*att*a at benio*m* oc lysi. Þ*at* e*r* m*ælt*. at aðile a cost at hafa þ*at* er aðr*ir* me*n* hafa v*att*a nefnda at benio*m* e*ð*a lyst ef h*ann* vill. enda er costr at h*ann* hefe up för sina a eno*m* næsta hálfo*m* manaðe þ*að*an f*ra* e*r* h*ann* spy*r*. h*ann* a cost at lysa avðro*m* m*onno*m ahond ef h*ann* vill. *oc* s*v*a nefna aðra m*enn* ti*l* benia. h*ann* sc*a*l lyst hafa *oc* nefnt v*att*a at benio*m* ef og*ra*fit e*r* lic f*yrir* þ*r*iþio sól. þ*að*an f*ra* e*r* h*ann* kö*m*r ti*l* at lysa. En[2] b*va* q*uið*r a at scilia hue m*a*rg*a*r beniar e*r*o ef g*ra*fit er lik aðr enda er rétt at h*ann* nyte þ*at* af þ*v*i öllo er aðr*ir* m*enn* hafa ti*l* buet

---

a) = Á. M., c. 18.
b) = Á. M., c. 19.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Getgáta fyrir Ef.

er h*ann* vill. allt e*ða* sumt.[1] Þ*at* e*r*. ef rett lyst er eno meira sáre ahond m*anne* *oc* ge*r*iz þ*at* at vígi siðaR þot*t* e*igi* ve*r*ðe vigino lyst a hond þei*m* eno*m* sama m*anne* þa er iofn socn ti*l* v*m* biorg h*an*s se*m* aðr. [a] Þ*at* e*r* m*ælt*. ef m*aðr* lys*ir* et meira sár þ*a*rs et miNa e*r*. oc ve*r*þr þo ret*t* lyst et miNa sáret. eN þ*at* sciptir v*m* elþi se*m* sáret reyniz. Þ*at* e*r*. ef m*aðr* lys*ir* et miNa sár þ*a*rs et meira e*r* *oc* sc*a*l sv*a* søkia v*m* biorgina se*m* et miNa hafe ve*r*it. eN ia*fn* mic*it* metz at öllo aN*a*rs se*m* aðr. [b] Þ*at* e*r* m*ælt*. þ*a*r e*r* me*nn* viNaz á at maNfundo*m* þei*m* e*r* boendr ve*r*ða við stadd*ir*. ix. e*ða* fleire oc e*r* rétt at lysa fir*ir* (Bls. 63, a.) þei*m* ix. b*vom* öllo*m* sama*n* ef þei*m* ero e*igi* a verc kend þot þ*eir* ve*r*þe e*igi* vetva*n*gs b*var* enda er rett at lysa fir*ir* þei*m* vetva*n*gs b*vom* v. e*r* næst*ir* bv́a vetva*n*gino*m*. þótt þ*eir* se við nema þei*m* se ave*r*c kend. Þ*at* er m*ælt*. ef me*nn* fiNaz á fiöllo*m* e*ða* a fiorðo*m* þa sc*a*l lyst f*yrir* þriðio sol þ*a*ðan f*ra* e*r* þ*eir* co*m*a af. Sva sc*a*l at lysingo f*a*ra se*m* nv v*a*r tint. huar þ*es*s e*r* lögsegiendr e*ða* lög siaendr ga*n*ga f*ra* a hvarntveGia veg. En þ*at* ero lög segiendr e*ða* lögsiaendr karlar þ*eir* er f*yrir* eiðe kvNo at hyGia xii. vet*ra* ga*m*lir e*ða* ellre. Þ*at* er m*ælt*. þ*a*r er me*nn* ga*n*ga aNa*n* veg eiN f*ra* vígi þa sc*a*l vegaNdiN lysa vígi sam døg*r*is ahond s*er*. ne*m*a h*ann* se afialle e*ða* firðe þa sc*a*l h*ann* sa*m*døg*r*is er h*ann* kö*m*r af. H*ann* sc*a*l ga*n*ga ti*l* böiar þ*es*s er næstr e*r* þ*eirr*a er h*ann* hyGi ohæt*t* fiorve *sino* af þei*m* söco*m* oc segia lögfosto*m* m*anne* eino*m* eþ*a* fleiro*m* oc *que*ða a þ*es*sa lund at. Fundr occaR v*a*r sc*a*l h*ann* *que*ða *oc*

a) = Á. M., c. 16, bls. 25[10].
b) = Á. M., c. 20.

1) Deplinum er við bætt.

nefna hiɴ *oc* segia h*v*ar v*a*r. Ec lysi sár þav m*er* ahond. *oc* þaɴ a v*er*ka alla*n* er a h*onom* *er* ᴜɴiɴ.[1] ec lysi sár ef at sáro*m* g*er*iz. eɴ vig ef at[2] vigi g*er*iz. H*ann* sc*a*l hylia hræ ef h*ann* ge*n*gr f*ra* m*ann*e davðo*m*. s*v*a at h*v*arke æte fuglar ne dýr. h*ann* sc*a*l segia h*v*ar þ*at* er. Þ*at* *er* m*ælt*. ef h*ann* h.lr e*igi* s*v*a hræ at þ*at* v*arðar* fiorb*av*g*s* ɢ*ar*ð *oc* er þ*at* st*efno* soc. oc sc*a*l q*ueðia* ix. b*va* aþ*in*gi. þa *er* næst*ir* *er*o hræv*m*. Þ*at* *er* m*ælt*. ef hiɴ sare m*að*r ge*n*gr siþ*an* or d*r*ag e*ða* le*n*gra *oc* seg*ir* sialfr f*ra* fundi þ*eirr*a öðro*m* m*onno*m *oc* era hiɴ þa scylldr at lysa. Nu ma eɴ sare e*igi* fiɴa logfasta m*enn* s*v*a at h*ann* mæli við þót*t* h*ann* ga*n*gi ör d*r*ag e*ða* leng*ra*. þa sc*a*l sá er sár hef*ir* veit*t* h*onom* lysa sa*m*døg*r*is er h*ann* spyʀ davða hins f*yrir* b*vom* þei*m* v. *er* þa v*er*ða h*onom* næst*ir* e*r* h*ann* fregn davða hins. Þ*at* *er* m*ælt* ef h*ann* lys*ir* aɴa*n* veg eɴ ɴv *er* talt oc metz þa se*m* morð. at þvi (Bls. 63, b.) at hiɴ fellr þa e*igi* oheilagr h*v*atki *er* h*ann* hef*ir* aðr ti*l* saca gørt enda eigo e*igi* varn*ir* at metaz.

88. v*m* morð

[a] Þat e*r* m*æ*l*t*. ef m*að*r myrþ*ir* maɴ *oc* v*arðar* þ*at* *scog* ɢ*ang*. eɴ þa e*r* morð ef m*að*r leyn*ir* e*ða* hylr hræ eða ge*n*gr e*igi* i gegn. [b] Þ*at* *er* m*ælt*. ef[3] m*að*r v*er*ðr lostiɴ s*v*a at e*igi* v*er*ðr lyst e*ða* *er* h*ann* sa*m*visto*m* við þaɴ e*r* h*ann* lavst. oc deilir við h*ann* svefn oc mat e*ða*

---

a) = Á. M., c. 49.
b) = Á. M., c. 20, bls. 33[13].

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Ritarinn virðist i fyrstu hafa skrifað af.
3) f er ritað ofan linu.

verc. sva at hann væri føʀ abrott. oc a hann þa eigi at taca rett or fe hins. þat ero viii. avrar ens fimtategar lögavra eɴ iofn er lög socn til. at avðro sem aðr nema sa maðr se er eigi a sialfr forrað saca siɴa. hvatki er til þess gengr. [a] Þat er mælt. ef maðr lysir siálfr sár sin oc verþr þat at vígi siðaʀ oc a sacar aðile at lysa þo vigi ef hann vill oc nefna vatta at beniom. oc lysa öðrom monnom ahendr ef hann vill. eɴ aðr se lýst. [b] Ef maðr eltir hross undir manne sva at hann fellr ofan. slíct er oc ef hann elltir klyfia hross eða fælir smala eða huerngi veg er hann feʀ þess at er hiɴ fellr ofan af þvi oc varðar fiorbavgs ɢarð ef hann kömr standandi niðr oc scal stefna heiman oc queðia ix. bva a þingi. Ef maðr lystr hross undir manne oc varðar þat fiorbavgs ɢarð ef quiðr beʀ þat at haɴ villde maɴiɴ drepa þott hann haldiz abaci. oc scal queðia bva heiman oc metz sem[1] frumhlavp. Ef hross þav føra maɴ af baci er aɴaʀ maðr ferr með hvartz þav ero undir klyfiom eða eigi eða fellr hann fyrir þótt hann standi aðr eða gangi oc varðar þat fiorbavgs ɢarð þeim er með hross ferr. eɴ scog ɢang ef honom bløþir eða lemsc hann oc scal queðia ix. bva a þingi. Eɴ ef maðr fær bana af þa scal queðia bva heiman. [c] Ef maðr fælir hross at manne eða navt eða avɴor kyquinde til þess at hann verþi undir fótom eða stangaðr eða drepiɴ oc varðar fiorbavgs ɢarð ef maðr fellr eða verðr blátt eða ravt

a) = Á. M., c. 19, bls. 30[22].
b) = Á. M., c. 69.
c) = Á. M., c 75, bls. 118[18].

1) Við bætt; sbr. Á. M.: metz sem onnor frumhlavp.

eptir eða bløþir oc scal queðia vetvangs bva ix. heiman. [a] Ef maðr visar at manne olmom hunde eða alebirne oc varðar fiorbavgs garð ef ecki verðr mein at. en scog gang varðar ef asýnt verðr eða fellr hann oc scal fra vetvangi bva queðia en þaðan (Bls. 64, a.) er dýri var visat ef eigi verðr mein at. Nv fær maðr hin meire sár af eða bana eða orkumbl af dyrom hvergi er ero hvarz hross eða navt hundr eða biorn. þa varðar þeim slict er til meins styrðe sem hann sjalfr hefðe a vnit. oc sva scal at öllo søkia enda verþr hann o heilagr oc o øll til doms þegar er lyst er. [b] Þat er mælt ef manne er sva banat at eigi er asynt a honom oc er eigi ben a honom. verðe hann eltr avatn eða fyrir biorg eða kyrctr ihel eða barðr. eða hueriumgi davða er þeir deyða hann þess er hann fær af þeirra völldom bana. enda verðe honom eigi asynt. þa a eigi fleirom monnom ahendr lysa en .iii. þvi vigi sva at þingfarar stöðve þott fleire hafe at verit. [c] Þat er mælt. at sa maðr er lysir frumhlavp ahond manne eða sár eða drep eða víg. hann scal nefna ser vatta ii. eða fleire i þat vætte. at ec lyse lög mæt frumhlavp ahond N. N. oc nefna þan er hann hliop til. oc sva þan er hann lysir fyrir. oc ec lyse löglysing. oc a hann cost þess ef hann vill at hafa ieini lysing hvartuegia frumhlavp oc þan averca er af þvi frumhlavpi geriz oc queða ahverr averki[1] fylgt hefir hvarz verit hefir drep eða sár oc scal þa eina sökena or gera ef hann vill lysingina þa nyta. enda er costr at lysa ser hvárt frumhlavp oc þan averka

a) = Á. M., c. 75, bls. 118[3].
b) = Á. M., c. 20, bls. 24[1].
c) = Á. M., c. 21.

1) Við bætt; sbr. Á. M.: hver averk fylgt hafa.

er iþvi fru*m*hlavpe g*er*izc oc *scolo* þa ii. sac*ir*nar. **S**a m*að*r er lys*ir* sár eða drep. *sca*l nefna *vatt*a ii. eða fleire at h*ann* lys*ir* sar e*ða* drep löglysing. oc q*ueða* á hv*er* av*er*c ero h*v*arz e*r* heilvnd e*ða* holund. e*ða* m*er*g und. e*ða* þa e*r* h*ann* særðe h*ann* þ*v*i sáre e*r* at ben g*er*ðiz þa e*r* h*ann* fecc[1] bana. h*ann* *sca*l ne*f*na h*v*arntueGia þaN e*r* a v*ar* uNit *oc* s*v*a þaN e*r* h*ann* lys*ir* f*yrir*. oc lysa löglysi*n*g. Rett e*r* oc at h*ann* lyse fyr*ir* öllo*m* bvv*m* sama*n* þei*m* e*r* h*ann* nair fundeno*m* i eino*m* stað oc h*ann* vill f*yrir* hafa lyst. enda e*r* rétt at h*ann* lyse f*yrir* s*er* huerio*m*.

89. v*m* mala til bunað.

[a] Um sac*ir* þær allar e*r* h*er* ero talðar v*m* sár *oc* v*m* vig oc þá laga lösto alla e*r* a þei*m* vetvangi goraz e*r* a uNin v*er*c v*er*þa m*eð* m*onno*m bæðe í (Bls. 64, b.) raðo*m* *oc* ti*l* för oc at vist *oc* f*yrir* stöðo. þ*a*r *sca*l q*ueðia* til vettva*n*gs b*va* ix. hei*m*an. **H**uar þess er m*að*r d*r*epr maN *oc* er þ*at* ste*f*no söc *oc* *sca*l q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* þaN Go*ða* er sa er iþ*in*gi m*eð* e*r* *sottr* er *oc* q*ueðia* aþi*n*gi ne*m*a alt v*ær*e a eino*m* vetva*n*gi d*r*ep *oc* sár. þa *sco*lo vetva*n*gs b*var* scilia h*v*artueGia. **E**f m*að*r hefn*ir* d*r*epi d*r*eps a eno*m* sama vetva*n*gi *oc* b*r*egðaz þ*eír* fru*m*hlavpe vi*ð* *oc* eigo vetva*n*gs b*var* .ix. at scilia h*v*aR fyRe hliop. en*n* xii. q*uiðir* eigo at scilia v*m* d*r*epiN. **E**f m*að*r hefn*ir* d*r*epi d*r*eps a öðro*m* vetva*n*gi *oc* eigo xii. q*uiðir* at scilia v*m* drepiN eN h*ann* *sca*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina .v. ti*l* biarg q*ui*ðar ser h*v*art fyRa v*ar* d*r*epit. **Þ**ar er m*að*r

a) = Á. M., c. 22.

1) Við bætt.

hefn*ir* vigi d*r*eps e*ða* sáro*m* a oðro*m* vetva*n*gi. þa *sco*lo vetva*n*gs b*var* scilia v*m* vígit e*ða* v*m* sáren eɴ .xii. q*uiðr* v*m* d*r*ep. **Þ***at* e*r* m*ælt.* at vegande *sca*l q*ueðia* se*r* biarg q*ui*ðar b*va* v. or þei*m* ix. vetva*n*gs bv́v*m* e*r* ah*ann* báro vigit e*ða* sáren h*v*art[1] fyʀ v*a*r at h*ann* fecc drep e*ða* h*ann* vaɴ a eno*m* vegna e*ða* eno*m* sára. **N**io vetva*n*gs b*va* *sca*l q*ueðia* v*m* ave*r*c öll þav e*r* h*er* e*r*o tind. **Þ***at* e*r* m*ælt.* at þa *sca*l q*ueðia* b*va* e*r* rétt*ir* e*r*o at te*n*gðo*m* vi*ð* þa alla e*r* ave*r*c e*r*o kend *oc* vi*ð* sacar aðilia. [a] Bvar e*r*o iq*u*oð rang*ir* þ*eir* e*r* ero næsta brøðra sac*a*r aðilia e*ða* nanare e*ða* s*va* hino*m* e*r* söc e*r* ahe*n*dī. Ná mág*a*r iii. e*r*o *oc* rang*ir* ef m*aðr* a moðor m*anz* e*ða* dott*or* e*ða* systor. Guðzifiar iii. sa e*r* helldr m*ann*e vnd*ir* p*r*im signi*n*g e*ða* vndir vatn e*ða* vnd*ir* byscops hond. enda *sco*lo sva hvar*ir* at soco*m* rétt*ir* se*m* at frændse*m*i. [b] þar e*r* vegn*a*r sac*a*r e*r*o. [oc scal við þaɴ maɴ eiɴ at sökom ryðia er kosinn er til veganda at lögom. en eigi við fleiri menn þott at vigi hafe verit. Sa maðʀ er rangr i quiðom er kosiɴ er til veganda iafnan siðan við sakar aðilia oc frændr hans. oc magaʀ hans iii. sva nánir hvarirtveɢio sem aðr var tínt. En sva scal at hørom[2] fara við þa menn. at telia scal frændsemi með þeim er quaddr er oc veganda. oc með aðilia oc enom vegna. oc scal leɢia þat undir þegn scap siþan at su er frændsemis tala savɴ

a) = Á. M., c. 24.

c) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., l. c., bls. 41[4] og (frá Maðr scal) bls. 40[18]. Í skinnbókinni: þar e*r* vegn*a*r sac*a*r e*r*o. (hèr á eptir kemur mynd, sem lesá mætti aɴ with r above = aɴ*a*r, en líklega er ekki nema merki, að handa höfi). *sca*l e*igi* ryðia o. s. frv. Oss hefir þótt eðlilegast að álita, að orð þessi sè eigi nema upphaf og niðurlag á grein, sem fylla má út eptir stöðum þeim í Á. M., sem nefndir voru.

1) Leiðrètting fyrir h*v*ar.

2) Í útg. Árna-Magnúss. nefnd.: at (hvörom) (ruþningi) fara.

oc rétt er þa er talit. með hvaRom tueGiom. En þær sakir ero með þeim er quaddr er oc aðilia oc scal nefna þa báða. Maðr scal quið ryðia við siálfan sec at frændsemi oc at mægðum]. *scal eigi* ryðia at guðsifio*m við* sic sialfan. Buar e*ro* iq*uo*ð rétt*ir* þot*t* þe*i*r hafe a vetva*n*gi v*er*it ef þei*m* e*ro* e*igi* lestir kend*ir* aþei*m* vetva*n*gi. Ef m*að*r býr söc ahond m*anne* fir*ir* þ*vi* at h*ann* vill h*ann* or quiðo*m* raða. en e*igi* af þ*vi* at h*ann* hyGi h*ann* at söc saNan. (Bls. 65, a.) oc v*arðar* þ*at fiorbavgs* G*arð* oc a sa m*að*r soc þa e*r með* feR með fru*m*sökena þa e*r* sia gøriz af. Þ*at* e*r* stefno söc oc *scal queðia* ti*l* h*eimilis bva* ix. aþi*n*g[1] þes er sóttr er.

[a] *Þat* e*r* m*ælt*. at þa *scal bva quedia* er fe eigo sva at þe*i*r eigo[1] at giallda þi*n*gf*a*rar cavp. En þe*i*r eigo at gialda þi*n*gf*a*rar cavp e*r* sculda hiona hv*er*t hef*ir* havf*ot* kú sculda lavsa e*ða* ku gilde e*ða* net e*ða* scip oc bús boluti alla þa er þ*at* bu ma eigi[2] þermlaz. Sculda hiu h*an*s ero þe*i*r m*enn* all*ir* er h*ann* afr*a*m at føra *oc* þe*ir* ve*r*c m*enn* er þar þ*ur*fo f*yrir* at viNa. [b] Einvi*r*ke e*r* rét*t*r iq*uo*ð ef h*ann* a s*va* fe at scullda hiona hv*er*t hliote .ii. kv gillde. Sa e*r* e*igi* einvi*r*ke e*r* h*ann* tekr maN at fardögo*m* ti*l* ii. miss*er*a vistar. *oc* hef*ir* v*m* alþi*n*gi karlmaN xii. vet*ra* ga*m*lan e*ða* ellra sva hravsta*n* at se matlavne e*ða* betr. Of q*ua*þ*ir* þær all*a*r e*r* q*ue*þia *scal* f*yrir* fardaga *oc* er h*ann* þ*vi* at eins einvi*r*ke ef h*ann* hef*ir* haft et fyRa sum*a*r sveín þaN. e*r* þa se *með* h*onom* .xii. vet*ra* gamall eða ellre.

---

a) = Á. M., c. 25.
b) = Á. M., c. 26.

---

1) Orðin sva at þeir eigo eru rituð tvisvar.
2) Við bætt.

Ef .ii. *menn*[1] bva i eíno húse *oc* er rétt at *queðia* þa baða ef þarf. En þan er nær er ef *eigi* þarf baða. Nv ef *þeir* hafa ein smala man báþ*ir* *oc* *eigi* fleire *menn* þa er einvirke h*v*artvegi *þeirra*. En ef an*a*r ein fœþ*ir* han þa er sa réttr iq*u*iðo*m*. Ef ii. *menn* eigo bv saman. *oc* er an*a*r landeigande en an*a*r leigo *maðr*. þa *scal* *queðia* landeiganda. Ef ii. landeige*n*dr eigo bv. saman. *eða* .ii. leigo *menn*. *þeir* er rett*ir* ero i quoð. h*ann* *scal* þan *queðia* er meira a i bv́e. En ef *þeir* eigo ia*fn* mic*it* ibue. þa *scal* *queðia* þan er h*ann* vill af hvaro*m*tvegio*m*. þot *þeir* hafe engi huscarl. Ef ii. *menn* eigo bv sama*n* *þeir* er gialda eigo þi*n*gf*a*rar cavp *oc* hafe *eigi* huscarl *oc* se anar *þeirra* iq*u*oð réttr. þa *scal* hin gegna costnaðe þei*m* öllo*m* er ti*l* þarf at þei*m* luta (Bls. 65, b.) se*m* h*ann* a i bue. ef h*ann* er mat lav́ne *eða* betr. Þan man *scal* *eigi* *queþia* er *eigi* er þi*n*gfœr. Sa *maðr* er þi*n*gfœr er h*ann* má riða fullo*m* dagleiðo*m* *oc* taca hross sítt a áe fa*n*gi hept *oc* feta leið ein saman þ*a*r er h*onom* er kunt. Þ*at* er. at þa er *eigi* ret*t* at *queðia* h*ann* ef h*ann* hef*ir* þ*at* velende er *eigi* þick*ir* þ*es*s bata atván a þ*v*i mele at h*ann* megi þi*n*gfœr *ver*ða. [a] Fyr bu oförs m*anz* er rett at *queðia* þ*es*sa *menn* fiora. ef *þeir* ero hei*mi*lis fast*ir* *með* h*onom*. Ein er sonr manz.[2] ii. stiup sonr. iii. námágr sa er adott*or* h*ans*. en en .iiii. lögfœst*r*e sa er boanden hef*ir* fœdda*n*. þ*v*i at eins *ero* *þeir* rett*ir* ef *þeir* ero s*v*a til[3] alldrs co*m*n*ir* *oc* s*v*a hygiande born*ir* at *þeir* se rétt*ir* þi*n*g heyiendr f*yrir* þei*m* soco*m* enda *scolo* *þeir* hvar*ir*tvegio

a) = Á. M., c. 27.

1) Ritað *menn* .ii., en röðinni er breytt með tilvísunarmerkjum.
2) Deplinum er við bætt.
3) Við bætt.

réttir at lengðom oc at socom boandiɴ oc sa þeirra er þeir queðia. Þat er lögfostr er maðr tecr við manne .viii. vetra gömlom eða yngra oc føðe til þes er hann er xvi. vetra gamall. Þeir menn ero oc réttir enir sömo at queþia fyrir kono bv sem fyrir oførs manz. enda er réttr boande hennar eɴ v.ti ef hann er þar heimilis fastr með henne. Þat er mælt. þar er býr oføʀ maðr eða kona vm þat þeirra er hefir griþ maɴ vm alþingi er quoðen tecr til. þaɴ er til ii. missera var tekiɴ. oc se hann mat lavne eða betr. en þa comi ut nockoʀ þeirra manna er þingheyiande er fyrir bu þess þeirra er queðia þarf oc er rett at queðia þaɴ ef hann kømr fyʀ út en quoðen se up hafið. enda. se hann þar heimilis fastr. Ef maðr ifar vm hvart maðr se réttr iquiðom eða eigi. þa scal hann nefna ser vatta ii. eða fleire iþat vætte. at ec spyr þic oc nefna hann hvart þv ser rettr þingheyiande eða eigi. eða hvart hann eigi at gegna logscilom fyrir bv sítt. eða fyrir oførs manz bv́ eða kono bv́. ef þess þarf helldr at spyria. spyria[1] logspurning. Honom er þa oc rett at scipa quoðeɴi sem hiɴ svarar. eɴ sa verðr utlagr iii. morcom hvártz er at hann lýgr eða suarar engo oc (Bls. 66, a.) a sa þa söcena at søkia er hann spurþi.[2] ef sa vill eigi søkia. þa abuiɴ sa söcena er quaddr er i stað hans. eɴ ef hann vill eigi þa scal sa søkia er sott vill hafa bv́ana. oc scal queðia til v. heimilis bva a þingi þes er sottr er. Huar þess er menn queðia bva heiman oc sitia feðgar fyrir oc þott aɴaʀ eiɴ eigi ibue þa er rétt at queðia hvarn er vill þa er rettir ero baþir. oc queðia eɴ ellzta sona hans ef þeir ero fleire eɴ eiɴ.

---

1) Getgáta fyrir spyrning.
2) Deplinum er við bætt.

rétt *er* þót*t* sa leyse q*u*iðiɴ af he*n*de *er* ti*l* þi*n*gs kø*m*r. þoat hiɴ hafe q*u*addr v*er*it er hei*m*a sitr. eɴ þaɴ sc*a*l søkia v*m* hei*m*a setona er q*u*addr v*a*r. ef h*v*argi þ*eirr*a feʀ eɴ við þaɴ þ*eirr*a *er* sócnen *er* afør kø*m*r h*v*atke *er* at bilar siþ*an*. Þ*at* er m*ælt*. at q*u*oð sc*a*l up hefia v*m* morgineɴ *oc* q*ue*ðia hu*er*n at avðro*m* ti*l* þ*es*s *er* q*u*add*ir* e*r*o all*ir*. sc*a*l h*ann* a eino*m* degi q*ueðia* alla ef þ*v*i ma orka. Maðr a at q*ueðia* b*va* n*io*. Þar *er* m*enn* br*e*gðaz fru*m*hlavpo*m* við. *oc* sc*o*lo þ*eir* ena sömo b*va* q*ueðia* *er* siðaʀ hefia up*p* q*u*oðena enda eigo þ*ei*r hruðni*n*gar. Ef m*enn* br*e*gðaz við b*va* q*u*oð. *oc* fara at sino*m* enda huár*ir* at *oc* hittaz þ*eir* þa *er*o hvar*ir* tveɢio scyld*ir* at segia hv*er*ia þ*eir* quoddo *oc* s*v*a þ*at* hv*er*ia þ*eir* ætla eɴ at q*ue*þia. Þ*at* *er* m*æ*l*t* at þ*ei*r eigo eina b*va* all*ir* at q*ueðia* enda eigo þ*eir* hvar*ir*tveɢio ruðni*n*gar v*m* þa b*va* *er* þ*eir* quoddo *er* siðaʀ q*u*oddo. Ef þ*ei*r hittaz oc v*er*ða þ*eir* *eigi* a sátt*ir* hv*er*io*m* bv́no*m* sc*a*l við avka þei*m* *er* hvarig*ir* hafa aðr q*u*adda. *oc* eigo þ*eir* fir*ir* q*u*oð at raða *er* fyʀe hófo vpp q*u*oðna. *oc* eigo þ*ei*r at raða *er* fleire hofðo b*va* q*u*adda. þa *er* þ*eir* fu*n*dvz. Eɴ ef þ*eir* hafa ia*f*n m*a*rga b*va* q*u*adda enda scilr þa a hvar*ir* fyʀe tóco ti*l*. *oc* eigo þ*eir* ix. vetva*n*gs bv́ar at scilia *er* rettast*ir* v*er*ða v*m* fru*m*søkena iq*u*iðno*m* hvar*ir* fyʀe hofo up q*u*oðna. *oc* v*er*ða þ*eirr*a mál ónyt *er* q*u*iðiɴ beʀ ivanhag. Ef þ*eir* hittaz þa er sva mioc hafa þ*eir* hvar*ir*tueɢio f*ra*mat q*u*oð-iɴe at fleire v*er*ða q*u*add*ir* allz v*m* þaɴ vetva*n*g eɴ ix. ef þ*eir* q*ue*ðia hvar*ir* ept*ir* avðro*m* se*m* m*æ*lt er. þa sc*o*lo hinir (Bls. 66, b.) *er* siðr átto f*yrir* q*u*oðiɴi at ráða þa er þ*eir* funduzc f*a*ra ti*l* huss at þ*eirr*a bv́aɴa *er* þ*ei*r hafa ein*ir* q*u*adda oc nefna s*er* v*att*a. at þ*eir* ne*m*a af þei*m* q*u*oð þa. af þ*v*i at þ*eir* e*r*o fleire hei*m*an q*u*add*ir* eɴ ix. v*m* þaɴ vetvang. *oc* m*æ*la s*v*a at logfast*ir* m*enn* heyre.

oc *fara* s*va* m*eð* þ*vi* male se*m* m*eð* q*uo*ðeɴi. Ef þ*eir* g*er*a *eigi* ne*ma*[1] q*uo*þena af bv́no*m* þa v*er*ða onýt mal þ*eirr*a öll þav er þ*eir* hafa v*m* q*u*att. enda v*arðar* buno*m* ecki hei*ma* setan ef q*ui*ðriɴ beʀ þei*m* vanhag at þ*eir* høfe siðaʀ q*uo*ðna vp*p*. enda þo at hin*ir* ne*m*i q*uo*ðna af síno*m* buu*m* er e*igi* v*æ*ri scyld*ir* ti*l* ne*m*a villde. þa v*er*ða þó malin hiɴa ónyt e*r* q*ui*ðriɴ beʀ vanhag le*n*gr e*r* þ*eir* g*er*þo e*igi* ne*m*a q*uo*ðna af sino*m*[2] buu*m*. f*yrir* iii. sol þ*að*an f*ra* e*r* þ*eir* v*or*o q*u*add*ir*. Ef þ*eir* v*er*ða asatt*ir* hvar*ir* q*uo*ðna eigo at taca af búno*m*. þa eigo þ*eir* at raða af hu*er*io*m* þ*eir* sc*o*lo taca q*uo*ðna e*ða* hu*er*ia hin*ir* sc*o*lo q*ue*þia. Þar e*r* þ*eir* v*er*ða a sátt*ir* huar*ir* q*uo*ðna sc*o*lo taca af buno*m* oc v*er*ðr þei*m* e*igi* at sac*a*r spelli þott þ*eir* q*ue*ði fleire b*va* fyrst eɴ ix. ef þ*eir* geta þo nu*m*na af þei*m* q*uo*ðna er v*m* fr*a*m ero f*yrir* iii. sol. [a] Söciendr v*er*ða vtlag*ir* iii. m*orcom* ef þ*eir* leyna q*uo*ðiɴe. e*ða* liuga ti*l* ef þ*eir* ero spurþ*ir*. enda v*er*ða onýt mal þ*eirr*a öll þav er þ*eir* hafa v*m* q*uatt*. Bvu*m* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* ef þ*eir* segia e*igi* h*v*art þ*eir* ero q*u*add*ir* e*ða* *eigi* *oc* s*va* ef þ*eir* liuga ti*l*. en þ*eir* e*r* siðaʀ q*ue*þia ef þ*eir* vito e*igi* hv*er*ia hin*ir* q*uo*ddo. *oc* e*r* þei*m* rett at q*ueðia* þa e*r* þ*eir* hyggia rettasta. Ef m*að*r duelr q*u*oð sina e*ða* hr*a*par meiʀ ti*l* þe*s*s dags er h*ann* veít at aþr*ir* m*enn* vilia þaɴ dag b*va* q*ueðia* f*yrir* þ*ess* sac*ir* at h*ann* vill glepia i þ*vi* sac*a*r þ*eirr*a eɴ h*ann* spill*ir* söc þ*eirr*e er h*ann* q*ue*þr v*m*. *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð*. þ*at* er stefno soc *oc* sc*a*l q*ueðia* *til* ix. h*eimilis* b*va* a þ*ing*i þes er s*ottr* er.

---

a) = Á. M., c. 28, bls. 529.

---

[1]) í fyrstu ritað nēna, en síðan hefir verið strykað undir n.

[2]) Getgáta, samkvæmt Á. M., f. hino*m*.

[a] *Þat er mælt.* þars *maðr* vill *queðia* b*va* v*m* sár.

[b] Ef m*að*r q*u*eþ*r* b*va* hei*m*an v*m* fardaga. [eða fyR. oc scal hann þa bva queðia er um alþingi hafa buit a þeim böium er hann queðr ef þeir lifa oc ero samlendir. Hann scal þa a þeim bøium queþia. þoat þeir se a brott farnir oc scal lysa quoð firir þrimr].

[c] Ef lið er *ger*t amot þei*m* m*onno*m.

90.

(Bls. 67, a.) [d] Sex ero konor þær e*r* m*að*r avigt v*m*. Ein er kona m*anz*.[1] ii. dótt*ir* m*anz*. iii. moðir m*anz*.[2] iiii. er syst*ir*.[3] v. er fost*ra* su e*r* m*að*r hef*ir* fødda.[4] vi. er fost*ra* su er maN hef*ir* føddan. *Þat* er m*ælt*. ef *maðr* køm*r* at þ*a*r e*r* aNaR *maðr* brytr kono þa ti*l* svefnis e*r* h*ann* a vigt v*m*. þ*a*r a þei*m* vetva*n*gi *oc* hafe h*ann* fellda h*an*a oc látet afallaz oc a h*ann* þa vigt v*m* þ*a*r a þei*m* vetva*n*gi e*ða* s*v*a ef h*ann* fiðr h*ann* i sama sæing konoNe s*v*a at þav huile bæðe sama*n* af þ*v*i at h*ann* villde misrøðo vi*ð* h*an*a drygia. oc a *maðr* þ*a*r vigt v*m* ihvaro*m*tveGia stað þot*t* misrøþan hafe e*igi* tekiz. Þar er *maðr* vegr v*m* þa cono e*ða* viðr a m*anne* er e*igi* hef*ir* tekiz misrøðan *oc* var ti*l* stýrt þ*a*r e*i*go ein*ir* vetva*n*gs b*var* at scilia hvartveGia v*m* vigit e*ða* v*m* þav a v*er*c se*m* e*r*o *oc* s*v*a v*m*

---

a) Þessu mun vart finnast neitt samsvarandi í Á. M. (sbr. Á. M. c. 23, sem byrjar með þessum orðum: Ef maðr vill bva queðia oc scal hann nefna ser vatta o. s. frv.)

b) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 84, bls. 126[20]; sbr. að öðru leyti c. 81.

c) Þessi grein, sem varla mun eiga sèr neitt samsvarandi í skinnb. Á. M., er eflaust sú hin sama og komin er hèr að framan c. 77, bls. 128[8].

d) = Á. M., c. 31.

1—4) Deplunum er við bætt.

þ*at* er h*ann* vill ti*l* ohælge eno*m* vegna lata føra. En þ*a*r e*r* misrøðan tócz. *oc* eigo vigs vetvangs b*va*r at scilia v*m* vig e*ða* v*m* a v*er*c. þav e*r* ero en aðr*ir* vetva*n*gs b*var* v*m* leg orð. þ*eir* e*r* þ*a*r e*r*o næst*ir* nema alt hafe a einom vetva*n*ge v*er*it *oc* sc*o*lo þa enir sömo b*va*r scilia hvartvegia v*m* helgi m*a*nz oc ohelgi. Þ*at* e*r* m*ælt*. at þ*a*r e*r* m*að*r vegr man v*m* þa cono e*r* *mað*r a vígt v*m* en an*a*r m*að*r e*r* leg orðz sacaren*a*r aðile oc vill sa e*igi* søkia söcna þa er rett at sa bvi til socina[1] e*r* vigit hef*ir* vegit oc søke þ*at* mál e*ða* sele avðro*m* m*a*nn*e* sva sem[2] h*ann* se rét*t*r aðili at. Þ*ei*r m*enn* e*r* v*er*ia socna sc*o*lo f*yrir* þa m*enn* er at vigi hafa v*er*it m*eð* veganda e*ða* fyr h*ann* sialfan. Þa sc*o*lo þ*eir* q*ueðia* til biarg q*u*iða allra v. vetva*n*gs b*va* þa[3] er næst*ir* v*o*ro vetva*n*gi iþan sócn*a*r q*u*iðin e*r* aber vigit e*ða* sáren v*m* þ*at* se*m* þ*eir* vilia h*onom* ti*l* ohelge lata føra e*ða* ti*l* varna hafa. Ef m*að*r hef*ir* vegit man v*m* kono e*r* h*ann* avigt v*m*. *oc* sc*a*l h*ann* stefna eno*m* davða m*a*nn*e* *oc* m*æ*la s*v*a. Nefne ec iþ*at* v*ætti*. at ec stefni h*o*no*m* v*m* þ*at* se*m* h*ann* ræðr a at q*ue*þa.[4] tel ec sect fe h*a*ns allt. tel ec h*ann* ohælga*n* hafa fal- (Bls 67, b.) lit *oc* eiga e*igi* k*ir*kio lægt af h*ann* vill s*v*a at q*ue*þa. *oc* q*ue*þa á h*v*ar h*ann* stefn*ir* ti*l* þi*n*gs. h*ann* a *oc* at stefna h*onom* ti*l* scog*a*r ef h*ann* vill þ*at*. *oc* telia oheilög sár h*a*ns ef h*ann* e*r* lifs.

---

1) Orðunum þa er rett — socina er bætt við, samkvæmt Á. M.

2) Orðunum sva sem höfum vèr bætt við, samkvæmt Á. M.

3) Í skinnbókinni: *queðia* biarg *q*uiðar alla vetva*n*gs b*va* o. s. frv.; oss þykir óyggjandi að orð þessi sè rangfærð og höfum vèr, því leiðrètt greinina eptir Á. M.

4) Deplinum er við bætt.

91.

[a] Þat e*r* m*ælt.*[1] ef yngri m*að*r vegr maɴ eɴ xii. vet*ra* gamall *oc* ve*r*þ*r* hann[2] e*i*g*i* lögsecr v*m* vígit eɴ frændr h*an*s sc*o*lo h*ann* gialda niðgiolld*om*. Ef yngri *maðr* viðr a m*anne* eɴ xii. vet*ra* gamall þa á *maðr* at fœra h*ann* ór hofðe[3] s*er* se*m* þa mu*n*di h*ann* ef h*ann* være fost*r*i h*an*s *eða* faðir. *oc* sc*a*l h*ann* e*i*g*i* orku*m*bl at h*on*-o*m* g*e*ra. Eɴ ef eɴ vaxne m*að*r veit*ir* h*onom* orku*m*bl ve*r*ðr hiɴ v*n*gi m*að*r e*i*g*i* oheilagr.

92. Vm vaða verk

[b] Þat e*r* m*ælt.* at e*n*gi sc*o*lo ve*r*ða vaða ve*r*c. E*i*g*i* sécz sa m*að*r e*r* avapne heldr. ef h*ann* heldr kyʀo þo at aɴaʀ hrape avapn h*an*s oc sceíniz. h*v*ar þ*es*s er þ*at* beʀ q*u*iðr at h*ann* vilde e*i*g*i* at hiɴ sceindiz á. H*v*arge[4] e*r* *maðr* hef*ir* co*m*it vapne s*in*o þa secz h*ann* e*i*g*i* þot aɴaʀ m*að*r sceiniz á. *oc* hafe h*ann* e*i*g*i* sialfr ahaldit ef þ*at* beʀ q*u*iðr at h*ann* vilde e*i*g*i* scaða h*an*s af[5] oc[6] h*ann* hafðe þar co*m*it. vapneno e*r* h*ann* vette engo*m* m*anne* scaða af. Eɴ þa biarg q*u*iðo alla sc*a*l taca or þei*m* sócn*ar* quið e*r* h*ann* e*r* vi*ð* sóttr. oc taca v. b*va* or. Ef m*að*r

a) = Á. M., c. 32.
b) = Á. M., c. 34.

1) I skinnbókinni misritað m̄ʳ (= m*a*ðr), en síðan hefir verið strykað yfir r.
2) Við bætt.
3) I útg. Árna-Magnúss. nefnd. hefir misprentazt hauþi f. havfði, sem skinnb. i Árna-Magnúss. safni hefir.
4) Ámilli g og e í orði þessu stendur ofan línu mynd, sem líkist s.
5) Hèr á eptir ritað: *oc* h*ann* hafðe h*ann* e*i*g*i* sialfr á haldit ef þ*at* beʀ q*u*iðr at haɴ vilde e*i*g*i* scaða h*an*s af, en síðan hafa orð þessi verið strykuð út.
6) Við bætt.

fest*ir* vapn sitt þ*ar* er sialft fellr ofa*n*. oc fae m*aðr* scaða af *oc* abyrgiz sa er up feste. [a] Hvar þ*ess* e*r* m*aðr* ge*n*gr[1] ti*l* fa*n*gs at vilia sino*m* e*ða* leics oc se h*ann* e*igi* le*n*gr at eɴ h*ann* vill. þa s*cal* h*ann* sialfr sic abyrgiaz ef hiɴ vill h*onom* e*igi* mein g*er*a ne*m*a h*ann* fae orku*m*bl e*ða* bana *oc* metz þa se*m* e*n*gi leicr se.

93. vm ora v*er*k.

[b] Þat e*r* m*ælt*. ef øʀ m*aðr* viðr a m*anne* *oc* s*cal* þ*at* þ*v*iat eins ora v*er*c meta ef h*ann* hef*ir* uɴit aðr a sialfo*m* s*er* þav av*er*c e*r* hæt*t* v*or*o við bana e*ða* orkumblo*m* *oc* v*er*þ*r* þo þ*v*iat eins óra v*er*c ef h*var* vilia s*v*a borit hafa. Þ*at* e*r* m*ælt*. þ*ar* e*r* ora v*er*c b*er*sc oc e*r* sa m*aðr* o øll[2] ti*l* do*m*s eɴ h*ann* v*er*ðr þa iafn secr v*m* a v*er*c se*m* o øʀ m*aðr* at öðro. (Bls. 68, a.) eɴ þ*ar* eigo m*enn* at sættaz á f*yrir* lof fram.

94. aðilþ*ir*

[c] Sonr m*anz* e*r* aðile vig sacar xvi. vet*ra* gamall. e*ða* ellre frials bore*nn* *oc* arfge*n*gr s*v*a hyɢɪɴ at h*ann* kuɴe f*yrir*[3] raða. Ef e*igi* er sonr ti*l* eþa er øre eɴ s*v*a þa a faþ*ir* þar næst. þa á bróþ*ir* sa*m*feðre þ*ar* næst. Þa abroþ*ir* sa*m*møðri þ*ar* næst. Ef brøðr e*r*o fleire sa*m*feðra

a) Þessu mun vart finnast neitt samsvarandi í Á. M. Það er líklegt, að Magnúsar konungs lagab. norsku landsl. IV, 13 og Jónsb. Mannh. 11, sbr. Kr. V. L. 6—11—6 eigi til þessarar greinar kyn sitt að rekja.

b) = Á. M., c. 33.

c) = Á. M., c. 35.

1) Ritað ofan línu.

2) Í staðinn fyrir o øll hefir skinnb. Á. M.: øll.

3) Skinnb. Á. M. bætir við: erfð.

oc eigo þ*eir* all*ir* iöfno*m* höndo*m* þ*at* e*r* þ*ei*r á taka. Ef sum*ir* vilia søkia eɴ sum*ir* sættaz á oc a sa at raða e*r* søkia vill ti*l* fullra laga. Þ*at* e*r* m*æ*l*t* at rett e*r* at þ*eir* bvi all*ir* mal ti*l* *oc* þarf engi þ*eirr*a avðro*m* at selia. Eɴ ef þ*eir* vilia all*ir* ti*l* fullra laga søkia. *oc* a v*m* ens ellzta søc at dø*m*a þe*irr*a e*r* ti*l* fullra laga vilia søkia. Eɴ ef iɴ ellre broþ*ir* selr söcna öðro*m* m*an*n*e en iɴ øre feʀ sialfr m*eð*[1] *oc* a v*m* þ*es*s söc þa at dø*m*a er siálfr feʀ m*eð*. þot m*að*r hafe handselda söc af iafn náno*m* m*an*n*e tecna se*m* sa aɴaʀ aðiliɴ e*r* sættaz vill á. *oc* s*ca*l v*m* h*ans* söc þa dö*m*a ef h*an*n* vill heldr ti*l* fullra laga sökia eɴ aðiliarn*ir* þ*eir* e*r* sialfir f*a*ra m*eð*. Þes*ir* m*enn* ero ti*l* aðilþar talþ*ir*. Eptir brøþ*r* e*r* sonr lavngetiɴ aðile. þa broþ*ir* lavngetiɴ sa*m*feðre. þa broð*ir* lavngetin*n* sa*m*møðri. Ef e*igi* e*r*o þes*ir* m*enn* til. þa a söcina eɴ nánasti niðr f*r*ialsboreɴa *oc* arfge*ngra* *oc* sa*m*lend*ra*. Ef fleire m*enn* e*r*o ia*fn* nán*ir* þa s*ca*l sa raða e*r* søkia vill. ti*l* laga. e*igi* ræðr alldr m*eð* ia*fn* náno*m* m*onno*m nema brøðro*m*. Vig söc *oc* s*v*a bøtr hv*er*fa s*v*a ikne ruɴa se*m* erfð þott .i. m*að*r se or avðro*m* eɴ fleire or oðro*m* kneruɴe. Rett er at sonr søke vigsöc xii. vet*ra* gamall oc øre eɴ xvi. vet*ra*. ef aðili lofar. en e*igi* þarf h*an*n* at taca þa söc af avðro*m*.

[a] **E**ckia asialf e*ða* mær xx.

[b] **E**f sacar aðile vill e*igi* søkia retta fars söc. þa e*r* iɴ ungi m*að*r a. eɴ xvi. vet*ra* gamall. þa s*ca*l h*onom*

---

a) Grein þá, sem hèr er ekki nema upphafið fært til á (= Á. M., c. 66), má lesa gjörvalla skömmu hèr fyrir neðan, bls. 170.
b) = Á. M., Festa-þ. c. 55, I, bls. 381[24].

---

1) Ritað með sialfr, en röðinni hefir síðan verið breytt með tilvísunarmerkjum.

rétt enom unga manne er hann er xvi. vetra (Bls. 68, b.) eða ellre at taca up söc oc scal hann sva til bua sem þa hafi hann ny spurða ef hann veít at hiɴ hefir afglapat soc fyrir honom. Rett er at hann seli þá söc ef hann vill avðrom. [a] Ef maðr er eigi fulltiði enda gøriz söc sv er hann er aðili at ef hann eigi alldr til. þa asa karl maðr soc er nanastr er fulltiði. Ef sa hefir huarke socna sótta ne sellda ne til búna eɴ v.ta dag vico er fyrstr er isumre þa er eɴ ungi maðr er orðiɴ xvi. vetra gamall. þá a eɴ ungi maðr soc sina at søkia oc at sættaz á. [b] Ef utlendr maðr nórøɴ verðr vegiɴ.

[c] Ef víg geraz a alþingi.

[d] Ef uɴit er a yngra manne eɴ xvi. vetra gømlom. þa er sa maðr aðile er vig sacar væri ef eɴ ungi maðr væri vegiɴ. Rett er at eɴ ungi maðr søki sialfr söc þa ef aðili lofar oc þarf hann eigi at taca söc af avðrom manne. [e] Ef sa maðr verðr vegiɴ er eigi er comiɴ i ætt at logom þótt hann se kendr nokorom manne at syne. þa eigo moðor frøndr vigsocna oc sva bøtr enda feʀ sva erfð. [f] Ef uɴit er aþeim manne. er fulltiðe er at aldri[1] er sva er o hyɢiɴ. at hann a eigi foʀað fiar sins. oc a sa söc er réttr er mælande máls hans. Sua scal fara vm þær sacir allſar er við hann ero gervar sem nv var tint vm

a) = Á. M., c. 70, bls. 112[22].

b) Grein sú, sem hèr er upphafið á, er líklega hin sama og lesa má gjörvalla hèr að neðan, bls. 170[4].

c) Vèr látum liggja ámilli hluta, hvort þessu sè samsvarandi greinin hèr að neðan bls. 178[1] (= Á. M., c. 52, bls. 92[21]), sbr. bls. 170[9].

d) = Á. M., c. 70.

e) = Á. M., c. 71.

f) = Á. M., c. 70, bls. 112[7].

1) Ritað þeim manne er sva er o hygiɴ. er fulltiðe er at aldri, en síðan hefir röðinni a orðum þessum verið breytt með tilvísunarmerkjum.

av*er*kiɴ.[1] [a] Eckia asialf *oc* mær tuitög e*ða* ellre at raða *y*r*ir* söco*m* sino*m* ef hlavpit er ti*l* þ*eirr*a e*ða* veit sör en miɴi h*v*art se*m* þ*ær* vilia selia e*ða* sættaz á.[2] taca e*i*g*i* miɴa eɴ lögrétt. [b] Ef utlendr m*að*r noröɴ e*ða* or noregs k*onvng*s veldi h*er* q*u*angaðr al*an*ði v*er*ðr vegiɴ. þa eigo þ*eir* m*enn* vig söc ept*ir* h*ann* er ætti ept*ir* konona ef ho*n* v*æ*ri vegin.

[c] Þriðia broðra e*ða* nanare m*enn*.

[d] Ef m*að*r v*er*ðr[3] vegiɴ eða omale.

95.

[e] Ef kona m*an*z v*er*ðr vegin su e*r* h*ann* a born með til arfs alen *oc* v*er*ðr boanden konoɴar (Bls. 69, a.) vigsac*a*r þ*eirr*ar aðile. Ef kona su a sono til arfs alna oc se þ*eir* fulltiðe oc v*er*þa þ*eir* vig sac*a*r þ*eirr*ar aðilia ia*fn*t se*m* boande *co*n*o*ɴar enda eigo þ*eir* hálfar bøtr huár*ir* við aðra. Ef e*igi* e*r* sonr oc lif*ir* faðir konoɴ*a*r e*ða* broþ*ir* sa*m*feðre. oc v*er*ðr aɴaʀ þ*eir*ra þa vigsac*a*r þ*eirr*ar aðiliɴ at helmi*n*ge. við boanda konoɴ*a*r. Ef þ*es*sir m*enn* ero e*igi* ti*l* þa a boandiɴ koɴoɴ*a*r socna. eɴ ef aɴ*a*ʀ *maðr* þ*eir*ra lif*ir* e*r* s*v*a scylldr e*r* koɴoɴi at ti*l* arfs v*æ*ri taleðr ilögo*m* oc asa bötr half*a*r við boanda koɴoɴaʀ. Eig*i* a m*að*r at vega at kono þ*eir*re e*r* kuict barn hef*ir* iq*u*iðe

a) = Á. M., c. 66.

b) Þessu finnst ekkert samsvarandi í Á. M.

c) Þessari grein mun naumast með vissu mega finna neitt samsvarandi; sbr., ef til vill, hèr að neðan bls. 173[28] (Á. M., c. 37, bls. 76.)

d) Þessi grein er eflaust hin sama og lesa má hèr fyrir neðan bls. 178[1] (Á. M., c. 52, bls. 92).

e) = Á. M., c. 35, bls. 68[18].

1 og 2) Deplunum er við bætt.

3) Ritað tvisvar, en strykað út á fyrri staðnum.

þoat ho*n* hafi s*er* ti*l* ohælgi uɴit e*ða* ho*n* se sek oc fellr ho*n* þa e*igi* cheilög. **E**f kcna su er m*eð* barne q*u*iko e*r* vegin er. þa e*r*o tuær vig sacarn*a*r *oc* sc*a*l su söc v*m* barns vigit s*v*a f*a*ra se*m* aðrar vig sacar. [a] **B**ətr allar v*m* vigsac*a*r eigo arftoco m*enn* h*v*art se*m* þ*eir* e*r*o karlar eða kon*or* hu*er*gi e*r* söc söc*ir* eða hu*er*gi se*m* aðile er. *oc* e*r* sa réttr seliande e*r* rét*t*r e*r* səkiande. [b] **M**oþ*ir* aþriðiu*n*g af vigs bóto*m* ept*ir* born sin scirborin v*ið* brəðr sa*m*feðra ens vegna. *oc* s*v*a aho*n* þ*ri*þiu*n*g rétta fars v*m* dətr sínar v*ið* brəðr sa*m*feðra. [c] Ef aɴ*a*ʀ m*a*ðr səkir retta fars söc eɴ aðile af þ*v*i at h*ann* þicciz aðile v*er*a. eɴ aðile gefr þ*v*i e*n*gi gav*m* at. at h*ann* hyɢr aɴa*n* aðilia v*er*a eɴ[1] sic. *oc* sc*a*l þa aðili eignaz þ*ri*á lute satt*a*r eɴ hiɴ fiorðu*n*g er sótte. nv þarf h*ann* at leɢia fe ti*l* sócn*a*r e*ða* ti*l* liðs *oc* sc*a*l þ*a*r af satt ti*l* taca eɴ þ*eir* scipta avðro m*eð* ser. Nv veit sa e*r* səc*ir* at h*ann* e*r* e*igi* aðile. þa ahiɴ hei*m*ti*n*g ti*l* allrar sátt*a*r slic*ra*r se*m* gəʀ vaʀ.

96.[2]

[d] **Þ**at e*r* m*æ*l*t* at huar þ*ess* e*r* logsculd*a*r *maðr* e*r* arftoco m*að*r ens vegna *oc* sc*a*lat h*ann* m*eð* söc f*a*ra. eɴ h*ann* a s*v*a mic*it* fe af bóto*m* se*m* h*ann* e*r* sculldfastr. Ef lögsculdar m*að*r v*er*ðr vegiɴ (Bls. 69, b.) þa eigo frəndr söc þa. þ*eir* sc*o*lo bioða þei*m* m*ann*e er fe hafðe átt at h*onom* ia*fn* mic*it* fe se*m* h*ann* v*ær*i sculd fastr. Eɴ ef

a) Þessu er ekkert samsvarandi í Á. M.; sbr. Á. M., c. 54.
b) = Á. M., c. 54, bls. 94[13]; sbr. Festa-þ., c. 20, bls. 333[13].
c) Þessari grein (= hèr að ofan c. 77, bls. 127[10]) finnst ekkert samsvarandi í Á. M.
d) = Á. M., c. 36.

1) Í fyrstu virðist hafa verið ritað a t.
2) Í tveim fyrstu línum kapitulans er autt bil handa fyrirsögn.

þeir bioða *eigi*. þa a söcna sa[1] er feet atte at eno*m* vegna. **Þ***at er* ef leysi*n*gr *ver*ðr vegiɴ. þa söc a sonr h*an*s frials boriɴ. eɴ ellegar f*r*ialsgiafiɴ. Eɴ ef f*r*ials-giafiɴ vegr leysi*n*gia siɴ. *oc er* leysingriɴ son lavs. þa a goðe soc þa. sa *er* iɴ vegne *er* iþi*n*gi m*eð*. Eɴ ef sa *er* allr eiɴ *oc* eigo þa samþi*n*gis goðar h*an*s. Eɴ ef þa scilr á oc *scolo þeir* þa luta m*eð* s*er*. Ef leysi*n*gr leysi*n*gsens *ver*ðr vegiɴ *oc* aþar eɴ øðre leysingr sökena.

97. v*m* vtlend*ra* m*ann*a vig.

[a] Ef utlend*ir* m*enn ver*ða vegn*ir* h*er* a l*an*ðe dansc*ir*. e*ða* sønsc*ir* e*ða* ɴoʀøn*ir*. þa eigo frændr h*an*s söc ef *þeir* ero h*er* al*an*ðe v*m* þav iii. k*onvn*ga vellde *er* or tu*n*ga er. Eɴ vígsac*a*r v*m* vig utlend*ra* m*ann*a af öllo*m* londo*m* öðro*m* en af þei*m* tu*n*go*m*. *er* ec talða nu. þa á h*er* e*n*gi m*að*r at söcia þa söc af frændse*m*is söco*m* ne*m*a faðir e*ða* sonr. e*ða* broþ*ir*. *oc* þo þ*v*iat eins þ*eir*. ef þ*eir* hafa h*er* við kaɴatz aðr. Ef m*að*r *ver*ðr vegiɴ at scipe *er* e*n*gi afrænda h*er* a l*an*ði *oc* a felage h*an*s söc. **Sa** er felagi at logo*m er* eɴ okerscare þ*eirr*a leɢr allt sit*t* fe ti*l* lags. Eɴ ef *eigi er* felagi ti*l* e*ða* vegr felagiɴ at h*onom*. þa a mavtonavtr h*an*s söc þa sa er optaz a mat við h*ann*. Nu ero mötonavt*a*r fleíre *þeir er* ia*fn* opt atto mat við h*ann*. þa scolo *þeir* luta söc eɴ hafa ia*f*nt allir bøtr. Eɴ[2] ef *eigi* ero mavtonavt*a*r[3] ti*l* þa eigo styre m*enn* söc. oc a sa þ*eirr*a *er* mest a i scipi. Eɴ ef *þeir*

---

a) = Á. M., c. 37.

---

1) Við bœtt.
2) Í fyrstu ritað ef.
3) Leiðrètting fyrir mavt*a*r.

eigo iafn micit iscipi þa scolo þeir luta með ser hverr með söc scal fara. en iafnt eigo þeir allir bøtr. Ef styri maþr vegr mann enda a hann hvarki felaga ne mötonavt. oc eigo þeir söc er scip eigo með honom. iafnt eigo þeir allar bøtr. sa a söc er mest a iscipi. scolo þeir luta með ser ef þeir eigo iafn micit iscipi. Ef styre maðr verðr veginn sa er einn er imoto neyti. eþa se (Bls. 70, a.) einn styri maðr oc vegi sa at honom. þa a goði sa söcna er sa maðr er i þingi með er land þat á er þeir bva á. Ef hann verðr veginn þa er hann ferr fra scipi til vistar oc scal et sama vm soc þa sem at hann væri at scipi veginn. Ef hann verðr vegin þa er hann er ivist með bóanda. þa aboandinn sokina. En ef boandinn vegr hann. þa a goði sa er hann er i þingi með. En ef sa er allr einn þa eigo samþingis goðar hans sökena. Ef hann er ivist með kono oc verðr hann þar veginn. Nv ef sa er nockorr i vist með henne er þingheyiande se réttr fyrir bv hennar oc asa socena[1] þá. en hon bøtrnar. En ef sa er engi þar til eða vegr sa hann. þa a goði sa er hon er iþingi með. Sua scal oc soc fara sem hann væri ivistinni veginn. til þess er hann kømr til scips alfare. En þa scal at scipi fara sva sem talit var et fyrra sumar. Ef utlendr maðr býr frønd laús oc verðr hann veginn. oc a goði sa söc er hann er i þingi með. En ef goði sa vegr hann. þa eigo samþingis goðar hans nema hinn vegne eigi börn frialsboren oc huerfr söc þa undir þann karl mann er nánastr er börnonom fulltiðra manna oc þeirra er fyrir kann raða. Sva scal fara vm vig sacir utlendra manna sem her er tínt. nema her se alande or varre tungo frændr enna vegno manna. þat ero þriðia brøðrar

---

[1] Síðustu þrír stafirnir í orði þessu eru ritaðir ofan línu.

eða nanare *menn*. *Þeir* eigo vígsa*cir* at søkia h*er* *oc* bøtr at taca. ef *þeir* co*m*a siðaʀ v́t *oc* eigo þo allar bøtr vigsac*a*r vaxta lavsar ut at ganga.

98.

[a] **O**f vig öll þav e*r* nv hefi ec talið *oc* *sv*a vm en meire sör *scolo* m*enn* e*igi* sættaz á f*yrir* alþ*in*gis lof. f*iorbavgs* *garð* v*arðar* ef m*enn* sættaz a þav́ mal er e*igi* a at sættaz á. f*yrir* lof f*ra*m. Frændr in*ir* nánösto eigo fyrst at søkia þ*a*r e*r* m*enn* sættaz a víg soc f*yrir* lof f*ra*m. en ef þ*eir* vilia e*igi* þa á (Bls. 70, b.) sa e*r* søkia vill ti*l* fullra laga. Þ*at* e*r* stefno söc *oc* *sca*l *queðia* b*va* ix. a þi*n*gi.

[b] **F**iorbavgs *garð* v*arðar* biorg þ*eirr*a m*ann*a. [ef rétt lyst er a hönd víg eða sar in meire eða hernað hafa drygðan eða brenda menn iɴe. sva at hinir havfðo bana af eða orkumbl. eða hvatki sem þeir hafa þess gert at monnom er þeir verða scylldir til at lavgum. at giallda hiɴ aptr niðgiöldum. þat ero allt stefno sakir oc scal queðia til xii.[tar] quiðar goþa þann er sa er i þingi með er sottr er.]

[c] **E***igi* v*arðar* biorg þ*ess* m*a*n*z* lengr.

[d] **E***igi* v*arðar* elðe þ*eir*ra m*ann*a. [er a ohelgum monnum hafa uɴit. oc sva þoat þeir fare a þing helgoð.]

99.

[e] **Þ**at e*r* m*ælt*. at þ*eir* m*enn* eigo e*igi* þ*in*greit*t* er sár e*ða* ben ero ahönd ret*t* lýst. eɴ ef þ*eir* f*a*ra a þ*ing*

---

a) = Á. M., c. 38.
b) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 40.
c) Þessu mun vart með vissu mega finna neitt samsvarandi.
d) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 40, bls. 80[14].
e) = Á. M., c. 39.

hælgat *oc varðar fiorbavgs garð oc* verða ónytar sac*ar* all*ar*. *oc* s*v*a varn*ir* þær e*r* h*ann* er aþili at a þ*v*i þ*in*gi. Sva *oc* þær sac*ir* all*ar* *oc* varn*ir* er sa m*að*r hef*ir* ti*l* bvnar. a þ*v*i þ*in*gi. þoat handselldar se ef h*ann* feʀ m*eð*. Eɴ ef þ*eir* m*enn* f*ar*a a alþ*in*gi *oc* sc*a*l þ*eir*re söc stefna at lögb*er*gi. Eɴ ef þ*eir* f*ar*a a oɴor þ*in*g hælgut. oc sc*a*l þ*eirr*e söc stefna hei*m*an oc q*ueðia* t*il* h*eimilis* b*va* ix. a þ*in*gi þes e*r* s*ottr* er. h*v*art h*ann* hafe co*m*it a hælgat þi*n*g siðan e*r* sør e*ða* ben v*or*o lyst ahönd h*onom*. ne*m*a søken se t*il* þ*es*s þi*n*gs búen. þa sc*a*l stefna þ*ar* ti*l* do*m*s ef vill. s*v*a sc*a*l oc q*ueðia* v*m* alþ*in*gis reið. En f*ior*-*bavgs* g*arð* v*arðar* þei*m* m*onno*m öllo*m* e*r* riða af þ*v*i m*eð* h*onom* at þ*eir* vilia efla h*ann* ti*l* þ*in*greiðar. Ef þ*eir* m*enn* f*ar*a aþ*in*g e*r* e*igi* eigo þ*in*greitt e*ða* ero þ*eir* ahælgoðo þingi *oc* v*er*ða þ*eir* þa ohelg*ir* f*yrir* a v*er*co*m*. *oc* s*v*a þ*eir* m*enn* all*ir* ef af þ*v*i ero i þ*eirr*a flocki þ*ar*. at þei*m* vilia lið veita. Þar e*r* m*aðr* hitt*ir* maɴ þaɴ a hælgoðo þ*in*gi e*r* e*igi* ætti þi*n*gført. *oc* e*r* costr at h*ann* ne*f*ne v*att*a at þ*v*i at haɴ hef*ir* hitta*n* h*ann* ahælgoðo þ*in*gi *oc* sc*a*l h*ann* søkia vi*ð* þ*at* vat*t* orðit. Ef q*u*iðr beʀ a maɴ þ*in*greiðna oc á h*ann* at q*ueðia* s*er* biarg q*u*iðar v. h*eimilis* b*va* sina h*v*art hiɴ m*aðr* lyste a hond h*onom* sár e*ða* ben af þ*v*i at h*ann* villde glepia þ*in*gför h*an*s. eɴ e*igi* af þ*v*i at h*ann* hygði h*ann* at söc saɴa*n*. *oc* ef h*ann* getr þaɴ q*u*ið. at hino*m* hef*ir* þ*at* t*il* ge*n*git *oc* v*er*sc h*ann* þa málino. þ*v*i v*m* þing forna. [a] Sac*ar* þ*es*sar all*ar* e*r* h*er* ero talþ*ar* v*m* av*er*c sc*o*lo co*m*a i þaɴ fiorðu*n*gs do*m* se*m* av*er*c hafa v*er*it ifiorðu*n*gi. Eɴ ef m*enn* b*er*iaz at fiorðunga (Bls. 71, a.) moti *oc* scolo[1] þær co*m*a iþaɴ fiorðu*n*gs do*m* se*m* b*var* ero fleire or fiorðu*n*gi q*u*add*ir*.

a) = Á. M., c. 42.

1) Við bætt.

100.

[a] A varþingom hælgoðom eða a leiðom scolo menn lysa sór i þingbrecko. eða iþeim stað er menn ero vanir at hafa upsogo. A engi sör eigo menn at sættaz þav er þar verða fyrir lof fram. Ef þeir menn lavpa þar ibúþir in er a monnom hafa unit oc varðar fiorbavgs garð þeim monnom er fyrir þeim standa ef eigi er a vetvangi. En ef a vetvangi er þa varðar scog gang. En ef þeir[1] menn standa fyrir þeim er buð eigo þar. oc verðr buðen oheilog þeirra manna við brote ef þeir ero beiddir með vatta fra gongo aðr. En þa scal bva queðia er næstir bva vetvangi þeirra manna er eigi se averc kend.

101.[2]

[b] Þat er mælt þar er menn vinaz á a alþingi. oc scal þar queðia bvða[3] quiðar iþær búþir iii. er næstar ero þeirra er iii. menn se réttir or huerre at tengðum. eigi scal queðia isutara buþir. ne suerþ scriþa búþir. En þa menn scal fyrst queðia er[4] buðir eigo ef þeir ero réttir i quoð. oc scal þa fyrst queðia er mest eigo ibuð ef eigi þarf alla.[5] þa scal boendr aðra queðia ef eigendr ero eigi réttir eða sva ef fleiri[6] þarf. en ef eigi

---

a) = Á. M., c. 43.
b) = Á. M., c. 45.

---

1) Skamstafað með stryki yfir efri partinn á þ (annars = þ *a t*).
2) Í fyrstu línu kapitulans er autt rúm handa fyrirsögn.
3) Ritað b. (vanalega = b*va*), en síðan hefir verið strykað undir staf þenna og ritað fyrir ofan bvða, ef til vill með yngri hendi.
4) Hèr á eptir ritað mest eigo i, en síðan hafa orð þessi verið strykuð út.
5) Deplinum er við bætt.
6) Fyrstu tveir stafirnir eru ritaðir ofan línu.

viðr ella þa *scal* *queðia* grið *menn.* [a] Vm *averc* oll *oc* vm fru*m*hlavp *oc* vm röð. *oc* þa laga lösto alla e*r* *menn* *ger*a a [1] alþ*in*gi aþei*m* vetvangi er m*enn* fa þ*ar* sör *oc* *scal* þ*ar* buða q*u*iðr *vm* scilia. en fru*m*hlavp *oc* av*erc* þav e*r* v*er*ða *með* m*onno*m a alþ*in*gi *scal* at logb*er*gi lysa. Þa e*r* m*enn* v*er*ða q*u*add*ir* buða q*u*iðar a alþ*in*gi *oc* hafe e*igi* af he*n*di leysta*n*. *oc* ero þ*eir* scyld*ir* et næsta sum*a*r ept*ir* at f*a*ra ti*l* alþ*in*gis. ia*fn*t se*m* þ*eir* se hei*m*a*n* q*u*add*ir*. Ef m*aðr* deyr or þeim sáro*m* e*r* h*ann* fecc þ*a*r. *oc* e*r* costr at lysa f*yrir* b*vom* v. þei*m* e*r* næst*ir* b*va* þ*a*r e*r* h*ann* andaz.

[b] Ef m*aðr* d*r*epr maɴ e*ða* sær*ir* a þ*in*go*m*. [eða aleiðum helgaðum. oc varðar þat scog ɢang enda eykz þar réttr manz hálfo. Nu vill maðr hefna sin en hiɴ er a honom hevir uɴit er lavpiɴ i búð iɴ oc standa menn þar fyrir honom. þa scolo þeir er eptir sökia beiða þess at þeir megi ganga iɴ i buðina. Nu vilia hinir þat eigi oc standa fyrir oc varðar þat fior ʙavgs ɢarð ef eigi er a vétvangi. en scog ɢang ella enda er búðin oheilog nema þeir villdi sva scilia þa at sa hafðe lavpit er þa er vanlute. Þa scal bva queðia er þar bua næstir þingino ef eigi ero þeim averk kend. Nu drepaz menn eða særaz eða vegaz a alþingi. oc eykz þa hálfo réttr þeirra manna er a er uɴit enda varðar eigi at menn stande þar fyrir monnom].

[c] Nv v*er*ða þa av*erc* m*eð* m*onno*m a alþ*in*gi e*r* ny mæli e*r*o upsögð. *oc* e*r* e*igi* þa scyllt at föra do*m*a ut *oc* *sca*l b*va* þa q*ueðia* ti*l* v*m* þ*at* mál e*r* næst*ir* b*va* þi*n*g (Bls. 71, b.) velli þ*eirr*a e*r* rett*ir* se at sculdleico*m*. *oc* at

a) = Á. M., c. 46.
b) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 52, bls. 92[3].
c) = Á. M., c. 52, bls. 93[2].

1) Við bætt.

hreýro*m*. [a] Ef *maðr* *ver*ðr vegiɴ e*ða* *ver*ðr h*ann* omale e*ða* ovite af a *ver*co*m* a alþ*in*gi. *oc* *er* sa socn*ar* aðile er a þ*in*gi e*r* scyllztr karl m*ann*a.

102.

[b] Ef m*aðr* *ver*ðr secr v*m* vig þ*at* *er* h*ann* vegr a alþ*in*gi þa er sa m*aðr* gilldr iii. m*orcom* lögavra. Sa *maðr* er oc aɴaʀ s*va* gilldr e*r* h*ann* breɴ*ir* m*enn* iɴe. En in*n* þriðe þræll sa e*r* vegr at d*rot*tne sino*m* e*ða* at d*rot*tningo e*ða* born þ*eirr*a e*ða* fostr. iiii. e*r* morð vargr. Eɴ aðr*ir* scog*a*r m*enn* allir þa e*r*o gilld*ir* viii. avrom. Þar e*r* m*enn* *ver*ða sec*ir* v*m* vig þa sc*a*l søkiande kiosa maɴ ti*l* veganda at do*m*i e*ða* at sött f*yrir* satt*ar* m*onn*-*o*m. þaɴ e*r* h*ann* vill þ*eirr*a m*ann*a er at vige v*or*o. oc sc*a*l h*ann* iþes átt telia ti*l* sac bóta *oc* s*va* a h*ann* við þaɴ maɴ hruðning*ar*. eɴ ef h*ann* gøʀ e*igi* kiosa. *oc* of telrat h*ann* ti*l* sac bóta þa ne ti*l* hruðni*n*ga.

103.

[d] Þat er m*ælt*. at m*aðr* sc*a*l stefna v*m* morð *oc* q*ueðia* *til* xii. quiðar ɢo*ða* þaɴ er sa e*r* iþ*in*gi m*eð* er sót*t*r er. Costr e*r* at q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. hei*m*an. þ*es*s m*anz* *er* s*ottr* *er* *oc* lysa söcena aþ*in*gi þ*vi* er h*ann* q*u*addi b*va* t*il*. Sa e*r* iɴ iii. costr at hræv*m* fundno*m* at q*ueðia* b*va* f*ra* hrøu*m* *oc* lysa söc a þ*in*gi. [e] Sacar þ*es*sar allar er h*er* e*r*o talþar þær sc*a*l lysa aþ*in*gi en

---

a) = Á. M., c. 52, bls. 92[1].
b) = Á. M., c. 47.
c) = Á. M., c. 48.
d) = Á. M., c. 49, bls. 87[17].
e) = Á. M., c. 62.

queðia *bva* heiman enda er rétt at lysa þær sacir allar er heiman ero quaddir bvar vm. enda er rett at stefna hvar þess er rétt er at lysa.

104.[1]

[a] Sacar þessar allar er aðilin hefir spurt þa er iiii. vicor ero af sumri eða fyr oc scal hann stefnt hafa miðvico dag þan et siðarsta er vi. vicor ero af sumre en næsta dag eptir. en bvar scolo quaddir vera lavgar dagin þan eptir á eni vii.° vico. [b] En ef hann spyr siðar söcena aðilen eða gerezc honom siðar en sva oc fyrir far dag in efsta. þa er rétt at stefna alt til þess er vii. vicor ero af sumre et siðarsta. en bvar scolo quaddir vera er viii. vicor ero af sumre. En þar er gagn quoð (Bls. 72, a.) komr til oc hafe aðrir quatt fyrir fardaga en aðrir vili queðia eptir far daga. oc scolo þeir ena sömo bva þo queðia. En ef bvar hafa fört heimile sitt a þui mele oc scolo þeir þar queðia þa sem þa átto þeir heimili er en fyre var quoðin. En sa er eptir fardaga hefr upp bva quoð scal queðia bva þa er næstir scolo bva þav missere þeim stað er hann queðr vm. Ef maþr spyr söc þa er hann er aðili at drottins dag ifardögom eða siðar. oc a hann cost at bva soc þa eigi til sócnar a þvi sumre. Enda er costr at sekia a eno næsta alþingi. oc ef sv soc er. er heiman scal queðia bva til oc scal hann stefnt hafa ef hann hygr en v.ta dag vico et siðarsta er viii. vicor ero af sumre oc sva quadda bva. anat tuegia scal alla bva queðia þa er bvet hafa fyrir en v.ta dag ifardögom eða eptir fardaga. Sacar þær allar er siðar

a) = Á. M., c. 63.
b) = Á. M., c. 64.

1) Í enda fyrstu linunnar er autt rúm handa fyrirsögn.

co*m*a vp*p* eɴ viii. v*ic*or ero af su*m*re þa er s*v*a m*æ*lt ef e*igi* er hei*man* q*u*oð til oc s*v*a þær allar e*r* s*v*a siðarla co*m*a up*p* þót*t* hei*m*an q*u*oð co*m*i ti*l*. at h*ann* mætti e*igi* fa q*u*adda b*va* þa er viii. vic*or* ero af su*m*re. þa sc*a*l þei*m* söco*m* stefna s*v*a n*ær* alþ*in*gi se*m* h*ann* vill. ef h*ann* vill þo a eno næsta al þ*in*gi søkia. Eɴ ef hei*m*an q*u*oð køme[1] ti*l* saca ef fyʀ hefðe up*p* co*m*it. *oc* sc*a*l h*ann* q*ue*ðia ti*l* þa b*va* ix. aþ*in*gi e*r* næst*ir* bva þa þei*m* stað e*r* h*ann* át*t*i v*m* at q*ueðia* ef h*ann* q*u*adde hei*man* ti*l* eɴar sömo sacar.

nymæli. [a] **E**f aðili spyʀ s*v*a siðarla vig söc.

[b] **E**f aðile e*r* utan fiorðu*n*gs. *oc* e*r* h*onom* rétt at hafa þaɴ ti*l* buni*n*g at lysa aþ*in*gi *oc* q*ueðia* b*va* hei*m*an *oc* q*ueðia* vetva*n*gs b*va* ix. aþ*in*gi. Ef s*v*a nær e*r* alþ*in*gi at uta*n*fiorðu*n*gs m*onnom* þick*ir* e*igi* ráðrú*m* ti*l* at co*m*a at bva mal ti*l* sócn*a*r a þ*v*i su*m*re h*v*atki er at þrýtr. *oc* e*r* rétt at h*ann* lýse at þ*in*glavsno*m* ti*l* socn*ar* aɴ*at* su*m*ar ef h*ann* vill. enda sc*a*l h*ann* q*ueðia* b*va* hvart se*m* h*ann* vill hei*m*an eða a þ*in*gi.

105.

[c] **E**f m*enn* hlavpaz ti*l* e*ða* særaz e*ða* ve*r*ða meɴ (Bls. 72, b.) vegn*ir* iþ*in*gför *oc* e*r* rétt at lysa f*yrir* ix. b*vom* ef þe*i*r ero þar sva ti*l* e*ða* fleíre þ*eim* er h*ann* hyɢr at e*igi* mone laga lest*ir* kend*ir* aþei*m* vetva*n*gi. enda e*r* rétt

a) Það er eigi ólíklegt, að þessu sé samsvarandi greinin hér að neðan c. 107 (= Á. M., c. 65).
b) = Á. M., c. 64, bls. 104[4].
c) = Á. M., c. 44.

1) Í fyrstu ritað kö*m*r, en síðan hefir verið strykað undir r og e ritað fyrir ofan.

at lýsa *fyrir* .v. vetva*n*gs b*vom* þei*m* e*r* rétt*ir* se at leiþ*ar* le*n*gð all*ir* i ix. b*va* q*uið*. En sa e*r* in þriði costr at þ*in*gi helgoðo at lysa at logb*er*gi ef s*v*a ner e*r* alþ*in*gi at h*ann* getr þ*ar* lyst f*yrir* iii.° sól. Þ*eir*re söc s*ca*l stefna hei*m*an at hei*mi*li þ*ess* e*r* s*o*tt*r* e*r* e*ða* ella þar e*r* h*ann* heyri a sialfr *oc* q*ueðia* t*il* ix. vetva*n*gs b*va* aþ*in*gi enda e*r* rétt at m*að*r stefni þ*ar* fyR eN h*ann* lysi fru*m*hlavp *eða* av*er*c. **R**étt e*r* at lysa þa söc a þi*n*gi *oc* søkia et sama su*m*ar. *oc* q*ueðia* vetva*n*gs b*va* aþi*n*gi ef raðrú*m* e*r* at þ*v*i fyR eN do*m*ar fare ut. Ef lyst ero av*er*c ahönd m*anne* at lög b*er*gi þav e*r* iþ*in*gforiNi g*er*þuz *oc* þo at h*ann* se þa aþ*in*gi. *oc* a h*ann* e*igi* ale*n*gr þ*in*gv*ært*. *oc* s*ca*l h*ann* sa*m*døg*r*is f*a*ra af þ*in*gi e*r* lyst er ahond h*onom*.

106.

[a] Of sac*ar* þær allar e*r* upp co*m*a v*m* alþ*in*gi s*v*a at socnar aþile v*er*ðr þa et fyrsta viss. *oc* e*r* rett at stefna hei*man* þei*m* söco*m*. hv*ar* þ*ess* e*r* m*að*r getr gagna ti*l* q*u*att fyR eN do*m*ar fare ut.

107.

[b] Þat e*r* m*ælt*. ef eno*m* vegna m*anne* e*r*o sac*ir* ahond búnar ti*l* ohælge enda f*r*egn sac*ar* aðile vígit aþ*in*gi *eða* s*v*a siðarla at h*onom* e*r* e*igi* a þ*v*i su*m*re scyllt at bva mál ti*l* socn*ar* ne*m*a h*ann* vile. *oc* e*r* rétt at h*ann* lyse þa þeg*ar* ti*l* socn*ar* *oc* søke et sama su*m*ar. Ef hiN*ir* hafa vetva*n*gs b*va* q*u*adda hei*m*an v*m* þaN vetva*n*giN e*r* hiN

a) = Á. M., c. 64, bls. 104[21].
b) = Á. M., c. 65.

fecc bana sár. Þa scal hann þa bva queðia a þingi[1] ena sömo er hinir hafa heiman quadda. Nu bva þeir siðaʀ til oc queðia þeir bva til ohælge hinom vegna a þingi oc vm þaɴ vetvang er hann fecc bana sár. þa scolo þeir queðia nott fyʀ eɴ domar fare ut til socnar eða meira méle. En sa er vm vig sekir scal queðia ena sömo bva sem hiɴ hefir aðr quadda. oc a sá hruðningar er siðaʀ queðr. (Bls. 73, a.) Nv ef eigi verða allir einir þeir er hinir quoddo oc vetvangs bvar hins manz er bana fecc[3]. oc scal sa er vm vigit sekir queðia a þingi þa vetvangs bva er hann hygʀ rettazta vera. Ef vegandiɴ hefir til ohelgi ser vercat a oðrom vetvangi við þaɴ er vegiɴ er. oc se sócnar aþileɴ aþingi. en se til ohælgi enom vegna bvit. vm þaɴ vetvangeɴ er hann fecc bana sár eða averc þar scal sócnar aþile vígsacariɴar lysa til socnar ahönd veganda bæðe vigit oc þaɴ lagalöstiɴ er hann hafðe aðr til ohælgi ser gervan við eɴ vegna oc scal hann queðia bva þá til aþingi vm þaɴ vetvang er vegandiɴ hefir til o hælgi ser vercat. við eɴ vegna. Ef eigi er sócnar aðiliɴ aþingi eɴ málin se bvin ahond enom vegna til ohælgiɴar. Nu ef frøndr hans ero aþingi næsta brøþra eða nánare oc scal sa þeirra søkia er vill vigsøc þá sva sem sa se réttr aðile. En ef þeir bregðaz vm þa á sá er scyllztr er. En ef engi er þeirra aþingi er sva scylldr se eða vilia þeir eigi søkia. þa a goðe sa með för er sócnar aðiliɴ er i þingi með. hvarz maðr er vegiɴ eða sáʀ sva at hann er eigi at føʀ sialfr at bva mál til enda vm fær engi aɴan til. Þa eigo frændr slícan cost á þvi öllo vm sökena sem sacar aðiliɴ ef hann væri a þingi enda er slíct mælt til handa goðanom. Þat er mælt. at

1) Ritað alþingi, en síðan hefir verið strykað undir fyrstu tvo stafina i orði þessu.
2) Skinnb. bætir við: aþingi, en oss virðist óefandi að orð þessi sè komin inn af misgáningi og er þeim því sleppt; sbr. Á. M. og c. 101 hèr að ofan.

hvergi er sekir þeirra manna er nv ero talþir her ef gögn beraz ihag enom vegna. Þa á at dœma hann sycnan þeirra saca er ahond honom voro[1] bunar. En vegandann sekian fullre secþ. Ef eigi er vigsacar aðile a þingi ne engi þeirra er nv ero talþir enda se malin buen til ohælgi ahond enom vegna. eN vigsökiN se eigi til buen. þa asa er vill at queðia enom vegna biarg quiða[2] allra þeirra er þarf.[3] scal hann sva bva queðia til sem aðr var tínt. at sa scyldi queðia er malen biœGe til sócnar þar a þingi. Nv hvatke er þess beR ihag enom vegna er vegande (Bls. 73, b.) ætte secr vm at verða. ef at lögom væri malen heiman buen. ahond vegandanom. þa a at dœma eN vegna sycnan þeirra saca oc sva fe hans. Jafnt scal oc þar fara er maðr verðr vegiN aþingi sem aðr var tint er socnar aðiliN er eigi a þingi. enn malin se búin til ohælgi enom vegna.

108. vm aliotz rað.

[a] Fiorbavgs Garð varðar ef maðr biðr maN aNan fara til averka með ser. eða raðe hann aliotz raðvm vm maN. Slict varðar oc hueriom er heítr. Þat er stefnu söc oc scal queðia til ix. bva heiman fra heimile þess er sottr er. Ef þeir coma isát fyrir menn oc scal þa queðia bva heiman fra sáteNe. En þa er sát er menn biðə af þvi at þeir hygia þar til averca við menn eða þaðan til at[4] fara. EN ef þeir hittaz a þott þeir hafe hlavpit fyRe er setit er fyrir. oc falla hinir ohælgir er

a) = Á. M., c. 85.

1) Í fyrstu ritað ero, en síðan leiðrétt þannig.
2) Ritað: biargquiða. en vigsöken, en síðustu orðin hafa verið strykuð út aptur.
3) Deplinum er við bætt.
4) Ritað ofan línu.

fyrir hafa setit. *Þat er*. at m*anne varðar fiorbavgs* garð aliótz rað öll þott *eigi* co*m*i fr*a*m. en *scog gang* ef fr*a*m k*o*mr.

[a] Ef *maðr* ræðr ðrep raðo*m* v*m* man. [eða sar ráðum. eða aliótz raþum huerigo þeirra sem hann ræðr oc scal um þav søkia sem fram coma. þoat hann reðe þar ðrep eða sár er ben kømr fram. Ef maðr hefnir ðrepi frum lavps. þa scolo vetvangs bvar scilia vm frumlavp. en xii. quiðr vm drep. Þav ero ráð sva at maðr sva røðr vm annan. ef hann mælir þat fyrir mønnom nokot at hin se þa bana at nær en heilendi at fir. ef þat quæmi fram er hann mælte].

[b] *Þat* ero aliótz ráð ef m*a*ð*r* gilldr*a*r *til* þ*es*s at vapn scyli falla a man e*ð*a fliuga at h*onom* e*ð*a anar vaðe nockor. sv*a* oc ef m*a*ð*r* visar m*anne* aforoð e*ð*a þar er olm kycvende e*r*o f*yrir*. Of þær sac*ir* allar s*c*al *bva* q*ueðia* hei*m*an þ*að*an fr*a* er sa fecc scaða. En ef h*onom* v*a*rð e*igi* mein at *oc* v*a*r þo ti*l* stýrt. þa s*c*al q*ueðia* h*eimilis* b*va* þ*es*s er sót*t*r er. *Þat* sagðe guðm*vn*dr lög at vettva*n*gs b*va* ix. s*cal* q*ueðia* v*m* aliótz ráð þav e*r* a véttva*n*gi ero raðen *oc* þ*a*r co*m*a fr*am* en*n* h*eimilis* b*va* ix. v*m* aliótz ráð þav öll e*r* e*igi* co*m*a fr*a*m. *oc* s*cal* q*ueðia* ix. h*eimilis* b*va* ti*l* þ*es*s er reð aliótz rað.

109. v*m* brenor.

[c] *Þat* er m*ælt*. ef m*a*ð*r* biðr man f*a*ra m*eð* s*er* at br*e*na men ine e*ð*a fe m*anna* oc v*a*rð*a*r þ*at* fiorb*a*v*gs*

---

a) Viðaukinn er tekinn eptir Á. M., c. 75, bls. 117[3].
b) = Á. M., c. 75, bls. 117[14].
c) = Á. M., c. 86.

garð. oc sva hv*er*io*m* er heítr *oc* sc*a*l q*ueðia* heim*ili*s bv*a* ix. hei*m*an hv*er*s þ*eirr*a. Ef þ*eir* co*m*a aför *oc*[1] taca elld *oc* sc*a*l þa q*ueðia* þ*a*ðan bv*a* er þ*eir* toco elldiɴ. En m*eð* ellde tecno*m* ti*l* breɴo þa falla þ*eir* ohelg*ir oc* v*arðar* sco*g* ɢan*g*. Eɴ ef þ*eir* breɴa m*enn* iɴe e*ða* fe m*anna oc* v*arðar* sco*g* ɢan*g*. *oc* sc*a*l bv*a* q*ueðia* hei*m*an fra brennostaðnom[2] . . . .

. . . .

. . . .

a [109 a].

[Þat er mælt ef scógar manna vig verþa at sva scal fara sem nu mvn her talit. Þar er menn taka scogar maɴ oc scolo þeir eigi lengra með haɴ fara en avrdrag þaðan fra er þeir eigo at vega at honom. Þeir scolo hræ hylia. þar er hvartki se akr ne eng oc eigi þar er vavtn þav se er til bøia falle oc lengra fra garðe manz eɴ ordrag. Ef þeir hylia eigi hræ scógar manz oc varðar þeim þat iii. marca secð. Eɴ ef þeir vega þar at scógarmanne er fra er scilt. oc varðar þat iii. marca secð. oc a domr at døma þat at þeir føri scogar manniɴ abrott a xiiii. nóttom enom næstum. oc asa maðʀ savc þa er lanð á. En þviat eino sekiaz þeir at með favr scogar manz

a) Eptir eyðuna ræðir um skógarmanna víg og virðist þar byrja í miðju efni; höfum vèr því prentað hèr upphafið á efni þessu eptir skinnbókinni í Árna-Magnúss. safni, Á. M., c. 109, 110, og byrjunina a c. 111. Fyrnefndu tvo kapitulana nefnum vèr, eptir kapitulanum hèr næst áundan, 109a. og 109b. Fyrir hvorugum þeirra er nein fyrirsögn í skinnbókinni.

1) Í fyrstu ritað *með* en síðan hefir orð þetta verið strykað út, en *oc* ritað uppyfir.
2) Hèr byrjar eyða sú, sem getið er um í formálanum. Orðunum *fra brennostaðnom* er bætt við eptir getgátu, samkvæmt Á. M.

þoat þeir fare lengra með hann en ordrag. ef þeir kasa hann i aɴars manz lanðe en þeir tóco hann. Eɴ ef þeir vilia føra scogar maɴ til handa þeim er secþi hann. oc er þeim þat rétt. oc scolo þeir buɴdiɴ føra. oc bioþa lið sitt at fylgia þangat til sem hann vill at honom vega. Ef sa er secðe lætr undan ganga scogar maɴinn. oc varðar honom þat scog ɢang. oc eigo þeir menn söc þá er honom førðo manniɴ enda er hann af biorgum öllom við aðra menn vm scogar maɴiɴ. Ef sa maðr er secþi sendir scogar mann a hendr avðrom monnom eða bergr hann honom i nokoro. þa er hann af biorg allri við alla menn aðra enda varðar honom scog ɢang oc a hverr er vill at søkia hann vm þat. at hann hafe borgit scogar manne þeim er hann secðe siálfr vísvitande oc lata varða scog ɢang oc telia hann af biorgum öllom scogar manzens. oc telia ser sakirnar. Engi maðr sekz a þvi þoat mat gefi scogar manne þa er menn føra hann hinom er secði. Þar er menn vega scogar maɴ oc a sa giolld at taca er fyrstr com vápnom a hann. Eɴ ef þeir elta hann a vápn eða a foroð. oc eiga þeir þa allir iofnom havndum giolldin. enda sva ef þeir føra hinum er secðe. oc scolo þeir luta huerr þeirra heimta scal].

[109 b].

[Ef scogar menn hlavpa i avðna hús eða i sel ubygð oc eigo menn þa at briota hvs þav ef vilia til þeirra eða breɴa ef þeir mega eigi søkia þá aɴan veg. Giallda scolo þeir hus hinom er átti sva sem bvar v. virða við bók. Ef scogar menn lavpa i hus þav fyrir monnom er syknir menn ero iɴe firir. þa eiga þeir er eptir søkia at beiða hina sykno menn ut gongo. Eɴ ef þeir vilia eigi ut ganga oc varðar þeim þat scog ɢang ef scógar monnom verðr biorg

at. Þoat maðr brioti hus til scogar manna oc verðr hus oheilagt oc sva syknir menn ef fyrir scogar monnom standa. en giallda scal þeim avvisla bötr sem hvar v. virða er hus átte ef þeir ganga eigi ut. Eigi scal breɴa þav́ hus til scogar manna er eigi ero avðna hus. Ef scogar menn hafa iafnmikit lið eða meira sem hinir er iɴi ero með þeim oc na þeir eigi ut göngo fyrir scógar mönnom oc varðar þeim þa eigi við lavg iɴi vistin ef þeir fá þaɴ biarg quið. at þeir mætti eigi ganga eða þørði þeir eigi. Ef þrælar eða logsculdar menn vega scogar maɴ þa eiga þeir menn giolldin at taca. er fe eigo at þeim monnom er vago scogar maɴ].

110.[1]

[Lysa scal maðr samdögris ef hann vegr scogar maɴ oc segia til þess logfostum manne. Eɴ ef hann segir eigi samdøgris til. þa ma hann eigi heimta giölld scogar manzens. En þviat eins scal þat morð vera scogar manz drepit ef quiðr beʀ þat at hann villdi leyna þvi].

[2] (Bls. 74, a.) Rett er at vega scóg*ar* m*enn* ti*l* sycno *scogar* m*onno*m þei*m* e*r* sættaz ætti á sac*ar* þær e*r* þ*eir* yrði sec*ir* v*m* aðrar eɴ þiof sac*ir*. Ef sycn m*aðr* vegr *scogar* maɴ ti*l* sycno oðro*m* *scogar* m*anne*. Þa ve*r*ðr sa *scogar* maðriɴ f*er*iande þeg*ar* e*r* eiɴ *scogar* m*aðr* e*r* ti*l* sycno h*onom* vegiɴ. Nv vegr h*ann* aɴan *scogar* maɴ eɴ ti*l* sycno h*onom* þa verdr hiɴ f*ior*b*avgs* m*aðr*. Eɴ ef h*ann* vegr iɴ .iii. þa v*er*ðr hiɴ alsycn. Slíct munar *oc* sycna *scogar* m*anz* þótt h*ann* vegi sialfr aþ*ra* *scogar* m*enn* ti*l* sycno s*er* siálfo*m*. Hvart se*m* vegr sycn

1) Fyrirsögn i skinnb. i Á. M. safni: At lysa scogar manz vigi.

2) Hèr byrjar málið eptir eyðuna (sbr. Á. M., c. 111, bis. 159[12]). Orðunum Rett er at er bætt við eptir getgatu.

m*að*r ti*l* sycno *scogar* m*anne* e*ða* vegr h*ann* siálfr ti*l* sycno s*er*. Nv sa þ*eirra* se*m* vegr oc *sca*l segia þ*at* at h*ann* vill sycno þ*ess* m*anz* e*ða* sina hafa f*yrir* *scogar* m*anz* giolld oc segia v. b*vom* þa e*r* þ*eir* lysa vigino. H*ann* *sca*l slica sycno segia vp*p* a valt se*m* þa e*r* ti*l* vegit. *Þat er mælt.* at fleire m*enn* mego vega ti*l* sycno eino*m* *scogar* m*anne* ef vilia. *sca*l hv*err* þ*eirra* lysa f*yrir* v. b*vom* at þ*eir* vilia þei*m* m*anne* ti*l* sycno vega. Enda e*r* h*ann* *scogar* m*að*r f*er*iande e*r* .i. e*r* vegiɴ. eɴ f*iorbavgs* *mað*r ef ii. ero vegn*ir*. en alsycn e*r* iii. ero vegn*ir*. En vi*ð* þa m*enn* eina e*r* h*ann* sycn e*r* sp*ur*t hafa þa sycno h*an*s e*r* ti*l* er vegit aðr lyst e*r* at lög-b*er*gi enda *sca*l segia et næsta su*m*ar ept*ir* ti*l* hu*er*rar sycno h*onom* e*r* vegit[1]. Þar e*r* þræll verdr *scogar* maðr[2] v*m* víg d*r*ott*in*s sins e*ða* d*r*o*t*tni*n*gar. þ*eir* e*r* taca h*ann* scolo føra h*ann* iɴa*n* fiorðu*n*gs ti*l* handa þei*m* m*anne* e*r* secte *scogar* maɴ þaɴ eɴ sa *sca*l høɢ*v*a af *scogar* maɴíno*m* he*n*dr *oc* fötr *oc* láta lifa meþ*an* vill. Ef sa e*r* secþi vill e*igi* høɢ*v*a af *scogar* maɴeno*m* he*n*dr oc føtr *oc* v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð*. en þa söc eigo þ*eir* vi*ð* h*ann* er h*onom* förðo. ef þ*eir* vilia e*igi*. þa á sa soc e*r* sökia vill ti*l* laga. Ef m*enn* drepa *scogar* maɴ þaɴ ti*l* heliar iɴa*n* fiorðu*n*gs *oc* vilia e*igi* føra þei*m* e*r* secþi ef þ*eir* mátto h*ann* søkia aɴa*n* veg eɴ vápno*m* *oc* v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* ɢ*arð*. En þa soc asá e*r* secþi *scogar* m*anninn*. Vta*n* fiorðv*n*gs m*enn* eigo cost h*v*artz þ*eir* vilia at meiða *scogar* maɴeɴ þ*ess*a lund se*m* sa e*r* secþi e*ða* færa h*onom* h*ann* elleg*ar*.[3]

---

1) Hèr á eptir ritað aðr lyst er at lögbergi, en síðan hafa orð þessi verið strykuð út.

2) Leiðrètting fyrir maɴ, sem mun hafa misritazt vegna þess að ritarinn hefir, að því er virðist, skrifað í fyrstu vegr í staðinn fyrir verdr næst fyrir framan.

3) Deplinum er við bætt.

(Bls. 74, b.) þeir ero scylldir at pina hann til sagna oc hafa v. bva til ena næsto. þeim varðar fiorbavgs garð er pina hann ef þeir segia eigi satt fra orðom hans eða leyna þeim. Sva et sama scal fara vm sculldar menn þa er at lögom ero isculd tecnir oc er sagt til at lögbergi. Jöfn er sócn við þa sem iNan fiorðungs menn. oc ef þeir gera eigi þeirra aNat tveGia oc scal queðia ix. bva til a þingi. Eigi er manne scyllt at drepa scogar maN þott hann hitte hann at mále ef hann tecr hann eigi oc ræðr honom eigi biarg ráð nema hann hafe sectan. Sa maðr er vegit hefir scogar maN scal lysa soc iþingbrecko eða at logbergi til scogar manz giallda mörc lög avra ahönd goða þeim er hann er iþingi með oc samþingis goðom hans. oc öllom þing monnom þeirra.[1] lysa til gialda oc til ut gongo. hann scal fa þa menn ii. er þat leGi undir þegn scap siN at þeir voro keNendr at þeim scogar manne. oc sa maðr var þar vegiN sem hiN[2] segir. Ef hann hefir eigi saNaðar menn. þa scal hann queðia heimilis bva sina v. hvart sa væri þar vegiN eða eigi. Domr a at døma mörc log avra ahönd þeim Goðonom oc iafn micit or þeirre mörc ahönd hueriom þeirra iii. oc þing monnom þeirra. oc scal døma eindaga a þvi fe fyrir buðar durom hvers þeirra goðaNa þa er eina nótt hafa menn verit a þingi. En[3] Goði sa er hann a eigi buð scal giallda fyrir buðar dúrom samþingis Goða sins. En Goði scal heimta at þing monnom sinom oc scolo þeir lata fylgia þingfarar cavpi. Ef maðr vegr scogar maN þeirra nockorn .iii.[4] er dyRe ero oc scal hann lysa soc

---

1) Depl̄num er við bætt.

2) Hèr á eptir ritað var, en síðan hefir verið strykað undir orð þetta.

3) Í fyrstu ritað Ef.

4) Í skinnbókinni í Á. M. safni: iiii., og stendur það einnig heima við c. 102 hèr að ofan (= Á. M., c. 47).

þa at lögbergi ahond goðom öllom alanðe her oc þing monnom þeirra. til scogar manz giallda iii. marca log-avra. lysa til þess fiorðungs doms er hann er or fiorðungi siálfr eɴ dømaz afe þat at gialda aɴat sumar dag þaɴ imitt þing iböanda kirkio garðe. sva scal gogn öll til føra sem til aɴara scogar manz gialda.

111.[1]

[a] Hy vig ero þessi ef maðr vegr þræl eða ambött fyrir manne oc varðar fiorbavgs garð. eɴ sva scal søkia sem aɴat vig. fyrir þat utan. at (Bls. 75, a.) a þingi scal queðia bva. þott fleire menn se at vigi hans eɴ .i. Drotteɴ ens vegna scal kiosa eiɴ maɴ þeirra til veganda er at voro þaɴ er hann vill. Søkiande a or fe hans ef hann verðr secr vm vigit giold þrælsens slic sem bvar hans v. søkiandans meta þræliɴ við bóc at dome. Þar er sa maðr vegr þræl manz er þingheyiande er rettr fyrir bu þess manz er þræliɴ átte at sculldleícom oc secz hann eigi á eɴ gialda a hann þræliɴ. þræll verðr o heilagr ef hann mælir við maɴ full rétti eða gørir hálfrétte. Ef drottiɴ þrælsins verðr við staddr er þrælliɴ er vegiɴ oc verðr oheilagr sa er þræliɴ vegr fyrir drottnenom oc fyrir þeim monnom er þingheyiendr mego vera fyrir bv hans a þeim vetvangi nema þrælliɴ hafe ser gert til o hælgi. A þeim vetvangi eigo menn at hefna þrælsens er hann er felldr eɴ eigi lengr eɴ sva. Ef þræll hleypr undir vápn manna fyrir drottiɴ siɴ oc varðar[2] scog

a) = Á. M., c. 108.

1) Í fyrstu línu kapitulans er autt rúm handa fyrirsögn.

2) Hér á eptir ritað h o n o m e i g i, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

gang þa vig h*an*s. ef h*ann* fær bana af. Ef d*r*ottiɴ vegr þræl siɴ oc v*arðar* h*onom* e*igi* þ*at* við lög ne*ma* h*ann* vegi h*ann* a loghælgo*m* tiðo*m* e*ða* v*m* la*n*ga fosto þa v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* oc sc*a*l q*ueðia* ix. h*va* ti*l* aþi*n*gi oc á goði sa soc er veganden e*r* iþi*n*gi m*eð*. Ef h*ann* vill e*igi* þa a sá er søkia vill. Ecki v*arðar* h*onom* vig þrælsins n*ær*gi er h*ann* vegr h*ann*. ef h*ann* vegr h*ann* u*m* þær sac*ir* e*r* f*r*ials m*að*r felli oheilagr f*yrir* slic*a*r sac*ir*. Ef *maðr* d*r*epr þræl m*an*z ovænis höɢ oc aþar d*r*ottiɴ vi. avra. eɴ þrælliɴ iii. avra. Nu ef h*ann* beʀ þræliɴ lama barni*n*go e*ða* sær*ir* h*ann* þa sc*a*l h*ann* gıallda v*er*ð þrælsens þei*m* e*r* átte slict se*m* h*var* meta við bóc enda giallda vanhagiɴ se*m* h*var* vi*r*ða ef þrælliɴ[1] v*er*ðr at o maga af þei*m* bardaga. Ef þrælar m*ann*a liostaz *oc* sc*a*l sa gialda vi. avra[2] e*r* lystr. d*r*o*t*tnino*m*. eɴ iii. þrælino*m*. Ef h*ann* a cost ti*l* þe*s*s en*n* ecki ella. Ef þrælar m*ann*a vegaz. *oc* a sa e*r* þaɴ þræl á e*r* vegit hef*ir*. h*v*arz h*ann* vill at lata søkia þaɴ (Bls. 75, b.) þræliɴ e*ða* gialda eɴ vegna þræliɴ ella se*m* h*var* meta við bóc. Ef þrælarn*ir* b*er*iaz lama barni*n*g. þa sc*o*lo eigendr fe nyta báþ*ir* iɴ heila þræl. oc báþ*ir* f*ra*m föra eɴ la*m*þa. Rett á þræll meira v*m* eiɴ lut en frials m*að*r. þræll a vígt v*m* kono sina þo*t*t ho*n* se ambótt. eɴ e*igi* afrials m*að*r vigt v*m* ambött þo*t*t ho*n* se h*an*s kona.

112. v*m* m*a*ɴ frelsi.

[a] Sa m*að*r e*r* frelse gefr m*ann*e at h*ann* sc*a*l born h*an*s f*ra*m föra. ia*fn*t er þ*at* se*m* v*m* arf. Þ*at* e*r* v*m*

---

a) = Á. M., Festa-þ., c. 43.

---

1) Leiðretting fyrir þræliɴ.
2) Getgáta, samkvæmt Á. M., f. gialda þræliɴ.

þræla at sa m*aðr* sc*a*l þa fr*a*m føra e*r* fe a at þei*m*. E*igi* v*er*ðr h*ann* fyʀ fr*i*als en h*ann* hef*ir* goldit hælmi*n*gi*nn* v*er*ðz sins e*ða* meira. þa e*r* m*ann*e frelse gefit at fullo e*r* h*ann* e*r* ilög leiddr. H*ann* sc*a*l i lög leiða goðe sa e*r* h*ann* e*r* iþi*n*gi me*ð*. H*ann* sc*a*l taca *cross* ihönd s*er*. *oc* n*e*f*n*a v*atta*. Jþ*at* v*ætt*e. at h*ann* vin*n*r eið at *crossi* lög eið. *oc* segi ec þ*at* gvðe. at h*ann* mv*n* halda lögo*m* se*m* sa m*aðr* e*r* vel heldr. oc h*ann* vill þa v*er*a ilögo*m* m*eð* oðro*m* m*onno*m. þei*m* se goþ gr*a*mt e*r* þ*v*i nit*ir* ne*m*a fe s*in*o bøte. E*igi* þarf sa m*aðr* þaɴ eið at viɴa e*r* h*ono*m v*a*r u*n*go*m* frelsi gef*it*. Hálfan rétt sc*a*l h*ann* taca e*r* h*ann* kø*m*r a iarls iorð. en þa alla*n* oc full*a*n e*r* h*ann* kø*m*r a k*onvng*s iorð. Peɴi*n*g sc*a*l h*ann* gefa goða þei*m* e*r* h*ann* leiþ*ir* ilög. þ*at* sc*a*l hiɴ tiunde lutr eyris. þei*m* þræli sc*a*l h*ann* frelsi gefa e*r* h*ann* hev*ir* fulla v*er*ð avra fy*rir* fundit. Nv gefr h*ann* þei*m* frelse e*r* h*ann* hev*ir* e*igi* fullo v*er*ðe keypta*n*. oc ræðr h*ann* s*er* þaɴ omaga a hönd en*n* e*igi* frændo*m* sino*m* Rétt e*r* at m*aðr* cavpe ti*l* carnaþ*a*r s*er* amböt xii. avro*m* f*yrir* lof fr*a*m. Ef þræli er gefit frelse oc e*r* h*ann* e*igi* leiddr ilög eþ*a* ibrecco þa sc*a*l h*ann* hvarke taka frials m*a*nz rétt ne þræls. enda heit*ir* h*ann* þa gref leysingr. [a] Ef fe viðr afe þa sc*a*l þar avalt halfan scaða bøta sva se*m* b*v*ar v. virða.

---

a) = Á. M., Vígsl., c. 79, bls. 123[18].

bavga tal.

113.

(Bls. 76, a.) [a] Fiorir ero lavgbávgar[1]. Ein er þrimerkingr. Anar tuitog avre. Þriði tuimerkingr. Fiorðe tolf eyringr. Hofuð bavge fylgia vi. avrar bavgþac. oc þueite viii. ens fimtatigar. Tuitog aura fylgia half morc bavgþac oc þueite ii. ens fiorða tegar. Tuimerkingi fylgia iii. avrar bavgþac. oc þveite .xxiiii. Tolf eyringi fylgia ii. aurar[2] bavgþac oc þveite xvi. At enom mesta bavgæ ero iii. menn bæðe bavgbøtendr oc bavgþyggiendr faðir. oc sonr. oc bróþir. At xx. avra ero iiii. menn bæðe bavgbøtendr oc bavg þiggiendr foðor faðir. oc sonar sonr. moþor faðir. oc dottor sonr. At tuimerkingi ero en iiii. menn bæðe bavgbætendr[3] oc bavgþiggiendr. foþor broþir oc broþor sonr. moþor broþir. oc systor sonr. Tolf eyring scolo taca brøðrungar. oc systkina sønir. oc systrungar. oc sva giallda. þar ero bavgar farnir. Þeir menn er enom vegna manne ero firnare en brøðrungar eða systkina sønir eða systrungar scolo taca morc af iafn nanom frændom veg-

---

a) = Á. M., Vígsl., c. 114 (finnst ekki á skinnb. í Árna-Magnúss. safni).

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Orðin ii. aurar eru rituð tvisvar, en strykuð út á seinni staðnum.
3) Upp yfir æ i orði þessu hefir verið ritað ö eða o, líklega með yngri hendi.

andans. Næsta brøðrar vegandans sc*o*lo bøta næsta brøðr*om*[1] ens vegna ørtog ens vi. eyris. *Þeir* m*enn* *er* *ero* maɴe firnare veganda eɴ næsta brø*þra* sc*o*lo gialda halfa*n* fiorða eyre. ia*fn* náno*m* frænd*om* ens vegna. Aɴaʀa brøðra ens vegna sc*o*lo taca õrtog ens iii.[a] eyris af aɴ*a*ʀa brøðro*m* veganda. *Þeir* m*enn* *er* *ero* m*anne* firnare veganda en s*v*a. sc*o*lo bøta hálfo*m* avðro*m* eyre ia*fn* náno*m* frændo*m* ens vegna. Þriðia brøðra ens vegna sc*o*lo taca i. eyri af þriðia brøðro*m* veganda. þ*a*r fellr sac tala. Eɴ þær *ero* allar lyrit næmar sac*ir* er eyris bót kö*m*r ti*l* e*ða* meire. Ef o hælg*ir* m*enn* *ero* vegnir *oc* v*m* telrat þar ti*l* sac bóta. Nu hafa (Bls. 76, b.) fleire m*enn* at vigi v*er*it eɴ ein*n*. þa sc*a*l søkiande kiosa man*n* ti*l* veganda at do*m*i e*ða* at sött fyr*ir* sætt*a*r m*onno*m. þaɴ e*r* h*ann* vill þ*eirra* m*anna* *er* at vigi v*oro* *oc* sc*a*l h*ann* iþ*ess* ǽtt telia tit sac bota. Eɴ ef h*ann* geʀ e*igi* kiosa maɴ ti*l* oc v*m* telra*t* þá ti*l* sac bóta. Ef vig sac*a*r aðile sættiz a víg f*yrir* alþi*n*gis lof fr*a*m. þa a h*ann* ecci at hafa at niðgiølldo*m* vi*ð* aðra frændr. þ*v*iat eins sc*a*l vigsac*a*r aðili bavg taca ef h*ann* a e*igi* vigs bøtr at taca. oc s*v*a ef h*ann* tecr e*igi* fe ti*l* meire sycno vegandano*m* en sa se f*iorbavgs* m*aðr* þa á h*ann* at hafa bavgbót. Aþiliɴ ræðr sic af bavg bóto*m*. ef h*ann* før*ir* vigsöcena miðr ti*l* laga e*ða* ti*l* miɴi sátt*a*r eɴ þa m*u*ndi h*ann*. ef h*ann* scyldi feet hafa *oc* b*er*r þ*at* q*u*iðr. Ef yngri *maðr* vegr maɴ en .xii. vet*ra* gamall enda v*er*ðe e*n*gi aɴaʀ *maðr* saðr at raðo*m*. þa á aðiliɴ eiɴ öll niðgioldin. Ef vig[2] v*er*ðr olyst e*ða* ranglyst *oc* er þo iófn heímti*n*g ti*l* sac bóta oc s*v*a þot vig sokin v*er*ðe onýt ef engar metaz ohælgis varn*ir*. Nu verðr vegande

1) Hèr á eptir ritað vegan, en strykað siðan út aptur.
2) Ritað tvisvar.

secr e*ða* d*r*epiɴ *oc* e*r* þo slíc hei*m*ti*n*g þa ti*l* niðgiallda se*m* aðr. Bavg*a*r all*ir* sc*o*lo uppi v*er*a huegi marg*ir* e*r* bøtendr e*r*o e*ða* huegi e*r* m*a*rg*ir* við takendr e*r*o. *oc* sc*a*l e*n*gi *maðr* meiro*m* bavgo*m* böta eɴ taca. En*n* mesta bavg sc*a*l taca faðir. oc sonr. *oc* b*r*oþ*ir* ens vegna m*anz* oc taca af föðor *oc* søne. *oc* b*r*oþ*or* veganda. *oc* sc*a*l morc taca h*v*aʀ þ*eirr*a or bavgino*m* oc ii. avra þacs *oc* þ*ve*i*t*e .xvi. enda sc*a*l s*v*a hu*er*r hin*n*a gialda. ef þ*eir* e*r*o allir ti*l* huar*ir*tueɢio. Nu e*r* eiɴ sonr ens vegna m*anz* eɴ brøþ*r* marg*ir*. *oc* sc*o*lo brøðr þo eina morc t*ac*a. oc i. søn*ir* þot*t* þ*eir* se m*a*rg*ir*. eɴ b*r*oþ*ir* .i. enda sc*o*lo veganda frændr s*v*a scipta gialdeno m*eð* s*er* þót*t* e*i*g*i* se ia*fn* m*a*rg*ir* brøðr se*m* søn*ir*. Ef bæðe lif*ir* sa*m*feðri bróþ*ir* *oc* aɴaʀ sa*m*møþri b*roðir* ens vegna þa sc*a*l sa*m*-möðri broþ*ir* taca or morkiɴe .ii. (Bls. 78, a.[1]) lute eɴ sa*m*-feðre[2] iii. enda sc*a*l h*ann* eiɴ hafa þak *oc* þ*ve*i*t*e. faþ*ir* sc*a*l taca ii.[a] lute b*av*gs ef e*i*g*i* e*r* sonr ti*l*. oc so*n*r .ii. lute ef e*i*g*i* er faþ*ir* til. Nv lif*ir* i. scap þiggiande at hof*uð* bavge hv*er*gi þ*eirr*a er er oc sc*a*l h*ann* fulla*n* bavg taca m*eð* þake *oc* þ*ve*i*t*u*m*. Nu lif*ir* h*v*árki ens vegna m*anz* f*aðir* ne so*nr* oc lifa þo brøðr bæðe sa*m*feðra *oc* sa*m*møðra. sum*ir*. þa sc*o*lo sa*m*møðra brøðr taca ii. lute bavgs eɴ sa*m*feðra brøðr iii. lute enda sc*o*lo þ*eir* hafa þac *oc* þ*ve*i*t*e*n* öll. Nu lif*ir* f*aðir* e*ða* so*nr* *oc* sa eiɴ broþ*ir* e*r* sa*m*møðri e*r*. þa sc*a*l h*ann* taca af b*av*gino*m* fulla*n* broþ*or* luta s*v*a se*m* h*ann* se sa*m*feðri ef aɴaʀ eiɴ e*r* þ*eirr*a ti*l*. En ef bæðe e*r* ti*l* f*aðir* oc so*nr* *oc* sa[3] .i. b*roðir* e*r* sa*m*møðri e*r*. þa sc*a*l b*roðir* taca af bavgeno*m* hálfo*m* vegno*m* peɴi*n*gi miðr eɴ halfa*n* .vi. eyri oc ein*n*

---

1) Ætti að réttu lagi að vera bls. 77, a., o. s. frv.

2) Leiðrétting fyrir sa*m*møðre.

3) Í skinnbókinni: oc a sa.

eyri þacs oc *þveite* viii. Nu *er* e*n*gi scapþiGiande *til* at havf*uð* b*av*ge ne*ma* b*roðir* sa*m*meþri. þa *scal* h*ann* taca b*av*giɴ fulla*n* *oc* þac. en[1] e*n*gi *þveite*n. Eɴ ef *eigi* *ero* scapbøtendr *til* havf*uð* bavgs. þa *sco*lo viðtakendr all*ir* ia*fn*t missa af io*f*no[2] fe. sva a valt se*m* *þeir* *ero* *til* talþ*ir*. Aɴaʀ b*av*gr *er* tuitög avre eɴ þaɴ b*av*g *scal* taca f*oðor* faþ*ir*. *oc* s*onar* so*nr*. m*oðor* faðir. *oc* dott*or* s*onr* ens vegna. *oc* taca af iiii. m*onno*m þei*m* *er* ia*fn* nan*ir* *ero* veganda. þaɴ b*av*g *scal* v. deila m*eð* þei*m* *oc* *scal* f*oðor* f*aðir* *oc* s*onar* so*n*r hafa iii. lute b*av*gs oc þoken oc *þveite*n öll. eɴ m*oðor* f*aðir* *oc* d*ottor* s*onr* ii. lute. Nu ef aɴaʀ eiɴ *er* *til* f*oðor* f*aðir* *eða* s*onar* so*nr*. eɴ hin*ir* baþ*ir*. *oc* s*v*a þótt aɴ*a*ʀ eiɴ se þ*eirr*a *til* m*oðor* f*aðir* eþ*a* d*ottor* s*onr* eɴ þes*ir* báþ*ir* þa *scal* þo s*v*a b*av*geno*m* *til* scipta se*m* aðr v*a*r u*m* tínt enda heita þ*at* b*av*gilde *er* þ*eir* m*enn* taca er karlsift *ero* co*m*n*ir*. Eɴ þ*at* heita nef gilde *er* þ*eir* m*enn* taca *er* kuensift *ero* co*m*n*ir*. þót*t* allm*a*rg*ir* se s*on*ar s*ynir* *eða* dótt*or* s*ynir* oc takat þ*eir* þa meira lut b*av*gsens en*n* aðr. *oc* s*v*a þ*a*r *er* aðr*ir* b*av*gþiGiendr *ero* þa *scal* ia*fn*t hv*er*fa i alla kneruɴa. (Bls. 78, b.) þot*t* i. *maðr* se or öðro*m* kne ʀuɴi eɴ or öðro*m* all m*a*rg*ir* ef þ*eir* *ero* hvar*ir*tveGio or nef gilde *eða* hvar*ir* tueGio or b*av*gilde. Nu *ero* eng*ir* scapþiGiendr at .xx. avra ne*m*a f*oðor* f*aðir*. *eða* s*on*ar s*onr* *oc* *scal* h*ann* fullan b*av*g taca. m*eð* þake *oc* *þveito*m. Eɴ ef eng*ir* ero *til* ne*m*a m*oðor* f*aðir* eþ*a* d*ottor* s*onr* þa *sco*lo þ*eir* þo taca fulla*n* b*av*g[3] *oc* þacþan eɴ e*n*gi *þveite*. Tui m*er*ki*n*g ens vegna f*oðor* b*roðir* *oc* broþ*or* s*onr*. m*oðor* b*roðir* *oc* systor s*onr* *sco*lo taca af þei*m* m*onno*m

1) Á. M. bætir við eigi.
2) Ritað io*f*no*m*.
3) Sleppt úr í Á. M.

iiii. er iafn nánir ero veganda oc scal moðor broðir oc systor sonr hafa ii. lute bavgs. enn foðor broðir oc broðor sonr iii. lute. enda scolo þeir hafa þac oc þueíte. Nv ef foðor brøðir eþa broðor sonr er[1] til bavgs einn. þa scal hann þo bavg taca fullan með þake oc þveitom. En ef moðor broðir eða systor sonr er ein til bavgs. þa scal hann þo fullan bavg taca oc þactan enn þveite engi. At þvi hofe scal þeim bavg scipta inefgilde sem xx.[tog] avra. Tólf eyring scolo taca brøðrungar oc systkina sønir. oc systrungar ens vegna. oc taca af þeim monnom öllom er iafn nánir ero veganda[2]. þan bavg scal en v. deila með þeim oc scolo brøðrungar taca iii. lute bavgs oc þac oc þveite. en systrungar oc systkina synir ii. lute bavgs.[3] þott ein se brøðrungr en all margir systrungar. eða systkina synir þa scal hann þo taca allan brøðrungs lut. Nu er systrungr ein en all margir brøðrungar oc scal hann hafa allan systrunga lut. Jåfn micit scolo systkina synir taca af þvi nef gilde sem systrvngar[4]. En ef engi er til nema brøðrungr i. oc scal hann þo taca bavg fullan með þake oc þveitom. Nu er engi þeirra til nema systrungr i. þa scal hann þo taca bavg fullan oc þac með oc þveiten engi. Nv ero engir scapþiGiendr til at þrimerkingi en scapbøtendr se til. þa scal foðor faðir oc sonar sonr. moðor faðir oc dottor sonr taca höfuð bavg scerðan hálfri mörc oc scal þeim bavg sva scipta inefgilde sem xx.[tog] avra. Sin bavg scolo þeir taca með þake oc þveitom. en aldregi (Bls. 79, a.) scal skerþom bavge þac fylgia. ne þveite. Nv ero engir til nanare bavg-

---

1) Við bætt.

2) Í skinnb.: iafn nánir ero vega oc ta, en síðustu 4 stafirnir hafa verið strykaðir út aptur.

3) Deplinum er við bætt.

4) Leiðrétting fyrir systrvngom.

þiciendr en *foðor broðir* oc *broðor sonr oc systor sonr* þa *scolo þeir* taca iii. b*av*ga[1]. Sin b*av*g *scolo þeir* taca m*eð þveitom* fulla*n* oc þacþan. en höf*uð* b*av*g sk*er*þan mörc en xx.tog avra scerðan hálfre morc. þa *er*o all*ir* b*av*gar tuim*er*ki*n*gar. þ*v*iat eins *sco*lo *þeir* s*v*a taca ef nockor*ir* ero scapbotendr at hv*er*io*m* b*av*ge. enda *sco*lo *þe*ir ia*fn*t taca þot*t* nefgillldi*n*gar ein*ir* se ti*l*. tokon*ar*. e*ða* s*v*a ti*l* giallzens. En ef eng*ir* lifa ib*av*ggillde ens vegna ne*ma* brøðru*n*g*a*r e*ða* systrungar e*ða* systkina s*ynir* en scapbotendr se ti*l* iöllo*m* stoðo*m* þa *scolo þeir* taca iiii. bavga. Sin b*av*g *sco*lo *þeir* ta*c*a fullan oc þac m*eð oc þvei*te. *þeir sco*lo oc taca hof*uð* b*av*g scerðan hálfo. þa v*er*ðr þ*ar* en*n* meste b*av*gr at minzta b*av*ge. *þeir sco*lo en taca xii. avra at *foðor* foðor b*av*ge xii. avra. at b*r*o*þor* s*onar* b*av*ge. Þa e*r* xx.tog avre sc*er*þ*r* morc. en tuim*er*ki*n*gr hálfre mörc. Engo*m* b*av*ge *sca*l þac ne *þvei*te fylgia ne*ma* brøðru*n*ga b*av*ge. þa b*av*ga alla *sca*l v. deila oc *sco*lo iii. lut*ir* hu*er*fa und*ir* brøðru*n*ga en ii. lut*ir* inefgillde. Nu e*r* systru*n*gr[2] i. ti*l* en eng*ir* brøðru*n*g*a*r oc *sca*l h*ann* þo taca alla b*av*ga. Ef eng*ir* lifa b*av*gþiciendr ne*ma* f*aðir* eþ*a* s*onr* eþ*a* b*roðir*. en all*ir* se ti*l* veganda frændr *þeir* e*r* b*av*go*m* *sco*lo bøta. En þa e*r* se*m* all*ir* se ti*l* ef nokor*ir* e*r*o scap bøtendr at hv*er*io*m* bavge oc *sca*l þa f*aðir* oc s*onr* oc b*roðir* taca alla b*av*ga fulla hvart se*m* *þeir* ero all*ir* ti*l* e*ða* ein *þeirr*a. *þeir sco*lo s*v*a scipta oðro*m* b*av*go*m* m*eð* s*er* se*m* sino*m* b*av*ge. oc *sca*l hof*uð* b*av*ge .i. þac oc[3] *þvei*te fylgia. Nu e*r* brøðru*n*gr ein ti*l* en engv*ir* systru*n*g*a*r ne systkina s*ynir* þa *sca*l h*ann* þo taca alla b*av*ga se*m* aðr. Nu lifa eng*ir*

---

1) Leiðrètting fyrir b*av*g.

2) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað brøðru*n*gr.

3) Getgáta fyrir n*e*.

m*enn* ib*av*gildi ens davþa ne*m*a *foðor faðir* eþ*a* so*n*ar so*nr*. m*oðor faðir* eþ*a* d*ottor* so*nr*. En all*ir* lifa i b*av*gilde veganda. þa sc*o*lo þ*eir* h*v*art se*m* þ*eir* er*o* allir ti*l* eþ*a* .i. taca alla b*av*ga fulla ne*m*a höf*uð* b*av*g .i. h*ann* sc*a*l fella halfri mörc. engo*m* b*av*ge sc*a*l þac ne þ*vei*te fylgia ne*m*a xx.tog avra. Nu lifa eng*ir* ib*av*g (Bls. 79, b.) gillde ens vegna ne*m*a f*oðor* br*oþir* e*ða* br*oðor* so*nr*. m*oðor* br*oðir* e*ða* syst*or* so*nr*. En bøtendr er*o* ti*l* i öllo*m* stöðo*m*. þa sc*o*lo þ*eir* taca alla b*av*ga. h*v*art se*m* þ*eir* er*o* all*ir* ti*l* e*ða* sum*ir*. hof*uð* b*av*g sc*o*lo þ*eir* taca sc*er*þan mörc eɴ xx. avra hafa hálfri mörc. Sɪɴ b*av*g sc*o*lo þ*eir* fulla*n* taca oc s*v*a brøðru*n*ga b*av*g. Engo*m* b*av*ge sc*a*l þac ne þ*vei*te fylgia ne*m*a tui m*er*ki*n*gi. Eɴ ef eng*ir* er*o* nánare b*av*gþiɢiendr ti*l* eɴ brøðru*n*g*a*r. þa sc*a*l f*a*ra se*m* fyʀ v*a*r v*m* tínt. Nu er*o* viðtakendr ti*l* at hof*uð*-b*av*ge *oc* at tuim*er*ki*n*gi eɴ eng*ir* at xx.tog avra. þa sc*a*l h*ann* hv*er*fa m*eð* mesta b*av*ge ef bøtendr er*o* ti*l*. Eɴ ef sa b*av*gr e*r* nockoʀ e*r* h*v*arke se ti*l* scapbøtendr ne scap-þiɢiendr *oc* fellr sa b*av*gr þa niðr. Frændr vega*n*da er*o* b*av*gs scapbøtendr. *oc* s*v*a at hu*eriom* b*av*ge sem þ*eir* er*o* ti*l* talþ*ir*. Bǫvg gilldis m*enn* veganda sc*o*lo þei*m* mu*n* meira lut reiða b*av*gs hv*er*s helldr eɴ nef gildis m*enn*. sem þ*eir* taca meira lut. er b*av*g gilldis m*enn* er*o* ens davða heldr en*n* nef gildis m*enn*. Oc s*v*a sc*o*lo þ*eir* þ*v*i gialde öllo scipta m*eð* s*er* er frændr er*o* veganda h*v*art se*m* þ*eir* ero ti*l* b*av*gs h*ver*s fleire e*ða* færi. *oc* slíco*m* lut halda up at öllo*m* reizlo*m*. þot*t* nef gilldi*n*g*a*r einir se scapbøtendr ens vegna. Frændr scolo scipta við-tököɴɪ m*eð* s*er* i öllo*m* stöðo*m*. Nv er*o* eng*ir* scapbøtendr ti*l* hof*uð* b*av*gs eɴ við takendr er*o* ti*l*. þa sc*a*l vegande bøta hofuð b*av*ge fullo*m* m*eð* þake oc þ*vei*to*m*. ef h*ann* e*r* sýcn *oc* sa*m*lendr. enda sc*a*lat h*ann* fleiro*m* b*av*go*m* bøta.

En ef h*ann* e*r* e*igi* ti*l*. þa sc*o*lo þe*ir* bœta b*av*go*m* ii. er talþ*ir* e*r*o ti*l* xx.[tog] avr*a* sino*m* b*av*ge fullom oc hofuðbavge scerðom[1] hálf*r*i mörc. Nv e*r*o eng*ir* nánare bœte*n*dr en fo*ð*o*r* b*r*o*ð*i*r* oc broþ*or* so*nr*. mo*ð*o*r* b*r*o*ð*i*r* oc syst*or* so*nr*. þa sc*o*lo þe*ir* bœta bavgo*m* iii. Sino*m* b*av*ge fullo*m* *oc* ii. mörco*m* at þrime*r*kingi *oc* ii. mörco*m* at xx.[tog] avr*a*. (Bls. 80, a.) ef viðtakendr e*r*o ti*l*. Ef eng*ir* e*r*o nanare b*av*gbœtendr en brœðru*n*gar þa sc*o*lo þe*ir* bœta b*av*go*m* iiii. ef viðtakendr ero ti*l* oc xii. avr*o*m at hv*e*rio*m* bavgi. Engo*m* b*av*ge sc*a*l þac fylgia ne þ*v*e*i*te ne*m*a brœðru*n*ga b*av*ge. Nu lifa eng*ir* ib*av*g gillde ne*m*a f*a*ð*i*r oc so*n*r oc b*r*o*ð*i*r*. þa sc*o*lo þe*ir* bœta bavgo*m* öllo*m* fullo*m* ef viðtakendr ero ti*l* *oc* sc*a*l höf*uð* b*av*g ein þekia. En ef eng*ir* e*r*o bœtendr ti*l* ne*m*a fo*ð*o*r* f*a*ð*i*r oc so*n*ar so*n*r. mo*ð*o*r* f*a*ð*i*r oc dott*o*r so*n*r. þa sc*o*lo þe*ir* bœta b*av*go*m* iiii. hof*uð* b*av*ge sc*a*l bœta scerðo*m* halfri morc en*n* iii. fullo*m* *oc* þekia xx.[tog] avra ein ef viðtakendr e*r*o ti*l* all*r*a. Nv e*r*o eng*ir* bœtendr til ne*m*a föðor b*r*o*ð*i*r* oc b*r*oþ*or* so*n*r. mo*ð*o*r* b*r*o*ð*i*r* *oc* syst*or* sonr en all*ir* lifa i b*av*g gillde ens vegna. þa sc*o*lo þe*ir* böta b*av*go*m* .iiii. þe*ir* sc*o*lo bœta ii. morco*m* at hof*uð* b*av*ge oc ii. morco*m* at xx. aura en fullo*m* sino*m* b*av*ge. oc þekia þan ein. en xii. avra at minzta b*av*ge. Nu lifa bœtendr at mesta b*av*ge oc minzta. en viðtakendr e*r*o e*igi* ti*l* iöllo*m* stöðo*m*. þa scal f*a*ð*i*r oc so*n*r oc b*r*o*ð*i*r* bœta b*av*go*m* iii. fullo*m*.[2] höf*uð* b*av*ge eino*m* sc*a*l þac oc þ*v*e*i*te fylgia. Nu e*r* e*n*gi þe*irr*a ti*l* ne*m*a b*r*o*ð*i*r* sa*m*mœðre. oc sc*a*l h*ann* þa ia*fn*t allre bót uphalda ne*m*a þueito*m*. Su er oc kona ein e*r* bæðe sc*a*l b*av*ge bœta *oc* b*av*g taca ef ho*n* e*r* einbe*r*ne en su kona

---

1) Getgáta í stað þessara orða í skinnbókinni: er talþ*ir* ero ti*l* xx.[tog] avr*a* oc sino*m* b*av*ge scerðom.

2) Deplinum er við bætt.

heit*ir* b*av*grygr. En hon er dott*ir* ens davða enda se e*igi* scapþiGiande ti*l* höf*uð* b*av*gs en bøtendr life þa s*ca*l ho*n* taca þ*r*im*er*ki*n*g se*m* s*onr*. ef ho*n* toc e*igi* full sætte at vigs bóto*m* ti*l* þ*es*s e*r* ho*n* e*r* gipt. enða s*co*lo frændr a le*n*gr taca. Nu e*r* hon dótt*ir*. veganda en e*n*gi e*r* scapbøtande ti*l* höf*uð* b*av*gs en viðtakendr se ti*l*. þa s*ca*l ho*n* bøta þ*r*im*er*kingi se*m* s*onr* ti*l* þ*es*s e*r* ho*n* kö*m*r iv*er*s (Bls. 80, b.) huilo en þa kast*ar* ho*n* giolldo*m* i kne frændo*m*. Þ*ei*r m*enn* ero oc .v. e*r* sac avkar heita.[1] i. e*r* sonr þy borin e*ða* lavngetin.[2] ii. e*r* stiup s*onr*. enda ná magar .iii. Ef m*aðr* a moðor ens vegna eða dóttor e*ða* systor, þ*eir* s*co*lo taca all*ir* sama*n* xii. avra oc v. penni*n*ga vegna oc taca s*v*a h*v*art se*m* e*r* ein þ*eirr*a e*ða* allir. oc ia*f*n mikin lut hu*er*r þ*eirr*a við anan oc taca af þei*m* m*onno*m v. er ia*f*n tengþ*ir* ero veganda oc ia*f*n miclo s*co*lo þ*eir* þa bøta þott i. þ*eir*ra se ti*l* gialldzens se*m* all*ir*. En ef þ*eir* ero eng*ir* ti*l* aðr*ir* tueGio þa fellr su sac bót niðr. En ef þ*eir* m*enn* ero eng*ir* ti*l* sac bóta e*r* m*anne* se firnare en brøðru*n*gar eno*m* vegna. þa s*co*lo næsta brøðru*ngar*[3] taca þ*eirr*a lut oc þ*r*iþiu*n*gi mina en*n* hin*ir*. en sin lut allan. Nu h*v*argi þ*es*s ept*ir* b*av*ga e*r* engv*ir* ero ti*l* at taca sac bót. þa s*co*lo en*ir* scyldri a vallt þ*eir* e*r* næst*ir* ero hino*m* taca fulla*n* þ*eirr*a lut. En ef þ*eir* ero e*igi* ti*l*. þa s*co*lo en*ir* firnare oc taca hina lut þ*r*iþiu*n*ge scerðan at sins föðor bóto*m* ef bøtendr ero ti*l*. Ef scapbøtendr nokor*ir* ero[4] eigi ti*l* eptir b*av*ga. þa s*co*lo en*ir* scyldri böta allri bót. Nv ero eng*ir* en*ir* scyldri. þa s*co*lo en*ir* firnari reiða þ*eirr*a bøtr e*r* e*igi* v*o*ro ti*l* þ*r*iþiu*n*ge sc*er*þan at

---

1 og 2) Deplunum er við bætt.

3) Ritarinn virðist í fyrstu hafa skrifað brøðrar, en breytt því síðan þannig.

4) Við bætt.

sins føðor bótom. En niðr fellr su bót er hvergi ero til.¹ iafnt scolo bøtr allar huerfa i alla kneruna þær er eptir bavga ero. Ef leysingr er vegin þa scolo .xii. avrar at mesta bavge en ii. avrar at bavg þake. En at avðrom bavge x. avrar oc iiii. örtogar at bavgþace. En at iii.[a] bavge morc oc eyrir at bavgþake. En at minzta bavge vi. avrar en ii. örtogar at bavgþake. Þræl bavgar scolo þar vera er þrælar ero scap þigiendr. Nv scal ina minzto bavga segia er þræll scal þræli bøta. þar ero þveite .xxiii. at hofuð bavge. en vii. þveite at bavgþace. En at föðor foðor bavge (Bls. 81, a.) xx. þveite oc iii.² at bavg þake. At foðor broðor bavge xv. þveite oc iii. at bavg-þake. At brøðrunga bavge scolo xii. þveite oc ii. at bavg-þake. Þar scolo oc vera at sacbótom eptir bavga viii. þveite. oc þriþiungr ens v.[a] þveites. oc halft iiii.[a] þveite. oc þriþiungr ens iii.[a] þveites oc hálft anat þveite. Eitt þveite scolo taca þriþia brøðra oc sva gíalda enda verþr su sac bót minzt. þar at eins scolo þrælar bøta er þeir hafa orkost til er bøta scolo. Þeir menn ero en iiii. er náir ero kallaþir þott lifi. Ef maðr er hengðr eða kyrcþr eða settr i grof. eþa i scer. eða heptr afialle. eða illøðar mále. Þar heitir gálg nár. oc graf nár. oc sker nár oc fiall nár. Þa menn alla scal iafnt aptr giallda niðgiolldom sem þeir se vegnir þott þeir lifi. Sua er mælt at þat sumar scal niðgialda heimting up hefia er vigsökin er sett eða sótt eða hana scyldi søkia. oc er þa rétt at³ lysa þegar til sócnar ahendr þeim monnom öllom er spurt hafa vigit. Søkiande scal at domi telia frændsemi með þeim er sottr er oc veganda oc með ser oc enom vegna.

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Líklega misritað og eins er, ef til vill, um sumar aðrar af tölum þeim, sem hér eru til færðar.

3) Hér a eptir ritað søksa hana, en strykað síðan út aptur.

Siþ*an* sc*a*l h*ann* nefna v*att*a. at þ*v*i v*ætt*e. sc*a*l h*ann* q*ue*ða at ec leG þ*at* und*ir* þegnscap miN at su e*r* frændsemis tala söN *oc* rétt m*eð* oss h*v*aro*m*tueGio*m*. e*r* nv e*r* talit. en þær sac*ir* m*eð* orr. N. N. H*ann* sc*a*l oc hafa saNaðar m*enn* ii.[a] þa er þ*at* leGi und*ir* þegnscap siN at þ*eir* hyGi þa frændse*m*is tolo rétta. eN feR v*m* þav mal at aðro se*m* v*m* oNor fe víte. Rett e*r* oc at stefna hei*m*an ti*l* sac bóta. En ef sa telr aNa*n* ia*f*n scyldan e*ða* scyld*ra* e*r* sottr e*r*. þa sc*a*l h*ann* telia þa frændse*m*i f*yrir* sökianda oc viNa eið at. enda sc*a*l þa dø*m*a slict a hond hv*e*rio*m* þ*eirr*a se*m* lög beR ti*l*. enda sc*o*lo trygðir (Bls. 81, b.) co*m*a hu*er*vetna at mote sac bóto*m*. e*igi* verðr ella hei*m*ting ti*l* þ*eirr*a. Ef lyrit næ*m*ar sacar ero m*eð* m*onno*m obøttar. þa sc*a*l frænde veganda hu*er*gi deila sa*m*visto við ens vegna frænda. ne*m*a þ*v*i at eins ef h*ann* hef*ir* þar vist aðr e*ða* gisti*n*g sva tekit at h*ann* vissi e*igi* hins i þ*at* siN þ*an*gat ván. EN ef sa gør*ir* e*igi* s*v*a þa á hiN cost at v*e*ria h*ono*m lyrite sa*m*vistona. EN ef h*ann* feR e*igi* abr*ott* þa v*arðar* h*ono*m f*iorbavgs* G*arð* *oc* sc*a*l þ*eir*re soc stefna hei*m*an oc q*ueðia* ti*l* h*eimilis* bv*a* ix. a þ*in*gi þ*ess* e*r* s*ottr* e*r* at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art h*ann* hafe hafða sa*m*visto við hiN siþ*an* e*r* lyrite v*a*r varet e*ða* e*igi* oc sc*a*l þo[1] saNa frændse*m*i se*m* aðr v*a*r tínt. Ef *maðr* ryfr trygðir þar er bøtt e*r* sac bótu*m* þa eycz þar ret*t*r hv*er*s m*an*z hálfo. v*ið* þaN þ*eirr*a e*r* bøtto. enda sc*a*l a þav mál engi sættaz f*yrir* lof fr*a*m. Ef m*enn* ero e*igi* fulltiða e*ða* af l*an*ði farn*ir* þ*eir* er bötr eigo at taca. þa sc*o*lo þ*eir* hei*m*ta sit at þei*m* er þ*eirr*a lut tóco. EN ef þa v*a*r scerðom bóto*m* bøtt *oc* sc*o*lo veganda frændr þ*at* giallda e*r* afurðe. Nu v*o*ro veganda frændr eigi fulltiða e*ða* v*o*ro

---

[1]) Á. M., sjálfsagt misprentað, þa.

þeir erlendis þa *er* b*av*go*m* v*a*r bött þa s*co*lo *þeir* gialda *þat* er ti*l* *þeirr*a co*m*. þa *er* *þeir* ero full tiða. e*ða* co*m*a ut oc scipta s*v*a ti*l* se*m* nv v*a*r tint. *Þat* er silfr sac gilldt ib*av*go*m* oc s*v*a iþavco*m* oc *þveit*u*m*. er *eigi* se *ver*ra heldr eɴ v*a*r logsilfr et forna *þat* er x. pen*n*ingar *ger*a eyri *oc* meire se silfrs litr á eɴ messi*n*gar *oc* þole scor *oc* se ia*fn*t uta*n* se*m* iɴan. Enda *er* rett at giallda *þat* i lög avro*m* öllo*m*.

114. Griða mál.

[a] Allir vito atburði u*m* missætti *þeir*ra ɴ. ɴ. oc ɴ. ɴ. eɴ nu e*r*o vin*ir* *þeirr*a við co*m*nir oc vilia þa sætta. Nu selr ɴ. ɴ. ɴ. ɴ. g*r*iþ til sattar stefno *þeirr*ar *er* *þeir* hafa a q*ue*þit fir*ir* (Bls. 82, a.) sic *oc* siɴ erfingia oc alla þa m*enn* er h*ann* agriðo*m* f*yrir* at selia[1]. eɴ ɴ. ɴ. tecr g*r*ið af ɴ. ɴ. s*er* ti*l* handa oc sino*m* erfi*n*gio*m* oc öllo*m* þei*m* m*onn*om *er* h*ann* þarf g*r*ið ti*l* handa at taca. Eɴ nu *er* guð sialfr *þeirr*a fyrstr *er* baztr *er* oc all*ir* hælg*ir* m*enn* *oc* allr heilagr do*m*r. Pave at rome oc p*at*riarche[2]. k*onvn*gr váʀ oc b*ysco*par or*ir* oc bóklærð*ir* m*enn* allir. *oc* allt cristit folc. Ec nefni[3] xii. m*enn* igrið þ*es*si a mill-u*m* *þeirr*a ɴ. ɴ. oc ɴ. ɴ. *er* nu sta*n*da tuei*m* megin at málo*m* oc s*ca*l ne*fn*a þa xii. m*enn*.

[4] Siþ*an* s*ca*l sa m*aðr* er f*yrir* griþo*m* mælir nefna v*att*a ii.[a] eþ*a* fleire at þ*vi* v*ætt*e. at þessi g*r*iþ *er* nv ero

---

a) = Á. M., Vígsl. c. 112.

---

1) Skinnb. i Árna-Magnúss. safni hefir: halda.
2) Leiðrètting fyrir p*at*riache.
3) Ritað nēfni.
4) Hèr er i enda línunnar autt bil handa fyrirsögn.

nefnd s*co*lo v*er*a full *oc* favst allra m*ann*a a mille þ*eirr*a e*r* he*r* co*m*a i man*n*so*f*noð þeɴa. oc meþ*an* m*enn* ero he*r* lengst amaɴfu*n*di þesso*m*. oc hu*er*r *maðr* kö*m*r hei*m* ti*l* sins heima. oc þott optaʀ v*er*ðe fund*ir* lagðir ti*l* mala þ*eirr*a. þa s*co*lo þo g*r*iþ halda ti*l* þ*ess* e*r* s*v*a e*r* málo*m* þ*eir*ra lokit se*m* þav mego bezt lucaz. Nu heldr iorð g*r*ið-o*m* up*p* eɴ him*inn* varðar fyr*ir* ofa*n*. eɴ hafit ravða f*yrir* vtan er liɢr v*m* lönd öll þav er v*er* hofo*m* tiðende af. Eɴ a mille þessa ende marca er nu hefi ec h*er* talt f*yrir* m*onno*m. þrifiz sa m*að*r hu*er*gi e*r* þ*es*si g*r*ið rýfr er ec hefi h*er* nefnd. *oc* bindi h*ann* s*er* sua höfga byrð at h*ann* co*m*iz aldregi unda*n*. en þ*at* e*r* guð d*r*ottens gremi *oc* grið bítz nafn. En þ*eir* m*enn* all*ir* hafe guðs miscuɴ er[1] g*r*iðo*m* halda vel *oc* allra heilag*ra* arnaðar orð ti*l* allrar þ*ur*ptar siɴ*ar* við almatkan guð. se guð hollr þeim er heldr g*r*iðo*m*. en g*ra*mr þei*m* er g*r*ið rýfr hollr þei*m* er helldr. hafit heilir grið sellzc.

(Bls. 82, b.) Þ*at* ero forn lög a l*an*ðe óro ef m*að*r v*er*ðr secr v*m* g*r*iða rof at þ*eir* m*enn* xii. e*r* ig*r*ið ero nefnd*ir* eigo at taca rett ór fe h*an*s viii. aura ens fi*m*tateg*ar*. En þ*at* ero log inoregi oc alla dansca tu*n*go ef *maðr* þyrm*ir* e*igi* g*r*iðo*m* at sa m*að*r e*r* utlagr f*yrir* endi langan noreg fra*m*. *oc* feʀ bæði londo*m* sino*m* *oc* lavsa fe. *oc* s*ca*l aldregi iland co*m*a siþan.

115. trygða mal.

[a] Sacar v*o*ro a mille þ*eirr*a ɴ. ɴ. oc ɴ. ɴ. eɴ nu ero þær sett*ar* oc fe bøttar sem metendr máto *oc* teliendr tolðo

a) = Á. M., c. 113, bls. 169^{24}.

1) Leiðrètting fyrir *oc*, samkvæmt Á. M.

oc do*m*r dømþi. *oc* þiGiendr þágo oc þ*að*an báro *með* fe fullo. *oc* fr*a*m k*o*mno*m* eyre þei*m* i hond sellt[1] e*r* hafa scylde. Þit sc*o*lot v*er*a m*enn* satt*ir* *oc* sa*m*vær*ir* at ölðri oc at átte. aþ*in*gi oc aþioðstefno at kirkna sócn *oc* ik*onvn*gs húse. oc hu*er*vetna þ*es*s er m*ann*a fu*n*dir v*er*ða þa sc*o*lot þit s*v*a sa*m*sátt*ir* se*m* aldregi høfiz þ*et*ta yckar a meðal. Þit sc*o*lot deíla kníf *oc* kiotstycke. oc alla lute yckar imille sem frændr eɴ e*ig*i se*m*[2] fiandr. Ef sac*a*r g*e*raz siþ*an* amille þ*eirr*a aɴat eɴ þ*at* e*r* vel er. Þ*at* sc*a*l fe bøta eɴ e*ig*i fleín rióða. En sa yckaʀ er ge*n*gr a gørvar sátt*ir* e*ða* vegr aveíttar trygðir. þa sc*a*l h*ann* s*v*a viða vargr rækr *oc* rekiɴ se*m* m*enn* viðazt varga reka. cristn*ir* m*enn* k*ir*kior søkia. heiðnir m*enn* hof blóta. elldr up*p* breɴr. iorð grør. mögr moðor callar. *oc* moþ*ir* mög föðir. alldir ellda kyɴda. scip scriðr. scild*ir* blícia. sol scíɴ snæ leɢr. fiðr scríðr fura vex. valr flygr várlangan dag. stendr h*onom* byʀ beiɴ vnd*ir* báða vængi. himiɴ hu*er*fr heim*r* er bygðr. vindr þytr. vǒtn ti*l* sævar falla. karlar korne sá. h*ann* sc*a*l fiʀaz k*ir*kior *oc* cristna m*enn*. Guðs hus *oc* gu*m*a. hei*m* hu*er*n nema hælvite. Nu haldit þit báþ*ir* abóc einni (Bls. 83, a.) enda liɢr nu fe aboc er ɴ. ɴ. bøt*ir* f*yrir* sic *oc* siɴ erfi*n*gia aliɴ oc o boriɴ[3]. getiɴ oc ogetiɴ[4]. nefndan oc onefndan. ɴ. ɴ. tecr trygðir eɴ ɴ. ɴ. veit*ir* ævintrygðir þar æ sc*o*lo halldaz meþ*an* molld e*r* *oc* m*enn* lifa. Nu ero þ*eir* ɴ. ɴ. oc ɴ. ɴ. satt*ir* *oc* sa*m*mala hvar se*m* þ*eir* hittaz alande eþ*a* lege. scipi e*ða* asciðe. ihafe e*ða* a hestz bake arar miðla eþ*a* avstscoto. þopto e*ða*

---

1) Í fyrstu ritað sellde, en síðan hefir verið gjört úr því sellt.
2) Ritað ofan línu, ef til vill, með yngri hendi.
3) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað aliɴ, en síðan strykað undir al og ritað bor uppyfir.
4) Leiðrétting fyrir getiɴ.

þilio ef þarf*ar* g*er*vaz. ia*fn* sáttr h*v*aʀ við an*n*an se*m* faþ*ir* við son. eða sonr við foðor isa*m*föru*m* öllo*m*. Nu leGia þ*eir* he*n*dr sinar sama*n*. N. N. oc N. N. halldit væl trygðir at vilia *c*ristz *oc* allra m*ann*a þ*eirr*a er nu heyrðo trygða mal. hafe sa hylle guðs e*r* helldr trygð*ir*. en sa reiðe er ryfr rettar trygþ*ir*. eN hylle sa e*r* helldr. hafit hæilir sǽz. eN v*er* sé*m* váttar er við erom staddir.

---

lög sögo maNz þáttr.

116.

[a] Sva er eN[1] *mælt* at sa *maðr* *scal* *vera* nockoR auallt a *lan*ðe óro er scyldr se *til* *þess* at segia log *monnom*. *oc* *heitir* sa lögsogo *maðr*. En ef lögsogo *manz* missir *við*. þa *scal* or *þeim* fiorðu*n*gi taca maN *til* at segia þi*n*g scop *upp* et næsta su*m*ar e*r* *hann* hafði siðarst hei*mi*li í. Men*n* *scolo* þa taca *ser* lögsogo maN *oc* sysla *þat* fosto dag hu*err* *vera* *scal* aðr sac*ir* se lystar. *Þat* *er* oc væl ef all*ir* *menn* *ver*ða satt*ir* a eiN maN. En ef logrétto *maðr* nokoR stendr *við* *þvi*. er flest*ir* vilia oc *scal* þa luta ihu*er*n fiorðu*n*g log saga *scal* hu*er*fa. En[2] *þeir* fiorðu*n*gs *menn* *er* þa hef*ir* lutr ihag borit *scolo* taca lögsogo maN þaN se*m* *þeir* *ver*ða satt*ir* á. h*v*art se*m* sa er or *þeirra* fiorþu*n*gi *eða* or avðro*m* fiorðu*n*ge nokorv*m* *þeirra* *manna* er *þeir* mego *þat* geta at. Nu *ver*þa fiorðu*n*gs *menn* *eigi* asátt*ir*. oc *scal* þa afl raða með þei*m*. (Bls. 83, b.) En ef *þeir* *ero* ia*fn* marg*ir* er lögrétto seto eigo er siN logsogo maN vilia huar*ir*. þa *scolo* *þeir* raða er b*yscop* sa fellr[3] ifullti*n*g *með* er iþei*m* fiorþu*n*gi er. Nu *ero* lögrétto *menn* nökor*ir* *þeir* er nita *þvi* er aðr*ir* vilia.

a) = Á. M., Lögsögomannz þattr (finnst ekki à skinnb. í Árna-Magnúss. safni).

1) Þessu orði er sleppt úr i Á. M.
2) Í fyrstu ritað Ef.
3) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað er, en síðan breytt því þannig.

fáe *n*gi maɴ siálf*ir* til lögsögo. *oc* eigo enscis þ*eirr*a orð at metaz. **L**ögsögo maɴ a ilögrétto at taca þa er m*enn* hafa raðit hu*er*r v*er*a s*ca*l. *oc* s*ca*l eiɴ *maðr* scilia f*yrir*. eɴ aðr*ir* giallda sa*m*quæði a. *oc* s*ca*l iii. sum*or* sa*m*fast eɴ same hafa[1] ne*m*a m*enn* vili e*igi* breytt hafa. Or þ*eir*re lögretto e*r* lögsogo m*aðr* er tekiɴ. s*c*olo m*enn* ga*n*ga ti*l* lögb*er*gs oc s*ca*l h*ann* ga*n*ga ti*l* lögb*er*gs. oc setiaz iru*m* sít*t*. *oc* scipa logb*er*g þei*m* m*onno*m se*m* h*ann* vill. en*n* m*enn* s*c*olo þa mæla malo*m* sino*m*. **Þ***at* er oc m*æ*l*t* at lögsögo m*aðr* e*r* scylldr ti*l* þ*es*s at segia up lög þátto alla a þri*m*r su*m*ro*m* hu*er*io*m*. eɴ þi*n*gscop hu*er*t sumar. **L**ögsogo m*aðr* a up at segia sycno leyfi oll at lögb*er*gi s*v*a at meire lutr m*ann*a se þ*a*r ef þ*v*i v*m* nair oc miss*er*is tal. oc s*v*a þ*at* ef m*enn* s*c*olo coma fýʀ ti*l* alþi*n*gis eɴ x. vic*or* ero af su*m*re. *oc* tina imbro daga halld. *oc* fösto iga*n*ga. oc s*ca*l h*ann* þ*ett*a allt m*æ*la at þi*n*glavsno*m*. **Þ***at* er oc at logsogo *maðr* s*ca*l s*v*a g*er*la þátto alla up segia at e*n*gi vite eiɴa miclogi gøʀ. **E**ɴ ef h*on*om viɴz e*igi* fro þleicr ti*l* þ*es*s. þa s*ca*l h*ann* eiga stefno við .v. lögm*enn* en næsto døgr aðr e*ða* fleíre þa er h*ann* ma hellzt geta af aðr h*ann* segi hu*er*n þatt up*p*. *oc* v*er*ðr hu*er*r m*aðr* utlagr iii. m*orcom* er olofat ge*n*gr a mal þ*eirr*a. oc a lögsogo m*aðr* soc þa. Lögsogo m*aðr* s*ca*l hafa hu*er*t sum*a*r ii. hu*n*droð alna vaðmala af lögretto fiám f*yrir*[2] starf sitt. H*ann* a oc utlegþ*ir* allar hálfar þær er a alþi*n*gi ero dø*m*þar h*er*. oc s*ca*l dø*m*a eín (Bls. 84, a.) daga aþei*m* öllo*m* aɴat sum*a*r h*er* iboanda k*ir*k*i*o garðe miðvico dag imitt þi*n*g. Vtlagr er hv*e*ʀ *maðr* iii. m*orcom* er fæ lætr dø*m*a ef h*ann* seg*ir* e*igi* lögsogo m*ann*e ti*l* *oc* s*v*a hu*er*ir do*m*s upsogo

---

[1] Leiðrètting fyrir hafe.

[2] Ritað tvisvar.

vátt*ar* hafa v*e*rit. Þ*at* *er* oc þa *er* logsögo *maðr* hef*ir* haft iii. sum*or* logsögo. oc s*ca*l h*ann* þa segia up*p* þ*in*g-scop et iiii.[a] su*m*ar fösto dag in fyʀa i þ*in*gi. þa *er* h*ann* oc lavs *fra* logsogo ef h*ann* vill. Nu vill h*ann* hafa lög-sogo le*n*gr ef aðr*ir* una h*onom*. þa s*ca*l en meire lutr lögrétto m*anna* raða. Þ*at* *er* *oc* at lögsögo m*að*r *er* ut lagr iii. m*orcom* ef h*ann* k*em*r *eigi* ti*l* alþ*in*gis fosto dag in fyʀa aðr m*enn* ga*n*gi ti*l* lögb*er*gs at navðsynia lavso. enda eigo m*enn* þa at taca ana*n* logsogo man ef vilia.

---

logretto þáttr.

117.

[a] Lavgretto s*co*lo v*er* oc eiga oc hafa h*er* hu*er*t su*m*ar a alþ*in*gi. oc s*ca*l ho*n* sitia i þei*m* stað a valt se*m* le*n*gi hef*ir* v*er*it. Þar s*co*lo pallar iii. v*er*a v*m*b hu*er*fis lögréttona s*v*a viðir at ru*m*lega megi sitia ahu*er*io*m* þ*eirr*a fernar tylpt*ir* m*ann*a. þ*at* er*o* xii. m*enn* or fiorðu*n*ge hu*er*io*m* er lögretto seto eigo. oc logsögo m*að*r v*m* fr*a*m s*v*a at þ*a*r s*co*lo ráða logo*m* oc lófo*m*. þ*eir* s*co*lo all*ir* sitia a mið palli *oc* þ*a*r eigo b*yscop*ar var*ir* RU*m*. Þ*eir* m*enn* .xii. eigo logrétto seto or norðlendi*n*ga fiorðu*n*gi e*r* f*a*ra með goðorð þav .xii. e*r* þ*a*r v*oro* þa höfð e*r* þ*eir* átto þ*in*g fiog*or*. EN GOðar iii. i hu*er*io þ*in*gi. EN i öllom fiorþu*n*go*m* oþ*r*om. þa eigo m*enn* þ*eir* ix. lögrétto seto or fiorðu*n*ge hu*er*io*m* er f*a*ra m*eð* goðorð full oc forn þav e*r* þa v*oro* þriú i várþ*in*gi hv*er*io. er þ*in*g v*oro* iii. ifiorðu*n*gi hv*er*io*m*. þ*eirr*a þ*r*iGia. enda s*co*lo þ*eir* all*ir* hafa m*eð* s*er* maN eiN or þ*in*gi hv*er*io eno forna. s*v*a at þo eigniz xii. m*enn* lögrétto seto or fiorðu*n*gi hu*er*io*m*. En forn goðorð norðlendinga öll er*o* fiorðu*n*gi sc*er*þ (Bls. 84, b.) at alþ*in*gis nefno. v*ið* full goðorð ON*or* öll a l*an*ðe h*er*. Þ*at* er oc v*m* þa m*enn* alla er s*v*a eigo lögretto seto se*m* nv v*a*r tint. at þ*eirr*a h*v*eR a at scipa tuei*m* m*onno*m

---

*) = Á. M., Lögretto þattr (finnst ekki á skinnb. i Árna-Magnúss. safni).

ilogretto til vm raða með ser öðrom fyrir ser en oðrom abac ser. oc sinom þing monnom. þa verða pallar scipaðir til fullz oc fernar tylptir manna ahveriom palle. engir menn scolo sitia fyrir inan palla þa er logretta er rudd nema þeir er mal eiguz við en sitia avalt þess amille[1]. oc a lögsogo maðr at scipa rum þat. ut fra pöllom a alþyða at sitia. Þeim einom monnom er rett at standa upp at lögrétto þa er þar scal köra log eða lof. er vm mal manna scolo mæla. oc þeim oðrom er yztir ero þeirra er þar ero comnir. utlagr er huerr iii. morcom er eigi gerir sva. oc a sa soc er vill. En ef menn troðaz sva mioc at lögretto fyrir öndcost eða gera þar hrang þat eða hareýsti at fyrir þvi af glapaz mal manna oc varðar þat fiorbavgs garð sem öll þings af glopon. Ef þeir menn coma til lögretto er þar eigo setor en aðrir hafa setz irum þeirra. þa scolo þeir beiða ser ruma. oc er hinom vitis lavst ef þeir ganga þa ibrott. En ef þeir híra við þa er rums er beítt. oc varðar þat iii. marca utlegð. Þa scàl eigande beiða seto sinar með vatta. oc varðar þat fiorbavgs garð ef þa er varnat. Þat ero alt stefno sacir. oc scal queðia ix. heimilis bva þess er sottr er til fiorbavgs saca en .v. til utlegðar. Þat er oc at lögretta scal ut fara drottins daga báða iþingi. oc þing lavsna dag oc a vallt þess i mille er logsogo maðr vill. eða meire lutr manna. oc i huert sin er menn vilia ryðia logrétto. Þar scolo menn rétta lög sín oc gera ny mæli ef vilia. Þar scal beiða monnom sycno leyfa allra. oc satta leyfa þeirra allra er einca lofs scal at beiða. oc margra lofa anara. sva sem tínt er ilogom. Þat scal allt metaz sva ilogrétto sem lofat se (Bls. 85, a.) er engi maðr

---

[1]) Í skinnbókinni: amlle.

nei*tir* sa e*r* logrétto seto á.[1] enda v*er*e e*n*gi lyrite f*yrir* utan lögrétto. Hu*er*r m*aðr* þ*eirr*a er lögrét*t*o seto á. sc*a*l g*er*a aɴ*at*tueɢia u*m* leyfe hu*er*t at iata e*ða* níta. utl*agr* e*r* h*ann* ella iii. m*orcom.* Ef m*enn* biðia lofa ilög-rétto s*va* at þ*eir* m*enn* e*r*o o gorla þ*ar* co*m*nir e*ða* abro*t*t ge*n*gn*ir* e*r* lögrétto seto eigo en þo e*r*o f*er*nar tylpt*ir* m*ann*a e*ða* fleire. þá má logsogo m*aðr* scipa þ*v*i liðe iru*m* þ*eirr*a m*ann*a er set*or* eigo ti*l* fullz oc utlagaz hu*er*r er syniar þ*es*s. Nv v*er*ðr mið pallr alscipaðr. Þa sc*a*l logsogo m*aðr* nefna s*er* v*att*a. J þ*at* v*ætt*e. sc*a*l h*ann* q*ue*þa at þes*ir* sitia all*ir* i lög rétto at mino raðe oc rett*ir* ti*l* þ*es*s at fylla lög oc lof. nefne ec þ*ett*a v*ætt*e at lögo*m* huei*m* e*r* niota þarf. Enda sc*o*lo þa v*er*ða lof öll iafn föst þ*ar* se*m* goðar sæti sialf*ir*. *oc* f*yrir* þei*m* eino*m* sc*o*lo hin*ir* up risa er aðr sáto. Þ*at* e*r* oc at þ*at* sc*o*lo lög v*er*a al*an*ðe h*er* se*m* áscrám standa. Eɴ ef scrár scilr á oc sc*a*l þ*at* hafa e*r* stendr a scrö*m* þei*m* er byscopar eigo. Nu scilr eɴ þ*eirr*a scrár á. þa sc*a*l sv hafa sitt mal er leng*ra* seg*ir* þei*m* orðo*m* er male scipta m*eð* m*onno*m. Eɴ ef þær segia iafn la*n*gt oc þo sitt hvar. þa sc*a*l su hafa sit mal er iscalahollti[2] er. Þ*at* sc*a*l alt hafa er fiɴᴢ a scrö þ*eir*re e*r* hafliðe let g*er*a ne*m*a þocat se siþ*an.* en þ*at* eít*t* af aɴ*ar*a lög m*ann*a f*yrir* sögn e*r* e*igi* mæli þ*v*i igegn. *oc* hafa þ*at* alt er hitzug leif*ir* e*ða* glɢ*ra* er. Nu þræta m*enn* v*m* lögmal. *oc* má þa ryðia logrét*t*o ti*l.* ef e*igi* scera scrár ór. En s*va* sc*a*l at þ*v*i fara at beiða m*eð* v*att*a goða alla at lögb*er*gi *oc* lögsogo maɴ at þ*eir* ga*n*ge ilögrétto *oc* iset*or* sín*ar* at greiða logmal þ*ett*a s*va* se*m* heþ*an* fr*a* sc*a*l v*er*a.[3] beiðe ec logbeiði*n*g. sc*a*l sa q*ue*ða

1) Hèr á eptir ritað: *scal gøra aɴat tueɢia vm leyfe huert*, en síðan hafa orð þessi verið strykuð út aptur.

2) Leiðrètting fyrir *iscala*.

3) Deplinum er við bætt.

e*r* reyna vill. Ef nokor*ir* þ*eir* m*enn* er set*or* eigo ge*r*a e*igi* ga*n*ga irum (Bls. 85, b.) sín er þ*eir* uito at lögretto s*ca*l ryðia. *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* g*arð* se*m* öɴor þ*in*gs af glöpon. enda e*r* rétt at telia goðaɴ þa hue*r*n utlagan iii. m*orcom* *oc* or goðorðe s*in*o. þ*at* v*arðar* oc allt slíct et sama þei*m* m*onno*m öllo*m* er logretto seto eigo at gegna at lögrétto þ*eirr*e se*m* þa scylda lög ti*l*. Ale*n*gr e*r* goðar co*m*a iset*or* sin*a*r þa s*ca*l hue*r*r þ*eirr*a scipa m*ann*e apall f*yrir* sic eɴ avðro*m* m*ann*e a eɴ yzta pall. a bac s*er* ti*l* v*m* raða. Siþ*an* s*co*lo þ*eir* m*enn* er þ*a*r eiguz mal við tína logmal þ*at* er þa scilr á. *oc* segia ti*l* þe*s*s h*v*at ídeíl*ir* m*eð* þei*m*. þa eigo m*enn* siþ*an* at meta mál þ*eirr*a. ti*l* þess er þ*eir* hafa raðiɴ hug siɴ v*m* þ*at* mal. oc spyria siþ*an* alla lögretto m*enn* þa er a miðpalle sitia. at scyra[1] þ*at* h*v*at hue*r*r þ*eirr*a vill lög v*m* þ*at* mál. siþ*an* s*ca*l hue*r*r g*oði* segia h*v*at lögin mu*n* calla. *oc* m*eð* huáro*m* hue*r*fa at þ*v*i mále. *oc* s*ca*l afl raða. eɴ ef þ*eir* ero ia*fn* marg*ir* lögrétto m*enn* huar*ir*tueɢio e*r* sitt kalla lög huar*ir* v*er*a. þa s*co*lo þ*eir* hafa sit*t* mal er lögsogo m*að*r e*r* iliðe m*eð*. Eɴ ef aðr*ir* ero fleire. þa s*co*lo þ*eir* ráða. oc s*co*lo hvar*ir*tueɢio viɴa vefa*n*gs eið at s*in*o male. *oc* fela und*ir* eið siɴ. at þ*eir* hyɢia þ*at* v*er*a lög v*m* þ*at* mal se*m* þ*eir* fylgia at. *oc* q*ue*þa a af hui þ*at* se lög. Nu e*r* nockoʀ logretto m*að*r s*v*a siúcr e*ða* sáʀ at sá má e*igi* ute v*er*a. þa s*co*lo þ*eir* hvar*ir* tueɢio sokia orð h*an*s ti*l* búðar *oc* segia h*v*at i deílir m*eð* þei*m*. eɴ h*ann* s*ca*l eið viɴa slican se*m* aðr*ir*. oc q*ue*þa á þ*at* m*eð* huáʀ*om* h*ann* vill hue*r*fa.

---

[1]) Ritað: mál þ*eirra*. oc spyria siþ*an* alla logretto m*enn* þa er a miðpalle sitia. ti*l* þess er þ*eir* hafa raðiɴ hug siɴ v*m* þ*at* mal. at scyra o. s. frv., en síðan hefir ritarinn breytt röðinni á orðum þessum, með því að setia a. b. c. upp yfir orðunum þess, oc og at.

En ef þa er logretto maðr nockor omale *eða* ovite *eða* andaðr er þessa mals þarf. oc scal sa *maðr* istað hans er dom nefno átte up at taca ef hans væri þa við mist. Nu lysa lögrétto menn hug sin. oc verþa þeir xii. *eða* fleire er lið hafa mina. þa scolo þeir er fære ero saman vinna eiða at sino (Bls. 86, a.) male. Þa verða hinir er lið hafa meira oc scylldir at vina eiða at sino male. sva at þeir svere manne fleire *eða* ii. et fæsta. ef lögsogo *maðr* er í ene mine sueít. En ef þeir metaz eiða við i eno meira líðe. oc scolo þeir luta með ser nema þeir vile allir sveria. Nu verða þeir færi saman en xii. er lið hafa mina. þa ero þeir þegar af sino mále *oc* ero engir menn or eno meira liðe þa scylldir at vina eiða at mote eiðom þeirra er fære ero saman en xii. Ef þeir ero nökkorir lögretto menn er með huarunge látaz vera[1] muno. *eða* varna þeir anara scila um þav mál. *oc varðar þat* allt slict sem áðr var tínt. *oc* a sa þeirra sacir þær er þar eiguz mál við er helldr vill søkia til fullra laga. En ef hvargi vill søkia. þa a söc þa hvar er vill. enda scal lögsøgo *maðr* scipa rum þeirra manna er þar gera[2] lögscil fyrir sec. *oc* taca man or varþingi þvi er glöpin kömr ef þat ma enda *varðar* þá hveriom *fiorbavgs* garð er syniar þess. En ef lögsogo *maðr* kan þar eigi men fyrir iþa sueít. þa scal hann beíða samþingis *goða* þess er scila varnar at þeir fae honom man i stað sva at þa megi iþvi fylla logrétto. *oc varðar* þa slíct þeim er þess syniar sem hinom er glöp gerþe. Nu vill engi samþingis *goðanna* scil gera. þa scal beiða manna ianat þing *oc* í et .iii.[a] ef eigi fæzc aðr. enda eigo þa iafn micit þeirra orð at

---

1) Ritarinn hefir skrifað va, en sleppt skamstöfunarmerkinu.

2) Hèr a eptir hefir i fyrstu verið ritað felag, en síðan hefir orð þetta verið strykað út aptur.

standaz se*m* aN*ar*a logretto m*ann*a. Þ*at* er *oc* at einhveR[1] m*að*r *sca*l tína við v*att*a log mál þ*at* *er* afl fæsc ti*l*. en[2] all*ir* *sco*lo sa*m*quæði gialda á. siþ*an* *sca*l up segia at logb*er*gi. Þ*at* er *oc* scyllt þei*m* m*onn*om öllo*m* e*r* lögretto seto eigo at fylla up sögo avalt. e*r* logsogo m*að*r vill lög up segia. h*v*art se*m* þ*at* e*r* at logb*er*gi e*ða* ilögrétto *oc* þott i (Bls. 86, b.) k*ir*kio se. ef veðr e*r* osuást ute. En ef nök*k*or*ir* logretto m*enn* hafa e*igi* tó*m* ti*l* þ*es*s. þa s*co*lo þ*eir* m*enn* ii. heyra a upsogo f*yrir* hve*r*n þ*eir*ra e*r* ti*l* þ*es*s e*r*o tecn*ir* af þei*m* at sitia apöllo*m* ilög rétto. Nu e*r* at huaruge gav*m*r gefiN. þa mego ecki staNdaz þ*eirr*a logrétto m*ann*a orð e*r* s*v*a scipa asama su*m*re. Þ*a*r e*r* u*m* þ*at* lög mal er þrætt e*r* þa v*a*r up sagt. enda v*arðar* iii. m*arca* utl*egð*. *oc* eigo aðr*ir* lögrétto m*enn* söc þá *oc* *sca*l stefna at logb*er*gi. *oc* q*uedia* ti*l* h*eimilis* b*va* v. þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. En lög sogo *mað*r a at scipa lögb*er*g *oc* utl*agaz* þ*eir* iii. m*orcom* er at olofe h*an*s sitia þ*a*r. Nu bioða m*enn* þav oscil logsogo m*anne*. at láta h*ann* e*igi* ná seto siNi. eþ*a* þa m*enn* e*r* h*ann* hef*ir* ein nefnda ti*l* þ*es*s at sitia at lögb*er*gi m*eð* s*er* *oc* v*arðar* þ*at* *tiorbavgs* G*arð* *oc* *sca*l þ*at* sekia se*m* aðra þ*in*gs afglöpon. Þess e*r* lögsögo m*að*r scylldr at segia ollo*m* þei*m* e*r* h*ann* spyria h*er*[3] lögmál bæþi h*er* *oc* hei*m*a. eN erat h*ann* fr*a*maR scyldr[4] sacraþa við m*enn*. H*ann* *sca*l *oc* up segia þ*in*gscöp hve*r*t sumar. *oc* aðra þátto alla. s*v*a at þ*eir* v*er*ðe up*p* sagþ*ir* a iii. su*m*ro*m*

---

1) Getgáta fyrir h*v*eR.
2) Í fyrstu skrifað oc, en síðan hefir verið ritað en uppyfir.
3) Sleppt úr í Á. M.
4) Á. M. bætir við at, og er það i leiðréttingum aptan i bókinni talið misprentað fyrir til, en hvorugt þessara orða finnst i skinnbókinni.

hu*e*rio*m*. ef meire lutr m*an*n*a* vill hlýtt hafa. Fosto dag iɴ fyʀa i þ*in*gi sc*a*l þ*in*gscöp avallt up segia ef m*enn* hafa tom ti*l* at hlyða. Þ*at* v*arðar* alt iii. m*arca* utl*egð* logsogo m*anne* ef h*ann* leys*ir* e*igi* af he*n*de þav scil öll e*r* h*ann* e*r* scyldr ti*l* at navðsynia lavso. *oc* a sa *maðr* þa utl*egð* halfa e*r* søk*ir* eɴ hálfa dom*en*dr. Eɴ ef lög-sogo m*aðr* gør*ir* þav ofiöt nokor e*r* meire lutr m*an*n*a* vill kalla þ*in*gs af glöpon. *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* f*ior*-*bavgs* ɢ*arð*. Þ*at* er oc. at aþ*vi* eino varþ*in*gi a h*ann* útlegþir e*r* h*ann* heyr siálfr.

Arfa þattr.[1]

118.

(Bls. 87, a.) [a] Sonr a arf at taca at föðor siɴ oc moðor frials boriɴ oc arfgengr. Nu e*r* e*igi* sonr ti*l* þa sc*a*l taca dott*ir*. Nu e*r* e*igi* dótt*ir*. þa sc*a*l taca faþ*ir*. þa broþ*ir* sa*m*feðri. þa móþ*ir*. Nu er eigi h*on* til. þa sc*a*l taca syst*ir* sa*m*-feðra. Nu e*r* e*igi* ho*n* ti*l* þa sc*a*l broðir sa*m*mɵðri. Nu e*r* e*igi* h*ann* ti*l*. þa sc*a*l taca systir sa*m*möþra.[2] † Nu

---

† [b] Ept*ir* systor sa*m*möþ*ra oc* scirg*etna*. [scal sonr lavngetiɴ taca arf eptir favðor siɴ. Þvi næst dottir lavngetin. Eptir dottor lavngetna. scal arf taca broþir samfeþri lavngetinn. þa broþir sammɵðri lavngetinn. Siðarst systir sammɵþra. Þessir iiii. scolo fram föra systkin sín ef þeir hafa fe til. oc scal sva fara omegð sem arfr. Nu ero systkin þeirra erfþar omagar þeirra. oc scal báþum þar iafn sparir avrar iafnan. Broþir samfeðri lavngetinn. oc aɴaʀ sammɵðri lavngetinn ero aþiliar víg saka eptir

---

a) = Á. M., Arfa-þattr, c. 1.
b) Fyllt út eptir Á. M., c. 18.

---

1) Fyrirsögninni og upphafsstafnum er bætt við.
2) Hér er vísað til viðurauka, sem ritaður er á spássíunni efst a blaðinu. Þareð viðurauki þessi mundi raska sambandinu, ef hann væri prentaður hér, hefir oss réttast að setja hann fyrir neðan, einsog athugasemd.

er *eigi* hon til þa sc*a*l taca sonr lavngetiɴ. Nu e*r* e*igi* h*ann* til þa sc*a*l taca dótt*ir* lavngeten. Nu e*r* e*igi* ho*n* ti*l* þa sc*a*l taca broþ*ir* sa*m*feðri laungetiɴ. Nu e*r* e*igi* h*ann* ti*l*. þa sc*a*l taca syst*ir* sa*m*feðra. Nu er[1] e*igi* ho*n* ti*l*. þa sc*a*l taca broþ*ir* sa*m*møðra. Nv er e*igi* h*ann* ti*l*. þa[?] sc*al* t*a*ca syst*ir* sa*m*møðra l*avngetin*. Þ*að*an fr*a* ero scirgetn*ir* m*enn* ti*l* arfs. Þa ero næst*ir* arfe föðor faþ*ir* oc moðor fáþ*ir*. son*a*r sonr *oc* dótt*or* sonr. þei*m* næst*ir* eigo at taca foþ*or* moþ*ir* *oc* moðor moþ*ir*. sonar dott*ir* *oc* dótt*or* dótter. Þa er föðor broþ*ir* *oc* moðor broþ*ir* b*r*oþ*or* sonr oc systor sonr. Siðarst taca foðor syst*ir* oc moðor syst*ir*. broðor dott*ir* *oc* systor dott*ir*. [a] Nu e*r*o e*igi* þ*eir* m*enn* ti*l*. [þa scolo taca iöfnum höndum brøðrungar oc systrungrar. nema eiɴ maðr se or moðor ætt eþa

---

systkin sin. oc þeir eigo festar systra siɴa oc sva legorðz sacir vm þær sva snemma sem ero til arf töku. Systir samfeþra lavngetin oc öɴᴏʀ sammøðra eigo sva rétta far at taca eptir systkin sin. sem arf. enda ero sva bøndr þeirra oc eigo sva festar ef þess þarf. Eptir firnare menn ero scirgetnir menn til arfs oc omegðar ef eigi taka systkin. Þa ero nestir arfe föðor faðir oc moðor faðir. Sonar sonr oc dottor sonr. Siðarst taka arf. favðor systir oc moðor systir. Broður dottir oc systor dottir. Þaðan fra er iafnan inn nanasti niðr.] ti*l* arf toko.

[b] Sonr lavngetiɴ a vig söc. Vsq*ue*. ept*ir* omaga.

---

a) Fyllt út eptir Á. M., c. 1, bls. 171[11].
b) Þessari grein finnst vart neitt samsvarandi, sem fylla megi hana út eptir. Orðin í niðurlagi minna a Á. M., Omaga-b., c. 29, bls. 288-289.

---

1) Við bætt.

foðor átt. enn fleiri menn or aNaRi hálfo. þa tecr hann] at hælmi*n*gi við þa. *Þaðan fra er* avallt eN nanasti niðr ti*l* arf tekio. Nv e*r*o fleire m*enn* iafn nán*ir* þ*eir* e*r* taca eigo. þa sc*a*l ia*fn*t scipta iknéruNa alla. eN þ*at* er kneruðr at telia f*ra* systkino*m*. Ef iafn naen*n* e*r* karl m*að*r oc kona. *oc* sc*a*l karl *maðr* a valt þar taca. Ef konor e*r*o nanastar oc er þ*a*r oc deildar arfr m*eð* þei*m*.

[a] Þ*ei*r ero m*enn* xiiii. e*r* talþ*ir*. [heita til arfs ilõgom er fyrst ero tindir. af þvi at þar ræðr eigi frændsemi. þeirra er fyrst sonr scírboriN. en efst systir sameðra lavngetin].

nym. [b] Ef syn*ir* e*r*o ti*l* arfs aln*ir*. þa á. [faþir oc moþir eigi at gera dottor sina heiman meira fe fyrir rað sonaNa. eN komi iafn mikit fe a hlut hvers þeirra. ef þa væri erfðiNi scipt].

[c] Ef aNat tueGia fellr f*ra* faðir. [eða moþir enda se dottir þeirra í umegð oc scal hon at slicum lut huerfa a hendr breðrom sinum at varðveizlo sem þeir taca avra til. eptir þat þeirra sem andat er].

[d] Þ*at* e*r* *oc* þ*a*r e*r* moðir[1] gefr syne sino*m*. [eða sa maðr er hon verðr erfingi eptir til fostrs eða læringar eða farar eða quanar mundar. eða gelldr giölld firir hann. oc allt þat er hon leGr fyrir hann i fe munum eða sa maðr er hon tekr feet eptir. at hon scal taca þat fe eptir hann barn lavsan. iafn mikit sem hon gaf a vaxta lavst. oc sva hennar born ef hon er anduð scolo taca fyR enn faðeriN].

(Bls. 87, b.) [e] Ef sa m*að*r tecr arf. [eptir maN er menn

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 172[1].
b) Fyllt út eptir Á. M., c. 2.
c) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 172[13].
d) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 172[19].
e) Fyllt út eptir Á. M., c. 7, bls. 191[3].

1) Getgáta, samkvæmt Á. M., fyrir m*a*ðr.

ætla réttan erfingia. enda verþi kyn aNars tveggia þeirra aNat siðaR. þa scal hann giallda erfingium er þat reyniz fe þat allt leigo lavst er hann toc. Sua scal oc hvar þess er aðrir taca fyrst arf en erfingi réttr firir þvi at] kyn var villt.

[a] Ef m*enn* hafa fe gefit sono*m* sino*m* ti*l* farar e*ða* ti*l* q*u*anar mundar *oc* s*v*a ef h*ann* hef*ir* øxt hino*m* fe fyR eN h*ann* v*æ*ri .xvi. vet*ra* gamall. þa s*co*lo hin*ir* aðr*ir* taca slict af odeilldo*m* arfe se*m* þ*at* v*a*r þa e*r* h*ann* v*a*r xvi. vet*ra* gamall. þa s*ca*l h*v*eR þ*eirr*a þat taca af féno e*r* þei*m* tömiz arf*r*iN. Nu hef*ir* þei*m* fleiro*m* øxt v*er*it feit e*ða* gefit eN sumo*m* meira eN sumo*m*. *oc* s*co*lo þ*eir* s*v*a scipta se*m* þei*m* v*æ*ri ia*fn* mic*it* öllo*m* gefit feit e*ða* øxt. þ*e*ir s*co*lo avaxta lavsan þaN mismun hei*m*ta se*m* þ*eirr*a v*a*r iþ*v*i gøR le*n*gr e*r* þei*m* tø*m*iz arf*r*iN. Nu hef*ir* meire munr gøR v*er*it þ*eirr*a eN í arfino*m* megi iafna lut þ*eirr*a. þa eigo þ*eir* hei*m*ting siNa avra iafn marg*ra* se*m* i þ*v*i miss*ir* við þa er aðr hofðo af feno haft. Þ*at* er oc þar e*r* systr[1] taca arf at foðor siN e*ða* moðor oc v*or*o su*m*ar g*er*var hei*m*an aðr eN su*m*ar *eigi*. þa s*co*lo hinar aðrar taca ia*fn* mic*it* fe af o deilldo se*m* hinar hofðo áðr haft a vaxta laṽst enda s*ca*l slict m*eð* þei*m* f*a*ra se*m* aðr v*a*r tint m*eð* brøðro*m* hu*er*nge[2] veg e*r* oc hef*ir* þ*eirr*a mismuni gøR v*er*it iþ*v*i. Moðir á at taca af fe slíct ept*ir* dott*or* sina barn laṽsa se*m* hon hafðe h*an*a hei*m*an g*er*va. *oc* s*v*a muNdiN a vaxta lavsan þaN e*r* þ*a*r co*m* ti*l* *oc* s*v*a h*en*nar born. helldr eN faðireN. Nv hu*er*gi m*að*r e*r* gefr ti*l* hei*m*an fylgioN*a*r. þa s*ca*l sá

---

a) = Á. M., c. 2, bls. 1734.

1) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað f y r i r, líklega af því hann hefir lesið rangt handrit það, sem hann hefir haft fyrir sèr.

2) Stafurinn n í orði þessu er ritaður ofan línu.

taca gióf þa ept*ir* h*an*a barn lavsa *oc* s*v*a viðgiölldin. ef h*ann* lys*ir* at festa málo*m* e*ða* at eigin orðe. Ef móþ*ir* gefr fe ti*l* f*a*rar søni síno*m* e*ða* ti*l* q*ua*nar m*un*dar. þá aho*n* at taca þ*at* fe ept*ir* h*ann* barn lavsan iam mic*it* se*m* ho*n* gaf a vaxta lavst. *oc* sva (Bls. 88, a.) h*enn*ar born helldr eɴ faðiriɴ. [a] E*igi* ero all*ir* m*enn* arfgeng*ir* þot*t* frials born*ir* se. Sa *maðr* e*r* e*igi* arfge*n*gr e*r* moðir h*an*s e*r* e*igi* munde keypt morc eþ*a* meira fe e*ða* e*igi* brullavp ti*l* ge*r*t eþ*a* e*igi* fostnoð. Þa e*r* kona m*un*de keypt er morc vi. alna avra e*r* goldin at m*un*de eþa handsoloð. e*ða* meira fe ella. [b] Þa e*r* brull lavp ge*r*t at lögo*m*. [ef lög-raðande fastnar kono. enda se .vi. menn at brullavpi et fæsta oc gangi bruðgumi iliose] isama sæing cono. [c] Barn þ*at* e*r* moþ*ir* e*r* m*un*de keypt. e*r* þa arfge*n*gt e*r* lifanda kø*m*r ilios. *oc* matr kø*m*r imuɴ. [d] Sa m*aðr* e*r* oc e*igi* arfge*n*gr e*r* e*igi* veít h*v*art tryio savðull[1] sc*a*l f*ra*m horfa a hrosse e*ða* aptr. eþ*a* h*v*art h*ann* sc*a*l horfa. Eɴ ef h*ann* e*r* hyɢnare þa sc*a*l h*onom* arf deíla. Eɴ ef h*ann* kaɴ e*igi* ti*l* fullz eyris raða. þa sc*a*l iɴ nanasti niðr[2] hafa varðveizlo fiar h*an*s se*m* omaga eyris. þ*ei*r eigo at stefna h*onom* þa er h*ann* e*r* xvi. v*etra* gamall ti*l* scila *oc* ti*l* ravn*a*r v*m* þ*at* at h*ann* kuɴi e*igi* fe s*in*o at raða ti*l* fullz eyris oc telia h*ann* af ráðono*m* fiár sins allz. *oc* telia s*er* ráðin fiarens ef q*u*iðr beʀ h*ann* saɴa*n* at þ*v*i. þ*a*r sc*a*l q*ueðia* ti*l* ix. h*eimilis* b*va* a þ*in*gi þ*ess* e*r* so*ttr* er. h*v*art h*ann* kuɴe raða fe s*in*o ti*l* fullz eyris e*ða* e*igi* enda a at dø*ma*

---

a) = Á. M., c. 3.
b) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 175[11].
c) = Á. M., c. 18, bls. 223[19].
d) = Á. M., c. 3, bls. 175[15].

---

1) Leiðrètting fyrir s a v ð u l.
2) Hèr á eptir hefir verið skrifað r a ð a, en orð þetta síðan strykað út aptur.

at þ*v*i se*m* q*ui*ðriɴ beʀ ale*n*gr. Nv beʀ þ*at* q*ui*ðr at h*ann* kuɴe e*igi* raða fe s*ino* ti*l* fullz eyris þa s*ca*l d*ø*ma þei*m* m*ann*e fiárvarðveizlo h*an*s e*r* stefna let. En sa s*ca*l vi*r*þa fe þ*at* se*m* omaga eyri *oc* s*v*a hafa at öllo. Eɴ ef h*ono*m batnar hyɢiande þa s*ca*l h*ann* stefna þei*m* e*r* feit hef*ir* at varðveita þa e*r* h*ann* e*r* .xx. ti*l* giallda *oc* til utgo*n*go v*m* féit oc s*ca*l h*ann* q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina .ix. ti*l* aþ*in*gi h*v*art h*ann* kaɴ raða ti*l* fullz[1] eyris fe sino eþ*a* e*igi*. [a] Ef þ*at* beʀ q*ui*ðr ihag h*ono*m. [at hann kuɴe raða fe sino til fullz eyris. þa Scal hann eɴ queðia heimilis bva ix. a þingi þes er hann sѳkir at bera um þat við hue miclum avrum sa toc þeim er hann atte. Scal siþan dѳma honom fiarvarðveizlo þes er hiɴ toc við avaxta lavst. ef quiþr beʀ þat at hann kuɴi þa raða til fullz eyris.] en*n* e*igi* élla. (Bls. 88, b.) Nu s*ca*l d*ø*m*a* h*ono*m fiarvarðveizlo sina[2] ef q*ui*ðriɴ b*er*r ihag h*ono*m þa. eɴ e*igi* ella. eɴ e*igi* a h*ann* ti*l* call optaʀ. [b] Ef sa m*a*ð*r* q*u*angaz f*yrir* rað scap arfa sins þa a þ*at* barn e*igi* arf at taca. enda a barn þ*at* at hv*er*fa i moðor ætt. at fra*m*förslo ti*l* þ*es*s er þ*at* er xvi. v*etra* gamalt. En hino*m* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. e*r* konona fastnaðe h*ono*m ef raðen takaz. *oc* ása söcena e*r* fiár v*a*rðveizlona á þ*es*s ens hei*m*sca m*anz*. eɴ e*igi* e*r* sócn ti*l* ne*m*a raðen takiz. enda e*r* e*igi* mundriɴ hei*mi*ll sa e*r* h*ann* handsalar eɴ hei*m*sce m*að*r. þ*at* e*r* stefno söc *oc* s*ca*l q*ueðia* t*il* h*eimilis* b*va* ix. aþ*in*gi þ*es*s er s*ottr* er. [c] Ef sa *mað*r andaz e*r* barn á nym

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 176[19].
b) = Á M., c. 4.
c) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 177[17].

1) Leiðrètting fyrir full.
2) Í fyrstu ritað fiarvarðveizlona, en síðan hefir si verið ritað ofan línu amillum stafanna o og n.

i vanom. [þa er barn eigi arfgengt nema lifanda komi i lios oc matr komiz niðr]. Sa m*að*r e*r* e*igi* arfge*n*gr e*r* þræll getr barn m*eð* frialse kono. Þ*at* barn e*r* oc e*igi* arf gengt e*r* q*u*ict e*r* orðit iq*u*iþe moðoriɴe aðr h*enn*e se f*r*elsi gefit oc e*r* þo þ*at* barn f*r*ials borit. enda s*ca*l þei*m* m*ann*e gefa f*r*elsi iaɴat siɴ. sa m*að*r heit*ir* h*r*isungr. Eɴ ef konoɴi e*r* gefit frelsi aðr barnit e*r* kyct orðit iquiðe h*enn*e. oc þarf e*igi* at gefa þei*m* m*ann*e f*r*else. Ef kona gefr frelsi þræle sino*m* ti*l* þ*es*s at ho*n* vill ga*n*ga m*eð* h*ono*m oc eiga h*ann*. þa e*r* þ*at* barn oc e*igi* arfgengt er þav geta.[1] sa heit*ir* hornungr. Þ*at* barn e*r* *oc* e*igi* arfge*n*gt e*r* kona su getr er sec e*r* orðin scogar m*að*r. þo at ho*n* geti m*eð* sino*m* boanda osekio*m* *oc* heit*ir* sa besingr. Þ*at* barn e*r* *oc* e*igi* arfge*n*gt er[2] sa m*að*r getr e*r* secr e*r* orðiɴ scog*a*r maðr. þoat h*ann* geti við siɴi kono siálfs.[3] sa maþ*r* heit*ir* vargdropi. Ef m*að*r q*u*angaz[4] e*r* attreþ*r* e*r* e*ða* ellre f*yrir* rað scaparfa síns. h*ann* a eigi mund at giallda meira eɴ xii. aura. eɴ barn þ*at* e*r* þav geta s*ca*l e*igi* h*an*s arf taca (Bls. 89, a.) eɴ þ*at* s*ca*l taca aɴa*n* alla*n*. Sa m*að*r e*r* e*igi* arfge*n*gr er iverðga*n*gi e*r* aliɴ. Ef m*að*r scilzc vi*ð* kono sina oc e*r* talit einlát ahe*n*dr h*ono*m *oc* lof*a*r b*yscop* h*onom* e*igi* at q*u*angaz. ef h*ann* ræðr raðe sino i aɴat siɴ oc v*arðar* h*ono*m þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð*. *oc* ver*ð*a born eigi arfge*n*g ef h*ann* a m*eð* þe*ir*re kono. Ef kona scilr vi*ð* boanda siɴ s*v*a at einlát er talit ahendr h*enn*e ef ho*n* giptiz avðro*m* m*ann*e s*v*a at e*igi* lofar b*yscop* oc v*arðar* h*enn*e þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð*. *oc* ero born þav e*igi* arfge*n*g e*r* ho*n* a við þei*m* m*ann*e. sacar þær á at

1) Deplinum er við bætt.
2) Hèr á eptir hefir verið skrifað ko, en strykað síðan undir það.
3) Deplinum er við bætt.
4) Ritað q*u*angaðr, en uppyfir síðustu tveimur stöfunum hefir síðan, ef til vill með yngri hendi, verið ritað z, og strykað undir ð.

sekia hu*err* e*r* vill.[1] stefna s*ca*l hei*m*an *oc* q*ueðia* ti*l* ix. b*va* a þ*ingi*. [a] Þar at eins e*r* sa m*aðr* arf ge*n*gr e*r* av*er*ðga*n*gi e*r* aliɴ *oc* á at taca erfþ*ir* oc þav gøðe e*r* þ*vi* eigo at fylgia ef faþ*ir* h*an*s e*ða* moðir ge*n*go e*i*g*i* f*yrir* omenzco sac*ir* *oc* þo e*igi* fyʀ en*n* h*ann* hef*ir* haft vist vi. miss*er*i. [b] Sa *maðr* er m*eð* huso*m* feʀ landz ofringi m*eð* öllo. e*r* h*ann* hvarki ti*l* ungr ne ti*l* gamall at viɴa. eða f*a*ra þ*eir* at sialfræðe s*in*o þot*t* þ*eir* se ga*m*lir *oc* s*co*lo þ*eir* e*igi* arf taca m*e*þ*an* þ*eir* f*a*ra s*v*a. *oc* e*r*o þ*eir* rét*t* lavs*ir*. [c] Nv hu*er*ngi[2] hlut e*r* m*aðr* vill þ*es*sa ti*l* þ*es*s föra at telia maɴ e*igi* arfge*n*gian. þa s*ca*l stefna h*onom* ti*l* scila *oc* ti*l* ravnar. *oc* q*ueðia* ix. h*eimilis* b*va* ti*l* aþ*in*gi þ*es*s er sót*t*r er[3] v*m* þ*at* se*m* h*ann* vill hellzt ti*l* föra. S*v*a fre*m*mi akarl m*aðr* arf at taca e*r* h*ann* er xvi. vetra gamall. Eɴ kona su e*r* gefin e*r* h*v*arz ho*n* e*r* xvi. vet*ra* e*ða* yng*r*i *oc* á ho*n* arf at taca þegar und*ir* h*an*a beʀ. *oc* s*v*a fiárvarðveizlo aɴaʀa m*ann*a. Ef ho*n* e*r* eckia yng*r*i eɴ xvi. vet*ra* gömol *oc* a ho*n* arf at taca *oc* s*v*a fiárv*a*rðveizlo aɴ*ar*a m*ann*a. ef und*ir* h*an*a beʀ ef lograða*n*di hef*ir* f*yrir* raðit. [d] Þ*at* e*r* at lögsculldar m*aðr* sa e*r* ilogsculd e*r* tekiɴ e*r* arfi ens friða (Bls. 89, b.) eɴ e*igi* ens ofriða. Nu e*r* h*ann* or sculldiɴe *oc* er h*ann* þa hvarstueɢia arfi. [e] Ef karl m*aðr*iɴ er yng*r*i eɴ xvi. vet*ra* gamall þa er arf*r*iɴ tø*m*iz oc a h*ann* at taca þaɴ arf

a) = Á. M., c. 20.
b) = Á. M., c. 8, bls. 192⁷.
c) = Á. M., c. 4, bls. 179¹².
d) = Á M., c. 17, bls. 221³.
e) = Á. M., c. 4, bls. 179²⁷.

1) Deplinum er við bætt.
2) Í skinnbókinni: hu⁷gi.
3) Við bætt.

þa er hann er .xvi. vetra gamall oc sva varðveizlo. þa a hann oc at raða fyrir vista fare sino. eN eigi aNara manna fiár aðr hann er tuitögr. Ef hann vex up til erfðariNar. EN ef hann var þat vár .xvi. vetra eða ellri er erfðin tømðiz. þa a hann þa varðveizlo aNara manna fiar þegar er undir hann beR. Mær a at taca arf er hon er xvi. vetra gömol oc sva vöxto a sino fe eN eigi varðveizlo hvarki sins fiár ne aNars. oc eigi raða fyrir vista fare sino aðr hon er tuitog. Sa maðr er hann quangaz i aNars konvngs velde eN inoregs konvngs oc a kono her. þa a þat barn eigi arf at taca er hann getr þar[1]. Ef maðr a konor ii. her a lande eþa iórom logom þat varðar fiorbavgs garð enda ero born þeirra eigi arfgeng ef hann elr við þeirre kono er hann tóc siðaR. EN þa ahann konor .ii. er hann gengr at eiga oc gerir bruþcavp til eða geldr mund við enda a hann aðra[2] kono aðr. Þat er stefno söc scal queðia til heimilis bva ix. aþingi. þess er sottr er. oc asa söc er vill. [a] Ef scogar menn eþa fiorbavgs menn. [fara utan heðan oc quangaz erlendis þa ero born þeirra öll arfgeng her þav er þeir geta þar. ef þeir quangaz þar at landz lögum. réttum. Sua er oc et sama ef quangaþir menn fara utan heðan oc taca þeir aþrar konor i noregs konvngs velldi at landz lögum. þa eigo þav born er þar alaz at taca arf ut hingat]. Ef þeim manne tømiz erfð er erlendis er þá a sa maðr at taca þat fé er iN nanasti niðr er her inom davða. scal hann lata virða fe þat v. land eigendr iafnt sem omaga

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 181[14].

1) Leiðrétting fyrir þat.
2) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað aðr, en bætt síðan a við ofan línu.

eyre. oc s*v*a at öllo hafa se*m* omaga eyri. En ef sa *maðr* kømr ut e*r* feet a at taca þa a h*ann* at taca inStøðan avaxta lavsan. En ef sa aNdaz *er* erlendis er þa eigo h*an*s erfi*n*giar þ*at* fe at taca ef h*ann* aNdaz siðaR. Ef þ*eir* v*er*ða *eigi* (Bls. 90, a.) asátt*ir* h*v*aR þ*eirr*a siðaR aNdaðiz. þa a þ*at* xii. q*u*iðr at scilia. goða þess e*r* sa e*r* i þ*in*gi m*eð* er søkr. [a] Ef sa *maðr* kø*m*r ut or för. [er fe þat a at heimta er annaR maðr hefir tekit til vaxta her oc vill sa eigi lavst lata. þa a hinn at stefna til ut göngo vm feit þa er hann heyrir eða at heimili hans oc láta varða utlegð oc søkia við ix. bva quið]. *oc* q*ue*þia aþ*in*gi. nym.

119.

[b] Maðr a at taca arf ept*ir* leysi*n*g siN. *oc* ept*ir* leysingio sina ne*m*a þav hafe alet s*er* aNat tueGia son e*ða* dótt*or*. þa asonr at taca ef þav e*r*o scírgetin. Þa ef *eigi* e*r* sonr ti*l* þa a[1] at taca dótt*ir*. En ef þav deyia barn lavs þa á þ*at* fe eN aptr at hu*er*fa und*ir* f*r*ialsgiafaN. En ef born leysi*n*gsens andaz barn lavs. þa á þ*at* fe eN aptr at hu*er*fa und*ir* frialsgiafaN. ia*fn* mic*it* fe se*m* þav leysing*r*iN átto þa e*r* þav ondoðuz. eN ef feet e*r* meira þa eigo frændr leysi*n*gs[2] barnaNa þ*at* at taca. En ef und*ir* barna borni*n* cø*m*r arfr leysingsens. þa á þ*at* fe ia*fn*t at hv*er*fa i ætt þ*eirr*a leysingsens. En ef fleire meN gefa frelse m*ann*e. þa sc*a*l þ*v*ilican lut hueR þ*eirr*a v*ið* aNa*n* taca or arfe h*an*s se*m* þav gáfo frelse ti*l*. LeysiNgr á at taca

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 183[17].
b) = Á. M., c. 5.

1) Við bætt.
2) Í fyrstu ritað leysingsens, en síðan hefir verið strykað undir síðustu 3 stafina.

arf ept*ir* leysing siɴ. ia*fn*t se*m* frials boriɴ m*að*r. e*n*da s*v*a leysi*n*gia. eɴ ef deyr barn lavs leysi*n*gr leysingsens þa sc*a*l þ*at* fe aptr hu*er*fa undir frialsgiafaɴ. þaɴ er f*r*else gaf eno*m* fyʀa. Þ*at* fe aleysing*r*iɴ at taca epter born sin ef h*ann* gefr sene sino*m* ti*l* f*a*rar e*ða* ti*l* q*u*ánar m*un*dar. *oc* s*v*a a h*ann* þ*at* fe at taca er h*ann* ger*ir* dott*or* sina hei*m*an oc s*v*a þ*at* *er* við *er* golldit a vaxta lavst. Ef þav[1] deyia barn la*vs.*[2] oc a s*v*a leysingian at taca ia*fn*t se*m* leysingiɴ.

120.

[a] Ef sa m*að*r andaz e*r* engi a frænda h*er* a lande. oc (Bls. 90, b.) andaz at scipe. þa sc*a*l fe lage h*an*s taca þ*at* fe ept*ir* h*ann*. Ef h*ann* a e*igi* felaga[3] þa sc*a*l taca motonavtr h*an*s. Eɴ ef motonavt*a*r h*an*s e*r*o fleire eɴ eiɴ. þa sc*a*l sa taca e*r* optaz hef*ir* átt mat við h*ann*. Eɴ ef h*ann* hefðiz mioc. þa sc*o*lo þ*eir* all*ir* ia*fn*t taca. Eɴ ef h*ann* *er* eiɴ s*er* imotoneyte. þa sc*a*l taca styre m*að*r. Nu e*r*o styre m*enn* fleire eɴ eiɴ. þa eigo þ*eir* s*v*a at taca se*m* þ*ei*r eigo iscipi ti*l*. Ef styre m*að*r *er* eiɴ i möto neyte *oc* a eiɴ scip. þa á goðe sa at taca e*r* boande sa e*r* iþ*in*gi m*eð* er l*an*ð þ*at* á er þ*eir* eigo buþ*ir* á. Eɴ ef h*ann* tecr s*er* vist *oc* aɴdaz h*ann* á gotoɴe e*r* h*ann* feʀ f*r*a scipe. þa sc*a*l þ*at* fe sua f*a*ra se*m* h*ann* andiz at scipe e*r* h*ann* hafðe átt. Eɴ ef h*ann* ke*m*r ivistena. *oc* andaz h*ann* þ*a*r. þa a felage h*an*s þ*at* fe at taca ne*m*a þ*eir* hafe ti*l* þ*es*s gert felagit at að*r*i*r* m*enn* scyldo e*igi*

a) = Á. M., c. 6.

1) Getgáta, samkvæmt Á. M., fyrir þa.
2) Deplinum er við bætt.
3) Hèr á eptir hefir verið skrifað eɴ e*ig i*, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

taca arf ept*ir* þa. *oc* e*r* þa se*m* þ*eir* hafe ecki v*m* m*æ*lt. En ef e*ig*i e*r* felage þá á at taca bóandin. En ef h*ann* er ivist m*eð* kono e*r* h*ann* aNdaz þá a ho*n* at taca ia*fn*t se*m* boaNdeN. En ef h*ann* aNdaz e*r* h*ann* feR ti*l* scips. þa á þ*at* fe s*v*a at fara se*m* h*ann* v*ær*i e*ig*i þ*að*an fareN. En ef þ*eir* sitia búþ seto oc aNdaz m*að*r s*v*a at h*ann* a e*ig*i felaga s*er*. þa a Goði sa at taca þ*at* fe e*r* boandiN e*r* iþingi m*eð* sa e*r* land þ*at* á e*r* þ*eir* búa á. En ef m*að*r býr h*er* oc andaz h*ann* s*v*a at h*ann* a e*n*gi erfingia h*er* al*an*ðe þa a Goði sa at taca þ*at* fe e*r* h*ann* var í þ*in*gi með. En ef sa m*að*r aNdaz h*er* e*r* her a engi frænda al*an*ðe. oc s*ca*l ia*fn*t arfr fara se*m* vig söc ef h*ann* v*ær*i vegiN. Nu andaz h*ann* at boanda oc s*ca*l h*ann* virða lata fe þa er vii. vicor ero af su*m*re *oc* a h*ann* avöxto ti*l* þ*es*s (Bls. 91, a.) er erfingi c*om*r ept*ir*. Nu calla frændr hins ti*l* *oc* e*r* e*ig*i scyllt at selia þei*m*. Nu andaz ensc*ir* m*enn* h*er* e*ð*a þ*ei*r er eN e*r*o o kuNare hi*n*gat. *oc* e*r* e*ig*i scyllt at selia þei*m*. ne*m*a h*er* hafe v*er*it fyR sonr eða faþ*ir* e*ð*a broþ*ir*. þ*eirr*a. oc kaNadiz þ*eir* þa við. Allt fe þ*at* e*r* aðr*ir* m*enn* taca eN erfi*n*giar þa s*ca*l þ*at* fe láta s*v*a virða ia*fn*t se*m* omaga eyre. [a] Enda a sa *mað*r avalt arf at. Vsq*ue* ef a þ*at* fyR. [b] Ef h*er* aNdaz utlendr m*að*r. [af danskri tungo þa scal fe hans biða her erfingia leigo lavst].

121. vm gongo maNz erfð.

[c] Ef gö*n*go m*að*r v*er*ðr davðr iNe at m*anz* þa a sa m*að*r þ*at* fe at taca e*r* iN hef*ir* h*ann*. bæðe þ*at* fe er

---

a) Þessu mun vart finnast neitt samsvarandi, er fylla mætti út greinina eptir. Upphafið minnir à Á. M., l. c., bls. 188[4].

b) Fyllt út eptir Á. M. c. 17, bls. 221[15].

c) = Á. M., c. 8.

h*ann* hev*ir* a *ser*. *oc* s*v*a þ*at* e*r* h*ann* spyʀ ti*l* at h*ann* hafe átt. En ef erfi*n*gi go*n*go m*an*zens callar ti*l* fiarens ihendr þei*m* m*ann*e e*r* hef*ir*. Ef þ*at* beʀ q*u*iðr h*eimilis* b*va* v. þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*[1]. at h*onom* v*ær*i su vist up*p*i látin e*r* h*onom* v*ær*i vært at v*er*a *oc* gi*n*ge h*ann* þo hei*m*an at sialfræði s*in*o *oc* at ovilia hins. *oc* a þa erfingianom at döma feet. þ*at* e*r* h*ann* atte í öðro*m* stöðo*m* en e*igi* ella. En ef omage andaz ute al*an*ðe m*an*z. eða go*n*go *maðr*. þa á sa *maðr* þ*at* fe at taca ef h*ann* hef*ir* a ser er l*an*ð á[2] en erfi*n*giar þ*at* e*r* i oðro*m* stoðo*m* e*r*. [a] Þar e*r* m*aðr* veit*ir* m*ann*e f*yrir* guðs sac*ir* *oc* se h*ann* e*igi* ti*l* co*m*in at føra h*ann* fra*m* *oc* andaz omagin. *oc* ryðsc s*v*a ti*l* at omagin átte fe ept*ir* *oc* a sa þ*at* at taca e*r* hafðe h*ann* en e*igi* erfi*n*giar.

122. v*m* fiar varðveizlor.

[b] Faðir s*ca*l hafa varðveizlo fiár barns sins oc s*v*a vöxto. Ef e*igi* e*r* faðir lífs þa s*ca*l b*r*oþir sa*m*feðre. en ef e*igi* e*r* broþ*ir* sa*m*feðri. Þa scal taca moðir. Nu e*r*o þ*eir* m*enn* s*v*a iii. e*r* e*igi* v*m* byðr undan fiárv*a*rðveizlona ne voxtona. s*v*a s*ca*l ti*l* fiár v*a*rðveizlo taca se*m* ti*l* arfs. Ef þei*m* m*ann*e tø*m*iz erfð er yngri e*r* en xvi. v*etra* gamall. þa scolo þ*eir* m*enn* v*a*rðveita fe þ*at* er arf atto at (Bls. 91, b.) taca at þan en u*n*ga man. þ*eirr*a m*ann*a er

---

a) = Á. M., c. 18, bls. 224[25].
b) = Á. M., c. 9.

---

1) I stað orðanna: *þess er sottr er*, hefir skinnb. i Árna-Magnúss. safni: *hans er søkir*.
2) Hèr á eptir ritað *sa maðr*, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

fiár varðveizlo e*i*go[1] bæðe sins fiár *oc* aɴ*ar*a m*ann*a ef und*ir* þa beʀ. S*v*a sc*a*l fiarv*ar*ðveizlo scipta i kneruɴa se*m* arfe. sa sc*a*l omaga v*ar*ðveita e*r* feet v*ar*ðveit*ir*. Þe*i*r m*enn* sc*o*lo lata vi*r*þa fe þ*at* við bóc e*r* v*ar*ðveizlona eigo v.^{ta} dag þaɴ e*r* vii. vic*or* e*r*o af su*m*re at hei*m*ile ens davða oc virða ti*l* lögeyris. Eɴ ef sa e*r* heilagr þa sc*a*l vi*r*þa eɴ næsta dag ept*ir* ru*m* hælgan. sc*a*l *queðia* b*va* v. landeigendr vico fyʀ e*ða* meira mele. þa e*r* rett*ir* se at te*n*gðo*m* i q*ui*þo*m*. [a] Ef b*var* coma eigi sum*ir*. [at virða omaga eyri. þeir er quaddir ero. oc er rett þeim er quaddi þa at queðia aðra bva istaðinn þeirra. ef þeir ero þo nokkorir þar comnir bvarnir er quaddir voro. oc réttir at tengþum. oc verþr þa þo iafn rett þeirra virðing allra saman. Sa maðr er hins unga manz fe a at varðveita. scal nefna ser vátta ii. eða fleire. at þvi hue til micils fiar bvar hafa virt. Buar scolo viɴa eið alengr er þeir hafa virt feit. at þvi at þeir hafe sva virt sem þeim þotti rettast. Eɴ siþan scal nefna vatta at þvi. at hann tecr við fe þvi er hiɴ ungi maðr a. oc bvar hafa þa virt. til þess at hafa þa avöxto af. oc abyrgiaz at eigi þurfe[2] iɴstøðor nema omagar comi] a ens unga m*anz* fe. Þ*at* e*r* *oc* rétt at lata þ*ar* vi*r*ða se*m* þ*at* fe e*r*. er mest e*r* sama*n*. þ*eir* sc*o*lo þ*ar* búa v*m* q*ue*þia e*r* feet sc*a*l vi*r*ða. Eɴ ef b*var* co*m*a

---

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 193[15] og, fra Sa maðr, bls. 195[3]. Af því oss hefir þótt óyggjandi eptir sambandinu, að einkum upphafinu sè samsvarandi grein sú, sem fyr var nefnd, höfum vèr ráðizt í að bæta við eigi eptir Á. M. í upphafi greinarinnar ámillum orðanna coma og sum*ir*, svo upphafið gæti átt við það, sem á eptir kemur og tekið er eptir Á. M.

---

1) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað e*i*go at taca, en strykað síðan út eigi að eins síðustu tvö orðin, heldur einnig e*i*go, og höfum vèr þó haldið þessu síðastnefnda orði, sem nauðsynlegu.

2) Í útg. Árna-Magnúss. nefnd., aptan i bindinu, er orð þetta leiðrètt í þurþi, en sú leiðrètting á sèr ekki heimild í skinnbókinni.

eigi til *þeir er* q*u*add*ir* ero. eða[1] vilia *þeir eigi* vi*r*ða. þa v*arðar* þei*m* iii. m*arca* utl*egð oc* a do*m*r at d*ema* ahendr þei*m* vi*r*ðingina xiiii. notto*m* ept*ir* vapna tac. Þ*eir* sc*o*lo fe *þat* allt lata vi*r*þa e*r* eɴ u*n*gi m*að*r tecr at erfðiɴe ne*m*a lönd *eða* goðorð ef til er. Nu sc*o*lo *þeir* m*enn er* feet lata uirþa syna buu*m* *þat* fe alt e*r* igripo*m* er. eɴ telia aðra avra ne*m*a buu*m* se *þat* fe s*v*a kunt at *þeir* vili þo vi*r*ða. oc v*er*ðr þo vi*r*þi*n*gin *þeirr*a rétt. [a] Ef lavn getin born eigo rétta far v*m* mo*ðor*. Vsq*ue er* v*m* getnoð þ*es*s gelldz. [b] Ef m*að*r v*a*rðveit*ir* l*an*ð m*anz*. [þess er hann a fiar varðveizlo. hann scal at husum gera sva at eigi falli ofan. Nu ero þa verri hvs er hann selr af hende ser en þa er hann toc við oc a hann eigi þat at böta. Ef þav ero betri en þa er hann tóc við. oc scal eigi honom þat bøta. Nu hefir hann ny hus gøʀ þav er eigi voro aðr. oc scal hann þav ofan briota oc hafa abrott við. ef hinn vill eigi kavpa. Eɴ ef þar er scógr oc scal hann havɢva þar við til husa oc bøta bus buluto oc breɴa kol til ledengingar. Nu gorir hann þar bus buluto nyia] *oc* a omagiɴ þa. [c] Ef sa sitr uta*n* fiorðu*n*gs e*r* feet á at varðveita. *oc* sc*a*l h*ann* v*a*rðveita feet *oc* föra hu*er*gi þ*að*an fe *þat* or þei*m* fiorðu*n*gi e*r* feet er aðr mest[3] sama*n*. Nu e*r* feet ífleiro*m* fiorþu*n*go*m* eɴ eino*m*. þa sc*a*l

---

a) Þessari grein mun vart finnast neitt samsvarandi, er fylla mætti út greinina eptir. Upphafið, og líklega efnið, kemur heim við Á. M., Festa-þ., c. 56, en niðurlagið er ólíkt.

b) Fyllt út eptir Á. M., c. 17, bls. 220[12].

c) = Á. M., c. 9, bls. 195[14].

---

1) Við bætt, samkvæmt skinnb. i Árna-Magnúss. safni.

2) Við bætt.

3) Ritað m e s t a ð r, en röðinni hefir síðan verið breytt með tilvísunarmerkjum.

h*ann* þ*an*gat föra alt feét se*m* aðr e*r* mestr lutr. ne*m*a lönd se i oðro*m* fiorðu*n*gi. eɴ í avðro*m* lavsa aŕrar. þa s*ca*l þa*n*gat føra e*r* la*n*ð er. Nu e*r*o lönd fleíre eɴ (Bls. 92, a.) eit oc sc*o*lo þ*eir* þar vi*r*ða er þ*at* la*n*ð er[1] e*r* dyrst er. Ef hualr kø*m*r a la*n*ð ens unga m*an*z e*ða* viðr þar s*ca*l hual lata vi*r*ða oc leɢia við iɴstøða ens unga m*an*z oc s*v*a viðar v*er*ð þ*at* e*r* af þ*v*i ge*n*gr. e*r* þarf þ*a*r at hafa ti*l* husa a löndo*m* þess ens unga m*an*z oc sc*o*lo þ*eir* b*var* v. vi*r*ða e*r* næstir bua recano*m* la*n*ðeigendr. Ef sa m*að*r føri*r* fe þ*at* fiordu*n*ga i mille e*r* v*a*rðveita á féet aɴan veg eɴ nv er talit oc v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð*. Þat e*r* stefno söc oc s*ca*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. a þ*in*gi þe*s*s e*r* s*ottr* e*r*. Ef erfð[2] beʀ und*ir* eɴ u*n*ga maɴ. þa s*ca*l þ*at* fe lata vi*r*ða oc fylgia iɴstøðano*m*. Ef oscyldri m*enn* taca vi*ð* v*a*rðveizlo fiarens eɴ aðr talþa ec. Oc e*r* þa costr at bioða uɴdan þei*m* m*ann*e[3]. va*r*ðveizlona ef vill. Sa m*að*r a þ*at* at ge*r*a e*r* hálfo meira fe á eɴ omagiɴ. eɴ ef h*ann* a e*igi* hálfo meira fe. þa s*ca*l h*ann* fa ti*l* m*eð* s*er* hvarz e*r* h*ann* ma heldr eiɴ maɴ e*ða* ii. þa er þ*eir* e*igi* all*ir* hálfo meira fé eɴ omagiɴ. Sa á þo at hafa feet e*r* aðr hafðe ef h*ann* vill. ef h*ann* a ia*fn* mic*it* fe se*m* omagiɴ. E*igi* s*ca*l bioða unda*n* m*ann*e aðr und*ir* maɴ kö*m*r feit oc h*ann* hef*ir* haft xii. manoðr at giolldo*m* e*ða* at handsolo*m*. við þaɴ cost s*ca*l h*v*artueɢi þ*eir*ra hafa feet ef at logo*m* e*r* unda*n* boðit. at þ*eir* sc*o*lo bioða at leggia log leigo a feet. e*ða* leiga lög leigo feet. *oc* la*n*ðz leigo. Enda s*ca*l e*igi* meta fúlgo vi*ð* omagaɴ. Nu e*r*o omagar aðr*ir* aféno. þa scolo þeir neyta vaxtanna.

---

1) Við bætt.

2) Leiðrétting fyrir erf.

3) Ritað þe*i**m* m*anne* uɴdan, en röðin hefir síðan verið lagfærð með tilvísunarmerkjum.

nema vextirnir se minni.[1] þa *sca*l neyta af iɴsteðan*om* ti*l* þe*s*s. [a] Ef faþ*ir* e*ða* moþ*ir* kö*m*r afe ens unga m*anz*. *oc* *sca*l þei*m* ollo*m* iaf*n* spart v*er*a. Eɴ ef firnare m*enn* co*m*a a fe h*an*s *oc* þo þ*eir* er h*ann* á arf ept*ir* at taca. *oc* *sca*l h*ann* eiga s*er* fra*m*forslo u*m* fra*m* ti*l* þe*s*s e*r* h*ann* er xvi. vet*ra*. Eɴ aðr aðrir (Bls. 92, b.) omag*ar* v*m* ko*m*e afe ens unga m*anz*. þa *sca*l h*ann* eiga s*er* iiii.[a] missera biorg ale*n*gr e*r* h*ann* er xvi. vet*ra* oc s*v*a þei*m*[2] omögo*m* ollo*m* er aðr e*r*o afe h*an*s co*m*n*ir*. Sa m*aðr* e*r* feet vill unda*n* bioða þei*m* m*ann*e er varðveit*ir*. h*ann* *sca*l stefna h*onom* hei*m* vico fyʀ su*m*ar oc segia at h*ann* mv*n* co*m*a þá at bioða feet unda*n* h*onom* at su*m*ar möl-o*m*. eɴ h*ann* *sca*l kiósa þar þeg*ar*. Nu ko*m*r h*ann* þar at sumar malo*m*. *oc* *sca*l h*ann* nefna s*er* v*att*a. at þ*v*i. at h*ann* byðr fe ens unga m*anz* unda*n* h*onom* logboðe. enda *sca*l h*ann* unda*n* hano*m*[3] hafa boðit f*yrir* miðian dag. Ef sa e*r* e*igi* hei*m*a enda v*ar* h*onom* heim stefnt. e*ða* suarar h*ann* engo u*m*. *oc* e*r* þa se*m* h*ann* kiose unda*n* s*er* feet. Ef h*ann* kýs unda*n* s*er* feet. þa *sca*l h*ann* mæla ens u*n*ga m*anz* male. Eɴ ef h*ann* kys at hafa fe *oc* *sca*l sa e*r* unda*n* h*onom* bavð féet. mæla ens u*n*ga m*anz* mále þa. En þa e*r* korit. e*r* hansalat[4] er. þ*eir* *sc*olo all*ir* handsalaz sa e*r* þa *sca*l feet hafa *oc* þ*eir* e*r* h*onom* fylgia at þei*m* þ*eirr*a er e*igi* *sca*l hafa féet. þ*eir*

---

a) = Á. M., c. 10.

---

1) Orðunum þa scolo — minni er bætt við eptir skinnb. i Árna-Magnúss. safni.

2) Hèr á eptir ritað monnom öllo*m*, en síðan hafa orð þessi verið strykuð út aptur.

3) Ritarinn hefir i fyrstu, að því er sýnist, ætlað að skamstafa orð þetta á sama hatt og annars er títt i skinnbókinni (með ho og strykum yfirum h og uppyfir o).

4) Í fyrstu ritað hansalet.

s*co*lo oc *þat* handsala at eɴ ungi m*að*r s*ca*l hafa lög-vöxto afe þvi oc *þeir* m*uno* *eigi* meta fulgo við h*ann*. Ef h*ann* vill siþaʀ bioða unda*n* h*onom* feet. þa s*ca*l h*ann* fara til hei*mi*lis *þess* m*anz* e*ða* fiɴa h*ann* siálfa*n* at male þaɴ e*r* feet varðveit*ir* vico f*yrir* þ*ing* e*ða* meira mele. *oc* segia at h*ann* mv*n* bioða unda*n* h*onom* feet avarþ*in*gi. þ*vi* er sa heýr e*r* feet varðveitir. h*ann* s*ca*l þar bioða unda*n* h*onom* aþ*in*gi *oc* m*æ*la þar iþ*in*gbrecco ef h*ann* fiðr h*ann* e*i*g*i* sialfa*n* at male. h*ann* s*ca*l sva f*a*ra þ*vi* male öllo þar se*m* aðr v*a*r tínt. Slican cost eigo oc uta*n*-fiorðu*n*gs m*enn* ef þ*ei*r vilia bioða unda*n* m*ann*e feet. Enda eigo þ*ei*r cost at bioða unda*n* feet a alþ*in*gi ef þ*ei*r vilia. oc hafa unda*n* boðit miðvico dag (Bls. 93, a.) imitt þi*n*g. Eɴ h*v*arz e*r* unda*n* m*ann*e boðit féet avarþ*in*gi e*ða* a alþ*in*gi. þa s*ca*l h*ann* reiða af he*n*di s*er* feet et næsta vár ept*ir* þ*at* er h*ann* kýs undan s*er* feet aðr oc giallda m*eð* leigom þa. Eɴ ef at sumar málo*m* e*r* unda*n* h*onom* boðet feet. þa s*ca*l h*ann* et sama vár af he*n*de leysa[1]. *oc* reiða at gialdögo*m* ef þ*eir* eigo þa sama*n*. En ef þeir eigo eigi gialldaga saman.[2] þa s*ca*l h*ann* gialda iɴ v.[a] dag vico þa er vii. vic*or* ero af su*m*re. at hei*mi*le s*in*o. hafa a h*ann* xx. avra oleigis. Nu fylg*ir* scógr l*an*ðe ens unga m*anz*. oc scal[3] hiɴ höɢva ti*l* husa við *oc* bøta hus boluti oc breɴa col ti*l* lede*n*gingar. Nu gør*ir* h*ann* hus bolute nyia *oc* ahiɴ ungi m*að*r þa. *Þat er mælt* ef fe v*er*ðr ovirt eþ*a* rang[4] virt þa a[5] eɴ ungi maðr vöxto afe

---

1) Leiðrètting fyrir lysa.

2) Orðunum En ef — saman er bætt við eptir skinnb. í Árna-Magnúss. safni, sem nauðsynlegum.

3) Við bætt.

4) Ritað tvisvar.

5) Við bætt.

sino. E*igi* a m*að*r at selia arfvon ef sa seg*ir* osát*t* sina á. e*r* næstr stendr ti*l* ne*m*a iafn mele beriz.

123. v*m* arf vön.

Þar e*r* m*að*r cavpir arfvön at avðro*m*. þa a þ*at* at hallda hu*er*vetna þ*es*s er þ*eir* cavpa sama*n* vel lavst ef þ*eir* eigo vi*ð* at sciptaz e*ða* þ*eirr*a erfi*n*giar. Nu andaz sa e*r* arfiɴ selde oc standa aðr*ir* m*enn* ti*l* arfsens eɴ þ*ei*r cavpit áttoz við e*ða* þ*eirr*a erfi*n*giar þa scal arfr sá s*v*a f*a*ra se*m* ecke v*æ*ri u*m* m*æ*lt. Eɴ arf cavpit a aptr hu*er*fa m*eð* voxto*m* und*ir* þa*nn* e*r* reitt hef*ir* e*ða* h*an*s erfi*n*gia ef eɴ andaðe átte nockot fe ti*l* e*ða* h*an*s erfi*n*giar. *oc* a þ*at* fe at hei*m*ta et sama sum*a*r e*r* arfvonen sciptiz. Eɴ ef h*ann* átte ecki fe ept*ir* e*ða* h*an*s erfi*n*gi oc mis*ir* sa þa allz er við h*ann* keypte.

124.

[a] Ef þei*m* m*ann*e temiz erfð er erlendis e*r*. þa á sa m*að*r at taca þ*at* fe e*r* scyllztr e*r* eno*m* davða h*er* al*an*ðe. eɴ þ*at* s*ca*l h*ann* s*v*a lata vi*r*ða (Bls. 93, b.) ia*fn*t se*m* omaga eyre. oc s*v*a at öllo hafa þ*at* fe se*m* omaga eyre. H*ann* a[1] ávoxto afeno enda ábyrgiz h*ann*. Eɴ ef sa *mað*r ke*m*r ut e*r* feet átte at taca þa s*ca*l h*ann* ɪɴsteðaɴ eiɴ hafa. Eɴ ef hino*m* ve*r*þa lest*ir*. er erlendis aɴdaz.[2] þa á h*an*s e*r*fi*n*gi at stefna þei*m* m*ann*e e*r* fe er und*ir* *oc* lata saɴa davða h*an*s. Þ*at* e*r* ef ecki spyrsc til m*anz* oc s*ca*l s*v*a ve*r*a se*m* h*ann* life ti*l* þ*es*s er davðeɴ e*r*

---

a) = Á. M., c. 4, bls. 181[23] (sbr. hèr að ofan c. 118, bls. 226[24]).

---

1) Við bætt.

2) Orðin Eɴ ef hino*m* — aɴdaz eru að líkindum rangfærð. Í skinnb. i Á. M. safni stendur: Eɴ ef sa maðr andaz er erlendis er.

saNaðr. Nu a þ*es*s þ*eir*ra erfi*n*ge feet at taca er lengr lifðe. eN þ*at* a at scilia xii. q*u*iðr goð*a* þ*es*s er hiN er iþ*in*gi m*eð*. er søk*ir* h*v*aR þ*eirr*a fyRe v*ar*þ davðr. [a] Ef sa m*að*r spyR er erlendis e*r*. [at erfð hefir borit undir hann ut her. oc scal hann innstöðaN eiN hafa þa er hann komr til. ef rétt virt var féit oc rétt tekit. Nu verþa þeir eigi asáttir erfingiar þess manz er erlendis var oc sa maðr er feit er undir hvart sa er andaðr er erlendis var eða eigi eða sva hvart fyR var at erfðin tømðiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc scolo þa erfingiar þess er erlendis andaþiz stefna þeim manne um er feit er undir til giallda oc til útgöngo. Þeir scolo lata saNa davða þess manz at domi er erlendis er. enn goðe sa scal bera xii. quiþ er hann er iþingi er sóttr er. um þat hvart fyR var at erfðin tömðiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc eigo þess þeirra erfingiar at taca feit er siðaR] andaðiz.

125.

[b] Ef m*að*r aNdaz erlendis þa asa m*að*r at taca þ*at* fe e*r* scyllztr er þar eno*m* davða þ*eirr*a m*ann*a er ut ført e*igi*. H*ann* sc*a*l lata vi*r*ða fe þ*at* ti*l* b*r*eNz silfrs allt eN ef nokot e*r* ovirt þa e*r* sva se*m* allt se ovirt. ef erfi*n*gi er þ*ar* þa þarf h*ann* e*igi* at lata virða ef h*ann* a allan arfeN. h*ann* sc*o*lo virða isleNzc*ir* m*enn* .v. EN ef e*igi* nair þei*m* þa e*r* þo rétt at husfast*ir* m*enn* se ti*l* þar .ii. eN þ*eir* sc*o*lo virða við bóc fe þ*at*. EN ef þ*eir* gera e*igi*. þa sc*a*l h*ann* beiða þa at viNa eiðiN enda v*er*ðr þa þo rétt vi*r*þi*n*g þ*eirr*a ef beR .xii. q*u*iðr at þ*eir* virðe s*v*a se*m* þa m*un*de þ*eir* ef þ*eir* virðe við bőc enda beidde h*ann*

---

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 184[3].
b) = Á. M., c. 13.

þa at lögo*m*. eN h*ann* sc*a*l e*igi* fiNa meira af fe þ*v*i eN
nym. cavpa leg *oc* lícsöng *oc* blæio *oc* kisto. [a] Þ*at* er ef ma*ð*r tecr danar fe avstr. [þa a hann at gefa múto til fiar tökoNar ef hann nair eigi ella, oc gefa] se*m* h*ann* ma miNzta. [b] H*ann* sc*a*l alt feet láta vi*r*ða þ*at* e*r* h*ann* nair. h*ann* sc*a*l vega lata gull oc breNt silfr *oc* þ*at* fe allt e*r* at vetto*m* sc*a*l cavpa. En hu*er*scis kyns vara er su er e*r* m*enn* cavpa álno*m*. þa sc*o*lo þ*eir* m*enn* mæla er rettar álnar hafa *oc* sua (Bls. 94, a.) uega þ*at* er sc*a*l oc sia at þ*at* se rétt vegit. H*ann* er scylldr at syna þei*m* fe þ*at* allt er hann nair. Hann scal þar lata virða fe þat allt[1] er mest er sama*n* þa e*r* h*ann* tecr. H*ann* sc*a*l hu*er*gi føra þ*at* fe[2] á bro*t*t or þei*m* garðe aðr allt e*r* virt. H*ann* scal vitne nefna at þ*v*i ale*n*gr e*r* lokit e*r* fe vi*r*þi*n*goNe at h*ann* tecr vi*ð* fe þ*v*i e*r* h*ann* let þ*a*r vi*r*ða oc leGr sina abyrgð á. Nu nair h*ann* e*igi* þ*a*r öllo feno seN. at lata vi*r*ða. þa sc*a*l h*ann* þ*a*r lata fe þ*at* vi*r*ða se*m* h*ann* tecr. oc f*a*ra s*v*a at vi*r*ði*n*go se*m* aðr v*a*r tínt. Ef fe e*r* a scipe e*ð*a at scipe þa sc*a*l h*ann* fe þ*at* lata vi*r*ða at bryGio sporðo*m*. oc f*a*ra s*v*a at vi*r*þi*n*go þ*a*r se*m* aN*a*rs staðar. Ef feet e*r* ibúlca þa er hiN aNdaz. *oc* erat h*ann* scyldr at abyrgiaz þ*at* fe. h*ann* sc*a*l oc e*igi* hafa voxtona ef h*ann* lætr e*igi* virða feet. En þa er þo rétt vi*r*ðing þ*eirr*a ef þei*m* e*r* þ*at* fe ia*fn* kuNt er ibulcano*m* e*r* se*m* þ*eir* sæi. Ef h*ann* ascip á hluNe þa[3] er h*ann* aNdaz. *oc* erat hiN scylldr at abyrgiaz aðr f*r*a*m* e*r* d*r*egit scip lengð. E*igi* sc*a*l meira cavpa i scipe aðr

---

a) Fyllt út eptir Á. M., c. 17, bls. 221[11].
b) = Á. M., c. 13, bls. 208[1].

---

1) Orðunum er hann nair — allt er bætt við eptir skinnb. í Árna-Magnuss. safni; hefir ritarinn sjálfsagt sleppt þeim úr í ógáti.
2) Ritað ofan línu.
3) Leiðrétting fyrir þ*at*.

virt *er* feit eɴ costr *er* at selia. H*ann* sc*a*l kiosa m*eð* vitne h*v*art h*ann* vill abyrgiaz feit e*ða* vill h*ann* eigi. Eɴ þ*v*iat eins a h*ann* vöxto afeno. ef h*ann* abyrgiz enda sc*a*l h*ann* þa gialda hálfo færi avra breɴda h*er* eɴ h*ann* tøke. En ef h*ann* kýs h*v*arki v*m* þa sc*a*l h*ann* abyrgiaz feet *oc* hafa ecki af voxtono*m*. [a] Þ*at er oc* at sa eiɴ *maðr* scal arf taca [ut her af danskri tungo eptir siɴ frænda er hann er rettr arftoko maðr ens andaða enda liɢr] féet s*er* h*er* aldregi.

[b] Ef váʀ lande aɴdaz avstr þa sc*a*l feet taca næsta brøðre e*ða* nanare eɴ feet liɢr s*er* iola not*t* ena þri*þ*io. [c] Sycn*ir* m*enn oc* þ*eir* m*enn er* lanðvært eigo ut h*er*. sc*o*lo táca dánar fe ti*l* ut hafnar eɴ e*igi* aðr*ir*. [d] Ef m*aðr* er[1] le*n*gr ab*rott* heþ*an* eɴ iii. vetr. þa sc*o*lo þ*eir* m*enn* (Bls. 94, b.) varðveita feet h*an*s er taca ætte ef h*ann* v*ær*e aɴdaðr þot h*ann* hefðe aðr lengri maldaga á g*er*va. [e] Ef m*aðr* andaz asaxl*an*ðe e*ða* suɴaʀ. at þ*at* fe sc*a*l e*igi* lata vi*r*ða aðr þ*at* ko*m*r ti*l* dan marc*a*r. eɴ ef þ*a*r er hætt fe h*an*s e*ða* fiorve. þa sc*a*l í noregi. Ef *maðr* aɴdaz a engl*an*ðe e*ða* i eyio*m* vestr e*ða* idyfliɴi. at þ*at* fe sc*a*l e*igi* vi*r*ða aðr h*ann* kømr þ*a*r e*r* ohætt se fe h*an*s oc fiorve. Nv kø*m*r h*ann* inoreg m*eð* feet *oc* e*r* aɴ*a*ʀ *maðr* þ*a*r scyldri. þa sc*a*l h*ann* lata ut ganga feet at lögo*m*. h*ann* sc*a*l hafa avoxteɴ alla*n* þaɴ er orðeɴ er þ*an*gat ti*l*

---

a) Fyllt út eptir Á. M., c. 17, bls. 220[8].

b) = Á. M., c. 17, bls. 221[18] (það sem þar stendur er að nokkru leyti ósamkvæmt því sem hér segir, og yngra, sbr. Á. M., c. 13, bls. 208[24]).

c) = Á. M., c. 13, bls. 209[3].

d) = Á. M., c. 17, bls. 221[7].

e) = Á. M., c. 13, bls. 210[6].

---

1) Eptir m*a*ðr hefir ritarinn í fyrstu skrifað e i g i, en strykað síðan orð þetta út og ritað e r uppyfir.

hvarge e*r* h*ann* tóc. Ef m*aðr* fe*r*r ut af danmorc e*ða* af avðro*m* löndo*m* eN or noregi m*eð* danar fe *oc* treystiz h*ann* *eigi* at lata vi*r*þa feet þa sc*al* h*ann* hei*m*ta ti*l* scipv*er*ia. þa e*r* h*ann* vill þeg*ar* þ*eir* ero ihaf co*mnir*. *oc* segia þei*m* hve mic*it* fe þ*at* er *oc* nefna vitne at þ*vi* at h*ann* tecr fe þ*at* ti*l* abyrgþar *oc* eignaz h*ann* þa voxto afeno slica se*m* h*ann* töki i noregi at lögo*m* ef h*ann* fær þaN q*ui*ð at h*ann* m*un*de virða lata fe þ*at* ef h*ann* q*uæ*mi ti*l* noregs *oc* visse h*ann* þ*at* at h*ann* m*un*di ná ut at hafa f*yrir* noregs m*ann*a soco*m*. [a] Ef m*enn* g*er*a felag m*eð* s*er* h*er* a l*an*ðe *oc* f*ar*a ab*rott* *oc* aNdaz aNaR oc sc*al*at h*ann* scilia felagit aðr h*ann* hitt*ir* erfi*n*giaN. h*ann* sc*al* neyta af feno öllo sama*n* se*m* m*æ*lt v*ar*. E*igi* sc*al* m*aðr* avstr selia arfvon sína ne þaN arf e*r* h*onom* hef*ir* h*er* tømz er h*ann* hef*ir* e*igi* siálfr ti*l* co*m*it. eN halldaz eigo þ*ar* oNo*r* cavp öll se*m* h*er*. v*m* þav fe öll e*r* h*ann* á h*er* ept*ir* *oc* s*v*a þav er ut hingat co*m*a. [b] Ef m*aðr* tecr fe a grøn l*an*ðe. [oc scal hann lata virða feet iafnt sem avstr oc fara utan a þvi scipi er fyrst feR. Slík sócn er þar til en sama ef hann gerr eigi utan fara sem þa at avstr tekit se feet] oc s*v*a vorn. Ef þ*eir* g*er*a felag m*eð* s*er* erlendis þa sc*al* h*ann* cost eiga at scilia felagit ef h*ann* vill oc láta virða feet *oc* hafa slica costo a se*m* h*ann* v*æ*ri frænde ens davða. en*n* lavst sc*al* h*ann* lata þeg*ar* e*r* nanare m*aðr* kö*m*r ti*l*. [c] Nu aN- (Bls. 95, a.) dazc aNat tueGia hiona erlendis. þa sc*al* þ*at* þ*eirr*a hafa fe ut er ept*ir* lif*ir* oc láta f*yrir* engo*m* m*ann*e lavst ne*m*a f*yrir* erfi*n*gia. Nu andaz þav bæðe avstr oc co*m*a ti*l* þ*eir* m*enn* af h*v*aRatueGio he*n*di e*r* rétt co*m*nir e*r*o ti*l* ut hafnar fiarens.

a) = Á. M., c. 14.
b) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 211[2].
c) = Á. M., c. 15.

þa s*c*olo þ*eir* s*v*a scipta m*eð* s*er* s*em* h*v*art þ*eirr*a hafðe att fe vi*ð* aɴat. ef þ*eir* vito þ*at*. Ef þ*eir* vito e*igi* hu*er*n lut h*v*art þ*eir*ra hef*ir* att ife við aɴat. þa s*c*olo kono frændr hafa þ*ri*þiu*n*g eɴ hin*ir* ii.ª lute. Nu co*m*a fleire m*enn* ia*fn* nan*ir* ti*l*. þa s*ca*l scipta m*eð* þei*m* at iafnaðe. ikneruɴa alla. þei*m* er lög viɴa til þ*ar*. Nu h*v*ar þe*s*s er m*að*r náir sa e*igi* út at hafa feet e*r* ti*l* er co*m*iɴ af þei*m* er ut hef*ir* enda viɴe h*ann* lög ti*l* avstr. þa a h*ann* hei*m*ting h*er* at þei*m* e*r* ut hafðe ti*l* s*v*a micils fiár se*m* h*ann* v*ær*i til co*m*iɴ ef h*ann* hefðe ut haft. enda v*ær*i at logo*m* tekit avstr feet. Eɴ erfi*n*giar eigo þaɴ lvta se*m* þ*eir* ero ti*l* co*m*nir at hei*m*ta at þei*m* er ut hafðe feet. H*ann* s*ca*l f*a*ra út et næsta sumar eɴ þa er h*ann* kø*m*r ut ef h*ann* vill uta*n* f*a*ra et sama su*m*ar. þa s*ca*l h*ann* orð g*er*a erfi*n*gio*m* *oc* giallda þei*m* þa þegar e*r* þ*eir* co*m*a ti*l* oc giallda hálfo fære avra b*r*eɴda h*er* eɴ h*ann* toc avstr. ef h*ann* hef*ir* sva at vi*r*ðingo látit f*a*ra oc at fiártekio se*m* nu v*a*r talit. Eɴ ef e*igi* er s*v*a at f*a*rit þa er s*v*a se*m* ovirt sé. H*ann* s*ca*l þa giallda morc sex alna avra f*yrir* eyre hu*er*n her ef h*ann* vill. Fe þ*at* s*ca*l giallda h*er* ut ib*r*eɴdo sílf*r*i eþ*a* ilerepto*m* nyio*m* e*ða* ivaxe e*ða* i voro islenzc*r*i e*ða* ibú fé oc giallda at þ*v*i lage allt se*m* þ*a*r ge*n*gr e*r* af hende s*ca*l reiða. Nv feʀ h*ann* e*igi* tueivegis þa s*ca*l gialda et næsta var. þ*v*i e*r* h*ann* kø*m*r ut at hei*m*i*l*e sino at[1] gialda eɴ v.ª dag vico. þa er vii. vic*or* ero af su*m*re. Nu leys*ir*[2] (Bls. 95, b.) h*ann* e*igi* fe þ*at* af hende s*er* se*m* m*æ*lt er. þa á erfingi cost at stefna v*m*. v*m* s*v*a mic*it* fe se*m* h*ann* ræðr a at q*ue*þa

---

1) Ef til vill ætti hèr að standa oc, einsog í skinnb. í Árna-Magnúss. safni.
2) Leiðrètting fyrir leyfir.

oc h*ann* getr gogn ti*l* at hiɴ hafe teket. oc *queðia* til xii. q*ui*ðar hue mic*it* fe h*ann* toc. þaɴ ɢ*oða* er sa er iþ*in*gi m*eð* er s*ottr* er. Þes a h*ann* oc cost at stefna aɴ*ar*e stefno v*m* voxto s*v*a micla se*m* h*ann* getr gögn ti*l*. at á þ*at* fe hefðe ge*n*git ut hi*n*gat *oc* er ret at q*ueðia* ti*l* h*v*artz h*ann* vill hei*mi*lis b*va* hins ix. eða xii. q*uiðar* hue miclir vext*ir* se a þ*v*i fe.

126. sa er suar*ar* v*m* danar fe.

Hiɴ a at föra þær varn*ir* f*ra*m at lata b*er*a v*ætt*e þav ido*m* e*r* h*ann* nefnde at er h*ann* toc fe þ*at* avstr ti*l* abyrgðar *oc* s*v*a þav öll er h*ann* nefnde at vi*r*ði*n*go fiarens östr[1] þav e*r* h*ann* hef*ir* ti*l* enda s*c*olo þ*at* allt h*er* v*er*ða v*ætt*e e*r* avstr e*r*o vitne nefnd. Eɴ allt þ*at* e*r* h*ono*m scort*ir* i v*m* vættin. þa sc*a*l sa q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* ɢ*oða* þaɴ e*r* sa e*r* iþ*ing*i m*eð* e*r* s*ottr* er. *oc* fylla s*v*a sócn sina ef h*ann* vill at voxtono*m* co*m*az. Enda a s*v*a sa er svarar at q*ueðia* xii. q*uiðar* ti*l* allz þ*ess* er h*ann* vill *oc* h*ann* hef*ir* e*igi* vitne ti*l*. Nu sc*a*l do*m*r at þ*v*i d*o*m*a* ale*n*gr s*e*m þ*eir* fa gogn ti*l*. Þ*at* e*r* m*ælt*. v*m* þa m*enn* er rétt co*m*nir v*ær*i ti*l* ut hafn*a*r fiarens enda hafe h*ann* ti*l* callat avstr at logo*m*. þa sc*a*l sa s*v*a fara at hei*m*ti*n*go fiarens ut h*er* at s*o*kia við en somo gogn se*m* aðr v*ar* tínt. ne*m*a þar e*r* h*ann* hef*ir* hofð vitne vi*ð* ti*l* callit avstr *oc* sc*a*l h*ann* þav oll láta f*ra*m b*er*a h*er*. Nu hef*ir* h*ann* eigi vitne ti*l*. þa sc*a*l h*ann* q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* ti*l* þ*ess* allz er h*ann* fylle sogn sina vi*ð*. hu*er*so

---

[1]) Undir fyrsta stafinn í orði þessu hefir verið strykað og av ritað uppyfir, en naumast með hendi ritarans.

h*ann* hef*ir* farit at til calli fiarens avstr oc sc*a*l h*ann* þaɴ ɢ*oða* ti*l* q*ueðia* er h*ann* er sialfr í þ*in*gi m*eð*. ti*l* þ*ess* allz er h*ann* hef*ir* e*n*gi vitne ti*l*. **E**f m*að*r aɴdaz ihafe e*ða* at scipe sva at e*igi* k*om*r vi*r*þi*n*go at féno. (Bls. 96, a.) þa eigo þ*eir* m*enn* varðveizlo fiar þ*ess* er taca ætte fæ epter þaɴ maɴ e*r* frænd laѵs v*ær*i ut her oc aɴd-aðiz at scipe. þeir eigo at g*er*a orð erfingio*m* þegar þ*eir* co*m*a hingat til islands oc selia þeim þat fe þegar er þeir coma[1] ti*l*. Nv co*m*a þ*eir* e*igi* ti*l* aðr þ*eir* fare ab*rott*. þa sc*o*lo þ*eir* leggia up fe þ*at* oc selia þei*m* m*ann*e land-eiganda er næstr býr þ*eir*re höfn er þeir báro flest*ir* fot sin af scipe. Enda sc*o*lo þ*eir* sv*a* f*a*ra m*eð* þ*v*i fe ef m*að*r andaz at scipe þa er þ*eir* sc*o*lo heþ*an* f*a*ra sem aðr v*a*r tint. e*ða* sv*a* ef þ*eir* bua ilandfesto*m* við island eþ*a* þær eyiar h*er* er bygðar ero þa. e*ða* siþ*an* a[2] þ*v*i su*m*ri. Ef þ*eir* f*a*ra aɴa*n* veg m*eð* þ*v*i fe eɴ nv er talit. þa v*arðar* *fiorbavgs* ɢ*arð*. Enda v*arðar* oc *fiorbavgs* ɢ*arð* þei*m* m*onnom* ollo*m* se*m* samscipa feno f*a*ra uta*n* uisir vitendr. Eɴ ef sum*ir* vilia scil g*er*a á. eɴ sum*ir* e*igi* þa v*arðar* þei*m* er oscil g*er*a á. En þ*at* ero stefno sac*ir* oc sc*a*l q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. aþ*in*gi v*m* þaɴ stað se*m* socen g*er*ðiz. Ef *mað*r leys*ir* danar fe af hende s*er* at logo*m*. þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* allra avra þ*eirr*a er h*ann* tóc. Ef m*að*r leyn*ir* fe þ*v*i nockoro. þa a sa orðe at raða v*m* er feet á at taca. Ef m*að*r reiþ*ir* af hende dánar fe þei*m* er taca á oc letz or v*er*a lavs oc v*er*ða þ*eir* a þ*at* sátter. nu spyʀ hiɴ er feet atte at taca siðaʀ at h*ann* hef*ir* leýnt su*m*o feno. *oc* v*er*ðr h*onom* þat ecki at vórn. þot þ*eir*

---

1) Orðunum hingat — coma er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni; hefir ritarinn sjálfsagt sleppt þeim úr í ógáti.

2) Leiðrètting fyrir af.

hafe asætz. Ef m*að*r feR ab*r*o*t*t m*eð* feno þ*v*i er h*ann* toc avstr. þa á sa cost er taca á at segia lögleigo a fe þ*at*. EN ef h*ann* vill e*igi* þ*at* þa *sca*l h*ann* cost eiga at søkia v*m* iNstøðaN. *oc* v*m* vöxtona s*v*a micla se*m* xii. q*uið*r beR. EN ef hiN a fe ut h*er*. *oc* *sca*l þa søkia iþ*at* feet. þ*es*s a h*ann* *oc* cost at stefna v*m* b*r*o*t*t höfn fiarens *oc* lata v*arða* (Bls. 96, b.) fio*r*bav*g*s G*arð*. oc søkia v*ið* .xii. q*uið*. Enda a s*v*a at fara at ferans do*m*i se*m* h*ann* yrðe v*m* alþi*n*gis sáttar hald secr. Ef h*ann* feR e*igi* ut et næsta sum*a*r með feno. þa a erfingi cost at søkia hann til fiorbavgs Garðs enda a hann cost at segia lögleigor a feit ef hann vill þat helldr. En ef sa maðr a fe ut her er með arfinom ferr.[1] þa á erfi*n*giN cost at stefna v*m* ef h*ann* vill oc q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* ti*l* þ*es*s hue mic*it* fe h*ann* tóc. H*ann* *sca*l stefna þei*m* m*ann*e v*m* er fe h*ans* hef*ir* ut h*er* *oc* stefna iþ*at* féet er[2] hiN á er erlendis er. *oc* q*ueðia* ti*l* ix. h*eimilis* b*va* ti*l* þ*es*s hue mic*it* fe h*ann* hef*ir* hins er erlendis er. Ef m*að*r vill v*er*ia f*yrir* h*ann* þa *sca*l h*ann* q*ueðia* xii. q*uiðar* h*v*art h*ann* yrðe sæhafe ti*l* aN*ar*a landa a þ*v*i su*m*re er h*ann* villde ut hi*n*gat. *oc* s*v*a ef h*ann* naðe e*igi* ut f*yrir* ofrikis m*onno*m e*ða* mátte h*ann* e*igi* ascip co*m*az h*v*atke er ti*l* þ*es*s gengr. [a] Ef scip hu*er*fr *oc* se ecki ti*l* spurt aþrimr su*m*ro*m*. enda se sp*ur*t af þei*m* londo*m* öllo*m* er or tu*n*ga er á oc s*v*a af þ*v*i l*an*ðe er þ*eir* foro af. þa *sca*l et fiorða sum*a*r b*r*igða feet. H*ann* *sca*l ti*l* fá ora landa .v. e*r* þ*at* leggi und*ir*

---

a) = Á. M., c. 16.

---

1) Orðunum þa a erfingi — með arfinom ferr, sem ritarinn sjálfsagt hefir sleppt í ógáti, er bætt við eptir skinnb. í Árna-Magnúss. safni.

2) Lagfært úr eN.

þegnscap siɴ. at ecki se spurt ti*l* þ*eirr*a a iii. su*m*ro*m* þei*m* eno*m* næslo*m* ept*ir*. oc hyɢia þ*ei*r þa davða v*er*a oc þ*eir* bera þ*at*. þa ado*m*r at dø*m*a unda*n* hino*m* feet. Enda sc*a*l þa s*v*a meta se*m* þ*eir* se andaþir. *oc* e*igi* fyʀ ne*m*a rekölld se kend af scipi þ*eirr*a. Nu spyrsc ecki ti*l* m*anz*. oc sc*a*l s*v*a v*er*a se*m* h*ann* se lifande meþ*an* h*ann* er e*igi* aɴdaðr sagðr. *oc* s*v*a sc*a*l oc v*er*a se*m* h*ann* life ti*l* þ*e*ss er davðe h*an*s er saɴaðr. [a] Þar e*r* m*enn* saɴa erlendis davða. þa sc*a*l s*v*a vanda m*enn* ti*l* se*m* at saɴa erlendis víg. [b] Þ*at* er ef m*að*r fær m*ann*e fe avstr at cavpe. [eða at láne oc mælir hann fe fyrir. oc scal her xii. quið til hafa hve mikit fe þat var ef eigi ero vitnis menn til. Stefna scal at festar hælum. enda er rétt at heimili eða þar er hann hittir hann at male. Enda er costr at stefna þeim til utgongo er fe hans hefir her oc hafa þar til ix. bva quið. hvart hiɴ hefir iafn mikit fe hins er avstr er sem hann kallar til. En xii. quiðr scal scilia] h*v*at h*ann* fecc hino*m* fiár avstr. [c] Þótt þ*eir* m*enn* life er davðe er saɴaðr þar er þ*eir* atburþ*ir* v*er*ða se*m* nu er talið[1] at þei*m* m*onno*m v*arðar* ecke við lög er þ*eirr*a m*ann*a davða hafa saɴat. eɴ s*v*a sc*a*l v*m* fiár varðveizlo þ*eirr*a f*a*ra alengr er davðe þ*eir*ra er saɴaðr se*m* þ*eir* se aɴdaþ*ir*. [d] Þar er meɴ verða (Bls. 97, a.) davþ*ir* f*yrir* scriðu*m* e*ð*a vatn davþ*ir* e*ð*a vapn davðir. e*ð*a hu*er*ngi davða er þ*eir* hliota all*ir* s*v*a at e*n*gi *mað*r kø*m*r abro*t*t *oc* sia m*enn* e*igi* misfarar þ*eirr*a s*v*a at

---

a) = Á. M., c. 17.
b) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 219[22].
c) = Á. M., c. 16, bls. 218[15].
d) = Á. M., c. 18, bls. 223[22].

---

1) *Í fyrstu ritað* talið r, *en síðan strykað undir síðasta stafinn.*

deili vite á. Þar s*cal* meta s*v*a se*m* þ*eir* hafe allir seɴ dáit. f*yrir* þ*v*i at e*n*gi s*cal* arf taca ept*ir* aɴa*n*. Ef nockoʀ k*o*m*z* a brot oc s*cal* þ*at* standaz er sa sagði hu*e*rr þ*eirr*a le*n*gst lifðe. [a] **M**aðr s*cal* sialfr raða f*yrir* fe sino meþ*an* h*ann* ræðr ti*l* fullz eyris. [b] **A**ttrøðr m*aðr* e*ða* ellre s*cal* h*v*arke selia land ne goðorð unda*n* erfi*n*gio*m* ne*m*a h*ann* megi e*igi* eiga f*yrir* sculld. [c] **Þ***at* er at e*n*gi m*aðr* a at selia l*and* u*n*da*n* e*r*fi*n*gio*m* sino*m* þa er h*ann* er attrøðr eða ellre. *oc* s*v*a ef h*ann* licr ihælsótt ne*m*a erfi*n*giar lofe. Eɴ þo s*cal* *maðr* sialfraðe f*yrir* fe sino meþ*an* h*ann* vill ef h*ann* ræðr ti*l* fullz eyris.

127. vm Giafar

Maðr a at tiunda fe sitt vm sin*n* hin*n*i meiri tiund[1] ti*l* salo bóta s*er* ef h*ann* vill. E*igi* a h*ann* optaʀ at tiunda eɴe meire tiund fe sítt eɴ v*m* siɴ f*yrir* rað scaparfa sins. Nu beʀ fe undir þaɴ maɴ siðaʀ e*ða* vex h*o*n*o*m fe. þa á h*ann* at tiunda s*v*a se*m* h*ann* gøre ena meire tiund v*m* siɴ af ollo*m* avro*m* sino*m* þei*m* er h*ann* á. Ef m*aðr* gør*ir* e*igi* ena meire tiund af fe sino þa á h*ann* at gefa sölo giaf*ir* ia*fn* micla avra se*m* h*ann* hafe[2] tiundat feet eɴi meire tiund.[3] Eɴ þ*at* ero salo giaf*ir* e*r* m*aðr* gefr þei*m*

---

a) Sbr. hèr að neðan l. 9 (= Á. M., c. 11, bls. 202[1]).
b) = Á. M., c. 18, bls. 224[9].
c) = Á. M., c. 11, bls. 201[21].

---

1) Orðin vm sin*n* — tiund eru rituð ofan línu, ef til vill með annari hendi en ritarans, en eiga sjálfsagt að standa.
2) Í fyrstu ritað hafðe, en síðan hefir verið strykað undir ð.
3) Deplinum er við bætt.

m*onnom* e*r* e*igi* eigo þ*in*gfarar cavpe at gegna *oc* þ*ur*fe fe sitt allt. e*ða* verc sín ti*l* omaga biarg*a*r at hafa. H*ann* á at gefa vingiaf*ir* at lifanda s*er* ef h*ann* vill. Þ*at* er. at erfi*n*gi acosti .ij. ef h*onom* þicc*ir* h*ann* ti*l* arfscota raða at stefna ti*l* f*iorbavgs* GA*rðs* eþ*a* telia h*ann* af raðono*m* fiarens ella. *oc* telia s*er* raðen *oc* q*ueðia* ix. b*va* ti*l* aþ*in*gi. h*v*art h*ann* hafe arf (Bls. 97, b.) scot i þei*m* raðo*m* raðet e*ða* e*igi*. er h*ann* hafðe vm stefnt. Þei*m* v*arðar* *oc* f*iorbavgs* GA*rð* öllo*m* er vi*ð* taca. Ef þ*ei*r hafa allir sama*n* u*m* raðit enda b*er*iz a hiɴ arf scotit enda á at d*øm*a rof giafaɴa. h*onom* a at d*øm*a v*a*rðveizlo fiar þ*es*s allz er haɴ átte *oc* s*v*a omaga þa e*r* hiɴ átte fr*a*m at føra. Engi m*að*r a at ripta giof sina. Nu heitr h*ann* lavno*m* f*yrir* giofna. þa ahiɴ heimti*n*g ti*l* þ*eirr*a avra ia*fn* micilla se*m* b*var* raða at b*er*a heiten. Ef leysi*n*gr ræðr arfscót unda*n* f*r*ialsgiafa síno*m*. þa a h*ann* at b*r*igða h*onom* f*r*else. oc telia s*er* fe þ*at* allt er h*ann* á ef h*ann* vill. eþ*a* h*ans* erfi*n*giar ella. Lavngetiɴ m*að*r sc*a*l s*v*a arf taca at born sin *oc* leysingia se*m* scír getiɴ *maðr*. Ef m*að*r gefr avðro*m* m*anne* xii. avra fiár e*ða* meira þei*m* er h*ann* a h*v*árke at lavna liþ ne giafar enda v*er*ðe e*igi* hálf lavnoð giofin. þa a h*ann* heim*t*i*n*g ti*l* ef h*ann* aɴdaz.

Maðr a at gefa barne s*in*o lavngetno ef haɴ vill xii. avra f*yrir* rað scaparfa sins eɴ e*igi* meira fe ne*m*a erfi*n*giar lofe. E*ig*i sc*a*l m*að*r meira þei*m* syne sino*m* gefa eɴ .xii. avra er e*ig*i er scirgetiɴ. *oc* þ*v*iat eins s*v*a ef e*igi* kömr miɴa a aɴ*a*ra lut. ne*m*a erfi*n*giar lofe.

[a] Engi e*r*o arfsöl fost at lögo*m*. ne*m*a v. b*var* viɴe nym. eiða at. at þ*at* þicki iafn mæli *oc* er sem o m*æ*lt se elligar.

---

a) = Á. M., c. 19, bls. 225[b].

En þott eiðar se uNir at þa scal þeygi hallda ef maðr hefir hvarki lagt fyrir maN fe ne fiolscylde a xii. manoðom hinom næstom eptir cavp þeirra. Ef menn seliaz arfsale þa scal aNaRtueGi þeirra er saman cavþa viNa eið at þvi fyrir bvom v. at sa er cavp male þeirra sem þeir segia oc engi ero avNor undir mál ne lav- (Bls. 98, a.) sa kör a mælt eN ellegar verðr eigi fast cavp þeirra. Of þat scolo buar bera. [a] Ef menn seliaz arfsale oc a þat at hallda er iafn mæle bersc eN þviat eins ella ef erfingiar segia satt sina á. EN ef erfingianom þickir eigi iafn mæle oc á hann at stefna um oc queðia bva v. til a þingi hvart þat se iafn mæle eða eigi. Nu bera þeir eigi iafn mæle. oc verðr þa rof mals ef v. avra munr er eþa[1] meire. Ef hins erfingiom þyccir of litit feet tekit. oc ræðrat hann oðrom monnom ahendr þaN omaga eN siálfom ser. nema iafn mæli beriz. eða erfingiar hafe sött sina a sagða ella. Huarvetna þess er arfsolor rofna. þa asa maðr er við omogom tekr heimting fiár þess allz er omagiN hefir eigi neytt. Þat scolo heimilis bvar v. vm scilia hvers hann hefir neytt[2] af þvi fe eða hvat eptir er. Engi maðr a at seliaz arfsale fra omogom þeim er hann a isculld at ganga fyrir. ne fra þeim er[3] a fe hans ero comnir aðr. ne fra þeim er hann á arf at taca eptir. fiorbavgs garð varðar ef maðr selsc fra þeim omogom sva at þeir ero staðfesto lavsir. Nv gengr fe af þvi er hann hefir arfsale sellz eða

---

a) = Á. M., c. 12.

---

1) Hér á eptir ritað *eigi*, en orð þetta síðan strykað út aptur.
2) Orðunum Þat scolo — neytt er bætt við eptir skinnb. í Árna-Magnúss. safni; hefir þeim vafalaust verið sleppt úr í ógáti.
3) Hér á eptir hefir verið skrifað *hann*, en strykað síðan undir það aptur.

tecr h*ann* erfða fe siþ*an*. *oc* eigo þ*a*r omag*a*r a þ*v*i fe at v*er*a ef ahe*n*dr h*ono*m coma. [a] Nu þicc*ir* þeim of mic*it* ti*l* fundit er arf a at taca ept*ir* hiN oc s*ca*l h*ann* cost eiga at riufa þaN maldaga f*yrir* næsta alþ*in*gi.[1] e*igi* s*ca*l þ*at* mal le*n*gr standa. [b] Sua s*ca*l m*að*r taca danar fe agren l*an*ðe se*m* inoregi. [c] Þ*at* er v*m* þav fiárlog öll er arfscot e*r* í. þa er erfi*n*gi scylldr at segia osat á ef h*ann* vill riufa et siðarsta a eno þriðia alþ*in*gi þ*að*an f*ra* er h*ann* veít. Nu v*er*ðr aNaR erfi*n*gi at oc s*ca*l sa sagt hafa f*yrir* v. hei*mi*lis b*vo*m sino*m* osatt á hálfo*m* manaðe eno*m* næsta (Bls. 98, b.) e*ða* eno næsta alþ*in*gi þ*að*an f*ra* er h*ann* veít at h*ann* er erfi*n*gi. Ef m*að*r a l*an*ð e*ða* aNa*n* grip þaN e*r* aNaR m*að*r a at selia ef sa vill. oc s*ca*l h*ann* sagt hafa ósátt*ir* á m*eð* v*att*a oðro*m*tueGia þei*m* er v*ið* hafa keypz a xii. manoðo*m* eno*m* næsto*m* e*ða* at logb*er*gi et næsta sum*a*r s*v*a at lögsögo m*að*r heyre.[2] ellegar er ecci rof ti*l* u*m* kavpit.

[d] Ef kona elr born m*eð* oheim*i*lo*m*[3] m*ann*e *oc* leyn*ir* hon frændr. enda gelldz þo fe v*m* at ho*n* a eigi varðveizlo þ*es*s fiár þott born h*enn*ar ti*l* arfs alin e*igi* at taca. [e] enda aho*n* e*igi* arf at taca siðaR.

---

a) = Á. M., c. 22, bls. 227[14].
b) Sbr. hèr að ofan bls. 240[17] (= Á. M., c. 14, bls. 211[22]).
c) = Á. M., c. 21.
d) = Á. M., c. 19, bls. 225[15].
e) Í stað þess sem hèr segir hefir skinnb. í Árna-Magnúss. safni nýmæli (c. 23), er tekur af boð það sem hèr stendur.

---

1 og 2) Deplunum er við bætt.
3) Skamstafað á vanalegan hátt (o h e i l o, með strykum uppyfir ei, eða þó heldur aðeins yfir e, og uppyfir o) og er því eigi rètt, það sem segir í Á. M., l. c., athugas. 3, að í skinnb. þeirri, sem hèr er prentað eptir, standi o h e i l u m.

[a] Ef *maðr* fær líflát erlendis sa *er* fe a ut *her* oc v*er*ðe m*enn* *eigi* asátt*ir* h*v*art hiɴ *er* aɴdaðr *eða* *eigi*. Þa eigo erfi*n*giar cost at láta saɴa davða h*ans*. Þ*ei*r sc*o*lo leiða fr*a*m at do*m*e v. ora landa. sc*o*lo þ*ei*r m*enn* .ii. iþ*v*i liðe *er* iþ*ess* k*onvngs* velde v*ær*e þa *er* hiɴ dó. eþ*a* siþ*an* se*m* sa var. All*ir* þ*eir* m*enn* v. sc*o*lo at te*n*gþom rétt*ir*. S*v*a sc*o*lo þ*eir* at q*ue*þa at v*er* leggio*m* þ*at* vnd*ir* þegn scap várn. at v*er* hygio*m* þaɴ maɴ davðan.

---

a) = Á. M., c. 7, bls. 190[14].

GRÁGÁS.

ELZTA LÖGBÓK ÍSLENDINGA.

Útgefin eptir

skinnbókinni í bókasafni konungs

á kostnað

FORNRITAFJELAGS NORÐURLANDA
Í KAUPMANNAHÖFN

af

Vilhjálmi Finsen.

Síðari deild.

KAUPMANNAHÖFN.
PRENTAÐ HJÁ BERLINGUM.
1852.

L.

GRÁGÁS.

omaga balcr

128.

(Bls. 99, a.) [a] Sva er *mælt* at sina omaga ahveR *maðr* fra*m* at föra alande her. Moðor sina amaðr f*yr*st f*ra*m at føra.[1] EN ef h*ann* orcar betr þa s*ca*l h*ann* føra fra*m* föðor siN. Nu má haN betr. þa s*ca*l h*ann* born sin[2] fra*m* føra. Nv ma h*ann* betr þa s*ca*l h*ann* systkin sin føra f*ra*m. Nv ma h*ann* betr þa s*ca*l h*ann* föra f*ra*m þa m*enn* er h*ann* a arf at taca ept*ir*. oc þa m*enn* er h*ann* hef*ir* arftake tecna. Nu ma h*ann* betr þa s*ca*l föra fra*m* leysing siN þaN e*r* h*ann* gaf frelsi. EN ef nockoR þ*eirr*a m*ann*a ge*n*gr at h*an*s ráðe er nu v*ar* taliðr enda e*igi* h*ann* fe ti*l* at føra h*ann* f*ra*m þa v*er*ðr h*ann* utl*agr* v*m* þ*at* ef þ*eir* ga*n*ga. *fra* þesso*m* m*onno*m öllo*m* s*ca*l m*aðr* e*igi* seliaz arfsale. *oc fra* e*n*go*m* þei*m* er afe h*an*s ero co*m*n*ir*. Ef h*ann* hev*ir* e*igi* fe ti*l* þa s*ca*l h*ann* ga*n*ga isculld f*yrir* moðor sina. Nv þarf faðir h*an*s heldr f*ra*mførslo þa s*ca*l ga*n*ga isculld f*yrir* h*ann*. Ef h*ann* hef*ir* ge*n*git isculd f*yrir* foðor siN. enda[3] þurfe moþ*ir*

---

a) Á. M., Omaga-balkr, c. 1.

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Þar sem orðin born sin standa virðist ritarinn í fyrstu hafa skrifað systkin sin, en máð síðan út orð þessi og ritað orð þau, sem fyr voru nefnd, í staðinn.

3) Í fyrstu ritað endi, en síðan strykað undir i og a ritað uppyfir.

h*an*s fr*a*m førslo siðan þa a faþ*ir* h*an*s at hu*er*fa ti*l* frænda siɴa at fr*a*mførsloɴe eɴ h*ann* sc*a*l ganga i sculld f*yrir* moðor sina. Ef h*ann* hef*ir* e*i*g*i* fe ti*l* at føra þav fr*a*m. þa sc*a*l h*ann* fara þ*an*gat e*r* eɴ nanaste niðr er þei*m* þ*eirr*a m*ann*a er fe a ti*l* at föra þav fr*a*m. þa sc*a*l h*ann* bioða þei*m* m*ann*e at ga*n*ga isculld f*yrir* þav þ*a*r. sc*a*lat h*ann* meire sculd eiga eɴ h*ann* v*œr*e v*er*ðr ef h*ann* v*œr*i þræll. Ef h*ann* er isculd tekiɴ aðr oc þicke þei*m* m*ann*e betr*a* at hafa h*ann* eɴ e*i*g*i* isculdiɴe er hef*ir* fra*m* at føra aɴat tueɢia foðor h*an*s e*ð*a moðor þa sc*a*l h*ann* f*a*ra at bioða f*yrir* h*ann* iafn mic*it* fe se*m* h*ann* er scyldfastr oc sc*a*l h*ann* þa or leysazc (Bls. 99. b.) þ*að*an or sculldiɴe. eɴ h*ann* ga*n*ga hin*n*veg isculldena f*yrir* foðor siɴ eða moðor sina. Ef h*ann* vill e*i*g*i* ga*n*ga i sculldena. þa a hiɴ þo at sculldfesta h*ann* at huaro. Eɴ ef h*ann* vill fiʀazc h*ann* e*ð*a fløia þa sc*a*l h*ann* fara ti*l* hei*m*i*l*is h*an*s. *oc* beiða h*ann* ti*l* f*a*rar. eɴ ef h*ann* vill e*i*g*i* til f*a*ra. þa sc*a*l h*ann* leɢia lögsculld á h*ann* at hvaro ef h*ann* vill lysa sc*a*l h*ann* f*yrir* h*eimilis* b*v*o*m* sino*m* .v. H*ann* sc*a*l lysa at lögb*er*gi at h*ann* hef*ir* lögsculd laget a h*ann*. enda a h*ann* cost alengr at v*er*ia lyriti iɴe höfn h*an*s oc s*v*a at þiɢia v*er*c at h*onom*. Nv ero firnare omag*a*r eɴ þ*eir* e*r* h*ann* a arf at taca ept*ir*. *oc* sc*a*l h*ann* þo fr*a*m føra afe síno ef h*ann* a ti*l*. Eɴ þa a hann fe til ef[1] h*ann* a iiii. missera fulgo s*er* oc omogo*m* sino*m* oc þei*m* er h*ann* tecr við. oc sc*a*l[2] fulla fulgo ætla ollo*m*. þeg*a*r er nockot scort*ir* á at haɴ viðr s*er*. **M**aðr a cost h*v*art se*m* h*ann* vill at ga*n*ga isculld f*yrir* born sin

---

[1]) Orðunum þ a a — ef, sem ritarinn að líkindum hefir sleppt í gáleysi, er bætt við samkvæmt skinnb. í Árna-Magnúss. safni.

[2]) Í fyrstu ritað s*v*a, en síðan dregið undir orð þetta og ritað sc*a*l uppyfir.

e*ða* selia þav isculld ella. **Sit** barn s*ca*l h*v*eʀ m*að*r f*ra*m føra al*an*ðe her. [a] **Faðir** s*ca*l f*ra*m föra barn sit at[1] tvei*m* luto*m* eɴ moþ*ir* at þ*ri*þiu*n*gi. eɴ ef þav hafa felag sitt *ger*t. þa *sco*lo þav at slico*m* luta h*v*art þ*eirr*a føra omaga f*ra*m se*m* þav eigo fe ti*l*. **Ef**[2] hiu sciliaz oc hafa þav *eigi* bæðe fe ti*l* at halda sino scote up*p* þa s*ca*l at þei*m* luta h*v*art þ*eirr*a fra*m* føra omagana se*m* þav hafa fe ti*l*. **Eɴ** ef aɴat tueɢia[3] þ*eirr*a orcar at føra born sin f*ra*m oc s*ca*lat[4] þei*m* meþ*an* ab*ro*t*t* scipta abe*n*dr avðro*m* m*onno*m. Enda a at þei*m* luta h*v*art þ*eirr*a f*ra*m at føra se*m* þav hafa hand megin ti*l* ef h*v*arke þ*eirr*a hef*ir* fe ti*l*. **Ef** hiu .ii. scipta borno*m* sino*m* m*eð* s*er*. þa s*ca*l sva scipta at ho*n* hafe þ*at* barn þav miss*er*i (Bls. 100. a.) er spendreccr er þot*t* þav vile scipta aɴa*n* veg siðaʀ. **Ef** faðiriɴ aɴdaz fyʀ þa s*ca*l moðiren þav born hafa eɴ erf*i*ngiar h*an*s *sco*lo iɴa[5] h*enn*e fulgorn*a*r. **Ef** moðirin aɴdaz fyʀ eɴ faðeriɴ oc e*r* þ*a*r fe ept*ir*. þa á h*ann* þav born at hafa meþ*an* þav e*ro* a omaga alldre. Eɴ erfi*n*giar h*enn*ar eigo fulg*or* at iɴa h*ono*m. **Ef** þav ero þ*r*oten bæðe þa s*ca*l scipta borno*m* i átt*ir* at tuei*m* luto*m* iföðor ætt eɴ at þ*ri*þiu*n*ge imoðor ætt. Ef aɴat þ*eirr*a abetr eɴ sialfo*m* s*er*. þa *sco*lo h*var* v*ir*ða hue miclo þ*at* þ*eirr*a orke betr oc s*ca*l þ*at* leɢia ti*l* þar se*m* bornin ero. eɴ at þeim[6] luta er þav orca e*igi* þa *sco*lo ii. lut*ir* hu*er*fa ifoðor ætt eɴ at þ*ri*þiunge imoðor ætt. **Rétt** *er* at scipta omogo*m*

a) = Á. M., c. 3, bls. 239⁹.

1) Síðasti stafurinn í orði þessu er ritaður ofan línu.

2) Ritað E f e, en strykað undir síðasta stafinn.

3) Í fyrstu skrifað aɴaʀ tueɢi, en leiðrétt síðan þannig.

4) Ritað s*ca*l at, en samstöfurnar síðan dregnar saman með stryki amilli neðri hlutans á l og a.

5) Í fyrstu ritað uɴa, en leiðrétt síðan þannig.

6) Leiðrétting fyrir þ*ess*.

f*ra* þei*m* stað e*r* þ*eir* ve*r*þa þ*r*otraða enda e*r* þei*m* rétt at scipta at hei*m*ile sino. **E**f omag*a*r ve*r*ða þ*r*otráða f*yrir* fardaga þa sc*a*l þei*m* scipta. þeg*a*r er þ*eir* ve*r*ða þ*r*otraða. **R**étt er at scipta omögo*m* at fardögo*m* ef þe*ss* er von at þav þ*r*iote þav miss*er*e *oc* fe með ef er. ef tueɢia miss*er*a fulga er ept*ir* e*ða* miɴa þei*m* omögo*m* e*r* þ*a*r ero. Þei*m* sc*a*l til bioða öllo*m* e*r* hlut eigo iómögo*m* a var þ*in*gi ef þ*eir* ero sams h*er*aðs oc co*m*a ti*l* er .vii. vicor ero af su*m*re. **E**ɴ ef siðaʀ sc*a*l scipta þa sc*a*l bioða þei*m* ti*l* vii. nótto*m* fyʀer. eɴ hv*a* sc*a*l q*ueðia* iii. notto*m* f*yrir* sciptit ofvallt. oc q*ueðia* f*ra* hei*m*ile þ*v*i er þ*eir* lata scipta omogono*m*. [a] Þe*i*r sc*o*lo scipta omögono*m* við bók hvarn*ir* v. eɴ ef omagiɴ er eíɴ. þa sc*o*lo þ*eir* scipta s*v*a at þ*eir* hafe all*ir* er ti*l* ero co*m*n*ir* þaɴ omaga atuei*m* missero*m* eɴ e*i*g*i* stœʀo*m* eɴ s*v*a. (Bls. 100, b.) Ef hv*a*r co*m*a e*i*g*i* ti*l* sciptissens oc e*r*o þo q*u*add*ir*. þa ve*r*ða þ*eir* utlag*ir* iii. m*orcom*. Nu co*m*a hv*a*r iii. oc grið m*enn* .ii. þa ve*r*ðr þo rett scipti*n*g þ*eirr*a. Sa[1] er q*u*adde sciptisens sc*a*l[2] beiða hv*a* at scipta omogo*m* við bók. Nu ef þ*eir* vilia e*i*g*i* þa ero þ*eir* utl*a*g*ir*. enda a do*m*r at dœ*m*a a hendr þei*m* sciptit[3] .xiiii. notto*m* ept*ir* vapna tac. **F**aðereɴ sc*a*l scipta lata omögo*m*. *oc* fœra m*eð* eið a hendr hino*m* er hlotit hef*ir*. Eɴ ef e*i*g*i* scipt*ir* faðereɴ. þa asa m*aðr* at scipta e*r* lut a í omögo*m*. e*ða* sa e*r* vill ella. oc scipta ti*l* hlut falla. [b] Ef ia*fn*nán*ir* m*enn* e*r*o barn omagano*m* fleire. þa sc*a*l h*ann* q*ueðia*

a) = Á. M., c. 4.
b) = Á. M., c. 5.

1) Ritað Sª (venjulega = Sva).
2) Hèr á eptir skrifað þo, en síðan strykað undir orð þetta.
3) Við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

h*eimilis* b*va* sina .v. ti*l* at scipta m*eđ* þei*m*. Enda s*c*olo b*var* luta m*eđ* þei*m* hu*er*r þ*eirr*a s*ca*l fyrst hafa e*đa* þar næst e*đa* efstr. H*ann* a at føra þei*m* m*ann*e er fyrst hlaẃt omagaɴ *oc* segia h*onom* hue le*n*gi h*ann* s*ca*l hafa e*đa* hu*e*riom h*ann* s*ca*l føra. **E***igi* s*ca*l föra h*onom* optaʀ m*eđ* eið eɴ sama omaga eɴ v*m* siɴ. oc føra at þei*m* lut e*r* h*onom* v*a*r deilldr. H*ann* s*ca*l s*er* af hende føra m*eđ* v*att*a oc s*va* hv*er*ʀ þ*eirr*a oðro*m*. er hafa þaɴ omaga. Eɴ ef þ*eir* vilia e*igi* við taca oc v*arđar* þei*m* utl*egđ*. en hin s*ca*l hei*m* hafa omagaɴ oc hei*m*ta fulg*or* tueɴ*a*r at þei*m*. **O**magiɴ s*ca*l i þ*eirr*e átt v*e*ra ti*l* þ*es*s er h*ann* er xvi. v*etra* gamall. se*m* h*ann* v*a*r ideilldr. Ef misdavðe v*er*ðr[1] omagaɴa. þa a þ*es*s nyt þ*at* at v*e*ra e*r* omagiɴ v*a*r deilldr. **Þ***at er mælt*. at *mađr* a at føra m*ann*e omaga þa e*r* h*ann* er xvi. vet*ra* þei*m* e*r* nanastr e*r* hv*er*gi er aðr hafðe.[2] þa e*r* h*ann* af omaga alldri *oc* s*ca*l f*a*ra se*m* erfð[3] öɴor. oc føra m*eđ* eið at hei*mi*li h*an*s oc segia ti*l* lögfosto*m* m*onno*m m*eđ* hu*er* scil þ*ei*r hafaført.

129. v*m* eiðførslor

[a] Sva e*r* m*æ*lt at m*ađ*r a at føra omaga m*ann*e. m*eđ* eið at h*ei*m*i*le h*an*s. oc f*a*ra iamt m*eđ* sem m*e*þ (Bls. 101, a) stefno. Ef m*enn* ero iseliu*m* oc er þ*a*r bu allt. þa e*r* rett at föra þ*a*r omagaɴ m*eđ* eið. Ef h*ann* hitt*ir* h*ann* iv*er*ke ute. oc e*r* rett at föra h*onom* omagaɴ m*eđ* eið þ*a*r þa. eɴ ef e*igi* er omagiɴ eín föʀ ti*l* h*vss*. þa eigo þ*eir* at

---

a) = Á. M., c. 6.

---

1) Hér á eptir ritað o m a g a, en orð þetta siðan strykað út aptur.
2) Deplinum er við bætt.
3) Síðasti stafurinn í orði þessu er ritaður ofan línu.

bioða at fөra ti*l* hús. ef hiɴ e*r* iv*er*ke. [a] S*v*a s*ca*l h*ann* m*eð* eið föra at h*ann* s*ca*l nefna v*att*a ii.[b] eþ*a* fleire. Jþ*at* v*ætt*e. at ec viɴ eið at *crossi* lögeið oc segi ec þ*at* guði at ec veit e*igi* aɴa*n* maɴ rettara at föra f*ra*m þeɴa omaga sams h*er*aðs þaɴ e*r* fe e*ða* fөre hef*ir* ti*l* heldr eɴ þic oc nefna h*ann* oc q*ue*þa á af hu*er*io*m* rifiom h*ann* för*ir* h*onom* oc ec eið fөre h*ann* þ*er* at lögo*m*. oc nefna h*v*arntueɢia. þ*ei*r m*enn* .ii. er fylgia h*onom* sc*o*lo slica*n* eið viɴa oc fela þ*at* und*ir* eið siɴ at h*ann* ueit e*igi* aɴa*n* maɴ réttara sa*m*s h*er*aðs at föra þaɴ omaga f*ra*m helldr eɴ h*ann*. Þa e*r* omagiɴ e*r* xvi. vet*ra* gamall e*ða* ellre oc er rétt þa at föra h*ann* m*eð* eið þót*t* h*ann* hafe fyʀ v*er*it fөrðr þa er h*ann* v*a*r yng*r*i. oc s*ca*l h*ann* hafa h*v*art e*r* h*ann* vill. cross e*ða* boc meire en hals bók. Ef m*enn* föra omaga m*eð* eið oc g*er*a m*enn* lið f*yrir* þa. s*v*a at þ*eir* mego e*igi* na at f*a*ra ti*l* túns þa e*r* rét*t* at fөra þ*a*r m*eð* eiþ e*r* þ*eir* co*m*a f*ra*marst. Ef þ*ei*r v*er*ða s*v*a ofr liðe born*ir* at þ*eir* taca omagaɴ *oc* föra þei*m* m*ann*e m*eð* eið e*r* aðr fóro m*eð* omagaɴ. þa e*r* h*v*eʀ þ*eirr*a utl*agr* iii. m*orcom* e*r* iþ*eirr*e fөr v*a*r. oc á ecki eið fөrsla þ*eirr*a at standaz. Ef h*ann* fөr*ir* þei*m* m*ann*e omagaɴ e*r* ecki a fe. þa e*r* s*v*a se*m* ofөrþr se. Ef h*ann* fөr*ir* þei*m* m*ann*e omagaɴ e*r* e*ngi* sculd leíc a við. þa er se*m* ofөrðr se. Ef m*aðr* fөr*ir* siɴ omaga sialfs[1] oðro*m* m*ann*e oc v*arðar* h*onom* utl*egð*. Ef sa m*aðr* fөr*ir* m*eð* eið omagaɴ er ecki a við. eða er e*igi* af*ra*m förslo h*an*s oc for*ir* þei*m* m*ann*e er við (Bls. 101, b.) a at taca. Nu lætr h*ann* ga*n*ga eiðfөrða*n* omagan*n*. þa v*arðar* h*onom*

a) = Á. M., c. 7.

[1]) Ritað ofan línu.

iii. m*arca* utle*gð*. En ef omagen ve*r*ðr ute davðr af þei*m* söco*m* þa *varðar* h*onom* þ*at* *fiorbavgs* g*arð* oc s*ca*l q*ueðia* ti*l* ix. b*va* aþi*n*gi en .v. ti*l* utle*gðar*. hin acost at hafa hei*m* omagan e*r* førðe ef h*ann* vill oc hei*m*ta fvlg*or* tuen*ar* at h*onom*. oc utl*agaz* h*ann* u*m* fr*a*m. H*ann* s*ca*l föra þei*m* m*anne* e*r* nanastr er[1] omagano*m* þ*eirr*a m*ann*a er hag a ti*l* viðtökonar. enda er rétt at føra þei*m* m*anne* e*r* firnare e*r* sa*m*heraðs omagano*m*. en sa s*ca*l føra af hondo*m* s*er* omagan at do*m*e ahendr þei*m* er við a at taca oc hei*m*ta fúlg*or*nar at h*on*om. Rett e*r* at föra omagan ahe*n*dr erfi*n*giano*m* þoat h*ann* se o avðgare en h*ann* e*igi* fr*a*m at föra. En h*ann* a at føra[2] af hondo*m* s*er* *oc* hr*epp*s m*enn* m*eð* h*onom*. Ef scilr a m*eð* hreps m*onno*m oc vilia sum*ir* e*igi* föra. þa eigo þ*eir* at raða e*r* föra vilia. Nu vinna[3] sum*ir* h*v*arki at oc e*r* þa se*m* þ*eir* níte. þa eigo þ*eir* at ala omagan er e*igi* vilia føra h*ann*. [4] Rett e*r* at føra omagan at scipe ef sa vill abr*ot*t f*a*ra e*r* við omagano*m* a at taca. Ef sa m*aðr* a e*igi* fe ti*l* at føra fr*a*m omaga þan er h*onom* v*a*r førðr m*eð* eið þa ah*ann* at föra af hondo*m* s*er* at do*m*e. oc q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina .v. ti*l* h*v*art h*ann* afe ti*l* at föra fr*a*m þan omaga e*ða* e*igi*. Rett er at föra omaga a v*a*rþi*n*gi m*eð* eið ef h*ann* heyr*ir* asialfr. Ef m*aðr* dcýr fr*a* omego*m* þei*m* e*r* h*onom* v*or*o förþ*ir* með eið. þa eigo þ*eir* at fylgia arfeno*m* ef h*ann* v*a*r arftoco m*aðr* omagana meþ*an* arfrin vinz ti*l*. oc fylgia at þei*m* luta se*m* h*ann* atte arfin at taca ept*ir* omagan.

---

1) Við bætt.

2) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað f^r^a = f*a*ra, en lagfært það síðan þannig, án þess þó að stryka út r

3) Getgáta, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, fyrir vilia.

4) Hèr stendur ofan línu krossmynd (†), er líkist mynd þeirri, er höfð er í skinnbókinni til að tákna orðið cross. Hvort mynd þessi muni vera sett hèr af ritaranum svosem einhverskonar merki, verðum vèr að lata liggia ámillum hluta.

Ef e*igi* er fe til e*ða* v*a*r h*ann* e*igi* erfðar omage. þa á sá m*að*r at taca v*ið* omagano*m* er fe *eða* före hafe (Bls. 102, a.) ti*l* oc scyllztr se. Ef hiɴ er þ*r*otiɴ *er* f*ra*m förir omagaɴ. þa a ti*l* sins sculldi*n*gia huaʀ þ*eir*ra at hu*er*fa. þar calla m*enn* omaga mót. **E***igi* s*ca*l hino*m* sama m*ann*e föra fleire omaga eɴ eiɴ a meðal þi*n*gia tueɢia. m*eð* eið or eino*m* kne ruɴe. Eɴ ef fleire *er*o omagarn*ir* or eino*m* kneruɴe eɴ eiɴ. þa s*ca*l føra þá ahendr þei*m* m*onn*-*o*m[1] er firnare ero. En h*ann* s*ca*l föra af he*n*di s*er* at do*m*e oc hei*m*ta fulgor at þei*m* er f*ra*m a at föra omag-an*n*. **E**f *mað*r för*ir* f*ra*m aɴ*a*rs m*an*z omaga. oc vex hino*m* fe[2] *er* f*ra*m átte at föra þaɴ omaga þa s*ca*l h*ann* hei*m*ta fulg*or* at h*onom* slicar se*m* h*ann* hef*ir* f*yrir* h*ann* lagðar avaxta lavsar. Ef omagano*m* vex fe e*ða* beʀ undir h*ann* þa a h*ann* at hei*m*ta fulg*or*nar at h*onom* slícar se*m* hann hef*ir* lagðar fyrir hann[3] avaxta lavsar. E*igi* a h*ann* þ*at* fe ierfð omagans at hei*m*ta ef h*ann* villde e*igi* hei*m*ta at h*onom* sialfo*m* meþ*an* h*ann* lifðe.

130. v*m* omaga lysing.

Sva er mælt at lysa s*ca*l aþ*in*gi ti*l* f*ra*mførslo omagano*m* ahe*n*dr arftoco maɴino*m* oc a h*ann* at q*ueðia* ti*l* b*va* q*uiðar* h*v*art h*ann* se arftoco m*að*r om*aga* þe*ss* e*ða* *eigi*. e*ða* h*v*art h*ann* se h*a*ns om*agi* e*ða* *eigi*. *oc* q*ueðia* h*eimilis* b*va* v. ti*l* alengr þes er ahendr *er* lystr. Þaɴ omaga s*ca*l d*e*m*a* ahendr h*onom*. ne*ma* h*ann* fae s*er* biarg q*u*ið. Oc s*ca*l h*ann* q*ueðia* *ser* biarg q*u*iðar h*eimilis* b*va* *sina* v. h*v*art h*ann* *eigi* fe e*ða* føre ti*l* at føra f*ra*m þaɴ omaga. Nu ef þat berr quiðr at hann a

1) Ritað ofan linu, ef til vill samt með yngri hendi.
2) Við bætt.
3) Orðunum fyrir hann er við bætt.

eigi fe eða føri til at føra fram þann omaga[1] þa asa er lyst hef*ir* *queðia* h*eimilis* b*va* h*an*s v. h*v*art h*ann* orke at nokor*om* luta at føra fr*a*m eð*a* engo*m*. H*ann* sc*a*l at slico*m* luta fr*a*m føra om*agann* se*m* q*uiðr* beR hui h*ann* orkar. Sa sc*a*l q*ueðia* h*onom* biarg q*u*iðar e*r* ahendr h*onom* lyste ef e*igi* vilia aðr*ir*. Nu cf þ*a*r beR avðn þa sc*a*l lysa ahendr frændano*m* þei*m* e*r* h*ann* hyGr at fe e*igi* ti*l*. H*ann* sc*a*l telia frændse*mi* með (Bls. 102, b.) om*aganom* oc þei*m* m*anne* er h*ann* lys*ir* ahe*n*dr at do*me* *oc* saNa m*eð* þegnscapar lagni*n*go s*inn*i at su e*r* frænd se*m*is tala söN oc rétt amiðle þ*eirr*a e*r* þa talþe h*ann*. H*ann* sc*a*l hafa saNaðar m*enn* ii. þ*eir* scolo þ*at* leggia und*ir* þegnscap siN at sia e*r* frændse*m*is tala rétt oc söN amiðle þ*eirr*a se*m* þa talðe h*ann*. Þa sc*a*l h*on*o*m* døma þaN omaga ne*m*a h*ann* fae logvorn f*yrir* sec. En su e*r* logvörn ef þ*at* beR q*u*iðr at h*ann* a[2] e*igi* fe ti*l*. eN su er öNor ef h*ann* fær scylld*ra* maN ti*l*. þaN er fe eða fære hafe ti*l*. oc sc*a*l h*ann* lysa þa þeg*a*r ahendr þei*m* m*anne*. oc hafa omagaN sialfr ef h*ann* fest*ir* e*igi* hize fr*a*mförslona. Þa sc*a*l m*að*r taca und*ir* omaga lysing e*r* aðr er boreN q*u*iðr m*eð* eNe fyRe söciNe e*ða* h*and*soloð er við taca f*yrir* þa soc. Ef søkiande veit e*igi* hei*m*i*l*i þ*ess* er h*ann* søk*ir* v*m* omaga söc. enda scyli søkiande q*ue*þia b*va* ti*l*. þa sc*a*l h*ann* q*ueðia* f*ra* hei*mi*le omagans. Nu veit h*ann* e*igi* þ*at*. þa sc*a*l q*ueðia* f*ra* hei*mi*le sino. Ef i siN do*m* er sot*t*r h*v*aR þ*eirr*a arftoco m*að*reN oc sa e*r* ti*l* handa horf*ir* omagiN. þa sc*a*l h*ann* þ*at* vætti[3] b*er*a fr*a*m at do*me* þei*m* e*r* sa e*r* sottr í er

---

1) Orðunum Nu ef þat — omaga, sem ritarinn eflaust hefir sleppt í ógáti, er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni.

2) Við bætt, sem nauðsynlegu, samkvæmt skinnb. í Á. M safni.

3) Við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

siðaʀ v*a*r ahe*n*dr lyst e*r* nefnt v*a*r at þ*a*r er føreleyse bar arf töcom*un*zeɴs. [a] Þar e*r* vanefne b*e*raz þes m*anz* e*r* a hendr er lyst. enda vill h*ann*[1] e*igi* föra meiʀ ti*l* staðar. þa sc*a*l föra hu*er*r ti*l* staðar e*r* vill. Nu vill engi føra ti*l* staðar omagaɴ. þa a at dø*ma* fr*a*mførslo omagano*m*[2] sé*m* h*ann* hafðe aðr. Ef e*n*gi kö*m*r vorn fr*a*m f*yrir* h*ann*. þa a at dø*ma* ahe*n*dr h*onom*. oc iþaɴ hr*e*pp er h*ann* er i. eɴ *þeir* sc*o*lo hafa hr*e*pps m*enn* omagaɴ þav missere. eɴ at su*m*re eigo *þeir* at q*ueðia* h*onom* biarg q*u*iðar.[3] *sva* ef *þat* beʀ q*u*iðr at vanefne m*un*do b*e*raz et fyʀa su*m*arit. ef þa v*æri* q*u*att biarg quiðar-[4] (Bls. 103, a.) ens. oc a þa do*m*r at dø*m*a ena somo fra*m*förslo omagano*m* se*m* h*ann* hafðe aðr oc hv*er*fr þa af hende h*onom*. Ef *þeir* m*enn* e*r*o sa*m*fiorðu*n*gs er omagiɴ e*r* dø*m*þr ahendr oc h*inir* e*r* aðr hafa. þa sc*o*lo *þeir* føra omagaɴ er aðr hofðo þa*n*gat til þ*es*s maɴz e*r* áhendr er dø*m*þr. Ef maðr vill eigi[5] taca við dø*m*þo*m* omaga sa*m*fiorðu*n*gs oc *varðar þat fiorbavgs* g*arð* oc er þegar rétt at stefna v*m* er reyniz för omagans. Rett er at m*aðr* føre m*ann*e dø*m*þan omaga iɴa*n* fiorðu*n*gs[6] ef h*ann* vill. *oc* v*arðar* slict se*m* aðr v*a*r tínt ef e*igi* er við tekit oc avallt v*arðar* f*iorbavgs* g*arð* ef *maðr* lætr ga*n*ga dø*m*þan om*aga*. Ef om*aginn*

---

a) = Á. M., c. 8.

---

1) Ritað ofan línu, ef til vill samt með yngri hendi.

2) Skinnb. i Á. M. safni bætir við: slica.

3) Deplinum er við bætt.

4) Við bætt.

5) Við bætt sem nauðsynlegu, samkvæmt skinnb. i Á. M. safni.

6) Skinnb i Á. M. safni hefir: i annan fiórðung og er Þ. Sveinbiörnsson á því i athugas. við Á. M., l. c., að það sè eigi eins rètt og innan fiorðungs, sem her stendur; þykir oss það þó mjög vafasamt. Þess ber að geta, að sami orðamunur finnst i handritunum, þar sem grein þessi kemur fyrir aptur i þeim báðum, Á. M., c. 33, og hèr að neðan c. 143.

er utan fiorðungs þa scal aqueða at dome huert hann scal søkia omagann en hann scal søkia þangat omagann oc hafa abrott førðan omagann er .vi.[1] vicor lifa sumars eða fyr. Nu vill hann eigi eptir coma sua. þa scal hin hafa omagann þav missere er aðr hofðo oc heimta fulgor tuennar at hinom. þeir scolo stefna vm fe þat et næsta sumar eptir miðvico dag imitt þing. oc stefna hvartz hann vill. iboanda kirkio garðe eða at logbergi oc telia varða utlegð. hann scal quadda hafa heimilis bva sina v. til aðr hann stefne at virþa við boc huerrar fulgo omaginn þicki verðr þav missere. Nu scal fe þat döma anat sumar at gialda miðvico dag imitt þing i boanda kirkio garðe með alögom. oc með leigom. Þes a hann cost at hafa omagann til þings ef hann vill oc föra[2] hann þangat til búðar er sa er ibuþ. er við omaganom a at taca. oc føra honom með vatta ef hann er a þingi. En ef hann er eigi þar. þa scal hann föra ahendr hreps monnom hans með vatta oc þangat til buþar er þeir ero. flestir í oc mæla sva at ec føre yðr af þvi at þer erot í einom hrepp allir. Nu eigo þeir heim at[3] (Bls. 103, b.) hafa omaga. oc heimta costnað sin at þeim er omaginn er ihond[4] dømþr. Nu hefir hann eigi til þings omagann þa scal hin coma eptir .xiiii. nottom eptir vapna tac. En ef sa kømr þa eigi eptir er[5] omaginn var dømþr ahönd þa scal hann nefna vatta at þvi en siþan stefna þar oc telia varða fiorbavgs garð. Enge maðr a at hafa omaga sin til alþingis oc lata biðia matar þar. En ef hann hefir

---

1) i skinnb. i Á. M. safni: viii.
2) Leiðrètting fyrir för.
3) Ritað tvisvar, neðst á bls. 103, a og efst a bls. 103, b.
4) Þannig.
5) Ritað ofan línu.

þa *varðar fiorbavgs* GARÐ. **E**ngi *maðr scal* lata sitia om*aga* SIN ept*ir* a alþ*in*gi e*r* h*ann* feR abro*tt*. Nu ef h*ann* lætr ept*ir* sitia om*agann* þa *varðar* þ*at fiorbavgs* GARÐ. **E**f ANAR *maðr* flytr e*ða* føri*r* omaga*nn* m*anz* ti*l* alþ*in*gis *oc* ge*n*gr h*ann* þ*a*r oc biðr mat*a*r þa *varðar* h*onom fiorbavgs* GARÐ.

131. vm gongo menn

Engi m*aðr* sc*a*l gefa mat go*n*go m*onno*m h*er* aþ*in*gi. E*igi* sc*o*lo m*enn* buþ*ir* sin*a*r opn*a*r lata st*an*da[1] ti*l* þ*ess* v*m* mat mal. Nv co*m*a go*n*go m*enn* þ*a*r IN v*m* mat mál at biðia mat*a*r. þa eigo þ*eir* e*r* buð eigo at fa m*enn* ti*l* at føra þa ut. EN þót*t* þ*eir* se all hart ut førþ*ir* þa eigo þ*eir* ecki a s*er*. ef ecki e*r* örku*m*bl gört at þei*m*. EN ef m*enn* gefa þei*m* mat þa *varðar* þei*m fiorbavgs* GARÐ. Þei*m* *varðar* oc *fiorbavgs* GARÐ e*r* buðena á ef h*ann* før e*igi* m*enn* ti*l* at føra þa ut. **O**hælg*a*r er*o* bv́þ*ir* gongo m*an*na vi*ð* b*r*ote þ*eir*ra er biðia mat*a*r a alþ*in*gi. Nv vilia m*enn* v*er*ia búþ*ir* þ*eir*ra þa *varðar* þ*at* hv*e*rio*m* þ*eir*ra *fiorbavgs* GARÐ. Enda falla þ*eir* ohælg*ir* e*r* f*yrir* st*an*da ef aþei*m* e*r* UNit. **E**f go*n*go m*enn* hafa fe at f*a*ra með. þa á at taca af þei*m* gørvalt ef m*enn* vilia. Ef m*enn* liá go*n*go m*onno*m fiar sins e*ða* selia þei*m* at leiga ti*l* þ*in*gs up*p*. enda v*er*ðe feet tekit af þei*m* þa e*r* e*n*gi hei*m*ting ti*l* þ*es*s fiár. **T**il þ*es*s eins fiár eigo m*enn* heimti*n*g þótt af go*n*go m*onno*m se tekit. e*r* þe*i*r hafa þiof stólit e*ða* þ*es*s ANars. e*r* sv*a* co*m* iþ*eir*ra för at þ*es*s rað fylgðe e*igi* er f*yrir* atte at raða[2].

---

1) Orðunum opnar lata standa hefir ritarinn sleppt i fyrstu, en bætt þeim síðan við ofan línu.

2) Á þessari bls. i skinnb. er einni línu færra en á hinum blaðsíðunum á sömu opnu, vegna kapitulaskiptanna.

132.

(Bls. 104, a.) [a] Ef *maðr* scytr niðr omaga sino*m* e*ða* føri*r* ihrepp aɴa*n* eɴ om*aginn* eigi at v*era*. þa v*arðar* h*onom* þ*at* iii. m*arca* secþ. **E**f m*aðr* hleypr ih*r*epp aɴa*n* f*ra* om*ogo*m sino*m* þa v*arðar* h*onom* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð* nv. Hreps m*enn* sc*o*lo e*igi* lata ga*n*ga om*agann*. þ*eir* sc*o*lo föra h*onom* þaɴ om*aga*. **E**f m*aðr* hleypr or finrðu*n*ge f*ra* om*aga* sino*m* e*ða* føri*r* h*ann* om*aga* siɴ i aɴa*n* fiorðu*n*g eɴ om*aginn* e*igi* at v*era* *oc* v*arðar* h*onom* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð* oc eigo h*re*pps m*enn* saci*r* þær. S*v*a oc ef haɴ hleypr af l*an*ðe ab*r*o*t*t f*ra* om*aga* sino*m* oc v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð*. **E**f m*anne* v*er*ðr grunr at h*ann* vill hlavpa af l*an*ðe ab*r*o*t*t f*ra* om*aga* sino*m*. þa ah*ann* cost at v*er*ia h*onom* lyrite førna h*v*art *er* h*ann* vill at logb*er*gi e*ða* at scipe. H*ann* sc*a*l v*er*ia styre m*onno*m löglyrite at f*er*ia h*ann* ab*r*o*t*t f*ra* omogo*m* þei*m* e*r* h*ann* er ti*l* comiɴ. *oc* s*v*a hásetom. styre m*onno*m v*arðar* *fiorbavgs* ɢ*arð* farni*n*g ef þ*eir* fregna lyrítar vörzlo h*an*s. Eɴ haseto*m* v*arðar* utl*egð*. **E**f om*aginn* sitr st*r*andset*r*i ept*ir* e*r* þ*eir* f*a*ra ib*r*o*t*t. þa v*arðar* farni*n*g h*an*s ia*fn*t se*m* lyrite se varet. Ef m*aðr* tecr om*aga* *oc* felr f*yrir* þei*m* e*r* ab*r*o*t*t vilde hafa þa ræðr h*ann* s*er* ahe*n*dr omagaɴ meþ*an* h*ann* afe ti*l* oc h*ann* spyʀ ti*l* h*an*s lifanda. Ef *maðr* hef*ir* folgit om*aga* siɴ iɴi h*er* enda fare h*ann* ab*r*o*t*t af l*an*ðe er á omag*ann*. þa á sa at hafa om*agann* e*r* vi*ð* hef*ir* tec*it* vi. mis*er*i. ef h*ann* heldr e*igi* vorð ti*l* er hiɴ feʀ abröt. H*ann* sc*a*l fela om*aga* siɴ iɴi vi. mis*er*i. þa feʀ h*ann* at osekio ibrot.

---

a) = Á. M., c. 9.

133.

[a] Ef *þeir* eigo .ii. om*aga* sama*n* *oc* ero *þeir* baþ*ir* ieino*m* fiorðu*n*ge þa eigo *þeir* at fora om*aga* þaɴ á mille sín. Ef *þeir* m*enn* ero itueim fiorðungo*m* er om*aga* eigo sama*n*. þa s*co*lo *þeir* s*v*a scipta at aɴ*a*ʀ *þeirr*a sc*a*l hafa ii. miss*ere* e*ða* le*n*gr. Ef om*agar* ero fleire eɴ eiɴ enda se *þeir* m*enn* e*igi* allir i eino*m* fiorþu*n*gi er fr*a*m eigo at føra omagana. (Bls. 104, b.) Nu sc*a*l sa *þeirr*a e*r* scil vill a *ger*a q*ueðia* h*eimilis* b*va* s*ina* v. ti*l* aþ*ingi* at scipta þei*m* omogo*m* a mille *þeirr*a. Eɴ *þeir* eigo at hluta siþ*an* omagana amiðle sin at logb*er*gi. Ef om*ag-inn* e*r* e*igi* föʀ amille h*er*aða. þa sc*a*l h*ann* q*ueðia* h*eimilis* b*va* s*ina* v. ti*l* aþ*in*gi. at[1] vir*ð*a þaɴ om*ag*a amille *þeirr*a hu*er*s v*er*ðr þicke at taca þaɴ om*ag*a at alda øðle. en þ*at* fe sc*a*l eindaga ahe*n*dr þei*m* at giallda[2] aɴ*at* sum*a*r iboanda k*ir*k*io* garðe miðvico dag imitt þ*in*g. en*n* ða[3] e*r* om*aginn* e*igi* føʀ a mille h*er*aða ef h*ann* ma e*igi* f*a*ra fullo*m* dagleiðo*m*. Ef þei*m* þick*ir* feet of mic*it* g*er*t er[4] uta*n* fiorðu*n*gs e*r*. þa a h*ann* cost at søkia omagaɴ *oc* hei*m*ta feet at slíco*m* máldagano*m* se*m* aðr v*a*r m*æ*lt. Ef om*agi* andaz bralla þa sc*a*l sa reiða fe slíct sem[5] .v. b*var* h*an*s virða ef h*ann* þyck*ir* vanhaft hafa. Ef m*enn* eigo sama*n* om*aga* oc andaz h*ann* oc sc*a*l v*er*a allra *þeirr*a nyt.

---

a) = Á. M., c. 10.

---

1) Ágizkun fyrir oc, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

2) Orðin at giallda eru tvítekin í skinnbókinni.

3) Ritað en̄ða með aðgreiningarstryki ámilli n og ð. Ef til vill hefir ritarinn ætlað sèr fyrst at skrifa enda.

4) Ritað ofan línu, ef til vill samt með yngri hendi.

5) Ritað se, án skamstöfunarstryksins uppyfir e.

134. vm omegðir

[a] Sin leysing scal huerr maðr fram föra nema hann eigi ser biorg eða borin scaparfa son. eða dóttor. þan er orke at føra hann fram. þess a hann cost ef leysingrin kømr ahendr honom at taca bornen[1] isculd hvart sem hann vill fleire eða fære ef til ero a þeim .xii. manoðom er leysingin kømr ahendr honom. En at slicom luta scal hann fram føra leysingian sem hann gaf frelse til. [b] Ef ii. menn eigo omaga saman oc vill anar fara af lande a brott. Nu sa þeirra er scil vill a gera þa scal hann queðia heimilis bva sina v. at virða huers omaginn þicki verðr at hafa at alda øðle her a lande. Sa þeirra scal kiosa er her a lande vill hafa omagann. Nv vilia þeir[2] baðir her alande hafa omagann þa eigo þeir at luta með ser hvar þeirra hafa scal. En þar scal eindaga feet a[3] xiiii. nátta fresti þaðan fra er þeir lutoðo at þess þeirra heimile er omaginn hlavtz (Bls. 105, a.) til handa.

135. vm arftacs omaga.

[c] Ef maðr tekr omaga arftace þa scal þat hvar þes hallda er iafn mæle bersc. Nv þickir erfingiom hins er tekit hefir eigi iafn mæle. þa scal hann segia a osátt sina þegars hann fregn oc lysa at logbergi oc á at rofna malit. Ef maðr selr omaga af hendi ser[4] með[5] fe. enda verðr

a) = Á. M., c. 11.
b) = Á. M., c. 12.
c) = Á. M., c. 14.

1) Leiðrétting fyrir boren.
2) Skinnb. i Á. M. safni bœtir við eigi, er vart mun vera rètt.
3) Við bœtt.
4) Ritað ofan línu.
5) Hèr á eptir ritað eið, en orð þetta siðan strykað út aptur.

lystr ahe*n*dr h*onom* sa om*agi* siðaR. þa ma h*ann* eig*i* þ*at* hafa ti*l* v*a*rnar f*yrir* sec aNa*n* veg eN søkia þaN v*m* e*r* feet hafðe m*eð* tekit ti*l* fr*a*mförsloN*a*r. e*ða* þa er vi*ð* eigo at taca ef sa e*r* f*ra* falliN. **E**f om*agi* er seldr ti*l* þ*r*otz oc reðat[1] sa sino*m* erfi*n*gio*m* ahe*n*dr þaN omaga þot*t* h*ann* take við.

136. v*m* erle*n*dis m*anna* om*aga*.

[a] Ef sa m*að*r e*r* erleNdis e*r* erfi*n*gi e*r* omaga*n*s þa[2] sc*a*l lysa ahendr h*onom* ti*l* fr*a*mförsloN*a*r *oc* q*ueðia* til xii. q*uiðar* þaN GO*ða* er igegn ge*n*gr þ*in*gfestiNi e*ða* þaN ella er h*ann* er iþ*ingi* m*eð* siálfr. *oc* q*ueðia* v*m* þ*at* hv*a*rt h*ann* se h*an*s omage e*ða* e*igi*. Nv beR þ*at* at h*an*s omage se. þa sc*a*l h*ann* beiða v*m* þ*at* xii. q*uiðar* hv*a*rt h*ann* m*un*de hag eiga ti*l* at føra fr*a*m þaN om*aga* e*ða* e*igi* ef h*ann* v*ær*i h*er* al*an*ðe. m*eð* þav avðøfe er h*ann* hef*ir* ti*l*. En ef þ*at* beR q*ui*ðr at h*ann* m*un*de hag eiga ti*l* at føra fr*a*m þaN om*aga* ef h*ann* v*ær*e her m*eð* þav avdøfe e*r* h*ann* hef*ir*. þa a do*m*r at dö*m*a ahendr þei*m* m*ann*e e*r* næstr e*r* ut h*er* hino*m* e*r* om*agann* af*r*am at føra. þoat sa e*igi* ecki vi*ð* omaga*nn* þ*eirr*a m*ann*a e*r* fe e*ða* føre á ti*l*. H*ann* sc*a*l telia frænd se*m*i a mille þ*es*s e*r* erlendis e*r* oc hins e*r* om*aginn* horf*ir* ti*l* ha*n*da. *oc* sc*o*lo þ*at* iii. m*enn* leGia und*ir* þegn scap siN at su e*r* frændse*m*is tala söN amille þ*eirr*a. er þa hafa þ*eir* talit. [b] **E**f sa m*aðr* afe ut h*er* er omagaN afra*m* at föra þa sc*a*l sa m*aðr* er om*ag*aN hef*ir*. stefna þei*m* m*ann*e er

a) = Á. M., c. 15.
b) = Á. M., c. 16.

1) Þannig.
2) Leiðrètting fyrir þ*at*.

fe *þat* hefir at (Bls. 105, b.) varðveita h*er* a lande *oc* stefna v*m* *þat* feet er hiɴ á er erlendis er. h*ann* *sca*l *queðia* h*eimilis* b*va* v. ti*l* þes *er* *sottr* *er* aþ*ingi*. En *þeir* *sco*lo b*er*a h*v*árt *þa*r er *þat* fe und*ir* h*onom* e*ða* *eigi* eþ*a* hue mic*it* *þat* fe er þar. enda a do*m*r at do*m*ā ahe*n*dr[1] hino*m* ti*l* fulgnaɴa[2] *sv*a mic*it* se*m* ti*l* telsc. Eɴ ef ecki e*r* feet ut h*er* þa *sca*l h*ann* hei*m*ta fulgorn*a*r at hino*m* le*n*gr er h*ann* ke*m*r ut. m*eð* voxto*m*.

137. Ef leysi*n*gi v*er*ðr om*agi*.

[a] Ef m*að*r vill föra leysing ti*l* staðar þa scal hann lysa[3] ahe*n*dr frialsgiafano*m* ef h*ann* lif*ir*. eɴ ella ahendr þei*m* m*anne* e*r* nanastr lif*ir* f*r*ials giafano*m* arf geng*ra* m*anna*. H*ann* sc*a*l beiða b*va* q*uiðar* at b*er*a v*m* *þat* h*v*art hiɴ gaf h*onom* frelse e*ða* e*ig*i. Ef h*ann* sek*ir* arf toco maɴ f*r*ials giafans ti*l* f*ra*mferslo om*agans*. þa sc*a*l scilia b*va* q*uiðr* h*v*art h*ann* átte arf at taca at frials-giafaɴ eþ*a* e*igi*. Eɴ ef haɴ sek*ir* firnara maɴ þa sc*a*l telia frændse*mi* i mille f*r*iáls giafans *oc* *þes*s *er* ahe*n*dr er förðr om*aginn*. H*ann* sc*a*l beiða s*er* biarg q*u*iðar h*eimilis* b*va* *sina* v. v*m* *þat* h*v*art h*ann* hafe fe e*ða* fere ti*l* at fera h*ann* f*ra*m e*ða* e*igi* oc ke*m*z h*ann* unda*n* ef vanefne b*er*az. Sa e*r* aɴaʀ costr ti*l* at h*ann* sc*a*l beiða b*iarg* q*uiðar* v*m* *þat* h*v*art h*ann* gaf sino*m* mans

a) = Á. M., c. 17.

[1]) Orðin a hendr finnast ekki í skinnb. í Á. M. safni, og verður því þar meiningin nokkuð öðruvísi.

[2]) Í skinnbókinni: fulgnaɴaɴa.

[3]) Orðunum þa scal hann lysa er bætt við, sem nauðsynlegum, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

m*anne* frelse e*ða* gaf h*ann* e*igi*. Nu beR þ*at* q*uið*r at h*ann* gaf aN*a*rs mans m*anne* frelse eN e*igi* sino*m*. þá a at d*ø*m*a* af hendi[1] h*onom* eN *eigi* ella. Þann a h*ann* eN iii.[a] cost at beiða b*iarg* q*uiðar* v*m* þ*at* at b*er*a h*v*art h*ann* keypti h*ann* ti*l* frelsis e*ða* e*igi*. Nu ef þ*at* beR q*uið*r at h*ann* keypti h*ann* ti*l* frelsis *oc* gallt iN meira luta v*er*ðzens. þa d*ø*m*iz* h*ann* af hendi h*onom* oc ahe*n*dr þei*m* *er* v*er*ðavrana átte at taca f*yrir* h*ann* af h*o*nom.

138. v*m* utlendr*a* m*anna* om*aga*.

[a] Ef sa *maðr* v*er*ðr at omaga e*r* e*n*gi afrænda (Bls. 106, a.) h*er* alande[2]. þa s*ca*l lysa ahe*n*dr þei*m* m*anne* e*r* h*ann* vill oc ahendr fiorðu*n*gs m*onno*m. h*ann* s*ca*l q*ueðia* t*il* xii. q*uiðar* þaN Goð*a* er sa er iþ*in*gi m*eð* er at v*a*r nefndr at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art hiN v*a*rð þ*ar* þrot raðe i þei*m* fiorðu*n*ge e*ða* e*igi*. Nu b*er*r q*uiðr* þ*at* at h*ann* v*a*rð þ*ar* þ*r*otraðe iþei*m* fiorðu*n*gé. þá a at d*ø*m*a* ahe*n*dr þei*m* fiorðu*n*gs m*onno*m ollom. Ef m*aðr* cavp*ir* mans maN t*il* forv*er*cs *ser oc* a haN þaN f*ra*m lat föra ef at om*ag*a v*er*þ*r* *oc*[3] sua á sa i h*an*s ætt at hu*er*fa.

139. v*m* utflutni*n*g om*aga*.

[b] Ef m*aðr* f*ø*r*ir* þaN omaga ut hingat er h*ann* fær e*igi* s*er* mat tuav miss*er*e m*eð* þ*at* heilende er þa hafðe

a) = Á. M., c. 18.
b) = Á. M., c. 19.

1) Orðin af hendi eru getgáta, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, fyrir ahe*n*dr.
2) Leiðrètting fyrir alanda.
3) Hèr á eptir ritað a, en strykað síðan undir það aptur.

h*ann* er h*ann* toc við h*onom*. þa ræðr h*ann* þaɴ omaga ser a[1] hendr. oc sc*a*l lysa ahendr h*onom* oc q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art h*ann* hef*ir* farðan ut þaɴ omaga þa a at d*ø*m*a* ahendr h*onom*. Nu ero þeir fleire styre m*enn* eɴ eiɴ þa sc*o*lo þ*eir* s*v*a[2] hafa þaɴ om*aga* se*m* þ*eir* átto iscipi ti*l* ne*m*a þ*eir* fae lögvorn f*yrir* sec. Eɴ þ*eir* eigo at q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina .v. ti*l* at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art þa scyllde lög ti*l* at hafa ut þaɴ omaga[3] e*ða* e*igi*. e*ða* yrði þ*eir* ut at hafa þaɴ om*aga* f*yrir* ofriki k*onvngs* e*ða* aɴ*ar*a rikis m*ann*a. e*ða*[4] s*v*a ef h*ann* hygðe at h*ann* ætte fe ut her omageɴ. Nu ef þ*eir* fa þeɴa biarg q*u*ið necq*u*ern e*r* nv talða ec þa k*ø*m*r* e*igi* omagiɴ þei*m* ahendr.

140.

[a] Maðr sc*a*l h*v*arke selia af lande abrot foðor siɴ ne[5] moðor *oc* e*igi* kono sina *oc* (Bls. 106, b) e*igi* born sin. ne sitt kyn ecki. ne*m*a lestir þ*eir* se at þei*m* at þav se v*er*ðe at v*er*re. ef þav v*ær*e mans m*enn* f*yrir* okosto*m*

---

a) = Á. M., c. 21.

---

1) Ritað ofan línu.

2) Her á eptir ritað fa eða f*a*ra, en orð þetta síðan strykað út aptur.

3) Orðin sem þeir atto i scipi til — scyllde lög til at hafa ut þaɴ omaga eru tvítekin í skinnbókinni, en þó eigi strykuð út á seinni staðnum.

4) Ritað: f*yrir* ofriki k*onvngs* e*ða* aɴ*ar*a rikis m*ann*a. e*ða* e*igi* e*ða* yrði þ*eir* ut at hafa þaɴ om*aga* e*ða* o. s. frv., en síðan hefir ritarinn breytt röðinni með því að setja b, a og c uppyfir orðinu ofriki og yfir e*ða* á öðrum og síðasta stað; hefir ritarinn einnig þar að auk sett stryk fyrir framan f*yrir* og á eptir m*ann*a.

5) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað e. = eða, en bætt síðan við n ofan línu.

sino*m*. E*igi* sc*a*l lavsto virþa við þav aðr þav ero xvi. vetr*a*. eɴ ef m*að*r selr þa v*arðar fiorbavgs* ɢ*arð*.

141. v*m* barn fostr.

Ef m*að*r føðir barn avðro*m* m*anne oc* tecr ti*l* fostrs oc *scal* h*ann þat* barn føða ti*l* þ*es*s er þ*at* er xvi. v*etra* gamallt. Eɴ e*r* barne v*er*ða lest*ir* aðr þat er xvi. v*etra* gamallt. þa s*ca*l feet aptr ga*n*ga oc telia ia*fn*t ti*l* hu*er*s vetr*a*r iɴsteðaɴ. Ef *maðr* scytr hei*m* barnino f*ra* fost*r*i. þa s*co*lo þav avðøfe öll fylgia hei*m* e*r* h*ann* hafðe viðr tekit. Ef haɴ hafðe h*onom* lið veít*t* oc tóc h*ann* af þ*v*i at føða barn h*onom*. Nu lætr h*ann* barnit hei*m* f*a*ra. þa s*co*lo b*var* þ*at* virþa hu*er*s þ*at* þyck*ir* ve*r*t. Ef m*aðr* tekr barnit ab*rott* f*ra* fost*r*i sa er á. þa s*co*lo ept*ir* avðøfin öll þav e*r* þ*an*gat fylgðo ne*ma* b*var* b*er*e þ*at* at barneno v*ær*e e*igi* vært at fost*r*ino þa sc*a*l allt racna feet þ*at* er m*eð* v*a*r fu*n*dit. Ef aɴ*at* tueɢia þ*eir*r*a* aɴdaz fóst*r*i e*ða* fost*ra* þa a þat þ*eir*r*a* at hafa er ept*ir* lif*ir* barnet m*eð* þav avðøfe er þa ero ept*ir*. Ef erfi*n*giar lifa ept*ir* þ*es*s m*an*z er barnit tóc ti*l* fostrs þa eigo þ*eir* at hafa m*eð* þei*m* avðøfo*m* er þa e*r*o ept*ir*. ef vilia. Nu vilia þ*eir* lata hei*m* f*a*ra barnit. þa eigo þ*eir* at telia h*v*at lavnat er e*ða* h*v*at e*igi*. Ef hiɴ vill taca ab*rott* barnit e*r* á. þa e*r* þav ero öɴdoð. þa eigo b*var* þ*at* at vi*r*þa h*v*at lavnat er e*ða* h*v*at e*igi*. Ef barnit e*r* vanheilt at fost*r*ino. þa eigo þ*eir* at føra hei*m* barnit oc eigo b*var* at vi*r*þa h*v*art[1] neytt sé allz fiarens e*ða* su*m*s.

---

[1]) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað hᵃt = hvat, en síðan bætt við r við hliðina á a ofan línu.

142. vm scog*a*r m*ann*a born.

[a] Scogar m*ann*a e*ð*a *fiorbavgs* m*an*na börn oc omag*a*r *sc*o*l*o f*a*ra v*m* fiorðu*n*g iɴa*n* þ*ei*r allir (Bls. 107. a.) er þ*eir* atto arf ept*ir* at taca v*m* þaɴ fiorðu*n*g hu*er*r se*m* ferans do*m*riɴ v*a*r i áttr. Barn scal hu*er*fa ifoðor átt hu*er*gi m*að*r e*r* sátt h*and*salar. Ef faðir handsalar faðerne at barne þót*t* h*ann* se o avðigr *oc* s*v*a þav born öll e*r* aðr ero iq*u*iþe moðor aðr sa*m*ga*n*gr hiona er gøʀ ti*l* þe*s*s er þav e*r*o xvi.[1] vet*ra* gömol. [b] Maðr a at taka giolld v*m* kono þa e*r* h*ann* hef*ir* f*ra*m førða[2] iesco ef leget er m*eð* h*enn*e eɴ frændr eigo sökena. sva s*ca*l h*ann* hei*m*ta af sacar aðiliano*m* se*m* aɴat fe.

143.[3]

[c] Þat sagðe guðm*un*dr lög at faþ*ir* barn omaga oc brøþ*r* eþ*a* systr þær e*r* h*ann* a arf ept*ir* at taca. þ*eir* m*enn* eigo at eta alla avra omagans se*m* h*ann* siálfr. Ef firnare omag*a*r ero a avro*m* h*an*s þa *sc*o*l*o þ*eir* m*enn* abrot hu*er*fa af avro*m* ef fe e*r* e*igi* meira eɴ fulgor ti*l* þes er h*ann* er xvi. v*etra* gamall.

[d] Þuiat eins e*r* m*að*r scylldr at taca vi*ð* avðro*m* omaga ef h*ann* a s*er* iiii.[a] missera biorg *oc* sino*m* omogo*m*. enda þei*m* er þa byðz h*onom*. Fulla omaga scal alla

---

a) = Á. M., c. 22.
b) = Á. M., c. 23.
c) = Á. M., c. 29, bls. 288[6].
d) Sbr. Á. M., c. 27, bls. 284[14] (= Á. M., c. 2).

---

1) Leiðrétting fyrir xv., sem vafalaust er rangt.
2) Stafurinn r í orði þessu er ritaður ofan linu.
3) I enda fyrstu línunnar er autt bil handa fyrirsögn. Í kapitula þessum eru á sumum stöðum lengri millibil við greinaskipti en vant er, og höfum vér leitazt við að lýsa því i prentuninni.

telia þott *eigi* se *sva*. [a] Nu eiðfør*ir* m*að*r om*ag*a *oc* e*r* rétt at föra at hei*mi*le ef lögfastir m*enn* heyra e*ða* hei*ma* m*enn* þ*a*r e*ða* h*onom* sialfo*m* ella.

[b] **R**ett e*r* at m*að*r føre m*anne* dø*m*þa om*ag*a iɴa*n*fiorðu*n*gs ef h*ann* vill oc v*arðar* slíct þ*a*r se*m* aðr v*a*r tínt ef eigi er v*ið* tekit *oc* avallt v*arðar* fiorbavgs *garð* ef m*að*r lætr ganga dø*m*þan omaga. [c] **M**aðr er *eigi* scyldr at föra f*ra*m lavngetin born þ*es*s m*anz* er h*ann* hef*ir* aþ*r* fra*m* førða*n* foðor[1] þ*eirr*a at helmi*n*gi e*ða* at meira lut enda ætte h*ann* aɴ*a*ra omage at v*er*a ef þ*eir* hefðe fe ti*l* at føra h*ann* f*ra*m. **E**f m*að*r afe til at hu*er*r m*að*r a at föra f*ra*m foðor sɪɴ *oc* moðor þot*t* h*ann* se *eigi* ti*l* arfs aleɴ. enda s*ca*l h*ann* taca (Bls. 107, b.) arf ept*ir* þav[2] ef e*n*gi lif*ir* þ*eirr*a m*ann*a e*r* ti*l* arfs ero talþ*ir* at logom. **J**afn gorla s*ca*l vi*r*ða fe ti*l* omaga biargar se*m* ti*l* tiundar. Allt s*ca*l ti*l* vi*r*ða ne*m*a bus afleifar oc hu*er*sdags ga*n*g v*er*a oc slica nattbiórg iclæðnaðe þei*m* m*onno*m er h*an*s omagar ero. [d] **Þ**ar e*r* kono e*r* omaga söc a hond lyst *oc* s*ca*l boande q*ue*ðia h*enn*e biarg q*ui*ðar ef h*ann* e*r* aþ*in*gi eɴ søkiande sc*a*l segia h*onom* ti*l* þa e*r* h*ann* hev*ir* lyst. Eɴ ef bóande kono e*r* e*i*gi aþ*in*gi þa e*r* om*ag*a söc er lyst ahö*n*d h*enn*e oc *sva* þar e*r* carl m*að*r sa e*r* e*igi* aþ*in*gi e*r* ahe*n*di er söcin. **Þ**a s*ca*l søkiande bioða ɢ*oða* þei*m* e*r* sa e*r*

---

a) Þessu mun vart finnast neitt samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni; sbr. að öðru leyti hér að ofan c. 129 (= Á. M., c. 6, 7).

b) = Á. M., c. 33, = c. 8, bls. 258[11] (hér að ofan c. 130, bls. 12).

c) = Á. M., c. 34.

d) = Á. M., c. 7, bls. 255[9].

---

1) Leiðrètting fyrir forðor (ef til vill misskrifað fyrir favðor, af því ritarinn hefir lesið rangt).

2) Leiðrètting fyrir þaɴ.

iþingi með er sóttr er. at hann queði hinom biarg quiþar. En goði scal kiosa huart hann vill queðia eþa eigi. sva at søkiande gete quatt aðr domar fare ut til saca. Þar er søkiande scal queðia þess quiðar hvart hann a fe eða føre til at föra omaga fram. þa scal hann quatt hafa aðr domr fare ut.[1] er þat þa sócnar quiðr. En ef aðrir menn queðia þess quiðar þa scolo þeir at dome queðia oc sva fremi er til varna er boðit aðr oc er þat varnar quiðr. En ef þar beR avðn vm þaN maN er a hönd var lyst aðr domr fare ut. þa scal lysa til framførslo omaga meþan domar ero ute. enda þarfat þa at segia til þess. abyrgiazc[2] scal þa huerr sic þo. eN þo scal søkiande quiþar queþia ef eigi vilia aðrir. [a] Ef sa maþr a barn eptir ut her lavngetet er hann er nórœN eða hialltleNzcr eða orcneyscr eða færeyscr. eða katnescr. eða or noregs konvngs velde. oc come barn þat iátt at handsolom eða scirslom. þa scal rétt vera at föra þeim manne er or sama fylke er oc hiN er barn a. Oc scal föra (Bls. 108, a.) honom hálfom manaðe fyR eN hann fare abrot or vist með fot sin fra boanda þes er hann hefir með verit oc bioða honom með x. avra vað mala. Nu vill hann eigi við taca. þa scal hiN føra honom i aNat siN at scipe með eið. oc søkia vm siþan ef þarf. þeim manne scal føra er hann hefir vi. hundroð alna eða meira fe. Eigi er hann þa scylldr at lata feet fylgia nema hann vili. [b] Eigi er maðr scyldr at taca við þeim monnom er honom er maNe firnare eN næsta brøðre eða aNaRa brøðre nema

a) = Á. M., c. 34, bls. 299[20].
b) = Á. M., c. 27, bls. 285[10] (ákvörðunin í Á. M. er nokkuð frábreytt og yngri).

1) Deplinum er við bætt.
2) Stafurinn a í síðustu samstöfu orðs þessa er ritaður ofan línu.

hann eigi ser vi. missera biorg oc sinom omögom oc sva þeim er þa býðzc. Maðr a cost at beina x. vi. alna avrom til handa þeim omaga er honom er firnare[1] eɴ aɴara brøðre eða þriðia brøðre eða taca við honom ella. Maðr er eigi scyldr at taca við þeim manne er honom er maɴe firnare eɴ aɴara brøðre oc eigi er hann scyldr at taca við þriðia brøþra sinom nema hann eigi sva avra at honom se siálfom viii. missera biorg oc hans sculldа liðe oc sva þeim er þa er honom boðiɴ. [a] Eigi ero menn scyldir at taca við eins manz bornom fleirom eɴ tueim lavngetnom þeim er aɴaʀa brøðra ero nema gelldr se faðir barnaɴa. Ef aɴat hiona hefir fe til þa scal þat føra aɴat fram nema aɴat vite eigi vel en þegar eɴ er þvi batnar. [b] [þa scal þat hverfa til felaga sins oc til hiuscapar]. [c] Þar at eins scal omaga føra at hreps vist a hendr arf töco manne er hann hevir fe til at viɴo ser ena næsto xii. manaðr eða ma hann viɴa ser mat. oc þo þviat eins ef hann asialfr varðveizlo fiar sins. [d] Ef maðr hleypr fra omogom sinom ihrepp aɴan or avðrom oc varðar þat fiorbavgs garð oc aland eigande soc þá eða hrepstiórar. en þa sa er vill ef þeir vilia eigi. (Bls. 108, b.) [e] Rett er at lysa

a) = Á. M., c. 34, bls. 300[12].

b) I grein þessa vantar niðurlagið og mun það koma til af því að í skinnbók þeirri, sem ritarinn hefir haft fyrir sèr, hefir niðurlagið á greininni verið eins og það er í skinnb. í Á. M. safni (c. 34, bls. 300): þa er sem aðr var mælt, og á það vel við þar, af því þar er búið áundan að geta ítarlegar þessa efnis í c. 29, en svo er ekki í skinnb. þeirri, sem hèr er prentað eptir og hefir ritaranum því að líkindum þótt niðurlag þetta eiga illa við og hefir þá sleppt því. Oss hefir þótt rèttast að fylla út greinina eptir Á. M., c. 29.

c) = Á. M., c. 27, bls. 284[4].

d) = Á. M., c. 9, bls. 262[16] (= hèr að ofan c. 132).

e) = Á. M., c. 28, bls. 286[18].

1) Í skinnbókinni: frnare.

om*ag*a ahe*n*dr öllo*m* fiorðv*n*gs m*onnu*m er frænda þaɴ a e*n*gi h*er* a l*an*de er fe hafe til *oc* nefna eiɴ boanda ti*l* þaɴ er iþ*eir*re þing sócn bve e*r* om*aginn* varð þrotraðe i. oc q*ue*ðia ɢ*oða* þaɴ xii. q*uiðar* er sa er iþ*in*gi m*eð* e*r* ahe*n*dr v*ar* lyst. h*v*art h*ann* e*igi* e*n*gi frænda þaɴ h*er* a la*n*de er fe hafe ti*l* at føra omaga þaɴ f*ra*m. [a] Ef tueir omag*a*r ero lyst*ir* seɴ ahönd eino*m* m*an*n*e* þa sc*a*l h*ann* vi*ð* þei*m* taca er h*onom* er scyldre ef h*ann* hefir e*igi* fe ti*l* at føra baða f*ra*m. E*igi* sc*a*l fleire om*ag*a en iii.[a] lysa ahe*n*dr eino*m* m*an*n*e* a eino þ*in*gi or eino*m* kne-ruɴe. Rett e*r* at m*að*r søke om*ag*a söc þótt h*ann* hafe e*igi* co*m*it ti*l* öndv*erz* þ*in*gs ef h*ann* fær e*igi* aɴa*n* maɴ ti*l*. [b] Rett e*r* h*v*artz e*r* vill v*m* om*ag*a fulg*or* þær buar sc*o*lo ge*r*a at þ*ei*r göre vi*ð* eið hei*m*a e*ða* aþ*in*gi at do*m*e. Eɴ ef *maðr* vill søkia v*m* tueɴ*a*r fulg*or* oc sc*a*l h*ann* iii. m*ercr* lata v*a*rða. [c] Þar m*að*r før*ir* f*ra*m þaɴ om*ag*a e*r* h*ann* e*r* lögscylldr ti*l* oc hafe h*ann* e*igi* gefit omaga þ*at* fe e*r* h*ann* lagðe f*yrir* h*ann* oc grøðe om*aginn* fe siþ*an* e*ða* be*r*e und*ir* h*ann* oc ah*ann* siálfr e*ða* erfi*n*gi h*an*s sa e*r* e*igi* e*r* firnare eɴ systru*n*gr at hei*m*ta þ*at* fe vaxta lavst ef sa v*ar* þa erfi*n*gi e*r* hiɴ dó. e*r* f*ra*m hafðeført. Nu föra hiu .ii. f*ra*m om*aga oc* eigo þ*es*s þ*eir*r*a* erfi*n*giar at hei*m*ta þ*at* fe[1] se*m* omageɴ v*ar* scyldr.[2] Slict sc*a*l hei*m*ta et sama þ*at* fe e*r* gelldz v*m* vig þ*es*s er f*ra*m v*a*r förðr e*ða* retta far ef und*ir* þ*a* m*enn* beʀ fe toco e*r* frændr e*r*o þ*es*s e*r* f*ra*m förðe *oc* iþaɴ kne ʀᴜɴ e*r* sa átte frænd se*m*i við. Ef arftoco m*að*r ma e*igi* f*ra*m föra

a) = Á. M., c. 30, bls. 291[24].
b) = Á. M., c. 34, bls. 300[20].
c) = Á. M., c. 26.

1) Hér a eptir ritað vaxta lavst, en strykað síðan út aptur.
2) Deplinum er við bætt.

om*ag*a siɴ oc kømr sa af þ*v*i ahe*n*dr firnara m*ann*e at lögo*m* oc se om*aginn* arftoco m*ann*e systru*n*gr e*ða* nanare. Nv grøþ*ir* arftoco *maðr* fe e*ða* beʀ und*ir* h*ann* oc a sa (Bls. 109, a.) er f*ra*m førðe omaga*nn* at hei*m*ta sitt fe vaxta lavst ia*fn* mic*it* se*m* h*ann* lagðe f*yrir* h*ann* oc erfi*n*giar h*an*s systru*n*gar eða nanare. [a] **E***igi* s*co*lo meiʀ coma lavngetin börn eɴ .ii. ahendr föðor frændo*m* favðorens ti*l* f*ra*m førslo meþ*an* þav e*r*o ibarn omegð oc s*v*a moðor frændo*m* h*an*s. [b] **B**örn þ*eirr*a m*ann*a er f*yrir* omeɴzco söco*m* ga*n*ga m*eð* huso*m* s*co*lo e*igi* co*m*a ahendr frændo*m* meþ*an* þav e*r*o a h*vs* gangi. Eɴ ef þav hafa vist ii. misse*ri*e ept*ir* hús ga*n*g þa ve*r*ðr rétt at føra bórn þ*eirr*a a f*ra*mförslo. Nu hef*ir* aɴat þ*eirr*a vist ept*ir* husga*n*g *oc* s*ca*l þ*at* þ*eirr*a born hafa e*r* m*eð* huso*m* feʀ ne*m*a þ*at* bere q*u*iðr at þ*at* megi e*igi* viɴa s*er* mat *oc* clæði e*r* feʀ. oc s*ca*l þa rétt at føra bornen [1] ti*l* f*ra*mførslo. Nu huerfa þav ahusga*n*g siþ*an* *oc* e*r* rétt at þa se þei*m* førð bornen af fra*m*førsloɴi. **Þ***at* e*r* omeɴzca ef m*að*r ge*n*gr m*eð* húso*m* f*yrir* neɴi*n*gar leysis sac*ir* eþ*a* okosta aɴ*ar*a þ*eirr*a er goþ*ir* m*enn* vilia f*yrir* þei*m* söco*m* e*igi* hafa þav [2].

---

a) = Á M., c. 34, bls. 301[3].
b) = Á. M., c. 35.

---

1) í skinnbókinni born en.
2) Hèr á eptir hafa verið skrifaðar svosem tvær línur, en máðar síðan út svo vandlega, að nú má eigi með vissu lesa annað en fyrsta stafinn: Þ (ef til vill: Þat er mælt).

Festa þattr.[1]

144.

(Bls. 109, b.) [a] Sonr xvi. vet*ra* gamall eþ*a* ellre er fastnandi moþ*or* siN*a*r frials boriN oc arf ge*n*gr *oc* s*v*a hygiN at h*ann* kuNi f*yrir* erfð at raða. EN ef e*igi* er sonr þa e*r* dótt*ir* su e*r* gipt er. *oc* a þa bönde h*enn*ar at fastna mag kono sína. En þa e*r* faþ*ir* fastnande dott*or* siNar. En þa s*ca*l broþ*ir* sa*m*feðri fastna systor sina. EN ef e*igi* e*r* bróþ*ir* þa s*ca*l fastna moþ*ir* dótt*or* sina. þ*a*r at eins fastnar kona kono. Nu er e*igi* moþ*ir* þa á sa m*aðr* er a systor h*enn*ar sa*m*feðra. Þa á broþ*ir* sa*m*møðri at fastna systor sina. Þa a sá m*aðr* e*r* a systor h*enn*ar sa*m*møðra. En þa s*ca*l fastna iN nanasti niðr karl m*ann*a arfge*n*gr*a* *oc* sa*m*lend*ra* ne*m*a kon*or* se þær nanare er boendr e*igi*. þa eigo bóendr þ*eirr*a. [b] Þar e*r* eckia e*r* fastnoð m*ann*e þa s*ca*l h*enn*ar rað fylgia ne*m*a faþ*ir* fastne þa s*ca*l h*ann* raða. Ef fleire m*enn* ero ti*l* raðaNa þa sc*a*l sa raða e*r* ellztr er brøðraNa. EN ef þa scilr á þa s*ca*l sa raða er h*enn*ar raðe fylg*ir*. EN ef þ*eir* vilia duelia rað f*yrir* h*enn*e oc synia þ*eir* ii. m*onn*om þei*m* e*r* iafn ræðe þotte. þa s*ca*l ho*n* raða við iN þriðia ef þ*at* þick*ir* *oc* iafn ræðe

a) = Á. M., Festa-þattr, c. 1.
a) = Á. M., c. 2.

1) Fyrirsögninni er við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

við rað frænda sins nokors. Eckia á fastnastz siálf *manne* þeim er *hana* atte fyr þott *eigi* se rað logradanda *til.* ef meina lavst *er með* þeim ne*ma* þviat eins at þav *væri* scilit *fyrir* omaga sac*ir*. **E**f frændse*mi* ko*m*r up *með* þei*m* m*anne* *er* kono hef*ir* fastnað s*er oc* kononi sv er *eigi* er bygvande. þa s*cal* sa *þeirra* fara er raðe vill rena ahálfo*m* manaðeno*m* næsta er h*ann verþr* viss (Bls. 110, a.) ti*l* fundar *við* ana*n*. oc telia frændse*mi* se*m* at do*mi* oc sana s*v*a at legia *þat* und*ir* þegn scap sin ia*fn*t se*m* at do*m*e oc hafa m*enn* .v. at sana *með* s*er*. En ef frændse*mi* er þei*m* bygiande *oc* nánare en at .vii.[a] m*anne* se h*v*art. þa s*cal* af þ*es*s *þeir*ra fe b*er*a ilögrétto e*r þat* vill *eigi fyrir* ráðo*m* lata standa. [a] En þ*a*r er frændse*mi* e*r* at vi.[ta] m*anne* oc .vii.[a] s*cal* b*er*a x. avra ilögrétto. en þ*a*r .c. álna e*r* at sétta m*anne* er h*v*artuegia. [b] En ef frændse*mi* er at v.[ta] m*anne* oc vi.[ta] vsq*ue* oc a hu*er*r soc er vill. [c] Þar er m*enn* sc*o*lo g*er*a tiund ena meire [af fe sino fyrir raða hags sakir. þa scal af þvi tiundar fe bera ilögretto c. alna. oc er þa sem v. avrar gialldiz af huerium fiorðungi tiundar iþvi. Maðr scal oc giallda lög tiund huert ár af fe sino iafn vel þa sem aðr þott hann gøri ena meire tiund. en þat vár er hefz gialld hinar meiri tiundar. scal niðr falla iafn mikit af hueriom fiorðungi þeirrar tíundar sem maðr gelldr ifiorðung lögtíundar. En af þvi tíundar fe er þa verðr eptir scal byscop hafa fiorþung sa er ifir fiorðungi er. en annan fiorðung tiundar scal giallda til þingvallar. Siþan scal sa er giallda á raða firir þeim tueim fiorðungum tiundar við ráþ byscops er þa ero eptir. En ef maðr gerir eigi tiund ena meire. þa varðar þat fior bavgs garð oc scal

a) Sbr. Á. M., c. 3 (akvörðunin þar er yngri).
b) Þessa grein (sbr. Á. M., l. c., bls. 308[14]) má lesa gjörvalla hèr að neðan c. 163.
c) Fyllt út eptir Á. M., c. 55.

queðia til ix. bua a þingi. oc a sa] söc er vill. [a] Þar er *maðr* a at gialda tiu*n*d. vsq*ue*. la*m*ba gæror sex. [b] En ef frænd se*mi* er nanare en at v. manne oc .vi. *manne*. þa *varðar fiorbavgs* garð sa*m*forin ne*m*a þav geti biarg q*ui*þ þan at *hann* visse e*igi* frændse*m*ina þa e*r* h*ann* gecc at eiga kono þá oc se firnare frændse*mi* en an*ar*a brøðra. þa er ecki fe viti at do*mi* oc v*er*sc h*ann* maleno. oc *scal* þa dø*m*a scilnað þ*eirr*a. [c] E*igi sco*lo *oc* v*er*a sifiar scyldre m*eð* þei*m*. ef h*ann* hef*ir* aðr kono átta e*ða* ho*n* boanda en þ*r*iþia brø*þra*. Guðsifiar s*co*lo e*igi* v*er*a m*eð* þei*m* þær e*r* h*v*arki þ*eirr*a hafe halldit avðro und*ir* scírn. ne und*ir* p*r*imsigni*n*g. né byscops hond. ne h*v*artki þ*eirr*a an*ar*s borno*m* oc h*v*arki þ*eirr*a *scal* scírt hafa a*nat*. ne an*ar*s born. Slict e*r* m*æ*lt u*m* p*r*est ef h*ann* scirði konona e*ða* born þ*eirr*a. [d] En ef sa m*aðr* v*er*ðr siúcr er kona er fostnoð þa s*ca*l h*ann* orð g*er*a hálfo*m* manaðe f*yrr* þei*m* m*anne* er fastnat hef*ir* konona at h*ann* mu*n* e*igi* ti*l* eiginorðz co*m*a f*yrir* velendes söco*m oc* e*igi* þ*ar*f þa *cono* hei*m* at føra þo at þ*at* se m*æ*lt. *oc* segia h*v*at at söco*m* er. Þa s*ca*l e*igi* brullavp v*er*a fyʀ (Bls. 110, b.) en at ia*fn*le*n*gð ne*m*a sa vili fyʀ lata v*er*a er kono s*ca*l taca oc s*ca*l h*ann* þa orð g*er*a halfo*m* manaðe fyʀ e*ða* meira méle *oc sca*l h*ann* þa sitt fe eítt ti*l* leggia. En ef h*onom* betiz e*igi* a xii. manaðo*m* eno*m* næsto*m* þa s*co*lo lavsar v*er*a festar ne*m*a þ*eir* vili hvar*ir*tvegio anat. [e] Ef m*aðr* fastn*ar* s*er* kono [þa scolo festar haldaz sva

---

a) Þessu mun vera samsvarandi Á. M., Kristinr., c. 49, bls. 172[11], en orðin í niðurlagi eru nokkuð öðruvís, svo ei verður greinin fyllt út þar eptir.

b) Sbr. Á. M., c. 3, bls. 309[2].

c) = Á. M., c. 4.

d) = Á. M., c. 5.

e) Fyllt út eptir Á. M., c. 54, bls. 378[3].

lengi sem a var queþit. Enn at liðiNi þeirre stefno er a var queþit. ef sa orøkiz við at gera brullavp til kono er ser fastnaði hana. þa segia lavg lavsar festar. oc er eigi honom su kona heimilli. en þa at hon væri honom eigi föstnoð. Ef eigi er a queðit a brullavps stefno eða hue langar festar scolo vera. þa hallda þær .xii. manaðr þaðan fra er kona var fostnoð] *oc eigi* lengr. [a] En ef ho*n* ve*r*ðr siúc þa sc*a*l sa ge*r*a orð e*r* fastnaða hef*ir* konona at ho*n* er siúc. En hiN sc*a*l raða h*v*art h*ann* vill ga*n*ga isama sæing könoNi e*ða* e*igi*. En ef þa tacaz raðin e*igi* sc*a*l hiN raða e*r* iNe sc*a*l hafa brullavpit h*v*art tacaz sc*o*lo f*yrir* ia*fn*lengð e*ða* e*igi oc* ge*r*a orð hino*m* ahálfo*m* manaði f*yrr*. En ef h*enn*e bøtiz e*igi* f*yrir* ia*fn*lengð þa ero oc lavsar festar ne*m*a h*ann* vile lengr biða. En ef sac*ir* co*m*a ahendr h*onom* e*ða* h*enn*e þær e*r* h*ann* e*r* e*igi* öll. þa sc*a*l þ*at* fyr*ir* raðo*m* standa. En ef sectar sac*ir*[1] þær co*m*a ahendr h*onom* er fe h*an*s asecþ at dö*m*a ef h*ann* ve*r*ðr saNr at. e*ða* þær e*r* hann[2] a vígt u*m* f*yrir* alþ*in*gi. þa a hiN cost h*v*art h*ann* vill hætta ti*l* hallzens. e*ða* e*igi*. þa ve*r*ðr rett halldit coNoNe. ef h*ann* verðr saðr at söc. En ef h*on*[3] ve*r*ðr logeN þa ve*r*ðr e*igi* rétt halldit konoNe. Ef frændse*m*i fiNz þa sc*a*l sa e*r* fastnaðe e*ða* fastnandiN gøra[4] ti*l* hins oc telia frændse*m*i oc leGia und*ir* þegnscap siN se*m* at do*m*i. en si*þan* sc*a*l segia isundr festo*m*. En ef sa ifaz raða e*r* se*r* hef*ir* cono festa *oc* v*arðar* e*igi* við lög. eN mund sc*a*l hei*m*ta s*v*a se*m* m*æ*ltr

---

a) = Á. M., c. 6.

1) Her á eptir ritað co*m*a, en orð þetta síðan strykað út aptur.
2) Við bætt.
3) Ritað h með stryki yfir efri hlutann á staf þessum (annars = hann).
4) Skinnb. í Á. M. safni bætir við mann.

v*a*r. *oc* m*eð* þei*m* maldogo*m* se*m* m*æ*lt v*a*r at festo*m* ef h*ann* scylde af hende leysa. En h*ann* a cost at stefna at hei*mi*le þ*es*s er sóttr er e*ða* þ*a*r e*r* stefno staðr e*r* réttr. v*m* allan mund sama*n* enda e*r* costr at stefna þar er brullavp v*a*r m*æ*lt oc v*m* alla*n* muNdiN sama*n* iN næsta dag ru*m*hælga*n* þ*v*i e*r* rað scylldo tacaz. (Bls. 111, a.) oc sc*a*l søkia við festa vatt orð eN do*m*r sc*a*l do*m*a gialldaga s*v*a se*m* vættiþ beR maldaga ti*l*. EN ef sa *maðr* ivaz raða er konona hef*ir* fastnaða. þa sc*a*l hiN f*a*ra þ*an*gat þaN dag e*r* brullavp var m*æ*lt oc beiða konoN*a*r *oc* vistar ef h*ann* nair eigi ella. EN þaN dag e*r* næstr e*r* ru*m*heilagr sc*a*l h*ann* f*a*ra þ*an*gat oc v*er*ia lyrite iNe höfn h*enn*ar e*ða* luca hurð oc hiaRa v*m* h*an*a *oc* er h*onom* rétt at stefna v*m* hei*m*an fylgiə[1]. þa e*r* þa scylde fr*a*m ko*m*a *oc* s*v*a v*m* fe þ*at* er hiN scyllde ti*l* brullavps leGia. Rétt er at[2] hei*m*ta hei*m*anfylgio m*eð* slícom maldaga öllo*m* se*m* aðr v*a*r tínt. v*m* mundiN ef h*ann* þyrpti at hei*m*ta. Rett er[3] at stefna h*onom* *oc* þ*a*r þaN dag e*r* næstr e*r* ru*m*heilagr a þei*m* bólstað e*r* brullavpit scyllde v*er*a v*m* þ*at* er h*ann* hef*ir* konvNe halldit. *oc* rétt e*r* at stefna s*v*a at h*ann* heyre sialfr e*ða* ella at hei*mi*le h*an*s oc lata f*iorbavgs* G*arð* v*arða* oc s*v*a v*arðar* öllo*m* þei*m* e*r* a heyra *oc* sa*m*visto*m* ero v*ið* h*an*a. Siþ*an* at haN v*err* lyrite iNe höfn konoN*a*r *oc* s*v*a þei*m* e*r* fregna er sa*m*visto*m* ero v*ið* h*an*a. Þei*m* m*onnom* ollo*m* v*arðar* f*ior*-*bavgs* G*arð* er fiRa h*ann* festar kono s*inn*i h*v*art se*m* þ*eir* g*er*a þ*at* iraðo*m* e*ða* ioðro*m* luto*m*. sc*a*l q*ueðia* ix.

---

1) Þannig.
2) Hér á eptir hefir ritarinn í fyrstu skrifað stefna, en strykað síðan orð þetta út aptur.
3) Við bætt.

b*va* ti*l* aþ*ing*i f*ra* hei*mi*le þe*s*s er s*ottr* er. Ef aðr*ir* m*enn* standa f*yrir* raðono*m* eɴ fastnandeɴ oc v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* ɢ*arð* v*ið* h*v*arntueɢia þann er fastnandinn var oc[1] þaɴ er s*er* fastnaðe *oc* e*r* stefno staðr rettr v*ið* þa alla e*r* standa f*yrir* raðono*m* iþei*m* stað[2] se*m* brullavp v*ar* ætlat. þ*ar* sc*a*l q*ueðia* ix. h*eimilis* b*va* ti*l* aþ*ing*i. þe*s*s e*r* s*ottr* e*r*. Eɴ of sa*m*vist*or* conoɴ*ar* sc*a*l q*ueðia* xii. q*uiðar* þ*ar* ti*l*. Sa e*r* sotr er sc*a*l q*ueðia* se*r* biarg q*u*iðar. v. h*eimilis* b*va* sina at h*ann* vissi e*igi* at h*ann* v*æ*ri isama huse cono þe*ir*re siþ*an* er lyrite var varet iɴe höfn h*enn*ar e*ða* þe*s*s aɴ*a*rs at h*ann* visse eigi at lyrite v*a*r varet iɴi höfn h*enn*ar. Eɴ ef (Bls. 111, b) sa m*aðr* fastnar cono e*r* e*igi* er lögraðaɴde þa v*arðar* hinom ecci e*r* lograðande er þo at haɴ reɴe raðeno *oc* sua oðro*m* m*onno*m. Eɴ ef m*aðr* ge*n*gr kono þa at eiga e*r* e*igi* hef*ir* log raðande fastnað. þa a lög raðandiɴ at stefna h*onom* oc lata v*arða* f*iorbavgs* ɢ*arð* *oc* telia rett or fe h*ans*. hino*m* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* v*ið* log raðanda er fastnaðe. Sa *maðr* er konona hef*ir* tecna sc*a*l q*ueðia* e*ða* beiða se*r* biarg q*u*iðar at hann[3] hygðe at sa v*æ*ri lögraðande e*r* h*onom* fastnaðe. [a] Þ*v*iat eins be*r*gr h*onom* þ*at*. [ef hann vissi eigi þaɴ er lögraðandiɴ var. Enda varðar fior ʙavgs ɢarð þa við hann þeim er fastnaðe. En scalat hann lög villr verða sva at honom] halde þ*at* uppi.

---

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c., bls. 315[26].

---

1) Orðunum þann er fastnandinn var oc, er ritarinn hefir vafalaust sleppt í gáleysi, er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni.

2) í skinnbókinni: i þei*m* stað standa fyrir raðon*om*, en vèr höfum breytt röðinni.

3) Við bætt.

[a] E*igi* sc*a*l m*að*r festar taca af cono. vsq*ue*. þott ho*n* v*æ*ri ambátt. Ef þ*at* beʀ q*u*iðr þa er h*ann* varðr sökiɴe. Eɴ h*ann* sc*a*l þo rettiɴ giallda þei*m* e*r* festar átte ne*m*a co*n*an hafe sic sialf fastnat þa bergsc h*ann* e*igi* vi*ð* biarg q*u*iþeɴ. *oc* sc*a*l þa søkia se*m* u*m* leg orðz sac*ir* aðrar. Ef sa v*er*ðr secr e*r* konona hef*ir* fastnat þa á hiɴ rett or fe h*an*s e*r* konona hef*ir* tecna. En þoat hiɴ søki[1] h*ann*[2] e*igi* e*r* lograðande e*r* þá a þó sa réttiɴ at hei*m*ta e*r* konona hef*ir* tecna. [b] Þa e*r* kona fostnoð e*r* h*ann* hef*ir* at v*atta*. at hiɴ fastn*a*r h*onom* cono þa. ɴ^o. logfostnon heillt rað *oc* hei*mi*llt. Þa e*r* heimillt e*r* sa fastnar e*r* a festarnar. Eɴ þa e*r* heillt ef ho*n* v*æ*ri e*igi* v*er*ðe at veʀe þo at ho*n* v*æ*ri ambótt at ho*n* hefðe uheilende slíct e*ða* aðr*ir* okost*ir* e*ða* andmarc*a*r þ*eir* e*r* ho*n* v*æ*ri e*igi* v*er*ðe at v*er*re. Eɴ ef þ*eir* aɴmarc*a*r reynaz at konoɴe *oc* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* þei*m* m*ann*e er fastnaðe hino*m* konona viss vitande *oc* f*yrir* raðo*m* a þ*at* at standa ef hiɴ vill er s*er* fastnaðe kono. Nu vill hiɴ hei*m*ta mund þa sc*a*l sa stefna (Bls. 112, a.) e*r* s*er* hafðe konona fastnat v*m* þ*at* at h*ann* hafe þa *co*n*o* fastnat vís vitande. er þ*eir* andmarcar se at e*r* ho*n* v*æ*ri v*er*ðe at v*er*re ef ho*n* v*æ*ri ambótt. H*ann* sc*a*l stefna ti*l* f*iorbavgs* ɢ*arðs* *oc* q*ueðia* ix. b*va* h*an*s til

a) Þessu samsvarar að upphafsorðum og líklega að efni greinin Á. M., l. c., bls. 316[6], en niðurlagið er ólíkt og höfum vèr því ekki getað fyllt út greinina þar eptir (sbr. ef til vill við niðurlagið orðin í Á. M., c. 7, bls. 317[6]). Greinirnar Þ*v*iat eins — uppi, *og* E*igi* sc*a*l — ambátt raska sambandinu amilli þess, sem a undan er og á eptir kemur, og virðist ritarinn einnig hafa fundið til þess sjálfur, því hann hefir sett tilvísunarmerki uppyfir Þ*v*iat og Ef (þ*at* beʀ q*u*iðr), en þareð ekki er ljóst, hvar skjóta ætti inn nefndum greinum, höfum ver ekki getað farið eptir bendingu þessari.

b) = Á. M., c. 7.

1) Ritað søkia, en strykað síðan undir a.

2) Í fyrstu ritað þ*at*, en leiðrett síðan þannig.

a þingi. Nu beR quiðr ahinn oc secz hann þá. enda er eigi heimting til mundarens þoat af honom bere. Nu beR þat quiðr at hann visse eigi annmarka akonoNe oc versc hann þa malino enn erat heimting til mundarens nema søkiande fae quið þaN. v. heimilis bva cononar at eigi se þeir annmarkar a konoNe oc racnar þa mundriN.

145.

[a] Ef sa maðr verðr vis er kono hefir fastnaða at su er með barne. oc scal hann gera orð þeim er konaN er fostnoð oc segia honom. En hann scal raða vm siþan hvart hann vill eiga ganga konona eða eigi oc er hann vareðr sökiNe ef hann getr quið þaN at hann visse eigi at konan var olétt. þa er hann fastnaðe. EN ef siþan er legit með koNoNe er honom var fostnoð þa scal hann kiosa hvart hann vill eiga konona oc á hann þa legorðz sokena eN hiN a rétt or féno. er konona hefir fastnaða. EN ef hann vill eigi samför við konona þa ahiN legorðz sökina er fastnaðe. enn hann a þa réttiN oc sciptiz sva vm með þeim. [b] Ef legit er með kono. Vsque. bøtrnar oc.

146.

[c] Leysingi scal fastna dóttor sína sva et sama sem frials boriN maðr oc rétto at taca a henne. oc sva leysing et sama oc lavngetnir menn.

---

a) = Á. M., c. 8.
b) Þessa grein (= Á. M., c. 33, bls. 352[6]) má lesa gjörvalla hèr að neðan c. 158 (skinnb., bls. 118, b).
c) = Á. M., c. 8, bls. 319[1].

147.

[a] Ef *maðr* ge*n*gr kono at eiga h*ann* sc*a*l eið viɴa a varþ*in*gino næsta at h*ann* veit e*igi* áttar mot m*eð* þei*m* þ*at* er fe víti fylgi. þ*at er oc* rétt at h*ann* viɴe eið f*yrir* goða þei*m* er h*ann* er (Bls. 112, b.) iþ*in*gi m*eð*. Eɴ goðiɴ sc*a*l segia m*eð* v*at*ta iþ*in*gbrecco þa e*r* meire lutr er þ*a*r þi*n*gheyianda. eɴ ef h*ann* viðr e*igi* eiðeɴ þa v*arðar* h*onom* vi. m*arca* secþ. við þaɴ er søkir *oc* asa søkina er vill. Eɴ ef h*ann* veít áttar mót m*eð* þei*m* oc sc*a*l h*ann* þa segia ti*l* þ*es*s at h*ann* vill þ*at* f*yrir* eiðe lata standa at b*er*a fe i lögrét*t*o oc q*ue*þa a[1] hue mic*it*. Eɴ ef h*ann* beʀ e*igi* feet ilög retto et næsta sum*a*r .x. avra þa v*arðar* h*onom* þ*at* .vi. marca vite. ef m*anz* er vant. en þa .c. alna ef ij. er. vant. *oc* v*arðar* h*onom* þa xii. m*er*kr ef e*igi* cø*m*r fr*a*m oc asa þ*at* fe hálft er søk*ir* eɴ halft scal dø*m*a at b*er*a i lögrétto eɴ sa asöc er vill.[2] sc*a*l þo do*m*r dø*m*a a hendr h*onom* at b*er*a fe ilogrétto se*m* aðr. Eɴ borit sc*a*l feet ilogrétto d*r*ottins dag eɴ fyʀa iþ*in*gi. Eɴ fe þ*at* er þei*m* sc*a*l dø*m*a ti*l* handa e*r* söc sótte a at dø*m*az at hei*mi*le þ*es*s e*r* sot*t*r e*r* xiiii. nótto*m* ept*ir* vapna tak. þ*a*r er þ*eir* ero sa*m*fiorðu*n*gs. Eɴ uta*n*fiorðu*n*gs m*ann*e ahond a at dø*m*a miðvico dag i mitt þ*in*g iboanda kirkio garðe aɴat sum*a*r. [b] ia*fn* rétt er at stefna se*m* at lysa. enda e*r* rett at lysa at lögb*er*gi *oc* søkia et sama sum*a*r oc q*ueðia* h*eimilis* b*va* v. aþ*ing*i þ*es*s *er sottr* er hv*á*rt h*ann* hafe fe borit ilogretto e*ða* e*igi*. Þar e*r* m*aðr* søk*ir* vm lögretto fe *oc* e*r* rett at

a) = Á. M., c. 9.
b) = Á. M. c. 10, bls. 231[11].

1) Við bætt.
2) Deplinum er við bætt.

stefna söc *þeir*re hei*m*an *oc* *sca*l h*ann* telia þa frænzse*mi* at do*mi*. hefia up*p* at systkino*m* *oc* telia kneruNo*m* *oc* leGia *þat* und*ir* þegnscap siN at su er frændzse*m*is tala söN *oc* rétt m*eð* þ*es*som m*anne* *oc* þ*essa*re kono e*r* h*ann* á *oc* nefna þav bæðe. S*va* s*co*lo *oc* saNaðar m*enn* h*ans* leGia undir þegnscap siN at þ*eir* hyGia þa frændse*m*is tölo saNa *oc* retta e*r* h*ann* talðe.[1] s*co*lo þ*eir* all*ir* .iii. hafa uNiN þegnscapar lagni*n*gar eið aðr. HiN s*ca*l bei- (Bls. 113, a.) þa s*er* biarg q*u*iðar v. h*eimilis* b*va* sina at h*ann* visse eigi áttar mót m*eð* þei*m*. oc b*er*gr h*onom* e*igi* sa le*n*gr eN liðr et fyrsta alþ*in*gi.

148. v*m* sa*m*ga*n*g hiona

[a] **E**f þ*eir* m*enn* ga*n*ga sama*n* er miNa fe eigo eN c. lögavra vi. alna avra f*yrir* uta*n* hv*er*sdags klæðnað siN omaga lavs*ir* þa v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* G*arð* ne*m*a kona se e*igi* barnbær. *oc* s*ca*l e*igi* eiga ferans do*m* at þav. *oc* v*er*ðr e*igi* fe þ*eirr*a secþ oc s*co*lo þav f*a*ra abro*t*t m*eð* omaga sína af l*an*ðe *oc* co*m*a e*igi* aptr nema fe þ*eirr*a vaxe s*va* at þav e*igi* .c. eþ*a* meira e*ða* kona se e*igi* barn bær. **Þ***at* v*arðar* oc f*iorbavgs* G*arð* þei*m* m*anne* er kono þa fastn*a*r ne*m*a h*ann* e*igi* fe s*va* at hann[2] føre omaga þ*eirr*a f*ra*m þa e*r* þav ala *oc* ræðr h*ann* s*er* ahendr omaga þa eN e*igi* frændo*m* sino*m*. Þott h*ann* sele öðro*m* m*anne* ihond festarn*a*r. e*ða* lofar h*ann* at aNaR m*að*r fastne. Þa e*r* se*m* h*ann* sialfr fastne. **E**f hiN e*r*

---

a) = Á. M., c. 12.

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Við bætt.

fastnaðe a *eigi* hag ti*l* at taca vi*ð* omogo*m* þa e*r* s*v*a m*æ*lt v*m* þaɴ er iɴi hef*ir* brullavp þ*at* oc v*arðar* þei*m* slict et sama se*m* hino*m* er fastnaðe. *oc* sc*a*l q*ueðia til* h*eimilis* b*va* ix. a þ*in*gi þ*es*s e*r* s*ottr* er. Þ*eir* m*enn* eigo sócn til þ*es*sa saca e*r* ti*l* omaga standa e*ða* sa er vill. þar er o avðg*ir* m*enn* ga*n*ga sama*n* þoat þ*eir* segi osæt*t* sina á. *oc* er þ*at* se*m* þ*eir* mæle ecki v*m*. ne*m*a þ*ei*r søki v*m*. þ*at* e*r* stefno söc oc scal[1] q*ueðia* ti*l* ix. b*va* a þ*ing*i þ*es*s er sóttr er. [a] **M**eɴ eigo e*igi* þa nótt at ga*n*ga sama*n* e*r* logheilagr dagr se ept*ir* næstr eþ*a* lög fasta. **B**ruðlavp sc*a*l e*igi* ge*r*a næʀ pasco*m* f*yrir* eɴ lokit se lavgar dag þan*n* f*yrir* nio vicna fösto. *oc* sc*a*l e*igi* næʀ ept*ir* eɴ vica se liðin f*ra* fyrsta pascha degi. **M**eɴ sc*o*lo e*igi* brullavp g*e*r*a* f*ra* lavg*a*r degi þei*m* er næstr e*r* gagn dögo*m* f*yrir* oc allt un*n*z liðr ena hælgo viko. Brullavpe sc*a*l lokit v*e*r*a* lavgar dag (Bls. 113, b.) iɴ næsta f*yrir* iola fosto. Enda sc*a*l e*igi* næʀ iolo*m* eɴ vika se liðin f*ra* eno*m* þ*r*ettanda degi. Þ*at* v*a*rþar þei*m* m*onn*-*o*m f*iorbavgs* ɢ*arð* e*r* brullavp g*e*r*a* a þei*m* tiðo*m* er ɴv ero f*ra* nu*m*nar *oc* e*r* þ*at* stefno söc *oc* a sa at søkia e*r* vill. *oc* sc*a*l q*ueðia* ix. h*eimilis* b*va* ti*l* þ*es*s er s*ottr* er.

149.[2]

[b] **H**iona scilnaðr sc*a*l hu*e*rgi v*e*r*a* alande h*er* ne*m*a þar e*r* byscop lofar ne*m*a þ*v*iat eins at þav sciliz v*m*

a) = Á. M., c. 13.
b) = Á. M., c. 14.

1) Við bætt.
2) Í fyrstu línu kapitulans er autt bil handa fyrirsögn.

omaga sac*ir* e*ða* þav viɴaz a þaɴ a v*er*ca e*r* in meire sár metiz. Þar er hiu tuav́ e*r*o *oc* a aɴat þ*eirr*a fe eɴ aɴat ecki. Nu co*m*a omag*a*r ahendr þ*v*i er fe lavst e*r* e*ða* co*m*it hafa fyʀ *oc* eytt féno. þa a þ*at* þ*eirr*a e*r* fe á ept*ir* at segia ti*l* b*vom* v. h*eimilis* b*vom* sino*m* oc nefna v*att*a. at ec vil sciliaz vi*ð* felaga miɴ f*yrir* þær sac*ir* at ec vil e*igi* omaga felaga mi*n*s. lata eyða fe mino. Þ*at* þ*eirr*a e*r* scilnað ger*ir* sc*a*l nefna v*att*a at scilnaðe þ*eirr*a s*v*a at hit*t* heyre. oc segia b*vom* ti*l* siþ*an* ef þ*eir* ero e*igi* þa vi*ð*. Sva sc*a*l f*a*ra h*v*ar þ*es*s e*r* hiu sciliaz v*m* þ*es*sar sac*ir* sem her ero taldar. þa scal byscop sa er yfir þeim fiorðungi er raða hvart þav scolo raðom sinom raða eða eigi. Ef frændsemi su kømr upp með hium ii. at þav ætti at sciliaz[1] ef þav v*æ*ri sótt v*m*. þa eigo þav at sciliaz at osecio f*yrir* lof byscops fr*a*m. Ef scilnoðr v*er*ðr gøʀ m*eð* þei*m* af þei*m* söco*m* e*ða* sifiar co*m*a up*p* nanare m*eð* þei*m* eɴ þriðia brøðra oc a þ*at* þ*eir*ra scilnaðe at raða er fyʀ vill sæing scilia. Ef kona vill scilnað af þ*v*i g*er*a *oc* v*arðar* ecki iɴi hafn*ir* h*enn*ar þot lyrite se varit. Ef scilnaðr v*er*ðr gøʀ m*eð* hiu*m* tuei*m* af þei*m* söco*m* at þav hafa e*igi* fe ti*l* at föra omaga sina fr*a*m. oc a þ*at* at halda h*v*art se*m* þav raða þ*at* siálf e*ða* sa m*að*r er omag*a*r þ*eirr*a horfa ti*l* ha*n*da. Sa m*að*r sc*a*l s*v*a at þ*v*i f*a*ra at ga*n*ga iþ*in*gbrecko þa er h*ann* hef*ir* v*m* not*t* v*er*it a þ*v*i sócnar þ*in*gi e*r* h*ann* heyr sialfr s*v*a at meire hlutr heyre þ*in*gheyia*n*da (Bls. 114, a.) oc nefna s*er* v*att*a. at þ*v*i at h*ann* seg*ir* scilit m*eð* þei*m* *oc* nefna þav bæðe af þvi at[2] h*ann* vili e*igi* föra fr*a*m omaga þ*eirr*a oc m*æ*la

---

1) Orðunum sem her ero taldar þa scal byscop — ætti at sciliaz er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni; hefir ritarinn sjálfsagt sleppt þeim í ógáti.

2) Orðunum þvi at er við bætt eptir skinnb. í Á. M. safni.

þ*at* s*v*a fre*m*mi at eiN hv*er*r e*r* co*m*iN afe h*an*s þ*eir*r*a omaga. EN ef þav ala born siþ*an* oc e*r* þ*a*r socn ti*l* se*m* u*m* legorð aNat. enda ´eigo frændr konoN*a*r sokena eN ef þ*ei*r vilia e*igi* þa a sa e*r* scilnað þ*eir*ra reð. [a] **Þ***at* þ*eir*r*a e*r* scilnað vill. [gera scal bva lata queðia oc telia tölor með þeim iii. nottom fyR eða meira méli. Rumhelgan dag scal queðia oc sva scipta. Þav scolo eiða viNa at tölum at réttar ero talþar. Ef bvom þickir et o avðgara eigi hafa fe til framførslo omögom. þa scal þat þeirra segia scilit er feet a] *oc* nefna vatta at. [b] **Þ***at* e*r* þ*a*r e*r* hiu v*er*ða e*igi* sa*m*huga. [þa er byscopi rétt at lofa konoNi fiar heimtingar sinar allar undan boanda sinom. þott hann geri eigi lögscilnað þeirra ef honom þickia forurtir til þess. Sva scal fe hennar heimta sem byscop mælir fyrir. hvart sem þat er et næsta vár eða siðaR. Kona þarf eigi at lata stefna bönda sinom til byscops fundar um þetta mál. oc þviat eins ef hon vill lög scilnað gera lata. Nu er sott til fiar þess oc hefir veriandiN þat til varna at hann se réttr for ráðandi fiar hennar oc eigi se lög scilnaðr göR með þeim. þa scal søkiandi láta bera fram vétti þat er nefnt var at orðum byscops. þa er hann lofaðe fiár heimting. oc a þa at dømaz feet þannug sva mikit sem] gögn baro ti*l*. [c] **Ef** m*að*r scilz vi*ð* kono sina. Vsq*ue* ti*l* arfs alin. [d] **Ef** m*að*r scilz vi*ð* kono sina. vsq*ue* rað*om* siþ*an*. [e] **Ef** frændzse*m*i su. [eða sifiar coma up með hium er þav eigo eigi saman at vera at lögum. enda vili þav eigi scilnað gera þa scal byscop sa er ifir fiorðungi er. fa til iii. menn þa

---

a) Fyllt út eptir Á. M., l. c.. bls. 327[1].
b) Fyllt út eptir Á. M., c. 54.
c og *d*) Þessum greinum mun vart mega finna neitt samsvarandi, er fylla mætti þær ut eptir. Sbr., ef til vill, Á. M., Arfa-þ. c. 4, bls. 178[26] og Festa-þ., c. 20.
e) Fyllt út eptir Á. M., c. 54, bls. 378[19].

er þat leGi undir þegnscap siN. at su er frændsemi eða sifiar með þeim. Enda scal þa byscop segia scilið með þeim oc verðr þat þa lögscilnaðr] a meðal *þeirra*.

150. v*m* hiona scilnað.

[a] Þar er hion vilia sciliaz *oc* a *þat þeirr*a er scilnað vill[1] *ger*a at[2] bioða hino ti*l* byscops fund*a*r *eigi* siðaR eN vii. vic*or* ero af su*m*re ef ti*l* þ*in*gs sc*a*l f*a*ra ti*l* fundar h*an*s. Maþr sc*a*l fa kono s*inn*i reiðsciota þaN e*r* føR se h*v*art *þeirr*a se*m* boðit hef*ir* öðro ti*l* byscops fu*n*dar. EN ef bysc*o*p sceR ecki ór v*m* scilnað *þeirr*a. þa scal[3] hei*m*ta fe h*enn*ar se*m* h*ann* hafe lofat scilnat. Ef konan byðr avðro*m* m*ann*e v*m*. þa sc*o*lo vatt*a*r fara *þeir* e*r* *þat* be*r*e at ho*n* hafe þei*m* m*ann*e sín mál seld. Nv sc*o*lo þav b*e*ra mal sin f*yrir* b*yscop* þaN er yfir þei*m* fiorþu*n*ge e*r*. er þav ero or fosto dag iN fyRa iþ*in*gi. EN b*yscop* sc*a*l segia þei*m* lavgar dagiN ept*ir* slict[4] se*m* h*ann* lofar. Bera sc*a*l láta v*ætt*e þav öll f*yrir* b*yscop*e e*r* nefnd v*or*o hei*m*a i h*er*aðe. EN *þat þeirr*a e*r* h*ann* lofar scilnað sc*a*l nefna s*er* v*att*a at lofe b*yscop*s *oc* n*efn*a v*att*a iaNat siN at scilnaðe *þeirr*a at h*ann* e*ða* ho*n* seg*ir* scilit m*eð* þei*m*. Sc*a*l *þat þeirr*a er b*yscop* lofar scilnað hafa slica*n* lut fiar vi*ð* aNat se*m* hitt hafe for ótta lavst (Bls. 114, b.) scilnað g*er*van. [b] Ef karl m*að*riN veldr

a) = Á. M., c. 15.
b) = Á. M., c. 17.

1) Við bætt samkvæmt skinnb. i Á. M. safni.
2) Ágizkun fyrir oc, samkvæmt skinnb. i Á. M. safni.
3) Getgáta, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, f. *scolo*. Vera má samt, að *scolo* eigi að standa, en sleppt hafi verið úr orðinu *frændr* eða þvílíku, sbr. hèr að neðan c. 158 bls. 55 (= Á. M., c. 16).
4) Ritað *sclict*, en strykað undir *c* á fyrra staðnum.

scilnaðenom þa á konan heimting mundar sins oc heiman fylgio oc er rétt at stefna vm fe þat iɴ næsta dag rum hælgan eptir hælgina ef gogn ero til aþingi eɴ ellegar aɴat sumar. þo a hon fe at heimta ef hon vill þott hon se eigi comin til mundar. Slican farar beína scal hann fa henne af þingi at öllo sem til þings huege er mál fara með þeim. eɴ ef hann gørir eigi sva þa varðar honom utlegð. Hon scal sva fara at fiarheimtingo þeirre at hon scal lata bera vætte þat idom næst stefno vætte er hon stefnde honom til byscopc[1] fundar oc sva þat er byscop lofaðe henne scilnað at gera ef þess er costr. sva þat er at scilnaðe þeirra var nefnt. þa scal bera festa vætte oc sva felags vætte þeirra ef þat hevir verit hverso scilt var fyrir felage þeirra. En ef eigi var felag þeirra gert. eða sva gert at þat atte rofna þa er scilnaðr þeirra var göʀ. oc scolo buar hennar v. bera quið vm þat hve micils fiar hon hefir neytt siþan er samgangr þeirra var. Ef erfðir hafa comit undir þav meþan samför þeirra var oc a þat þeirra iafn marga avra at taca af féno at af náme sem erfð tømþiz. En bæðe scolo þav vaxta hafa neytt nema aɴan veg hafe mælt verit ifelags lagningo þeirra. Þat þeirra er erfð tømiz a cost at lata erfða fe eigi coma ifelag þeirra oc taca siálft voxto af. Þat þeirra er scilnað vill raða við aɴat oc til byscops fundar vill stefna avðro heima iheraðe scal gera vart við hálfom manaðe fyʀ eða meira mele. þar er søkia megi byscops fund a xiiii. nóttom.[2] scal sva þvi male þa at öllo fara sem a alþingi. oc sva öll vætte þar fram bera sem aþingi. ellegar verðr eigi at rétto scilnaþr þeirra.

---

1) Þannig.

2) Deplinum er við bætt.

151.[1]

[a] Ef *maðr* vill hlavpa af lande ab*rott* m*eð* fe kono siɴar. þa a ho*n* cost at selia þ*at* mal þei*m* m*anne* er ho*n* vill at baɴa f*a*rar h*onom* (Bls. 115, a.) oc s*v*a sokia h*ann* ef þarf oc þa m*enn* er abro*t*t f*er*ia h*ann*. [b] Ef m*aðr* vill f*er*ia kono siṅa navðga af l*an*ðe heðan þa a ho*n* at segia scilit m*eð* þei*m*. ef ho*n* vill hvarges þav ero stavdd þa e*r* ho*n* gor*ir* þ*at* at söɴo á hendr h*onom* *oc* v*arðar* h*onom* bröt höfn h*enn*ar *oc* fiár h*enn*ar siþ*an* se*m* þav hafe eng*a*r fiar reiðor sama*n* áttar. at e*n*go e*r* su kona h*onom* hei*m*-*i*lle siþ*an* e*r* lögscilnaþ*r* er göʀ ᴇɴ sᴠ oɴ*or* er h*ann* hef*ir* e*n*gar reiðor vi*ð* áttar. Ho*n* þ*a*rf e*igi* vanda v*att*a ti*l* þ*es*s aɴa*n* veg ᴇɴ nefna þa m*enn* e*r* vátt bær*ir* sé at þ*v*i at ho*n* seg*ir* scilit m*eð* þei*m* se*m* karle *oc* kono sc*a*l. þ*eir* sc*o*lọ e*igi* segiaz or þ*v*i v*ætt*e. ᴇɴ v*m* raða hag þ*eirr*a sc*a*l s*v*a f*a*ra se*m* b*yscop* lofar.

152.[2]

[c] Þar er sa*m*farar hiona e*r*o *oc* sc*a*l h*ann* raða f*yrir* fe þ*eirr*a *oc* cavpo*m*. E*igi* er kono scyllt at eiga ibue ne*m*a ho*n* vile. ᴇɴ ef ho*n* á ibve m*eð* h*onom*. þa a ho*n* at raða bv ráðo*m* f*yrir* iɴa*n* stocc. ef ho*n* vill *oc* smala nyt. Cona a at raða fir*ir* hálfs eyris cavpi e*ða* miɴa vi. alna eyris a xii. manoðo*m*. Boande h*enn*ar a cavp h*enn*ar at ripta ef hon cavp*ir* meira en*n* s*v*a. En h*onom* er hei*m*-*i*llt þ*at* e*r* ho*n* tecr við. ᴇɴ þei*m* v*arðar* utle*gð* e*r* við

a) = Á. M., c. 18.
b) = Á. M,. c. 19.
c) = Á. M., c. 21.

[1] og [2]) Í fyrstu línu kapitula þessara er autt bil handa fyrirsögn.

h*an*a cavp*ir* meira kavpe eɴ m*æ*lt e*r*. *oc* a sa e*i*g*i* hei*m*ting til þe*s*s er h*ann* selde h*enn*e. **E**f kona scytr fe boanda sins ab*rott* *oc* a h*ann* hei*m*ti*n*g ti*l* þe*s*s allz e*n*da a h*ann* orðe at raða við hiɴ e*r* við tecr. Ef maþ*r* send*ir* kono sina ti*l* þ*in*gs at lúca sculldo*m* f*yrir* sec e*ða* fiar reiðo*m* þ*eirra*. *oc* eigo handsol h*enn*ar þav at halda. enda s*v*a þav ef ho*n* feʀ ti*l* scipa m*eð* cavpo*m* þ*eirr*a at raðe h*an*s eɴ e*i*g*i* fleire ne*m*a h*ann* vile. **Þ***at* a *oc* at halda ef ho*n* cavp*ir* þ*at* e*r* scyldliga þarf ti*l* bús þ*eirr*a at hafa hei*m*a meþ*an* h*ann* er aþ*in*gi.

Kona a e*i*g*i* at selia l*an*d hálft bygðan bólstað e*ða* meíra an ráð lograðanda ne goðorð (Bls. 115, b.) ne haf scip ef hon á.

153. v*m* felag hiona

[a] **H**iv tvav eigo at g*er*a felag sítt ef þav vilia ef m*eð* þei*m* e*r* iafn mæle *oc* s*v*a við erfi*n*gia þ*eirr*a. Festa mal eigo at halda m*eð* hiu*m* meþ*an* festa vátt*a*r lifa *oc* e*i*g*i* e*r*o oɴoʀ mal ager. Eɴ ef festa v*att*ar lifa e*i*g*i* þ*eir* er þav muni. þa leɢia lög fe þ*eirr*a sama*n*. ef h*ann* atte mörc e*ða* meira fe. þa e*r* sa*m*ga*n*gr þ*eirr*a v*a*r *oc* mu*n*dr v*a*r golldiɴ ef þav hafa bvet iii. vetr e*ða* le*n*gr. Ef þav exla fe or ereigð. þa leɢia log fe þ*eirr*a saman. oc s*v*a leɢia log fe hiona avalt sama*n* at h*ann* a .ii. lute eɴ ho*n* þ*ri*þiu*n*g.

154.

[b] **K**ost a kona at beiða talna boanda siɴ v*m* fiar far a mille þ*eirr*a meþ*an* festa vátt*a*r lifa .ii. eɴ dav*þir* se

---

a) = Á. M., c. 22.
b) = Á, M., c. 23, bls. 336[3].

half*ir* e*ða* meiR. sc*a*l ho*n* hafa q*u*adda ti*l* b*va* þ*eirr*a .v. at telia tolor m*eð* þei*m*. ef þ*eir* vattarn*ir* g*er*a þav e*igi* sátt afiár tölor e*þa* h*ann* lætr e*igi* scil uppi. **E***igi* a kona ibve m*eð* boanda sino*m* ne*m*a ho*n* iati þ*v*i. **E**f giold co*m*a ahe*n*dr oðro þ*eirr*a *oc* a þ*at* m*eð* sino fe at bota siN mis*v*erca e*r* gørt hef*ir*. eN ef þav leGia fe sitt sama*n*. þa a þ*at* þ*eirr*a e*r* e*igi* hafa gioldiN ahendr co*m*it e*ða* boriz. hafa iafn m*a*rga avra at af ná*m*i leigo lavsa[1]. EN b*var* sc*o*lo telia m*eð* þei*m* hue le*n*gi fe h*enn*ar hef*ir* a voxto*m* v*er*it und*ir* h*onom*. *oc* s*v*a hv*er*s ho*n* hef*ir* af neytt. Ho*n* sc*a*l ne*f*na v*att*a at þ*v*i at þ*eir* b*er*a e*ða* aNat tueGia þ*eirr*a. enda a þ*at* at halda m*eð* þei*m* si*þan* me*þan* þ*eir* v*att*ar lifa. ne*m*a þav vile aNat mál a g*er*a. **J**afna*n* cost a h*v*art þ*eirr*a við aNat at sta*n*da við þ*v*i at lög leGi fe þ*eirr*a sama*n*. **E**f aNat þ*eirr*a afe eN aN*at* se fe lavst. *oc* se þ*at* þ*eir*ra við þaN mun meire v*m* syslo maN v*m* hag þ*eir*ra *oc* leGia þa lavg felag þ*eirr*a. **S**lican costnoð (Bls. 116, a.) sc*a*l h*v*art þ*eirr*a hafa f*yrir* omogo*m* sino*m* se*m* fe a til. *oc* s*v*a v*m* hei*m*an gør*þir* døtra siNa. Ef þav hafa e*igi* lagt fe sitt sama*n* þa a ho*n* at gegna þ*r*iþiu*n*gi f*yrir* omaga þ*eirr*a *oc* s*v*a at g*er*a døtr hei*m*an eN h*ann* at tvei*m* luto*m*. Ef þav eigo fe sama*n* þa aslica*n* lut h*v*art þ*eirr*a at taca ef erfðir barna þ*eirr*a beR und*ir* þav. *oc* s*v*a fe bötr þar er þav eigo at taca v*m* born sin s*e*m fe á til.

---

1) Akvörðunin *Eigi a kona ibve með boanda sinom — af nami leigo lavsa* raskar sambandinu amillum þess sem á undan er farið og þess sem á eptir kemur; er því og ekki svo háttað í skinnb. í Á. M., því þar stendur nefnd grein í upphafi kapítulans á undan greininni *Kost a kona at beiða talna* o. s. frv.

155. hvat sacnæmt er við kono

[a] Ef *maðr* kys*ir* kono alavn f*yrir* avðro*m* m*onno*m *oc* at raðe h*enn*ar oc v*arðar* h*onom* þ*at* iii. m*arca* secþ eɴ sa a soc se*m* v*m* legorð.[1] Eɴ ef ho*n* reiðiz við þa á ho*n* siálf sökena *oc* v*arðar* þa *fiorbavgs* garð. Ef m*aðr* kys*ir* m*anz* kono lavn coss þ*at* v*arðar* *fiorbavgs* garð þoat ho*n* lofe oc s*v*a þott ho*n* baɴe *oc* sc*a*l q*ueðia* ix. b*va* a þ*in*gi til. Ef m*aðr* biðr kono suefnis *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* garð. þ*at* ero stefno sac*ir* *oc* sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. a þ*ing*i þ*ess* e*r* s*ottr* er. Ef m*aðr* ge*n*gr ti*l* sæing*a*r kono *oc*[2] drygia misrøðo við h*an*a *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* garð. Ef *maðr* feldr s*er* ti*l* velar við kono *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* garð. Ef m*aðr* fellir s*er* kono eþ*a* feʀ isæing hia h*enn*e. ti*l* þ*es*s at h*ann* vill co*m*a legorðe fr*a*m við h*an*a *oc* v*arðar* þ*at* *scog* g*ang* oc sc*a*l stefna hei*m*an oc q*ueðia* ti*l* ix. b*va* a þ*in*gi þ*es*s er s*ottr* er. Kona a sac*ir* þer allar ef ho*n* vill reiðaz við enda co*m*i e*igi* fr*a*m legorðit ef ho*n* vill sott hafa. eɴ ella lögraðande h*enn*ar. ef ho*n* vill e*igi* siøkia[3]. [b] Ef kon*or* ge*r*az s*v*a af siða at þær ga*n*ga ikarlföto*m* e*ða* hv*e*rngi carla sið er þær hafa f*yrir* breytne sac*ir* *oc* s*v*a carlar þ*eir* er kueɴa sið hafa hu*er*nge veg e*r* þ*at* er. þa v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* garð. huaʀo*m* se*m* þ*at* ge*r*a. þ*at* e*r* ste*f*no söc sc*a*l q*ueðia* ti*l* b*va* v. a þ*in*gi þ*ess* e*r* s*ottr* er. sa á söc þa e*r* søkia vill. [c] Ef

---

a) = Á. M., c. 24.
b) Þessu finnst ekkert samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni.
c) = Á. M., c. 24, bls. 338[16].

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Ef til vill ætti hér að standa at. einsog í skinnb. i Á. M. safni.
3) Þannig.

m*að*r liGr m*eð* kono friálse *oc* hei*mi*lis fastri. *oc* v*arðar* þ*at* s*cog* G*ang*. þ*at* er (Bls. 116, b.) stefno söc oc sc*a*l q*ueðia* heim*a*n fr*a* vetva*n*gi ef maðr veit h*ann* eN elleg*a*r fr*a* hei*mi*le h*an*s. enda er rétt at q*ue*þia fr*a* h*enn*ar hei*m*a ef h*ann* veít h*v*arki hiNa.

156.

[a] Sacar aðile er fyrst boande kono ef ti*l* arfs e*r* aliN. Þa e*r* faþ*ir*[1]. Þa e*r* sonr ti*l* arfs aliN xvi. vet*ra* gamall e*ða* ellre. Þa e*r* sa m*að*r e*r* a dott*or* h*enn*ar. Þa e*r* broþ*ir* sa*m*feðre. Þa e*r* moþ*ir*. Þa e*r* broþ*ir* sa*m*møðri. EN þa e*r* a vallt leg orðz sacar aðile sa e*r* réttr er fastnande. Ef legit e*r* m*eð* lögsculdar kono þá asa söcina e*r* feit a at h*enn*e eN f*iorbavgs* G*arð* v*arðar*. Ef legit er m*eð* ambátt þa secz m*að*r iii. m*orcom* v*m* þ*at* *oc* sc*a*l q*ueðia* ti*l* v. h*eimilis* b*va* aþ*ing*i þ*ess* e*r* sóttr e*r*. Ef m*að*r liGr m*eð* leysings kono[2] þa v*arðar* f*iorbavgs* G*arð*. ne*m*a barnino v*æ*ri frelsi gef*it* e*ða* s*v*a ef ho*n* a son frialsan þa v*arðar* s*coggang* *oc* sc*a*l þa q*ueðia* b*va* hei*m*an ti*l* .ix. enda ero slíc mal v*m* lögsculd*a*r konona ef ho*n* asoniN. [b] Ef legit er með go*n*go kono. þa v*arðar* e*igi* vi*ð* lög. ef m*að*r ge*n*gr igögn legorðeno eN søkia a ti*l* fað*er*nis. rettr v*arðar* ef *maðr* dylr legorðit. þ*ar* sc*a*l q*ueðia* ti*l* v. b*va* a þ*in*gi. þ*v*iat eins v*arðar* e*igi* vi*ð* lög leg orðit ef kona*n* hefir[3] a þei*m* hálfo*m* man-

a) = Á. M., c. 25.
b) = Á. M., c. 26.

1) ị skinnb. ı Á. M. safni og hèr að neðan, skinnb. bls. 179 b., þarsem grein þessi kemur fyrir aptur, er faðir sá fjórði í röðinni, en sonur annar o. s. frv.

2) I staðinn fyrir leysings kono hefir skinnb. i Á. M. safni: leysingio.

3) Leiðrètting, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, fyrir hefrat, sem eflaust er rangt, sbr. að ofan c. 82.

aðe m*eð* huso*m* f*a*rit e*r* barn v*a*r byriat á. **E**f m*aðr* getr vi*ð* þ*eir*re kono barn e*r* me*ð* huso*m* feʀ. þa sc*a*l h*ann* taca við h*enn*e oc varðveita h*an*a ti*l* þ*e*s*s* e*r* barn[1] e*r* alit. oc ho*n* e*r* heil þ*eirr*ar sóttar. *oc* s*v*a ef h*ann* vill ti*l* scirslo hallda. Ef m*aðr* gør*ir* e*igi* s*v*a þa v*arðar* utl*egð*[2] oc sc*a*l q*ueðia* ti*l* v. h*eimilis* b*va* aþ*ingi* þ*e*s*s* e*r* s*ottr* er. **S**a a söc þa e*r* vill ne*m*a eiɴhu*er*r varðveite konona. *oc* leɢi costnað siɴ f*yrir*. þa a sa m*aðr* søkena *oc* sc*a*l søkia ti*l* rétt*a*r þ*at* mal *oc* ti*l* fúlgna tueðra *oc* sc*a*l q*ueðia* ti*l* v. h*eimilis* b*va* aþ*ingi* þ*e*s*s* m*anz* er fe hef*ir* lagt f*yrir* konona. e*ða* barnit v*m* fúlgornar. [a] **E**f m*aðr* liɢr m*eð* (Bls. 117, a.) go*n*go m*a*nz kono *oc* v*arðar* slict þ*at* se*m* v*m* aðrar m*ann*a *conor*. oc aboande kono söc ef h*ann* feʀ i löghr*e*pp sino*m*. en þoat h*ann* fare viðara ef h*ann* er omage. *oc* a h*ann* þa bøtrn*a*r at taca v*m* konona sína þo at aɴaʀ søke v*m*. Slict v*arðar* frændse*m*is spell þ*a*r oc sifia spell. se*m* i avðro*m* stöðo*m* *oc* a sa þær sac*ir* e*r* søkia vill. [b] **E**f legorðz söc e*r* ahe*n*di davþo*m* m*anne*. þa a at stefna þ*a*r er h*ann* vissi lögheim*i*li h*an*s siðarst ti*l* faðe*r*nis *oc* ti*l* rétt*a*r ife h*an*s *oc* q*ueðia* ti*l* v. b*va* aþ*ingi*. eɴ ef höfðut e*r* søkin aþ*r* h*ann* se aɴdaðr oc secz þa fe allt. [c] **E**f m*aðr* þarf at søkia ti*l* faðe*r*nis lifanda m*anz* eins saman þa sc*a*l h*ann* stefna at heim*i*le h*an*s e*ða* þ*a*r e*r* h*ann* heyri sialfr ti*l* faðe*r*nis *oc* rétt*a*r oc sc*a*l q*ueðia* v. b*va* aþi*n*gi. *oc* rétt er at lysa aþ*i*ngi oc

---

a) = Á. M., c. 27.
b) = Á. M., c. 28.
c) Sbr. hèr að neðan c. 158, bls. 53 (Á. M., c. 35, bls. 350[14]).

---

1) Orðin e*r* barn eru rituð tvisvar.
2) í staðinn fyrir orð þetta hefir skinnb. í Á. M. safni: rettrinn.

søkia et sama sumar ef h*ann* vill helld*r*. [a] Ef scog*a*r m*aðr* getr lavn[1] barn m*eð* kono *oc* *er* rétt at lysa at logb*er*gi ti*l* faðe*r*nis ahond h*onom*. *oc* *sca*l q*ueðia* v. b*va* aþ*ing*i þ*að*an f*ra* *er* ho*n* seg*ir* fund þ*eirr*a. Ef ho*n* seg*ir* e*igi* fu*n*d þ*eir*ra þa *sca*l f*ra* hei*m*i*l*e h*enn*ar q*ueðia* b*va*. [b] En ef m*aðr* ifar nockot secþ h*an*s. þa *sca*l h*ann* søkia se*m* sycnan man. [c] Hvartz m*aðr* fylg*ir* kono or fiorðu*n*gi e*ða* af la*n*di þa v*arðar* f*iorbavgs* g*arð* þei*m* öllo*m* *er* fylgia at sino raðe vis*ir* vitendr at osatt lögraðanda. þa *sca*l q*ueðia* b*va* f*ra* stefno staðino*m*. Ef m*aðr* fylg*ir* *co*n*o* *oc* beín*ir* for h*enn*ar ti*l* scips. þ*eirr*ar kono *er* af l*an*di vill f*ar*a s*v*a at h*ann* veit at e*igi* fylg*ir* frænda rað e*ða* for raðanda. þa v*arðar* f*iorbavgs* g*arð* oc s*v*a styri m*onn*om *er* a b*ro*t*t* f*er*ia h*an*a *oc* s*v*a þei*m* m*onn*om *er* fylgio tacaz ahe*n*dr vi*ð* h*an*a en hásetom avðro*m* v*arðar* .iii. m*ercr*. Nu hv*er*tki *er* m*aðr* fylg*ir* kono ti*l* þ*e*s*s* *er* h*ann* fir*ir* h*an*a iþ*vi*[2] ráðe lograðanda oc v*arðar* f*iorbavgs* g*arð*. [d] Ef m*aðr* ligr m*eð* kono erlendis *oc* getr barn við þar (Bls. 117, b.) *oc* v*arðar* þ*at* *scog* g*ang* her. oc *sca*l e*igi* taca ti*l* sócn*a*r h*er* aðr iii. vetr ero f*ra* liðn*ir* ne*m*a ut ko*m*i nokot þ*eir*ra fyr faðir e*ða* moþ*ir* e*ða* barnit. þa e*r* þeg*a*r rétt at taca ti*l* sócn*a*r h*er* *oc* *sca*l søkia vi*ð* goða quið. Sva *oc* ef m*eð* m*anz* kono *er* legit erlendis *oc* v*arðar* þ*at* *scog* g*ang* her. [e] *oc* eigo frændr kononar søkina h*er*. en boandin bøtrnar. En ef

a) = Á. M, c. 36, bls. 352[11].
b) Þessi viðurauki finnst ekki í skinnb. í Á. M. safni.
c) = Á. M., c. 29.
d) = Á. M., c. 30.
e) Sbr. hér að neðan c. 158, bls. 55 (Á. M., c. 36, bls. 352[22]).

1) Ritað á spassíunni fyrir framan línuna.
2) Hér a eptir ritað frænda, en orð þetta síðan strykað út aptur.

h*ann* andaz erlendis oc a þa erfi*n*gi at taca bøtr ef boande h*enn*ar andaðiz avstr. [a] Ef sculdleikar er*o* m*eð* þei*m* m*onnom*. þa e*r* slíc sócn ti*l* v*m* frændse*m*is spell her þa se*m* he*r* v*æri* gørt ef sótt er v*m* legorðit. [b] J öllo*m* stöðo*m* v*arðar* *fiorbavgs* *garð* h*v*aro*m*tveGia ef m*enn* sættaz a þav möl e*r* e*igi* á at sættaz á f*yrir* lof fra*m*. v*m* frændse*m*is spell e*ða* sifia spell. e*ða* v*m* gvðsifiar þær e*r* q*ui*ðo á at ryðia v*m*. e*ða* v*m* m*ann*a *conor*. oc ahv*err* sac*ir* þær er vill. fru*m*søkina oc s*v*a þa er þ*eir* hafa sætz a mál. þ*at* er e*igi* átti á at sættaz. þ*a*r s*ca*l ix. b*v*a q*ueðia* ti*l* aþ*in*gi. [c] þ*ett*a ero allt þ*r*iGia þi*n*ga mal *oc* s*v*a v*m* avstm*ann*a born. við kono. [d] **M**aðr s*ca*l e*igi* taca[1] miNe sátt eN rettiN v*m* legorðz söc. eN ef haN tecr miNa e*ða* gor*ir* miNi sátt þa v*arðar* vi. m*ercr* eN hv*err* á at søkia e*r* vill v*m* h*v*artveGia. fru*m*sökina. *oc* þa er h*ann* toc e*ða* *ger*þi miNi sótt.

157.

[e] **C**onor þær allar e*r* e*igi* a lofs at biðia ti*l* satta *oc* sc*o*lo e*igi* arf taca ef þær liGia s*er* ne*m*a þær v*æri* neyddar ti*l*. [f] **E**f maðr vill søkia v*m* leg orð þa s*ca*l h*ann* stefna hino*m* v*m* þ*at* at h*ann* hafe legit með[2] konoNi *oc* iþær

---

a) = Á. M., c. 30, bls. 343[24].
b) = Á. M., c. 31.
c) = Á. M., c. 32, bls. 346[12].
d) = Á. M., c. 33, bls. 348[4].
e) Þessum stað er ekkert samsvarandi i skinnb. i Á. M. safni, heldur er þar nymæli i Arfa-þ., c. 23, er tekur af það sem hér er fyrir skipað.
f) = Á. M., c. 34.

---

1) Ritað *eigi taca eigi* og höfum vér sleppt *eigi* á síðara staðnum.
2) Við bætt.

vændir komit at þav mundi barn ala ef þeim væri þat scapat. nefna þan er hann stefnir. oc sva konona oc feðr þeirra beGia ef hann veít.[1] telia honom varða scog Gang. telia ser rétt or fe hans. Sva a hann þvi male at (Bls. 118, a.) fara þoat hann søki vm leg orð eítt. sem þa at konan sé með barne. sva scal hann þvi male fara sem nv var talit. þoat hann lyse helldr eN hann stefne. scal queðia ix. bva heiman fra vetvange. [a] Ef kona verþr davð af barnburþ oc a sa þa söc er legorðz söc á enda varðar scog Gang. scal queðia ix. heimilis bva heiman þaðan fra er konan aNdaz af barnburþ. [b] Maðr a cost at stefna sva vm legorð ef barn er alet at hann hafe legit með koNoNi oc Nefna hana oc iþær vænþir comit at hann mætti vera þess barns faðir. er hon ól oc queþa á hue nær hon varð léttare oc nefna barnit. eN ef sa verðr osaNr at oc a hann þa cost at søkia aNan aNat sumar.

[c] Nv ligr maðr með næsta brøðro sinni. Vsque sa asoc er vill. [d] Ef kona er olett. Vsque. heimilis bva ix. koNoNar.

158. vm legorðz sacir.

[e] Legorðz soc engi fyrniz aðr socnar aðili veít sv er barngetnaðr fylgir. Slict varðar huegi lengi er hann er leyndr sem þa se ny er hann spyR.

---

a) = Á. M., c. 52, bls. 375[3].
b) = Á. M., c. 34, bls. 349[3].
c) Þessu samsvarar að upphafsorðum og líklega einnig að efninu Á. M., c. 33, en niðurlagsorðin eru ólík.
d) Þessa grein (Á. M., c. 33, bls. 347[10]) má lesa gjörvalla hér að neðan c. 161.
e) = Á. M., c. 35.

---

1) Deplinum er við bætt.

[a] Ef retta fars sac*ir*. Vsq*ue* aðr var tínt.

[b] Þar er anar m*aðr* søk*ir* legorðz söc en sac*ar* aðili *oc* tecr h*ann* mini sátt en h*ann* m*un*di ef h*ann* scyllde feet hafa v*arðar* h*onom* fi*orbavgs* garð oc sc*a*l q*ueðia* ti*l* ix. b*va* a þ*ing*i. sa a soc er fe a[1] at taca. Scalat m*aðr* søkia fleire m*enn* ti*l* faðernis ens sama barns eit*t* sumar en ein. Søkia a h*ann* s*va* m*a*rga sen se*m* h*ann* vill a eino su*m*re v*m* legorð v*m* ena somo kono. Ef m*aðr* søk*ir* man ti*l* faðernis barns. h*ann* sc*a*l stefna h*onom* v*m* þ*at* at h*ann* hafe legit með konone .N°. *oc* i þær vænþ*ir*[2] co*m*it at h*ann* hafe getit þ*at* barn .N°. e*r* su kona ól þá. ef þei*m* v*æri* þ*at* scapat. Queða á hue nér ho*n* varð léttare þ*es*s barns. *oc* nefna barnit ef han (Bls. 118, b.) veít *oc* s*va* konona. *oc* s*va* þan er h*ann* søk*ir* ti*l* faðernis. Hann sc*a*l stefna at hei*mi*li hins e*ða* þ*a*r er han hitt*ir* hin sialfa*n* at male. ti*l* faðernis *oc* réttar. q*ueðia* v. h*eimilis* b*va* a þ*ing*i þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. Rétt e*r* *oc* at lysa *oc* søkia et sama sum*ar*. [c] Rett er at[3] nym. hofða legorðz söc e*igi* fyr en barn e*r* føtt. þa e*r* mal up víst er aþili hef*ir* sp*ur*t s*va* at kona seg*ir* h*onom* e*ða* þa er barn er alit. Ef kona legz m*eð* m*anne*. þa a aðile sac*ar* at taca af h*enne* ef h*ann* vill viii. avra ensfi*m*tatigar[4] ef ho*n* a fe ti*l*. Nv aho*n* e*igi* fe ti*l* þa sc*a*l h*ann* leGia ah*ana* sculd *oc* segia ti*l* at satt. e*ða* at feráns do*mi*.

---

a) Þessu þekkjum vèr ekkert samsvarandi.
b) = Á. M., c. 35, bls. 350[1].
c) = Á. M., c. 36, bls. 351[10].

---

1) Leiðrètting f. at (í skinnb. fe at at taca).
2) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað vanþ*ir*, en dregið síðan undir a. og ritað æ fyrir ofan.
3) Hèr á eptir ritað lysa, en orð þetta síðan strykað út aptur.
4) Stafirnir ti í orði þessu eru ritaðir ofan línu.

[a] **E***igi* fylg*ir* lögsecþ. [lengr eɴ til ens þriþia alþingis. Søkia scal til faðernis oc rettar ef lengr þarf]. [b] **L**egorðz sac*ir* allar. [c] **S**ocn e*r* ti*l* un*n*z liðr. [et iii.[a] alþingi vm þær legorðz sakir ero um manna konor eða frændsemis spell et meira. oc sva ef avst maðr getr barn við kono þaðan fra er aþili hefir spurt]. [d] **E***igi* *sca*l lysa legorðz soc. [e] **E**f kona e*r* olétt. [f] **E**f legit er m*eð* kono. [fyʀ eɴ ho*n* se m*ann*e fostnoð *oc* ko*m*r þ*at* s*v*a fre*m*mi upp er ho*n* er m*ann*e gefiɴ. þa e*r*o frændr h*enn*ar aðiliar þ*eirr*ar sacar. eɴ e*igi* böndi h*enn*ar. þ*ei*r eigo bøtrnar oc. **L**egorðz sac*ir* allar s*co*lo sottar v*er*a et næsta alþi*n*gi þær e*r* kona er orðin léttare þvat*t*dagiɴ ifardogo*m* *eða* fyʀ enda se aðile iɴa*n* fiorþu*n*gs oc hafe þa sp*ur*t söc þa. **E***igi* *sca*l lysa legorðz sac*ir* ne v*m* scaldscap at þ*i*nglavsnom ti*l* sócn*a*r aɴat sum*a*r ahe*n*dr iɴa*n* fiorðu*n*gs m*onno*m. **E**f scogar m*að*r getr lavn bárn m*eð* kono *oc* e*r* rett at lysa at logb*er*gi ti*l* fað*er*nis a hendr h*onom*. *sca*l q*ueðia* v. b*va* a þ*i*ngi þ*að*an f*ra* er ho*n* seg*ir* fund þ*eirr*a v*er*it hafa. **E**f ho*n* seg*ir* e*igi* fu*n*d þ*eirr*a þa *sca*l f*ra* hei*m*i*l*e h*enn*ar b*va* q*ueðia*. **B**örn þav er menn v*er*ða sec*ir* v*m* fað*er*ne. þarf e*igi* föra *til* ferans do*m*s. enda *sca*l dö*m*a þei*m* for vm fiorðu*n*g þaɴ e*r* ferans[1] do*m*r er

---

a) Fyllt út eptir Á. M., c. 35, bls. 350^{11}.

b) Þessa grein má lesa gjörvalla rett fyrir neðan, l. 11, og hefir ritarinn bent til þess sjálfur, með því að setja merki á spássiunni bæði hèr fyrir framan og fyrir neðan þar sem greinin stendur öll. Sbr. að öðru leyti Á. M., c. 52.

c) Fyllt út eptir Á. M., c. 36, bls. 351^{24}.

d) Þessi grein er eflaust sú hin sama og lesa má gjörvalla hèr að neðan l. 13 (= Á. M., l. c., bls. 351^{8}).

e) Líklega sama grein og lesa má að neðan c. 161.

f) = Á. M., c. 36, bls. 352^{6} (sbr. hèr að ofan c. 145).

---

1) Ritað f[7]erans; hefir ritarinn í fyrstu ætlað að skamstafa fyrra atkvæðið.

i áttr. (Bls. 119, a.) Ef legit er *með* þ*es*s m*anz* kono er erlendis er. þa eigo frændr konoN*a*r at sokia þa söc þ*eir* e*r* nanast*ir* ero ut h*er* eN h*ann* a at taca botr. EN ef h*ann* aNdaz erlendis. *oc* a erfi*n*gi h*an*s botr at taca. [a] Ef m*aðr* huilir e*igi* isama sæing kono s*inn*i. vi. missere f*yrir* oröctar sac*ir*. oc eigo frændr fiar hei*m*ti*n*gar h*enn*ar oc s*v*a retta far h*enn*ar. enda a ho*n* þa siálf fe sitt at varðveita. [b] Ef hiu e*r*o scilit vi. mis*eri*. [oc eigi fyrir hans orecð. þa scal hann bioða henne til fengiNar vistar sva at hon heyri. eða at lögheimili hennar sva at lögfastir menn heyre. Enda er rétt at bioða at lögbergi eða i þingbrecko. oc scal hann þat gera huert vár ella er hann af rétta fare um hana. Ecki stoðar heim boð við hana. ef byscop lofar henne at raða fyrir] vistafare s*in*o. [c] Of frænse*m*is spell eN meire *oc* sifia spell en meiri ef þei*m* soco*m* v*er*ðr rett stefnt *oc* v*er*ðr m*að*r saNr at. þá eigo e*igi* varn*ir* at metaz v*m* þav möl. Of m*ann*a kon*or* e*ða* nuN*or* v*arðar* slict se*m* v*m* frændse*m*is spell et meira e*ða* sifia spell et meira. [d] Ef kona fiRiz boanda siN þa a h*ann* cost at bioða h*enn*e hei*m* *oc* v*er*ia si*þan* lyriti iNi höfn h*enn*ar þar e*r* ho*n* er. e*ða* þar er h*ann* vissi siðarst nat*t* stað h*enn*ar. enda v*arðar* f*iorbavgs* G*arð* sa*m*vista h*enn*ar þei*m* e*r* vito. at lyriti er varit iNi hofn h*enn*ar. H*ann* acost at v*er*ia at logb*er*gi lyriti[1] iNi höfn h*enn*ar. [e] Fiorbavgs garð v*arðar* maN villa öll. Þ*at* er

a) = Á. M., c. 16.
b) Fyllt út eptir Á. M., c. 55, bls. 381[14].
c) = Á. M., c. 31, bls. 344[20] = c. 44.
d) = Á. M., c. 36, bls. 353.
e) = Á. M., c. 37. Upphafsstafurinn er stærri en vant er.

1) Hér á eptir ritað er varit, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

maɴ villa ef *mað*r keɴ*ir ser* aɴars m*an*z barn. *eða* h*ann* keɴ*ir* oðro*m* m*ann*e sit barn visvitande. enda *g*e*ra* þ*eir* allir maɴ villo er iþ*v*i standa h*v*art se*m* þ*eir* villa faðerne *eða* moð*er*ne. *eða* bæðe. [a] Þar er b*yscop*ar vilia biðia lofs. Vsq*ue*. *oc* frændse*m*is spell et miɴa.

[b] **Þ***at er mælt*. ef m*að*r getr barn vi*ð*. [frænd kono siɴi eða sif kono sva at þvi fylgir frændsemis spell et mina eða sifia spell et minna. oc sva ef quangaðr maðr getr barn við aɴaʀi kono. en eiginkono siɴi. eða getr maðr barn við þeirri kono er boandi hennar lifir þott hann eigi. eigi at taca retta far vm hana. enda fyr bioði byscop sa er ifir fiorðungi er eða umboðs maðr hans þeim samvistor oc hafa þav eigi þat er hann mælir vm. þa a byscop at þeim manne iii. mercr vaðmala. oc er eindagi a fe þvi iboanda kirkio garði miðviko dag i mitt þing et næsta sumar eptir þat er eigi er haft þat er byscop bavð. oc varðar iii. mercr halld fiar þessa. oc scal sa söc sokia er byscop byðr um. Ein missare stendr þetta mal. sva at byscop eigi] fe a at taca.

[c] **Þ***at* er et meira frændse*m*is spell. Vsq*ue* ix. b*va* aþi*n*gi.

[d] **Þ**ar e*r* e*igi* nair h*and*solo*m*. Vsq*ue* sokiande *oc* v*er*iandi.

[e] **Þ**ar e*r mað*r þarf. Vsq*ue* do*m*s upsogo vætti er.

[f] **Þ***at er mælt* ilögo*m*. þar er f. Vsq*ue* en lögretto m*enn* eigo suör.

---

a) Líklega sama greinin og lesa má gjörvalla hèr að neðan c. 162 (= Á. M., c. 32).
b) Fyllt út eptir Á. M., c. 53, bls. 376[16].
c) Eflaust sama greinin og lesa má gjörvalla hèr að neðan c. 162 (= Á. M., c. 32, bls. 345[14]).
d, e og f) Þessum greinum þekkjum vèr ekkert samsvarandi. Hvernig leysa eigi úr skamstöfuninni f, verðum vèr að láta liggja ámillum hluta (ef til vill *faðir*).

159.

[a] Ef *maðr* tekr kono navðga ab*ro*t*t* oc vill eiga ga*n*ga *varðar* h*onom* *þat* *scog* *Gang* (Bls. 119, b.) oc s*va* þei*m* er h*onom* fylgia at þ*vi* raðe. Slict v*arðar* h*onom* þoat anar m*aðr* ne*mi* kono ab*rott* h*onom* ti*l* handa *oc* at h*an*s raðe *oc* s*va* þei*m* er iforini v*oro*. Ef m*enn* calla ti*l* kononar ihe*n*dr h*onom* *eða* þei*m* m*onnom* er m*eð* h*onom* fara *oc* na e*igi* þa *ero* þ*eir* ohælg*ir* við a ve*r*ko*m* öllo*m* vi*ð* þa m*enn* alla e*r* ti*l* konon*a*r calla.[1] h*va* sc*a*l q*ueðia* ix. hei*man* þ*að*an f*ra* e*r* kona*n* v*a*r numin. Sa m*aðr* e*r* sök*ir* þ*at* mál acost hei*m*an at stefna oll*om* þei*m* þar er kona*n* átte hei*mi*le þa e*r* ho*n* v*a*r nu*m*in enda a h*ann* cost þ*es*s ef h*ann* vill at lysa at lögb*er*gi ahendr þei*m* *oc* sokia et sama su*m*ar. F*iorbavgs* G*arð* v*arðar* þei*m* m*onno*m ollo*m* e*r* sa*m*visto*m* e*ro* vi*ð* þa m*enn* e*r* iþ*eirr*i för v*oro* e*r* kona*n* v*a*r nv*m*in vis*ir* vitendr. f*ra* þ*vi* e*r* ho*n* v*a*r nu*m*in ab*rott*. *oc* ti*l* þ*es*s er sótt er v*m*. Þa m*enn* e*r* konona hafa nu*m*it e*ða* þ*at* hafa ráðit e*ða* hafa h*an*a ini. sc*a*l iþan fiorðu*n*gs do*m* sokia e*r* h*var* e*ro* fleire or q*u*add*ir* or fiorðu*n*gi. Þar e*r* kona v*er*ðr nu*m*in ab*ro*t*t* *oc* aho*n* e*igi* at selia fiar hei*m*ti*n*gar sínar ne sac*a*r einigar aþ*r* liðr þ*at* alþ*in*gi er sott e*r* v*m* ne*m*a ho*n* come aptr ti*l* lograðanda sina *oc* se e*igi* sacar ti*l* búnar.

160.

[b] Ef m*aðr* ne*m*r festar kono m*anz* abrot þa v*arðar* ollo*m* þei*m* *scog* *Gang* er lut eigo iþ*vi* vi*ð* lograðanda

a) = Á. M., c. 38.
b) = Á. M., c. 40.

1) Deplinum er við bætt.

h*enn*ar *oc* sva *við* festar maɴ h*enn*ar. *Scog* ɢ*ang varðar* þei*m* m*ann*e eigin orð er þa *cono* ge*n*gr at eiga e*r* nu*m*in er ab*r*o*tt* þoat h*ann* v*æ*ri e*igi* ifor þ*ei*rre. [a] Of sac*ir* þær allar e*r* af kono na*m*ino *g*e*r*az v*m* rað *oc* v*m* ti*l* farar v*m* na*m*. *oc* v*m* eigin orð. e*r* rett at q*ueðia* b*va* f*ra* hei*mi*li konoɴ*a*r. [b] þ*v*iat eins s*ca*l stefna f*ra* héi*mi*le h*enn*ar v*m* rað e*ða* q*ueðia* b*va* ef sa e*r* sóttr e*r* kona ge*n*gr at eiga. enda hafe h*ann* e*igi* iför v*e*rit. Ef rað ero kend oðro*m* m*onno*m þei*m* er e*igi* foro ti*l*. *oc* s*ca*l (Bls. 120, a.) þei*m* stefna f*ra* hei*mi*li sino e*ða* þar er h*ann* hitt*ir* þa at male. oc q*ueðia* b*va* aþ*i*ngi[1].

161.

[c] Ef kona su er olétt er ho*n* a e*igi* böanda *oc* co*m*i sac*a*r aðile ti*l* at sp*y*r*i*a h*an*a hue*r*r faþ*ir* se barns þ*e*s*s* er ho*n* feʀ m*eð* *oc* er ho*n* scylld at segia h*ono*m. Eɴ ef ho*n* vill e*igi* segia þa er þei*m* m*ann*e rétt e*r* sac*a*r aðili e*r* at hei*m*ta ti*l* b*va* v. þa er stað þei*m* ero næst*ir* e*r* þa er kona*n* *oc* pína h*an*a ti*l* sagna. S*v*a s*ca*l h*ann* pina h*an*a at h*v*arki v*er*ðe at orku*m*bl ne ilit. [d] Ef sa *maðr* leyn*ir* þ*v*i m*eð* h*enn*e visvitande e*r* barn þ*at* á þa s*ca*l e*igi* sættaz á legorð þ*at* við h*ann* ne*m*a einka leyfis se at beðit. Ja*fn*t v*arðar* þ*at* þar við h*v*art þ*eirr*a se*m*

---

a) = Á. M., c. 41.
b) = Á. M., c. 42.
c) = Á. M., c. 33, bls. 347[10] (sbr. c. 48, bls. 364[3], og c. 52, bls. 374[4]) sbr. hér að ofan c. 157, 158.
d) = Á. M., c. 48, bls. 364[4].

---

1) Ritarinn hefir í fyrstu ætlað að halda áfram i sömu línu og ritað E, en síðan máð það út og byrjað a nýjum kapitula.

þav hafe *ger*t frændse*m*is spell et meira *eða* sifia slit et meira. s*v*a v*arðar* þ*a*r maɴvilla se*m* aɴ*a*rs staðar. *oc* s*ca*l stefna þ*eir*ri soc hei*m*an oc[1] q*ueðia til* aþ*in*gi ix. h*eimilis* b*va* þ*es*s er s*ottr* er. [a] Ef ho*n* seg*ir* hu*er*r faþ*ir* e*r* barns[2] þ*es*s. *oc* s*ca*l h*ann* sp*y*r*i*a h*an*a huar fu*n*dr þ*eirr*a hafe v*er*it. *oc* s*ca*l h*ann* þa q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. er næst*ir* bva fu*n*dino*m* enda se þ*eir* rett*ir* iq*u*iðom. Ef ho*n* seg*ir* e*igi* fu*n*d þ*eirr*a e*ða* nair h*ann* e*igi* at sp*y*r*i*a h*an*a. oc s*ca*l h*ann* q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. En ef h*ann* veit e*igi*. *oc* s*ca*l h*ann* þa q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. konoɴar. [b] Ef legit e*r* m*eð* kono enda eigi barn h*enn*ar bötr at taca e*ða* sa m*aðr* e*r* ho*n* afiár varðveizlo. *oc* s*ca*lat ho*n*[3] at heldr varðveita þ*at* fe ne taca voxto af. Ef olett kona v*er*ðr sec. þa v*arða* e*igi* biarg*ir* við h*an*a. *oc* e*igi* v*er*þr ho*n* oheilog aðr ho*n* rís upp af sæingo.

162.

[c] Þar e*r* b*ysco*par vilia biðia lofs at sættaz v*m* frændse*m*is spell et meira e*ða* v*m* m*anz* kono leg orð. þa s*co*lo þ*eir* segia ti*l* hv*er*ia sycno þ*eir* vilia at þ*eir* hafe þa þeg*a*r (Bls. 120, b.) er þ*eir* biðia lofsens. *oc* s*v*a h*v*at þei*m* er ahende *oc* eigo m*enn* s*v*a at sættaz á se*m* þa fæz lof ti*l*. Þ*at* e*r* et meira frændse*m*is spell ef m*aðr* ligr m*eð* næsta brøðro siɴi e*ða* nanare kono. Ef h*ann* a þa *con*o

---

a) = Á. M., c. 34, bls. 347[19].
b) = Á. M., c. 48, bls. 364[14].
c) = Á. M., c. 32.

---

1) Tvítekið í skinnbókinni.
2) Stafurinn r í orði þessu er ritaður ofan línu.
3) Ritað ofan línu með yngri hendi, en á sjálfsagt að standa.

er næsta bröðra h*ans* er *eða* nanare[1] þa b*er*gsc h*ann* ecci v*ið* þaɴ biarg q*u*ið at h*ann* hafe e*igi* vitat frændse*m*ina. Þ*at* er sifia spell et meira ef m*aðr* liɢr m*eð* þ*eir*ri kono *oc* s*v*a þoat h*ann* eigi h*an*a *er* brøðrv*n*gr h*an*s hefir atta *eða* nanare *eða* getit barn v*ið* *eða* orðiɴ saðr at leg-orðe. Slict *er* oc ef slic frænd se*m*i *er* m*eð* kononom. þei*m* *er* h*ann* hef*ir* áttar e*þa* getit born v*ið* *eða* orðit saðr at leg orðe. ef þær ero brøðru*n*gar *eða* systru*n*gar *eða* nanare. Sifia spell et meira *eða* frændsemis spell et meira v*arðar* *scog* ɢ*ang*. oc s*ca*l su soc sott f*yrir* et þri*þ*ia þ*in*g ef e*igi* er aðr. F*iorbavgs* ɢ*arð* v*arðar* sifia spell et min*n*a *oc* frænzsemis spell et miɴa.

163[2].

[a] Ef frændse*m*i er m*eð* m*onno*m byɢiande *oc* nanare eɴ at siavnda m*anne*. þa s*ca*l af þes þ*eirr*a fe b*er*a iii. m*ercr* ilögretto e*r* þ*at* vill e*igi* f*yrir* raðo*m* lata standa[3]. Ef frændse*m*i er þar at .vi.[ta] m*anne* oc at vii.[da] þa s*ca*l b*er*a .iii. m*ercr* ilögrétto. eɴ þ*ar* m*ercr* vi. *er* at vi.[ta] m*anne* er h*v*artveɢgia. Eɴ ef frændse*m*i *er* at .v.[ta] m*anne* *oc* at .vi.[ta] þa s*co*lo þav þa þó raða raðo*m* sino*m* ef þav vilia. eɴ þav s*co*lo g*er*a tiund af fe s*in*o ena meire. enda s*ca*l b*er*a vi. m*ercr* af þ*v*i tiundar feno ilögrétto ef s*v*a viɴz ti*l*. Eɴ þoat tiund se miɴe oc s*ca*l þo b*er*a vi. m*ercr* ilögrétto *oc* s*ca*l gialda .c. alna vaðmala f*yrir*

a) = hèr að ofan c. 144, bls. 30 (Á. M., c. 2, bls. 308[4])

1) Í fyrstu ritað næsta bröðre h*ans* eð*a* nanare hef en síðan leiðrètt þannig.

2) Í enda fyrstu línunnar er autt bill handa fyrirsögn.

3) Í skinnb. vill e*igi* láta fyrir rað*om* lata standa. Vèr höfum sleppt lata á fyrri staðnum.

þær .vi. mercr en byscop scal raða fyrir þeirre tiund er vm er fram. oc ef hann gorir eigi tiund ena meíre. þa varðar fiorbavgs garð (Bls. 121, a.) oc scal[1] queðia til ix. bva aþingi.[2] a huerr söc er vill.

164. vm hross reiðir

[a] Ef maðr hleypr a bak hrosse manz olofat þat varðar vi. avra afang. Nu riðr hann sva fram or stað oc varðar þat iii. marca utlegð. Þriar hros reíþir ero þær er scog gang varða. Eín er ef maðr riðr sva at .iii. böir ero a aðra hönd oc riðe hann vm þá. Önor er ef maðr riðr vm fiöll þav er vatn föll deilir af a millom heraða. Þriðia er ef maðr riðr fiorðunga a meðal. þott en meire se reiðen. oc er þo costr at stefna vm ena mine. Þar er maðr stefnir manne vm þa hross reið at hann hafe riðit hrosse hans vm iii.[a] böe oc lætr varða scog gang oc afang með. xii. quið scal til hafa þa er scog gang varðar. Nu ber quiðr a hann þa a hann at beiða ser biarg quiðar hvart hann hafe riðit vm þa iii.[a] böe er allir lægi a aðra hond sva nær at sia mætti[3] reið hans heileygr maðr ilióse af öllom beiom þeim ef at væri hugat enda[4] bære eigi leiti fyrir ne hæþir sva at þat meinaðe. [b] Ef maðr lér manne hross eða hefir hann leigt oc varðar honom eigi með fören nema hann hafe lengr eða

---

a) = Á. M., Kaupa-balkr, c. 32. Hér eru efnaskipti, og er einnig upphafsstafurinn stærri en vant er við kapitulaskipti, en þó minni en við bálkaskipti.
b) = Á. M., l. c., c. 33.

---

1) Við bætt.
2) Deplinum er við bætt.
3) Í fyrstu skrifað megi, en síðan leiðrétt þannig.
4) Leiðrétting f. ende.

viðara eN honom væri lofat. Ef maðr lær manne hross aNars manz enda varðar honom slíct sem hann siálfr fare með. enda á sa cost er hross á at sokia þaN er lét er. En sa versc söc ef þat berr quiðr at hann hygi þaN eiga eða leigt hafa er honom léðe. Ef maðr leigir hross til þingreiðar oc abyrgiz sa hrossit er með feR. EN ef sárt verþr[1] þa scal standa xiiii. nætr er heim komr ef þa er heilt. oc scal ecki gialda fyrir þa. Ef þa er eigi heilt. þa scal virþa alt saman ef hinom hefir meín at verit at missa sva lengi. Ef hross verðr davtt iþing för. (Bls. 121, b.) þa scal hann sva giallda sem þa var virt er hann leigðe. Ef þa var eigi virt þa scolo[2] bvar v. meta þess er hross átte sva sem vert var aðr hin leigðe enda scal þar standa leigan þa ihross verðeno. Eigande asocn við þaN er leðe eða aleigo selde oc secz sá á ef quiðr beR at lengr se haft hrossit. eN hann lofaðe eða a leigo selde. hann acost at hofða soc við hvarn er hann vill. Ef eigande sendir mann[3] með hross sitt eða með eyk sins orendis oc abyrgiz eigi sá er með feR. ef hann feR sva með sem hiN bavð oc sva sem þa mundi hann ef hann ætti. [a] Ef hross komr ihaga manz þat er eigi eigo þeir menn er næstir bua honom eða þeirra huskarlar. oc er boanda heimilt at riða þvi hrossi isins bufiar gangi ísino lanðe. oc sva þeim monnom er þingheyiendr ero fyrir bu hans oc sva heima monnom hans þeim er hann lofar. Hann scal eigi hepta hross þat til navtar oc eigi riða spell-

---

a) = Á. M., l. c., c. 34.

---

1) Virðist í fyrstu hafa verið ritað er, en leiðrétt síðan þannig.
2) Hèr à eptir ritað q. (líklega = queðia), en siðan strykað undir það aptur.
3) í skinnb. m̄ (venjulega = menn).

reiðar. ne eínar. Boande s*ca*l segia at k*ir*k*i*o sócno*m* e*ða* at sa*m*q*u*amo*m* at þ*at* h*r*o*s*s e*r* þ*a*r co*m*it e*r* h*ann* veit e*igi* hu*e*rr á. Ef þ*at* h*r*o*s*s hef*ir* þ*a*r v*e*rit hálfa*n* manað siþ*an* e*r* h*ann* sagðe ti*l*. oc e*r* rétt at h*ann* hei*m*ti ti*l* .v. b*va* at vi*r*ða h*r*o*s*s þ*at* við boc. en*n* ale*n*gr e*r* þ*at* er metit *oc* er rett at h*ann* neyti þa *oc* abyrgiz s*v*a se*m* h*ann* eigi. E*igi* s*ca*l h*ann* neyta le*n*gr en halfa*n* manoð h*r*o*s*sens ne*m*a virt se. Ef eigande ko*m*r ti*l* *oc* a h*ann* cost at hafa h*v*arz h*ann* vill h*r*o*s*s eþ*a* v*e*rð. s*v*a scal [1] h*r*o*s*s virt v*e*ra se*m* þa v*a*r v*e*rt e*r* boandiɴ sagðe ti*l*. H*ann* s*ca*l abyrgz [2] hafa isiɴi navt ef hiɴ. kys h*r*o*s*sit e*r* a oc s*ca*l boandiɴ tigla h*o*n*om* ef þa e*r* h*r*o*s*s þ*at* v*e*rra en þa e*r* h*ann* toc við. [a] Ef ii. m*enn* eigo h*r*o*s*s saman *oc* e*r* heimilt huaro*m* þ*eirr*a at neyta isina þ*u*rpt eɴ huaru*m*ge e*r* hei*mi*lt at léa avðro*m*. m*ann*e e*ða* aleigo at selia nema (Bls. 122, a.) beɢia rað se ti*l*. Ef aɴaʀ þ*eirr*a selr at leiga oc v*arðar* þei*m* þ*eirr*a utlegð enda secz hiɴ a navtneɴi ef h*ann* vissi at þ*eir* átto báþ*ir*. Hvarz m*enn* eigo sama*n* hrós e*ða* aɴa*n* grip *oc* vill aɴaʀ tueɢi þ*eirr*a scipta. h*ann* s*ca*l beiða h*ann* m*eð* vátta scipti*n*gar at scipta a vico fresti. h*ann* s*ca*l q*u*adda hafa h*eimilis* b*va* v. ti*l* þ*e*s*s* e*r* gripiɴ hef*ir* at hallda. iii. notto*m* fyʀ at scipta m*eð* þei*m* oc meta v*ið* bóc þann grip at hei*mi*li þ*e*s*s* e*r* gripiɴ hef*ir* at hallda. þ*eir* s*co*lo luta siþ*an* *oc* s*ca*l sa þ*eirr*a hafa e*r* hlytr. enda gialda v*e*rð hino*m* at hei*mi*li þ*e*s*s* er gialda s*ca*l. ii. vicna fresti. Ef h*ann* kö*m*r e*igi* ti*l* at gialda *oc* se e*igi* h*and*salat þa v*arðar* þ*at*

---

a) = Á. M., l. c., c. 35.

---

1) Við bætt.
2) Í fyrstu skrifað abyrgiaz, en síðan strykað undir stafina ia í niðurlagi.

utlegð oc harða fang. [a] Þot bvar manz eigi hross þa a hann at riða or engiom sinom eþa or heyi. hvart sem er vetr eða sumar. sva scal hann með fara sem með sin hross. Ef fleire menn riða hrosse manz eða raða þeir fleire vm hross reiðina eða huegi er þeir fara með þvi vm iii.[a] böe eða þær reiþir aðrar er scog gang varðar. þa varðar þeim scog gang ollom er saman raða vm með-forna. Ef hross manz beisltamt rennr [1] eptir manne a næsta bö. oc scal hann beiða menn taca hross þat oc secz hann eigi þa a þott reni til anars böiar. hinom varðar utlegð ef þeir varna. [2] sva et sama a öðrom bö. Ef a enom þriðia bö biðr hann oc er honom eigi veitt þar. þa varþar þeim monnom fiorbavgs garð er þeim varna enda hafe hann beðit aðr itueim stoðom. en utlegð ellegar oc a hann þær sacir. Hvárz maðr lætr hross rena eptir ser vm ii. böe. eða i. oc varðar honom .iii. marca utlegð. ef hann bað eigi menn hefta a næsta bö. En ef hann lætr rena vm en þriþia bö oc varðar honom fiorbavgs garð. Mane er rétt ef hross renr eptir honom at setia (Bls. 122, b.) in oc segia monnom. Ef þeir bva [3] fleire saman oc vilia sumir scil á gera en sumir eigi oc varðar þeim við lög er oscil gera a. [4] Ef maðr [5] fer oc tecr hross manz oc se eigi avðrom monnom vm boðit vm varðveizlona sva at hann viti oc före hann þegar þeim manne er a enda fare hann sva með sem þa mundi hann

---

a) = Á. M., l. c., c. 36.

---

1) Við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.
2) Deplinum er við bætt.
3) Skinnb. i Á. M. safni hefir fara.
4) Orðunum en sumir eigi — gera a er við bætt ept'r skinnb. i Á. M. safni; hefir ritarinn sjálfsagt sleppt þeim í ógáti.
5) Ritað maðr, af því ritarinn líklega hefir í fyrstu ætlað að skrifa menn.

ef h*ann* ætte *oc* v*arðar* h*onom* e*igi* *við* lög. Ef h*ann* toc[1] af þ*vi* hr*o*s*s*it *oc* förðe þei*m* e*r* atte. at[2] h*ann* villde h*onom* iþ*vi* gagn g*era*. Ef m*aðr* lætr hr*o*s*s* aɴ*ars* m*anz* reɴa ept*ir* s*er* or h*er*aðe oc yf*ir* þær heiðar e*r* vatn foll deilir af tveɢia vegna amillo*m* h*er*aða oc v*arðar* þ*at* f*ior-bavgs* ɢ*arð*. Ef m*aðr* lætr reɴa h*ro*s*s* m*anz* ept*ir* s*er* f*ra* böio*m* fiorðu*n*ga a millo*m*. oc v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. Ef h*ro*s*s* k*omr* at m*anne* a obygðo*m* oc v*arðar* m*anne* e*igi* ept*ir* rásin ef h*ann* hept*ir* a næsta bö. þót*t* þ*at* reɴi fiorðu*n*ga amillo*m*. e*ða* v*m* heiðar þær e*r* vatn deilir tueɢia vegna af milli h*er*aða. Ef m*aðr* bindr tagl imuɴ h*ro*s*s*i m*anz* *oc* v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð*. F*iorbavgs* ɢ*arð* v*arðar* ef m*aðr* scecr scello at h*ro*s*s*e m*anz* iþ*in*gför a aefongo*m* s*v*a at þav fælaz *við* eɴ utl*egð* í oðro*m* stoðo*m*. [a] Ef m*aðr* sceʀ togl or stoðhesti m*anz* v*arðar* þ*at* f*ior-bavgs* ɢ*arð*. Ef m*aðr* sceʀ tögl or þi*n*ghesti m*anz*. e*ða* þ*e*s*s* m*anz* heste e*r* ibruðfor e*r*. v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. þa e*r* þi*n*ghesti e*r* h*ann* e*r* iþ*in*g foreɴi. Ef m*aðr* sceʀ s*v*a at bein ne*mr* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. Nu sceʀ h*ann*[3] s*v*a at bein ne*mr* v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. Nu sceʀ h*ann* togl or oðro*m* h*ro*s*s*o*m* *oc* v*er*þ*r* h*ann* utl*agr* þa iii. m*orcom*. Nv sær*ir* m*aðr* h*ro*s*s* m*anz* oc v*er*þ*r* h*ann* utl*agr* v*m* þ*at* iiii. avro*m*[4] ef ecci v*er*ðr mein at. Nu sær*ir* h*ann* s*v*a at mein v*er*þ*r* at þa v*er*þ*r* h*ann* utl*agr* u*m* þ*at* iii. m*orcom*. Nv v*er*ðr v. avra scaðe at e*ða* meire oc v*arðar* þa f*iorbavgs* ɢ*arð*.

---

a) = Á. M., l. c., c. 37.

---

1) Hér à eptir ritað *eigi*, en orð þetta síðan strykað út aptur.
2) Ágizkun, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, f. *oc*.
3) Ritað ofan línu.
4) Ritarinn virðist í fyrstu hafa skrifað *morcom*.

165. vm abyrgðir.

[a] Hverngi grip er maðr hefir at láne aNars manz oc abyrgiz sa er með feR. Ef maðr lér manne scips oc hefir hann sva lengi sem honom er létt. oc eigi viðara. þa abyrgiz sa er með feR. Engom manne scal hann léa ne aleigo selia scipit enda er sva sem olof- (Bls. 123, a.) at se ef hann hefir lengr eða viðara eN þeir voro a sáttir. Hann scal sva um scip bva sem þa var er hann tóc oc þar upp setia nema þeir væri a aNat sáttir. Ef hann hefir sva litit lið at hann kömr eigi up scipino sva at ohætt sé. þa scal hann gera orð þeim er á oc segia deile á oc bioða til fór sina. Ef sa feR til sem má fyrst þa á byrgiz hiN scipit til þess er eigande komr til eða hann mætti til comaz ef hann villde. en eigi lengr en sva. Ef manne er létt scips oc scal hann hafa menn sva marga sem hann vill með ser ascipino enn farma scal hann eigi feria a nema honom se þat lofat. Ef maðr dregr scip manz fram or stað olofat oc varðar utlegð. oc afang ef hann gengr á. Slict et sama varðar manne ef hann feR a ena miNi för þott aNaR dragi fram. Ef maðr hrindr ut scipi aNars manz oc lætr reka abrott oc varðar fiorbavgs garð. scal queðia ix. bva til a þingi þess er sottr er. Ef maðr fellir scorðo undan scipi manz eða tecr abrott oc varðar utlegð. oc abyrgiz sa scipit enda scal hann giallda avvisla bötr ef scaðe verðr at. EN ef v. avra scaðe verðr eða meire þa varðar fiorbavgs garð. Ef menn taca scip manz at görröþe sino oc fara a þvi

---

a) = Á. M., Um scipa-meþferþ, c. 1. Þessi kapituli og 4 kapitularnir næstu hèr á eptir eiga sèr ekkert samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni, og eru þeir prentaðir í útg. Á. M. nefnd, sem þáttr sèrilagi, með fyrirsögn þeirri sem þegar var nefnd, Um scipa meðferð, en sú fyrirsögn á sèr reyndar ekki heimild í skinnbókinni. Upphafsstafurinn er í stærra lagi.

vm fiorðo eþa sva vm iii. bøe fyrir land fram at iii. bøir ero a aðra hond oc varðar scog gang. scal sva søkia sem vm hrossreið ena meíre. Ef þeir fara scemra með scipit eN vm .iii.[a] böe eða scemra eN vm fiorð þueran oc varðar þat utlegð. oc afang.[1] scal queðia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. Ef scip manz hefr vpp oc lystr a aNars manz scip þa a byrgiz sa bæðe er þat festi er up hóf. Sva scal fara et sama ef viðe manz castar a scip aNars. Ef maðr tecr arar eða þilior fra scipi manz eða aNat reiðe þat er þar fylgir oc varðar utlegð. ef hann lætr aptr coma. Nv nytir hann ser þa varðar görtøke oc giallda tuiNom giolldom. Ef alt þat er maðr meiþir (Bls. 123, b.) at scipi manz oc varðar utlegð oc averc oc böta avvisla. eN fiorbavgs garð varðar ef v. avra scaðe verðr eða meire. Ef maðr dregr scip aNars manz or navste sino hann a sva at festa sem þa mundi hann ef hann ætte.

166. vm haf scip

[a] Ef ii. menn eigo hafscip saman oc vill aNaR iför bva eN aNaR vill eigi þa scal sa er iför vill bva scipit fara at fiNa þaN er scip á með honom oc beiða hann með vatta at coma til scips. xiiii. nátta fresti oc þes at hann láte[2] honom uppi virðing vm scipit þa sem bvar virða oc þat scipti sem þeir scipta.[3] hann scal quadda

---

a) Á. M., l. c., c. 2. Upphafsstafurinn er í stœrra lagi.

---

1) Deplinum er við bœtt.
2) Ágizkun f. iáti.
3) Deplinum er við bœtt.

hafa v. b*va* landeigendr þa e*r* næst*ir* bva scipino vii. nótto*m* fyʀ eɴ þ*eir* sc*o*lo scipta. þa b*va* er rett*ir* se i q*u*iðo*m* *oc* at heru*m* at þ*eir* scyli meta *oc* vi*r*ða v*ið* eið scip þ*at* m*eð* þei*m* *oc* alt þ*at* reiðe sc*o*lo b*var* þ*eir* en*ir* somo meta er þ*v*i scipi fylg*ir* bæðe viðo *oc* vatn ker *oc* ack*er*e *oc* s*v*a alt e*r* þ*eir* eigo baþ*ir* sama*n*. Buar sc*o*lo vi*r*þa scip þ*at* ti*l* vöro e*ða* ti*l* breɴz silfrs. *oc* vi*r*ða þaɴ dag se*m* þ*eir* vo*r*o q*u*add*ir*. Eɴ le*n*gr e*r* þ*eir* hafa virt scip*it* bvarn*ir* *oc* sc*a*l sa kiosa e*r* fara vilde h*v*art h*ann* vill hafa scip e*ða* v*er*ð. Ef h*ann* vill v*er*ðr helldr en scip þa sc*a*l h*ann* søkia v*er*ðit ti*l* hei*mi*lis hins xiiii. n*att*a fresti. *oc* ef h*ann* kys scip*it*. þa sc*a*l h*ann* giallda v*er*þ hino*m* vii. n*att*a fresti þar at scipino. **E**f b*var* ero[1] q*u*addir ti*l* at vi*r*ða scip *oc* e*r*o þ*eir* scyld*ir* ti*l* at fara eɴ utl*egð* v*arðar* þei*m* e*r* e*igi* co*m*a ti*l* *oc* sc*a*l d*ø*ma vi*r*ði*n*gina ahendr þei*m* xiiii. nótto*m* ept*ir* vapna tac *oc* v*arðar* þa f*iorbavgs* *garð* ef þ*eir* co*m*a þa e*igi* ti*l*. **E**f b*var* co*m*a ti*l* iii. þot*t* sum*ir* co*m*i e*igi* ti*l*. þa sc*a*l q*ueðia* gri*þ* m*enn* ti*l* at vi*r*ða m*eð* þei*m* s*v*a at .v. se allz. **Þ***at* e*r* m*ælt*. v*m* þav scip e*r* h*er* e*r*o v*m* vet*r*iɴ e*ða* v*m* þav er sva sne*m*ma co*m*a ut at raðrú*m* v*er*ðr at sø- (Bls. 124, a.) kia et sama sum*a*r bvana v*m* þ*at* ef þ*eir* v*a*rna logsciptiz. Ef styre m*aðr* v*a*rnar sciptis v*m* scip*it* *oc* geʀ e*igi* handsala. þa sc*a*l s*v*a sökia h*ann* se*m* bvana. *oc* slict v*a*rþar h*onom* se*m* þei*m*. Ef e*igi* e*r* rað ru*m* at at søkia et sama sumar. þa v*arðar* þei*m* þeg*a*r f*iorbavgs* *garð* styri m*ann*e e*r* h*ann* e*r* beiddr sciptis *oc* varn*a*r h*ann* *oc* s*v*a búno*m* ef þ*eir* ero q*u*add*ir* *oc* co*m*a þ*eir* e*igi*. Ef m*aðr* lætr e*igi* uppi[2] scipt*it* v*m* scip*it* þa sc*a*l sa[3] þ*eirr*a e*r* f*a*ra

1) Ritað ofan linu.
2) Við bætt.
3) Við bætt.

vill. *fa*ra s*v*a at maleno se*m* þa at hiɴ léti up*p*i sciptit. eɴ ale*n*gr e*r* bvar hafa virt scip*it* þa s*ca*l h*ann* selia ve*r*ð ihönd eino*m* þ*eir*ra buaɴa vii. n*att*a fresti þ*að*an f*ra* er þ*eir* vi*r*ðo oc ve*r*ðr h*an*s þa scip*it*. eɴ hins ve*r*ð. Ef styri m*enn* vilia baðir *fa*ra oc scilr þa v*m* hald e*ða* vilia þ*eir*[1] e*igi* sama*n* eiga scip*it* þot*t* þ*eir* vili kyʀ*ir* ve*r*a baðir oc s*ca*l *fa*ra at vi*r*ði*n*go se*m* talit er aðr. Eɴ þ*eir* s*co*lo luta h*v*aʀ scip s*ca*l hafa e*ða* ve*r*ðr. Ef maðr fest*ir* ve*r*ð f*yrir* scip oc hef*ir* e*igi* reítt þa s*ca*l hiɴ halda abyrgio scipino ti*l* þ*es*s er d*r*egit e*r* scips le*n*gð. Ef maðr lætr f*ra*m d*ra*ga hafscip at osatt þes er á scip*it* m*eð* h*onom* oc v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð*. Ef m*a*ð*r* feʀ abro*t*t m*eð* *oc* v*arðar* þ*at* s*cog* ɢ*ang*. Bæðe v*m* f*ra*m d*ra*tt scips *oc* bro*t*t för þ*es*s s*ca*l q*u*eðia ix. b*va* a þ*ing*i. þa e*r* næst*ir* bva höfniɴe. Ef m*að*r tecr fleire m*enn* ti*l* scips sins e*nn* scip be*r*e vöro þ*eir*ra *oc* s*co*lo þ*ei*r af ga*n*ga e*r* siðarst co*m*a ti*l* scips m*eð* föt sín *oc* miɴzt bva at scipino. Styre m*anne* v*arðar* utl*egð* vi*ð* hue*r*n þ*eir*ra e*r* fare hafa tekit *oc* af urðo at ga*n*ga. Meɴ s*co*lo af ga*n*ga ti*l* þ*es*s e*r* scip e*r* fört. Eɴ þ*eir* e*r* af ga*n*ga s*co*lo hafa leig*or* þær er þ*ei*r scyldo reiða. *oc* s*v*a þ*at* er þ*eir* hafa reítt til bvþar gagna e*ða* ti*l* strengiar. Þa er scip (Bls. 124, b.) at farlogo*m* hlaðit e*r* þ*at* er fimdeillt. þrir lut*ir* ikafe eɴ ii. f*yrir* ofan vatn. *oc* mæla i miðio scípi. Ef m*enn* co*m*a e*igi* ti*l* scips þ*eir* e*r* fare hafa tekit þa v*arðar* þei*m* utl*egð* vi*ð* styre m*enn* *oc* handsals slít. enda eigo styre m*enn* hei*m*ti*n*g ti*l* leigna *oc* ti*l* allz þ*es*s e*r* þ*eir* vrðo[2] asátt*ir*. Ef þ*eir* eyða scip*it* s*v*a at ofört se þa v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* þei*m* ollo*m* er s*v*a ga*n*ga af at þ*v*i beʀ avðnena. Ef m*enn* ero q*u*add*ir* ti*l* scips d*rá*ttar

---

1) Ritað ofan línu.

2) Í fyrstu ritað v e r ð a, en síðan leiðrétt þannig.

vii. nóttom *fyrr eða* meira mele. *oc* coma e*igi* ti*l* v*arðar* þei*m* utl*egð*. Rett e*r* at q*ue*þia a maɴa mótom *oc* q*ue*þa a ut m*er*ki. *oc* rétt þott heilact se. *þeir* sc*o*lo scyld*ir* all*ir* ti*l* at fara böndr *þeir* e*r* *þin*gfarar cavpi eigo at gegna. *oc* e*igi* ero einvirkiar.[1] *þeir* sc*o*lo f*a*ra m*eð* huscarla sina ne*m*a smala m*enn*. Ef böandiɴ dvelr hus carl siɴ f*ra*. þa utlagaz h*ann* eɴ hiɴ elleg*a*r. Grið m*enn* sc*o*lo sialf*ir* fa s*er* hros ef *þeir* eigo ti*l*. ef *þeir* eigo e*igi* ti*l* hrós. þa sc*a*l boande fa þei*m* hro*s*s. E*igi* e*r* boanda scylt at fa grið m*ann*e hro*s*s aðr vii. vicor ero af su*m*re *oc* e*igi* siðaʀ eɴ iiii. vic*or* lifa sum*a*rs.[2] Sua sc*a*l b*va* q*ueðia* at all*ir* spyre e*ða* g*er*a þei*m* orð ella. þ*a*r er firþ*ir* ero f*yrir* e*ða* sund. þa sc*a*l boaɴdiɴ fa þei*m* scip. enda ero *þeir* scylld*ir* at f*a*ra þo*tt* styri m*enn* fae þei*m*. Eɴ styri m*enn* sc*o*lo fœða þa í tvav mál. Styri m*enn* eigo hrófe at scióta *oc* hluɴ ti*l* at fa *oc* festar *oc* v*m* bva at öllo v*ið* haseta fullti*n*g. Nu co*m*a m*enn* ti*l* scips d*ra*ttar *oc* fiʀa *þeir* sic utl*egð* ef *þeir* taca a festo*m* þrysvar af öllo afle s*v*a at styre m*enn* ero ti*l* bún*ir*. Ef scip ge*n*gr e*igi* upp þa abyrgiaz *þeir* scipit er at logo*m* ero ti*l* q*u*add*ir* *oc* e*igi* co*m*a ti*l*.[3] þar e*r* stefno staðr ihofniɴi v*ið* þa er fare hafa tekit *oc* e*igi* co*m*a ti*l*. enda e*r* rétt at lysa at logb*er*gi þær sac*ir* *oc* sökia (Bls. 125, a.) et sama sumar. þar sc*a*l q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* v. a þ*in*gi þe*s*s er s*ottr* er. Nema m*enn* eyþi scip f*yrir* styri m*onn*om þa sc*a*l q*ueðia* ti*l* hafnar b*va* ix. aþ*in*gi *oc* s*v*a at virða scaða þaɴ ef scip lestiz af þ*v*i at m*enn* co*m*a e*igi* ti*l* scips d*rá*ttar se*m* q*u*add*ir* ero. Þar sc*o*lo m*enn* hallda ti*l* hafna e*r* scipa up*p* sát hafa v*er*it fyʀ ef co*m*az mego *oc* eigo *þeir* at

---

1, 2 *og* 3) Deplunum er við bætt.

neyta[1] þ*a*r vatz oc haga bæðe þeir[2]. *oc* sva þ*eir* m*enn* e*r* ti*l* cavpa co*m*a við þa. sc*a*lat eɴ same m*að*r þ*a*r le*n*gr v*er*a ti*l* cavpa vi*ð* þá sa*m*fast eɴ iii. nætr m*eð* hro*s*s sin. Allir m*enn* sc*o*lo gialda hafn*a*r toll ne*m*a noregs m*enn* öln vaðmals e*ða* ullar reyfi þ*at* e*r* vi. gøri hespo e*ða* la*m*bs gæro. landeigande sc*a*l þ*at* fe hafa. enda sc*a*l h*ann* fa husru*m* ti*l* reiðis þ*eirr*a. enda sc*o*lo styri m*enn* reiða up*p*sátz eyri landeiganda .ix. alnar f*yrir* scip. H*ann* sc*a*l bva v*m* scip sit torfe oc g*r*iote *oc* viɴa þav v*er*c þ*a*r al*an*ði hins þ*a*r e*r* h*v*arki se acr ne engi. Hasetar eigo at veita lið styre m*ann*e *oc* bera voro h*an*s ascip *oc* af. þ*ei*r sc*o*lo fylgia scipi h*an*s ti*l* hluɴz *oc* biða h*an*s .xiiii. nætr at þ*v*i. enda föra reiði ti*l* hirzlo m*eð* h*onom*. Stýre m*enn* sc*o*lo bva s*v*a scip sitt at öllo at væl se fört at reiðe öllo *oc* at vatne. e*igi* miɴa vatn eɴ vi. m*enn* se v*m* sálld. Styri m*enn* eignaz buðar gagna leigo þeg*a*r er neytt er buðar gagna. en scips hálfa þeg*a*r e*r* þeir hafa segls neyt*t*. eɴ alla þeg*a*r e*r* þ*eir* co*m*a ti*l* aɴ*a*rs landz. s*v*a at nes ga*n*ga af megin l*an*ðe. ut v*m* scut stafn þei*m* e*ða* i ack*er*is sát. Ef m*enn* ero s*v*a stadd*ir* ihafe at meira lut m*ann*a þyck*ir* rað at casta. þa sc*a*l þ*v*i fyrst casta e*r* of-arst er höfga voro. eɴ ia*fn*t sc*a*l allra scaðe v*er*ða þ*at* e*r* castat er. þot fair hafe átt. alla avra sc*a*l (Bls. 125, b.) ia*fn*t scerða. Sa m*að*r e*r* e*igi* vill reiða scaða bötr þei*m* e*r* atti þ*at* er castat v*a*r v*arðar* utl*egð*. *oc* gialda tvav slíc se*m* ti*l* h*an*s co*m* igialdeno. Rett er at stefna þei*m* m*onno*m þ*a*r er þ*eir* b*er*a fot sin af scipi enda e*r* rétt at lysa at lögb*er*gi at søkia et sama sum*a*r. Hue*r*r m*að*r sc*a*l húþ*ir* fa v*m* voro sina s*v*a at ia*fn* marg*ir* seck*ir* se

---

[1]) I fyrstu ritað nyta, en síðan leiðrétt þannig.
[2]) Ritað þeir.

und*ir* ia*fn* mikilli húð. Ef m*að*r högr scyli hög a haf scip m*anz*. *oc* v*arðar* fiorb*avgs* g*arð*. *oc* sva h*v*atki e*r* m*að*r meiþ*ir* at scipino. e*ða* at reiðino. e*ða* at viðo*m*. ne*m*a v. avra scaðe se agoʀ e*ða* meíre þa v*arðar* sco*g* g*ang*. þ*at* e*r* stefno söc *oc* s*ca*l q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. aþ*in*gi þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. Jafn scylt e*r* bæðe at d*ra*ga scip up*p*[1] *oc* f*ra*m ef at logo*m* er ti*l* q*u*att. J hofninɴe at scipi er stefno staðr vi*ð* þa m*enn* er e*igi* co*m*a ti*l* scip dráttar. Eɴ ti*l* saca þ*eirr*a s*ca*l q*ueðia* a þ*in*gi v. h*eimilis* b*va* þ*es*s e*r* sót*t*r er. E*igi* ero m*enn* scyld*ir* optar a eino su*m*ri eɴ eit*t* siɴ at f*a*ra ti*l* scips d*rá*ttar ens sama scips.[2] slict et sama e*r* m*æ*lt v*m* f*ra*msetni*n*g scips.

167. v*m* scipa cavp.

[a] Þat e*r* m*æ*lt ilögo*m* órv*m* at m*enn* sc*o*lo e*igi* kavpa dyʀa avströnan varning at scipo*m* at far m*onno*m en þ*eir* m*enn* raða at legia iii. er ti*l* ero tecn*ir* ihue*r*io h*er*aðs tac marki. Tac marc e*r* f*ra* langa nesi ti*l* lóns heíðar. f*ra* lóns heiðe[3] ti*l* arnar stacs heiðar. f*ra* arnar stacs h*eiði* ti*l* þiors ár ós. f*ra* þiors ar óse ti*l* reykia nes. f*ra* reykia nesi. ti*l*[4] . . . . Þ*ei*r sc*o*lo legia lag a miól *oc* a lerept *oc* við oc vax *oc* tióro. eɴ þar sc*o*lo

a) = Á. M., l. c., c. 3.

1) Ritað ofan línu, eflaust með yngri hendi, en má ekki missa sig.
2) Deplinum er við bætt.
3) Í skinnb.: ti*l* lóns heíðar. f*ra* lons heiðar. f*ra* lóns heide.
4) Hér er eyða, samsvarandi svosem 8 stöfum.

ligia við xii. *mercr* vaðmala ef m*enn* cavpa dyrra eɴ lag *er* alagt. Þ*eir* sc*o*lo lag hafa á lagt a eno*m* næsta halfo*m* manaðe *er* scip er landfast orðit. Eɴ ef fyʀ *er* keypt (Bls. 126, a.) eɴ lag er alagt e*ða* er dyrra keypt. þa eigo þ*eir* m*enn* söc þa er f*yrir* cavpo*m* sc*o*lo raða. sc*a*l sa stefna þ*eir*ri söc hei*m*a at sin sialfs. a þei*m* hálfo*m* manaðe er h*ann* hef*ir* sp*ur*t kavpet *oc* sokia at hreppa do*m*i. H*ann* sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* sina v. landeigendr iii. notto*m* f*yrir* do*m*iɴ. Domr sc*a*l v*er*a .xiiii. n*ottom* siðaʀ eɴ stefna*n* var.[1] Eɴ sa sc*a*l v*er*ða vaʀ við vico f*yrir* do*m*iɴ *er* s*ottr* er.[2] Þar sc*a*l xii. m*ann*a do*m*r v*er*a. slict v*arðar* þ*at* ef sa varni*n*gr fylg*ir* kavpino *er* spilla þickir a nockora lund. Do*m*r sc*a*l do*m*a xii. m*ercr* at gialda sacar aðilia. Eɴ h*ann* a cost at miɴca fe giald þ*at* ef h*ann* vill *oc* taca .vi. m*ercr* eɴ e*igi* miɴa fe. Sac*a*r aðili a cost at selia avðro*m* m*ann*e söc ef h*ann* vill *oc* sc*a*l sa s*v*a m*eð* f*a*ra se*m* sialfr sac*a*r aðile. Eɴ ef þ*ei*r vilia e*igi* sokia a þei*m* hálfo*m* manaðe þa soc. þa á hu*er*r er vill iɴa*n* h*er*aðs m*ann*a iþ*v*i takmarke soc þa at sokia m*eð* eno sama atf*er*le. Eɴ ef fleire scip co*m*a ieina höfn *eða* i eno sama tacmarke. þa sc*o*lo en*ir* sömo forraðs m*enn* raða hui muna scal cavp við hu*er*ia scip q*u*amo. hafa raðit a vico fresti þ*aðan* f*ra* er scip v*er*ða landföst. E*igi* sc*a*l cavpa þa viko aðr lag *er* a lagt. E*igi* e*r* rángara at bva þav mal ti*l* þi*n*gs e*ða* ti*l* varþi*n*gs ef þ*at* vill .helldr. Rett *er* at búa mál ti*l* þ*es*sa h*er*aðs do*m*a ahendr uta*n* landz m*onno*m v*m* vígsac*ir* *oc* v*m* av*er*ca *oc* v*m* leg orðz sac*ir* *oc* v*m* rán. sc*a*l mál höfða at hei*m*i*l*e eins hv*er*s m*anz* þ*es*s er f*yrir* scipa cavpo*m* sc*a*l raða a hálfo*m* manaðe þei*m* *er* sacar aðili sp*ur*þi mál. Sc*a*l q*ueðia*

---

[1] *og* [2]) Deplunum er við bætt.

ix. do*m*staðar b*va* iii. n*ottom* fyʀ eþa (Bls. 126, b.) meira mele eɴ do*m*reɴ sc*a*l v*e*r*a*. Eɴ .xii. m*anna*[1] do*m*r sc*a*l d*ø*m*a* v*m* söc þá xiiii. nótto*m* siðaʀ eɴ mál er höfðat. Þar sc*a*l döm*a* v*m* omaga *oc* v*m* fe *oc* slíc gögn öll fr*a*m föra se*m* at feráns do*m*i. eɴ e*i*g*i* sc*a*l h*ann* v*er*a. Þar sc*a*l sac*a*r aðile taca við sátt ef þ*a*r kømr fr*a*m at do*m*i.[2] sc*a*l eiɴ hv*er*r þ*eir*ra m*ann*a satt g*er*a er f*yrir* scipa cavpo*m* raða *oc* sc*a*l viɴa at v.tar do*m*s eið at h*ann* m*un*di e*i*g*i* meira fe göra s*er* ti*l* ha*n*da f*yrir* slica söc. Eɴ sac*a*r v*er*iande sc*a*l þ*a*ð*a*ɴ ti*l* bióða *oc* erat sac*a*r aðile sát*t* ella scyldr at taca ne*m*a sua se boðit.[3]

168.

[a] Xiiii[4] dag*a*r ero þ*eir* a xii. manaðo*m* e*r* e*i*g*i* sc*a*l hafscip fr*a*m dr*a*ga e*ð*a up*p* ef ti*l* hluɴz er raðit aðr. Of þaɴ maɴ e*r* h*ann* kö*m*r e*i*g*i* ti*l* at setia scip fr*a*m ef h*ann* e*r* q*u*addr e*ð*a up*p* ef þ*es*s þarf heldr *oc* v*er*þ*r* h*ann* secr v*m* þ*at* vi. m*orcom* ef e*i*g*i* ge*n*gr scip fr*a*m[5] eþ*a* up*p* *oc* eigo styre m*enn* söc *oc* e*r* rett at stefna eɴ næsta dag ru*m*hælga*n* ept*ir* s*v*a at þ*ei*r m*enn* heyre er þar[6] hafa tekit far s*v*a se*m* m*æ*lt er ilögo*m*. Eɴ ef þ*eir* heyra e*i*g*i* oc sc*a*l lysa f*yrir* iii. bv́u*m* þar.

---

a) = Á. M., 1, c., c. 4.

---

1) Orð þetta er nokkuð óskírt í skinnbókinni.

2) Deplinum er við bætt.

3) Ritarinn hefir í fyrstu ætlað að halda áfram og ritað, að því er sýnist, E, en máð síðan staf þenna út aptur.

4) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað Fimtan (sem stendur heima við c. 14 hèr að ofan), en leiðrètt það síðan þannig, án þess þó að stryka út Fimtan.

5) Hèr a eptir ritað: ef *hann* er *qua*ddr, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

6) Ágizkun f. þ*at*.

169.

Öll scolo cavp halldaz *með* m*onno*m váttlavs ne*m*a .iiii. Ef m*að*r cavpir land e*ða* goðorð e*ða* haf scip e*ða* fastnar s*er* kono. *fiorbavgs* GAR*ð* *varðar* ef m*að*r bregðr þei*m* málo*m* eN iii. m*arca* utl*egð* v*m* öNor kavp hv*er*vetna þe*ss* er b*var* b*er*a at keypt v*a*r eða vattar.

170.

[a] Ef m*að*r fiðr fe f*yrir* ofan iorð i sino lande *oc* sc*a*l h*ann* segia ti*l* iii. sum*or* a alþ*in*gi. þa ef [1] e*igi* v*er*ðr eigande at et .iii.[a] sumar þa eignaz h*ann* feet. Ef m*að*r fiðr fe i iorðo siNe *oc* sc*a*l h*ann* segia ti*l* v*m* siN a alþ*in*gi.[2] ef e*igi* v*er*ðr eigande at. *oc* eignaz haN þa.[3] þ*v*iat eins v*er*ðr at rétto eigande at [4] ef sa v*er*ðr ti*l* er þ*at* fe hef*ir* f*ra* v*er*it stolit eþ*a* h*an*s (Bls. 127, a.) erfingiar ella.

171. v*m* iarð fe.[5]

Ef maðr grefr fe sit i iorð ti*l* hirzlo gull eþ*a* silfr oc *varðar* þ*at* *fiorbavgs* GAR*ð*. Sa asöc þa er søkia vill. þar sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* bv*a* ix. aþ*in*gi þe*ss* er sottr er.

---

a) = Á. M., Kaupa-balkr, c. 6, bls. 403[12].

---

1) Ritað ofan línu.

2 og 3) Deplunum er við bætt.

4) Orðin oc eignaz hann þa — eigandi at eru tvítekin í skinnb., en dregin út á síðara staðnum.

5) Á 2 kapitulunum næst áundan eru upphafsstafirnir í minna lagi, en þó á þetta sér einkum stað um upphafsstafinn a þessum kapitula og mun einkum til þess hafa borið, að upphafsstafurinn á balkinum, sem byrjar rétt fyrir neðan, er svo stór.

land brigða þattr

172.

[a] Þat er *mælt* þar er *maðr* vex upp til landz brigðar þa s*ca*l h*ann* hefia up*p* e*r* h*ann* er xvi. vet*ra* gamall. Nu a h*ann* fleiri lönd at b*r*igða eɴ eítt. þa s*ca*l b*r*igða l*an*d asu*m*ri ti*l* þ*es*s e*r* oll ero b*r*igð. ne*ma* h*ann* vili fleire seɴ b*r*igða. Nu hefr h*ann* siþaʀ upp e*ða* lætr a milli v*er*þa. þa s*ca*l h*ann* b*r*igð hafa su*m*ar þ*at* ept*ir* er h*ann* er .xx. aðr. Onyt er b*r*igð h*an*s þa oc a h*ann* ecki ti*l* mal siðan. H*ann* scal lysa at logb*er*gi ti*l* b*r*igðar v*m* land þ*at* e*r* h*ann* vill b*r*igða. oc q*ue*þa al*an*dit oc nefna þaɴ maɴ e*r* h*ann* brigðir l*an*dit.[1] h*ann* s*ca*l lysa ti*l* sócn*a*r aɴat sum*ar*. *oc* ti*l* þ*es*s fiorðu*n*gs do*ms* er landit e*r* i. Sua s*ca*l h*ann* lysa at logb*er*gi at lögsogo m*aðr* heyri. eɴ lögsögo m*aðr* e*r* scyldr at segia m*onno*m lög ti*l*.[2] Sa e*r* landit b*r*igðir acost at sp*yr*ia m*eð* v*at*ta h*v*art hiɴ keɴi s*er* l*an*d þ*at* e*ða* e*igi* oc hafi lyrito f*yrir* er h*ann* vill brigða. Nv keɴ*ir* sa e*igi* s*er* l*an*dit þa e*r* þei*m* scylt at segia hu*erio*m h*ann* hev*ir* sellt. Nu hyɢr sa e*r* l*an*dit b*r*igð*ir* at hiɴ segi h*onom* aɴ*at* ti*l* en e*r*. þa s*ca*l h*ann* lysa þei*m* ahendr e*r* h*ann* hyɢr at lyrito

---

a) = Á. M., Landabrigþa-balkr, c. 1.

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Skinnb. i Á. M. safni hefir: segia monnom til at lögbergi.

hafe vel laust fyrir landino. Ef maðr villir lanðz brigð fyrir manne oc varðar þat fiorbavgs garð. þat er stefno söc enda scal queðia ix. bva til aþingi. scyldr er hveR þeirra manna er þat land hevir átt. at stefna sinom heimilldar manne til heimilldar til þess þings er hiN brigðir landit. Þat er rétt at huerr þeirra stefne er spyR at hiN hevir lyst til brigðar vm landit enda er rétt at maðr beiðe maN heimillðar. Hann scal þat sumar er hann brigðir landit þa söc lysa lög (Bls. 127, b.) lysing er hann lysti et fyRa sumar. til landz brigðar. oc lysa þar til doms. hann scal queðia ix. bva þa er lanðe þvi ero næstir er hann brigðir hvart faðir hans átte þat land a deyianda degi eða eigi eða sa maðr er hann toc arf eptir oc queþa a maNiN oc nefna. Ef þat beR bva quiþr at sá ætti landit a deyianda degi er hann toc arf eptir þá a honom at doma landit. nema hiN geti logvörn fyrir sec. Sa scal queðia heimilis bva sina .v. hvárt sculdir gengo ilandit sva at iNstøðe mundi þuerra. ens unga manz. eða omagar væri a féno eða eigi oc berr þat quiðr at sculldir gengi i landit. þa a hiN queðia bva vm þat hvart þar com fullr eyrir ígegn eða eigi. Nv beR þat quiðr at eigi com fullr eyrir fullom igegn. þa scal sa queðia quiðar vm þat hvart landit var sellt sem hann mætti dýrst eða eigi. Nv beR þat quiðr at hann sellde sem hann matte dyrst. þa helldr hann landeno. Nu scal sa er land brigðir queðia quiðar hvart honom væri betra til fiar at[1] sellt væri sva sem er eða eigi. Nu beR þat quiðr at honom se betra til fiár at sellt se eN eigi. þa queþr hann þess quiðar. hvart leigo bol væri til at selia fyR eða itök i aNara manna löndom eða eigi sva at þo

[1]) Ágizkun f. en.

mætti halldaz avrar i aþalbólino. eða iNsteþi þótt þat væri oselt. Nu beR þat quiðr at til væri leigo lönd eða ítöc at selia fyR þa brigðiz landit en ellegar eigi. **L**eigo bol scal fyR selia ef fylgia eða sva itöc i aNara manna lönd en siþan aðalbólit ef sculldir ganga í. Þat er mælt. ef eigi var landit selt sem hann matti dýrst eða gengo þar eigi sculldir iland þa brigðiz landit oc scal þeim dœma er brigði. Ef fleire menn hafa átt landit oc hevir at sölom farit. þa scal huerr þeirra lata bera cavps vatta sina þa er þeir hafa heiman quadda at domi eða bva ef þeim villaz váttar. [a] Þeim varðar fiorbavgs garð er fyrst selde landit við þaN er keypti at honom oc sva við iN vnga maN. (Bls. 128, a.) **E**f sa keypti viss vitande þat land er hann visse brigða at van er fyrst keypti. þa verðr hiN eigi secr við hann er honom sellde fyrstr. eN hann scal hafa avra sina iafn marga af þeim er fyrstr selde oc sva hverr þeirra af avðrom oc af sinom selianda hveR. [b] Domr scal dœma hinom landit er brigðe at gialdögom enom næstom en sa scal bva sem leigo maðr er abýr til fardaga. Domr scal dœma eN v.ta dag þaN er vii. vicor ero af sumri. aura þeim monnom öllom er átt hafa landit a þvi landino er brigðiz nema þeir eigi gialldaga saman þa scal þar dœma með þeim. [c] Þar at eins varðar fiorbavgs garð er maðr viðr eigi avðrom heimilan hálfan bolstað eða meira lut þaN er bølt se á. Ef lanð er miNa eN sva þa varðar iii. marca utlegð. Ef lanð er sva lítit at eigi ma domr sitia a oc þeir menn er til ero talþir. oc scal brigða at þinga domi þat oc stefna heiman

a) = Á. M., l. c., bls 212[3].
b) = Á. M., l. c., bls. 210[1].
c) = Á. M., l. c., bls. 212[16].

oc q*ueðia* ti*l* v. b*va* aþ*ingi* v*m* þa soc. [a] **E**f l*an*d hev*ir* at huso*m* batnat *oc* ero iafn morg h*vs* se*m* þa e*r* tømðiz eno*m* unga m*anne* *oc* *sca*l h*ann* e*igi* þat cavpa. **E**N ef þ*a*r hava hus v*er*snat *oc* e*r*o iafn mörg se*m* þa er l*an*dit v*a*rð at erfð ens v*n*ga ma*n*z oc s*ca*la h*onom* bøta þ*at*. **N**u ero þ*a*r gør fleiri h*vs* up*p* oc hev*ir* sa m*aðr* or sino*m* viðe gør er þar bió þa á iN vngi m*aðr* cost at cavpa viðeN þaN e*r* í er se*m* b*var* vi*r*ða vi*ð* bóc. oc slíca avra f*yrir* reiða se*m* þe*i*r mæla. eN ef h*ann* vill e*igi* cavpa þa a hiN við siN at hava. **N**u ero þ*a*r h*vs* føri eN þa e*r* l*an*d tømðiz oc s*ca*l sa þ*at* giallda e*r* rena lét þei*m* e*r* fyrst selde en sa s*ca*l gialda eno*m* unga m*anne* se*m* b*var* vi*r*ða. **E**f þ*a*r e*r* scog l*an*d oc s*ca*l s*v*a neyta se*m* aðr v*a*r neytt. ellda þ*a*r viðe er aðr v*a*r viðe eldt oc hafa ti*l* husa oc cola at dengia liá við. oc bøta hus boluti. Ef þ*a*r er reki at l*an*dino oc s*ca*l h*ann* s*v*a neyta se*m* scogar. Ef scogar e*r* meiR (Bls. 128, b.) neytt en s*v*a *oc* eigo b*var* at virþa þ*at* oc alt þ*at* e*r* spilltz hef*ir* l*an*dit af h*an*s raðom.

173.

[b] **E**f tømiz l*an*dz brigð þei*m* m*anne* e*r* erlendis er. þa s*ca*l h*ann* uphefia e*r* h*ann* hev*ir* v*m* vetr v*er*it ut h*er* et siðarsta enda er rétt at h*ann* hefi up*p* þ*at* su*m*ar er h*ann* kö*m*r ut ef h*ann* vill. H*ann* s*ca*l s*v*a fara at allri l*an*dzbrigð siNe se*m* sa m*aðr* er her vex up*p* ti*l* l*an*dz brigðar ne*m*a h*ann* s*ca*l e*igi* a meðal láta.

---

a) = Á. M., l. c., bls. 210^{15}.
b) = Á. M., l. c., bls. 202^{24}.

174.[1]

[a] Ef *maðr* ræðr at selia *land* sit avðro*m* *manne* við verðe oc scolo *þeir* *queþa* am*er*ke *með* *ser* h*v*ar tueGia v*m* *lanð* oc scóga *oc* engiar. *oc* reka *oc* veiðar oc afrétt*ir* ef ero oc a öll avðøfe er *þvi* *lan*de eigo at fylgia. *þat* *er* þei*m* oc scylt at geta allra avðøfa *þeir*ra e*r* aðr*ir* m*enn* eigo i*þat* *land* e*ða* *þvi* eigo at fylgia e*r* sellt e*r* i aɴ*ar*a m*anna* löndo*m*. ha*n*d sala s*ca*l landcavp. s*v*a e*r* se*m* okeypt se ella. [b] *Þeir* eigo at *queð*a am*er*kia go*n*go *með* *ser* f*yrir* vetr nætr enar næsto *oc* s*ca*l þa ti*l* ge*n*git. Nv queða þeir ekki a merkia gongo með ser i kavpino þa[2] s*ca*l q*ue*þia selianda sa e*r* keypti xiiii. notto*m* f*yrr* e*ða* meira méle. en seliande s*ca*l q*ueðia* þa m*enn* e*r* l*an*ð eigo f*yrir* vta*n* vii. nottu*m* fyʀ e*ða* meira méli. m*er*kia göngo. *oc* þa m*enn* e*r* *þeir* eigo scoga sama*n* e*ða* engiar e*ða* fióro. *Þeir* sc*o*lo co*m*a ti*l* m*er*kia f*yrir* miðian dag *þar* se*m* cavpandiɴ q*ue*ðr á. þa e*r* h*ann* q*ue*ðr m*er*kia gö*n*go seliandaɴ. Þar e*r* e*igi* scylt at ga*n*ga ti*l* m*er*kia er firðir ga*n*ga f*yrir* e*ða* ár deila *þar* e*r* netnæm*ir* fiscar ga*n*ga í. eɴ ef *þar* liGia eyrar[3] f*yrir* oc s*ca*l q*ue*ða a *þat*. Ef m*aðr* a við aɴa*n* maɴ eyiar þær e*r* mörc ero í oc s*ca*l syna þav se*m* a megin l*an*di. E*igi* er scylt at ganga a merki[4] *þar* er fioll þav ero[5] e*r* vatn föll deilaz amillo*m*

---

a) = Á. M., c. 2.
b) = Á. M,. c. 3.

---

1) i fyrstu línu kapitulans er autt bil handa fyrirsögn.
2) Orðunum queða þeir — þa er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni; hefir ritarinn eflaust sleppt þeim í ógáti.
3) Skinnb. í Á. M. safni hefir eyiar.
4) Orðunum at ganga a merki er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni.
5) Ritað ero þav, en röðinni siðan breytt með tilvisunarmerkjum.

h*er*aða. E*igi* er scyllt at ga*n*ga ór búfiár gangi afiall.[1] q*ue*þa sc*a*l þar (Bls. 129, a.) am*er*ki. Ef þar er snær aiorðo. þa sc*o*lo þ*eir* coma ti*l* vii. nótto*m* siðaʀ eþ*a* miɴa[2] mele. Rétt er[3] oc at þ*eir* handsalez m*er*kia go*n*go siðaʀ ef þ*eir* v*er*ða all*ir* a þ*at* sátt*ir* er þ*eir* eigo merki sama*n*. [a] Nv v*er*ða þ*eir* e*igi* sátt*ir* am*er*ki *oc* eigo þ*eir* lyritar vörn at v*er*ia ti*l* þ*eirr*a m*er*kia er þ*eir* lata rétt er þ*a*r eigo lönd við f*yrir* vtan. Ef þ*eir* v*er*ia e*igi* lyriti þa er se*m* þ*eir* segi sina sátt a þav m*er*ki e*r* hiɴ q*ue*ðr a. Nu reðr sa þ*at* er ny keypt hef*ir* l*an*d at v*er*ia lyriti fyʀi l*an*d oc a sa e*igi* at standa enda v*er*ðr h*ann* utlagr v*m* lyritar vörnina. Enda a þ*a*r lyritr at co*m*a a lyrit. oc eigo þ*eir* at v*er*ia e*r* aðr átto l*an*d við f*yrir* vtan. Ef lyriti er varit l*an*d oc a sa at kiosa h*v*art h*ann* vill leysa vnda*n* l*an*d er keypt hef*ir* e*ð*a vill h*ann* at sa leyse er sellde h*onom*. Nu kys h*ann* þ*at* at sa leyse vndan er sellt hev*ir*. þa sc*a*l h*ann* unda*n* hafa leyst a xii. manoðo*m* eno*m* næsto*m*. eɴ ef h*ann* leys*ir* e*igi* s*v*a unda*n* þa v*arðar* h*onom* utl*egð* enda sc*a*l h*ann* giallda hino*m* l*an*dit þ*at* er lyriti e*r* varit s*v*a se*m* b*var* v. virða vi*ð* bóc at do*mi*. Sa m*að*r e*r* leysir l*an*d unda*n* lyrite h*ann* sc*a*l stefna ti*l* b*r*igðar v*m* l*an*dit þei*m* m*ann*e e*r* lyrite varðe a enom næsta manaðe er hiɴ varðe lyrite. Eɴ sa e*r* l*an*d er b*r*igþt sc*a*l q*ue*ðia heimildar maɴ siɴ heimildar eða stefna h*onom* ella ti*l* heimilldar a eno*m* næsta manaðe er h*onom* er stefnt.[4] sc*a*l hve*r*ʀ þ*eirr*a stefna sino*m* heim-

---

a) = Á. M., c. 4.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Skinnb. i Á. M. safni hefir meira.
3) Við bætt.
4) Deplinum er við bætt.

illd*ar* m*anne* *eða* q*ue*ðia a manaðar fresti s*va* le*n*gi se*m* l*an*d fór at sölu*m*. Nu hef*ir* nockoʀ þ*eirr*a e*igi* q*u*att *eða* stefnt a manaðar fresti þa spill*ir* haɴ söco*m* f*yrir* siálfo*m* s*er* oc *er* onýt q*u*oþ h*an*s *eða* stefna. (Bls. 129, b.) **S**va s*ca*l sa q*ue*ðia heimilldar er b*r*igðir l*an*d oc þ*ess*i atferli hafa. s*va* s*co*lo þ*eir* all*ir*. Land bvar .v. s*co*lo scilia v*m* m*er*ki. eɴ heimil*is* b*var* v. þ*ess* *er* s*ottr* *er* v*m* heimilldena.[1] s*ca*l b*va* alla q*ueðia* a þi*n*gi. [a] Ef m*að*r veʀ lyrite l*an*d þ*at* er v. avra er v*er*t *eða* meira fiar oc veit h*ann* at h*ann* a *eigi*. þ*at* l*an*d *er* h*ann* kende s*er* þ*at* v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð* oc *er* þ*at* stefno söc. s*ca*l q*ueðia* ix. b*va* ti*l* aþ*in*gi þ*ess* *er* sóttr *er*. [b] Ef sa m*að*r kýs undir sic vndan lavsn landz *er* keypt hev*ir* *oc er* sa eigi scylldr þa *er* sellde at giallda h*onom* þ*at* l*an*d *er* lyriti *er* varit. ne*m*a þ*v*iat eins ef h*ann* hev*ir* fr*a*maʀ sellt h*onom* eɴ h*ann* viɴe heimilt. Þess l*an*d er lyriti *er* varit eigo þ*ei*r at neyta se*m* þ*ei*r eigi ti*l* þ*ess* *er* undan er leyst. enda a sa cost at leysa undan þa *er* h*ann* vill ef keypt hev*ir* l*an*dit. oc s*ca*l sitt hu*er*r hafa þar v*m* siþ*ir*.

175. ef m*að*r leyn*ir* l*an*dz m*er*kio*m*

[c] **E**f m*að*r leyn*ir* m*er*ki *eða* vill*ir* m*er*ke *eða* før*ir* l*an*dz m*er*ke *eða* scóg*a*r *eða* engia merki v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð* hv*er*gi se*m* þ*at* gor*ir* oc *er* þ*at* stefno

---

a) = Á. M., l. c., bls. 219[13].
b) = Á M., l. c., bls. 221[1].
c) = Á. M., l. c., bls. 219[20].

---

1) Deplinum er við bætt.

soc scal queðia ix. bva til aþingi. Ef sa komr til er sellt hevir land at syna þeim landz merki er keypt hafa. þa scal hann heimila honom landit til þeirra merkia sem hann quað á þa er hann sellde honom oc rétt ero oc þav merki half. Ef þeir menn ero eigi þar comnir er þar eigo landz merke við fyrir vtan. enda væri þeir quaddir vii. nóttom fyrr til merkia gongonar. þa eignaz cavpandiɴ land með merkiom þeim sem hiɴ selde honom. [a] Ef cavpaɴdiɴ kömr eigi til sva sem hann hefir quatt til merkia gongoɴar eða hevir hann eigi at lögom quatt oc asa maðr cost þess er land aþar et næsta at veria land hans lyrite ef hann vill þriþiung utan garða þess lutar er til hans landz liɢr. Eigi scal hann veria lyrite vm bolstað hins. Ef sa maðr alyrito er varit hevir enda (Bls. 130, a.) a sa gras navt alande þvi bæðe engia oc haga.[1] eigi scal hann scog hava[2]. enda secz hinn þar a sino. ef hann neytir þess[3] landz er honom var lyrite varet. Ef þeir coma huaregir til merkiaɴa eða er eigi til boðit at lögom. þa eigo þeir lyritar vörnena er þar átto aðr land við fyrir vtan. þeir scolo varit hafa landit lyrite a xii. manaðom enom næstom þaðan fra er þeim var scyld merkia ganga ef þeir vilia meira veria eɴ sitt land. Ef sa maðr komr til merkia er land keypti. en hiɴ komr eigi er sellde. enda væri hann quaddr at lögom þa verðr hann utlagr við cavpaɴdaɴ enda a domr at doma ahendr honom merkia syningina eɴ v.[ta] dag vico þaɴ er

a) = Á. M., l. c., bls. 2229.

1) Deplinum er við bætt.
2) Skinnb. í Á. M. safni hefir höggva.
3) í fyrstu ritað sins, en síðan leiðrétt þannig.

manaðr lif*ir* su*m*ars. oc betr scaða þ*es*s allz er h*ann* hev*ir* af fe*n*giɴ. [a] Þar er m*ann*e er l*an*d varet lyrite þa s*ca*l h*ann* þ*an*gat reka bú fe sitt allt i þ*at* horn l*an*dz sins er fiʀ er lyritar vorniɴe. Nv hafa þ*eir* fleire varit þa s*ca*l h*ann* feit láta reca i miðian haga siɴ v*m* apna enda s*ca*l fundit feet er sol ke*m*r i avstr mít*t*. eɴ þ*at* heit*ir* hirðis rismal. enda s*ca*l h*ann* at lata m*enn* sitia v*m* daga. Þot*t* þ*ar* beitiz aɴ*ar*a m*ann*a lönd oc er or rekit se*m* nv er talit. *oc* secz h*ann* þa e*igi* abeitiɴi *við* þá. Ef h*ann* beit*ir* meiʀ eɴ s*v*a oc v*arðar* h*onom* utl*egð* *við* þa er sín lönd vorðo lyrite. Ef boandano*m* *ver*ðr stefnt v*m* haga beitena. þa á h*ann* at q*ue*þia s*er* biarg q*u*iðar v*m* þ*at* hv*á*rt h*ann* hefðe þaɴ smala maɴ *eða* e*igi* er or m*un*di rekit hafa fe h*an*s or l*an*de hins er sek*ir* v*m* ef h*ann* villde. Nu beʀ þ*at* quiðr at h*ann* hev*ir* þaɴ smala maɴ er or m*un*di rekit hafa feet ef h*ann* villde. þa er su beít v*a*r er boaɴdiɴ [1] er sót*t*r v*m*. þa v*arðar* smalamaɴino*m* (Bls. 130, b.) vtl*egð* eɴ e*igi* boandano*m*.

176. v*m* engi dóm.

[b] Ef m*aðr* vill q*ue*þia maɴ e*n*gi do*m*s þa s*ca*l haɴ fara ti*l* heimil*is* þ*es*s m*an*z er h*ann* er osáttr *við* vm engit oc q*ueðia* þaɴ þ*a*r engi do*m*s oc leɢia á vii. natta stef oc q*ue*þa á engit oc a dóm staðeɴ. [2] h*ann* s*ca*l

a) = Á. M., c. 5.
b) = Á. M., c. 17, bls. 269[4].

1) Orðin *er* boaɴdiɴ eru tvítekin i skinnbókinni.
2) Deplinum er við bætt.

stefna hinom til brigðar oc til ut gongo oc telia ser engit. Hann scal rumhelgan dag queþia engi doms. hann scal .v. bva queðia .iii. nóttom fyrr eða meira mele at þeir comi til doms at bera quiðo þa er hann vill þa beidda hafa oc þeir ero scylldir oc réttir vm at scilia. Þeir scolo coma til doms fyrir miðian dag. sva at domr se þa nefndr. Huar þeirra scal hava .xx. menn með ser oc taca þar domendr or.[1] quið menn scolo at fornaðe. Hvar þeirra scal iii. menn nefna idom brigðande engis oc halldande. þar ahvar þeirra at bioða avðrom til hruðningar vm domendr. enda scal dom hryðia sem xii. quið enn sa scal bioða til hruðningar quiðar er quadde. scal þan quið[2] hryðia sem aðra bva quiðo. Boendr scal queðia fyr en grið menn ef til ero þa er næstir ero þar oc þa er at hærom se réttir. Rétt er þo at grið menn verðe .ii. iquiðenom ef boendr verða or ruddir. [a] Huar þeirra scal coma til nesta hvss engeno þvi er a göto þeirra er oc scal þar hvar þeirra telia xx. menn liðs sins. scolo þeir af þeim xx. taca domendr oc vatta oc öll gögn þav er þeir scolo hafa at þeim domi. [b] En ef þeim fylgia fleire menn en sva þa verða þeir utlagir við þan þeirra er sött vill hafa. [c] Eiða scolo þeir vina aðr hann segi soc sina fram oc sva þeir allir er lög scil scolo bera at bóc eða at crossi. Nv scal hann segia söc sina fram sva scapaða sem hann (Bls. 131, a.) stefnde. þa scal bera stefno vætti. þa scal bera quið þan hvart sa maðr átte enge þat a deyianda degi eða eigi er hann tóc arf eptir.

a) = Á. M., l. c., bls. 270[5].
b) = Á. M., l. c., bls. 275[1].
c) = Á. M., l. c., bls. 271[22].

1) Deplinum er við bætt.
2) Getgáta, samkvæmt skinnb. i Á. M. safni, fyrir dom.

Ef maðr hevir keypt engi þa scal hann bera cavpș vætte sítt. þa err[1] þat eigi til. þa scal v. bva quiðr scilia þat er vattar scylldo. Einir bvar scolo alla quiðo scilia vm engia brigð. Ef fram ero førð sócnar gögn. þa scal sa fram føra varnar gögn er helldr engino. oc sva scal öll lög scil fram føra sem at þinga domi. eɴ siþan scal domr døma þeim þeirra engi er helldr heimilld til. Nv kømr aɴaʀ þeirra sinni heimild til. en aɴaʀ ma eigi. þa scal þeim døma engis höfnena er heimilld kømr til. eɴ þa scal at þinga domi reyna eigin orð engissens. Ef þeir verða eigi a sáttir hvern dom þeir scolo døma. þa scal afl raða með þeim.[2] þeir eigo at vefengia er þeir ero .iii. hvarir sem ero. oc fara sva at vefangi sem at fiorðvngs domi. þeir scolo þar vera vɴz þeir hafa lokit dome sinom. Þar scal engi domr vera er engi er vaxit. enn þar at eins scal engi domr vera er menn ero asáttir hveʀ sem land a undir. Ef þeir vefengia oc scal þat reyna i fiorðungs domi þeim sem engi domr var i áttr. Ef þat er vefengt í engi domenom. þa scal sa hava er aðr hafðe til þess er reynt er at þinga dome.

177.

[a] Ef menn eigo land saman oc vill maðr orca landz deilldar a aɴan hann scal fara til heimilis þess manz er hann vill scilia land at eign við. eɴ v.[a] dag vico þa er vica er til sumars. Hann scal nefna ser vatta at haɴ stefnir honom heim at hann scyli heima vera (Bls. 131, b.)

a) = Á. M., c. 14.

1) Ritað e⁷r.
2) Deplinum er við bætt.

a vii. natta fresti oc h*ann* mvn þ*ar* co*m*a þa at q*ueðia* h*ann* landz deilldar e*ða* i tölo ef e*igi* sia h*var* l*an*dz deilld. Nv ke*m*r h*ann* þ*an*gat þa s*ca*l h*ann* nefna s*er* vátta at þ*vi* at ec q*ueð* þic lögsciptis v*m* l*an*dit oc nefna h*ann* e*ða* itölo ef h*var* siá e*igi* logscipti m*eð* ocr IN v.[ta] dag þaN er iiii. vicor ero af su*m*re oc garðlags ef h*ann* vill. þ*at* láta fylgia. H*ann* s*ca*l q*ue*ða aból staðiN h*v*ar h*ann* s*ca*l fyrst ti*l* co*m*a. þ*eir* s*co*lo þ*a*r co*m*a hvar*ir*tveGio f*yrir* miðian dag. Sa s*ca*l q*ueðia* b*va* v. þa er þ*vi* l*an*di ero næst*ir* er deila scal. Landeigendr s*ca*l q*ueðia* sa e*r* scipta vill láta l*an*deno .vii. nótto*m* fyR e*ða* meira mele. þa er rétt*ir* se i q*ui*ðo*m* v*m*[1] þa m*enn* alla e*r* lut eigo il*an*ðe þ*vi* er scipta s*ca*l. H*ann* s*ca*l fara til heimilis hvans es h*ann* vill q*ue*ðia at scipta l*an*ðeno. h*ann* s*ca*l nefna s*er* v*att*a. Nefni ec i þ*at* v*ætt*e. at ec q*ue*þ þic l*an*dsciptis at scipta m*eð* ocr logscipte oc scipta þ*a*r huso*m* oc engio*m* m*eð* navta[2] þína .iiii. co*m*a þ*a*r f*yrir* miðian dag.[3] q*ue*þ ec þic lög q*uo*þ. Þa er m*aðr* er q*u*addr l*an*d[4] sciptis oc geR h*ann* e*igi* handsala oc v*er*ðr h*ann*[5] utl*agr* v*m* þ*at* iii. m*orcom*. enda a do*m*r at dø*m*a a hendr h*onom* þa er h*ann* e*r* sóttr v*m* .xiiii. nót*tom* ept*ir* vapna tac. oc s*ca*l þ*a*r dø*m*a ahendr h*onom* fe vítet oc láta uppi l*an*d sciptit. EN ef h*var* co*m*a e*igi* ti*l* oc v*arðar* þei*m* utl*egð* oc s*ca*l døma ahendr þei*m* at scipta l*an*deno xiiii. n*ottom* ept*ir* vapna tac. EN ef þ*ei*r co*m*a e*igi* sva at scipta se*m* dø*m*t er þa v*arðar* þei*m* f*iorbavgs* G*arð*. EN ef dø*m*t e*r* ahendr h*onom* þa s*ca*l q*ueðia* b*va* ti*l* iii.

---

1) Ef til vill misritað fyrir við.
2) Getgata fyrir v*att*a.
3) Deplinum er við bætt.
4) Í fyrstu skrifað lög, en síðan leiðrétt þannig.
5) Hèr à eptir skrifað e*igi*, en orð þetta síðan dregið út aptur.

nóttom fyrr en ef hann kømr þa eigi til þa varðar honom fiorbavgs garð. enda scolo þeir[1] þo scipta. Ef[2] þetta ero stef- (Bls. 132, a.) no sacar oc scal queðia heimilis bva v. til þess er sóttr er.

178[3].

Hvar þes er menn scolo lande scipta eða omögom eða huige er menn scolo logscipte eða virðingar hafa[4]. þa scolo menn logeiða vina at boc eða at crossi. Sua scolo þeir land deila með þeim monnom öllom er þar eigo lut ilandeno. at sins megi hver nióta oc scal ser hueriom deila.[5] scal engi þeirra reca sitt fé yfir anars land heiman.[6] scal þar löndom igegn scipta. en eigi scal þar husom scipta igegn lande. en ef þar er sumt land verra en sumt oc scal þat vera þvi viðara at iam góð se bæðe.

179.

Uatn scal falla þar til bolstaða allra. enda scal allr saman fara huers þeirra landz lute[7]. þeir eigo at scipta husom buarnir at iafnaðe með þeim. þeir eigo þuerkyrfa hus ef þeir vilia en eigi scal þar hus deila at endlongo. Ef þar verðr hus i anars lanðe. oc scal þa hus þar vera meþan sa vill er a en hann scal or sino lande føra til alt at bøta vm. en ef hann vill or stað føra þa scal hann isitt land føra.

---

1) Við bætt.
2) Á. M. sleppir Ef og hefir síðar: bva ix. — til fiorbavgssaca en v. til utlegðar.
3) Í fyrstu línu kapitulans er autt bil handa fyrirsögn.
4) Við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.
5 og 6) Deplunum er við bætt.
7) Ritað lute landz, en röðinni síðan breytt með tilvísunarmerkjum.

180.

Men eigo at briota iorð til taðna *eða* til akra þótt *þeir* *eigi* fleíre saman en .i. *Þeir* eigo ia*fn* góðri iörðo at avka sina töðo *er* siðaR avca. *Þar* *er* b*var* sia *eigi*[1] logscipti at l*an*ðe oc *sco*lo *þeir* scipta huso*m* þo oc engio*m* *oc* töðo *oc* acr londo*m* ef *er*o. en telia kycfe ihaga. *Þeir* *sco*lo s*v*a telia ihaga at *þeir* hyGi at *eigi* myni fe at nyt*ra* at færa se í. enda *er* þo scipat til fullz. Þar *scal* telia þrevetrt[2] navt við kv *eða* ellre. En tuevetr navt .ii. við kv *eða* yng*r*i.[3] *eigi* *scal* kalfa telia. Hross *þ*revetrt við .ii. kýr *eða* ellra. Tuevetrt h*r*o*s*s eða (Bls. 132, b.) yng*ra* við ku. *sca*lat fyl telia. Lömb .xx. við kú. Gamlir savþ*ir* x. eN geitr .v. E*igi* scal[4] svín il*an*d telia ne haga[5]. [a] Ef m*aðr* hev*ir* til þe*s*s keypt í l*an*di at h*ann* villde þ*v*i til sins l*an*dz lata scipta e*r* næst v*ær*e þa s*cal* luta þar. Ef h*ann* hev*ir* e*igi* til þe*s*s keypt oc s*cal* h*ann* þaN lut hava e*r* næstr er h*an*s l*an*de. [b] Ef þa er snær a iorðo e*r* m*enn* s*co*lo l*an*de scipta e*ða* i telia eþ*a* garðlag rétta. *oc* *er* rett at *þeir* bíði ti*l* þe*s*s *er* vi.[6] vic*or* ero af su*m*ri ne*m*a þei*m* se land s*v*a kunt se*m* *þeir* se allt.

181.

[c] Ef m*aðr* vill beiða garð lags aNa*n* þa s*cal* h*ann* hefia vp*p* hei*m*stefno se*m* þa er haN beiðir l*an*d sciptis oc

a) = Á. M., l. c., bls. 256[22].
b) = Á. M., l. c., bls. 258[19].
c) = Á. M., c. 15.

1) Ritað ofan línu.
2) Síðasti stafurinn í orði þessu er ritaður ofan línu.
3) Deplinum er við bætt.
4) Við bætt.
5) Í skinnb. í Á. M. safni: hafa.
6) Skinnb. i Á. M. safni hefir: v.

sva *queðia* bva til at deila garð lag sva með þeim at þeir vini lagðan aþrimr sumrom. ameðal aNa. Þeir scolo sva hafa hiv́ hvaR þeirra asino lande at meþal lage. eigi scolo þeir af selia ne oNor lönd við hafa fyrir þær sacir. Þeir scolo lög garð gerða. eN lög garðr er .v. feta þiockr við iorð niðri eN .iii. ofan taca í öxl manne af þrepa. þeim er gildar alnar *oc* faðma hevir. Bvar scolo retta merki þeirra. iafna þar nesiom. oc þótt munr verði nesia. *oc* eigo bvar at scipta ef þat er mina vert eN .v. avra. hvargi ma scyllda aNan til garð lags þar er eigi tecr hiá torf eða griót oc bera verðr til með eyk eða reiða. Þeir scolo báþir hefia up ieinom stað *oc* gerða til sins enda hvaR. garðiN nema þeir verðe a aNat sáttir. Sa acost at leGia lengra garðiN ef hann vill er quaddi. Ef sa geR eigi leGia garðiN er quaddr var garð lagsens. þa scal sa leGia er quadde siN lut. enda varðar honom eigi beitin þótt fe hans sciotiz fyrir garðz en- (Bls. 133, a.) da. Hinom varðar utlegð er eigi vill gerþa. enda secz hann abeitiNe enda scal domr døma garð lagit a hendr honom enda a hann at bøta av visla bøtr hinom er gerþir ef hans fe gørir. Ef hann gørir miNa garð eN mælt er í lögom eða syniar hann með öllo oc se hann til quaddr at lögom oc varðar honom iafnt bæðe. Ef þar verðr tungarðr í garð lage eN þat er tungarðr er töðo völlr gengr vt at garðe þar a sa cost er völl á at gerþa eiN ef hann vill. oc taca þa utan garðz garð virkit. Ef hann vill at þeir gerþi baðir oc ahann cost at bøta eiN ef hann vill oc taca vtan garðz garðzbøtrnar. eN ef hann vill eigi eiN bøta garðiN eða gerþa þar er túngarðr hans er. þa scal þaN hvaR þeirra bøta er gerðe oc taca þar efne garð bóta er þeir tóco garðvirke. EN ef þar verða hÖG scógar fyrir þa scal fyrir nes þar gerþa. EN ef þar ero rif

hrís oc s*ca*l gerða igegno*m* þav. en þ*at* ero rif h*r*is ef m*enn* rífa. eɴ þ*at* e*r* höɢ scogr e*r* m*enn* höɢ*v*a. Ef þ*a*r v*er*ða engiar m*ann*a f*yrir* garðe oc s*ca*l g*er*þa et gegnsta þ*a*r enda bøta þei*m* engiar sín*a*r s*v*a se*m* bvar vi*r*ða *við* bóc. at þ*eir* hafi aɴat e*n*gi ia*fn*gott *oc* ia*fn* mic*it* *oc* ia*fn* högt. Ef þ*a*r e*r* garðr e*r* v*m* þioð bravt þv*er*a. þa s*ca*l hlið v*er*a agarði alnar oc faðms mic*it* oc hava[1] g*r*ind f*yrir* s*v*a at m*enn* lúci vp*p* af h*r*osse oc aptr ef vill. Þess a h*ann* cost at føra garðz hlið á ör scot e*ða* sce*m*ra s*v*a at se af þioð bröt oc se þ*at* ia*fn* gott at riða. Ef þar e*r* g*er*t v*m* þioð bravt þv*er*a s*v*a at e*igi* e*r* hlið á garðeno*m*. þ*at* v*arðar* utl*egð* [a] enda e*r* garð*r*iɴ oheilagr oc á at b*r*iota hlið a þei*m* garðe þot*t* heilact sé ef m*að*r feʀ igegnu*m*. eɴ ef aptr er gert hliðit. oc a hu*er*r at søkia þa söc er vill. (Bls. 133, b.) ef e*igi* er hlið agarðe. [b] Amiðil aɴa s*ca*l lög garð gerða. eɴ vár avɴ e*r* ti*l* þe*s*s e*r* manaðr e*r* af su*m*re. eɴ garð öɴ si*þan* .ii. manaðr. þa er hey önn aðra .ii. manaðr.[2] eɴ þá e*r* log garðz öɴ eɴ efsta manað sumars.

182.[3]

[c] Ef m*að*r hev*ir* lönd fleire vnd*ir* bu sitt. eɴ eit*t*. oc vill h*ann* f*a*ra þ*a*r isel yf*ir* aɴ*a*rs m*an*z l*an*d. oc a h*ann* þ*a*r at f*a*ra tysvar m*eð* fe sitt a su*m*ri til sels. oc f*ra*. þ*v*iat eins optaʀ ef misgo*n*gor v*er*ða fiar. *oc* a h*ann*

a) = hèr að ofan c. 9, bls. 26 (Á. M., Krist. R., c. 17).
b) = Á. M., c. 15, bls. 261[14].
c) = Á. M., c. 19.

1) Skinnb. i Á. M. safni hefir hiarra.
2) Orðunum þa er — manaðr er við bætt eptir skinnb. i Á. M. safni.
3) Í fyrstu línu kapitulans er autt bil handa fyrirsögn.

þa at reka heim smala sin. Hann a fornar götor at fara ef þær ero til. en ef hann fer vm engi manz þa scal hann itogi hafa et lavsa hros. Ef þar ero keldor agoto hans oc a hann at gera brvar i anars manz lande oc vina þav a verc þar. en ef hann fer yfir engi manz oc hlytr maðr af þvi scaða. þat varðar honom utlegð. enda scal hann bøta hinom scaða sua sem bvar hans virða við bóc.

183.

[a] Þat er mælt. at engi maðr scal legia bolstað sin ileg. Ef hann getr eigi leigo við þa scal hann fara til hus þeirra manna. er þar bva næstir landi þvi er þar er obygt oc nefna ser vatta oc bioða þeim at leiga landit þa er vii. vicor ero af sumre et siðarsta sva sem bvar meta. Ef þeir leiga landit oc scolo þeir þar etia heyiom þeim er þar fáz a þvi landi enda scolo þeir hallda husom sem aleigo landi. oc scolo þeir at öllo hallda landeno sem leigo lande. Ef þeir leiga eigi þa a hann at veria þeim lyrite landit oc fara með lyrite þeim sem með stefno. Þat er oc rétt at hann vere þeim lyrite at lögbergi. Eigi sekiaz þeir a beít aðr þeir fregna lyritin. [b] Ef maðr rekr fe sítt i anars manz land eða lætr reka sva at hann vili anars eigin beita oc verþi af þvi v. avra scaðe. eða meire oc varðar honom fiorbavgs garð. en ef mini scaðe verðr en sva. þa varðar utlegð. oc bøta avvisla sem bvar meta.

---

a) = Á. M., c. 20.
b) = Á. M., c. 9.

184.

(Bls. 134, a.) [a] Ef *menn* bua tuei*m* mego*m* ár oc vill aNaR þ*eirr*a gera brv́ yf*ir* þa sc*a*l sa bioða hino*m* at g*er*a br*v́*na. Nv vill sa e*igi* g*er*a. þa sc*a*l sa g*er*a *oc* vellta báðo*m* megin areN*a*r ti*l*. Nv v*er*ðr hino*m* mein at götom þei*m* er ti*l* g*er*az. þa sc*a*l sa e*r* br*v́*na g*er*ði bøta hino*m* þ*at* sva se*m* h*var* v. vi*r*ða við bóc þ*es*s e*r* scaðaN fecc af. Nu vill sa m*að*r g*er*a br*v́*na e*r* h*v*arungi megin a l*an*d vi*ð*. oc sc*a*l h*ann* bioða þei*m* at g*er*a en þ*eir* sc*o*lo taca ti*l* a xii. manaðo*m* eno*m* næsto*m* ef þ*eir* vilia g*er*t hafa. eN ella sc*a*l h*ann* g*er*a *oc* velta baðo*m* megin ár ti*l*. Sa e*r* brv́ gør*ir* sc*a*l mæla f*yrir* se*m* h*ann* vill. at hui hafa sc*a*l brúna *oc* segia ti*l* ilögrétto hue*r*ia hælgi ho*n* hev*ir* *oc* h*v*at v*arða* sc*a*l ef af er brugðit. Sc*a*l oc bøta þei*m* e*r* lav*n*d eigo vi*ð* se*m* h*var* vi*r*ða ef h*ono*m v*er*ðr mein af göto*m* þei*m* e*r* af g*er*az. h*v*aRgi á at baNa avðro*m* þei*m* e*r* l*an*d eigo vi*ð* ána at hafa scip á. Nv vill aN*a*R *maðr* hafa scip á áNe. þa e*r* þ*at* þ*v*iat eins rétt ef á er avalt meþ*an* á e*r* þíð oc meta e*igi* leigo. EN ef mein v*er*ðr at göto*m* þei*m* e*r* af göraz þa sc*a*l s*v*a bøta se*m* aðr var tínt.

185.

[b] Ef m*að*r viðr al*an*ðe aN*a*rs olofat *oc* sceðr þar iorð olofat e*ða* slær. þ*at* v*arðar* iii. m*arca* utl*egð*. EN ef h*ann* hev*ir* abro*t*t e*ða* neyt*ir* þa a hin*n* at raða orðe v*m*. Ef maðr lætr reca fe sitt i aN*a*rs m*anz* l*an*ð e*ða* s*v*a at h*ann* vill at þ*an*gat ga*n*gi. þa v*arðar* f*iorbavgs* G*arð*.

---

a) = Á. M., c. 16.

b) Þessu er ekkert öldungis samsvarandi í skinnbókinni í Á. M. safni, sbr. Á. M. c. 9, bls. 229[4].

[a] Nv *verða* misg*on*gor fiár *oc varðar* s*v*a fre*m*mi við lög haga beit e*r* l*an*d e*r* lyriti varit *oc* f*a*rit sua m*eð* se*m* m*eð* stefno. ef hiɴ heyr*ir* e*igi* sialfr. Lyritar vörn en sama s*ca*l hallda xii. manaðr f*yrir* haga beit. Rett e*r* at v*er*ia lyrite haga beit at lögb*er*gi e*ða* ávár þi*n*gi ef þ*eir* ero samþi*n*ga oc v*arðar* sva fre*m*mi (Bls. 134, b.) vi*ð* lög e*r* sa spyʀ e*r* lyriti e*r* varit. Ef maþ*r* stefn*ir* lög-hælga*n* dag e*ða* veʀ l*an*d lyrite. þa v*arðar* iii. m*arca* utl*egð*. enda v*er*ðr onýt stefna eþ*a* lyritar vörn h*ans*.

186. v*m* sino breɴor

[b] Nv vill m*aðr* b*r*eɴa sino ís*in*o l*an*di þa s*ca*l h*ann* biðia lofs þa e*r* næst*ir* bva oc lav*n*d eigo vi*ð* fyr*ir* uta*n* oc bøta þei*m* þo ef af g*er*iz. Eɴ ef eldr reɴr ih*vs* þ*eirr*a m*ann*a e*r* e*igi* hafa lofat e*ða* lönd e*ða* breɴa f*yrir* þei*m* scóg*a*r þa *varðar fiorbavgs* ɢ*arð*. [c] Hu*er*r m*aðr* a iarðar avoxt isino l*an*di alla*n*. þ*at* a m*aðr* hei*mi*llt at éta i aɴ*ar*s l*an*di ber oc söl. eɴ vtl*egð* v*arðar* iii. m*arca* ef h*ann* hev*ir* ab*r*o*t*t olofat. Nu tecr h*ann* hvaɴ*ir* oc v*arðar* þ*at* iii. m*arca* utl*egð*. en ef iii. alna ero v*er*ðar þa á eigande at raða orðe v*m*. [d] Ef maðr rífr hr*í*s il*an*di m*anz* oc v*arðar* iii. m*arca* utl*egð*. föra má ti*l* þyfðar ef ver*t* e*r* .iii. alna ef h*ann* nyt*ir* s*er* eþ*a* til gørtekis.

187.

[e] Ef m*aðr* a engi iaɴ*ar*s m*anz* l*an*di oc s*ca*l varða við engi þ*vi* eɴ v.[ta] dag þaɴ e*r* vi. vic*or* ero af su*m*ri ár

a) Sbr. hèr að neðan c. 198, Á. M., c. 6.

b) = Á. M., c. 22.

c) = Á. M., c. 47, bls. 347[20].

d) = Á. M., c. 35, bls. 295[16].

e) = Á. M., c. 23.

vm morgininn. En sa maðr er engi á iannars lande hann scal þat fyrst láta yrkia. Ef hann yrkir eigi sva engit sem mælt er oc vili hann ort hafa þa varðar honom vtlegð. oc er oheilact bæðe heýit oc sva engit. Nv á hann ifleire manna löndom engi þa scal hann sit sumar slá hvert þeirra fyrst. oc slá suá fremmi heima er þav[1] ero öll slegin. [a] Hann á at gera stiflor í engi þvi ef hann vill oc grafa engi sitt til. oc veita sva vatn a engit. Hann scal a sino engi hefia up veitona enda scal þaðan falla í enn forna farveg.[2] eigi scal hann annara manna lönd meiða i veito sinni. Ef fe annara manna fær scaða iforvm þeim er hann grefr oc a hann at giallda þat. Eigi a maðr at gera veitor i landi (Bls. 135, a.) sino sva at spilli lande eða engi þess manz er fyrir neðan býr. enn ef þeim verðr v. avra scaðe af þvi eða meire þa varðar honom fiorbavgs garð er veítona gerði. enn ef minne verðr scaðenn en sva þa varðar honom vtlegð oc giallda avvisla.

188. vm garð lag

[b] Maðr a at gera lög garð vm engi sitt ef hann vill hvar þess er eigi ligia beitv teígir manna í v. avra verðir eða meira. hann scal i sino engi marke. velta torfe til garðs. hann scal láta þar hlið a garðe. Rett er at hann byrgi aptr garðinn ef hann vill þa er .vi. vicor ero af sumri enn hann scal hirt hafa hey sítt. or garðenom oc upp lokit garðinn er .iiii. vicor lifa sumars þa a sa beitena er land a undir enda er þa o heilact engit oc

a) = Á. M., c. 24.
b) = Á. M., c. 25.

1) Orðin er þav eru tvitekin í skinnbókinni.
2) Depljnum er við bætt.

heyit ef þa e*r* ohirt enda á sa up*p* at lúca hliðo*m* e*r* beit á. **E**f h*ann* slær e*igi* s*v*a engit þ*at* er h*ann* á iaN*a*rs l*an*ðe e*ð*a gerþ*ir* h*ann* e*igi* lög garð v*m* þa e*r* engit oheilact vi*ð* þes m*anz* fe e*r* beit á al*an*de. þ*v*i er engi þ*at* er a.

189[1].

[a] **M**aðr á g*er*a log garð v*m* hey sitt i aN*a*rs l*an*de oc g*ra*fa i sino engi m*ar*ki torf til. Ef garðr sa fellr þa s*ca*l g*er*a sa orð er beiting á v*m* staccgarðiN þei*m* m*ann*e er hey á igarðeno*m* *oc* v*a*rða vi*ð* fe s*in*o vi*ð* hey h*an*s en sa s*ca*l ti*l* f*a*ra þeg*a*r e*r* h*ann* fregn. EN ef h*ann* feR e*igi* s*v*a ti*l* þa e*r* heyit oheilact vi*ð* þ*es*s m*anz* fe e*r* beít a v*m* garðiN. **E**N ef snæ leGr at garðino*m*. *oc* s*ca*l h*ann* g*er*a orð hino*m* e*r* garð þan*n* á e*ð*a moca siálfr v*m* ella. Nu geR sa e*igi* ti*l* f*a*ra er hey á þa e*r* h*ann* fregn snæ v*m* garðeN oc e*r* þa heyit oheilact se*m* þa e*r* garðr var falliN.

190[2].

[b] **H**veR m*að*r a engis voxto isino engi marki. Nu vex þ*a*r enge (Bls. 135, b.) viðara oc a sá þ*at* engi e*r* l*an*d a und*ir*. **E**f viðr vex í engi m*anz* þ*a*r e*r* aNaR a l*an*ð und*ir* oc er rétt at sa rísi[3] up*p* þaN við e*r* engit á oc

a) = Á. M., c. 26.
b) = Á. M., c. 31.

1 og 2) Í fyrstu línunni er autt bil handa fyrirsögn.
3) Í skinnb. i Á. M. safni rifi.

s*ca*l sa hafa viðiɴ e*r* l*an*d a und*ir*.[1] eɴ ef þ*at* ge*r*iz havɢscógr *oc* s*ca*l sa hafa scóg e*r* l*an*d á und*ir*. oc fa hino*m* engi þ*at* er b*vom* þei*m* .v. syniz hino*m* ia*fn* gott at hafa e*r* næst*ir* bva engi þ*v*i e*r* viðriɴ vox í. **E**f e*n*gi þ*at* spilliz af eɢ v*ere* e*r* m*að*r á i aɴ*a*rs m*anz* l*an*de oc al*an*deigande at fa h*onom* ia*fn* gott engi ef h*ann* vill eɢv*er*it nyta. Ef engit onytiz þa s*ca*l sa hafa engit e*r* l*an*d á. s*ca*l h*ann* fa hino*m* þ*at* engi e*r* b*vom* syniz at h*onom* se[2] ia*fn* gott at hafa se*m* hitt v*a*r aðr egv*er*it gørðiz i.

191. v*m* vatn veitor.

[a] **M**eɴ eigo vötno*m* þei*m* at veita er up*p* spretta il*an*di m*anz* i s*in*o l*an*de hu*er*r. eɴ ef þat ero br*v*ɴar m*ann*a þa s*ca*l fella i eɴ forna farveg hu*er*r af s*in*o l*an*de. eɴ ef þo g*er*iz at meini þei*m* e*r* aðr v*a*r þ*at* bruɴ-löcr[3] oc s*ca*l e*igi* þa veita. [b] Ef m*enn* veita m*er*ke vötn a engi sín *oc* þicc*ir* þei*m* mein at er hálft a vatnit. þa scolo b*var* v. scipta vatneno m*eð* þei*m*. Ef vatn e*r* s*v*a lítit at þei*m* hlyþ*ir* e*igi* at scipta. þa s*ca*l sina vico h*v*aʀ þ*eirr*a hafa. **M**eɴ eigo h*r*osso*m* sino*m* at æia iaɴ*a*ra m*ann*a l*an*de v*m* su*m*ar þ*a*r er mötiz slátta oc sina. e*igi* s*ca*l isláttō*m* æia. [c] **M**eɴ e*i*go at g*er*a lög garða v*m* hey

---

a) = Á. M., c. 32.
b) = Á. M., c. 33.
c) = Á. M., c. 28.

---

1) i skinnbókinni: þaɴ við e*r* engit a oc s*ca*l sa hafa viðiɴ þaɴ e*r* engi a oc s*ca*l sa hafa viðiɴ e*r* l*an*d a und*ir*. Orðin: oc s*ca*l sa — engit a eru í mótsögn við það sem á eptir kemur og hefir ritarinn líklega ætlað sèr sjálfur að draga þau út, en gleymt því; vèr höfum því sleppt þeim og er það samkvæmt því, sem skinnb. i Á. M. safni hefir.

2) Í skinnb : sē.

3) Þannig einnig i skinnb. í Á. M. safni; í útg. Á. M. nefnd.: brunnlöis.

sin i örscotz hælgi við aNars manz merki i sino landi. ef þeir vilia hey sin hælga. eN ef eigi er log garðr vm þav hey er sva ner ero aNars landi at í orscotz hælgi ero við. þa ero heyin oheilög við þess manz fe er sva nær býr. [a] Ef fe þess manz trøðz at heyi igarðe þeim er eigi er loggarðr vm. en lög garðr scylde vera. þa á sá þat fe (Bls. 136, a.) at gialda sem hvar v. virða er garð á oc lögstaccgarð scyllde halda. [b] Ef menn eigo sambeít oc ero hey slegin a þvi lande. þeim monnom er scylt at[1] hafa log garða vm hey sin er þav hey eigo. [c] HveR maðr a groðr af lande sino. en ef þar briota merki vötn suarðfast land af lande manz. oc a sa hólm siN er aðr átte. eN eigi scal hann veria lyrite þat land. enda scal hann nyta ser þat land sva sem hann vill. hann scal fella vatn ef hann vill aptr í eN forna farveg. Eigi scal hiN reca fe sitt iþat land en eigi varþar honom þótt mis göngor verðe fiar. Ef engi[2] er iþvi lande oc scal hann sva við varna sem ihans lanðe se enda scal eigande sva yrkia sem i aNars lande se. Ef engi vex i vatz farvegnom enom forna oc ahálft hvaR þeirra þat er land eigo við.

192. vm mala land

[d] Ef maðr selr land sit manne oc vill hann leɢia alög mala eða lögveðr oc eigo þeir at hannsalaz þaN mala sem þeir ero asáttir eða veð. þaN mala scal lysa at lög

a) = Á. M., c. 29.
b) = Á. M., c. 30, bls. 287[15].
c) = Á. M., c. 33, bls. 291[7].
d) = Á. M., c. 12.

1) Ritað ofan línu.
2) Í fyrstu ritað ēg (= eigi), en í síðan bætt við ofan línu.

b*er*gi *eða þat* veð se*m þeir* handsoloðuz hit næsta alþi*n*gi ept*ir* cavp *þeirr*a. [a] Ef *þeir* mæla s*v*a at e*igi* scyli scylt at lysa malan*n eða* veðit oc a *þat* e*igi* at halda. enda e*r* þa h*v*árke a l*an*deno veð ne male. Þa e*r* lög male er lýstr *eða* lögveð f*yrir* h*vom* fyrst. en*n* siþ*an* at lög b*er*gi. þaɴ mála þarf e*igi* optaʀ at lysa meþ*an þeir* v*att*ar lifa oc h*ann* man váttana oc *þeir* lifa baþ*ir* e*r* þaɴ mála áttoz v*ið*. Ef v*att*ar deyia e*ða* villaz þei*m* lysing*a*r v*att*ar e*r* malaɴ á. e*ða* deýr sa e*r* máliɴ v*a*r við gøʀ. þa s*ca*l lysa et þ*r*iðia hv*er*t su*m*ar at lögb*er*gi þaɴ mala. eɴ ef e*igi* e*r* s*v*a lystr máliɴ þa e*r* maliɴ af. Ef sa deyr e*r* málaɴ átte. þa s*co*lo erfi*n*giar ens davða scipta þei*m* mala m*eð* ser. Ef *þeir* ero (Bl. 136, b.) fleire en eiɴ. oc s*ca*l sa lysa et þ*r*iþia hvert su*m*ar. at logb*er*gi e*r* malaɴ á e*ða* veð ef *þat* er. Rett e*r* at selia avðro*m* m*ann*e ihond at lysa veð e*ða* mala. Rétt e*r* at selia l*an*dz mala e*ða* veð *oc* s*v*a at gefa e*ða* suage aɴ*a*ra g*r*ipa. Hv*er*vetna þ*es*s e*r* m*að*r alögmala e*ða* lög veð i eigine aɴ*ar*s m*an*z h*v*art se*m* e*r* l*an*ð e*ða* aɴat fe annarr[2] en sa e*r* lögmalaɴ g*er*þi á e*ða* lögveð fyrst. þa s*ca*l sa láta lysa et þ*r*iþia hv*er*t su*m*ar en*n* þan*n* mála á at logb*er*gi at lysa a eno næsta alþi*n*gi *oc* segia þei*m* e*r* l*an*d á. e*ða* þaɴ g*r*ip e*r* maliɴ er á. e*ða* veð oc segia m*eð* v*att*a. Þu s*ca*lt m*er* bioða l*an*d *þat* s*ca*l h*ann* q*u*eða. e*ða* aɴat eigin ef þ*a*r v*a*r veð e*ða* male. á. oc a ec þaɴ mala nu e*ða* veð ef *þat* er. [b] Þar e*r* lögveð e*r*. oc s*ca*l m*að*r taca tva avra f*yrir* eiɴ il*an*de s*v*a se*m* h*var* meta v*ið* boc l*an*dit iɴ .v.[a] dag

a) = Á. M., l. c., bls. 236[15].
b) = Á. M., l. c., bls. 234[22].

1) Við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

vico þaɴ er vii. vicor ero af sumri.[1] et sama sumar er hann misti gialdagans. þa eignaz hann ilandeno halfo meira fe enn hann átte at honom.[2] bvar scolo quaddir iii. nottom fyʀir eða meira meli. **S**ua scal þar er gripir aðrir ero veð mæltir at maðr scal ii. avra taca fyrir eiɴ nema hann veð mæli ser verra grip en þvi gegni. Oc er þegar gripriɴ for veði er fe gelldz eigi þaɴ dag er til var mæltr. Slíct er log veð þat þót þeir hafe markat verð alandino. [a] Sa er bioða scal malaɴ scal coma sumar dag iɴ fyrsta með viðrbioðanda imiðian dag eða fyʀ. hann scal nefna vatta oc bioða þeim manne er a[3] mala a landeno lögboðe at cavpa sva sem hiɴ byðr við. þa scal við bioðandiɴ segia hverio verðe hann vill cavpa. Nv scal mala maðriɴ kiosa ef hann vill vndir sec oc er þa cavp þeirra. **N**v kýs hann undan ser oc er þa af male hans nema (Bls. 137, a.) þviat eins. at hann cavpi odýʀa þeim mun eɴ þeir buðo honom við at hann gøre honom hags mune .v. avra fiár eða meira fiár í cavpeno. [b] Nu kys hann undir sec landit. þa er þeir verða at brekeno saɴir oc varðar þeim fiorbavgs garð oc er þat stefno söc scal queðia heimilis bva ix. til aþingi þeirra er sottir ero oc scal hann sótt hafa aþriðia þingi þaðan fra er söcen gerðiz.[4] ef brek saɴaz oc scolo bvar v. þeir er næstir ero landeigendr at virða landit við bóc. en sa er mala átte scal giallda slica avra sem þeir virðo landit. **E**f golldit er landz verðit oc a cavpandiɴ heimt-

---

a) = Á. M., l. c., bls. 240[20].
b) = Á. M., c. 13.

---

1 og 2) Deplunum er við bœtt.
3) Við bœtt.
4) Deplinum er við bœtt.

*in*g ti*l* sva mikils fiar at selianda sem h*v*a*r* vi*r*ða odyRa en h*ann* keypti. Nu ef h*ann* kýs vnda*n* s*er* l*an*dit oc se bréc boðe boðit. þa v*arðar* þei*m* slict se*m* aðr v*a*r talit. *oc* sc*a*l sva at allri sócn f*a*ra se*m* aðan talða æc. Sa e*r* mála átte sc*a*l stefna ti*l* rofs cavpeno þ*eirr*a oc sc*a*l up rofna ef bréc b*er*sc *oc* sc*a*l h*ann* brigt hafa a eno næsta alþ*in*gi þ*aðan* f*ra* e*r* h*onom* v*a*r l*an*dit boðit. [a] **N**u hev*ir* l*an*deigandiN e*igi* bioðanda ti*l* sum*a*r dag en fyrsta oc hev*ir* h*ann* þo e*r* .iii. vic*or* ero af su*m*re e*ða* fyR a þ*v*i mele. þa sc*a*l h*ann* hei*m* hafa stefnt h*onom* vico f*yrir* boðit. e*ða* meira méle. *oc* segia h*onom* h*v*at við er boðit. [b] En cavpandin*n* sc*a*l taca vi*ð* l*an*de oc sc*a*l giallda v*er*ð aNat su*m*ar m*eð* leigo*m*. eN v.[a] dag þaN er .vii. vic*or* e*r*o af su*m*ri ne*m*a þ*ei*r eigi fyR gialldaga sama*n*. **N**v hef*ir* h*ann* siðaR bioðanda ti*l*. en s*v*a oc hev*ir* h*ann* þo ti*l* a varðingi þa sc*a*l h*ann* þo en somo atf*er*le hafa v*m* boð sitt se*m* aðr v*a*r tint. e*igi* sc*a*l h*ann* siðaR segia eN vico f*yrir* þi*n*g. Ef[1] (Bls. 137, b.) cavp þ*eirr*a v*er*ðr fast oc sc*a*l sa a l*an*de bv́a þav missere e*r* l*an*d átte se*m* aleigo l*an*de. oc s*v*a abyrgiaz vi*ð* cavpanda hvegi se*m* h*ann* stafar f*yrir* se*m* h*ann* bve sialfr á. *oc* aseliande*nn* allar l*an*dz nytiar aþei*m* missero*m*. *oc* abyrgiz h*ann* vi*ð* spellom vi*ð* cavpa*n*da se*m* h*v*a*r* vi*r*ða. EN v*er*ðit sc*a*l gialda aNat sum*a*r a þ*v*i eno sama l*an*de leigo lavst. eN .v. dag þaN e*r* vii. vic*or* ero af su*m*re. ne*m*a þ*eir* v*er*ðe a aNat sátt*ir*.

---

a) Sbr. hèr að neðan c. 193, bls. 102[21] (Á. M., l. c., bls. 243[22]).
b) Sbr. Á. M., l. c., bls. 248[6].

---

[1]) Ágizkun, samkvæmt skinnbókinni í Á. M. safni, f. En.

193.

[a] Ef sa *mađ*r f*er*r af l*an*de ab*rott* e*đa* or fiorđu*n*gi þei*m* e*r* h*ann* a malaɴ í. þa sc*a*l h*ann* f*a*ra ti*l* fundar vi*đ* þaɴ maɴ e*r* þ*at* l*an*d á. oc segia h*onom* m*eđ* v*at*ta hv*e*rio*m* h*ann* sc*a*l bioða l*an*dit oc sc*a*l sa m*ađ*r sa*m*-fiorðu*n*gs v*er*a vi*đ* mála l*an*dit. e*r* hiɴ sc*a*l bioða l*an*dit e*r* á. Ef m*ađ*r deýr e*r* l*an*d þat átte e*r* male v*a*r á. *oc* þarf e*igi* þ*at* l*an*d at bioða e*r* erfingiar ens davða leysaz at. e*đa* sua kona ef h*ann* hefðe átta. [b] Hue*r*vetna þe*s*s e*r* e*igi* ero l*an*dz málar lýst*ir* e*đa* veð s*v*a se*m* nv e*r* tálit. þa ero ranglyst*ir* enda e*r* þa se*m* olýst*ir* sé. *oc* e*r* af l*an*deno þa veð e*đa* mále hv*e*rge se*m* á v*a*r. Ef m*ađ*r vill mála l*an*d selia. h*ann* sc*a*l f*a*ra ti*l* fundar vi*đ* þaɴ maɴ. e*r* mála á a l*an*de þ*v*i eɴ fyʀa lut eiɴ manaðar oc segia h*onom* at l*an*dit er falt. Rett er oc at hann comi siðarr þott hann comi[1] vico f*yrir* su*m*ar et siðarsta *oc* n*e*f*n*a s*er* v*at*ta. Jþ*at* v*ætti.* sc*a*l h*ann* q*u*eða at stefne þ*er* hei*m* oc bið ec þic hei*m*a v*er*a su*m*ar dag iɴ f*yr*sta.[2] mv*n* ec þa co*m*a *oc* bióða þ*er* l*an*dz mala oc hafa ti*l* bioðanda þaɴ e*r* cavpa vill *oc* sc*a*l h*ann* queþa a h*v*at hiɴ byðr vi*đ* e*r* cavpa vill. [c] Ef h*ann* hef*ir* e*igi* ti*l* bioðanda. *oc* sc*a*l þo mæla eno*m* somo*m* málo*m* vi*đ* þaɴ e*r* málaɴ á ne*m*a þ*at* at h*ann* sc*a*l segia[3] hino*m* at h*ann* hef*ir* e*igi* til bioðanda. *oc* búsz þv s*v*a við at ec mv*n* h*er* coma ti*l* heimil*is* þins sum*a*r dag eɴ fyrsta ef

---

a) = Á. M., c. 12, bls. 238⁶.
b) = Á. M., l. c., bls. 239¹⁸.
c) = Á. M., c. 13, bls. 243²².

---

1) Orðunum Rett er — comi er bætt við eptir skinnb. í Á. M. safni; hefir ritarinn eflaust sleppt þeim í ógáti.
2) Deplinum er við bætt.
3) Í fyrstu skrifað bioða, en síðan leiðrètt þannig.

æc fæ[1] (Bls. 138, a.) cavpanda at l*an*deno. **E**f h*ann* fær ti*l* bioðanda .vii. notto*m* f*yrir* su*m*ar ti*l* l*an*dsens[2]. þa sc*a*l h*ann* fara oc segia þei*m* er malaN á. *oc* q*ue*þa á h*v*at við er boðit. þa sc*a*l hiN ráða v*m* vikona. **E**f h*ann* fæR fyR ti*l* bioðanda en iii. notto*m* f*yrir* su*m*ar oc sc*a*l h*ann* f*a*ra þo ti*l* fundar við þaN er malaN á *oc* segia h*onom* m*eð* v*at*ta h*v*at við er boðit við l*an*dino. oc e*r* hiN scylldr at kiósa sumars dag en*n* fyrsta. ef[3] l*an*deigandiN hev*ir* sagt h*onom* .iii. nótto*m* f*yrir* su*m*ar. **E**f h*ann* fær siðaR ti*l* bioðanda *oc* e*r* h*onom* rétt at bióða hino*m* l*an*dit þa e*r* h*ann* fiNr h*ann* sialfa*n* at mále. en hiN sc*a*l kiosa iii. nottv*m* siðaR. **R**ett e*r* h*onom* at stefna hino*m* hei*m* vii. nótto*m* f*yrir* boðit. ef h*ann* fær ti*l* bioðaNdaN siðaR en sum*a*rs dag eN f*yr*sta ti*l* l*an*dzens *oc* sc*a*l hiN kiósa iii. nótto*m* siðaR h*v*art h*ann* vill hafa l*an*dit e*ða* e*igi*. [a] **E**f sa kýs und*ir* sec l*an*dit e*r* malan*n* átte á *oc* kýs h*ann* sum*a*rs dage*nn* fyrsta. þa sc*a*l h*ann* gialda v*er*ðit eN v.[ta] dag þaN er .vii. vic*or* e*r*o af su*m*ri á l*an*de þ*v*i e*r* þ*a*r v*a*r mála l*an*d. ne*m*a þ*eir* eigi fyR sama*n* gialdaga þa sc*a*l þ*a*r gialda. **E**f h*ann* kýs siðaRR l*an*dit und*ir* sic en sum*a*rs dage*nn* f*yr*sta. þa scal v*er*ðit gialda aN*at* su*m*ar ept*ir* en*n* v.[a] dag þaN e*r* .vii. vic*or* e*r*o af su*m*ri. *oc* gialda aþei*m* bólstað er maliN v*a*r á ne*m*a þ*eir* eigi fyR sam*an* gialldaga. þa sc*a*l þ*a*r giallda feet. [b] Sa e*r* scyldr at v*er*a hei*m*a su*m*ars dag en*n* f*yr*sta ef h*onom* e*r* s*v*a hei*m*ste*f*nt. ti*l* boð mála kers se*m* nv e*r* talet. ef h*ann* e*r* þa e*igi*

---

a) = Á. M., l c., bls. 247[14].
b) = Á. M., c. 12, bls. 240[10].

---

1) Við bætt.
2) Leiðrètting fyrir l*an*dens.
3) Leiðrètting fyrir en.

hei*ma* navðsynia lavst. enda hafe h*ann* e*ig*i þaN maN ti*l* kørs f*yrir* sic e*r* handsol se eigande við. þa e*r* l*an*dit mala lavst. [a] Rétt er at *maðr* sele avðro*m* m*ann*e ihönd at bioða l*an*dz (Bls. 138, b.) mala. Ef sa tortryGv*ir* boðet e*r* malaN á. þa sc*a*l sá láta b*er*a v*ætt*e þ*at* e*r* boðmaliN v*ar* ihond selldr at bioða malaN l*an*dzens. [b] Sa sc*a*l lög avra bioða vi*ð* mala l*an*de ef *verð*[1] byðr við. ella e*r* s*v*a se*m* obeðet se. mala l*an*dit. þei*m* er malaN átte. Þ aN mala sc*a*l hv*er*r m*aðr* lýsa a l*an*de aN*a*rs se*m* h*ann* a. en sa sc*a*l þaN bioða sem hiN lyste oc h*ann* átte. þ*ar* e*r* aq*ue*þn*ir* avrar ero mæll*ir* a l*an*de oc e*r* e*ig*i scyllt at hafa ti*l* bioðanda. en s*v*a sc*a*l bioða þ*at* l*an*d se*m* mala l*an*d *oc* s*v*a at boðe f*a*ra oc at öllo aN*a*rs se*m* h*ann* bioði log mala land.

194. v*m* beite teigo.

Ef sa m*aðr* a beite teígo i aN*a*rs l*an*di er h*ann* a mala l*an*d e*ða* s*v*a ef i mála l*an*deno e*r*o beíto teig*ir*. þa teigo sc*a*l m*aðr* selia ef h*ann* vill ef þ*eir* e*r*o v. avra v*er*þ*ir* e*ða* minna[2] fiar. [c] h*ann* sc*a*l q*ue*þia v. b*v*a ti*l* vi*r*þi*n*gar. *oc* giallda a eno*m* næsto*m* gialdögo*m* v*er*ðit. EN þ*at* heit*ir* ov*ær*a teigr. Ef sa vill cavpa þaN teig e*r* l*an*d á und*ir* *oc* e*r* sa scylldr e*r* a. Sva *oc* ef sa vill selia e*r* a þaN teíg. *oc* e*r* sa scyldr at cavpa e*r* l*an*d á

---

a) = Á. M., c. 13, bls. 245[11].
b) = Á M., l. c., bls. 245[8].
c) Sbr. Á. M., c. 8.

---

1) Ritað *verð*r, en dregið undir síðasta stafinn.
2) Getgáta, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, l. c., og c. 8, fyrir meira.

und*ir*. [a] Maðr a at taca fe f*yrir* mála l*an*d ef h*ann* vill *oc* e*igi* le*n*gr eɴ .iij. vetr sa*m*fast. Ef þei*m* e*r* gr*v*nr at þ*v*i e*r* á mála a l*an*deno at sellt se l*an*dit. þar a h*ann* costi .ii.[a] Þ*at* e*r* rétt at h*ann* stefne hino*m* v*m* l*an*d sölo e*r* sellde[1] *oc* calle h*onom* v*arða* utl*egð* *oc* vi. aura h*an*dsalslit. þ*es*s a h*ann* cost at stefna ti*l* rofs cavpeno. H*ann* sc*a*l ne*f*na v*att*a. Jþ*at* v*ætt*e. sc*a*l h*ann* q*ue*ða at ec stefne þ*er* *oc* nefna h*ann* v*m* þ*at* at þu hæf*ir*[2] ceypt mála l*an*d mi*tt* *oc* q*ue*þa a l*an*dit. *oc* ste*f*ne ec ti*l* rofs kavpe þ*v*i. *oc* tel ec m*er* l*an*dit *oc* q*u*eða a þ*at*. E*igi* er scyllt at søkia v*m* l*an*dcavpit ne*m*a h*ann* vile.[3] þar e*r* m*aðr* cavp*ir* mala l*an*d aɴ*ar*s viss vitande sc*a*l (Bls. 139, a.) hiɴ stefna ti*l* rofs cavpeno oc láta v*arða* iii. m*arca* sect. Nv cavp*ir* m*aðr* mala l*an*d oc e*igi* viss vitande. þa v*er*ðr hiɴ utl*agr* iii. m*orcom* e*r* h*onom* selde v*ið* h*v*arn þ*eirr*a þaɴ e*r* keypti. *oc* v*ið* þaɴ e*r* malaɴ átte oc handsalslit v*ið* h*v*arntveɢia.

195. v*m* mala land.

[b] Ef barn omagar eigo mála a l*an*de. þar sc*a*l fiárvarðveizlo m*ann*e þ*eirr*a[4] bioða þ*at* l*an*d iɴa*n* fiorðu*n*gs oc f*a*ra s*v*a at boðe se*m* aðr e*r* talit. Ef h*ann* kýs und*ir* sec l*an*d oc sc*a*l h*ann* hafa l*an*dit þa e*r* hiɴ unge m*aðr* vill e*igi*. Ef sa kýs e*igi* und*ir* sic l*an*dit e*r* varðveizlo m*aðr* e*r* fiár barnaɴa þa á hiɴ at selia l*an*dit oc leɢia a slica*n*

---

a) = Á. M., c. 13, bls. 246[10].
b) = Á. M., c. 12, bls. 238[19].

---

1) Orðin v*m* l*an*d sölo e*r* sellde eru tvítekin i skinnb., en dregin út á seinni staðnum.
2) í fyrstu ritað v*æ*f*ir*, en síðan leiðrétt þannig.
3) Deplinum er við bætt.
4) Ritað a spássínuni fyrir framan línuna.

mála se*m* aðr v*ar*. Fiarv*ar*ðveizlo m*að*r barnaɴa sc*al* lýsa l*an*dz mala e*ða* veð ef þav eigo.[1] e*r* þ*v*iat eins scylt at bióða hino*m* l*an*dit e*r* á malaɴ ef lystr e*r*. En e*igi* sc*al* hiɴ s*v*a selia l*an*dit at e*igi* se mále ens unga m*anz* á. Eɴ hiɴ ungi m*að*r sc*al* lysa mala siɴ e*ða* veð er h*ann* er xvi. vet*ra* gamall.

196. v*m* mala land.

Ef sa e*r* af l*an*de fariɴ abrot e*r* mála á a l*an*ðe. oc sc*al* sa kiosa at þei*m* coste und*ir* sec e*r* maleɴ e*r* boðeɴ at h*ann* sc*al* sina avra reiða f*yrir* ef sa vill e*igi* hafa l*an*dit e*r* h*ann* kö*m*r ut er malaɴ átte. enda sc*al* sa hafa l*an*dit ef h*ann* vill e*r* malaɴ átte. en þa sc*al* h*ann* gegna þvi við þaɴ e*r* l*an*dz leigor v*oro* miɴe en v*er*ðs þ*að*an f*ra* e*r* h*ann* keypti. Ef hiɴ kys h*v*arki v*m* e*ða* e*igi* at hafa þa sc*al* selia l*an*dit m*eð* þei*m* mala er aðr var á.

197. v*m* akr[2] land

[a] Ef m*enn* eigo akr l*an*d sama*n* *oc* sc*al* sa þ*eirr*a e*r* scipta vill láta fara ti*l* heimil*is* aɴ*ar*s oc *que*þia h*ann* acr l*an*da sciptis oc s*v*a taðs vii. nótto*m* f*yrir* scipti *oc* f*ar*a sva[3] at öllo v*m* acr l*an*da deilld se*m* þa e*r* m*enn* scipta (Bls. 139, b.) huso*m* eða engio*m*.

198. v*m* hey reka.

[b] Þar e*r* sær e*ða* votn e*ða* veðr recr hey m*ann*a sama*n* fleire eɴ eins þ*ar* sc*al* sa e*r* hey á iaɴ*ar*s heyi

---

a) = Á. M., c. 14, bls. 260[9].
b) = Á. M., c. 18.

1) Deplinum er við bætt.
2) Í skinnb.: arkr.
3) Tvítekið í skinnb., en dregið út á seinni staðnum.

oc í aNars lanðe fara til heimilis þess manz er land á undir heyi þvi oc queþia hann heys deilldar rum hælgan dag iii. nottom fyrir scipte eða meira mele. ef hann fiðr hiN siálfan at mále en vico ella eða meira méle ef hann fiðr eigi hiN siálfan. Hann scal þa bva queðia er næstir ero heyino þvi er hann quadde sciptis vm þeirra manna er eigi eigo hlut[1] í heyi þvi. oc queðia v. bva iii. nóttom fyrir sciptit vm þat hvern lut hann á iheyi þvi oc coma þar fyrir miðian dag.[2] þa bva scal hryðia sem engi sciptis bva. Ef varnar heysciptissens oc varðar þat utlegð. EN ef hann nýtir ser oc er þat gørtöke. Nu ef hiN krefr eigi sciptis fyR eN hann hevir heim ført heyit. oc a hann þat af heygiolldom sem bvar meta at hey var vert. þa er hann krakaðe upp. Þeir menn eigo þeRa hey sin iþess lande er þav voro rekin eN eigi a brott at vega eða føra fyR en scipt er. Ef sa ma eigi vega hey þat heim til sin er á. þa scal hann lög garð gera vm heyit iþess lande er hann þerðe oc viNa þaN averka a lande hans þar er hvarke se acr ne enge. Ef hey rekr á engi manz oc fær hann scaða af þvi er engit á. Þa scal hiN bøta er hey á sem bvar v. virða þeir er næstir ero engi þvi. Ef hey recr ihaga manz oc asá gera lög garð vm er hey á. oc sva at þeRa. [a] Eigi varðar haga beít nema lyrite sé varit. oc farit sva með sem með stefno ef hiN heyrir eigi siálfr á lyritar vörn. oc á at hallda xii. manaðr fyrir haga. Rett er at veria lyrite haga á várþinge þeim monnom er þeir ero samþinga. en (Bls. 140, a.) sva fremmi varðar þeim er þeir vito lyritiN ef varit er.

a) Sbr. Á. M., c. 6; sbr. her að ofan c. 185.

1) Leiðrétting f. er hlut eigo.
2) Deplinum er við bætt.

Sa *scal* aqueþa hveriom hann veʀ land lyrite oc *scal* rum hælgan dag þat mæla sem stefna. **E**f maðr stefnir lög helgan dag eða veʀ hann land sitt lyrite þa er sa utlagr. oc er onyt stefna hans eða lyretr hvart sem var.

199. vm scoga scipti.

[a] **E**f menn eigo scoga saman ii. eða fleire. *oc* þyccir þeim manne er þar a scóg við aɴan of micil navtn a scóge. Nv vill sa orka deilldar a scogeɴ er miðr neytir. þa *scal* hann fara til fundar oc til heimilis þess manz er hann vill scoge scipta við eða hitte hiɴ at male siálfan .xiiii. nóttom fyʀ oc nefna vatta. at þvi vætte. at hann stefnir honom heim oc nefna hann a vico freste til scógar sciptis oc hafa heim stefnt þa er iiii. vicor ero af sumre. eða fyʀ *oc* queðia hann scogar sciptis vii. nottom fyrr. Hann *scal* nefna vatta. nefni ec iþat vætte. at ec queþ þic ɴ.º deilldar vm scög þaɴ er vit eigom saman oc queþa ascógiɴ at coma þar vii. nátta fresti fyrir miðian dag.[1] queþ ec þic lögsciptis. Hann *scal* handsala honom til quamona ef hann vill láta uppi scogar scipti. Ef hann lætr eigi uppi scógar scipti. varðar honom utlegð. Eɴ ef sa queðr eigi sva scógar sciptis sem nv er tínt. þa *scal* biða til havstz oc *scal* eigi fyʀ þa scipta scóginom en eptir hælge þa er iiii. vicor lifa sumars aðr. Sa er scipta vill láta *scal* queðia bva til v. landeigendr þa er scogi búa næstir iii. nóttom fyʀ oc nefna vatta. Nefni ec iþat vætti[2] at ec queþ þic

a) = Á. M., c. 35.

1) Deplinum er við bætt.

2) Við bætt.

.N°. at f*a*ra ti*l* scóg*a*r sciptis at scipta m*eð* okr N°. at co*m*a þ*a*r f*yrir* miðian dag oc scipta scogi m*eð* ocr.[1] q*ue*þ ec þic lög q*uo*ð. **H**var scolo scipta scógi s*va* at þ*ei*r s*co*lo rioðr deila þei*m* (Bls. 140, b.) er meiR hev*ir* neytt scóg*a*r. Ef e*igi* e*r* rioðrom høGviN scóg*r*iN oc e*r* valeðr oc s*co*lo þ*ei*r þo sva scipta þa at hiN hafe þei*m* mv*n* viðara e*r* miðr neytte at þei*m* þycki ia*f*n lutr þ*eirr*a. Ef b*vom* syniz at hiN hafe meiR neyt*t* en sins lutar scogar. *oc* v*er*ðr h*ann* secr v*m* iii. m*orcom* enda s*ca*l h*ann* gialda tueNo*m* giölldo*m*. se*m* b*var* þ*eir* vir*ð*a .v. e*r* næst*ir* bva scóge. [a] **M**eN eigo[2] e*igi* at högva iscóge þei*m* er ii. eigo sama*n* e*ða* fleire ne*ma* þ*eir* lofe all*ir*. Ef m*enn* høGva þaN scóg at eins m*anz* lofe *oc* v*er*þ*r* sa sóttr v*m* e*r* høGvit hev*ir*. h*ann* a at beiða s*er* biarg q*ui*ðar at b*er*a v*m* þ*at* h*v*art h*ann* hygðe at hiN eiN ætte[3] scógiN e*r* h*onom* lofaðe e*ða* e*igi*. **N**u beR þat q*ui*ðr at h*ann* hygðe at hiN ætte eiN þa viðr h*onom* þorf ti*l* varn*a*r. en sa v*er*ðr secr iii. m*orcom* er lofaðe scóg*a*r hoGit. vi*ð* þa e*r* eigo m*eð* h*onom* iscógeno*m*. oc s*ca*l h*ann* gialda tueNo*m* gioldo*m* hv*er*io*m* þ*eirr*a slíct se*m* ti*l* kø*m*r. [b] **E**f m*að*r feR v*m* scog aN*ar*s m*anz* m*eð* sleþa e*ða* klybbera. e*ða* við[4] bönd e*ða* vagn e*ða* vágar oc bilar reiðe h*ans*. h*ann* a at högva ti*l* þ*es*s sem h*ann* þarf at bøta. *oc* lata ept*ir* liGia hræ. H*ann* s*ca*l segia ti*l* a eno*m* næsta bø þ*a*r e*r*

---

a) = Á. M., c. 34, bls. 292[14].
b) = Á. M., c. 35, bls. 295[3].

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Í fyrstu ritað ēgo, en í síðan bætt við ofan línu.
3) Í stað fyrstu stafanna í orði þessu virðist ritarinn í fyrstu hafa skrifað ef, en síðan breytt því þannig.
4) Í fyrstu skamstafað v (með i yfir), einsog fyrirsetningin við, en ð síðan við bætt við hliðina á i.

aleið h*ans* sé hvat h*ann* hev*ir* högvit. h*ann* sc*a*l handsala þei*m* m*anne* er scogiɴ á ver þ slict se*m* b*var* vir*ð*a oc hafa goldit a xiiii. nótto*m* eno*m* næsto*m*. ella ver*ð*r e*igi* heimillt viðar höget. **E**f m*aðr* hogr tré e*ða* ii. iscóge aɴ*ar*s *oc* før*ir* e*igi* abro*t*t þa v*arðar* utl*egð*. *oc* vi. avra aver*k*e oc sc*o*lo scog*a*r h*var* b*er*a q*u*iðo v*m* þ*at*. Ef m*aðr* før*ir* abro*t*t þ*a*r á sa *er* scóg á cost at føra ti*l* gørtökis oc ti*l* iii. m*arca* sectar *oc* ti*l* gialda tueðra oc hafa ti*l* h*eimilis* b*va* v. þ*es*s *er* so*t*t*r* *er*. **E**f m*aðr* hogr tré iscoge aɴ*ar*s ei*t*t e*ða* ii. *oc* hylr stofn oc hef*ir* abrot tré ór scógi. þ*a*r a sa tvá coste er scóg á. þaɴ aɴa*n* *er* aðr v*a*r talit en (Bls. 141, a.) eɴ aɴa*n* þaɴ at føra ti*l* þyfðar þei*m* *er* stofn hulðe. *oc* hafa xii. q*u*ið ti*l* goða þ*es*s. *er* sa er iþ*in*gi m*eð* *er* sottr *er*. **E**f h*ann* hogr .iii. tré iscoge aɴ*ar*s e*ða* fleire oc för*ir* abro*t*t or scoghe. þ*a*r a sa ena savmo coste *er* scóg á se*m* þa *er* stofn v*ær*e hulðr. **E**f m*aðr* hogr scyle höɢ aviðe e*ða* scefr s*va* at spell se at. þ*at* v*arðar* utl*egð*. *oc* av*er*c vi. avra. En ef h*ann* viðr v. avra scaða at þ*v*i e*ða* meira e*ða* hoɢr h*ann* m*er*ke biorc. þa v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð* v*ið* hu*er*n þ*eirr*a *er* þ*a*r a mark í biorc þa. **E**f m*aðr* før*ir* scóg*a*r marc e*ða* engia e*ða* afretta. e*ða* l*an*ðz m*er*ke. þ*at* v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð* v*ið* hu*er*n þ*eirr*a er þ*a*r a morc ti*l* oc sc*a*l q*ueðia* ix. h*eimilis* b*va* a þ*ingi* þ*es*s *er* so*t*t*r* *er*. **E**f m*aðr* ascógh i aɴ*ar*s l*an*de oc a h*ann* at neyta scógar þ*es*s s*va* se*m* ih*an*s l*an*de v*ær*i sialfs at hoɢ*v*a. H*ann* sc*a*l e*igi* hross hafa v*m* nætr þ*a*r. h*ann* sc*a*l g*er*a col þ*a*r oc hafa abro*t*t førð f*yrir* vetr nætr enar næsto. *oc* hylia þ*a*r gr*a*far s*va* at e*igi* liɢi fe í. Ef h*ann* hylr e*igi* gr*a*farnar þa ver þr h*ann* utl*agr* iii. m*orcom*. h*ann* sc*a*l giallda fe þ*at* *er* þ*a*r fær scaða af grofo*m* þei*m* s*va* se*m* b*var* v. vir*ð*a þ*es*s *er* sottr er. Ef m*aðr* vill s*er*

nyta lim *þat* þa *scal* h*ann* be*r*a *þat* saman i cösto oc *sv*a favsca e*ða* stofna oc hafa brót fört a xii. manaðo*m* eno*m* næsto*m*. **E**f m*aðr* vill ser nyta stofna. þa s*cal* h*ann* u*m* hafa rött f*yrir* vetr nætr enar næsto. **E**f e*igi* e*r* rött v*m* stofna f*yrir* vetr nætr enar næsto. e*ða* e*r* e*igi* sama*n* borit lim e*ða* favscar. oc a sa þaɴ við þa e*r* l*an*d á und*ir*. þot*t* icösto se boriɴ viðriɴ oc v*arðar* þei*m* utl*egð* er cösto á ef e*igi* e*r* abröt fört a xii. manoðo*m* eno*m* næst-o*m* oc a sa við siɴ e*r* sama*n* bar h*v*art se*m* e*r* hrár viðr e*ða* aɴaʀ. **S**a m*aðr* á at beita iscoghe aɴ*ar*s e*r* l*an*ð[1] a und*ir* scogi þei*m* meþ*an* fe h*an*s bítr meiʀ g*ra*s eɴ við. Ef sa m*aðr* sitr *sv*a n*ær* scóghe þei*m* e*r* h*ann* á þa a h*ann* beita fe sino scógh- (Bls. 141, b.) en ef meiʀ bitr scógh en sino. **Þ**ar e*r* m*aðr* beit*ir* scogh aɴ*ar*s meiʀ eɴ sino þat v*arðar* utl*egð* þei*m* e*r* þ*at* gør*ir* oc bøta avvisla se*m* b*var* v. virða. Ef h*ann* recr fe sit*t* e*ða* lætr reca iscóg aɴ*ar*s *oc* v*er*þr af þ*v*i .v. avra scaðe e*ða* meire þ*at* v*arðar* *fiorbavgs* ɢ*arð* *oc* a sa söc e*r* scogh á. Ef m*aðr* beit*ir* þa iscoge þei*m* er h*ann* a í aɴ*ar*s l*an*de e*r* fe bítr sino meiʀ en scógh þ*at* v*arðar* h*onom* utl*egð* oc a sa þa[2] söc e*r* l*an*d a und*ir*. **E**f sa m*aðr* recr fe sit iscogh m*anz* e*ða* lætr reca e*r* h*v*arke a scoghen*n* e*ða* l*an*d und*ir*. þa v*er*ðr h*ann* utl*agr* við h*v*arn þ*eirr*a. eɴ ef .v. avra scaðe v*er*ðr ascoge e*ða* meire sa e*r* fe h*an*s gør*ir*. þa v*arðar* h*onom* *fiorbavgs* ɢ*arð* við þaɴ e*r* scog á. **H**u*er*r m*aðr* a vöxt viðar i scog*a*r marke s*in*o meþ*an* h*ann* a forna*n* við þ*a*r. **E**f þei*m* m*ann*e e*r* grunr at þ*v*i e*r* l*an*d á und*ir*. viðe aɴ*ar*s at hiɴ neyte miðr viðarens en þa m*un*de h*ann* ef h*ann* ætte siálfr l*an*dit. þa á l*an*d-

---

1) Ritarinn hefir i fyrstu skrifað l*a n* d e, en máð síðan út síðasta stafinn.
2) Ritað þ a s a, en röðinni breytt með tilvísunarmerkjum.

eigandiɴ at stefna honom til scila oc telia hann af vextinom af þvi at hann neytir miðr scogarens en þa mundi hann ef hann sei eigi til vaxtarens oc stefna at heimile þess er sottr er. oc queðia scogar bva vm þa söc. Ef þat berr quiðr at hiɴ neytti miðr scógar en þa munde hann ef hann sei eigi til[1] vaxtar. þa er hann af vextinom. oc asa vext er land á en sa a en forna við siɴ er aðr átte. Ef menn hoɢva scóg þaɴ allan upp er ii. menn eigo saman eða fleire. oc scolo þeir scipta merki biorkom með ser oc hoɢva þær efst.

200. vm misgongor fiar.

[a] Ef misgongor verða fiar oc beítir maðr acr aɴars eða enge oc varðar þat utlegð þeim er beitir oc bøta avvisla. [b] Ef sa ræðr at reca sva aptr fe aɴars sialfs. at hann recr i akr eða engi eða sva at hann villde at í akr eða engi gengi. þa varðar þat utlegð vm þat oc bøta avvisla. Ef v. avra sca- (Bls. 142, a.) ðe verðr af fiar rétte þeim eða meire þa varðar fiorbavgs ɢarð oc a sa þa söc er acr eða enge átte eða andvirke ef þar var til rekit. Ef aɴaʀ maðr rekr feet i akr eða engi eða i andvirke manz vis vitande at raðe sino oc þess er feet á oc verþa þeir baþir utlagir oc varðar þeim báðom iafn micit hvart sem scaðe verðr meire eða miɴe. Ef maðr recr bu fe manz aɴars eða lætr reca sva at mals misir. eða hann villde máls lata missa. þat varðar fiorbavgs ɢarð en þa misir bu fe máls er þat kømr vm aptan heim er vm morgen scylde. eða þat vm morgin

a) = Á. M., c. 9, bls. 229[11].
b) = Á. M., c. 10.

1) Við bætt.

er v*m* apta*n* scyllde. Ef m*aðr* setr iɴ bu fe aɴ*ar*s *eða* recr s*v*a hart e*ða* sær*ir* s*v*a at nyt bregðr vi*ð* oc v*arðar* *þat fiorbavgs* ɢ*arð oc* asa sac*ir* þær e*r* bu fiar nyt a. Ef sa *maðr* ver*ð*r sót*t*r v*m* *þat* at h*ann* hafe rekit bv fe aɴ*ar*s s*v*a at máls misse. h*ann* a at q*ue*ðia s*er* biarg q*ui*ðar v*m* *þat* h*v*art hiɴ m*un*de fiɴa bu fe sitt ef h*ann* villde s*v*a at e*igi* misti máls. Ef *þat* beʀ q*ui*þ*r* at hiɴ m*un*di fiɴa e*ða* fiɴa láta ef h*ann* villde bu fe sitt s*v*a at e*igi* miste máls. þa v*er*sc h*ann* søkiɴe.

201. ef m*enn* eigo afrétt sama*n*

[a] Þar e*r* m*enn* eigo afretto sama*n* .ii. eþ*a* fleire *þeir* sc*o*lo reca fe sitt i afrétt er .viii. vic*or* ero af su*m*ri oc reka i afrétt miðian. *oc* hafa or rekit afrétteɴe e*r* iiii. vic*or* lifa[1] su*m*ars. Ef að*rir* m*enn* reca fe sitt í afrétt en eigi. oc hafe eigi lof ti*l* allra *þeirr*a er afrétt eigo. *þat* v*arðar* utl*egð* við alla þa e*r* olofat hafa. E*igi* sc*o*lo m*enn* slá í afrett en *þat* v*arðar* utl*egð*. enda e*r* oheilact heyit. eɴ ef h*ann* før*ir* ab*r*o*tt* þa eigo *þeir* orðe v*m* at raða e*r* afrétt eigo. [b] E*igi* eigo m*enn* lofa i afrett ne*m*a í tala sé. þa a hu*er*r at fylla i tölo sina. Ef fe m*ann*a v*er*ðr epter í (Bls 142, b.) afrétt oc e*r* *þat* vite lavst. þei*m* e*r* eigo. Eigi eigo m*enn* g*er*a sel í afrétt. *þeir* m*enn* eigo b*r*iota sel e*r* þ*a*r eigo afrétt. En sa e*r* utl*agr* e*r* sel gørðe e*ða* g*er*a let vi*ð* alla þa e*r* afrétt eigo. oc siɴi utl*egð* vi*ð* hu*er*n *þeirr*a. Engi m*aðr* sc*a*l beita afrétt þær vic*or* ii. e*r* a miðle ero þe*s*s e*r* vi. vic*or* ero af su*m*re. oc viii.

---

a) = Á. M., c. 36.
b) = Á. M., l. c., bls. 301^{23}.

---

1) Við bætt.

vic*or* *ero* af su*m*re. þe*i*r m*enn* er næst*ir* bva afrétt eigo at beita afrett a valt bv́ fe síno ne*m*a f*ra* þ*vi* er vi. vic*or* ero af sum*re* *oc* ti*l* aNa*r*s dags vico þ*es*s e*r* iiii. vic*or* lifa su*m*ars þuatdagiN aðr. **Ef** m*enn* beita afrétt þær vic*or* .ii. e*r* h*ann* a sycn at liGia *oc* v*arðar* þ*at* utle*gð* við hvern þ*eirr*a e*r* afrétt þaN á. **Þ***at* v*arðar* utle*gð* ef m*enn* beita af rétt or selio*m* við hvern[1] þ*eirr*a m*anna* er þaN afrétt á. [a] Ef þ*a*r e*r* e*igi* talit fé í afrétt e*ða* s*v*a þott isc talit oc se afréttr v*er*snaðr sva mioc at fe m*un*di þa v*er*ða feitara ef færa v*ær*i í afrétt. Nu vill m*aðr* lata telia[2] í afrétt. h*ann* sc*a*l f*a*ra iþ*in*gbrecco avarþi*n*gi þ*vi* er h*ann* e*r* sialfr þi*n*g m*aðr* í. *oc* ne*fn*a se*r* v*att*a. Jþ*at* v*ætt*e at ec q*u*eþ þa m*enn* alla at f*a*ra ti*l* afrétt*ar* þ*es*s er v*er* eigo*m* saman. *oc* q*ue*þa á afrettiN *oc* nefna nockora m*enn* *oc* co*m*a þ*a*r f*yrir* miðia*n* dag *oc* q*ue*þa á h*v*ar co*m*a sc*a*l at fiNaz xiiii. nátta fresti *oc* q*ue*þ ec þa m*enn* alla i tölo e*r* eigo afrét*t* þaN *oc* mv*n* ec þa hafa q*u*adda b*va* ti*l* at telia fe í afrétt þaN. v. b*va* sc*a*l h*ann* q*uеðia* at telia i afrétt þa er næst*ir* bva afrétt. *oc* þei*m* stað er þ*eir* sc*o*lo fiNaz l*an*deigendr .vii. nótto*m* fyR e*ða* meira méle þa b*va* e*r* ecki eigo í afrétt *oc* rétt*ir* sé at heyro*m* við h*ann* oc sc*a*l h*ann* e*igi* q*ue*þia feðr e*ða* brøðr ne sono þ*eirr*a m*anna* er m*eð* h*onom* eigo afrét*t* þaN. Sa e*r* q*ue*ðia vill b*va* itölo. h*ann* sc*a*l nefna s*er* vátta.[3] nefne ec iþ*at* v*ætt*e. at ec q*ue*þ þic .N°. at f*a*ra til (Bls. 143, a.) at telia fe iafrétt várn .vii. natta fresti *oc* co*m*a þ*a*r f*yrir* miðian dag *oc* q*ue*ða a h*v*ar h*ann* sc*a*l til co*m*a.

---

a) = Á. M., c. 41.

---

1) Orðunum við hvern er við bætt samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.

2) Við bætt.

3) Deplinum er við bætt.

Rumhælgan dag *scal* bva *queðia* oc sva i telia. Eið scolo þeir aðr viɴa. Til allrà eiða þeirra er menn viɴa eigi a þingi oc scal sa fá bóc til eða cross er queðr þeirra mala er eiða scal vm viɴa. En þeir scolo sva itelia at þar verðe eigi fe at feitara at þvi er þeir hygia at fǣra se í afrétt þeim enda hygi þeir at scipaðr se til fullz. Talit scal i afrétt aðr viii. vicor se af sumre.

202. vm itolo

Sina itölo scal huerr þeirra fylla hvart sem hann vill sino fe eða aɴars. Sa þeirra er fleira fe hevir i afrett en sina itölo verðr utlagr við alla hina aðra er afrétt eigo. Kugilldom scal i telia sem ibúland. Eigi scal svín hafa i afrétt oheilog ero þav. Ef menn ero eigi asáttir a afrétt. þar scal sa fara iþingbrecko er scil vill[1] gera a afrétt þaɴ dag er fyrstr er rumheilagr iþvi þingi er hann er þing maðr oc nefna ser vatta. Nefne ec iþat vætte. at ec queþ þa menn alla oc beiðic er ser telia hlut i afrett þeim oc eiga lataz at luta með ser hveʀ dome scal uphallda við mic oc hafa lutat sva at þeir kuɴi segia mer a leið oc queða a afrettiɴ. Ef þeir vilia skil a gera þa scolo þeir fara til leiðariɴar oc luta þar ef[2] eigi er aðr lutat. oc scal sa handsala er hlavt. En ef sumir bioða luton en sumir coma eigi til. oc ero þeir varðir söc er til coma oc scil bioða en hinir allir utlagir. er oscil gera a við þaɴ er beidde. Ef þeir gera eigi scil á huerr dome scal hallda upp við hann sva at hann vite aleið þeirre er sa goðe heyr er hann er iþingi við. hann a kio- (Bls. 143, b.) sa þa hveʀ domi scal upp hallda

---

[1]) Hèr à eptir ritað a, en dregið siðan undir það.
[2]) Ritað ēf.

við h*ann* þ*eirr*a m*ann*a er i afrétt þei*m* á oc segia iþ*ing*-brecco eþ*a* þar e*r* m*enn* segia nymæli ne*m*a sa se þ*a*r. þa scal segia h*onom* siálfo*m*. h*ann* *sca*l m*eð* v*at*t*a* segia oc *sv*a kiosa. Sa e*r* do*m*s vill q*ue*ðia *sca*l fara ti*l* hei*mi*lis þ*es*s m*anz* er h*ann* kys at eiga do*m* við. oc ne*f*na se*r* v*att*a. Nefni æc iþ*at* v*ætt*e. at ec q*ue*þ þic .N°. afrétt*a*r do*m*s at eiga við mic *oc* co*m*a ti*l* .xiiii. n*att*a f*r*esti oc q*ue*ða a do*m*staðiN oc co*m*a þar f*yrir* miðian dag. q*ue*þ ec þic lög q*u*oð. H*ann* *sca*l *sv*a scilia iq*u*oð siNc at þ*eir* eigi do*m* aNa*n* dag vico þaN e*r* lavg*a*r dag hiN næsta aðr lifa iiii. vic*or* su*m*ars ef sa e*r* ru*m*heilagr. En ef sa e*r* heilagr þa *sca*l eN næsta dag ept*ir* ru*m*hælgan. Ru*m*hælgan dag *sca*l do*m*s q*ue*þia eN ef sa dagr e*r* heilagr e*r* xiiii. nótto*m* e*r* f*yrir* do*m*iN. þa *sca*l h*ann* q*ue*þia iN næsta ru*m*hælgan f*yrir*. Þa *sca*l h*ann* do*m*s q*ue*þia e*r* ru*m*-heilagr dagr se þa e*r* h*ann* legr do*m*stefno oc *sv*a hiN næsti ept*ir*. Ef þ*eir* m*enn* v*er*ða sivk*ir* eþ*a* sár*ir* e*r* þar scylldo do*m*i hallda up*p* *oc* eigo þ*eir* at selia avðro*m* m*ann*e ihönd do*m*nefnona. *oc* *sv*a þav mal öll e*r* þ*eir* scylldo f*r*a*m* føra at do*m*i þei*m*. Oc *sca*l bera v*ætt*e þav i do*m* e*r* hiN sivke selde avðro*m* m*ann*e mál sin. En við þaN *sca*l do*m* ryðia e*r* q*u*addr v*a*r. Ef sa geR e*igi* nefna do*m* e*r* q*u*addr v*a*r at hælmi*n*gi. Þa *sca*l sa nefna alla*n* er q*u*adde oc er þ*at* þa ia*f*n rétt se*m* þ*eir* nefnde baðir. Enda e*r* þa e*n*gi ruðni*n*g til do*m*sens. Ef þ*eir* co*m*a baðir ti*l* do*m*s e*r* nefna scylldo. oc *sca*l vi. m*enn* h*v*aR þ*eirr*a nefna i do*m*iN. Ef sa ko*m*r *eigi* ti*l* e*r* quaddr var (Bls. 144, a.) þa *sca*l sa nefna xii. m*enn* e*r* q*u*adde. H*v*aR þ*eirr*a a ruðni*n*g ena meiri [1] v*ið* aNa*n* vm do*m* er do*m*e hallda up*p* *sca*l enscis þ*eirr*a faðer ne sonr ne broþ*ir*

---

1) Orðunum ena meiri hefir ritarinn í fyrstu sleppt, en bætt þeim síðan við utá spássiunni.

idomi[1] er þ*ar* eigo lut iafrett þ*eirr*e. Sa s*ca*l q*ueðia* v. b*va* er do*m*s q*u*adde vii. nótto*m* f*yrr* eþ*a* meira mele þa e*r* næst*ir* ero afrétt. Þ*eir* m*enn* all*ir* e*r* þ*ar* eigo afrétt þann sc*o*lo q*ue*ðia hei*mi*ldar v*att*a sina vii. n*ottom* fyʀ eþ*a* meira meli ti*l* do*m*s þ*es*s e*r* þ*eir* eigo. eɴ ef e*igi* ero váttar til þa sc*o*lo þ*eir* q*ue*þia b*va* þa at do*m*i istað v*att*a er sa q*u*addi ti*l* do*m*s e*r* do*m*s quaddi. at b*er*a v*m* þ*at* hu*er*n lut hu*er*r þ*eirr*a a í. þ*eir* ii. eigo ruðni*n*gar e*r* domi halld*a* up*p*. M*enn* þ*eir* sc*o*lo eiða viɴa all*ir* e*r* lög scil sc*o*lo f*ra*m føra at domi þei*m*. sc*a*l þ*at* hu*er*r þ*eirr*a fela und*ir* eið siɴ. at ec mv*n* þ*at* telia m*er* i afrét*t* þeɴa se*m* ec hyɢ at ec eiga. siþ*an* s*ca*l q*u*iðr b*er*a hvart h*v*eʀ þ*eirr*a a s*v*a i se*m* þ*eir* telia eþ*a* miɴa. Vátt*a*r *oc* q*u*ið m*enn oc* do*m*endr sc*o*lo s*v*a eiða viɴa se*m* at þi*n*ga do*m*e. Þat s*ca*l do*m*r d*ø*m*a* hu*er*io*m* þ*eirr*a se*m* gögn baro ti*l*. Bva þá e*r* þ*an*gat v*or*o quadd*ir* s*ca*l q*ue*ðia at telia fe í afrétt ef e*igi* v*a*r aðr talit. af[2] þei*m* m*onno*m er e*igi* føra gögn sin f*ra*m at do*m*e. þei*m* sc*a*l ecci d*ø*m*a*.
[a] Ef þ*eir* m*enn* e*r*o iomegð eþ*a* farnir af l*an*de ab*r*o*tt* e*r* afrétt þaɴ eigo e*r* do*m*r v*a*r á. *oc* v*a*r mál þ*eirr*a e*igi* ti*l* buet. þ*eir* scolo hei*m*ta sitt at þi*n*ga do*m*e *oc* stefna v*m* þei*m* m*onno*m ollo*m* e*r* þaɴ afrétt eigo. [b] Fru*m* gögn öll sc*o*lo f*ra*m boren i do*m* þaɴ aðr sol se und*ir*. En þ*ei*r sc*o*lo d*ø*m*a* þa nótt ne*m*a þ*eir* vile all*ir* v*m* dagiɴ ept*ir*.[3] lokit s*ca*l f*yrir* miðian dag do*m*e þ*eirr*a aɴa*n* dag.

---

a) = Á. M., l. c., bls. 324[20].
b) = Á. M., l. c., bls. 322[17].

---

1) Orðunum i domi er bætt við eptir skinnb. i Á. M. safni.
2) Skinnb. í Á. M. safni hefir af.
3) Deplinum er við bætt.

203. Ef fe ge*n*gr at meine m*onno*m

[a] Þat e*r* m*æ*l*t* ef fe ge*n*gr iengiar m*an*na eþ*a* í andvirke þ*at* er h*ann* hev*ir* i afrett rekit. e*ig*i utlagaz (Bls. 144, b.) h*ann* v*m* þ*at*. Ef fe m*an*na ge*n*gr or afrétt oc íl*an*d þ*ess* m*anz* er næstr býr afrétt. Sa á coste iii.[a] þaɴ ein*n* at reka fé iafrétt miðian. þaɴ aɴa*n* at hafa i s*in*o l*an*de. en þaɴ hiɴ iii.[a] at reka hei*m* ti*l* þ*ess* e*r* feit á. Ef h*ann* rekr feet i aɴars m*anz* l*an*d oc utlagaz h*ann* við þaɴ. Þ*at er mælt* of þaɴ e*r* þa e*r* rekit feit il*an*d eþ*a* s*v*a þot*t* þ*at* ga*n*ge sialkrafa *oc* a[1] sa slica coste ena somo se*m* sa e*r* næstr býr afrét*t*. oc s*v*a hu*e*rr þ*eir*r*a* m*an*na er fe þ*at* k*o*m*r* i l*an*d. Þaɴ eigo þ*eir* oc cost at láta ga*n*ga fe þ*at* þ*an*gat er vill er ge*n*gr or afrétt. Ef *maðr* rekr geld fe aɴ*ar*s s*v*a at v. avra scaðe v*er*ðe á eþ*a* meire *oc* e*r* þ*at* spellvi*r*ke et meira *oc* v*arðar* þ*at* *fiorbavgs* ɢ*arð* *oc* á sa[2] þa söc e*r* fe á við þaɴ e*r* rak feet *eða* reka lét.

204. fra suellti q*u*i.

[b] Ef sa *maðr* vill g*er*a suellte q*u*i e*r* næstr býr afrétt *oc* á h*ann* þ*at*. h*ann* sc*a*l segia ti*l* þ*ess* iþi*n*g brecco avarþi*n*gi þ*v*i er h*ann* e*r* siálfr í. at h*ann* mv*n* g*er*a suellti q*u*i il*an*ðe s*in*o. ti*l* afrettar f*ra* bolstað sino*m*. eþ*a* s*v*a ef h*ann* hev*ir* g*er*va. h*ann* sc*a*l nefna v*att*a at ti*l* sögoɴe oc neyta ef h*ann* e*r*[3] sóttr v*m* þ*at* at feet

---

a) = Á. M., c. 42, bls. 327[1].
b) = Á. M., c. 43.

---

1) Við bœtt.
2) Í fyrstu skrifað þ a, en síðan leiðrétt þannig.
3) Orðin h*ann* *er* eru tvítekin í skinnbókinni.

svalt þar. Hann scal sva gera suellti qui at eigi drucne fe þeirra manna er þar eigo ne troþiz oc láta hlið á oc grind fyrir eða hurð sva at upp vm luke eða aptr. Hann a lavgar dag iɴ at setia gelld fe þat er ór afrétt gengr fyrir non. Ef fe þat treyðz ísuellti qui þeirre isavre eða iþrong eða drvcnar eða fellr garðr á. þa abyrgiz sá er iɴ lét setia.[1] ef v. avra scaðe verðr á oc varðar þat fiorbavgs garð. þoat suelti eða stangiz i qui þeirre sua at deyi oc abyrgiz sa eigi þat er iɴ let. Menn eigo at lata ut fe sítt or qui þeirre þott heilact sé. eigi scolo þeir draga ut ef heilact er. Annattueggia scolo þeir lata ut alt feet or quíɴe eða iɴe alt ef draga þarf. (Bls. 145, a.) Þar er menn lata fé or suellti qui oc er þeim scylt at reka fe þat i afrétt miðian eða lengra. Ef þeir lata ut fe þat oc reka eigi sva þa utlagaz þeir a beiteɴe þeirre er þeir beíta land hins. þo at maðr reke fe sitt i afrétt miðian en hann late aɴara manna fe ganga vm land hins þat er með hans fe var iɴe þa er hann lét sitt fe út. þa utlagaz hann við þaɴ er quina á. Rett er at maðr gore hvart er maðr vill lata ut alt féet oc reka í afrétt miðian eða sitt eitt. oc byrgia hitt er iɴe er. eɴ utlagaz hann vm alt ef af þvi beitiz land hins at hann lavc upp quína. Eɴ ef maðr brýtr suelti qui varðar þat utlegð oc vi. avra averke. enda bøta avvisla. Ef .v. avra scaðe verðr at þvi eþa meire þa varðar fiorbavgs garð. [a] Eigi scal hross setia isuelti qui.

---

a) Þessi viðurauki finnst ekki í skinnb. í Á. M. safni.

---

1) Deplinum er við bætt.

205. vm garð lag.

[a] Ef sa[1] *maðr* vill beiða garþlags[2] er næst a land afrétt. en[3] þat er aféttr er .ii. menn eigo saman eða fleire. Hann scal fara iþingbrecco ávarþingi þvi er hann er sialfr þing maðr í sva at þar se meire lutr þingheyianda oc nefna vatta rumhælgan dag. Jþat vætte at ec queþ oc beiðe þa menn alla garðlags er afrétt þaɴ eigo oc queþa á afrétteɴ at legia lög garð amille landz mins *oc* afréttar þeirra. coma fyrir miðian dag xiiii. natta fresti oc queþa ahvar þeir scolo fiɴaz.[4] mvn ec þa hafa quadda bva til þa er næstir ero þvi sem garð lag scal vera. oc nefna vatta oc queðia at deila garð amille sin oc þeirra manna er afrétt þann eigo. Buar scolo quaddir vii. nóttom fyrr eða meira meli. Þeir scolo hálfan garð legia er afrett eigo. en sá hálfan er quadde. scolo þeir sva langan legia sem hann vill oc sva scolo þeir hvarir þaɴ bøta sem þeir lavgðo.

206. vm garð lag

Ef þeir vilia beiða garð lags er afrett eigo (Bls. 145, b.) þaɴ maɴ er land á næst. þa scolo þeir fara til heimilis hans oc queðia hann garð lags oc fara[5] sva at sem á millom bólstaða scylde gerþa lavg garð. Sva scal gerða

---

a) = Á. M., c. 44. Þessi kapituli og sá sem næst kemur á eptir, finnast ekki í í skinnb. í Á. M. safni; mun það þó, að því er virðist, aðeins koma til af ógáti ritarans.

---

1) Ritað ofan línu.

2) Ritað með klaufalegri, yngri hendi; hefir ritarinn ætlað rúm handa orði þessu, en honum hefir gleymzt að skrifa það.

3) Leiðrétting fyrir er.

4) Deplinum er við bætt.

5) Við bætt eptir ágizkun.

þaɴ garð sem *bvar* sia at *hann* má orka á iii. su*m*ro*m* e*r* bólstað á. en afrétt*a*r m*enn* halfa*n* *við* h*ann*. Ef *bvom* syniz at le*ngra* þ*ur*fi garðiɴ en sa[1] orke hálfo*m* e*r* q*u*addr v*a*r. þa sc*o*lo afrett*a*r m*enn* ge*r*ða þaɴ lut er h*ann* orkar e*igi* a iii. su*m*ro*m*. þ*a*r sc*a*l lög hlið agarðe *oc* s*v*a vm buet ef þ*a*r e*r* þioð leið at garðe. Meɴ eigo þ*at* at viɴa *við* lögg*a*rð þaɴ at fá s*er* elldib*r*anda. *oc* reka hei*m* smala siɴ. E*igi* sc*o*lo þ*eir* s*v*a reka aðra syslo at þ*at* dueli garð lagit. Huar*ir* se*m* oscil ge*r*a öðro*m* v*m* garð þaɴ. þa sc*a*l s*v*a f*a*ra sócn se*m* þar e*r* m*enn* e*r*o garð lags q*u*add*ir* amilli bólstaða. Meɴ e*r*o scylld*ir* at lúca lög hlið aptr alög garðe ef s*v*a e*r* v*m* buit se*m* ilögo*m* er mælt. Ef sa lýcr e*igi* aptr hlið e*r* eptr feʀ igögno*m* þa ve*r*ðr h*ann* utlagr v*m* þ*at*. oc a sa þ*at* fe er hlið scylde halda á garðe. H*v*argi e*r* hlið e*r* b*r*otit ag*a*rðe v*arðar* þ*at* utl*egð*. oc vi. avr*ar* at bøta avvisla. Þar e*r* lög garðr e*r* gøʀ a meðal afrett*a*r *oc* bols þ*es*s e*r* næst e*r* af rétt. þ*a*r sc*a*l e*igi* v*er*a suelti q*u*i a þei*m* bolstað. Ef m*aðr* recr fe m*anz* or afret*t* oc kø*m*r e*igi* aptr þa v*er*ðr h*ann* utl*agr* v*m* þ*at* við hiɴ *oc* abyrgiz h*ann* feet.

207. v*m* suín.

[a] Eigi sc*a*l suín hafa í afrétt [b] oheilog e*r*o þav i aɴ*ar*a m*ann*a l*an*ðe *við* av*er*ka en þ*es*s e*r* á ne*m*a tún suín se þ*at* er h*r*ingr eða knappr e*ða* við se i rana. Ef m*aðr* d*r*epr svín aɴ*ar*s il*an*de sino oc banar h*ann* sc*a*l

a) = hèr að ofan c. 202, bls. 115[12] (Á. M., c. 41, bls. 315[17]).
b) = Á. M., c. 11.

1) Orðin við *hann* — en sa, sem eru ein lína í skinnbókinni, eru mjög óskír og litur svo út, sem annaðhvort hafi verið reynt til að má þau út, eða þau hafi verið skrifuð með verra bleki en hitt.

hylia *þar* bræ *sva* at *þar* falle *eigi* á dýr ne fuglar oc *gera* orð þei*m* er svín á. Ef h*ann* veit *eigi* hv*err* suin á. en þa *sca*l h*ann* segia b*vom* sino*m* ti*l* e*þa* a sa*m*quamo (Bls. 146, a.) iɴe næsto. Ef h*ann* gør*ir* *eigi* orð þei*m* e*r* svin á eða *sva* siðla at þav spillaz þ*að*an f*ra* e*r* h*ann* visse h*ve*ʀ átte. þa v*er*ðr h*ann* utl*agr* vi*ð* þaɴ e*r* átte oc giallda giolldo*m* eíno*m*. Ef h*ann* d*r*epr suín ti*l* þ*es*s at h*ann* nyt*ir* s*er* þ*a*r a sa orðe at raða e*r* suin á. eɴ ef suín spillaz þ*v*iat h*ann* sagðe *eigi* ti*l* se*m* m*æ*lt v*ar*. oc v*er*ðr at v. avra scaðe e*ða* meire *oc* v*arðar* þ*at* f*ior-bavgs* ɢ*arð*. Ef *maðr*[1] d*r*epr suín m*anz* i aɴ*ar*s l*an*de en*n* s*in*o. þa e*r* sem h*ann* d*r*epi iþ*es*s l*an*de e*r* suin á.

208. Vm veiðar.[2]

[a] Hveʀ m*að*r a at veiða fugla oc fisca í s*in*o l*an*ðe.[3] Ef m*að*r tecr einkynta fugla. þa *sca*l *ger*a orð þei*m* e*r* þa fugla á. oc varðveita *sva* at *eigi* spilliz. Ef h*ann* nyt*ir* s*er* þ*a*r a sa orðe at raða er fogla á. [b] Ef m*aðr* vill veiða fugla avötno*m* þei*m* e*r* þ*eir* eigo fleíre sama*n*. h*ann* *sca*l f*yrir* s*in*o l*an*de róa fyrst. en þott þ*eir* fare *oc* tace h*ann* þa við aɴat l*an*d e*ða* á aɴ*ar*s m*anz* l*an*de þa e*r* h*onom* heimil veiðriɴ. E*igi* a h*ann* at ellta fogla or aɴars m*anz* veiðe stöð. Ef m*aðr* feʀ iveiðe stöð aɴ*ar*s m*anz* olofat *oc* a sa orðe at raða e*r* veiðe stoðna á. Ef m*er*ke ar ero *oc* eigo[4] þ*eir* baðir at veiða í at odeildo *oc* d*r*aga vá at h*v*aro l*an*de e*r* þ*eir* vilia. s*co*lo þ*eir* *eigi*

a) = Á. M., c. 47.
b) = Á. M., c. 49, bls. 349[1].

1) Ritað ofan línu.
2) Upphafsstafurinn a þessum kapitula er í stœrra lagi.
3) Deplinum er við bætt.
4) Stafurinn i í orði þessu er ritaður ofan línu.

veita avðrom monnom at veiþa í áne. Nv ef aNaR þeirra þickiz vera vanlute við aNan. þa scal sa beiða deilldar þaN er á ána við hann at coma til a .vii. natta fresti oc queðia bva v. iii. nóttom fyrir þat er deila scal ána. eða meira mele. Þa bva scal queðia er næstir ero áNe. eir scolo scipta vikom eða smærom. eigo þeir at raða er lengrom vilia scipta. þót bvar comi eigi fleire til en iii. oc er þo rett deild þeirra. Su deild scal halda með þeim þat sumar. en þa eigo þeir at veita monnom veiðena ef þeir vilia at sinom (Bls. 146, b.) hlut hvaR. Eigi scal maðr leggia net vm þvera á oc baNa fisc för. oc eigi gera ker í ne teínor. oc eigi gerþa sva at eigi se hlið á nema hann eigi alla ána. Net scal legia strandlage. Garðr eða net er oheilact ef vm þuera á er lagt eða gert oc varðar þat utlegð. ef[1] sva er gert við hvarn þeirra er veiðina a fyrir ofan. [a] Nu ero quislar fleire oc scalat hann baNa fisc för ine eiNe quisl. nema þar se miNi fisc for en i aNari oc eigi hann eiN quislina fyrir ofan.

209. Vm reka.

[b] Hverr maðr a reka fyrir lande sino viðar oc sela oc huala oc fisca nema þar se sölom selt fra lande eða gefit eða goldit oc þat hverr þar sem heimillt er. Ef viðr kømr afioro manz hann scal marca þaN viðar marke sino. rétt er at maðr vaðe til ef tré er sva micit at hann kømr eigi or fløðar male. Ef tré þat kømr a aNars

a) = Á. M., c. 50, bls. 351[7].
b) = Á. M., c. 52.

1) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað Ef (með stórum upphafsstaf), en breytt því síðan þannig.

m*anz* fioro oc asa tré sítt e*r* marc á. en sa s*ca*l orð g*era* e*r* þa e*r* treit a l*an*d rekit þei*m* e*r* á þa e*r* h*ann* ma. Ef við rekr í gegno*m* m*er*ki osa up*p* a l*an*d. oc a sa þaɴ við e*r* l*an*d a f*yrir* ofan. [a] Ef birki við recr ut at m*er*ki osom *oc* a sa þaɴ við e*r* l*an*d a f*yrir* ofa*n* rekaɴ. **E**f við recr at ám ofa*n* *oc* fest*ir* i eyro*m* eþ*a* recr a l*an*d up*p*. þa á sa þaɴ við e*r* l*an*d a e*ða* eyrar ne*ma* eiɴ m*aðr* eigi scóg f*yrir* ofa*n*. [b] Ef nyia ósa brytr út igogno*m* fioror m*anna* *oc* rekr við up*p* igögno*m* þaɴ ós a l*an*d. *oc* ása þaɴ við e*r* fioro á f*yrir* uta*n*. [c] Ef m*aðr* tecr tré e*ða* tvav af fioro m*anz* sce*m*re en*n* .iii. alna bæðe sama*n* v*arðar* þ*at* iii. m*arca* secþ. *oc* gialda tueɴo*m* gioldo*m*. Eɴ ef m*aðr* tecr .iii. alna tré e*ða* leng*ra* e*ða* sva þot*t* sce*m*re se. *oc* se iii.ª alna öll sama*n*. þa ása orðe at ráða e*r* við á. [d] Þar er tré e*r*o hulþ i iorðo ofaʀ eɴ nv ga*n*gi floð ti*l*. *oc* a sa þav (Bls. 147, a.) tre e*r* l*an*d a f*yrir* ofan. Eɴ ef tré e*r*o iflǫþ*a*r male þot se sande orpin e*ða* i g*r*iote se föst oc a sa þav tre e*r* fiöro á f*yrir* ofan.

210. hv*e* f*a*ra s*ca*l v*m* reka fior*or*.

[e] Ef m*enn* róa f*yrir* l*an*d f*ra*m oc b*r*iota arar e*ða* þilior e*ða* meiða þ*eir* farcost siɴ. oc eigo þ*eir* at taca við af fioro m*anz* oc bǫta farcost siɴ oc leɢia ept*ir* hræ *oc* segia ti*l* at bygð þ*eirr*e er næst e*r*. þ*eir*ra er þ*eir* coma ti*l* hus. Þ*ei*r scolo giallda hino*m* við siɴ. er þ*eir* fiɴaz s*v*a se*m* hv*ar* þ*eir* virða er fioro e*r*o næst*ir*. e*ða* handsala.

a) = Á. M., l. c., bls. 355[11].
b) = Á. M., l. c., bls. 354[8].
c) = Á. M., l. c., bls. 355[20].
d) = Á. M., l. c., bls. 354[19].
e) = Á. M., l. c., bls. 356[8].

Ef *þeir* segia *eigi* til viðar tökonar at næsta huse *er* *þeir* coma til. þa sekiaz *þeir* atokone *eða* láta *þeir* *eigi* þeim *verð* uppi *er* viðin átte at giolldom *eða* at handsölom.

211. vm viðar flutning.

Maðr a at flytia við þan er *hann* fiðr a flote *fyrir* utan *þat* *er* fisc *ser* af borðe oflattan *fyrir* annars manz lande. *þat* scal þorscr *vera* sa scal *sva* micill *vera* at *hann* se[1] alnar i eyxarþærom flattr. Sa fiscr heitir gilld-ingr. A *þvi* borðe scal sia þan fisc *er* til landz veit *þaðan* or fioro *er* fyrvir utarst. Taca a *maðr* við þar at flytia við land ef *eigi* *er* ván at festi nema *sva* *nær* se fioro *manz* at sia mundi fisc af borðe ef *eigi* bære land *fyrir* or *þeirre* fióro *er* festa ma reca á. *Sva* a allar flutningar at taca *oc* *sva* hual. [a] Ef *maðr* flytr við a anars fioro *hann* scal *eigi* lengr ligia *þar* en .iii. nætr ef *þat* *er* reka fiara. En ef *þar* ligr lengr þa *verðr* sa utlagr. Cost a *hann* at føra up a land or fioroni oc hafa abrottført a xii. manaðom.

212. vm veiþar a siá

Men eigo allir at veiða *fyrir* utan netlög at osekio (Bls. 147, b.) en *þar* ero netlavg utarst *er* sel net stendr grun .xx. mösqua diupt at fioro. *oc* comi þa flár up.

213. Vm hualflutning

[b] Ef hual recr afioro *manz* oc a *hann* at festa þan hual *þott* *drottins* dagr se *sva* at *honom* þycki ohætt at

a) = Á. M., c. 53.
b) = Á. M., c. 55.

1) Við bætt.

ut slíte. h*v*art se*m* h*ann* hef*ir* heldr til festar fornar e*ða* þær er h*ann* sceR af hval til. Rétt er at h*ann* festi þei*m* festo*m* er h*ann* rístr af hvalno*m* oc b*er*a þ*ar* fest*ar* u*m* stocka e*ða* steina. h*ann* sc*a*l sc*er*a þaN hval. Ef fiós*ir* slítr ut f*yrir* h*onom* *oc* recr a aN*ar*s fioro. *oc* a sa þaN hval er fióro á ef le*n*gra er f*ra* fioro m*ar*ki eN ördr*ag* en elleg*ar* e*igi*. Ef hualeN slítr ut með festo*m* *oc* rekr a[1] aN*ar*s m*anz* fiöro. *oc* a sa þaN hval er á þ*eir*re fioro átte er fest*ar* v*or*o fyR ibornar. Ef su*m*r er fest*ar* stúfr á l*an*de oc beR þ*at* q*ui*ðr at s*v*a v*ar* festr hvalriN at haldaz m*un*di islíco veðri se*m* þa v*ar* er þ*eir* höfðo festan. Nv beR þ*at* q*ui*ðr at e*igi* m*un*de halda þa er se*m* hvalriN se ofestr. oc a sa ecki iþa er festi þaN hval.

214. Vm hual reka.

[a] Ef hual rekr afioro þa er leigo l*an*de fylgir þ*v*i er leigo m*að*r byr á. h*ann* a at festa hval þaN oc senda maN þaN er fare fullom dagleiðo*m* til fundar við þaN maN er fioro á fyR en h*ann* ga*n*ge á at sc*er*a hual þaN. H*ann* a at scera þa hvaliN þegar er h*ann* hev*ir* sendan maNiN oc þ*eir* m*enn* er vilia m*eđ* h*on*om *oc* sc*er*a til fiorðu*n*gs s*v*a at þ*eir* hafe iN fiorða lut er sc*er*a til þess er sa k*o*m*r* til er hual á. þa a sa at raða er hual á f*yrir* þei*m* er o scoreN er. Þ*eir* m*enn* abyrgiaz þaN hval alla*n* er scóriN er. er scáro vi*đ* þaN er á. EN ef (Bls. 148, a.) þaN slitr ut er o[2] scoriN er oc abyrgiaz þ*eir* e*igi* þaN ef þ*at* beR q*ui*ðr at þ*eir* festi s*v*a er scáro se*m* þa m*un*de þ*eir* ef þ*eir* ætte þaN hual. EN ella abyrgiaz þ*eir* ef e*igi* beR

a) = Á. M., c. 56, bls. 363[15].

1) Við bætt.
2) Ritað ofan línu.

þat. [a] Ef þ*a*r recr h*val* afioro e*r* aNaR m*að*r a l*an*d f*yrir* ofan eN aNaR fiöro oc ah*v*eR at sc*er*a þaN hual þ*eirr*a m*ann*a e*r* sa m*að*r lofar e*r* l*an*d a f*yrir* ofa*n* ne*m*a sa hafe v*m* boðit öðro*m* m*ann*e e*r* fiorona á *oc* sc*a*l sa þa f*yrir* raða. Sa e*r* l*an*d a f*yrir* ofa*n*[1] sc*a*l s*v*a orð g*er*a þei*m* e*r* fioro á oc s*v*a at öllo f*a*ra se*m* þa e*r* leigo m*að*r býr f*yrir* ofa*n* þ*ess* m*anz* fioro. e*r* l*an*dit a þ*at* e*r* h*ann* byr á.

215. v*m* reka hval.

[b] Ef hual rekr al*an*d m*anz* oc a h*ann* allan. eN ef scot er í þa á sa halfan hualiN e*r* scot a í ef h*ann* ko*m*r ti*l* at sc*er*a. eN s*v*a sc*a*l leita scotzens se*m* h*ann* ætte scot í hual a aN*a*rs fioro eN ef h*ann* veit hueR á oc sc*a*l h*ann* gora orð þei*m* ef sa er s*v*a nær at co*m*az má tuivegis þ*an*gat þaN dag e*r* þa e*r*. [c] eN scothual sc*o*lo v. h*var* vi*r*ða pundara vegiN. en l*an*deigande sc*a*l sc*er*a scot m*anz* lut til hælming*a*r ef sa ko*m*r e*igi* ti*l* e*r* scavt. EN ef h*ann* ko*m*r ti*l* er su*m*r e*r* scoriN oc a h*ann* at raða eno*m* oscorna avalt eN hiN e*r* scar sc*a*l hafa fiorðu*n*g þ*ess* e*r* h*ann* scar. eN ef þa scilr a scotit oc sc*o*lo ii. m*enn* saNa þ*at* m*eð* þegnscapar lagni*n*go siNi m*eð* h*onom*. *oc* h*ans* scot se er til telr. [d] EN ef e*igi* fiNz ihualno*m* scótit eN fiNz ifiosono*m* oc sc*a*l þa vi*r*ða m*eð* þei*m* bvv*m* e*r* þar ero næst*ir* e*r* fiNz scotit. [e] Ef hval slitr ut þaN

a) = Á. M., c. 57.
b) = Á. M., c. 59.
c) Sbr. Á. M., c. 60.
d) = Á. M., c. 61.
e) = Á. M., c. 62, bls. 372[25].

[1]) Hèr á eptir ritað n e a (n e *m* a), en strykað síðan út aptur.

er m*enn* hafa scorit oc fiɴz scot í h*v*arge se*m* a[1] l*an*d recr þa a scot *maðr* hei*m*ti*n*g sins lutar at ollo*m* þei*m* m*onno*m er fioro átto þa er hvalreɴ kö*m*r á huegi er (Bls. 148, b.) marga staðe se*m* kö*m*r oc s*v*a þoat m*enn* scere a flóte e*ða* ascere.[2] [a] sa er scot a at varðveita sc*a*l virða lata hvaliɴ oc vega m*eð* pundara. s*v*a at þ*ei*r all*ir* se er fiorna átto þar. er sa hualr co*m*. e*ða* af scipi scáro. Ef þ*eir* sp*y*ria fyʀ at[3] scot v*a*r i en þ*ei*r hafe selldan h*v*árt se*m* þ*eir* scáro þaɴ hual fyrst*ir* e*ða* siðarst*ir*. Þ*ei*r b*var* sc*o*lo virða er þar ero næst*ir* er hualriɴ co*m* al*an*d. [b] Þ*ei*r m*enn* all*ir* er af þ*es*som hual hofðo lut oc þ*eir* vitø at scot v*a*r í sc*o*lo hafa v*e*rð s*v*a mic*it* se*m* scot maɴino*m* byriar hu*er*r af siɴo*m* lut ti*l* alði*n*gis. [c] Nu hafa þ*eir* e*igi* s*v*a mic*it* v*er*þet oc v*er*ðr þ*at* gørtøki oc sc*o*lo þ*eir* gialda tviɴo*m* giolldo*m* þ*at* er ascort*ir* av*er*ðit oc er þ*at* ste*f*no söc oc sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* v. aþ*in*gi þ*es*s er s*ottr* er. [d] Cost a sa er scot á at lata v*arða* sc*og* ɢ*ang* hino*m* er leynir scotino oc sc*a*l q*ueðia* h*eim-ilis* b*va* h*an*s ix. aþ*in*gi. Slíca*n* cost a h*ann* við þaɴ er hualiɴ nýt*ir* s*er* *oc* veit at scoteno er leynt. enda a sa cost er scot á at lata v*arða* gørtøki hino*m* er leyn*ir* scoteno oc secz h*ann* iii. m*orcom*. enda gialda tviɴo*m* giolldo*m* hualiɴ alla*n* scot m*anz* lutiɴ. Þ*ei*r m*enn* er eigo ihualno*m* oc vito e*igi* at scotino er leynt sc*o*lo bioða þeg*a*r er þ*eir* verða var*ir* við at iarn hev*ir* v*er*it ihvalno*m* scot

---

a) Þessu finnst ekkert samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni.
b) Sbr. hèr að neðan bls. 129[6] (Á. M., c. 64, bls. 375[16]).
c) Sbr. Á. M., c. 64 in fine og c. 65.
d) = Á. M., c. 65, bls. 378[3].

---

1) Ritað ofan linu.
2) Deplinum er við bætt.
3) Í fyrstu ritað en, en at síðan skrifað upp yfir, án þess þó að en se dregið út.

maNinom slican lut hveR hvals verðzens sem þeir hafe til fiorðungar scorit. en ef þeir fresta til þess er hann byr sacir ahendr þeim oc scolo þeir gialda verð slíct sem scot maþriN hefðe scorit sialfr. þegar. Ef hann þarf at søkia þa vm oc scal hann *queðia heimilis* bva þeirra .v. [a] Ef hvalr verðr selldr sa er scot var ifundit oc scal sa hafa verðit til alþingis er sellt[1] (Bls. 149, a.) hevir sva micit sem scot manz lutr verðr or hval þeim ef til fiorðungs var scoriN. eN ef eigi er til þings haft. þa a scotmaðriN heimting huals verðz allz þess er ogolldit er oc ma hann stefna hvart sem hann vill at lögbergi eða iboanda kirkio garðe oc lata varða iii. marca secþ oc giallda tueNom giolldom alt þat er ogolldit er. [b] Ef hualr er virðr *oc* comi eigi fram verðit þa a scot maðr at stefna hvart sem hann vill iboanda kirkio garðe eða at lögbergi til utgongo fiarens oc láta varða iii. marca secþ. Sa er stefno staðr réttr þar er menn reiða eigi af hende huals verðit sem mælt er iN .v. dag vico i mitt þing. [c] EN ef hvalriN kømr aleigo land oc scal land bveN senda maN þegar fullom dag leiðom til hans er land a eþa hvalrettiN. EN scera til fiorðungar uNz sa kømr til er á oc þeir menn er at raðe hans scera. en þeir abyrgiaz iN scorna við vt flote. en scipta scal sva fremmi er sa kømr til er á. [d] EN ef fleire menn eigo rekaN oc coma eigi allir til þa scal sva selia aNars lut sem siN. EN ef allir coma til *oc* scilr þa a eigin orð. oc scal engi til

---

a) = Á. M., c. 64, bls. 375[16].
b) = Á. M., l. c., bls. 375[7].
c) Sbr. hèr að ofan c. 214 (Á. M., c. 56, bls. 371[14]).
d) = Á. M., c. 58.

---

[1]) Orðin er sellt eru tvítekin i skinnbókinni, neðst á bls. 148 b. og efst á bls. 149 a.

til meira calla eɴ á eɴ ef nockoʀ hev*ir* meira eɴ á oc v*arðar* þ*at* gørtøke. Eɴ ef þa scilr asciptit eþ*a* co*m*e e*igi* all*ir* til þ*eir* er eigo oc sc*o*lo þa v. h*var* en*ir* næsto scipta við bóc öllo þ*vi* e*r* fe e*r* í. [a] Eɴ ef fleire scot ero ihualno*m* *oc* eignaz ör þ*vi* eino scote e*r* at bana hev*ir* orðit òc sýnt e*r* at lögb*er*gi m*eð* hino*m* somo*m* morko*m* atre e*ða* a iárne h*v*ártz á eiɴ m*a*ð*r* eþ*a* fleire scotit. [b] Eɴ þot*t* scot fiɴizc a (Bls. 149, b.) sande[1] eða i iðro*m* a eno sama marke eða i örscotz hælgi a aɴaʀe fioro oc eigo bvarn*ir* þo hualiɴ at virða oc sc*a*l q*ueðia* þa til .iii. notto*m* f*yrir* virðingina. Eɴ ef bein fiɴaz eða tálcn a eno sama marke e*ða* i örscotz hælgi a aɴ*ar*e fioro þa sc*o*lo þav f*a*ra se*m* hvalreɴ. [c] Eɴ m*að*r sc*a*l huals v*er*ðit vi. alna avra hafa til alþ*in*gis oc segia þ*a*r til scotzens *oc* v*er*ðzens. at logb*er*gi en*n* sa sc*a*l ga*n*ga til buðar *oc* segia morc sin e*r* scot á. En ef hiɴ tortryɢv*ir* h*ann* oc sc*a*l h*ann* hafa saɴaðar m*enn* se*m* hei*m*a e*ða* hei*m*ilis b*va* sina .v. Eɴ ef engi m*að*r v*er*ðr til þa sc*a*l hafa hei*m* feet en segia iii. sumor til.

216. v*m* hval flutning.

[d] Ef m*að*r fiðr hual a flote utaʀ en sia megi fisc aborðe gillldi*n*g þ*að*aɴ af l*an*de er festa ma. h*ann* sc*a*l flytia þaɴ hval þ*a*ngat se*m* h*ann* vill. en ef m*enn* co*m*a til þa er h*ann* e*igi* scyldr at taca við þei*m* ef h*ann* ma

---

a) = Á. M., c. 60, bls. 370[21].
b) = Á. M., c. 61, bls. 371[14].
c) Sbr. Á. M., c. 63.
d) = Á. M., c. 67.

---

1) Ritað a asande.

þo flytia. En ef þ*eir* b*er*a þo festar í oc eignaz þ*eir* e*igi* at helldr hvalin ef h*var* b*er*a at hin mætti aþ*r* flytia m*eð* þ*at* lið e*r* h*ann* hafðe. [a] Ef l*an*deiga*n*de e*r* at flutni*n*gone oc a h*ann* cost at flytia ti*l* sins l*an*dz. en ef þ*an*gat e*r* lengr*a* þa abyrgiz h*ann* vi*ð* sina laxs m*enn*. þan hval aland eigande þ*ri*þiu*n*g en .ii.ª lute þei*m* e*r* flytia. En ef fleire ero landeigendr at flytia hualin þa s*ca*l ti*l* þe*s*s þ*eir*ra l*an*dz flytia e*r* næst a l*an*d þ*eirr*a er rétt co*m*n*ir* e*r*o ti*l*. Ef anar *maðr* a l*an*d en anar *maðr* e*igi* fiorona eþa reka oc eignaz sa e*igi* hvalin flot funden ne*m*a h*ann* hafe keypt m*eð* öllo*m* goða. [b] Land eigande a elleg*a*r háscerði*n*g *oc* hníso oc (Bls. 150, a.) sela oc fisca oc fogla oc þara.[1] [c] scothvals þ*ri*ðiung aland eigande en ana*n* flytiendr en hin þ*ri*ðia sa e*r* scavt. En scot m*an*z lut s*ca*l landeigande v*a*rðveita se*m* þa at reka hualr v*ær*e. [d] Ef g*ri*ð m*enn* m*an*z fina hvalin oc a h*ann* v*er*c þ*eirr*a allt. þa eignaz h*ann* hvalin. En ef h*ann* átte fisce þ*eirr*a at eins. *oc* eignaz h*ann* e*igi* meira en þ*at* er h*var* vi*r*ða at fiscen dvelþiz meþ*an* enda hlvt af scipi s*in*o oc abyrgiaz[2] þ*e*ir þo scipit se*m* aðr. [e] En ef hval rekr s*va*[3] mioc f*yrir* strav*m*i e*ða* veðri at h*ann* ræþ*r* scipino en e*igi* scipit h*onom* oc s*ca*l þa se*m* þ*eir* hafe ofunden

---

a) = Á. M., c. 68, bls. 381^{20}.
b) Sbr. Á. M. c. 54.
c) = Á. M., c. 68.
d) = Á. M., c. 69.
e) = Á M., l. c., bls. 384^{22}.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Næstsíðasti stafurinn í orði þessu er ritaður ofan línu.
3) Tvítekið í skinnbókinni.

217. vm fiɴanda spik

[a] Meɴ eigo fiɴanda spik af tuitögom hval odeildom eða meira enn þat ero xxx. vetta. Þar scal fiɴanda spik vera er menn flytia hual eþa bera festar í. þott þeir megi eigi einir flytia. Þeir menn eigo fiɴanda[1] spik er fyrstir fiɴa þott aðrir menn bere festar i meþan þeir fara at liðe ser. Ef menn flytia hual fra lande eins manz þaðan eða flere en eins er siá ma fisc á borðe. þa verðr þat gørtøke[2]. [b] Ef hval rekr fra lanðe manz oc ero festar stúfar í sva ramlegir at quiþr beʀ at hiɴ hugðe halda mundo er feste þa eignaz hann hvaliɴ þot come i aɴan stað en þangat scal søkia með scipe eþa hrossom oc neyta þar enscis nema vatz. Eɴ þo fiósir reke ut oc a sa þær er reka á. [c] Jfiorðom eða sundom þar er maðr flytr hval þaðan er sia má fra fleirom löndom fisc af borðe oc eigo þeir allir iafnt þot eiɴ flyti a sit land. Ef menn reka hvala a land oc eignaz þeir .ii. luti en landeigandæ[3] þriðiung. Ef hvalar verða (Bls. 150, b.) i vökom utaʀ en fisc ser a borðe þa a hveʀ slíct er nyta ma ser af. Nu coma menn til oc bera vápn ahuala þa oc festa við isbrún sva at eigi mvn søcqua þa eigo þeir er veiða. Eɴ ef þeir níta fulltingi aɴara manna oc abyrgiaz þeir hvaleɴ við hina er þeir nítto ef þat berr quiðr at þeir mundo biarga hvalnom ef þeir væri allir at. Sva miciɴ hlut abyrgiaz

---

a) = Á. M., 1 c., bls. 383[14].
b) Sbr. hèr að ofan c. 213, bls. 126[7] (Á. M., c. 55, bls. 361[9]).
c) = Á. M., c. 70.

---

1) Leirètting fyrir fiɴa.
2) Ritað gørtøke. (7 ritað yfir)
3) Ritarinn virðist í fyrstu hafa skrifað landeiganda, en breytt síðan a í niðurlagi í æ.

þeir se*m* hino*m* byriar at maɴtale or þei*m* hval e*r* tapaðiz ef *þat* beʀ q*ui*ðr at *þeir* m*un*do öllo*m* biarga ef *þeir* v*æ*ri all*ir* at. Nu þoat m*enn* sciote þi*n*gborno*m* scoto*m* ahuala i vöco*m* *oc* eigo *þeir* e*n*go helldr en að*rir* m*enn* þoat davðan reke a l*an*d. þa eigo *þeir* scot lut. Nu ge*n*gr vöken alt ti*l* l*an*dz su e*r* m*enn* særa hvala i f*yrir* utan *þat* e*r* net lög ero. oc reɴa hvalarn*ir* al*an*ð þa a s*v*a at fara se*m* m*enn* reke þa m*eð* scipo*m* up*p*. h*v*eʀ a veiðe sina f*yrir* vta*n* net lög. [a] Ef hualr kømr am*er*ki *þat* e*r* scilr fioror m*ann*a. oc a[1] hálfa*n* h*v*aʀ *þeirr*a ef su*m*r liɢr a miðio markeno h*v*art se*m* meire er. [b] Ef h*v*alr e*r* isæ inetlögo*m* oc asá er l*an*ð a en ef utaʀ e*r* *oc* má siá þo fisc á borðe oc a sá en*n* þo davðan hual er l*an*d á.

218. v*m* vag rek.

[c] Þar e*r* líko*m* kastar al*an*d oc fe. *oc* ása e*r* næstr byr at[2] føra lík or fleðar male oc g*er*a orð þei*m* m*ann*e er l*an*ð á þ*a*r. oc asa at varðveita feet oc føra lík m*eð* hino*m* ef sa hev*ir* *eigi* lið ti*l* eiɴ saman. Landeigande sc*a*l taca af fe þ*v*i ti*l* legcavps *oc* lícsongs cavps. oc syna hino*m* h*v*at h*ann* tecr af oc s*v*a *þat* e*r* ept*ir* er.[3] sc*a*l h*ann* syna heimil*is* b*vom* sino*m* .v. oc lata virða *þat* e*r* van e*r* at spilliz oc selia *þat* ef h*ann* vill. Þ*at* fe heit*ir* vagrek (Bls. 151, a.) er m*eð* liko*m* castar a l*an*ð. oc m*enn* ætla alla þa m*enn* fariz hafa e*r* *þat* fe átto

a) = Á. M., c. 58, bls. 366[16].
b) Sbr. Á. M., c. 52, bls. 357[7].
c) = Á. M., c. 71.

1) Ritað ofan linu.
2) Leiðrètting fyrir oo.
3) Deplinum er við bætt.

þot*t* e*n*go*m* casti líko*m* a l*an*d m*eð* fe þvi. Landeiga*N*di*N* s*ca*l[1] s*v*a varðveita fe þ*at* se*m* þá m*un*de h*ann* ef h*ann* ætte e*N* e*igi* a h*ann* abyrgiaz feet. Ef erfingiar co*m*a ti*l* þ*eirr*a m*ann*a e*r* þ*at* fe hafa átt. *oc* s*co*lo þ*eir* hafa ti*l* keNendr .ii.[a] þa e*r* iheyro*m* se rétt*ir* e*r* þ*at* visso at fe þ*at* baro ascip. þ*ei*r s*co*lo eiða viNa at þ*v*i oc leGia þ*at* und*ir* þegn scap siN at þ*eir* m*enn* báro fe þ*at* ascip eþ*a* sa m*að*r ef eiN v*ar*. Þar e*r* erf*in*giar co*m*a ti*l* fiár þ*es*s. oc ahu*er*r þ*eirr*a at stefna hino*m* v*m* e*r* feet hev*ir* m*eð* höndo*m* v*m* s*v*a mikit se*m* þ*ei*r raða a at q*ue*þa. stefna ti*l* giallda.[1] þ*eir* s*co*lo ti*l* alþ*in*gis all*ir* stefna oc q*ueðia* ti*l* xii. q*u*iðar G*oða* þaN e*r* þ*ei*r ero iþ*in*gi m*eð* e*r* feet hei*m*ta v*m* þ*at* hve mic*it* fe sa m*að*r bar a scip þ*at* er h*ann* átte e*r* sa telr ti*l* arfs. S*v*a s*ca*l hu*er*r þ*eirr*a f*a*ra þ*v*i male e*r* ti*l* þ*es*s fiar telia. GoðiN a at b*er*a slict se*m* h*ann* hyGr réttaz *oc* s*ca*l s*v*a mic*it* fe d*o*m*a* ahendr h*ono*m se*m* q*u*iðriN beR ne*m*a varn*ir* co*m*e f*yrir* nokorar. h*ann* s*ca*l q*ue*þia s*er* biarg q*u*iðar sa e*r* sóttr e*r* h*eimilis* b*va* sina .v. við hue miclo þ*v*i fe h*ann* tóc. Nv eigo þ*eir* þ*at* at b*er*a. Ef h*ann* hef*ir* reítt af hende s*er* nokot feet aðr at þei*m* lögo*m* se*m* nv ero tínd. þa s*ca*l h*ann* þei*m* mun miNa reiða. Ef h*ann* hev*ir* aNan veg reítt e*ða* sellt af hende s*er* nockot feet aðr en h*er* er tind. þa eigo erfi*n*giarn*ir* hei*m*ti*n*g ti*l* þ*es*s. Sua s*co*lo þ*eir* m*enn* hei*m*ta fe sit*t*[3] se*m* nv e*r* talit e*r* a þ*v*i scipi hafa átt feet. þot þ*eir* fylgi e*igi* sialf*ir*. Nv beR bva q*u*iðr miNa feet eN xii. q*uiðr* b*ær*e aðr þa s*ca*l alla avra iafnt scerða. Ef (Bls. 151, b.) svm*ir* v*er*ða

---

1) Her á eptir ritað h a f a, en orð þetta síðan dregið út aptur.

2) Deplinum er við bætt.

3) Í stað orðanna f e s i t *t*, hefir ritarinn fyrst skrifað f e e t, en leiðrétt það síðan þannig.

siðaʀ varir við þeir er til þess fiar telia oc scolo þeir lysa a hendr hinom öllom er feet hafa tekit oc eigo þeir slíct scipti hafa af feno sem hinir hava tekit. Ef meire lutr vagreksens hevir a varðveizlo landeigandans værit heldr eɴ hann hafe af bondom réitt at lögom þa a hann at varðveita þat iii. vetr oc segia siþan at lögbergi. enda scal hann láta virða feet heimilis bva sina .v. við bóc eða cross oc neyta leignaɴa. Eɴ ef menn coma til siþan oc heimta feet þa scal ut ganga ɪɴ støðan.

219. leiglendinga þáttr.[1]

[a] Ef maðr leigir land at leigo male rétto oc at lög male oc scal hann coma til er .vi. vicor ero af sumre ef hann vill.[2] er honom heimill þa hage oc sva fot sin ɪɴ at bera.[3] scolo þeir miðlaz hús rum við. Eɴ ef eigi viðr þeim báþom. þa asá fyrst heimil fiar hús iii. nætr[4] er aðr bió alandeno enn hvaʀtueɢi ɪɴɪ hvs. Þuiat eins a sa er þa scal a bua a landino hafa smala sɪɴ ɪɴɪ til þuatdagsens ef hiɴ lofar eða þarf eigi alt hus rumit. En siþan a sa fyrir lande at raða oc husom er leigt hevir. eɴ þegar er .vi. vicor ero at sumre þa ahiɴ eigi er aðr bio þar at beita engiar hans. Hafa a hann hross þar til drottins dagsens ihaga. [b] Sva a sa er land leígir hiú at taca at hann fae ortar vel engiar.[5] [c] ef hann selr landit aleigo

a) = Á. M., c. 45.
b) = Á. M., l. c., bls. 335[10].
c) = Á. M., l. c., bls. 334[17].

1) Upphafsstafurinn á þessum kapitula er í stœrra lagi.
2 og 3) Deplunum er við bœtt.
4) Orðunum iii. nætr er við bœtt eptir skinnb. í Á. M. safni.
5) Deplinum er við bœtt.

með ser oc *varðar* þeim *fiorbavgs* garð við landeigandaN þeim er at honom leígðe. oc hinom er selde. oc arne oc ellde fór a land hans at oleyfe hans. Sua *oc* ef sa feR af landeno er at landz drottnenom leigðe oc eyþir landit oc *varðar* honom *þat fiorbavgs* garð. [a] Nv ef sa kømr eigi til landz er leigt hevir þa er vii.[1] vicor ero af sumre. (Bls. 152, a.) þa verðr hann utl*agr*. oc handsals slit. eN landz drotteN scal þa selia á leigo land sitt þeim er hann vill eða sialfr láta yrkia ella. [b] EN hiN er land leigir a gras navt alla a landeno oc sva viNa allt a þvi sem hann vill þar er hvarke se akr ne engi. Þ*at* er hann þarf at bot sama vm hvs eð*a* garða eð*a* bva vm andvirke sítt. EN ef hann yrkir eigi landit sem þarf oc liGia engiar o slegnar *varðar* honom *þat* utl*egð*. oc hansals slit. enda bøta avvisla bótom ef scaðe verðr at. Ef hann spillir landeno sva at .v. avra scaðe verðe at eða[2] meire. *varðar þat fiorbavgs* garð. [c] Nv[3] kømr hann eigi til landzens er vii. vicor ero af sumre þa a landz drotteN cost at láta liGia landit leigo lavst oc søkia hiN til *fiorbavgs* gar*ðs*. ef hann vill *þat* helldr eN hafa leigona. Slikan cost aleigo maðriN við hann ef hann selr landit undan honom við verðe eð*a* aleigo oc søkia hann til *fiorbavgs* gar*ðs*. [d] Sa er land leigir scal halda husom abyrgio við handvommmom sinom. EN landz drottiN á at fá honom við ef hann krefr at styðia hús sva at ohætt se

a) = Á. M., l. c., bls. 334[3].
b) = Á. M., l. c., bls. 335[5].
c) Þetta á sèr ekkert öldungis samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni; sbr. Á. M., bls. 334[10].
d) = Á. M., l. c., bls. 335[20].

1) Leiðrètting, samkvæmt skinnbókinni i Á. M. safni, f. vi.
2) Við bætt.
3) Ritað N͞v.

fe h*ans*. Leigo m*aðr* sc*al* s*v*a m*eð* ellde fara[1] e*ða* f*a*ra láta sem h*ann* e*igi* sialfr húsin. Ef h*ann* feʀ ogætilegaʀ m*eð* eɴ s*v*a oc b*r*eɴa h*vs* upp en þa v*arðar* hon*om* f*iorbavgs* ɢ*arð* ne*m*a q*u*iðr b*er*e at h*ann* villde b*r*eɴa h*vs*in þa v*arðar* sc*og* ɢ*ang*.

220. réttr leiglenð*ings*.

Ef m*enn* beita engiar leiglendi*n*gs oc þo at þ*eir* beite haga h*an*s þa a h*ann* at søkia v*m* þ*at* e*ða*[2] selia[3] söc øðro*m* m*ann*e ef h*ann* vill. Eɴ ef h*ann* vill h*v*árke þ*eirr*a þa a l*an*deigandeɴ søkena. [a] H*ann* a torf at sc*er*a il*an*deno e*r* leigt hev*ir* se*m* h*ann* þarf ti*l* ellde b*r*anda s*er* þ*a*r hiá er aðr er scorit.[4] fella sama*n* torf grafar. Eɴ ef torf mór e*r* e*igi* il*an*de þ*v*i e*r* h*ann* hev*ir* leigt (Bls. 152, b.) oc a h*ann* þa viðe at ellda ef aðr v*a*r viðe ellt et næsta. en hvorotveɢia ef s*v*a hev*ir* aðr v*er*it. s*v*a a h*ann* ellding*o*ɴe at scipa se*m* aðr hev*ir* v*er*it et næsta mis*er*e ne*m*a þ*eir* hafe aɴa*n* veg scilit m*eð* s*er*. Ef scogr fylg*ir* leigo l*an*ðe oc a sa e*r* býr høɢva s*er* sloða h*r*is þar enda sas girðe oc smære.[5] h*ann* sc*a*l hafa oc lédengingar col or scóge þei*m*.[6] s*v*a sc*a*l h*ann* neyta ellde b*r*anda þ*a*r se*m* þa m*u*nde h*ann* ef h*ann* scylde þar le*n*gr bva. [b] Ef þar hev*ir* fogl veiðr v*er*it e*ða* fisc veiðr fylct þ*v*i l*an*de. oc a h*ann* veiðe þa ef þ*at* er e*igi* f*r*a nu*m*et.

---

a) = Á. M., l. c., bls. 338[8].
b) = Á. M., l. c., bls. 337[7].

---

1) Við bætt.
2) Í fyrstu ritað at, en dregið síðan undir a og t breytt í e (= eða).
3) Tvítekið í skinnbókinni.
4, 5 og 6) Deplunum er við bætt.

[a] Nv vill h*ann* abr*ot*t[1] f*a*ra af l*an*de þ*v*i at avðro váre oc ga*n*ga h*onom* af ellde br*a*ndar oc al*an*dz d*r*otteN þá. Ef m*að*r býr a þ*v*i leigo l*an*ðe e*r* reke fylg*ir* oc a h*ann* at taca alnar kefle af fioro þ*a*r. eN ef h*ann* vill bøta bus bolute sína. oc a h*ann* hafa við ti*l* þ*es*s. hv*a*rt se*m* h*ann* vill or scógi ef fylg*ir* e*ða* af fioro oc lata ept*ir* liGia hræ. En ef h*ann* vill g*er*a s*er* nyia bolute. h*ann* á at g*er*a oc lata þar ept*ir* e*r* h*ann* feR abr*ot*t *oc* vanda s*v*a við ti*l* se*m* þa m*un*de h*ann* ef h*ann* ætte scógh e*ða* fioro sialfr. [b] Ef við rekr a fioro þ*a*r oc aleigo mað*r*iN at d*ra*ga or fløðar male. enda e*r* h*onom* rett at m*a*rka viðiN ef h*ann* vill marke þ*es*s e*r* a fiórona. H*ann* a þar at f*er*ia farma a l*an*d hins. Ef hvalr rekr afioro þa oc a h*ann* at hafa hlass af hvalno*m* slíct se*m* eiN eykr ma d*ra*ga ef hvalr er .xx. [c] Ef h*ann* a k*er* iNe þar *oc* sc*a*l h*ann* ut hafa fønt þ*at* *oc* s*v*a aNat gagn sitt þ*v*a*t*tdag et siðarsta ifardögo*m* ne*m*a hiN lofe h*on*-om lengr at (Bls. 152, c.[2]) hafa. E*igi* sc*a*l h*ann* b*r*iota hus[3] ti*l* at føra k*er* sin ut ne*m*a[4] h*ann* bøte iafn væl aptr se*m* aðr v*a*r eN ellegar sc*a*l h*ann* istöfo*m* ut føra. Ef haN hev*ir* e*igi* abrot fønt bu f*er*sci si*t*t er .vii. vic*or* ero af su*m*re þa v*arðar* h*onom* utl*egð*. ne*m*a hiN lofe h*onom*. Ef h*ann* á hey ept*ir* þ*a*r al*an*deno[5] ihuso*m* e*ða* hey[6] gorðo*m*. oc sc*a*l h*ann* abr*ot*t hafa fønt f*yrir* mitt su*m*ar ne*m*a

a) = Á. M., l. c., bls. 338[24].
b) = Á. M., l. c., bls. 337[11].
c) = Á. M., l. c., bls. 339[12].

1) Leiðrètting fyrir Nv vill h*ann* e*igi* abrott o. s. frv.
2) Af ógáti hefir verið sett sama blaðsíðutal, 152, á tvær blaðsiður, hverja eptir aðra, og táknum vèr því dálkana á síðari blaðsíðunni: bls. 152, c og bls. 152, d.
3) Hèr á eptir ritað sin, en dregið síðan undir þetta orð.
4) Í stað orðs þessa hefir ritarinn í fyrstu skrifað ef.
5) Hèr á eptir ritað þar, en dregið síðan undir það.
6) Ritað ofan línu.

þeim viɴiz baðom garðriɴ. en hann á at bua vm hey sitt oc viɴa alandeno til þess þar er hvarki se akr ne engi. Nu vill hann fe sit reka þangat til heysens. oc scolo v. bvar ætla til heysens eɴ eigi til haga sva at þeir ætla rett oc scolo þeir eiða viɴa aðr at bóc eða crosse. Eɴ hann scal cavpa gæzlo a x. kýr eða ku gillde vi. alnom vaðmals þess er hæft se til klæða. en landeigande scal fa husrum oc gæzlo enda abyrgiaz við mægre oc van gæzlo. Ef hann vill eigi við taca þa má hiɴ abrott föra hey sitt ef hann vill til fiar sins hafa eɴ ef hann vill selia þa scal landeigande fyrst eiga cost at cavpa. [a] Allt þat er til laga afbrigða geriz iþesso mále[1] scal stefna socom þeim öllom heiman oc queðia bva aþingi til ix. heimilis bva þess er sottr er vm fiorbavgs sacir allar. eɴ v. bva þar er fe vite liɢr við.

---

a) = Á. M., c. 46, bls. 345[11].

---

1) Í stað orðanna iþesso male hefir skinnbókinni í Á. M. safni: i landabrigðis þætti.

vm fiar leigor.

221.

[a] Maðr *scal* e*igi* selia fe sit*t* dyʀa aleigo eɴ x. avr*ar* se leigð*ir* eyri ti*l* ia*f*n lengðar h*v*atki fe se*m* er. Ef h*ann* selr dyʀa *oc* a h*ann* e*igi* ti*l* meira hei*m*ti*n*g en slic*ra* avra se*m* h*ann* sellde. oc lögleiga m*eð*. en h*onom* v*arðar* iii. m*arca* sect h*v*arz e*r* at h*ann* selr dyʀa fe sitt at leiga eða metr dyʀa eɴ at lögo*m*.[1] sa a söc þa e*r* h*ann* (Bls. 152, d.) selr feet dyʀa e*ða* metr vi*ð* ef sa vill. [b] S*v*a sc*al* m*að*r fe eindaga at q*ue*ða a dag þaɴ e*r* fe s*ca*l gialldaz oc a stað þaɴ e*r* feet s*ca*l gialdaz.[2] væl e*r* ef fyʀ gelldz.[3] þo v*er*ðr eindage a at s*v*a se at q*ue*ðit at gialldaz scyle a scullda þ*in*gi e*r* m*enn* hava v*m* not*t* v*er*it ef astað er queðit. Nu k*o*m*r* h*ann* ti*l* ei*n*dagans[4]. þa s*ca*l h*ann* n*e*f*n*a v*att*a at h*ann* er co*m*iɴ ti*l* eindaga þ*es*s e*r* m*æ*ltr v*ar* m*eð* þei*m* oc e*r* buiɴ at taca v*ið* fe þ*v*i e*r* þ*a*r e*r* giald mælt á. *oc* e*n*gi m*að*r gelldr h*onom* fe þ*at*. Nv s*ca*l h*ann* ne*f*na v*att*a i aɴat siɴ. at h*ann* stefn*ir* h*onom* v*m* s*v*a marga avra s*v*a stóra se*m* mælt*ir* v*o*ro h*er* at gialda m*eð* ocr. ste*f*na ti*l* gialda oc ti*l* ut

---

a) = Á. M., Kaupa-balkr, c. 1. (Fyrirsögnin Kaupa-balkr á sèr ekki heimild í skinnbókinni; skinnb. i Á. M. safni hefir enga fyrirsögn).
b) = Á. M., c. 2.

1, 2 og 3) Deplunum er við bætt.
4) Í fyrstu ritað eigandans, en leiðrètt síðan þannig.

göngo *oc* vm halfa fimto mörc alaga oc queþa a þingit hvert hann stefnir oc stefna[1] lögstefno. [a] Ef mæltir ero logavrar með monnom *oc* ero lögavrar kýr *oc* ær. þat er oc lög eyrir vi. alnir vaðmáls eða varar felldir sva at þeir þicki iafnir sem .vi. alnir vaðmáls. Brent silfr er en. *oc* er eyrir at mörc lög avra. Enda lögsilfr þat er meire litr se silfrs á en messingar oc þole scor *oc* se iafnt utan *oc* inan. Melracka scin vi. þat er en lög eyrir. Ef maðr mælir sva at þu scalt gialda mer vaðmál oc scil ec fra anat fe alt þa komrat hann avðro við. Ef maðr mælir sva at þu scalt gialda mer vaðmál oc scilrat hann fra aðra avra. þa nítir hann eigi lögavrom ef þat ber quiðr at hin hevir eigi vaðmal til at gialda oc hann matte eigi a þvi mele fá. Ef þeir coma til báþir er mala eiguz við oc verða þeir eigi a sáttir þa scal hvartuegi nefna til lög sianda af sine hende at sia fe þat er þar scal gialdazc. (Bls. 153, a.) oc scolo þeir sia þat fe hvart þat se gilldt eþa eigi. hveregir avrar sem ero. Ef þeir verða eigi asáttir þa scal sa þeirra hafa sitt mal er eið vill vina. Ef þeir vilia vina eiðin báþir þa scolo þeir luta. Ef logsiaendr ero osáttir á vm þat hvart þat se lög silfr eða eigi þa scal hvar hina stefna lögsianda anars vm þat at hann hafe þat callat lögsilfr er eigi er *oc* láta varða iii. marca utlegð. En alengr er sacar coma idom oc verðr sa fe secr er domendom þickir rangara mælt hafa. scal bera fram silfr oc láta siá. Þeir scolo lögsiaendr vera er réttir se at tengðom iquiðom við hvarntvegia þeirra. Nv ero lög siaendr osáttir á vm met orð

---

a) = Á. M., c. 3.

---

1) Ritað stēfna.

oc vill aNaR luta eN aNaR *eigi*. þa s*ca*l eið viNa sa e*r* lut fallit byðr ef h*ann* vill oc meta *oc* s*ca*l h*an*s met orð þa standa.[1] verðr *þat* se*m* hiN mæle ecke e*r* *eigi* vill luta. [a] Ef m*aðr* seNd*ir* aNa*n* maN ti*l* eindaga at gialda fe f*yrir* sec. *oc* erat hiN scylldr vi*ð* at taca. ne*m*a h*ann* vitæ at sa m*aðr* er heim*i*lis fastr *oc* h*ann* eigi s*v*a fe at *þat* se iafn mic*it* se*m* hitt e*r* h*ann* gelldr. ef h*ann* viðr e*igi* hei*mi*llt. Ef sa k*o*mr ti*l* e*r* gialda s*ca*l *oc* lætr fe up*p*i. en hin*n* sendi m*enn* ti*l* viðtokoNar. Nv nefn*ir* gialldandiN v*att*a. at h*ann* lætr *þat* standa f*yrir* gialdi at e*n*gi e*r* viðtoko m*aðr* þar rettr. þa s*ca*l viðtöco m*aðr*eN vatta sina láta viNa eiða. oc b*er*a vætti *þat* at h*ann* scylde við fe þ*v*i taca oc þei*m* malo*m* mæla se*m* hino*m* byriaðe aðiliano*m*. Nv hef*ir* h*ann* e*igi* vattorð ti*l* þa ef q*u*iðr beR at hiN m*un*di e*igi* gialda þoat vattorðit v*ær*i ti*l* borit. oc e*r* þa iöfn (Bls. 153, b.) hei*m*ti*n*g ti*l* fiarens se*m* hiN hefðe ti*l* viðtokoN*a*r co*m*it f*yrir* öndorðo sialfr e*r* feet atte at taca. [b] Ef eindage v*er*ðr a loghælgo*m* dögo*m* e*ða* v*m* langa fosto. þa s*ca*l viðtoco m*aðr*iN ne*f*na v*att*a. at þvi at h*ann* e*r* bueN vi*ð* fe at taca iþei*m* stað se*m* giald v*ar* m*æ*lt. oc h*ann* s*er* e*n*gi þ*ar* þaN maN e*r* þ*v*i gialde halde up*p* s*v*a se*m* m*æ*lt v*ar*. Nefna s*ca*l h*ann* v*att*a i aNat siN at þ*v*i. at h*ann* lætr *þat* sta*n*da f*yrir* stefno þa at log heilog ti*ð*[2] e*r* þa. e*ða* la*n*ga fasta. þa á h*ann* at stefna eN næsta ru*m*hælga*n* dag i eno*m* sama stað se*m* giald v*ar* m*æ*lt. Þar er m*aðr* k*o*mr ti*l* eindaga *oc* h*ann* nefn*ir* v*att*a at þvi at h*ann* e*r* bviN vi*ð* fe þ*v*i at taca e*r* þ*ar*

---

a) = Á. M., c. 4.
b) = Á. M., c. 5.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Ritað t̊ (annars = ti*l*).

v*a*r giald m*æ*lt *oc* þar e*r* e*i*g*i* sa m*aðr* e*r* giald reiðe af he*n*di e*ða* s*v*a láte þ*at* upi se*m* m*æ*lt v*a*r. þa e*r* rétt at h*ann* stefni þ*a*r hiɴ næsta dag ru*m*hælga*n* eþ*a* þar e*r* h*ann* hitt*ir* h*ann* at mále sialfa*n*. e*ða* at hei*m*ili h*an*s at þriþia coste. þoat þ*at* se siðaʀ *oc* fylgia þo alogin öll slíc se*m* a eindogoðo fe oðro þ*v*i e*r* at eindaga e*r* v*m* stefnt. Þes a h*ann* *oc* cost at segia log leig*or* a feet at eindagano*m*. meþ*an* ste*n*dr und*ir* h*onom*. enda segia slíct at lög b*er*gi et næsta sum*a*r ept*ir*. þa hlyþ*ir*[1] h*ono*m þ*at* meþ*an* h*ann* man vattana. Ef eyct hælga*n* dag e*r* eindageɴ. *oc* a m*aðr* cost at ste*f*na f*yrir* eyct ef h*ann* vill. eɴ við sc*a*l h*ann* taca þot*t* við apta*n* gialldiz ef allr dagr v*a*r ti*l* ste*f*no. Ef þ*eir* co*m*a baþ*ir* ti*l* eindaga *oc* a sa cost e*r* gialda sc*a*l at bioða hino*m* ti*l* hei*m*ilis þ*es*s e*r* h*ann* átte v*m* vet*r*iɴ. h*ann* sc*a*l handsala at eindagano*m* at gialda a xiiii. n*att*a f*r*esti kyʀ e*ða* ær ahond s*er*.[2] s*v*a þ*at* ef h*ann* vill giallda il*a*nde. ii. avra f*yrir* eiɴ. þvi l*a*ndi ær bøllt se á hálfa*n* bolstað e*ða* meira. s*v*a oc ef h*ann* vill i mane giallda .ii.[a] (Bls. 154, a.) aura f*yrir* einn[3] *oc* a h*ann* lavsn[4] a maneno en næsto mis*er*e ef h*ann* hev*ir* up*p* alet. E*i*g*i* sc*a*l m*aðr* heim bioða i aɴa*n* fiorðu*n*g ti*l* gialldz. Erat m*anne*[5] scylt at taca bú fe fyʀ en vi. vic*or* e*r*o af su*m*re. enda e*r* e*i*g*i* scylt við at taca siðaʀ en viii. vic*or* ero af su*m*re. Sa e*r* feet reiþ*ir* sc*a*l q*u*att hafa h*eimilis* b*va* v. vico fyʀ e*ða* meira mele. at þ*eir* co*m*i ti*l* at miðio*m* degi *oc* meta fe þ*at* m*eð* þei*m* við boc. Þ*eir* sc*o*lo þei*m* mv*n* odyʀa virða fe þ*at* eɴ a sculda móte gecc. se*m* þei*m*

1) Ritað í fyrstu hluþ*ir*.
2) Deplinum er við bætt.
3) Við bætt samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.
4) Leiðretting fyrir lavᴅs.
5) Í fyrstu ritað m͛ (= m*a*ð*r*).

þyck*ir* v*er*ra[1] þa við at taca. Ef hiɴ ko*m*r e*igi* ti*l* e*r* við féno sc*a*l taca[2] ne gør*ir* aɴa*n* maɴ. þa agialdaɴdiɴ coste iii. þaɴ eiɴ at reka fe ti*l* handa hino*m*-e*r* við átte at taka. eɴ af sc*a*l h*ann* segia abyrgð sina alengr e*r* metit e*r*. ef h*ann* lætr s*v*a m*eð* f*a*ra se*m* h*an*s abyrgð se á. Sa e*r* aɴ*a*ʀ kostr at lata ga*n*ga il*an*de s*in*o. Sa e*r* hiɴ þriðe costr at reca iafrett þaɴ e*r* h*ann* á. Ef hiɴ kø*m*r ti*l* *oc* tecr við kyc fe. *oc* sc*a*l h*ann* bregða af m*a*rke asavðo*m* þaɴ dag e*r* h*ann* hev*ir* ab*r*o*tt*. Eɴ af navta marke sc*a*l h*ann* brugðit hava a xiiii. nótto*m* eno*m* næsto*m*. Ef viðtoko m*að*r kø*m*r e*igi* ti*l*. þa e*r* eindagiɴ e*r* oc ero .xiiii. nætr f*ra* ge*n*gnar. þa eignaz sa bu feet e*r* giallda átte. þ*at* er h*ann* gallt ef e*igi*[3] e*r* af marke brugðit eɴ næsta dag. en*n* hiɴ á ong*v*a hei*m*ti*n*g ti*l* fiar e*r* goldit v*a*r. [a] Ef sa kø*m*r ti*l* eindaga e*r* gialda a[4] fe eɴ e*igi* hiɴ e*r* við sc*a*l taca. þa sc*a*l h*ann* bioða m*eð* v*att*a feet *oc* nefna ti*l* lögmeta*n*da af siɴi he*n*de. Nu gelldr h*ann* þ*a*r silfr þa sc*a*l h*ann* hei*m* hafa þ*at*. Eɴ hiɴ á e*igi* ti*l* meira hei*m*ti*n*g eɴ ti*l* iɴstøða ef bréclavst (Bls. 154, b.) er up*p*i látet. Kost agialdandiɴ af at segia abyrgð sina oc lata þ*a*r liɢia fe allt ept*ir* f*yrir* silfr uta*n*. enda a h*ann* cost at hava allt feet hei*m* *oc* hafa leigo lavst feet þav misserin. Eɴ ef h*ann* gallt savðe oc kø*m*r hiɴ e*igi* ti*l* at bregða af m*a*rkeno. þa eignaz gialdandeɴ savðena eɴ næsta dag ept*ir*. Nᴠ stefnir h*ann* v*m* feet sa e*r* á. þa sc*a*l h*ann* neyta vatorðz þ*es*s e*r* h*ann* bavð feet at giallda. þa sc*a*l søkiandeɴ q*ueðia* h*eimilis* b*va* h*an*s .v. h*v*art h*ann* bavð

a) = Á M., c. 6.

1) Ritað v⁷a.

2) Hèr á eptir ritað ef hiɴ kö*m*r e*igi* ti*l*, en orð þessi síðan strykuð út aptur.

3) Ritað ofan línu.

4) Við bætt.

af *þvi* at *hann* villde giallda eþ*a* e*igi*. Nu ef fe er[1] þ*ar* handsalat oc e*igi* eindagat. þa s*ca*l sa e*r* feet a at avðro*m* stefna h*onom* hei*m* at h*ann* se hei*m*a .vii. natta f*r*esti e*r* h*ann* kemr ti*l* at hei*m*ta feet þ*at* e*r* h*ann* á at hino*m* *oc* q*ue*þa a hue mic*it* e*r*. feet. Þe*i*r s*co*lo hafa logsiaendr ti*l* me*ð* s*er* ef met fe e*r*. eɴ ef e*igi* e*r* met fe. þa scal gialdaɴdeɴ hafa q*ua*tt ti*l* b*va* iii. nótto*m* fyʀ e*ða* meira mele. at meta þ*at* fe. Eɴ ef sa vill e*igi* giallda oc s*ca*l h*ann* s*v*a stefna v*m* i*nn* stöðo se*m* v*m* eindagat fe oc s*v*a v*m* alög se*m* eindagat fe f*yrir* uta*n* harða fa*n*g. þ*at* eitt fellr niðr. Nu selr m*að*r fe at leiga vát*t*lavst. þa ef hiɴ vill e*igi* gialda. þa ke*m*z h*ann* e*igi* ti*l* leignaɴa. ne*m*a sagðar se lögleig*or* a. Cost asa e*r* ha*n*d salat e*r* at stefna hino*m* hei*m* e*r* gialda s*ca*l. biðia h*ann* heima v*er*a .iii.[a] n*att*a freste *oc* mv*n* ec þá co*m*a at taca vi*ð* fe e*ða* stefna v*m* s*v*a mic*it* fe se*m* e*r* oc lata v*arða* .iii. m*arca* utl*egð*. *oc* vi. avra harða fa*n*g. stefna ti*l* gialda oc ti*l* utgongo. Ef m*að*r a fe at m*anne* oc e*r* fe handsalat. nv gelldr h*ann* af su*m*t. oc e*r* rett at hiɴ kióse e*r* féét a h*v*art h*ann* vill stefna v*m* allt feet. (Bls. 155, a.) oc lata hiɴ[2] neyta gagnaɴa ti*l* h*v*at af e*r* golldit. enda e*r* hitt[3] rétt at stefna v*m* þ*at* e*r* o golldit er. Þ*at* v*arðar* iii. m*arca* utl*egð* ef m*að*r stefn*ir* v*m* fe þar er allt er golldit oc er við hiɴ hei*m*ti*n*g e*r* fe er at.[4] Þa e*r* m*að*r á fe at m*anne* oc q*ue*ða þ*eir* a dag oc a stað n*ær* giallda s*ca*l e*ða* h*v*ar giallda s*ca*l fe þot þ*eir* hand salez e*igi*. e*ða* þot*t* þ*eir* taciz ihe*n*dr oc se þ*ei*r sátt*ir* at þ*a*r scylde lög eindage. þa s*ca*l h*ann* s*v*a sekia se*m* þar se eindagat feet. ne*m*a

1) Við bætt.

2) Hér á eptir ritað e, en dregið undir það aptur.

3) Leiðrétting, samkvæmt skinnbókinni í Á. M. safni, f. hiɴ.

4) Skinnb. í Á. M. safni: feit a.

þ*at* at niðr fellr handsalslit.[1] sc*a*l h*ann* q*ueðia* h*eimilis* b*va* v. ti*l* aþ*in*gi þ*es*s e*r* *sottr* e*r*. Ef m*aðr* selr m*anne* í hönd at taca v*ið* fe sino þ*a*r e*r* h*ann* a eindagat at m*anne*. enda tecr sa við. oc vill h*ann* *eigi* giallda hino*m* feet e*r* á. ne lata h*ann* ná feno. þa a h*ann* cost at søkia h*v*árt h*ann* vill hiɴ e*r* feet v*a*r und*ir*. eþ*a* þaɴ e*r* hansöl-o*m* tóc f*yrir* feet. *oc* v*er*sc sa maleno e*r* feet var und*ir* ef sa getr þaɴ q*u*ið at h*ann* galt þeim m*anne* feet e*r* hiɴ hafðe ti*l* senda*n*. Sa e*r* feet átte sc*a*l stefna þei*m* v*m* feet e*r* h*ann* bavð v*m*. oc taca gialdit. oc lata v*arða* iii. m*arca* utl*egð*. sc*a*l h*ann* q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* v. aþ*ing*i þ*es*s e*r* *sottr* e*r*. Ef sa m*aðr* hei*m*t*ir* fe aɴ*ar*s m*anz* e*r* h*onom* e*r* *eigi* v*m* boðit *oc* h*ann* a e*ig*i at hei*m*ta. þ*at* v*arðar* h*onom* f*iorbavgs* ɢ*arð* v*ið* þaɴ e*r* h*ann* hei*m*t*ir* fe at. sc*a*l q*ueðia* t*il* h*eimilis* b*va* ix. aþ*ing*i þ*es*s e*r* *sottr* e*r*. Nu ef h*ann* gelldr feet þa sc*a*l h*ann* stefna ti*l* giallda *oc* ti*l* utgo*n*go v*m* feet. Ef m*aðr* selr m*anne* fe af trvnaðe at láne e*ða* ti*l* hirzlo *oc* dylr hiɴ oc q*u*ezc v*ið* e*n*go tekit hafa. þa sc*a*l sa er feet á søkia ti*l* þyfðar ef h*ann* vill enda a h*ann* cost at stefna ti*l* gørtøkis v*m* feet. *oc* ti*l* gialda (Bls. 155, b.) tueðra oc lata v*arða* iii. m*arca* secþ. Ef m*aðr* hirþ*ir* fe m*anz* oc hu*er*fr feet or hirzlo h*an*s. Nu átto þ*eir* fe þ*a*r baþ*ir* sama*n* iþ*eir*ri hirzlo. þa helldr h*v*aʀ s*in*o fe abyrgio.[2] ef or eiɴe hirzlo hv*er*fr h*v*artueɢia feet. Nu hu*er*fr þ*es*s fe eít*t* e*r* sellde at hirða. h*ann* acost at hei*m*ta feet at h*onom* ef h*ann* vill þei*m* e*r* hirðe oc asa at gialda h*onom* enda a sa søkena v*m* feet er hirðe. enda a h*ann* cost at søkia þaɴ e*r* h*ann* vill vm oc raða sialfr orðe. Ef m*aðr* afe

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Hèr a eptir skrifað eɴ, en orð þetta síðan dregið út aptur.

aleigo*m* oc fellr h*ann* f*ra*. Nu ef h*ann* a sono ept*ir* eþ*a* lif*ir* faðir h*ans* þa of þ*at* fe e*r* eindagat e*r* *oc* eigo þ*eir* iafnt at stefna v*m* at eindaganom se*m* þei*m* se handsalat. Anar costr e*r* sá e*r* þ*eir* eigo h*v*arz ero sen*ir* eð*a* aðr*ir* erfi*n*giar at sekia v*m* handsalat erfðar fe. við ix. b*va* q*u*iþ a þ*ing*i oc lata v*arða* iii. m*arca* utleg*ð* haldet. Ef fleire m*enn* telia ti*l* arfs *oc* ero osatt*ir* a hv*er*r taca á. þa ahin at halda ti*l* do*m*s oc v*arðar* þa e*igi* vtleg*ð*. Ef sa fellr fr*a* e*r* fe a at giallda þ*ar* e*r* sen*ir* e*r*o ept*ir* ti*l* arfs. Þa e*r* rétt at m*aðr* stefne eno*m* ellzta brøðrana v*m* alt feet sama*n*. ef fe e*r* e*n*go scipt oc s*ca*l sekia við ix. b*va* q*u*iþ. ef brøðr hafa scipt arfe e*ða* s*v*a þot*t* aðrir erfi*n*giar take arfin en sen*ir* *oc* s*ca*l v*m* s*v*a miken lut hv*er*io*m* stefna se*m* þ*eir* toco arf til. Þar e*r* sa m*aðr* fellr fr*a* e*r* fe e*r* eindagat at. þa s*ca*l at lögheimi*l*e stefna erfi*n*gia h*ans* v*m* þ*at* fe. En ef h*ann* legr lögleigor á *oc* ke*m*zc h*ann* e*igi* meir ti*l* at helldr e*nn* ti*l* insteðans. Þ*at* sagðe markús lavg.

222. v*m* fiar de*m*ingar

[a] Fe a at de*m*a s*v*a mic*it* se*m* gogn báro ti*l*. xiiii. nóttom (Bls. 156, a.) ept*ir* vapna tac iþei*m* stað se*m* eindagi v*ar* oc s*v*a marga avra se*m* gogn báro ti*l*. Nu e*r* eigi eindagat fé. þa s*ca*l de*m*a giald at lögheimi*l*e þ*es*s e*r* gialda á i orscotz hælge við garð þa e*r* h*v*arke acr ne e*n*gi þ*an*gat fr*a* garðe e*r* sa a heimile e*r* fe s*ca*l taca. En ef m*enn* vito e*igi* þat. þa s*ca*l de*m*a giald at hei*m*i*l*e þ*es*s e*r* söc sótte. Nv e*r* or sino*m* fiorðu*n*ge h*v*ar þ*eirr*a. þa s*ca*l de*m*a gialdit miðvico dag imitt þ*in*g a*nat* su*m*ar ept*ir*

a) = Á. M., c. 7.

iboanda k*ir*kio garðe. Oc s*v*a s*ca*l f*a*ra þót*t* eindagat fe se ef or síno*m* fiorðv*n*gi e*r* h*v*aʀ þ*eirr*a e*r* mál attoz við. Ef m*að*r metr fe sitt dyʀa aleigo e*ða* selr eɴ alögleígo. þa er rétt at lysa söc þa iþi*n*gb*r*ecco avarþi*n*gi ef þ*ei*r ero sa*m*þi*n*ga. oc sekia þ*a*r ido*m* fram. Þar er m*enn* v*e*rða fe sek*ir* þa s*ca*l do*m*a gialld fiarens at hei*m*íle þ*eirr*a e*r* fe sek*ir* v*e*rða ef þ*eir* e*r*o sa*m*fiorðu*n*gs oc hiɴ e*r* feet s*ca*l taca. Ef þ*ei*r ero or tuei*m* fiordu*n*go*m*. þa s*ca*l gialdet do*m*a a alþ*ingi* iboanda k*ir*kio garðe. Slíca avra s*ca*l do*m*a se*m* mælt*ir* v*or*o a iɴstoðano*m*. Vtlegð*ir* halfar s*ca*l do*m*a at gialda aɴ*at* sumar imitt þi*n*g. iboanda k*ir*kio garðe en halfar hei*m*a þ*a*r e*r* iɴstoðeɴ v*a*r do*m*þ*r*. *oc* þ*a*r alög öll. vtlegðir oc öll alög s*ca*l do*m*a logavra.

223. sculld a do*m*r.

[a] Ef sa m*að*r aɴdaz e*r* öreigi e*r*. oc e*r* e*n*gi m*að*r scylldr at gialda sculd*ir* h*a*ns. þa v*a*r h*ann* öreigi ef h*ann* átte eigi morc ept*ir* e*ða* meira fe. Nu var þar meira fe[1] *oc* v*or*o þo sculldir meire eɴ fe. oc e*r* erfi*n*gi scyldr at bioþa ti*l* sculda do*m*s ept*ir* h*ann*. ef h*ann* hafðe át*t* ept*ir* mörc e*ða* meira fe. Nu ef h*ann* byðr (Bls. 156, b.) e*igi* ti*l* sculda do*m*s at lögo*m* e*ða* gelldr h*ann* nocoro*m* m*ann*e af féno aðr h*ann* bioðe ti*l* sculda do*m*sens. þa s*ca*l h*ann* giallda sculd*ir*nar meþ*an* h*an*s avrar viɴaz ti*l*. e*igi* a h*ann* isculd at ga*n*ga f*yrir*. Sa m*að*r e*r* ti*l* sculda do*m*s vill bioða. h*ann* s*ca*l ga*n*ga i þi*n*gbrecko avárði*n*gi þ*v*i er hiɴ e*r* or andaþ*r*. þa e*r* .ii. nætr e*r*o af þ*in*gi. *oc* nefna s*er* v*att*a s*v*a at heyre meire lutr m*ann*a þi*n*gheyianda.[2] h*ann* s*ca*l s*v*a

a) = Á. M,. c. 8.

1) Orðunum Nu var — fe er við bætt eptir skinnb. ı Á. M. safni.

2) Deplinum er við bætt.

mæla. Jþ*at* v*ætti.* sc*a*l h*ann* que*þ*a at sculda do*m*r sc*a*l v*er*a ii.[a] vicna fresti at hei*m*ili þ*v*i e*r* h*ann* e*r* andaðr f*ra* oc ec byð þ*an*gat þei*m* m*onno*m öllo*m* er fe látaz at h*ono*m hafa átt *oc* co*m*a þ*a*r s*v*a at do*m*r se f*yrir* miðian dag nefndr. Sa e*r* ti*l* scullda do*ms* bavð. sc*a*l q*ueðia* b*va* v. iii. notto*m* f*yrr* eða meira mele. þa e*r* næst*ir* bua þ*v*i e*r* do*m*reɴ sc*a*l v*er*a. þ*eirr*a e*r* rett*ir* se iq*u*iðo*m* at tengðo*m*. [a] Þ*ei*r m*enn* er þ*a*r þickiaz fiárván eiga scolo þ*an*gat co*m*a m*eð* v*att*a sina. Nu e*r*o e*igi* váttar e*þa* naer h*ann* þei*m* e*igi.* þa scolo þ*eir* b*va*r v. scilia e*r* hiɴ hev*ir* þ*an*gat q*u*adda e*r* do*m*eno*m* helldr up*p*. e*þa* þ*eir* er þ*eir* vilia ti*l* hafa q*u*adda v*m* do*m*staðeɴ. iii. notto*m* f*yrir* do*m*eɴ e*ða* meira mele. Sa e*r* ti*l* do*ms* bavð sc*a*l bioða þei*m* m*eð* v*att*a at nefna halfa*n* do*m*eɴ. en þ*eir* eigo at hluta hu*er*r do*me* sc*a*l up halda vi*ð* h*ann* hvárz þ*eir* ero aðr*ir* ofús*ir* e*ða* keppaz þ*ei*r v*m*. Nv vilia þ*ei*r e*igi* þa sc*a*l h*ann* nefna alla*n* dom*inn*. En siþ*an* sc*a*l bioða ti*l* ruðni*n*gar v*m* þá dom*en*dr. hvar*ir* se*m* nefndo. Do*m* þaɴ sc*a*l ryðia s*v*a at þ*a*r sc*a*l e*n*gi þ*eirr*a m*ann*a sitia í do*m*e e*r* þ*a*r eigo fiár ván at hei*m*ta. *oc* enscis þ*eirr*a faþ*ir* ne sonr ne broþ*ir*. ne namágar .iii. Þa sc*o*lo m*enn* (Bls. 157, a.) luta hue sac*ir* sc*o*lo fr*a*m segia ido*m* þaɴ *oc* føra fr*a*m siþ*an* hv*er*r v*ætt*e sin e*þa* q*u*iðo. Sa e*r* ti*l* do*ms* bavð sc*a*l þ*an*gat hafa fe þ*at* allt e*r* hiɴ hev*ir* átt. Nu atte h*ann* fe und*ir* avðro*m* m*onno*m oc sc*o*lo halldaz maldag*a*r þ*eir* all*ir* e*r* a þ*v*i fe v*or*o. Ef þ*eir* m*enn* eigo þ*an*gat fiar vón e*r* e*igi* eigo sialf*ir* varðveizlor fiar sins f*yrir* osco sac*ir* þa ero þ*ei*r m*enn* scyld*ir* ti*l* f*a*rar þ*an*gat e*r* fe þ*eirr*a eigo at va*r*ðveita enda abyrgiaz þ*eir* vi*ð* þa ena v*n*go m*enn*. þ*at* e*r* ti*l* þ*eirr*a

---

a) = Á M., c. 9.

k*om*r. ef *þeir* gora e*igi* co*m*a ti*l* eþ*a* fora e*igi* gögn ti*l* þav e*r* þarf.[1] *oc* s*v*a ef vngi*r* m*enn* ero erfi*n*giar *þ*e*ss* ens andaða þa e*r* sa m*að*r scyldr at bioða ti*l* sculda do*ms* er fiárvarðveizlor a[2] ef *þeir* fe ætte. Ef m*enn* leyna fe þ*v*i nockoro e*r* h*ann* hafðe átt þ*a*r oc v*arð*a*r* f*iorbavgs* g*arð*. er *þat* stefno söc sc*a*l q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. aþ*ingi* þ*ess* er *sottr* e*r*. Þar sc*a*l hv*er*r hafa sina avra ef s*v*a má. Nv atte hiɴ lönd ept*ir* eþ*a* goðorð oc sc*o*lo b*var* þ*at* vi*r*ða l*an*deigendr v. *þeir* e*r* næst*ir* bva[3] aðalboleno vi*r*ða öll lönd oc sc*a*l sa hava þa boanda ti*l* q*u*adda e*r* domeno*m* helldr up*p* vico f*yrir* dom*inn* e*ða* meira mele. Sa m*að*r sc*a*l þar i l*an*de taca e*r* mest fe átte at hino*m*. Nv átte h*ann* cono *oc* sc*a*l hon hafa bæðe mund oc hei*m*a*n* fylgio ef h*ann* átte fe ti*l* mundarens f*yrir* vta*n* sculld*ir* *oc* er þav ge*n*go sama*n*. Nu hafe h*ann* e*igi* át*t* þa m*un*deɴ sculdlavsan *oc* hafe h*ann* þo át*t* mörc e*ða* meira fé. Þ*at* e*r* af sculldo*m* gecc þa scal þa avra iafnt scerða sem aðra. Nu hefir hann eigi atta mörc þess fiar er af sculldom gecc[4] er þav ge*n*go saman. þa sc*a*l ho*n* engi hafa m*un*diɴ en hafa a ho*n* þo hei*m*an fylgiona se*m* aðr. Nv havfðo þav fe sit*t* saman (Bls. 157, b.) lagit. þa sc*a*l ho*n* gegna sculdo*m* öllo*m* at þei*m* luta se*m* ho*n* atte ife vi*ð* h*ann*. Eɴ ef ho*n* átte ibue vi*ð* h*ann* oc v*a*r e*igi* fe *þeirr*a sama*n* laget þa sc*a*l ho*n* gegna at sino*m* luta þei*m* avro*m* öllo*m* er ti*l* bus *þeirr*a v*or*o keypt*ir* oc öllo þ*v*i

---

1) Deplinum er við bœtt.

2) Við bœtt eptir skinnb. í Á. M. safni

3) Hèr à eptir ritað l*an*deno, en orð þetta síðan dregið út aptur. Skinnb. í Á. M. safni hefir: næstir bva landino. Nu ero lönd fleiri þa scolo þeir er næstir bva aðalbolino, o. s. frv.

4) Orðunum: þa scal þa avra — af sculldom gecc er við bœtt eptir skinnb. í Á. M. safni.; og höfum vèr einnig úr því, sem segir hèr áunnan i skinnbok. Þ*at* er ef af sculldo*m* gecc, sleppt orðinn ef.

er til hennar þurptar var keypt eɴ engom þeim er til hans þurpta eins var keypt. Ef maðr átte veð mælt ife hans oc scal hann[1] hafa þat ef hann hevir at lögom veð mælt oc lyst at lögom. Nv hafa þeir .ii. menn veð mæltan eiɴ grip. oc baþir at lögom[2]. þa scal sa hafa er fyʀ veð mælte. eɴ ef eigi hafa baþir at lögom veð mælt. þa scal sa hafa er at lögom hefir veðmælt. Nu hevir hvargi at lögom veðmælt þa scal hvargi hafa. þott hann hafe betra grip veð mæltan enn hans sculd gegne. oc scal hann eigi hafa huegi er mælt var. meira en sculd hans var fyrir ondorðo. Rett er at þeir v. bvar virðe gripeɴ er þangat ero til quaddir þaɴ er hiɴ hafðe veð mæltan oc scal hann þa scióta igegn slico sem þeir virða gripeɴ dyʀa eɴ hans sculld var fyrir öndverðo oc scal hann þa hafa gripeɴ. Jafnt scolo allir missa siɴa avra þeir er þar átto ef eigi viɴz til sculda þeir er eigi hafa veð mælt. oc scal þar alla avra iafnt scerþa. Nv þeir menn allir er þar calla til fiar scolo viɴa eiða iafnt sem at þinga domi. oc sva þeir menn allir er þar scolo lögscil mæla. eɴ siþan lata bera vætte oc þav gögn er þeir hafa. Sacar scolo fram comnar allar aðr sol se undir. siþan scal doma vm nottena. eða vm morgoniɴ eptir. lokit scal dome at miðiom degi aɴan dagiɴ. Enga heimting a sa til sins fiár ef eigi vill til (Bls. 158, a.) sculdar doms coma ef hann spurðe oc hann matte til coma. Nu matte hann eigi til comaz sculda domsens eða spurþi hann eigi at domr scylde vera. þa scal hann lysa söc at logberge ahond þeim monnom öllom er þar toco fe til gialda oc til ut gongo slics fiar sem a hans lut munde coma ef

---

[1]) Ritað ofan línu.

[2]) Hér a eptir skrifað veð mælt oc lyst at lögom, en orð þessi síðan dregið út aptur.

h*ann* v*æ*r*e* þ*ar*. *oc* lysa ti*l* þ*ess* fiorðv*n*gs do*m*s se*m* do*m*reɴ v*a*r i áttr. oc a h*onom* at dø*m*a sina aýra *sv*a at þ*eir* misse allir ia*f*n*t*.

224. v*m* fiár leigor

[a] Ef m*að*r leig*ir* bu fe at m*ann*e at leigo mala réttom. þa sc*a*l h*ann* þv*at*t dag þaɴ ifardögo*m* scyldr at leysa af he*n*di s*e*r þei*m* e*r* næst*ir* e*r*o ept*ir*. þa er h*ann* leigðe. Ef hiɴ kø*m*r e*igi* *sv*a ept*ir* *oc* a h*ann* cost at segia af abyrgð sina eɴ næsta dag hælgiɴi ept*ir* ef þa e*r* heillt feet *oc* ohætt. Ef h*ann* heldr a feno. þa e*r* hiɴ kø*m*r ept*ir* e*r* a *oc* náir h*ann* e*igi* enda s*e*r h*ann* oc e*r* þa rán. *oc* v*arðar* *scog* ɢ*ang*. Nv naer h*ann* e*igi* at siá oc e*r* þá se*m* h*ann* take f*ra* h*onom*. [b] Nv nyt*ir* h*ann* s*e*r nyt fiár þ*ess* f*yrir* þ*at* ofan. oc v*arðar* h*onom* þa *scog* ɢ*ang*. oc s*v*a hv*e*rio*m* þ*eirr*a er fiar nytiar þ*eirr*ar neyt*ir* visvitande. Nv lætr h*ann* feet þa up*p*e at lögo*m*. þa sc*a*l h*ann* taca við fe s*in*o þ*v*i er h*ann* sellde h*onom* at leiga ef þat fe e*r* þa ia*f*n gott se*m* m*æ*lt v*a*r at h*ann* scylde h*onom* af he*n*de iɴa. En ef þ*at* fe e*r* þa v*er*ra þa sc*a*l sa e*r* af he*n*de leys*ir* hafa q*u*adda til h*eimilis* b*va* s*ina* v. *oc* scolo þ*eir* v*i*rða þaɴ mun *oc* sc*a*l h*ann* þ*a*r gialda h*onom* þaɴ mu*n*. Nv e*r* h*onom* v*er*ra fé uppi látet eɴ h*ann* ætte m*æ*lt. þá a haɴ cost h*v*arz h*ann* vill at hafa fe þ*at* ab*r*o*tt*[1]. e*r* h*onom* er boðet *oc* hei*m*ta þ*at* e*r* ept*ir* er e*ða* hafa ecki ab*rott* *oc* stef-

a) = Á. M., c. 25.
b) = Á. M., c. 26, bls. 428[2].

1) Hèr a eptir ritað: *oc stefna til giallda*, en orð þessi siðan strykuð út aptur.

(Bls. 158, b.) na ti*l* gialda oc ut go*n*go u*m* alt sama*n* feet.[1] En ef h*ann* tecr e*igi* vi*ð* þa e*r* h*onom* e*r* boðit feet. þa secz hiɴ e*igi* anyt fiar þ*es*s. e*r* aðr hevir haft feet. Ef þ*at* fe e*r* davtt e*r* h*ann* hafðe á leigo sellt. þa s*ca*l h*ann* gialda h*onom* bu fe aɴat slíct f*yrir* ef h*ann* hev*ir* ti*l*. s*ca*l bu fiar eyr*ir* leysa hv*err* aɴa*n* oc s*v*a vara ef h*ann* hev*ir* e*igi* bv fe ti*l*. h*ann* s*ca*l e*igi* la*m*blavsar ær gialda ne*m*a h*ann* hafe s*v*a leigðar. [a] Ef andmarc*a*r þ*eir* v*er*ða a bú féno e*r* h*onom* syniz s*v*a at þ*at* se e*igi* avetr føranda e*ða* mune þ*at* e*igi* igiold ga*n*ga þot*t* þ*at* ko*m*iz fr*a*m. þa á h*ann* cost af at lata fe þ*at* oc gialda h*onom* aɴat f*yrir* ia*fn* gott. [b] Nv lætr h*ann* af fe þ*at* e*ða* lógar a nökorn veg er e*igi* er*o* þ*eir* andmarkar at. þa e*r* þ*at* gørtøke *oc* før*ir* ti*l* meira máls *oc* v*arðar* s*cog* ɢ*ang*. Enda a h*ann* hei*m*ti*n*g ti*l* fiar þ*es*s hv*a*r se*m* niðr ko*m*r e*r* hiɴ hev*ir* selt e*ða* gefit. Ef sa kø*m*r e*igi* ept*ir* leigo feno e*r* a s*v*a sne*m*ma se*m* m*æ*lt e*r*. enda segi hiɴ e*igi* sina abyrgð af e*r* hafðe eɴ næsta dag hælgiɴe. þa secz h*ann* e*igi* á nyt fiar þ*es*s ti*l* ens v.[ta] dags þ*es*s e*r* vii. vic*or* e*r*o af su*m*rę. ef h*ann* byr isama stað enda co*m*i hiɴ e*igi* ti*l* er á. eɴ hv*er*gi s*ca*l h*ann* abrot f*a*ra m*eð*. Rett e*r* þei*m* m*ann*e e*r* þar býr í sama stað at lata miolca fe þ*at* *oc* lata v*a*rð-veita nyt fiar þ*es*s ti*l* þ*es*s e*r* sa kø*m*r ept*ir* e*r* á. enda á h*ann* cost at reka fe þ*at* ti*l* haɴdą þei*m* e*r* á oc f*a*ra s*v*a m*eð* se*m* m*eð* sitt fé. enda abyrgiz h*ann* e*igi* þa feet ef h*ann* feʀ s*v*a m*eð*. [c] Hvar þ*es*s er m*a*ðr þiɢr nyt af aɴ*ar*s m*anz* fé en þ*es*s er á. o lofat visvitande þa a hiɴ

---

a) = Á. M., c. 27.
b) = Á. M., c. 28.
c) = Á. M., c. 29.

---

1) Deplinum er við bætt.

cost at lata v*arða* scog gang eþa gør (Sls. 159, a.) tøke ef þ*at* vill hældr. Ef h*ann* vill ti*l* ens meira máls føra oc sc*a*l h*ann* stefna *oc* láta v*arða* scog gang oc q*ueðia* ti*l* xii. q*uiðar* goða þan er sa e*r* iþ*in*gi m*eð* e*r* sót*t*r e*r*. h*v*art h*ann* hafe þegna nyt af fe þ*v*i er h*ann* hev*ir* stefnt vm. Nv beʀ .xii. q*u*iðr a h*ann* þa sc*a*l h*ann* beiða s*er* biarg q*u*iðar h*eimilis* b*va* s*ina* v. ti*l* þ*es*s se*m* h*ann* þickiz hellzt efne hafa h*v*árz e*r* at h*ann* hev*ir* e*igi* vitat e*ða* hev*ir* sa lofat h*onom* e*r* á. Nv h*v*arn þ*eirr*a se*m* beʀ ihag h*onom* *oc* secz h*ann* *eigi* þá enda sc*a*l h*ann* slíct q*ue*þia s*er* biargq*ui*þ*ar* þot*t* ti*l* gørtøkes se føṙt. E*igi* tør boandano*m* sa biarg q*u*iðr at h*ann* hafe e*igi* vitat ef fiár nyti*n* hef*ir* þ*a*r v*er*it hofð halfa*n* manað eða le*n*gr. sa*m*fast. [a] Ef m*að*r felr fe iɴe at avðro*m* oc asa maldage at halda m*eð* þei*m* se*m* þ*ei*r v*er*ða asátt*ir*. Nv felr h*ann* fe iɴe at fúlgo mála rétto*m*. h*ann* sc*a*l ala fe þ*at* s*v*a at o hætt sé f*yrir* holda sac*ir* *oc* gæta s*v*a se*m* sins fiár. *oc* s*v*a se*m* þá m*un*de h*ann* ef h*ann* ætte þ*at* fé. h*ann* abyrgiz við þei*m* andmorco*m* *oc* avvirðo*m* öllo*m* e*r* þ*at* fe fær af þ*v*i scaða e*r* h*ann* gæt*ir* þ*es*s aɴa*n* veg en sins fiar þ*es*s kyns. þeg*a*r e*r* h*ann* nyt*ir* nyt af fúlgo féno. þa abyrgiz h*ann* at öllo þ*at* fe h*v*árz þ*at* e*r* fyʀ e*ða* siðaʀ. enda sc*a*l h*ann* s*v*a af hende leysa þ*at* fe se*m* leigo fe. Nv h*v*atke e*r* fe þ*v*i v*er*ðr at vaglata. þa sc*a*l h*ann* s*v*a fe þ*v*i at biarga oc s*v*a af láta *oc* sva v*a*rðveita at öllo se*m* þa m*un*de h*ann* ef h*ann* ætte.

225. v*m* einkuɴ*ir*

[b] Hveʀ m*að*r sc*a*l eina einkvɴ eiga a fe s*in*o. bæðe navto*m* *oc* savðom. Maðr sc*a*l einkynt hafa fe sit þa e*r*

---

a) = Á. M., c 30.

b) = Á. M., c. 11; sbr. við þetta efni Á. M. Landabrigða-þ., c. 37, sqq.

viii. vic*or* ero af su*m*re. þ*at* e*r* h*ann* náir. Ef h*ann* gø*r*i*r* e*i*g*i* sva oc va*r*ð*ar* utl*eg*ð. Ef fe o einkynt (Bls. 159, b.) kø*m*r i aɴ*ar*s m*anz* l*an*d en þ*es*s e*r* á aɴat eɴ dilcar siþ*an* e*r* viii. vic*or* e*r*o af su*m*re e*ða* siðaʀ. þa á sa e*r* a l*an*de þ*v*i byr at einkyɴa fe þ*at* siɴe einkuɴ oc eignaz h*ann* þá. ef h*ann* syn*i*r b*v*o*m* v. feet aðr. [a] Ef m*að*r einkyɴ*i*r la*m*b aɴ*ar*s m*anz* i stecc. *oc* va*r*ð*ar* þ*at* e*i*g*i* v*i*ð lög ef q*u*iðr beʀ at h*ann* hyɢz eiga. H*ann* sc*a*l bioða hino*m* gott la*m*b f*yri*r o einkynt ef h*ann* hev*i*r þ*at* ti*l* þeg*a*r er h*ann* v*er*ðr vaʀ v*i*ð. oc a hiɴ cost at kiósa h*v*árt h*ann* vill hafa þ*at* e*ða* hitt e*r* h*ann* atte aðr. Ef h*ann* byðr e*i*g*i* lambit *oc* va*r*ð*ar* h*o*no*m* vtl*eg*ð. v*i*ð þaɴ er atte. Ef m*að*r einkyɴ*i*r fé m*anz* siɴe einkuɴ *oc* vill s*er* eigna aɴ*ar*s fe oc leyn*i*r þioflavno*m* þa asá orðe at raða e*r* fe á. Ef m*að*r einkyɴir fe m*anz* oc leɢr aɴ*ar*s m*anz* einkuɴ á en þ*es*s e*r* á. oc va*r*ð*ar* h*o*no*m* *fior-bavgs* ɢ*ar*ð v*i*ð h*v*arntueɢia þaɴ e*r* átte feet oc hiɴ e*r* einkuɴena á. Nv mark*a*r m*að*r fe aɴ*ar*s m*anz* olofat þ*es*s m*a*rke e*r* féet á oc va*r*ð*ar* þ*at* utl*eg*ð. Navt oc savðe oc svín sc*a*l m*að*r m*a*rka a eyro*m* eɴ fogla sc*a*l m*a*rka a fitio*m*. oc ero þav ein lög mörc a þ*v*i fe. [b] Hv*er*r m*að*r e*r* scyldr at sa*f*na v*m* l*an*d sitt e*ða* v*m* þ*at* ból e*r* h*ann* býr á. fe þ*v*i öllo e*r* h*ann* ma fiɴa *oc* h*ann* a at varð-veita. oc láta reca ti*l* lögrétta þ*ei*rra se*m* h*er*aðs m*enn* e*r*o asátt*i*r at v*er*a sc*a*l. utl*eg*ð va*r*ð*ar* þei*m* e*r* e*i*g*i* gø*r*i*r* s*v*a. oc a sa söc þá e*r* vill þ*eirr*a m*ann*a e*r* þar eigo lögrétt v*i*ð h*ann* enda abyrgiz h*ann* feet þ*at* e*r* h*ann* sa*f*nar e*i*g*i* s*v*a. v*i*ð þa er eigo. Maðr sc*a*l sitt fe eitt a b*r*o*t*t reka f*ra* rétt. þ*v*iat eins aɴ*ar*s m*anz* fe ef sa hev*i*r v*m* boðit er á. Nv recr h*ann* aɴ*ar*s m*anz* fe fra rétt at

---

a) = Á. M., c. 12.
b) = Á. M., c. 13.

olofe þe*s*s e*r* á. oc utlagaz h*ann* við þaɴ e*r* a v*m* þ*at*. enda abyrgiz h*ann* fe þat. (Bls. 160, a.) ti*l* þ*e*s*s* e*r* hiɴ ma[1] hei*m*ta e*r* á. [a] Sa maðr eignaz dilc e*r* ána á þa e*r* leiþ*ir*. Nu villaz dilc*a*r irétt oc scilr m*enn* a eigin orð þa sc*o*lo þ*eir* beiða sciptis þa m*enn* e*r* ti*l* telia enda sc*a*l þa hu*er*r þ*eirr*a sýna þa sina savðe e*r* þe*s*s v*ær*e at vön at þa dilca m*un*di leiða. b*vom* v. þei*m* e*r* næst*ir* bva retteɴc þ*eirr*a m*ann*a er þ*a*r se þá. oc sc*o*lo þ*eir* scipta dilcono*m* þei*m* öllo*m* m*eð* þei*m* e*r* e*igi* keɴaz ær vi*ð*. Nv v*er*ða ept*ir* dilcar þ*eir* e*r* e*igi* keɴaz ær vi*ð*. enda se sciptissens ti*l* beít*t* at eɴe efsto rétteɴe. þa á boandeɴ sa e*r* rettena v*a*rðveit*ir* at sýna buv*m*. oc leɢia sina einkuɴ á. oc eígnaz h*ann* þa. Nu ga*n*ga þ*eir* þ*að*an abr*ot*t þa a hu*er*r at einkyɴa e*r* vill isino l*an*de. ein log e*r*o v*m* dilk savðe *oc* navta *oc* geita. [b] Ef m*að*r a hruta oc sc*a*l h*ann* iɴ hafa látna fyr*ir* vetr nætr. e*ða* f*yrir* gørt s*v*a at e*igi* fae ær við þót bløsma ga*n*ge. þa alla e*r* h*ann* ma hei*m*ta geta. Eɴ ef h*ann* gør*ir* e*igi* s*v*a þa v*arðar* h*onom* utle*gð*. ef e*igi* g*er*iz mein at *oc* a sa söc e*r* vill. Ef h*r*vtriɴ gør*ir* scaða þa sc*a*l h*ann* bøta av visla bóto*m* se*m* b*var* þe*s*s meta e*r* scaðiɴ v*a*r gøʀ enda a h*ann* þa søkena. En ef h*r*vtriɴ gørir m*ann*e v. avra scaða. e*ða* meira þa v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð* þei*m* e*r* hrut á. Ef h*r*vtr m*an*z ge*n*gr i aɴ*ars* m*an*z savðo*m* ept*ir* vetr nætr. *oc* se e*igi* f*yrir* gört þá a h*ann* at gellda h*r*vt þaɴ ef h*ann* vill oc f*a*ra s*v*a at se*m* h*ann* gelde siɴ hrut. s*v*a sc*a*l fara v*m* hafr*a* et sama. Ef hrútr deyr af gelldi*n*go þa sc*a*l h*ann* g*er*a

a) = Á. M., c. 14.
b) = Á. M., c. 15.

1) Ritarinn hefir í fyrstu skrifað nair at, en ritað síðan mą fyrir ofan, án þess að draga hitt út.

til oc varðveita til handa þeim er á ef hann fiðr. [a] Fe þat er þar verða eigi eigendr at. sa maðr er rettena (Bls. 160, b.) varðveitir. scal queðia til bva v. landeigendr þa er næstir bva retteɴe þeirra manna er þangat eigi savðom til at safna. at scipta savðom þeim með ser til varðveizlo. er þar verðr eigi eigande at. þeir bvar vi. er savðæ þa varðveita scolo segia til at kirkio sócnom eða at manna fuɴdom hve margir savþir þar ero þeir eptir er eigi er eigande at eða sva með hverio marke ero. ef hann veít. Nu coma þeir er eigo þat fe. oc scal þat hafa abrott hverr er á at osekio oc syna þeim er land varðveítir þat er savðriɴ var í þa er hann tóc. [b] Hvar sem maðr hittir fe aɴars manz ilande þvi er hann a at varðveita. oc scal hann sagt hafa monnom til a xiiii. nóttom enom næstom er hann veit. Ef hann [1] hefir feet til þess er manaðr er af vetri eða lengr þa scal [2] hiɴ láta honom uppi fulgo slica sem bvar meta at vert er. Ef hann hevir sva abrott feet sa er a. at hann lætr eigi fulgo uppi þa verðr hann utlagr vm þat iii. morcom við þaɴ er feet hafðe at varðveita oc a þo at dømaz fúlgan. Ef sa verðr vaʀ við er feet hefir at varþveita at hiɴ vill abrott taca er a oc varðar honom eigi þott hann late eigi a brott hafa ef honom er eigi fulga láten uppi. [c] Nv kømr sa eigi til er a at miðiom vetri. þa a sa at heimta til heimilis bva sina v. þa er næstir bva er varðveitir feet. oc virða við bóc. enda scal hann sýna þeim einkvɴ aféno. oc sva føra til marcs sins enda eignaz þa feet

a) = Á. M., c. 16.
b) = Á. M., c. 17.
c) = Á. M., c. 18.

1 og 2) Við bætt.

alengr. *þeir* scolo s*v*a vi*r*ða fe þ*at* se*m* þa v*a*r *v*er*t* e*r* þ*an*gat co*m*.[1] h*ann* sc*a*l þ*at* fe giallda se*m* þ*eir* vi*r*ða et næsta vár e*r* h*ann* veit hu*err* á. *oc* hiɴ hei*mtir*. Ef h*ann* heldr fe þ*vi* f*yrir* hino*m* er a *oc* v*arðar* h*onom* utl*egð*. Nv bregðr h*ann* e*igi* af einkuɴ eða lætr e*igi* virða feet sa er (Bls. 161, a.) v*a*rðveit*ir*. þa ma sa hafa ab*rott* e*r* a þeg*a*r h*ann* ke*m*r ept*ir* oc lata hino*m* uppe fulgo slíca se*m* b*var* meta. [a] Sa m*aðr* e*r* feet hev*ir* v*a*rðveil*t* *v*m vet*r*iɴ h*v*art e*r* h*ann* hev*ir* af einkuɴ b*r*vgðit eþ*a* e*igi* þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* einkuɴ*a*r fiar þ*es*s er h*ann* hef*ir* va*r*ðveit*t* v*m* vet*r*iɴ iþ*in*gb*r*ecco a socn*a*r þ*in*gi þ*v*i e*r* h*ann* heyr sialfr oc vísa þei*m* m*onno*m ti*l* hei*mili*s sins. oc taca þ*a*r h*v*art e*r* þ*eir* eigo heldr sit*t* fe at hafa. e*ða* v*er*ðit. þa e*r* vii.[2] vic*o*r e*r*o af su*m*re. Nu ke*m*r e*igi* eigande ti*l* enda hev*ir* h*ann* e*igi* vi*r*ða latet feet þa ah*ann* at hafa nytiar af þ*v*i fe se*m* h*ann* e*igi*. enda abyrgiz h*ann* e*igi*. sc*a*lat h*ann* lóga fe þ*v*i a engi veg.[3] h*ann* sc*a*l ti*l* segia iii. vór iþ*in*gb*r*ecco s*v*a at meire lutr[4] þ*in*gbeyianda heyre. Nu v*er*ðr e*igi* eigande at þ*v*i fe aþ*r*imr su*m*ro*m*. þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* at lög b*er*gi et þ*r*iþia sumar. enda eignaz h*ann* þa ef e*n*gi ge*n*gr vi*ð*. [b] Ef m*enn* taca einkuɴ at erfð. þa sc*o*lo þ*eir* s*v*a scipta se*m* aɴaʀe erfð. Nv vill sa m*aðr* g*er*a bú e*r* eng*v*a á einkuɴ aðr. þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* iþ*in*gb*r*ecco a þ*in*gi þ*v*i er haɴ heyr siálfr hv*er*ia ein kuɴ h*ann* vill hafa oc sp*yr*ia at þ*a*r ef m*enn* vite nockorn man*n* þaɴ e*r* þa einkuɴ e*igi*.

---

a) = Á. M., c. 19.
b) = Á. M., c. 20.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Skinnb. í Á. M. safni hefir viii., sbr. að öðru leyti hèr fyrir framan bls. 155 (Á. M., c. 11).
3) Deplinum er við bætt.
4) Leiðrètting fyrir lut.

Nu lataz menn eigi þan man vita sams heraðs honom er þa einkun eigi. þa á hann at hafa einkun þá at osekio. Huerr maðr þeirra er hann førir bv sítt i þan hrepp er hann bio eigi aðr. hann scal segia til þeirrar einkunar er hann á a samquamo þeirri er næst verþr[1] iþeim hrepp er hann hevir bvit iført. Ef nokor maðr er sa i þvi heraðe er þá einkun á oc scal sa bregða af er scemr hevir verit bve sino i þvi heraðe. hvar þess er savða gang (Bls. 161, b.) þeirra ber saman. Hvar þess er þeir verða varir við þat at[2] hvartuegia ber saman savða gang þeirra oc einkvn. þa scal sa þeirra er fyr fregn gøra orð til fundar við anan oc segia deili a. Nv hevir anar þeirra erfða marc. en anar cavpa mark. eða at giof tekit enda hafe þeir iafn lengi baþir verit bvi sino iheraðeno þa scal sa afbregða er eigi hevir erfða marc. J öllom støðom þeim er þeir hafa anat tuegia báþir érfða marc eþa hvárgi. þa scal sa þeirra afbregða er færa savð fe á. En ef þeir eigo baþir iafn marga þa scolo þeir luta með ser. Ef þeir verða sva fremmi varir við at éinkunena ber saman með þeim ef fe þeirra er afiall rekit þar er þeir eigo samgengt. þa scolo þeir telia fe þat er þeir léto reka í afrétt oc vina eið at þvi at sva mart er feet sem þá hafa þeir talit. oc þess kyns fe. oc sva gamalt sem hann á. Nv scal hvar þeirra vm havstet syna heimilis bvom sinom v. þat fe er þeir heimta. Nv scal at iafnaðe scipta með þeim vm heimtingar sva at bvom þeim .v. syniz iafnt hafa heimt er næst bva rétt þeirra er þeir heimta mestan luta fiarens. Ef anartuegi þeirra kømr kenendom til sins fiár scal sa hafa fe þat at afname.

---

[1]) I stað orðs þessa sýnist í fyrstu hafa verið skrifað er.
[2]) Tvítekið í skinnbókinni.

oc eiga þei*m* mv́n miɴa *oc* færia[1] fiar ván i afrétt sem[2] haɴ getr keɴendr ti*l.* [a] Þe*i*r *sco*lo keɴe*n*dr v*er*a er rétt*ir* se at tengðo*m* iq*ui*ðo*m.* Sa m*að*r er keɴendr vill føra ti*l* fiár sins. h*ann* *sca*l viɴa eið at þ*v*i at h*ann* átte fe þ*at* e*r*[3] i afrétt fór oc hev*ir* e*igi* siþ*an* lógat. Eɴ keɴendr *sco*lo viɴa eiða at þ*v*i at h*ann* átte fe þ*at* e*r* i afrétt fór. oc leggia þ*at* undir þegnscap siɴ. (Bls. 162, a.) Nv hei*m*t*ir* aɴaʀ þ*eir*ra betr e*ða* fleira fe en*n*[4] van e*igi* oc leɢr lav́n á. þá asa orðe at raða v*m* er einkvɴ a vi*ð* h*ann.* Nv hei*m*t*ir* aɴ*a*ʀ þ*eir*ra betr en aɴaʀ. þa *sca*l hiɴ beiða h*ann* lavgsciptis.[5] ef sa lætr e*igi* hino*m* up*p*i lög scipti v*m* feet. þa v*arðar* h*o*n*om* þ*at* utl*eg*ð oc stefna ti*l* gialda v*m* feet iaf*n* mart se*m* h*ann* hev*ir* ohei*m*t þ*at* sum*a*r oc a h*on*-o*m* þ*at* at d*ø*m*a* *oc* ia*fn* gamalt fe. Hei*mi*lis b*var* ha*n*s *sco*lo scilia þ*at* hve m*a*rga savðe h*ann* atte e*ða* hve ga*m*la. [b] Ef sa m*að*r bregðr bue s*in*o er einkuɴ á. oc á h*ann* at liá einkvɴ*a*r þ*eir*r*a*r þei*m* m*ann*e e*r* h*ann* vill. oc a h*ann* þo at hafa þegar er h*ann* vill. sina einkuɴ. Nv bregðr h*ann* búe enda lér h*ann* engo*m*[6] m*ann*e ein-kuɴ*a*r *oc* v*er*ðe h*ann* ör savðe oc a h*ann* e*igi* þa éin kuɴ helldr eɴ aðr*ir* m*enn.* [c] Engi m*að*r a at hafa alstyfi*n*ga nema lofat se ilögretto. eɴ ef h*ann* hef*ir* þa v*arðar* h*on*-o*m* *fiorbavg*s ɢ*arð.* Ef m*að*r tekr þ*at* fe at erfðo*m*

---

a) = Á. M., c. 21.
b) = Á. M., c. 22.
c) = Á. M., c. 23.

---

1) Þannig (fyrir fær a).
2) Leiðrètting fyrir se.
3) Ritað ofan linu, ef til vill með yngri hendi.
4) Hèr á eptir skrifað aɴaʀ, en orð þetta síðan dregið út aptur.
5) Deplinum er við bætt.
6) Í fyrstu ritað avðro*m*, en leiðrètt síðan þannig, ef til vill með yngri hendi.

alstyfi*n*ga oc e*r* h*onom* vite lavst at eiga þ*at* fe meþ*an* þ*at* lif*ir* en e*igi* sc*a*l h*ann* s*v*a einkyɴa ne eitt. Maðr sc*a*l e*igi* alstyfi*n*ga giallda m*anne*. enda sc*a*l e*igi* taca ne*m*a þeg*a*r lóge af. e*ða* sá e*igi* þ*at* marc aðr h*ann* tecr. Nu sc*a*l ti*l* saca þ*eirr*a allra e*r* h*er* g*er*atz iþesso málo qu*eðia* ix. h*eimilis* b*v*a a þ*ing*i þ*ess* e*r* so*ttr* er. þa e*r* *fiorbavgs* ɢa*rð* v*arðar*. Eɴ b*v*a v. þar e*r* fe vite lıɢr við. Enda allt þ*at* aɴa*n* veg er g*er*t iþesso male e*n*n h*er* v*a*r m*æ*lt. þa lıɢr vi*ð* iii. m*arca* fe vite ne*m*a talit se meire sect til.

226. v*m* hross neyzlor

[a] Ef m*að*r felr[1] h*r*oss iɴe at m*anne*. at fulgo mála rétto*m* oc abyrgiz[2] hiɴ þ*at* ia*fn*t se*m* fulgo fe aɴat. Ef men*n* neyta h*r*oss þ*es*s oc á sá at sekia v*m* navtnena e*r* á. enda v*er*ðr iafn secr sa e*r* varð- (Bls. 162, b.) veit*ir* v*m* navtnena se*m* aðr*ir* m*enn* ne*m*a h*ann* scyllde at öllo abyrgiaz. þa a h*ann* at neyta sem siɴa h*r*ossa. oc spilla e*igi* oc a sa at sekia v*m* h*r*o*s*s navtnena e*r* abyrgiz. e*igi* a sa at neyta sialfr er a. ne lofa avðro*m* m*onnom*.

---

a) = Á. M., c. 31.

---

1) Síðasti stafurinn í orði þessu er ritaður ofan línu.
2) Hér a eptir ritað h*ann*, en mað út aptur.

Rann socna þáttr

227.

[a] Þat scal huerr maðr hafa alande osso er a. nema gefit vili hafa eða golldit. Ef maðr tekr þat er aNaR maðr á olofat oc a maðr at føra þat til görtøkes ef pennings er vert eða meira. Sva scal stefna sa er a gripeN vm görtøke oc til giallda tueðra slicra sem bvar meta oc láta varða iii. marca secþ oc queðia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. Ef maðr tecr fe fra manne þat er vert er hálfs eyris eða meira fiár. oc leynir sa eigi er tecit hevir. oc varðar þat scog Gang. oc scal stefna vm tökona vm þat at hann vile ser fe nyta[1] enn eigi vm þiof scap. Ef maðr tecr fe fra manne hálfs[2] eyres vert eða meira oc leynir þiof lavnom. þa er costr at föra til þiofscapar oc stefna oc telia hann sekian scogar maN ef quiþr beR haN saNan at söc. oc queðia til xii. quiðar. Nv berr quiðr af honom oc er eigi sócn til þa at søkía vm illmælit. ef hann quað sva at istefnoNE. Enda stefne hann af þvi at hann hygðe hann saNan at eN eigi fyrir háðungar sacir. Ef maðr stefnir manne ifa lavst vm þat at hann hafe þvi stolet ef quiðr beR

a) = Á. M., Vígsl. c. 115. Þessi þattur finnst ekki í skinnb. í Á. M. safni.

1) Skrifað neyta, en dregið undir e.
2) Lagfæring fyrir half.

h*ann* osaNa*n* at. *oc* e*r* þa sócn ti*l* illmælisens. H*ann* a cost at nefna s*er* v*att*a þa þeg*a*r ef h*ann* heyr*ir oc* ste*f*na v*m* illmælit. oc telia v*arða* fiorbavgs G*arð*. oc sokia v*ið* vát*t*orð. Enda a h*ann* cost at nefna v*att*a at fra*m*sögoNi oc stefna u*m* illmælit at lög b*er*gi siþ*an* er q*ui*þ*r* bar af h*onom* oc so- (Bls. 163, a.) kia et sama sum*a*r. Þess e*r oc* costr at stefna siðaR v*m* ill mælit *oc* sokia v*ið* xii. q*ui*þ. Enda nytr h*ann eigi* biargq*u*iðar ef h*ann* stefnde ifa lavst. Ef m*aðr* stefn*ir* þei*m* m*ann*e v*m* þiofscap e*r* aðr hef*ir* kuðr *oc* saðr orðeN at þiofscap *oc* v*arðar* þ*at eigi* v*ið* lög þot þa v*er*ðe h*ann* osaðr at. ef h*ann* stefnde af þvi at h*ann* hugðe h*ann* saNan at. *oc* h*ann*[1] visse h*ann* eigi osaNa*n* at. Þiófsöc s*ca*l sótt a eno .iii.[a] þ*in*gi þ*að*an f*ra* er h*ann* spyR sócn*a*r aðileN. alldregi fyrniz leynd þiof söc. S*v*a s*ca*l sokia at öllo v*m* fiartokona þar e*r* m*aðr* lætr s*cog* G*ang* v*arða* se*m* þiof söc f*yrir* uta*n* atq*uæ*þi. Görtokis söc fyrniz e*igi*. Cost a m*aðr* at höfða söc við h*v*arn e*r* vill þaN e*r* g*r*ipeN hev*ir* at halda e*ða* hiN e*r* h*ann* hyGr at stolit hafe. Ja*fn* mic*it* v*arðar* m*ann*e ef h*ann* þiGr e*ða* cavp*ir* vis vitande þiof stolit. sem hino*m* er stal. Sa e*r* þiofs navtr. *oc* s*v*a þei*m* e*r* reð þiof raðo*m*. þa s*ca*l sokia v*ið* en sömo gögn se*m* þiofiN. Ef m*aðr* selr m*ann*e e*ða* gefr þ*at* er h*ann* veit at þiófstolit e*r*. *oc* vill*ir* h*ann* heimild at. þoat h*ann* visse e*igi* þa e*r* h*onom* v*a*r heimildr. *oc* v*arðar* s*cog* G*ang* v*ið* h*v*arntveGia þan*n* e*r* hef*ir* g*r*ipiN sellda*n oc* s*v*a þaN e*r* átte. s*ca*l sokia við xii. q*uið*. Hvar þe*ss* e*r* m*aðr* hef*ir* heimilld ti*l* þe*ss* gripar e*r* tekeN e*r* f*ra* m*ann*e e*ða* stoleN. *oc* hugðe h*ann* s*er* heimilan m*un*do v*er*ða þót*t* h*ann* fregne siðaR aNat. *oc* e*r* h*onom* rett at hallda þei*m*

1) Ritað ofan línu.

grip til doms. Þar er maðr þermlaz sins gripar oc þickiz hann vita at maðr hevir grip þaN at hallda. sa er keyptan hevir eða þegiN eða at láne oc naer (Bls. 163, b.) hann eigi at siá. Sa er gripeN á scal beiða með vátta at hiN syne honom gripiN eþa sele[1] fram.[2] Ef hiN selr eigi fram þa er costr at fela a byrgð ahende honom til doms. oc stefna honom til brigðar oc til ut gongo oc lata varða iii. marca utlegð. ef hiN synir eigi gripenn. lengr er beiðt er. Ef maðr keNir grip ihondom manne oc quez sa eiga at giof eða at cavpe. eða at varð veizlo. Ef hiN tecr abrott oc varðar þat scog gang.

228. vm rán.

[a] Þat er hannd rán ef sa tecr or hende honom eða af honom. Ef maðr helldr eigi á oc quez hann þo eiga. en hiN tecr þaN grip abrott. oc er þat ravða rán. varðar þat scog Gang. At hvaRetueGio atferþ þeirre þa secz maðr þar a síno eigine. ef hann tecr af þeim manne er heimild hefir til. Þa hefir maðr heimild til. ef sa maðr heimilar honom er foRáð á avra sinna oc hann hyGr at sa mætti honom heimilat viNa þaN grip en eigi ellegar. Ravða rán scal sva søkia at queþia scal til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Ef maðr fiðr grip siN vti eða iNe oc tecr hann a brott. oc scal hann segia lög fostom monnom til ef þeir ero hia þar a þeim bø. Enn ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leið sina oc segia a næsta bø. oc mæla sva. Ef nokoR keNir ser þeNa grip

a) = Á. M., c. 116.

1) Síðari 2 stafirnir í orði þessu eru ritaðir ofan línu.
2) Deplinum er við bætt.

co*m*i sa þi*n*gat ti*l* min oc q*ue*þa a h*v*ar h*ann* a hei*m*a *oc* feli m*er* abyrgð á he*n*di ti*l* do*m*s. þ*v*iat eins s*ca*l h*ann* s*v*a m*eð* f*a*ra ef h*ann* átte þa e*r* f*ra* h*onom* villtiz. Ef m*að*r vill b*r*igþa g*r*ip þaɴ þa s*ca*l h*ann* co*m*a ti*l* aeno*m* næsta manaðe oc fela[1] h*onom* abyrgð ahe*n*di til do*m*s. Hvarz áto þyfe e*r* meire e*ða* miɴi þa e*r* maðr stelr þ*v*i er ǽtt e*r*. eþ*a* bloðug*r*i[2] bráð. þa e*r* costr at stefna til scógar.

229. vm ran*n*socn*ir*.

(Bls. 164, a.) [a] Hvart e*r* m*að*r misser fiar sins .ii. avra e*ða* meira vi*ð* eiɴ maɴ a xii. manaðo*m*. Þar e*r* costr at stefna v*m* stuld þaɴ ti*l* þræl do*m*s ef h*ann* hev*ir* þióf lavno*m* leynt. s*v*a se*m* þræll v*æ*r*e* faðir h*an*s eɴ ambatt moþ*ir*. *oc* felle h*ann* a navðigr aiorð.[3] telia s*er* fe h*an*s allt. þ*a*r s*ca*l q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. aþ*in*gi þ*es*s e*r* s*ottr* er. h*v*art h*ann* hafe þ*v*i fe stólit. a þei*m* xii. manaðo*m* *oc* ne*f*na h*ann*. *oc* þióf lavno*m* leynt. e*ða* hafe h*ann* e*igi*. Ef q*ui*ðr beʀ h*ann* saɴa*n* at þ*v*i. þa a at dǫ*m*a h*ann* þræl fasta*n* afóto*m* oc hino*m* fe h*an*s. Sa s*ca*l oc hafa omaga þrǽlsens ef ero e*r* h*ann* sǫk*ir* ti*l* þrældo*m*s. Sa acost at leɢia lög sculld á omaga þrælsens. h*onom* s*ca*l frelse gefa ef h*ann* þick*ir* þ*es*s ve*r*ðr v*e*ra oc s*ca*l h*ann* ifrials giafa æt at fra*m*fǫrslo. oc at arftöko.

---

a) = Á. M., c. 117.

---

1) Leiðrètting fyrir fella.
2) Leiðrètting fyrir blgðugri.
3) Deplinum er við bætt.

230. rannsocna þáttr.

[a] Sa *maðr* er misser fiar sins. h*ann* á at raNsaca ef h*ann* vill. H*ann* sc*a*l biðia m*enn* til raNsócn*a*r m*eð* s*er* iNa*n* hús *oc* af næsto*m* bøio*m* ti*l* þ*es*s e*r* h*ann* hev*ir* xxx. m*anna*. Ef meN vilia e*igi* fara m*eð* h*ono*m oc v*arðar* þei*m* iii. m*arca* utl*egð*. H*ann* sc*a*l e*igi* fleire m*enn* hafa eN xxx. h*ann* sc*a*l þar up*p* hefia raNsócn e*r* h*ann* vill. Ef h*ann* vill fleire bolstaðe raNsaca en eiN oc sc*a*l h*ann* e*igi* yf*ir* hefia raNsócn v*m* þa bolstaðe e*r* þei*m* ero næst*ir* e*r* h*ann* hóf up*p* raN sócn. þ*eir* lax m*enn* sc*o*lo ga*n*ga at garðe þ*a*r e*r* þ*eir* vilia raNsaca. þ*ei*r sc*o*lo iii. ein*ir* i garð ga*n*ga oc ti*l* h*vss*. h*ann* sc*a*l sialfr eN þriðe. eða sa maðr e*r* h*ann* fær ti*l* at mæla malo*m* sino*m*. H*ann* sc*a*l beiða böanda þaN e*r* þ*a*r byr m*eð* v*att*a at h*ann* oc þ*ei*r er f*yrir* ero festi (Bls. 164, b.) þei*m* oc handsale g*r*ið at lögo*m* ti*l* raNsócn*a*r. H*ann* sc*a*l oc e*igi* hafa fleire m*enn* f*yrir* eN .xxx. haN scal[1] oc handsala[2] þei*m* g*r*ið oc hvar*ir* avðro*m*. Ef boande varn*a*r g*r*iða oc v*arðar* þ*at* sc*og* GA*ng*. Nv lætr h*ann* g*r*ið uppe oc handsalar. þa sc*a*l h*v*aR þ*ei*rra nefna þ*a*r vi. m*enn* or aN*a*rs flocke þa er hann vill i þav g*r*ið. þa e*r*o xii. m*enn* ig*r*iðo*m* af þei*m* vi. tego*m* m*anna*. eN all*ir* þ*eir* vi. teg*ir* m*anna* und*ir* g*r*iðo*m*. BoandeN e*r* e*igi* scyldr at láta g*r*ið uppi ef þ*ei*r ero fleire sama*n* en xxx. Ef m*enn* ga*n*ga ilið þ*eirr*a obedit oc v*arðar* hv*e*rio*m* þ*eirr*a iii. m*arca* utl*egð* *oc* asa söc e*r* raNsaca vill. Ef hiN hef*ir* fleire m*enn* f*yrir* eN xxx. oc v*arðar* h*ono*m þ*at* sc*og*

a) = Á. M., c. 118.

1) Við bœtt.

2) Ritað e̅g handsala, af því ritarinn hefir fyrst ætlað að skrifa *eigi*, en gleymt síðan að stryka það út.

gang. oc er þa varnat griða. Nv festa þeir grið með ser oc scolo þeir allir þa til dura ganga er aðr voro utan garðz. þeir scolo þa beiða boandan með vatta at hann láte þeim ransócn uppi. Honom varðar scog gang ef hann varnar ransócnar. Þeir scolo beiða hann þess at ut gangi menn þeir allir er ine ero þar aðr nema sa maðr ein er liós bere fyrir þeim oc luke lásom upp. Þegar er anan veg er beiðt ransócnar en nv er talit. þa er hann eigi scyldr uppi at láta. Ef onor atferð er af boandans hendi en su er her er nv talet at þeir eigo hann at beiða. oc er þa varnat ransócnar. Ef ransócn er uppi láten. þa scolo þrir[1] menn in ganga af þeim er ran saca vilia oc ein or hina liðe. sa scal bera lios fyrir oc lúka lásom upp. Þeir scolo iiii. menn in ganga. Men scolo láta ransacaz aðr gange in at eigi bere þeir fola ahendr[2] monnom. enda sva þeir er út ganga. Ef þeir vilia eigi láta hafa lucla at lúka lásom upp. oc verða lóc þeirra oheilog við brote. Þeir scolo enir somo (Bls. 165, a.) ransaca iöllom stöðom uti oc ine. Þeir scolo eigi avvisla gera iransócn þan er hinom se mein at. ne fiárscaðe er fyrir búa. Ef þeir bera ofr afle eða fara at ologom at ran sócn anan veg en nu er talit oc varðar scog gang ef þeir fina eigi þar ine enda verðe boandin osaðr at en ellegar varðar ecke. En þott þeir fini inne þar fóla. oc scalat drepa þa menn ne at þeim gera ecke nema þeim verðe handnumit. Sva scal at socn fara vm þan þiofscap sem þar er eigi er ran sacat. Ef þeir bera in fola a hendr monnom er ransaca scolo eþa lata bera aðra menn. þa varðar þeim scog gang enda varðar þeim þa þat allt er þeir fara at ransócn slíct sem aðr.

1) Ágizkun fyrir þeir.

2) Hèr á eptir ritað þeim, en orð þetta síðan dregið út.

Nu s*ca*l v*m* sae*ir* þær allar e*r* af raɴ sócn g*e*r*a*z stefna hei*m*an *oc* q*ueðia* h*eimilis* b*va* v. ti*l* aþ*ing*i þes er sottr er.

231. v*m* gripa tak at misfa*n*ga.

[a] Ef m*aðr* tecr grip m*anz* at hibylu*m* *oc* vill haɴ calla s*er* misfa*n*ga. þaɴ s*ca*l h*ann* þaɴ grip hafa aptr boriɴ avico f*r*esti e*ða* fyʀ *oc* selia ihönd· þei*m* m*anne* e*r* þ*a*r byr næst þ*v*i er hiɴ mistóc g*r*ipeɴ ef hiɴ e*r* e*igi* þ*a*r er á. Nv vill sa e*igi* vi*ð* taca þa s*ca*l h*ann* hei*m* hafa m*eð* s*er* oc segia ti*l* sins hei*mi*lis oc abyrgiaz. enda hafa ti*l* þ*in*gs[1] et næsta sum*a*r oc segia ti*l* at lögb*er*gi. S*v*a s*ca*l sokia se*m* v*m* aðrar fiartekior. Ef m*aðr* feʀ e*igi* s*v*a m*eð* se*m* nv e*r* tínt eþ*a* s*v*a ef e*igi* e*r* misfa*n*gi þot*t* s*v*a se callat. Þar a misfa*n*ga at b*er*a e*r* m*aðr* tekr þ*es*s kyns g*r*ip ab*r*o*t*t se*m* h*ann* lætr ept*ir* ivapno*m*. eɴ h*r*o*s*s þess kyns se*m* h*ann* átte oc s*v*a lítt. enda s*v*a v*m* aðra g*r*ipe se*m* nu e*r* tint. h*v*art e*r* kyk fe e*ða* aþ*r*i*r* g*r*ipir. þa s*ca*l h*ann* þ*es*s kyns g*r*ip ab*r*o*t*t hafa. se*m* h*ann* átte oc m*eð* þei*m* lit. *oc* e*r* þo þ*v*iat éínv[2] (Bls. 165, b.) misfa*n*gi ef b*va*r vilia s*v*a borit hafa. Oc ef sa m*aðr* er þaɴ g*r*ip átte tecr *oc* hins g*r*ip at misfa*n*ga oc s*ca*l. s*v*a m*eð* f*a*ra et sama se*m* hino*m* v*a*r aðr ti*l* handa talit. *oc* e*r* þar hvaro*m*tueɢia misfangi. Ef m*aðr* tekr g*r*ip aɴ*ar*s m*anz* a alþingi e*ða* afiöllo*m* up*p*i e*ða* at obygðo*m* at misfa*n*ga. *oc* fiðr h*ann* e*igi* aðr h*ann* ko*m*r ih*er*að. þa s*ca*l segia ti*l* bvv*m* þei*m* .iii. e*r* þar e*r*o næst*ir* agöto h*an*s þeg*a*r e*r*

---

a) = Á. M., c. 119.

---

1) Með yngri hendi er ofan línu fyrir framan orð þetta skrifað al (= alþ*ings*) og svo er það einnig haft í útg. Á. M. nefnd.

2) Fyrst skrifað eins, en gjört síðan úr því þannig.

h*ann* fiðr at h*ann* hev*ir* misteket *oc* secz h*ann* þá e*igi* a m*eð* för þe*s*s g*r*ipar. en h*ann* sc*a*l abyrgiaz oc hafa ti*l* alþ*in*gis aɴat su*m*ar ef h*ann* mistóc þ*a*r. Hɪɴ secz oc e*igi* a m*eð* för h*an*s g*r*ipar ef sa hafðe i ombon þaɴ ab*r*o*t*t hafðan. ef sa f*er*r s*v*a m*eð* se*m* hino*m* v*a*r ti*l* handa tínt. Maðr scal fort hafa hino*m* e*r* á ahálfo*m* manaðe þei*m* e*r* h*ann* veít misfa*n*gaɴ ef þ*eir* ero sa*m*s fiorðv*n*gs e*ða* s*v*a ef h*ann* má co*m*az ahálfo*m* manaðe f*yrir* leiþar le*n*gð þo*t*t e*igi* se sa*m*sfiorðu*n*gs.

232. v*m* reízlor

[a] Þat e*r* lögpundare er viii. fiorðu*n*gar ero ivétt eɴ .xx. m*er*kr sc*o*lo[1] ifiorðu*n*g vera. Ef m*að*r apundara meira e*ða* miɴa en m*æ*lt e*r* *oc* v*arðar* þ*at* iii. m*arca* secþ. Nv reiþ*ir* h*ann* rang*a*r vétt*ir* e*ða* mælir rang*a*r alnar. s*v*a at munar v*m* öln i xx. álno*m*. þa v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð*. Sa asoc þá e*r* sins hev*ir* i þ*v*i mist. Eɴ ef h*ann* vill e*igi* sokia þa á sa e*r* vill. Nio b*va* sc*a*l ti*l* þe*s*s q*ueðia* aþ*ingi*. st*efno* soc e*r* þ*at*.

233. v*m* v*er*pla kast *oc* tafl

[b] Þat e*r* m*æ*l*t* ilögo*m* váro*m* at m*enn* sc*o*lo e*igi* casta v*er*plo*m* ti*l* fiár s*er* eɴ ef casta oc v*arðar* f*ior*-*bavgs* ɢ*arð*. Meɴ sc*o*lo oc e*igi* tefla s*v*a at þ*eir* leɢi fe við. *oc* enga þa lute er m*ann*e þick*ir* bet*ra* at hafa en on at v*e*ra. En þei*m* er fe leɢr v*ið* tafl e*ða* aðra lute þa er v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. enda erat hei*m*ti*n*g ti*l* fiar

a) = Á. M., c. 120, og (eptir skinnb. í Á. M. safni) Á. M., Kaupa-b., c. 83.
b) = Á. M., c. 121.

1) Ritað ofan línu.

þe*ss*. En eigi (Bls. 166, a.) sc*a*l kasta. Sa asöc þa e*r* vill. iɴa*n* fiorðu*n*gs m*anna*. oc e*r* rett at lysa a varþ*in*gi ef þ*eir* e*r*o sa*m* þ*in*ga enda e*r* sa aþ*in*gi e*r* sóttr e*r*. oc q*ueðia* þ*a*r til h*eimilis* b*va* v. þe*ss* e*r* s*ottr* er. oc sc*o*lo iɴa*n* fiorðu*n*gs m*enn* lýsa f*yrir* d*r*ott*in*s dageɴ. ef þ*eir* hyɢia. En þa ahv*e*ʀ er vill ept*ir* hælgena ef sa e*r* aþ*in*gi e*r* sottr er. Eɴ ef h*ann* er e*ig*i aþ*in*gi oc e*r* rett at lysa at þinglavsno*m* oc ti*l* sócn*a*r aɴat sum*a*r. *oc* baɴa for ef vill. En ef .ii. søkia eiɴ maɴ v*m* þaɴ lut oc a sa at raða e*r* søkia vill ti*l* laga.

---

vm hreppa scil.

234.

[a] Loghreppar scolo vera alande her. En þat er löghreppr er xx. boendr ero i eða fleire. þviat eins scolo vera fære ef lögrétto menn hafa lofat. Þeir boendr scolo eiga at gegna þingfarar cavpe er til hreppatals ero talþir. þoat maðr scipte hreppom sinom ifiorðunga eða iþriðiunga eða sva sem þeir vilia scipt hava til mat giafa eða til tiundar sciptis oc er rétt at þeir verðe þar fære ilut hreppsens en xx. Sva scolo hreppar séttir at huerr bóande scal sitia et næsta avðrom scolo sva hreppar allir settir sem nu ero. Landeigendr .v. scolo vera tecnir til sócnar i hrepp[1] hveriom at søkia þa menn alla er oscil gera ihreppenom oc sva at scipta tiundom manna[2] oc matgiofom. eða sia eiða at monnom. Rett er at þeir menn se eigi landeigendr er sócnar menn ero ihrepp ef hrepps menn ero allir a þat sáttir. Ef maðr sitr at hreppa móte oc komr hann iaNan hrepp með bú sitt. þa a hann cost at kiosa sic iaNan hrepp með bv sitt ef hinir ero þo

---

a) = Á. M., Kaupa-balkr, c. 39. (Í skinnb. í Á. M. safni er þessi grein partur af Kaupa-balki, eða þættinum Um fiarleigur.)

---

1) Leiðrétting, samkvæmt skinnbókinni í Á. M. safni, f. hrer.
2) Ritað ofan línu.

xx. ept*ir*. e*ða* fleire enda lofe hin*ir* e*r* fyr*ir* sitia. Þe*ir* m*enn* ero ti*l* þe*ss* scyld*ir* e*r* ti*l* socnar hafa hlotiz. e*ða* s*v*a ero ti*l* tecn*ir* at allir hreps m*enn* e*r*o a þ*at* sátt*ir* at (Bls. 166, b.) scipta matgiofo*m* oc tiundo*m* *oc* m*ann*a elðe isino*m* h*r*e*p*p hver*ir* socnar m*enn*. Þe*ir* sc*o*lo s*v*a scipta m*ann*a elðe at þ*a*r ve*r*ðe ia*fn* mikil gisti*n*g ahundraðe hve*r*io sculd lavso þ*eirr*a m*ann*a er þ*a*r bua ih*r*epp. Hreps m*enn* e*r*o scyld*ir* at ala þa m*enn* e*r* sócn*a*r m*enn* scipta a hendr þei*m* ti*l* elðes. Þei*m* m*onno*m sc*o*lo þ*eir* scipta ahendr þei*m* e*r* þ*eir* ve*r*ða þar þ*r*ot raða ih*r*e*p*p oc þei*m* e*r* s*v*a co*m*a ahe*n*dr þei*m* e*r* þ*eir* visso e*igi* þá von ti*l* e*r* þ*eir* bygðo lond sin eða toco s*er* hiú. Si*n*i landz bygð sc*a*l hue*rr* m*að*r biarga h*v*art se*m* h*ann* a isinom h*r*epp e*ða* iavðro*m* ti*l* fardaga þ*eirr*a e*r* h*ann* hev*ir* þeim bygt. þa sc*a*l h*ann* lata neyta sins fiar fyrst en ef þei*m* viðr e*igi* sitt fe þörf. þa sc*a*l sa le*g*ia sitt fe f*yrir* þa e*r* þei*m* bygðe. e*ða* føra þa m*enn* til f*r*am førslo ella. iii. m*arca* secþ v*arðar* ef m*að*r bergr e*igi* si*n*i l*an*dz bygð. [a] Þ*at* er v*m* fiorðu*n*gs omaga *oc* v*m* þa m*enn* e*r* h*r*e*p*ps m*enn* e*r*o scyld*ir* at ala. at þ*eir* sc*o*lo þa ala ia*fn* væl se*m* hiu sin oc fa þei*m* klæðe þa m*enn* sc*a*l e*igi* af l*an*de selia ne isculd taca. Ef erfi*n*giar omaga*n*a e*r*o itueim h*r*eppo*m* þa sc*o*lo þ*eir* scipta þei*m* omógo*m* oc føra þa amillo*m* hreppa ti*l* f*r*amførsla si*n*a. e*igi* sc*o*lo þ*eir* lata a*n*ga þa me*ð* húso*m*. Ef m*að*r lætr ga*n*ga si*n* omaga ihrepp e*ða* scýtr niðr eða förir ih*r*e*p*p a*n*a*n* e*n* ve*r*a eigi. e*ða* hleypz f*ra* *oc* v*arðar* iii. m*arca* secþ. oc sc*a*l h*onom* föra e*n* lata e*gi* ga*n*ga me*ð* húso*m*. Ef om*agi* er þar førðr ih*r*e*p*p at olögo*m* ahe*n*dr m*ann*e

a) = Á. M., c. 40.

eða er þ*a*r scotet ih*r*epp. þa sc*a*l sa *maðr* e*r* om*agin*n e*r* førðr scera *cross* ef h*ann* þickiz hre*p*ps fund*a*r þarfe oc b*er*a þ*a*r ti*l* næsta hús oc nefna þ*a*r h*r*e*p*ps fu*n*d at sin .vii. nát*t*a fresti e*ða* meira meli oc q*ue*þa hu*er*t hiɴ sc*a*l be*r*a *cross.* siðan sc*a*l hv*er*r þ*eirr*a láta b*er*a fr*a* s*er* s*v*a sem sa m*æ*lti[1] e*r* scar oc láta f*a*ra se*m* dagr deiliz. (Bls. 167, a.) Ef m*enn* duelia cross forna e*ða* co*m*a þ*eir* e*igi* ti*l* h*r*e*p*ps fundarens. þa v*arðar* þ*at* hv*er*io*m* þ*eirr*a iii. m*arca* secþ. en þa duelia þ*eir cross* forna ef þ*eir* føra e*igi* þeg*a*r af he*n*de s*er* e*r* þ*eir* vito at *cross* co*m* navðsynia lavst. Eɴ þa co*m*a m*enn* eigi[2] ti*l* h*r*e*p*ps fu*n*dar ef e*igi* co*m*a f*yrir* miðian dag þaɴ e*r* a e*r* q*ue*ðit. All*ir* bøndr scolo b*er*a h*r*e*p*ps fu*n*dar boð þ*eir* e*r* ih*r*epp e*r*o sama*n*. þo at þ*eir* se sum*ir* oavðgare en þ*eir* e*igi* þ*ing*farar cavpe at gegna. enda e*r*o þ*eir oc* ia*f*n scyld*ir* all*ir* at co*m*a ti*l* h*r*e*p*ps fu*n*darens. M*enn* ero iafn scyld*ir* þa at co*m*a ti*l* h*r*e*p*ps fu*n*dar ef m*enn* vito þót*t* e*igi* fylgi *cross* boðeno ahe*n*dr þei*m*. Socn*a*r m*enn* eigo ia*fn*t at scipta þei*m* m*onno*m ahe*n*dr e*r* hei*m*a sitia maɴ elðe se*m* hino*m* e*r* þ*a*r e*r*o. E*igi* sc*o*lo þ*ei*r bæðe seɴ ala þa m*enn* e*r* þ*a*r eigo at f*a*ra ih*r*epp karl maɴ oc kono barn bæra.[3] *sca*lat sva scipta maɴ elðe ahendr þei*m* at þav se bæðe seɴ þ*a*r. M*enn* eigo e*igi* at ala göngo m*enn* vta*n* h*r*e*p*ps. eɴ ef ala oc v*arðar* þ*at* iii. m*arca* secþ. Þ*at* v*arðar* oc iii. m*arca* secþ. ef þ*ei*r ala e*igi* þa m*enn* sem hiu sin e*r* socnar m*enn* hafa scipt ahendr þei*m*. e*ða* gefa e*igi* s*v*a matgiaf*a*r se*m* scipt var. Hv*er*vetna þ*es*s er m*aðr* gør*ir* s*v*a illa v*ið*

---

1) Lagfæring fyrir mælt.
2) Við bætt, samkvæmt skinnb. i Á. M. safni.
3) Deplinum er við bætt.

þaN maN er hann scylde fram föra at honom se ovært við. hvart er hann hevir hann með ser eþa felr hann iNi. þa á huerr maðr cost er vill at taca þaN maN af þeirre vist er honom er ovært við. oc fá honom vist betri oc heimta fulgor tueNar at hinom slícar sem bvar v. virþa við bóc heimilis bvar þess er heimta[1] afúlgona. Þar ero tueNir aðiliar þeirrar sacar við boanda ef hann gefr eigi matgióf þeim manne er honom var scipt at gefa. þar er aðili sócnar maðr ihrepp. enda er sa aðili er þiGia scyldi. (Bls. 167, b.) Socnar menn ero iafn scyldir at ala menn ihrep oc gefa matgiafar. sem aðrir menn. enda ero socnar menn sekir iii. morcom ef þeir søkia eigi þa menn ihrepp er eigi gefa matgiafir. eða ala eigi þa menn er sócnar menn hafa scipt ahendr þeim at rétto eða søkia eigi hrepps fundi eða bera eigi hrepps fundar boð. eða ala utan hrepps menn. [a] Ef maðr vill aNan søkia at hreppa domi. þar scal sócnare fara oc marka dom stað i örvar scótz hælge utan garz þess manz er hann vill søkia oc marka til sins heimilis þar er hvarke se acr ne engi. hann scal þat gera rumhælgan dag. Hann scal fara til hús þess manz er hann vill søkia. oc nefna vatta. iþat vætte. at ec leG dom stefno við þic oc nefna hann. vii. natta fresti at vit scolom dom eiga. coma þar sva at domr se nefndr fyrir miðian dag oc queþa a domstaðeN. En siþan stefna honom vm þat sem hann vill hann søkia vm oc til þess doms er hann hevir lagðan oc telia honom varða iii. marca secþ. SocnareN scal

---

a) = Á M., c. 41.

---

1) Lagfæring fyrir heita.

q*ueð*ia h*eimilis* b*va* v. þ*ess* er sot*tr* er *vm* þ*at* se*m* h*ann* hev*ir* stefnt v*m* oc q*ue*ðia .iii. nótto*m* fyr*ir* dom*inn* e*ða* meira mele *oc* q*ue*ðia ru*m*hælga*n* dag *oc* s*va* stefna. H*v*aR þ*eirr*a sc*a*l hafa iNa*n* h*re*p*p*s m*enn* ti*l* do*m*s oc sc*a*l h*v*aR þ*eirr*a hafa x. m*enn* oc taca þ*a*r or do*m*endr *oc* v*atta*.[1] q*ui*ð m*enn* sc*o*lo at fornaðe. Þria m*enn* sc*a*l h*v*aR þ*eirr*a nefna ido*m*. Nv vill v*er*iandeN e*igi* nefna do*m*eN. þa sc*a*l søkiaNdeN nefna alla*n* do*m*iN. *oc* er þ*at* iafn rétt se*m* þ*eir* hefðe bað*ir* nefnda*n* do*m*eN. Do*m*r sc*a*l v*er*a ru*m*helgan dag. do*m*r sc*a*l e*igi* v*er*a v*m* l*an*ga fösto ne v*m* löghælgar tíþ*ir*. E*igi* sc*a*l do*m*r v*er*a þær vic*or* vi. ii. f*yrir* alþ*in*gi oc þi*n*gvic*or* .ii. oc .ii. vic*or* epter alþ*in*gi enar næsto. Þa er domr e*r* nefndr at h*v*aR þ*eirr*a sc*a*l bioða ti*l* hruðni*n*gar avðro*m* at ryðia do*m* þaN oc sc*a*l sua ryðia dom (Bls. 168, a.) þaN[2] se*m* q*ui*ð. Sa sc*a*l bioða ti*l* hruðni*n*gar v*m* quiðiN e*r* q*u*adde oc bioða þei*m* er v*m* er q*u*att. Fullr er q*ui*ðr þót*t* grið m*enn* se .ii. í ef buar ero or rudd*ir*.[3] þ*eir* sc*o*lo eiða vinna[4] þ*a*r se*m* at þ*in*ga do*mi*. Ef þ*eir* hafa fleire m*enn* ti*l* do*m*s eN x. h*v*aR þ*eirr*a þa v*er*þ*r* sa þ*eirr*a utlagr iii. m*orcom* er ti*l* þ*ess* biðr m*enn* enda er utlagr hv*err* þ*eirr*a e*r* varnar ti*l* f*a*rar e*ða* nockors þ*e*s*s* er þ*a*rf ti*l* at hafa iNa*n* h*re*p*p*s m*ann*a. Ef vta*n* h*re*p*p*s m*enn* co*m*a ti*l* do*m*s *oc* sc*o*lo þ*eir* e*igi* v*er*a ilogscilu*m*. eN ef þ*eir* m*æ*la lögscil þa e*r* þ*at* se*m* þ*eir* mæle ecke. Ef þ*at* beR q*ui*ðr a maN at h*ann* hafe alet uta*n* h*re*p*p*s m*enn*. þa a hiN beiða

---

1) Hér á eptir ritað *oc*, en orð þetta síðan dregið út.

2) Hér a eptir skrifað: oc *scal* *sva* ryðia, og höfum vér sleppt orðum þessum, sem eru itrekun af því sem áundan er komið.

3) Deplinum er við bætt.

4) Við bætt.

ser biargquiðar at bera vm þat hvart haN hugðe at hiN væri heimilis fastr eða eigi. Nu beR þat quiðr at hann hygðe at hann ætte heimili. þa versc hann sökiNe. Þeir domendr sc lo sit mál hafa er fleire ero saman þar. EN ef þeir ero iafn margir. þa scal afall doma. [a] Þeir menn er at scipom eigo búþir. þeir scolo eigi ala utan hrepps menn. ne konor þær er barn bærar ero. þo at þær se iNan hrepps menn. þa menn scolo menn eigi ala er gongo menn ero. sva scal fara at sócn allri við scipa menn sem við boendr nema þat at sa er sokia vill scipa menn vm maN elðe scal leGia dom stefno heima at sín enda scal hann sokiandeN hafa sva marga menn sem hann vill til doms. en veriandeN x. menn. oc a scipa maðr slica vorn fyrir sec sem boaNdeN. þeir scolo þaN dag luka dome sinom. er þeir coma til. Domr a at doma gialld ahendr scipa monnom xiiii. nóttom eptir dominn þar sem domr var áttr. Gialld scal doma ahendr boaNdanom þors dag þaN er vii. vicor ero af sumri. þar idomstaðnom viti gialld. enn mat giald (Bls. 168, b.) xiiii. nottom eptir dominn. ef vm þat er sótt. Ef þeir eigo giald haga saman oc scal þar gialda vítet. [b] Víte scal gialda i lög avrom enda er rétt at gialda igripom. en gripir scolo vera eigi verre en tueGia avra se verþir iN odyrste.[1] þat fe scal ofund lavst vera. Lög metendr scolo þeir[2] hafa til fiar metz þess sa er taca scal oc giallda. þeir scolo meta til fullra avra. þar

a) = Á. M., c. 42.
b) = Á. M., c. 43.

1) Deplinum er við bætt.
2) I staðinn fyrir orð þetta sýnist ritarinn í fyrstu hafa skrifað *scolo* eða þvíumlíkt, en breytt því síðan þannig.

er do*m*r dømer giald. þa sc*a*l dø*m*a f*yrir* miðian dag enda sc*o*lo þ*eir* s*v*a ti*l* co*m*a. sa e*r* taca sc*a*l oc gialda. Ef glepia do*m* þa v*arðar* f*iorbavgs* GARÐ þei*m* m*an*n*e* e*r* þ*at* gør*ir*.[1] þ*eir*re söc sc*a*l stefna hei*m*an oc q*ueðia* h*eimilis* b*va* ix. ti*l* aþ*in*gi þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. [a] He*r*aðs sócn sc*a*l up*p* v*er*a höfð a xiiii. nótto*m* þei*m* eno*m* næst-o*m* e*r* socn*a*r aðile veít sökena. Ef vite v*er*ðr s*v*a n*ær* þi*n*gi at e*igi* mátte søkia at h*er*aðs do*m*e. þa scal socn*a*r m*að*r ihrepp stefna hei*m*a*n* þ*eir*re söc oc q*ueðia* h*eim-ilis* b*va* v. ti*l* a þ*ing*i þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. Ef sócn*a*r m*enn* vilia e*igi* søkia at hreppa do*m*e. þa a h*v*ER at søkia e*r* vill þær sac*ir* INa*n* hreps m*ann*a *oc* ste*f*na ti*l* þ*in*gs. Þar e*r* sócn*a*r m*enn* vilia e*igi* søkia þær sac*ir* e*r* þ*eir* e*r*o ti*l* tecn*ir* *oc* v*arðar* þei*m* þ*at* iii. m*arca* secþ oc eigo hre*p*ps m*enn* þær sac*ir*. Stefna sc*a*l hei*m*an þei*m* söco*m* oc queðia[2] h*eimilis* b*va* v. ti*l* aþ*ing*i þ*es*s e*r* s*ottr* e*r*. eþ*a* sa e*r* vill ef þ*eir* vilia e*igi* sótt hafa. Ef ANaR *maðr* søk*ir* þa söc eN socn*a*r m*að*r e*r* ti*l* e*r* tekiN oc stefn*ir* ti*l* þ*in*gs oc bregðr sökeNe vi*ð* þaN e*r* søkia scylde. Sócn-areN acost þo at søkia ef h*ann* vill ef getr þaN q*ui*þ at haN visse e*igi* s*v*a at h*ann* mætti do*m*iN hafa átta*n* xiiii. nótto*m* f*yrir* alþ*in*gi. at hiN hefðe görva sokena þa e*r* hiN hev*ir* stefnt v*m*. enda beR þ*at* q*ui*ðr at h*ann* m*un*di þó søkia vm. (Bls. 169, a.) þot hiN hefðe e*igi* stefnt.[3] Rett e*r* at sócnar m*enn* scipte hreps m*onno*m me*ð* ser hv*er*ia hv*er*r þ*eirr*a sc*a*l sökia þ*eirr*a m*ann*a e*r* oscil göra i hrep

---

a) = Á. M. c. 44.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Við bætt.
3) Deplinum er við bætt.

oc *scal* þa hv*err* þ*eirra* søkia er scipt e*r* ti*l* handa. Hv*er*vetna þ*es*s e*r* feviti e*ro* dømð af h*r*eppa male at þ*in*ga dome þ*at* s*cal* dø*m*a a xiiii. n*ottom* ept*ir* vapna tac iörvar scótz hælge ula*n* garðz þ*a*r e*r* h*v*arke se akr ne e*n*gi þ*an*gat f*ra* garðe e*r* sa aheimile er sótte.

235. v*m* hreppa mal

[a] Hver m*að*r s*cal* þar eiga lög hrep*p* se*m* h*ann* hef*ir* af*ra*m førslo v*er*it ne*m*a h*ann* se at lögo*m* af co*m*in eða þar ellegar se*m* næsta brøðræ h*an*s e*r* vist fastr eþ*a* nanare m*að*r. En þ*at* er rétt at ala þa m*enn* e*r* fara ti*l* logh*r*e*p*ps sins. nát*t* v*er*ðar elðe. þ*v*iat eins at dagv*er*ðe ef lög heilact er. En þa e*r* þ*eir* co*m*a ilögh*r*e*p*p si*n* þa e*ro* þ*eir* boendr e*r* þi*n*gf*a*rar cavpe eigo at gegna all*ir* scyld*ir* at ala[1] þa m*enn* slico elðe se*m* hreps m*enn* v*er*ða asátt*ir*. ne*m*a þ*eir* føre þa a f*ra*mførslor. En ef þ*eir* v*er*ða veðr fast*ir* *eða* meina þei*m* votn e*ða* firþ*ir* þa e*r* rett at ala þa m*enn* meþ*an* m*að*r vill. eno sama elþeno. Ef þ*eir* m*enn* e*ro* f*ra*mførslo lavs*ir* e*r* e*n*gi eigo næsta brøðra vist fasta*n* e*ða* nanara man. þa e*ro* l*an*dz m*enn* all*ir* scylld*ir* at ala þa m*enn* slíco elðe se*m* hino*m* v*a*r m*æ*lt aðan. E*igi* s*cal* go*n*go m*onno*m veita hus ru*m* þei*m* e*r* eigi e*r* elðe m*æ*lt. *oc* engar veizlor ne*m*a ti*l* scva e*ða* ti*l* fata. [b] En afbrigð öll þe*s*sa máls h*v*ártz m*enn* ero van aln*ir* eþ*a* of alnir. þa v*arðar* *fiorbavgs garð*. eigo hrepsocnar m*enn* þær sacar. Nv þickir bysc-

---

a) = Á. M., c. 45.
b) = Á. M., c. 46.

---

1) Leiðrétting fyrir alla.

ope *eigi* gav*m*r at gefiɴ þa e*r* rét*t* (Sls. 169, b.) at h*ann* fae maɴ ti*l* sócnar. Eɴ þ*a*r e*r* h*re*p*p*s m*enn* gera e*igi* søkia. þa e*r* uta*n* hreps m*onno*m rétt at taca ti*l* sócna s*v*a se*m* v*m* aðrar h*re*p*p* socnir. Eɴ *fiorbavgs* ɢ*arð* v*arðar* þei*m* m*onno*m e*r* ti*l* sócn*a*r e*r*o tecn*ir* ef þ*eir* søkia *eigi*. Eɴ v. b*va* sc*a*l q*ueðia* ti*l* *fior*ʙ*avgs* saca allra þ*eirr*a aþ*in*gi. Þ*at* e*r* rétt at stefna hei*m*an at log-hei*mi*le maɴz þ*a*r e*r* h*ann* heyre sialfr ti*l* alþ*in*gis e*ða* ti*l* várþi*n*gs. þ*es*s e*r* sa er í e*r* sottr er. Rett e*r* at lysa at þ*in*glavsno*m* ti*l* sócn*a*r aɴat sumar. Ef m*enn* stefna þei*m* söco*m* igögn e*r* þ*at* beʀ q*u*iðr at e*igi* m*un*di elleg*a*r sótt*a*r v*er*a þa eigo þær e*igi* at metaz. Þar e*r* m*enn* e*r*o sótt*ir* v*m* maɴ elðe. þa e*r* þ*at* lögvorn ef þ*eir* geta þaɴ q*u*iþ at þ*eir* hugðo at þ*eir* ætte at ala þa m*enn*. Þ*at* e*r* eɴ lögvörn ef[1] m*að*r byðr gorð b*yscop*s á oc hand-salar þ*at*. þa sc*a*l þ*v*i e*igi* níta. Þ*at* er eɴ lögvörn ef m*enn* taca gongo m*enn* oc hyða fullri hyðingo. Verðr þo rétt at aðr*ir*[2] boendr hv*er*fi at at hyða eiɴ maɴ. metaz þær varn*ir* v*m* þær sac*ir* allar e*r* þ*ei*r hofðo aðr g*er*var aðr barsmiðen v*ær*e. Byscopar eigo at þoka þesso male ef þ*ei*r vilia oc hafa up*p*i ilögrétto. þei*m* m*onno*m e*r* rett lög vorn siá e*r* ti*l* sócn*a*r ero tecn*ir* ef þ*ei*r geta þaɴ q*u*ið at þ*eir* visso e*igi* at þær sacar v*or*o gørvar e*r* þ*eir* v*or*o sott*ir* v*m* at þ*eir* hofðo e*igi* ti*l* tekit. Þ*ei*r go*n*go m*enn* e*r*o ti*l* hyði*n*gar talþ*ir* her[3] er e*igi* ero elðe mælt.

---

1) Hér a eptir skrifað ef þ*eir* geta þaɴ quið, en orð þessi síðan strykuð út.

2) Í stað orðs þessa hefir skinnb. í Á. M. safni iii.

3) Í staðinn fyrir orð þetta sýnist í fyrstu hafa verið skrifað er, en síðan leiðrétt þannig.

236. vm fiár giafir

[a] Þott maðr gefe manne fe eða heimile asculdar stöðom þa kemscat hann til heimtingar vm þat fe nema hin sele honom sacar oc fiar heimtingar ahönd sér hvarom þeirra. En ef þeir iata at gialda honom at raðe hins er fe átte þa á hann alt mál (Bls. 170, a.) við þa en ecke við[1] hin. er fe atte fyrir önd verðo.

a) = Á. M., Kaupa-b., c. 6, bls. 406[8].

1) Þessu orði sleppir skinnb. í Á. M. safni, og verður þá meiningin ef til vill önnur.

237. vm fullrettis orð·

[a] Fiorbavgs garð[1] varðar ef maðr mælir við man fullrettis orð. hvart er hann mælir við hann aheyranda eða af heyranda enda a hann rétt or fe hans viii. avra ens fimtategar ef hann verðr secr vm. En þat er full rétte ef maðr mælir þat við man er eigi ma ráða til goðs. hálfrétte er þat. er ræðr til hvárstveGia. goðs oc illz. Þat ahvergi at standa amillom manna nema grið maðr mæle við boanda. eða þræll við frialsan man. Þeir scolo sva sokia vm orð þat sem fullrétte se mælt. Þat á grið maðr til varnar fyrir sec at fara or griðe sino oc hafa ecke vistar sinar þa fellr sv söc niðr við hann. Sua scal vera orð huert sem mælt er.[2] scal ecke at scáld-scapar male raða. Ef maðr heyrir á oc scal hann nefna vatta at orðeno. ef menn segiaz or vætte þvi þa varðar

---

a) Kapitularnir hèr á eptir allt að tiundarþættinum eru mjög ýmislegs efnis og hefir naumast verið hugsað til að koma þeim undir bálkaskiptinguna, heldur hafa þeir líklega orðið eptir, þegar raðað hefir verið niður í bálka eða þætti (ef til vill á þetta sèr einnig stað um greinina hèr næst áundan Um hreppaskil). Fyrstu 2 kapitularnir (c. 237 og 238) finnast í skinnb. í Á. M. safni í Vígsl., c. 104, sqq.

---

1) Uppyfir orðinu Fiorbavgs Garð er með hendi ritarans skrifað s. G = (scog Gang), sem ef til vill hefir verið eldri og strangari ákvörðun, en kemur að öðru leyti ekki saman við það, sem hèr a eptir segir, eða við skinnb. í Á. M. safni.

2) Deplinum er við bætt.

þeim iii. marca utlegð. enda ero þeir þa iafn scylldir at bera vætte sem áðr. Ef þeir ero ii. saman oc se eigi costr at nefna vatta at. þá scal hann hefna orðe orðz. Nu ef haɴ segir fra oc heliz þa varðar fiorbavgs garð. oc er þa bac mæle.[1] scal hann sekia við xii. quið. Ef hiɴ þriþi maðr heyrir oc er costr þa at sekia við xii. quið.[2] Ef maðr mælir við maɴ a alþingi oc eycz þa þar rettr manz hálfo. Ef maðr mælir við maɴ af heyranda oc er costr at sekia til ens þriþia alþingis. þaðan fra er hann fregn. oc sekia hvárt er hann vill við xii. quið eða við heyren orð v. manna landeiganda þeirra er réttir se í quiðom hvárz mælt var[3] fyrir öllom saman eða ser hveriom þeirra. oc scolo þeir at domi legia þat vndir þegn scap siɴ at þeir heyrðo þat mal ór (Bls. 170, b.) hans muɴe. [a] Ef maðr bregðr manne brigzlom eða mælir honom alíót þott hann segi satt oc varðar fiorbavgs garð. scal sekia við vátt orð ef hann heyrir á eɴ ella við v. manna heyrin orð eða xii. quið. Ef maðr gefr manne nafn aɴat en hann eigi aðr. oc varðar fiorbavgs garð ef hann vill reiðaz við.[4] sva oc þeim er reiþir til höðungar manne oc varðar fiorbavgs garð. scal við xii. quið sekia. Ef maðr mælir við maɴ háðung eða gerir ýki vm oc varðar fiorbavgs garð. scal sekia við xii. quið. Ef maðr gerir manne níð oc varðar fiorbavgs

---

a) = Á. M., Vigsl., c. 105.

---

1) Deplinum er við bætt.

2) Orðin Ef hiɴ þriþi — xii. quið standa í skinnb. á röngum stað ámillum orðanna: eycz þa þar rettr manz hálfo og Ef maðr mælir við mann af heyranda, en síðan hefir ritarinn lagfært þetta með tilvisunarmerkjum (a, b, og c).

3) Við bætt.

4) Deplinum er við bætt.

garð. En *þat* ero níð ef *maðr* scer *manne* tré níþ *eða* rístr *eða* reis*ir* *manne* niðstöng *sca*l søkia *við* xii. q*u*ið.

238. v*m* s*ca*ldscap.

[a] Hvarke a *m*aðr at yrkia v*m* man löst ne löf. Scalat *m*aðr reiðaz við fiorðu*n*gi víso ne*m*a last mæle se í. Ef *m*aðr yrk*ir* ii. orð en anar onor .ii. ef þ*eir* ráða baþ*ir* v*m* oc *varðar* *scog gang* ef löstr er i *eða* haðu*n*g. Ef *m*aðr yrk*ir* þa víso v*m* man e*r* e*igi* e*r* háþu*n*g í. *oc varðar* iii. *marca* sekþ. ef h*ann* yrk*ir* fleira v*m* man *oc varðar* *fiorbavgs garð*. þot e*igi* se háþu*n*g í. *Scog gang* *varðar* ef *m*aðr yrk*ir* v*m* man hálfa víso þa e*r* löstr e*r* í eþ*a* haþu*n*g *eða* lof *þat* er h*ann* yrk*ir* ti*l* haðu*n*gar. Ef h*ann* q*u*eðr *þat* eða ken*ir* öðro*m* *manne* *oc* er *þat* avnor söc oc v*arðar* *scog gang*. s*v*a v*arðar* oc hv*erio*m e*r* ne*m*r. [b] Þott iiii. m*enn* yrke hælmi*n*g oc v*arðar* *scog gang* hv*erio*m þ*eir*ra oc *sca*l søkia se*m* v*m* ana*n* scaldscap. [c] Su reiþi*n*g v*arðar* oc *scog gang* e*r* ti*l* haðu*n*gar metz. Stefno söc e*r* v*m* scaldscap oc sócn ti*l* ens þriðia þi*n*gs þ*að*an f*ra* e*r* h*ann* fregn en b*va* *sca*l q*ueð*i*a* ti*l* ix. aþ*ingi* enda e*r* costr at søkia *við* .xii. q*u*iþ. Slict v*arðar* m*eð* for se*m* v*er*ken enda v*arðar* ecke hvárt fyr søk*ir* oc *sca*l *við* en somo gögn søkia. *Scog gang* v*arðar* þót *m*aðr yrke v*m* davðan man c*r*isten *eða* q*u*eþe *þat* e*r* v*m* davðan man e*r* ort ti*l* lýta. (Bls. 171, a.) *eða* ti*l* haðu*n*gar.[1] fer s*v*a soc sv se*m* víg söc. Ef *m*aðr heyr*ir*[2]

---

a) = Á. M., l. c., c. 106.
b) = Á. M., l. c., c. 107, bls. 152[8].
c) = Á. M., l. c., c. 106, bls. 148[14].

---

1) Deplinum er við bœtt.
2) Í skinnb. í Á. M. safni; h e f i r.

iscalldscap orð þat er maðr a vígt vm. at hann se ragr eða stroðeɴ. hefnir hann víge eða averkom oc scal hann vm ill mæle søkia. Ef maðr queðr níð vm maɴ at logbergi oc varðar scog ɢang enda fellr sa oheilagr fyrir honom til þess alþingis er næst er eptir oc scal hann queðia vetvangs bva vm þat hvart hann hafðe queþit þat níð eða eigi honom til haðvngar. Ef maðr yrkir haðung vm konvng dana eða suia eða norð manna oc varðar scog ɢang oc eigo hus carlar þeirra sacarnar. ef þeir vilia eigi. oc a sa söc er vill. Ef maðr yrkir mansöng vm cono oc varðar scog ɢang. kona asöc ef hon er xx. eða ellre. ef hon vill eigi søkia láta. oc a lavg raðande hennar sökena. Ef maðr queþr scalld scap til haðungar manne þott vm aɴan se ort eða snýr maðr ahond honom nockoro orðe í. oc varðar þat scog ɢang. scal sökia sem aɴan scáldscap. [a] Þar er maðr vill stefna vm scáldscap oc scal hann queða fyrir váttom sinom sva at heyri log fastir menn ef þeir ero hia oc sva fyrir þeim er í tune ero fyrir hælming viso eða lengra i þeim stað oc nefna siþan vatta oc stefna. Þa er sa maðr kømr at domi er søkir vm scáldscap scal hann nefna vatta at þvi at hann byðr goða þeim er hann hevir quaddan xii. quiðar. eða buum ef hann hevir þa til quadda at heyra þaɴ scald scap er hann hevir stefnt vm. eɴ siðan scal hann queþa þaɴ scaldscap i dom fram. Þar er maðr stefnir einom manne tueim söcom aɴaʀe vm scáldscap. enn aɴaʀe vm með för i enom sama stað vm enn sama scalld scap. þa er costr at queþa eino siɴi scald scap þaɴ er hann stefnde vm. þótt tuær være (Bls. 171, b.) stefnornar. Enda er rett at queþa eino siɴe idom fram þótt .ii. se

a) = Á. M., l. c., c. 107.

sacar ef h*ann* stefnde sva v*m*. Ef m*að*r lys*ir* at lögb*er*gi soc ahond m*anne* v*m* scáldscap *oc* sc*a*l h*ann* q*ue*þa fyʀ eɴ h*ann* lyse v*m*. enda e*r* h*ann* e*igi* scyldr at q*ue*þa et ept*ra* su*m*aret at lögb*er*gi ne*m*a h*ann* vili. Þót*t* eítt orð se ort v*m* maɴ oc fare þo hælmi*n*gr saman e*ða* leng*ra*. þa e*r* costr at søkia v*m*. *oc* láta v*arða* sco*g* ɢan*g*. [a] Ef m*að*r yrk*ir* víðátto scáld scap oc a m*að*r cost at d*ra*gaz vnd*ir* sa e*r* vill *oc* stefna v*m*. þoat q*u*iðr b*er*e at h*ann* hafe e*igi* ort v*m* þaɴ er søk*ir* v*m*. en þ*at* b*er*e at h*ann* hafe ort oc secz h*ann* þo v*m* viðátto scaldscap. Þ*at* er við átto scáld scapr ef m*að*r yrk*ir* v*m* e*n*gi maɴ einko*m* oc feʀ þ*at* þo v*m* h*er*að iɴa*n* oc v*arðar* sco*g* ɢan*g*.

239. ef m*að*r fiðr g*r*ip aɴ*a*rs m*an*z

[b] Ef m*að*r fiðr g*r*ip m*a*nz e*ða* aɴat fe oc veit h*ann* ihv*er*s l*an*de h*ann* hev*ir* fu*n*dit þa sc*a*l h*ann* þei*m* m*anne* føra ti*l* varðveizlo er a l*an*de byr. Eɴ sa sc*a*l var*ð*veita oc halda up*p* a m*ann*a móto*m* oc a várþ*in*gi oc a alþ*in*gi. Nv geʀ sa eigi up halda e*r* ti*l* varðveizlo e*r* sellt þa á sa söc e*r* fe á. Nv geʀ sa e*igi* vp halda e*r* fiðr. þá a söcna e*r* l*an*d a. Nu fiðr m*að*r i l*an*de s*in*o e*ða* i iorðo. þa sc*a*l h*ann* segia bvv*m* sino*m* ti*l* enda á þingi. Nv g*r*óf sa m*að*r niðr e*r* átti l*an*d. e*ða* sa e*r* bio a l*an*de. oc a sa þa er niðr g*r*óf ef f*yrir* vetr nætr fiɴz. Nv fiɴz a alþ*in*gi þa sc*a*l selia þei*m* til varðveizlo er þar býr. Sa eignaz þ*a*r er fiðr ef[1] e*igi* v*er*ðr eigande

---

a) = Á. M., l. c., c. 106, bls. 150[14].

b) Þessi kapituli (= Á. M., Landab.-þ., c. 51) á sér ekkert öldungis samsvarandi í skinnb. í Á. M. safni; sbr. hér að ofan c. 170. Á. M., Kaupa-b., c. 6, bls. 403[12].

---

1) Við bætt.

at. Nu fiðr maðr' a heiðo*m* uppi þa sc*a*l h*ann* selia þei*m* m*anne* at v*a*rðveita er næstr byr göto. h*ann* sc*a*l uphalda þa. En sa eignaz er l*an*d á næst fialleno. Ef fe (Bls. 172, a.) fiɴz a varði*n*gi e*ða* a leið. *oc* sc*a*l þ*a*r vp halda oc selia þei*m* m*anne* at v*a*rðveita e*r* næstr býr þar. Sa á e*r* l*an*ð á ef e*igi* kaɴaz aɴaʀ við. Nv eigo þi*n*go navtar þ*a*r l*an*d. þa a sa e*r* fiðr. Nv faɴ vta*n* þi*n*gs m*að*r. þa eigo þi*n*gonavtar. Nu fiɴz ialm*enn*ing þa e*r* m*enn* ero ialm*enn*ing þa sc*a*l sa up hallda e*r* faɴ. Eignaz h*ann* ef e*igi* ve*r*ðr eigande at.

240. v*m* almen*n*ing*a*r h*er* al*a*ndi[1]

[a]Almeɴi*n*gar ero al*a*nde her. þ*at* ero almeɴingar e*r* fiorðu*n*gs m*enn* eigo sama*n*. þar eigo m*enn* at fiscia *oc* fygla co*m*a þ*an*gat er manaðr lifer vet*rar*. oc v*er*a þar vii. manoþr. Þa sc*a*l liɢia v. manaðr s*v*a at sa eiɴ sc*a*l þ*an*gat beita e*r* næstr byr þ*a*r. Eigo m*enn* við at hoɢva þ*a*r oc telgia oc føra ti*l* scips e*ða* buða. oc e*r* þa heilagr viðriɴ. Nu co*m*a m*enn* þ*an*gat avðro scipe oc fa e*igi* farm þá s*in*o scipe. en hin*ir* hafa þa meiʀ eɴ farm s*in*o scipe. þa e*r* rett at þ*eir* take farm s*in*o scipe. Nv kø*m*r þ*a*r hualr meþ*an* e*r*o ialm*enn*ing *oc* e*r* s*v*a v*m* h*ann* m*æ*lt se*m* v*m* viðeɴ. Nv kø*m*r hvalr þ*a*r meþ*an* þ*eir* ero e*igi* ialm*enn*ing. þa sc*a*l sc*er*a c*r*ossa oc láta f*a*ra alla vega ab*r*o*t*t. v*er*ðr sa utl*agr* .iii. m*orcom* e*r* e*igi* lætr fara c*r*ossiɴ ef føt e*r*. Þar sc*a*l sc*er*a hu*er*r se*m* vill. oc hava a b*r*o*t*t. Nv co*m*a m*enn* þ*an*gat s*v*a at þ*eir* hafa scorit meira en þa megi þ*eir* þeg*a*r ib*r*o*t*t hafa

---

a) = Á. M., Landabr.-þ., c. 72.

---

[1]) Upphafsstafurinn á þessum kapitula er i stœrra lagi.

oc eigo þe*i*r at taca þ*at* e*r* hin*ir* f*a*ra e*igi* m*eð*. H*v*art e*r* m*enn* co*m*a ept*ir* scipo*m* e*ða* hrosso*m* þa sc*a*l s*v*a h*v*eR abro*t*t hafa se*m* má.

241. vm hundz bit

[a] Hundar eigo e*igi* hælgi as*er*. Ef m*að*r a hund ólman. þa sc*a*l h*ann* buNdiN v*e*ra s*v*a at h*ann* tacæ e*igi* ti*l* m*ann*a þ*a*r er þeir (Bls. 172, b.) f*a*ra leiðar siN*a*r. Ef hundr e*r* buNdiN fir*ir* bvre m*anz* e*ða* búð e*ða* stío. ti*l* varðar. þa abyrgiz sa sec e*r* iband h*onom* ge*n*gr. oc s*v*a þott fe ga*n*ge iband h*onom* oc abyrgiz e*igi* sa e*r* hu*n*d á. E*igi* sc*a*l hundr le*n*gra buNdiN v*er*a eN .ii. álna se a meðal stavrs oc hælsis. Ef hu*n*dr e*r* buNdiN isete. þa sc*a*l h*ann* e*igi* taca fr*a*m astocc at bíta m*enn* e*r* ga*n*ga agólfe. Nu e*r* h*ann* buNdiN í gáng. þa sc*a*l h*ann* e*igi* taca ti*l* m*anz* er m*að*r ge*n*gr ti*l* ga*n*gs e*ða* sétz a tré. e*ða* tecr s*er* borð före. Ef m*að*r bindr hund[1] ovarlegaR en nv e*r* m*æ*lt. e*ða* e*r* lavs oc bítr maN s*v*a at blóð co*m*r ut. *oc v*a*rðar* h*onom* iii. m*arca* secþ. Ef hu*n*dr bítr ib*r*iósc e*ða* ibein. e*ða* i sinar. e*ða* s*v*a at örkv*m*bl v*er*ða at e*ða* ilit. e*ða* s*v*a ef læcni*n*gar þ*a*rf v*ið*. þa v*arðar* f*iorbavgs* G*arð* þei*m* er huNdiN á. *Scog* G*ang* v*arðar* ef hin meire sár metaz. En þ*at* ero ste*f*no sac*ir oc sc*a*l* q*ueðia* h*eimilis* b*va* aþ*ingi*. Ef hundr bitr maN s*v*a at h*ann* fær bana af þa v*arðar scog* G*ang* oc sc*a*l s*v*a søkia se*m* víg söc. Ef[2] hu*n*dr bítr smala m*anz* e*ða* elltir aforað. *oc* sc*a*l sa er hu*n*d á bioða þei*m*

---

a) = Á. M., Vígsl., c. 76.

---

1) Leiðrètting fyrir hundr.

2) Leiðrètting fyrir EN.

er átte slict fe sem fariz hevir af hundzens söcom. enn ef hin vill hafa fe sitt. þa scal bioða honom avvisla bøtr. En ef hann byðr eigi þessa coste. þa scal hin stefna[1] honom vm þat til utlegðar oc til gialda tveþra. Sa er hund leysir eða fer með at hann vill ser láta fylgia þa abyrgiz sa þo at anar maðr eigi. Ef hundr kømr ifor með manne oc biðr hann mat gefa honom eða syslir vm hann er þeir coma til húss. þa abyrgiz hann hund þótt anar eigi. en eigi ef hann sciptir ser ecki af.

242. vm griþunga

[a] Ef maðr a griðung þrevetran eða ellra oc sære hann menn eða castar hann sva mane (Bls. 173, a.) at honom verðr illt viþ. eða særir hann fe manna eða castar sva at illt verðr af þa varðar fiorbavgs garð. Griðungr er o heilagr við averkom þegar hann viðr a monnom ef hann er þrevetr eða ellre. Ef hann banar manne þa varðar slict sem hundr bane manne. oc a at sættaz a þær sacar fyrir lof fram. Slict et sama varðar oc ef hann viðr þat a manne er en meire sár metaz. Hver maðr abyrgiz sic við horns gange oc hófs.

243.

[b] Ef maðr a ale biorn huitan þa scal hann sva fara með honom sem með hund oc sva scaða gialda ef hann gørir. Ef maðr særir alebiorn manz huitan saclavsan. þa varðar honom utlegð. oc gialda avvisla. Ef v. avra scaðe

---

a) = Á. M., l. c., c. 78.
b) = Á. M., l. c., c. 77.

---

1) Leiðrètting, samkvæmt skinnbókinni í Á. M. safni f. þa hin stef no.

v*er*ðr at *eða* meire þa v*arðar* *fiorbavgs* *garð*. Biorn v*er*þr o heilagr við av*er*ko*m* ef h*ann* gør*ir* scaða m*onno*m. Ef m*að*r høgr hund *eða* biorn ti*l* haðvngar m*anne*. þa e*r* sa helldr a e*r* v*a*rðveit*ir* *oc* v*arðar* *þat* *fiorbavgs* *garð*. Þ*at* v*arðar* oc m*onno*m *fiorbavgs* *garð* ef feria viðbiórn ut hi*n*gat. þei*m* v*arðar* e*r* á oc styre m*onno*m. en háseto*m* iii. m*arca* utl*egð*. oc sc*a*l q*ueðia* b*va* aþ*ingi*. ix. ti*l* *fiorbavgs* saca allra. en v. ti*l* utl*egðar*. Ef viðbiorn v*er*ðr lavs út h*er* oc gør*ir* h*ann* scaða m*onno*m *eða* fe m*anna*. oc abyrgiz sa biorn at öllo er uthaføe sva sem an*an* alebiorn. Slíct v*arðar* ef hingat e*r* farðr vargr eða refr.

244. v*m* settir manna.

[a] Ef m*að*r handsalar avðro*m* m*anne* sátt slica se*m* h*ann* vill ge*r*t hafa. Vsq*ue*. *oc* aþ*at* alt at halda. Nv handsalar m*að*r secþ sina *eða* satt *eða* fe á q*ue*þit f*yrir* sec *eða* an*an* man s*v*a at *þat* ber navþa handsal *oc* a *þat* e*n*go at halda. En þat er navða handsal[1]. e*r* m*að*r hand salar sva at ellegar er hætt fiorvi h*an*s *eða* fe *eða* h*ann* ygðe s*er* aliót *eða* fiár ran. En h*v*ar þ*es*s e*r* q*u*iðr ber at navða handsal hafe *ver*it. sva se*m* (Bls. 173, b.) nu v*a*r tínt oc a þ*at* aldr*igi* at halda. enda v*arðar* *fiorbavgs* *garð* þei*m* m*onno*m öllo*m* er þ*es*s handsals beiddo. þ*at* er st*efno* söc *oc* sc*a*l q*ueðia* ti*l* ix. b*va* aþ*ingi* fr*a* þei*m* stað er navða handsöl vrðo. Nv luca m*enn* s*v*a malo*m*

---

a) = Á. M., Kaupa-b., c 75. Greinina i upphafi má lesa gjörvalla hèr að framan c. 71, sbr. c. 60 (Á. M., Þingskapa-þ., c. 50 og c. 40).

---

1) Í skinnb.: En navða handa handsal, en vèr höfum leiðrètt það, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni, sem hefir: En þat ero navða handsöl.

sino*m* at þ*eir* nefna aðra m*enn* ti*l* g*er*þa a meðal sin *oc* s*c*olo haldaz i þ*v*i öll a q*uæ*þe ef hin*ir* iáta igongo imalit. En ef g*er*ðar m*enn* v*er*ða e*igi* á sátt*ir* oc s*ca*l afl raða. Nv ero ii. m*enn* ig*er*ð *oc* v*er*ða e*igi* a sátt*ir*. þa s*c*olo þ*eir* luta oc s*ca*l[1] sa g*er*a *er* hlavt. Nv gør*ir* sa e*igi* vi*ð* eið er hlavt e*ða* hlutan bavð þa *er* se*m* o gört se. En ef h*v*argi vill luta enda vill sitt h*v*aʀ *oc* gör*ir* h*v*artueɢi þa *er* h*v*árskes gorð neyt þott eiðr fylge. nv seg*ir* sa m*að*r sátt up er gørð átte oc viðr siðaʀ eið at oc s*ca*l eiðr unin fyʀ en gialdhage co*m*i. Þ*at* *er* oc g*er*ðar m*onno*m rétt ef þ*eir* v*er*ða e*igi* á sátt*ir* hvat g*er*a s*ca*l. at þ*eir* take man þan ti*l* g*er*þar er þ*eir* v*er*ða asátt*ir*. enda iáte sa g*er*þene s*v*a at þ*eir* heyre báþ*ir*. oc ero þ*eir* þa f*ra* lavs*ir* ef hins gørð s*ca*l þa standaz enda v*arðar* þa h*on*-o*m* eino*m* ef g*er*ðin glepz þ*a*r *er* s*v*a *er* at ort. En ef þ*eir* m*enn* glepia gørðena *er* s*v*a ero ti*l* tecn*ir* se*m* nv v*a*r tínt. oc iátto igo*n*go þa v*arðar* þei*m* *fiorbavgs* ɢar*ð* oc s*ca*l ste*f*na hei*m*an v*m* mals afglöpon oc q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. aþ*ing*i þ*e*ss *er* s*ottr* *er*. [a] Ef m*enn* afglapa g*er*ð all*ir* þ*eir* *er* ti*l* voro tecn*ir* e*ða* deyia all*ir* fyʀ en sátt se gør. þa s*ca*l sa m*að*r *er* þ*at* mál átte e*ða* h*an*s erfi*n*gi beiða þan man m*eð* v*att*a *er* satt handsalaðe at h*ann* tace man ti*l* sátt*a*r g*er*ðar af sine he*n*di a vii. n*att*a fresti at hei*mi*le s*in*o. en ec mu*n* fa ana*n* ti*l* s*ca*l h*ann* q*ue*ða. beiðe ec lögbeiði*n*go. Ef sin man tekr h*v*aʀ þ*eirr*a ti*l* g*er*þar. þa s*c*olo g*er*ðar m*enn* leita or lavsnar at lögo*m* ne*m*a þ*eir* v*er*ðe satt*ir* a. Nv (Bls. 174, a.) vill handsals m*að*r e*igi* fa man ti*l* g*er*ðar. þa s*ca*l sa ein

a) = Á. M., l. c., c. 76.

1) Ritað ofan línu.

gøra er hei*m*tande fecc ti*l*. [a] Ef gørþar m*enn* ver*ð*a all*ir* omala e*ða* all*ir* vitlavser þa s*ca*l eɴ et sama at f*a*ra se*m* aðr v*a*r tínt. Eɴ ef gagn nefna e*r* m*eð* m*onno*m oc aɴdiz aɴaʀ g*er*ðar m*aðr* e*ða* v*er*ðr omále e*ða* vitlavs. þa s*ca*l sa taca maɴ istaðeɴ e*r* hins miss*ir*. Ef g*er*ðar m*aðr* v*er*ðr sivcr e*ða* sáʀ *oc* má e*igi* co*m*a ti*l* þ*es*s staðar e*r* g*er*ð v*a*r m*æ*lt at nefndo*m* degi þa s*ca*l eɴ et sama f*a*ra se*m* g*er*þar maðr[1] deyi. At slíco móte s*ca*l alt f*a*ra se*m* nv v*a*r tínt m*eð* g*er*ðar m*onno*m þott þ*eir* se fleíre eɴ .ii. [b] Ef sá m*aðr* deyr er g*er*ð handsalaðe fyʀ eɴ gørt se. þa s*ca*l g*er*a ahond erfi*n*gia. e*ða* fiarvarðveizlo m*anne* h*an*s ef h*ann* e*r* e*igi* fulltiðe. [c] Eɴ ef sa m*aðr* aɴdaz e*r* gørð v*a*r handsöloð þa s*ca*l g*er*a ti*l* handa erfi*n*giono*m* e*ða* fiarvarðveizlo[2] m*anne* h*an*s ella. [d] Ef eiɴ m*aðr* s*ca*l g*er*a sátt enda v*er*ðr h*ann* siucr e*ða* saʀ e*ða* meína h*on*o*m* vötn e*ða* veðr e*ða* m*enn* s*v*a at h*ann* co*m*iz e*igi* ti*l* þ*es*s staðar er satt s*ca*l g*er*a. þa s*ca*l h*ann* þar segia[3] satt u*pp* se*m* h*ann* kø*m*r f*ra*marst. Nu hyɢr m*aðr* s*er* hætt vi*ð* aliót e*ða* bana sa e*r* sætt s*ca*l vp segia ef h*ann* leys*ir* þ*a*r s*v*a af höndo*m* s*er* se*m* h*ann* v*a*r ti*l* set*t*r þa s*ca*l h*ann* segia sátt upp þ*a*r e*r* h*ann* treystiz. þott þ*at* se siðaʀ. Enda s*ca*l s*v*a f*a*ra þot fleire m*enn* scylde[4] g*er*a sætt. ef þei*m* er e*igi* ohætt. [e] Nv ef m*aðr* e*r* s*v*a nefndr ti*l* sætt*a*r g*er*ðar ef h*ann* iát*ir* e*igi* igö*n*go ímalit

a) = Á. M., l. c., c. 77.
b) = Á. M., l. c., c. 78.
c) = Á. M., l. c., c. 79.
d) = Á. M., l. c., c. 80.
e) = Á. M., l. c., c. 81.

1) Ritað m̄ a ð r.
2) Leiðrètting fyrir f i a r v e i z l o.
3) Í skinnb.: s *c a* l h *a n n* s e g i a þ a r s e g i a.
4) Ritað ofan línu.

þa *varðar* h*onom* e*igi* við lög þot*t* h*ann* gere e*igi* sættena enda e*r* e*n*gi hei*m*ting ti*l* málsens. En slíc heimting ti*l* sættareɴar ef h*ann* ger*ir* g*er*ðena se*m* h*ann* hefðe iátt igo*n*go imalit.

245. fr*a* silfr gang

(Bls. 174, b.) [a] J þaɴ tið e*r* cristni co*m* ut hi*n*gat ti*l* isl*an*dz gecc her[1] silfr iallar stórsculd*ir*. bleíct silfr *oc* scyllde halda scor. *oc* v*er*a meire lute silfrs oc s*v*a slegit at lx.[2] pen*n*inga g*er*þe eyre vegiɴ oc v*ar* þa allt eítt talit *oc* vegit. Þ*at* v*ar* iafn mic*it* fe callat .c. silfrs. se*m* iiii. hundroð oc xx. alna[3] vaðmala. oc v*ar*ð[4] þa at halfr*i* mörc vaðmala eyr*ir*.

246. v*m* fiárlag maɴa

[b] Þat e*r* fiarlag at alþ*in*gis male at .vi. aln*ir* vaðmáls gilldz nytt *oc* onotit sc*o*lo v*er*a i eyre[5]. varar felldr f*yrir* ii. avra sa e*r* fiogoʀa[6] þv mal alna er la*n*gr. eɴ .ii. breiðr xiii. roɢvar v*m* þv*er*an fell. Nv ero felld*ir* bet*ri* þ*at* e*r* vi*r*ði*n*gar fæ. Melracka bellg*ir* vi. f*yrir* eyre. La*m*ba gæror vi. f*yrir* eyre. Gelldi*n*ga klippi*n*gar vi. f*yrir* eyri. Katbælg*ir* af fresso*m* go*m*lo*m* .ii. f*yrir* eyre.

---

a) = Á. M., Kaupa-b., c. 84. Þessi kapituli finnst ekki í skinnb. í Á. M. safni.
b) = Á. M., Kaupa-b., c. 85. Þenna kapitula vantar í skinnb. í Á. M. safni.

---

1) Leiðrètting fyrir h*ann*.
2) I staðinn fyrir l hefir ritarinn í fyrstu ætlað að skrifa eitthvað annað, ef til vill x, en breytt því þannig.
3) Ritað ofan línu.
4) Ritað v⁊ð; ef til vill hefir verið sleppt r í niðurlagi og þá ætti að standa v*er*ðr.
5) Orðin scolo vera i eyre eru tvítekin.
6) Leiðrètting fyrir fiorgoʀa.

Af sumrungo*m* iii. f*yrir* eyre. Morendz vaðmáls v. aln*ir* f*yrir* eyre. Eyr*ir* gullz þ*es*s e*r* ste*n*dz elding f*yrir* lx. Morc brendz silfrs f*yrir* .lx. Jarnketill nýr oc oelldr *oc* vegi hálfa vett oc liGi í viii. sciólor f*yrir* xv. avra. Stælltr le eggelni*n*gr oc vegi xviii. avra heill oc stálsorfeɴ. þ*eir* s*co*lo iii. f*yrir* .ii.[a] avra. Vett blastr iarns f*yrir* .v. avra. Vett fello iárns fyr*ir* vi. avra. Þ*at* e*r* katla máls sciola er tré e*r* sett ilögg oc tecr avðro*m* megi*n* aþrö*m* xii. þu*m*lunga meðal m*anne* i nagls rótom. Þetta e*r* eɴ fiár lag. At kýr þrevetr eða ellre .x. vet*ra* e*ða* yng*r*i kalbær *oc* miolk hyrnd oc lasta[1] lavs. e*igi* ve*r*re en meðal navt herað ræk at fardögo*m* oc mólke kalfs mála sv e*r* giald ge*n*g. Þriu navt vetr (Bls. 175, a) gavmol vi*ð* ku. ii. tvevetr við kú. Kyr gelld miolc oc q*u*iga ii. vetr kálb bær leigo veʀe eɴ kýr. Oxi. iiii. vet*ra* gamall f*yrir* ku. gelldr e*ða* graðr. Gelld kýr oc öxi þrevetr iii. lut*ir* kugildis. Öxi .v. vet*ra* gamall. þ*r*iþiu*n*gr aɴ*ar*s kú gilldis. Öxi .vi. vet*ra* gamall f*yrir* .ii. lute aɴ*ar*s kugildis. Öxi. vii. vet*ra* gamall f*yrir* .ii. kýr. oc s*v*a þott ellre se. Arðr öxi gamall a vár þ*at* e*r* met fe. Vi. ær við kú. ii. tuévet*ra*r oc iiii. ga*m*lar. oc ale lömb sin *oc* orotnar loðnar oc le*m*bðar. Ær viii. alsgelldar iii. vet*ra*r oc ellre vi*ð* kú. Viii. gelldi*n*gar vi*ð* kv. ii. vet*r*ir. Viii. la*m*bgymb*ra*r oc ale lö*m*b si*n*. vi. geldi*n*gar iii. vet*r*ir vi*ð* kv. iiii.[a] v*etra* geldingr oc aɴaʀ .ii. vetr. f*yrir* ær .ii. Rutr .ii. vetr a gildr. xii. vetr ga*m*lir savþ*ir* vi*ð* kv. Allt þ*ett*a fe gillt oc i ullo. Rutr .iii. v*etr oc* ellri *oc* forosto gelldi*n*gr þ*at* e*r* met fe. Geitr vi. með kiðo*m* oc s*v*a faret se*m* ám. en*n* viii. gelldar vi*ð* kv. þrævet*ra*r e*ða* ellre. viii. havðnor vi*ð* kv. oc ale kið sin. Viii. ii. v*etrir* haf*ra*r vi*ð* kv. *oc* iiii. kiarn haf*ra*r. oc iiii. algeld*ir* eɴ vi.

1) Tvítekið.

þrevetrir við kv́. halfir hvárs alsgelldir oc kiringar. iiii.[a] vetra gamall hafr oc aNaR ii. vetr fyrir geitr .ii. Tvevetr hafr við geít. Ef hafrar ero ellre eN nv ero talþir oc er þat met fe. ii. vetrgamlir geitsavðir við geít. hálfir höðnor eða alsgelldingar en hálfir kiarn hafrar. eða graþ hafrar. Hross ero oc lavgð. Hestr .iiii. vetra gamall eða ellre. oc x. vetra oc yngri heill oc lasta lavś við kv́. MeR iiii. vetra oc ellre oc x. vetra oc yngri gelld heil oc lasta lavs. fiorðungi verri eN[1] kýr. Hestr iii. vetr iafn við mere. (Bls. 175, b) MeR iii. vetr ii. lutir kugilldis. Tuav hross tvé vetr. hestr oc meR við kv́. Þriu vetr gomol hross við kv́. oc er eitt hestr. Ef maðr gelldr mer hross vetr gamalt fyrir þriþiung ku gildis. þa scal fylgia eyrir. Þetta scolo vera meðal hross oc eigi verre. Stoð hestr oc se verðe betri fyrir sacir vigs. oc gelldr hestr oc se verðe betri fyrir reiðar sacir. oc fyl meR istóðe þat er met fe. Sýr ii. vetr eþa ellre oc ix. grisir með við kv́. Breitt lerept iii. alnir fyrir ii.[a] avra. Ensct lerept tui elnt ii. alnir fyrir eyri. Tuær merkr vax fyrir eyre. Scruð klæðe ný scoren eða oscoreń. Hafnar vaðmál ny oc onoten. Hafnar felldir nyir. Katta sciN oc lamba sciN ny. Flat smiðe nýtt oc voro smiðe. Teint iárn. Eirkatlar nýir. þat er allt met fe. Allt met fe þat er gialda scal scolo þeir taca til er giolld eiguz við siN maN hvaR logmetanda oc lögsianda. EN ef þeir verða eigi asáttir. þa scolo þeir luta oc meta við eið sa er hlytr. Þriar véttir gamalla savða ullar við kú. Þriar vettir miol vægs matar við kv. Vetr gamalla savða ullar eða avlldungs húð oc bøta eyre hvárt. ii.[ar] kýr húþir við

---

1) Ritað verre eN en.

ölldu*n*gs húþ. Rett e*r* *oc* ef snögg*v*ar ær ero golldnar. at láta fylgia vett ullar xx. ám.

247. f*r**a* rét*t* noregs k*onvn*gs ajslandi;

[a] Sa er réttr k*onvngs* or noregi a isl*an*de at sialf stefnt s*ca*l soco*m* h*an*s v*er*a. *oc* at logo*m* þar l*an*dz m*ann*a sekia. Lög *oc* rett sc*o*lo h*an*s m*enn* þar hafa. slíca*n* se*m* l*an*dz men*n*. Arf s*ca*l taca a isl*an*de frænde e*ða* felagi. En ef þe*i*r ero e*i*g*i* ti*l*. þa s*ca*l biða þ*að*an erfingia.

248. v*m* rett jsl*en*dinga inoregi;

(Bls. 176, a.) [1] Jslendingar eigo at hava havldz rétt i noregi. Arf eigo at taca i noregi af isl*an*di næsta brøðra. slíct kon*or* se*m* karlar eða nánare m*enn*. Eiðr iii.ª m*ann*a s*ca*l saNa frændseme þa e*r* m*enn* vilia þ*es*s beiða. En ef e*i*g*i* e*r* h*er* arftöko *maðr*. þa s*ca*l halda h*er* fe þ*at* sá *maðr*[2] vetr iii.ª e*r* h*ann* v*a*r ihuso*m* m*eð* nema fyʀ co*m*i næsta brøðre e*ða* nanare m*að*r. Jslendi*n*gar s*c*olo e*n*gi toll giallda i noregi ne*m*a land avra. e*ða* varð m*onno*m í cavp*angom*[3]. Karl meN f*r*iáls*ir* þ*eir* e*r* fulla*n* rétt eigo s*c*olo gialda la*n*davra vi. felde. *oc* vi. aln*ir* vaðmals. eða hálfa morc silfrs. Þa er co*m*it ti*l* þ*es*s gialdz e*r* m*enn* co*m*a i ackeris sát e*ða* il*an*d festar. Jslendi*n*gar eigo í noregi at nióta vatz *oc* viðar. En þ*a*r at eins eigo þ*eir*

---

a) Þessi kapituli og sá sem á eptir kemur finnast ekki í skinnb. í Á. M. safni; virðast þeir í raun rèttri fremur vera samþykktir en lög og c. 248 er auðsjaanlega saminn í Noregi; þeir eru prentaðir, sem þættir sèr, í Á. M., II., bls. 407 sqq.

---

1) Upphafsstafurinn er að stærð hèrumbil einsog við bálkaskipti.
2) Fyrst skrifað boande, en síðan *maðr* ritað upp yfir, an þess hitt sé dregið út.
3) Ritað cavp̄.

at hoGva við þaN allan er þeir vilia er konvngs morc er. Þa ero islendingar scylldir utfarar með konvngi er heR er viss í noregi oc almenningr er úte. Þa scal eptir sitia hiN þriðe hveR enn .ii. fara. Noreg ero islendingar scylldir at veria[1] með konvngi en eigi til lengri her ferða. Eigi scal taca þat fe af islendingom inorege er temiz iaNars konvngs vellde. Ýt för eigo islendingar til islandz nema víss se herr i noregi. En islendingar eigo at fara af sino lande til hvers landz er þeir vilia. En ef islendingar gialda land avra i eyiom eða a hialtlande þa ero þeir eigi scylldir at giallda aðra land avra i noregi. nema þeir fare ut amille. Karl maðr hverr a utan at fara heill oc hravstr er land avra ma gialda. En bu ferla eigo utan at fara þeir er omogom sinom mego voið vm veita. (Bls. 176, b.) oc utgerþir þær gera. Oc kona hver sv er fylgir boanda sinom. eða feðr eða sone eða bróðor ef hon a iii. mercr fiár. Ef utlendr maðr aNdaz her þa scal hús boande taca af vi. avra talþa til þurptar honom. En siþan scal hann láta husfasta meN iiii. þa er næstir ero a tvær hendr virða fe þat. Ef næstabrøðre eða nanare maðr kemr til þa scal hann æsta tacs at biarceyiar rétte til mótz. Tacs æstingar váttar ero eigi scylldir at viNa eiþa. ef husboande gengr igegn tacs æstingo a móte. Frændsemi scal sa maðr telia er fe heimtir með ser oc enom davða oc viNa eið at. oc sva at þvi at[2] hann tekr þat fe til uthafnar oc vill erfingiom föra a næsta sumre ef hann ma. SaN-anar menn hans .ii. scolo eiða viNa at sv er frændsemis tala savN oc ero þeir eigi scylldir at telia frænsemi. oc eigi at fela fleira undir eið. þa eigo býiar menn at leGia dom á. oc veita vápna tac at. siþan scal hus boande reiða

---

1) Ritað v⁊a.

2) Í stað orðanna hann tekr hefir ritarinn í fyrstu skrifað aptur þvi at, en gjört síðan úr þvi þannig.

fe af he*n*di *oc* leGia eið á at þ*at* fe er[1] allt af he*n*di goldit e*r* hin*n* davðe átte. Ef m*aðr* tyn*ir* s*v*a fe sino at h*ann* á e*igi* hag at giallda alla l*an*d avŕa þa er h*ann* e*igi* scyldr at giallda. Ef þ*eir* me*nn* ve*r*ða sæhafa i noreg e*r* vart hafa ti*l* grøn l*an*dz e*ða* fara í l*an*da leítan. e*ða* slítr þa út f*ra* isl*an*di þa e*r* þ*eir* vilde føra scip sin mille hafna. þa e*r*o þ*eir* e*igi* scyld*ir* at giallda l*an*d avra. Þaɴ rett *oc* þav lög gaf olafr hiɴ hælgi k*onvngr* islend-i*n*go*m*. er h*er* er m*er*kþ*r*. Gitzoʀ. b*yscop* *oc* Teitr f*ilius* ei*us*. Marc*us*. Hreiɴ. Einaʀ. Biorn. Guðmundr. Daðe. Holmsteiɴ. Þ*eir* svoro þ*es*s. at Jsleifr b*yscop* *oc* m*enn* m*eð* h*onom* suorðo ti*l* þ*es*s rettar sem (Bls. 177, a.) h*er* er m*er*cþ*r*. At þaɴ rétt gaf olafr eɴ hælgi islendi*n*go*m* eða bet*ra*.

249. vm avst m*ann*a arf h*er* al*an*dı.

[a] Ef avst m*aðr* deyr út h*er* sa e*r* h*er* a e*n*gi frænda. þa afelage h*an*s at taca arf. Ef þ*eir* ge*r*ðo þ*at* felag at sa lagðe alt sit*t* fe ti*l* e*r* o avðgare var þ*at* er h*ann* hafðe iþ*eir*re för. Ef e*igi* e*r* sa til. þa á motonavtr sa e*r* optaz atte mat v*ið* h*ann*. scipta s*co*lo þ*eir* m*eð* s*er* ef þ*eir* átto all*ir* iafn opt. Ef e*n*gi e*r* þ*eirr*a ti*l* þa ascips d*r*otteɴ. ef þ*eir* e*r*o fleire ti*l*. þa s*co*lo þ*eir* scipta m*eð* s*er* s*v*a sem þ*eir* átto iscipe. Ef eɴ aɴdaðe atte eiɴ scip oc e*n*gi felaga ne mavto navt. þa á goðe sa e*r* sa *maðr* e*r* iþ*in*gi m*eð* er l*an*d þ*at* á e*r* þ*eir* ve*r*ða l*an*dfast*ir*. Ef avst m*aðr* andaz ivist. þa á boande sa er h*onom* veitte vist ef e*igi* e*r* felagi ti*l*. En þot*t* h*ann* andiz afor aðr h*ann*

---

a) = hèr að ofan c. 120, = Á. M., Arfa-þ., c. 6.

---

1) Við bætt.

kømr til scips. þa scal iafnt sem hann aɴdiz ivist. Ef sa átte bv enn frænd lavse. þa á goðe sa er hann var iþingi með. Ef hann er hvergi iþingi. þa a goðe sá er sa er iþingi með er land á þar er hiɴ bio eða sat buðseto. Ef sa maðr ræðr eða gørir fiorlavst enom utlenda er nv er aðr til erfðar taleðr. þa scal sá arf taca oc bøtr er næstr er til talðr eptir. Ef avst maðr andaz iför þeirre er hann feʀ til vistar. oc er þat sem hann andez at scipe. Ef goðe sa er til arftöko er talðr vegr eɴ utlenda þa eigo arf oc bøtr samþingis goðar hans. Ef siðaʀ coma ut erfingiar. þeir er se af danscri tungo. þa eigo þeir at taca arf oc bøtr ef þær ero vaxta lavsar. Alt fe þat er eigi taca erfingiar[1]. hvart sem ero vigsaca bøtr eða arfr þa scal virþa láta .sem omaga eýre. [a] oc eignaz þeir þa (Bls. 177, b.) voxtona. Eɴ ef eigi er rett at virðingo farit. þa verða at racna leigornar; Ef maðr aɴdaz her sa er arftoco maðr hans er erlendis. þa asa maðr fe at taca er enom andaða er nánastr. En sa scal virða láta feet iafnt sem ungs manz fé oc ahann varðveizlo oc voxto á. meþan hiɴ er erlendis. Ef sa kømr ut. þa scal hann heimta iɴstøða at enom næstom gialldogom. engom manne a hann at selia arfeɴ meþan hann er erlendis. Ef sa aɴdaz er erlendis er oc verða menn eigi a sattir hvaʀ fyʀ andaðiz þa scal queðia xii. quiðar goða þaɴ er sa var iþingi með er her aɴdaðiz. Eɴ ef engi goði gengr við þvi. þa scal þaɴ queðia er sa er iþingi með er søkir. Sva scal at þvi fara at erfingiar þess er avstr aɴdadiz scolo stefna þeim er feet hafa til gialda oc til utgongo. en saɴa láta at dome davða þess er erlendis var. Nu beʀ þat quiðr

a) = Á. M., l. c., bls. 189[8].

1) Leiðrétting fyrir erfigiar.

at sa dó fyʀ er her var. þa racnar vndan þeim er aðr höfðo. Eɴ ellegar geta þeir halldit.

250. vm fiár heimtor.

[a] Ef maðr a fe at manne oc varnar hann honom fiarens þa er rett at lysa söc ahönd honom at þinglavsnom til sócnar aɴat sumar oc láta honom varða halld fiarens .iii. marca utlegð. Sa er socna lysti scal segia þeim er söken er ahende með vatta fyʀ eɴ vi. vicor ero af sumre ef hann er samfiorðungs at hann hevir söcna lýsta ahönd honom. Ef hann ma eigi honom segia siálfom þa scal hann segia til iþingbrecco a varþingi eða aleið þeirre er søkianden heyr siálfr. Ef hann segir eigi sva til enda verðr hann eigi vaʀ við aðr vi.[1] vicor ero[2] af sumri. at honom er soken ahond búen þa verðr onyt söken. Þar er maðr hevir söc ahond manne lýsta (Bls. 178, a.) et fyʀa sumar. þa scal hann þar þa bva til queðia er þa hafa heimilis bvar hans verit er söc var hofðot ahönd honom enda bue þeir þar þa næstir þvi heimileno er socen var sótt. Vm allar sacar þær er sva ero til búnar scal bva þa hafa er þa bva næst er söken er sótt þvi heimile er hiɴ átte þa er söken var hofðot ahönd honom. Ef manne verðr grunr at þvi at sa maðr vile abrott hlavpa af lande er hann hevir at þing lavsnom söc a hond búet. þa a hann at baɴa honom för at lögberge oc veria lyrite styre monnom öllom oc sva hásetom at feria hann abrott af lande. En þeim monnom öllom er spyria lyrit þaɴ. þa varðar

---

a) = Á. M., Kaupa-b., c. 6, bls. 404².

---

1) Leiðrètting, eptir sambandinu og skinnbokinni í Á. M. safni, f. iiii.
2) Við bætt.

styri m*onnom* *fiorbavgs* ɢ*arð*. eɴ haselo*m* iii. m*arca* utl*egð*. ef þ*eir* fer*i*a h*ann* abr*ott*. Slict v*arðar* þei*m* þot*t* þ*eir*re söc se hei*m*an stefnt eþ*a* se ho*n* at scipe ti*l* búen. Ef þ*a*r e*r* lyrite varit b*rott* hofnen at festar helo*m*.[1] sc*a*l þei*m* stefna v*m* sa*m*farar allar oc q*ueðia* v. b*va* a þ*ing*i ti*l* iii. m*arca* saca eɴ ix. ti*l* *fiorʙavgs* saca. Hu*er*ge a m*að*r at lysa sacar v*m* fe ne stefna fʏʀ en h*ann* hevir hei*m*t at m*ann*e. oc h*onom* e*r* varnat.

Ef m*að*r a at m*ann*e fe eíndagat *oc* vill sa hlavpa abr*ótt* af l*an*de. þa e*r* rétt at baɴa h*onom* för þótt þ*at* se f*yrir* eindagan*n*. eɴ þ*v*iat eins v*er*ðr soken vi*ð* h*ann* e*ða* vi*ð* þa m*enn* er h*ann* fer*i*a abr*ott*. ef feet ko*m*r e*igi* f*ra*m at ein daga.

251. socn*ir* v*m* fiár hei*m*t*or*.

[a] Vátta sina a m*að*r at q*ue*þia hei*m*an h*v*árz h*ann* vill[2] hafa þa vátta ti*l* socn*a*r eþ*a* til varn*a*r. H*ann* sc*a*l q*ueðia* eɴ meira lut þ*eirr*a v*at*ta er h*ann* nefnde þa at þei*m* orðo*m* e*r* h*ann* vill maldaga v*m* reyna.[3] sc*a*l h*ann* q*ue*þia at lög hei*mi*le þ*ess* e*r* h*ann* telr i þ*at* v*ætt*e oc nefna hiɴ oc q*ue*þa a hv*er*t v*ætt*e þ*at* e*r*. Þar er h*onom* oc rétt at q*ue*þia e*r* h*ann* fiðr hiɴ sialfa*n* at mále e*r* h*ann* vill q*u*adda*n* hafa. (Bls. 178, b.) sc*a*l h*ann* q*u*att hafa v*att*a sina hei*m*an eɴ .v.[ta] dag vico er .viii. vic*or* ero af su*m*re. Ef boande sa e*r* q*u*addr vettis e*r* þi*n*gf*a*rar cavpe a at gegna oc sc*a*l h*ann* e*igi* q*ue*ðia igegn h*v*arke hestz ne matar. Ef m*að*r e*r* þ*ess* vættis

---

a) = Á. M., Vigsl. c. 29.

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Orðin *hann vill* eru tvítekin.
3) Deplinum er við bætt.

q*u*addr er h*ann* veit aðr ván ti*l* at þi*n*gfor m*un*di af gøraz þa e*r* h*ann* v*a*r inefndr. *oc* sc*a*l h*ann* e*igi* igegn queðia þ*es*s e*r* h*ann* þarf ti*l* þi*n*gf*a*rar at hafa. Ef sa boande e*r* q*u*addr e*r* eigi a[1] þi*n*gf*a*rar cavpe at gegna eþ*a* g*r*ið m*aðr* oc er þei*m* rétt at q*ue*þia igegn ef þ*eir* vilia. Sa sc*a*l nefna v*att*a e*r* q*ue*ðia vill igegn. At þ*v*i v*ætt*e. sc*a*l h*ann* q*ue*þa at ec q*ue*þ þic hestz oc savðols at co*m*a ti*l* lög hei*mi*lis mins fyʀ eɴ ec riða hei*m*an oc nefna h*ann*. *oc* q*ue*þa a dag n*ær* h*ann* mu*n* hei*m*an riða. Matar a h*ann* oc at q*ue*þia h*ann* *oc* tialldz oc buðar ru*m*s oc þ*eirr*ar reiþo se*m* h*ann* þarf aþi*n*gi at hafa. H*ann* á at bioða h*onom* fylgio sina *oc* þi*n*g m*enn* þa e*r* h*ann* hlýtr. e*r* þ*eir* co*m*a ti*l* þi*n*gs. Sa m*aðr* e*r* scylldr e*r* vættis q*u*adde at láta co*m*a hest ti*l* handa þei*m* m*ann*e e*r* q*u*addr v*a*r þaɴ e*r* h*ann* megi f*a*ra fullo*m* dagleiðo*m*. Ef h*ann* lætr e*igi* hest þaɴ hi*n*gat co*m*a se*m* q*u*att v*a*r. *oc* e*r* rétt þei*m* m*ann*e þa hei*m*a at sitia e*r* vættis v*a*r q*u*addr. [a] Q*u*att sc*a*l vatt orða allra. xiiii. nótto*m* f*yrir* alþ*in*gi ne*m*a m*aðr* láte nefnaz iþ*at* v*ætt*e er h*ann* veit þi*n*gf*a*rar af vón oc sc*a*l q*ue*þia þ*es*s vættis hvegi n*ær* þi*n*gi er þ*at* er.

252. v*m* v*att*a quöð

[b] Ef m*aðr* q*ue*ðr s*v*a vættis aɴa*n* maɴ. at sa heyr*ir* e*igi* á er q*u*addr e*r*. *oc* er h*onom* rétt at fara til lög-hei*mi*lis þ*es*s m*an*z e*r* h*ann* q*u*adde vættis. *oc* q*ue*þia h*ann* þar þ*eirr*ar reiðo allar[2] e*r* h*ann* ætti at q*ue*ðia at

a) = Á. M., l. c., c. 30.
b) = Á. M., l c., c. 29, bls. 55[11].

1) Orðunum eigi a er við bætt, samkvæmt skinnb. í Á. M. safni.
2) Þannig fyrir allrar.

lög heimile sino ef *hann* heyrðe a *quoð* hins. [a] Ef sa *maðr* *verðr* siúcr *er* quaddr *er* vættis (Bls. 179, a.) *scal* *hann* gøra orð þeim *er* *hann* hev*ir* *quaddan* vættis. *oc* bioða *honom* at rétta vætte *við* þa *menn* aðra *er* i*þat* *vætte* voro nefnd*ir* *með* *honom*. *scal* *hann* bioða at lög heimile sino. Sa *maðr* *scal* *fara* *er* vættis *quaddi* oc fiNa þa *menn* *er* ivætte *voro* *með* hino*m* siúca. *oc* *queþia* þa *til* *farar* at retta *vætte* við hiN siuka maN.[1] Eið *scal* hiN siuke *maðr* viNa oc *queþa* a hu*ert* vætti *hann* *mun*di b*era*. oc *scolo* .ii. *menn* taca *við* ens siuka *manz* *vætte* eins. Rett *er* at .iii. *menn* tace *við* .ii.[a] *manna* vette. ef .ii. *ero* siuk*ir*. Þ*eir* *menn* *er* *við* *vætte* taka *scolo* styðia *með* fru*m*vatto*m* a þ*in*gi oc *queða* á hu*ert* *vætte* hiN siúke bar. Ef sa *maðr* er *quaddr* vættis er af l*an*de vill *fara* oc *er* *hann* co*m*iN afliótande furo. Þa *er* *hann* co*m*iN afliotande fúro er *hann* hef*ir* föt sin ascipe *oc* þ*eir* scipv*er*iar hafa meira luta vöro siNar[2] aborit. *scal* *hann* s*v*a leysa *vætte* af hende *ser* se*m* hiN siuke *maðr* átte af hendi at leysa. *þat* *vætte* *er* *hann* *var* *quaddr*. Ef van heill *maðr* lætr ivætte nefnaz. *oc* *scal* *þat* e*igi* standa f*yrir* þ*in*gför h*an*s. ne*ma* *hann* hafe þa meíre sótt *er* *hann* *scal* hei*man* riða en þa *er* *hann* *var* iv*ætte* nefndr. [b] Ef *maðr* er þ*es*s vættis *quaddr* *er* *hann* hyGz e*igi* iv*er*a oc *scal* *hann* þo riða ti*l* þings oc b*er*az at do*me* or vetteno[3]. [c] Ef *maðr* *queðr* maN þ*es*s vættis er sa hyGr *er* *quadde* at hiN *vær*i e*igi* í. oc vill *hann* *þat* gøra *til*

---

a) = Á. M., l. c., c. 30, bls. 58[7].
b) = Á. M., l. c., c. 29, bls. 57[7], = hèr að ofan c. 32, bls. 57—58.
c) = Á. M., l. c., c. 2?, bls. 56[22].

---

1) Deplinum er við bætt.
2) Ritað ofan línu.
3) Lagfæring fyrir vettetteno.

ogagns hino*m*. *þat varðar* f*iorbavgs* G*arð* þei*m* e*r* q*u*att hevir. söc *þeirr*e sc*a*l stefna hei*m*an oc *queðia* ti*l* aþ*ing*i ix. h*eimilis* b*va* þess er sóttr er.

253. v*m* festar mal

[a] Sonr xvi. v*etra* gamall e*ða* ellre e*r* fastnande moðor siɴar arfge*n*gr. Eɴ ef e*igi* er sonr þa e*r* dótt*ir* su e*r* gipt e*r*. oc a þa boande h*en*nar at fastna mág cono sina. Eɴ þa e*r* fað*ir* fastnande dott*or* siɴar. En þa sc*a*l b*r*oþir sa*m*- (B!s. 179, b.) feðri fastna systor sína. Eɴ ef e*igi* e*r* b*r*óþ*ir* þa sc*a*l moðir fastna dótt*or* sina. Eɴ þa sc*a*l eɴ nánaste niðr fastna karlm*anna*. ne*m*a konor se nanare þær e*r* boendr eiga. þa eigo böendr þ*eirr*a.

254. hv*er*r sak*a*r aþili i legorz sök

[b] Sacar aðile e*r* [i.)] [1] boande kono ef er. Þa e*r* [ii.)] sonr ti*l* arfs aleɴ. xvi[2]. v*etra* gamall. Þa e*r* sa e*r* [iii.)] dottor h*en*nar á ti*l* arfs alna. Þa er [iiii.)] faðir. Þa e*r* [v.)] broð*ir* sa*m*feðre. Þa e*r* [vi.)] moðir. Þa e*r* [vii.)] syster. Þa e*r* [viii.)] broþ*ir* sa*m*møðri. Hiɴ scylldaste m*aðr* sc*a*l søkia leg orðz söc se*m* vigsöc; [c] Rett e*r* at gellda go*n*go m*enn* oc varðar e*igi* við lög þoat þ*eir* fae örku*m*bl af eða bana.

[d] Ef kona klæðiz karl klæðo*m* eþ*a* sceʀ s*er* scavr[3]

---

a) = hèr að ofan c. 144 = Á. M. Festa-þ., c. 1.

b) = hèr að ofan c. 156 = Á. M., Festa-þ., c. 25.

c) = Á. M., Omaga-b., c. 35. bls. 301[25].

d) Þessu finnst ekkert samsvarandi í skinnb. i Á. M. safni: greinin er prentuð í Á. M., Festa-þ., c. 24, bls. 338, athugas. 4.

---

1) Þessir tölustafir standa i skinnb. upp yfir orðunum.

2) Leiðrètting fyrir xv.

3) Hèr á eptir ritað *fyrir*, en orð þetta síðan dregið út.

eþa feʀ *með* vápn f*yrir* breytni sac*ir*. þ*at* v*arðar* fior*bavgs* ɢ*arð*. þ*at* er st*efno* söc oc s*ca*l q*ue*þia ti*l* b*va* v. aþi*n*gi. sa a söc er vill. Slict e*r* m*æ*lt v*m* karla af þ*eir* klæðaz kueɴa klæðnaðe.

[a] Eigi scipt*ir* sculldo*m* ti*l* handa kono s*va* at aðr*ir* m*enn* e*igi* við[1] h*an*a hei*m*ting meþ*an* boande h*enn*ar lif*ir*. ne*m*a ho*n* hafe ein v*ið* sic sculld*ir* átt eɴ heimillt v*er*ðr h*on*o*m* allt fe þ*eirr*a at hafa ti*l* sculld*a* gilldris.

---

a) = Á. M., Omaga-b., c. 35, bls. 302.

---

1) ı stað fyrsta stafsins í orði þessu hefir ritarinn í fyrstu skrifað h.

vm tiundar gialld

255.

(Bls. 180, a.) [a] Þat er mælt ilogom her at menn scolo tiunda fe sitt allir a lande her lögtiund. Þat er lög tíund at sa maðr scal gefa .vi. álna eyre atueim misserom. ef hann á tiotego fiar vi. alna avra. Sa maðr er hann á x. vi. alna avra fyrir vtan fot sin hvers dags buning sculd lavst. sa scal gefa áln vaðmáls eða ullar reyfe þat er .vi. gori hespo eða lamb gæro. en sa er xx. avra á. sa scal gefa tuær alnir. En sa er a .xl. sa scal .iii. alnir. en sa er a hálft hundrað sa scal iiii. alnir. Sa er attatego á sa scal v. alnir. Sa er a x. tigo sa scal vi. alnir. Þat fe þarf eigi til tiundar at telia er aðr er til guðs þacka laget. hvárz þat er til kirkna laget eða til brúa eða til sælo scipa hvarz þat fe er ilöndom eða ilavsom avrom. Prestar þurfo oc eigi at tiunda þat fe er þeir eigo ibócom oc ímesso klæðom oc þat allt er þeir hafa til guðs þionosto. tiunda scolo þeir aɴat fe. Bús afleifar þarf maðr eigi at tíunda vm vár ef maðr helldr bve sino. Ef hann bregðr þvi eða selr hann or þvi þat scal hann

---

a) I þessum þætti munu að líkindum finnast að mestu óumbreyttar ákvarðanir þær um tíundina, sem Gissur byskup lèt lögtaka 1096 (Gissurar statúta). Hann er prentaður í utgáfu Thorkelins af Kristinrètti Þorláks og Ketils, c. 36 sqq., sem partur af Kristinrèttinum (kristinna laga þætti), og (eptir sama handriti og hèr) í íslenzku lagasafni J. Sigurðssonar og Oddg. Stephensens, 1. bandi.

tiunda. Ef *maðr* a goðorð *oc* þarf *eigi* *þat* *til* tiundar at telia. vellde *er* *þat* en*n* *eigi* fe. Boendr all*ir* *sco*lo tiund *ger*a *þeir* *er* þi*n*g farar caúpe eigo at gegna af fe sino sculd lavso. *eigi* *scu*l omogo*m* fe ætla. þoat *hann* *eigi* miɴa fe ef *hann* a x. avra sculdlaúsa *oc* *sca*l *hann* þa tiund af *ger*a *hvá*rz *hann* *er* boande eða *gr*ið *maðr*. ne*m*a *hann* *eigi* þa omaga er *hann* scyle a *ver*co*m* síno*m* f*ra*m føra. Rett e*r* at þ*ur*fa m*enn* *þeir* allir þiggi tiund *er* *eigi* *sco*lo gialda. (Bls. 180, b.) Ja*fn*t *sco*lo conor giallda tiund se*m* karlar. [a] Samq*u*amor *sco*lo m*enn* eiga v*m* havst ih*r*epp hv*er*io*m*. *eigi* fyʀ eɴ ,iiii. vicor lifa su*m*ars *oc* scipta tivndo*m*. Scipt *sca*l tiundo*m* d*r*ott*in*s dag eɴ fyrsta i vet*r*i. v. *menn* *sca*l *til* taca ihrep hu*er*io*m* at scipta tíund-o*m* oc mat giofo*m* *oc* sia eiða at m*onno*m þa e*r* bazt þickia *til* falln*ir* hvárz *þeir* ero boendr *eða* g*r*ið *menn*. oc søkia *menn* v*m* laga af b*r*igð. Scylldr e*r* hue*r*r *maðr* *til* *þeirr*ar sa*m*q*u*amo at f*a*ra. e*r* *hann* a tiund at *ger*a *eða* fá maɴ fyr*ir* sic þaɴ e*r* lög scilo*m* halde up f*yrir* *hann* *oc* h*an*dsöl se at þiɢiande. Ef *hann* kø*m*r *eigi* sialfr f*yrir* miðian dag *oc* e*n*gi af h*an*s hendi þa v*er*þ*r* *hann* v*m* *þat* utl*agr* .iii. m*orco*m oc *sca*l *hann* þá tiund giallda se*m* scipt v*er*ðr a hond h*ono*m. Þar *sca*l telia fe m*ann*a hue mic*it* fe hv*er*r á. *sca*l vi*r*ða lönd oc lavsa aúra *oc* *sca*l *þat* fe vi*r*ða e*r* at lög far dögo*m* v*a*r sculld laúst. Sialfr *sca*l hv*er*r vi*r*ða fe sitt. *oc* telia. en*n* þa e*r* *hann* hev*ir* talit fe sitt *oc* vi*r*t. þa *sca*l *hann* taca bóc ihond s*er* e*þa* *cross* *oc* n*efn*a v*att*a. at þ*v*i v*ætte*. *sca*l *hann* q*ue*þa. at ec viɴ eið at bóc lög eið *oc* segi ec *þat* guðe at ec á s*v*a fe se*m* ec hefi nv talit. *eða* miɴa. Eɴ ef *hann* vill *eigi* viɴa eið þa e*r* *hann* e*r* beiddr þa v*er*ðr

---

[a]) = Kristinr., c. 37.

h*ann* v*m* þ*at* secr .xii. m*orcom*. þa e*r* h*ann* beiddr e*r* h*ann* e*r* beðeɴ. H*an*s tala sc*a*l standa afeno siálfs oc sc*a*l h*ann* af þ*v*i ge*r*a tiund. ne*m*a h*ann* sueri fiorþu*n*gi miɴa eɴ se. Ef h*ann* su*e*r*r fiorðungi miɴa en sé. þa v*er*ðr h*ann* secr v*m* þ*at* .xii. m*orcom oc* sc*a*l h*ann* s*v*a micla tiund gialda se*m* sa*m*q*u*amo menn[1] telia *oc* scipta ahönd h*onom* eið lavst. Þar e*r* m*að*r hev*ir* eið svarðan. *oc* sc*a*l h*ann* s*v*a tiund af (Bls. 181, a.) gøra se*m* h*ann* hev*ir* ti*l* svaret ne*m*a fe h*an*s þueʀe e*ð*a vaxe x. tigo*m*. Ef fe[2] h*an*s þueʀ x. tego*m* þ*að*an f*ra* er h*ann* hev*ir* ti*l* svarit oc e*r* h*onom* rétt at f*a*ra ti*l* sa*m*quamo oc telia fe sitt *oc* viɴa eið at oc ge*r*a þ*a*r tiund af er h*ann* sueʀ ti*l*. Nv vex fe h*an*s x. tego*m* e*ð*a meira þa e*r* h*onom* rett at f*a*ra ti*l* sa*m*q*u*amo oc segia ti*l* þe*s*s oc ge*r*a þ*a*r tiund af. Nv hyɢia h*re*p*p*s m*enn* at meira hafe vax*it* fe h*an*s eɴ h*ann* segi e*ð*a h*ann* vile ecke f*ra* segia þoat fe h*an*s hafe vax*it* .x. tigo*m* e*ð*a meíra þa eigo sa*m*q*u*ámo m*enn* at ge*r*a h*onom* orð. at h*ann* co*m*i til sa*m*q*u*amo oc viɴe eið at fe s*ino*. iaɴ*at* siɴ. Ef h*ann* vill e*igi* viɴa eiðiɴ i aɴ*at* siɴ þ*a*r e*r* sa*m*q*u*amo m*enn* vilia. Þa v*er*ðr h*ann* secr v*m* þ*at* .xii. m*orcom. oc* ér þ*at* eið fall oc sc*a*l h*ann* s*v*a micla tiund gialda se*m* sa*m*q*u*amo m*enn* telia oc þei*m* gialda se*m* þe*i*r raða a at q*u*eða. Þar e*r* m*anne* v*er*ðr eiðfall oc eigo h*re*p*p*s m*enn* söc þa hv*er*r þ*eir*ra fyrst er vill. Söc þ*eir*re sc*a*l stefna at lög hei*m*i*l*e þe*s*s e*r* sót*t*r e*r* oc telia h*ann* sekian v*m* .xii. m*orcom* oc q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* h*an*s v. aþ*ing*i. Ef q*u*iðr beʀ a h*ann* eiðfallit oc scal domr d*ø*m*a* vi. m*erc*r þei*m* e*r* sótte. eɴ að*ra*r .vi. sc*o*lo fylgia aɴaʀe tiund.

---

1) Við bætt; í staðinn fyrir h í næsta orði sýnist ritarinn í fyrstu hafa viljað skrifa þ.
2) Við bætt.

256. vm þurfa manna tiund

[a] Hrepps menn þeir er ero til tecnir scolo scipta hvers manz tiund ifiora staðe nema mine se en eyris tiund. enda er þo[2] rétt at hon hverfe i ein stað. Fiorðung ein tiundar scal gefa þurfa monnom inan hreps[2] þeim er til omaga biargar þurfo at hafa. aþeim misserom. oc scipta með þeim. gefa þeim meire er meire er þavrf. Eigi atiund or hrepp at gefa nema samquamo menn verðe a þat sáttir. oc þicke vtan hreps monnom meíre þorf. Þat fe er ge- (Bls. 181, b.) fa scal þurfa monnom. þat scal vera ivaðmölom eþa í varar felldom eða i ullo eða igærom eða i mat eða i kvic fe öllo nema i hrossom. Þat scal golldit vera oc fram comit þeim monnom er við scolo taca fyrir marteins messo. Ef[3] þa er eigi fram comet oc verðr þat tiundar halld. oc verþr sa secr vm þat vi. morcom er giallda scal. þurfa maðr sa er til handa er scipt. hann er aðile at söc þeirre bæðe søkiande oc seliande. Sa er anar aðile er til sócnar er tekin ihrepp-enom oc tiund skipte[4] til handa honom. Söc þeirre scal stefna at lögheimile þess er sóttr er. oc queðia til bva v. aþingi. þa er næstir búa stefno stöðom. Þeim manne er rétt at stefna heima at sín er tiund scipti til handa þurfa manne .v.ta dag vico er .iiii. vicor ero af sumre ef eigi er aðr fram comit. Rétt er at hann tace þan dag við vað málom til handa þurfa manne ef hin vill þa hafa

a) = Kristinr., c. 38.

1) Ef til vill misritað fyrir þa.

2) Í stað orðanna inan hreps hefir í fyrstu verið ritað eitthvað annað, sem náð hefir yfir stœrra rúm, en hefir síðan verið skafið út.

3) Hér á eptir ritað sa eigi, en orð þessi síðan dregin út.

4) I stað orðs þessa hefir í fyrstu verið ritað scal.

golldit. Era h*ann* þa scylldr at taca við i avðro fe ne*m*a h*ann* vile. Ef e*igi* ko*m*r þaɴ dag fr*a*m. oc sc*a*l sa m*aðr* e*r* til sócn*ar* e*r* tekiɴ ga*n*ga ut í tún at sin eþ*a* sa m*aðr* e*r* h*ann* selr söc oc nefna v*att*a at þ*vi* at h*ann* e*r* bviɴ at taca v*ið* tiund þ*eirr*e e*r* hiɴ scylde giallda oc nefna h*ann* *oc* q*ue*þa á hve mic*it* feet e*r*. *oc* h*ann* sér e*n*gi þaɴ e*r* giallde hallde vpp f*yrir* h*ann*. h*ann* sc*a*l nefna v*att*a i aɴat siɴ. At þ*vi* v*æ*tt*e. sc*a*l h*ann* q*ue*þa at stefne h*onom* oc nefna h*ann*. v*m* þ*at* at h*ann* heldr tiund f*yrir* h*onom*. *oc* ne*f*na þ*ur*fa maɴiɴ. *oc* tel ec h*ann* sekian v*m* þ*at* vi. m*orcom*. *oc* giallda fiorþu*n*geɴ tueɴo*m* giolldo*m* s*v*a se*m* b*var* vir*ð*a. þaɴ luta e*r* o golldiɴ e*r*. ef su*m*r e*r* goldiɴ. stefne ec ti*l* giallda *oc* ti*l* utgo*n*go v*m* fe þ*at* oc q*ue*þa á h*v*ar h*ann* stefn*ir* ti*l* þi*n*gs. *oc* ste*fna* log stefno. (Bls. 182, a.) h*ann* sc*a*l q*ueðia* ti*l* b*va* v. aþ*ingi*. þ*að*an fr*a* e*r* h*ann* stefnde.

257. v*m* b*ysco*ps t*iund*

[a] Aɴan fiorðu*n*g tiundar sc*a*l hafa b*yscop*. *en*[1] þ*at* fe sc*a*l v*er*a ivaðmálo*m* e*ða* ivarar feldo*m* e*ða* ila*m*ba gæro*m* e*ða* igulle e*ða* ibrendo silfre. Þar e*r* b*ysco*p feʀ u*m* fiorðu*n*g þa sc*a*l h*ann* segia ti*l* at kirkio sócno*m* ih*r*epp hv*er*iom hv*er*r v*ið* þei*m* fiorðu*n*ge sc*a*l taca tiundar er h*ann* sc*a*l hafa. Þar e*r* m*æ*ltr eindage afe þ*vi* e*r* m*enn* sc*o*lo byscope gialda. eɴ v.ta dag viko e*r* iiii. vic*or* ero af su*m*re at lögheim*i*le þ*es*s m*anz* e*r* b*ysco*p bavð v*m*. Rétt e*r* þótt fyʀ se goldit. Ef þa ke*m*r e*igi* fr*a*m. þa sc*a*l sa e*r* søkiande e*r* réttr ga*n*ga út itún at sín *oc* nefna

---

a) = Kristinr., c. 39; sbr. hèr að framan c. 5.

---

1) Skamstafað: s. = sed.

vatta at þvi at hann er bueN við fe þvi at taca er hiN scyllde gialda oc nefna hann. oc queþa á hve micit feet er. oc hann ser eigi þaN maN er gialld iNe af hendi. Honom er þar rétt at stefna sva vm þeNa fiorðung. tiundar sem um hiN er fyR var um tínt. Þat er honom oc rétt at stefna siðaR vm þat fe at lögheimile þess er gialda scal. þess a hann oc cost at segia byscopi til oc lata hann heimta sva sem hann vill.

258. vm kirkna tiund

[a] Nv ero eptir .ii. fiorðungar þat er hálf tíund hvers manz. þat scal leggia til kirkna oc til presta reiðo sva til huerrar kirkio sem byscop scipar tiundom til oc reiða þeim manne ihönd er kirkio þa varðveitir. er tiundeNe er til scipt. Hann scal cavpa at preste tíþir sva sem hann ma við comaz. oc fá þa lute aðra til kirkio þurptar er hafa þarf sem fe þat viNz til. Sva scolo menn gialda tiund af öllom bøiom iheraðe til kircna. sem byscop hefir boðit. hveregir sem á bólstöðom bva. Böande sa er a kirkio bø (Bls. 182, b.) þeim býr er tiuNdeNi er til scipt[1]. hann er réttr heimtande oc søkiande oc seliande þeirrar sacar ef hann vill. EN ef hann vill eigi. þa er réttr aðile þeirrar sacar lærðr maðr sa er kirkioNe þiónar sá er til kirkio þurptar vill feet hafa. Fiorþung tiundar þaN er til presta reiðo scal legia. hann scal gialda ivaðmálom. eða ivarar felldom. eða ilamba gærom eða igulle. eða i breNdo silfri. EN þaN lut tíundar er til kirkio þurptar scal leGia. þaN scal giallda ivaxe. eða iviðe. eða ireykelse.

a) = Kristinr., c. 40.

1) Leiðrétting fyrir scip.

e*ða* itíoro[1] e*ða* ilerept*om* nyi*om* þei*m* er hæf se ti*l* k*ir*kio bunaðar *sv*a se*m* getr at cavpa m*eð* vaðmál*om* iþ*v*i h*er*aðe. Rétt e*r* þótt vaðmál ein se gollden. Þ*at* fe s*ca*l goldit et siðarsta eɴ .v.[ta] dag vico e*r* .iiii. vic*or* ero af su*m*re. Eɴ ef e*igi* kǫ*m*r þa fr*a*m. þa s*ca*l sá e*r* hei*m*tande e*r* ste*f*na þaɴ dag itvne a k*ir*kio bø þei*m* e*r* tiund á ti*l* at hv*er*fa *oc* sǫkia s*v*a se*m* v*m* aðra tiund. H*ann* s*ca*l stefna siɴɪ stefnǫ v*m* h*v*árn fiorðu*n*giɴ oc láta varða[2] vi. m*erc*r ihváʀ-*om* tueɢia stað halldit. Costr e*r oc* at stefna eiɴɪ stefno v*m* báþa fiorðu*n*ga *oc* fylgia þa eín alog þ*v*iat eiɴ e*r* aðile at báþo*m*. [a] Rett e*r* at stefna hei*m*an ti*l* várþi*n*ga v*m* tiundar mál ef þ*eir* ero sa*m*þi*n*ga *oc* sǫkia þ*a*r ido*m* ef hiɴ e*r* þar e*r* sóttr er[3]. Þa er rétt v*m* byscops fiorðu*n*g at sǫkia þott sa se e*igi* þar er sót*t*r er. Ef lyst e*r* a þi*n*gi. þa s*ca*l q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* v. þ*ess* e*r* sóttr er.

259. v*m* tiund*ir*

[b] Ef m*aðr* hev*ir* omaga eyre at varðveita þaɴ e*r* h*ann* hef*ir* voxto af. oc s*ca*l h*ann* þaɴ luta vaxtarens tiunda er undir h*ann* beʀ. se*m* þ*at* fe e*r* h*ann* átte (Bls. 183. a.) aðr. Jslenz*c*ir m*enn* all*ir* s*co*lo tíunda fe sitt. eɴ v*m* utlenda m*enn* ef þ*eir* co*m*a ut hingat oc erat þei*m* scyllt at tiunda h*er* fe sitt. aðr þ*ei*r hafa h*er* v*er*it iii. vetr sa*m*fast. ne*m*a þ*ei*r gǫre bv fyʀ. eɴ þ*at* vár s*co*lo þ*eir* g*er*a tiund e*r* þ*ei*r g*er*a bv oc þav missere ept*ir*. Eɴ ef ór*ir* landar fara heþ*an* oc eigo fe ept*ir*. oc s*ca*l m*aðr*

a) = Kristinr., c. 41.
b) = Kristinr., c. 42.

1) Leiðrétting fyrir t i o r.
2 og 3) Við bætt.

giallda tiund af er at varðveita hefir feet. en vm þat fe er hann hevir abrott með ser oc erat hann scylldr at giallda her tiund af þvi þott hann se allengi abrott. En ef hann kemr ut hengat þa scal hann giallda her tiund af þvi fe er hann hevir ut með ser en næsta vetr eptir er hann hevir ut comit aþr vm sumaret þott hann se i gørðom avstr. Ef maðr kemr ut hengat oc hevir vaxit fe hans eða þorit eða hann hevir eigi eiða fyr at unit. oc er hann scylldr at vina eið at fe sino ef menn vilia beiða hann. Ef hiu eigo fe saman oc scal karl maðr vina eið fyrir fe þeirra beggia. Ef karl maðr oc kona eigo fe saman þott þav se eigi hiona oc scal karl maðr vinna þar eið. Ef karlar eigo fe saman oc er rétt þótt annar vine þar eið. Ef þeir metaz við oc vill hvárge vina oc er söc við hvarn tueggia. Sa scal eið vina fyrir fe hvert er lögraþande er fiarens. Ef võxto berr undir mann af þess manz fé er erlendis er oc scal hann þat fe sva tiunda sem vöxt berr undir hann af omaga eyre. Þar scal maðr tiund giallda iþeim hrepp sem hann alögheimile þav misseri hvargi er fe er. Rett er at sættaz atiundar mál meþan eigi er stefnt vm. þo er rétt at sættaz á þott stefnt se vm oc scal eigi meira niþr falla alagann enn hælmingrinn. Ef maðr tecr mine (Bls. 183, b.) sát enn iii. mercr oc varðar honom .iii. marca secþ oc asa soc er vill. Ef tiund gelldz eigi heima iheraðe enda er eigi stefnt vm. þa er rétt at lysa et næsta sumar eptir a alþingi at lögbergi. Jnnan hrepps menn eigo at lysa föstu dag oc þvatt dag vm tiundar mál oc þeir menn er af þeim taca. ef hrepps menn hafa eigi lýst fyrir hælgena. þa er rett eptir helgina hveriom at lysa er vill til þes er domar fara ut. Sa er lysa vill vm tiund hann scal ganga til lögbergs oc nefna ser vatta. At þvi vætte. scal hann

q*ue*þa at lyse söc a hendr h*onom*. oc n*efna hann*[1] v*m* þ*at* at h*ann* hafe halldit þei*m* fiorðu*n*ge tiundar oc q*ue*þa a hv*er*r sa e*r*. tel ec h*ann* sekian v*m* þ*at* vi. m*orcom* oc gialda þaN luta e*r* ogolldiN e*r* tueNo*m* giolldo*m* se*m* bvar virða oc q*ue*ða á h*v*ar h*ann* lys*ir* ti*l* do*m*s. lyse ec loglysi*n*go. Þar e*r* m*aðr* lys*ir* v*m* tiundar mál. þar sc*a*l h*ann* q*ue*þia ti*l* b*va* v. aþ*ingi*. þ*e*ss e*r* sottr e*r*. EN þ*a*r e*r* m*aðr* stefn*ir* hei*m*an v*m* tiundar mál. þ*a*r sc*a*l h*ann* q*ueðia* ti*l* v. b*va* aþ*ingi*. þa e*r* næst*ir* ero stefno staðno*m*. Engi e*r* hrvðning[2] ti*l* v*m* þa bva ne*m*a at leiðar le*n*gð. Eigi sc*a*l spell meta atiundar málo*m* ef rett e*r* hofðot söken. Ef m*aðr* tecr gagn söc up*p* í gegn tiundar mále. *oc* a e*igi* at meta þa söc ne*m*a ho*n* se f*iorbavgs* söc e*ða* meíre.[3] meta sc*a*l ef tiundar söc e*r*. Þuiat eins e*r* rett at lysa aþ*in*gi oc søkia et sama su*m*ar v*m* tiund*a*r mál ef sa e*r* aþ*in*gi e*r* sóttr e*r*. Þo e*r* rétt at søkia v*m* b*yscop*s fiorðu*n*g þot*t* sa se e*igi* aþ*in*gi er sót*t*r er[4]. E*igi* sc*a*l tiundar söc fyrnaz helldr eN avNo*r* fe söc e*ða* fiarhei*m*ti*n*g.[5] ef h*ann* gelldr e*igi* en fyrsto missere þa e*r* h*ann* átte at gialda þa sc*a*l stefna at lög hei*mi*le þ*e*ss e*r* sót*t*r er eþ*a* lysa aþi*n*gi. [a] Þar e*r* m*aðr* stefn*ir* hei*m*a at sín (Bls. 184, a.) þa .iiii. vic*or* ero af su*m*re. v*m* tiundar mál. *oc* a do*m*r at døma at giallda iþei*m* stað eno*m* sama xiiii. notto*m* ept*ir* vapna tac. iNstøðaN oc vi. m*ercr* alaga oc sc*a*l þei*m* døma .iii. m*ercr* e*r* søc*ir*. eN aðrar .iii. sc*o*lo fylgia þei*m* fiorðu*n*gi tiundar se*m* v*m* e*r* stefnt. EN ef

---

a) = Kristinr., c. 43.

---

1) I skinnb. oc N°.
2) Lagfæring fyrir hrvðnig.
3) Deplinum er við bætt
4) Við bætt.
5) Deplinum er við bætt.

stefnt er at lög heimile þess er sóttr er. oc scal þar þa dœma at giallda insteða oc alög .xiiii. nottom epter vapna tac[1]. En ef lýst[2] er aþingi vm tivndar mál. oc a dœmr at dœma insteða oc álög at lög heimile þess er sóttr er .xiiii. nottom eptir vapna tac. En vm fe víte öll þav er her fylgia oc utlegðir. þar scal dœma vi. alna avra.;

Of alla tiund þa er mine er sciptingar tiund. at hon scal hverfa með þurfa[3] tíund a havst nema byscopar einkom vile til kirkna leggia láta.

260. vm tiunda mál[4]

Byscop scal raða til hverrar kirkio scal leggia tiund af hveriom bœ [a] oc scal þat halldaz meþan en same byscop ræðr fyrir. Þat scal rétt ef byscop leyfir at þar se kirkia gœr er eigi er aðr at hann leggi til þeirrar kirkio tíund af þeim bœ þótt hann[5] ligi til anarar kirkio aðr. Heimilt abyscop at taca tiund fyrir[6] kirkiom. þótt hann hafe til lagðar ef þær ero verr varðveittar en mælt er. Nv hevir byscop ecki vm rœtt oc lætr vera sem aðr var oc er honom rétt þar er han vill at scipta á anan veg oc scipta eigi optar en vm sin. [b] Huerr maðr scal eiða vina at fe sino oc er scylldr til þess þa er hann er .xvi. vetra gamall. Enda scolo allir eið vina ahveriom iii. vetrom. Grið menn scolo eið vina fyrir

a) Sbr. Kristinr., c. 9, bls. 44, athugas. s.
b) = Kristinr., c. 37, bls. 144[6].

1) Ritað ofan línu.
2) Orðin ef lyst eru tvítekin.
3) Ef til vill er sleppt: manna.
4) Upphafsstafurinn á þessum kapitula er í minna lagi.
5) Ef til vill ætti að leysa upp skamstöfunina (h með þverstryki) í hon.
6) Þannig eptir skamstöfuninni.

boanda e*ða* siálf elðis m*enn*. Fyr*ir* þei*m* boanda e*r* rétt at þ*eir* vine eið e*r* þei*m* m*onno*m þyck*ir* (Bls. 184, b.) þ*at* fullt e*r* ti*l* ero tecn*ir* at sia eiða at m*onno*m ihr*epp* hv*e*rio*m*. Ero boendr scyld*ir* at segia ti*l* tiundar þ*eirr*a asa*m*q*u*amo. Þar sc*a*l m*að*r giallda vár tiund se*m* scipt e*r* a havst tiund h*an*s. eɴ ef þ*at* e*r* hv*e*rgi þa sc*a*l þ*a*r giallda se*m* h*ann* e*r* marteins m*ess*o vistfastr.

261. v*m* barn scirn

[a] Ef faþ*ir* scír*ir* barn sitt siúct oc sc*a*lat h*ann* scilia sæi*ng* f*yrir* þa söc við kono sina. Sueiɴ vii. v*etra* gamall sc*a*l scíra barn ef e*igi* e*r* rosciɴ[1] ti*l*. þ*v*iat eins sc*a*l yng*r*i sveiɴ scíra ef h*ann* caɴ p*ate*r n*oste*r. oc Credo. Scira sc*a*l cona ef e*igi* er carl m*að*r ti*l*. oc v*arðar* he*nn*e slict sem körlo*m* ef ho*n* kaɴ e*igi*. E*igi* sc*a*l barn optaʀ scira þot scorte orð e*ða* atf*e*rle ef aðr e*r* scírt inafne foðor *oc* son*a*r *oc* anda heilags. enda hafe nacq*u*at vát*t* orðit. Ef p*re*str feʀ e*igi* s*v*a at scírn at b*yscop*e þick*ir* rétt oc v*arðar* þ*at* f*iorbavgs* ɢ*arð*. *oc* á b*ysco*p söc. Tólf vet*ra* gomlo*m* cörlo*m* *oc* kono*m* er scyllt at kuɴa barn scírn oc þav orð oc at f*e*rle e*r* þ*a*r fylgia. Eɴ ef þav kuɴo e*igi* fyrir orectar sac*ir* e*ða* v*e*rðr e*igi* rétt at farit þa e*r* þarf. þa v*arðar* f*iorbavgs* ɢ*arð*. *oc* a b*ysco*p at raða fyr*ir* söc.

262. v*m* lik song

[b] Ef fiɴz af like c*r*istins m*an*z at syng*v*a sc*a*l lík söng alla*n* yf*ir* ef s*er* m*er*ki á h*v*art v*e*rit hev*ir* carl m*að*r

---

a) = Kristinr., c. 3, bls. 121[19], sbr. hér að framan c. 1.
b) = Kristinr., c. 46.

---

1) Í fyrstu skrifað roscnare, en leiðrétt síðan þannig.

eð*a* kona. S*v*a sc*a*l scipa et sama ef m*enn* vita vist af hv*er*s liki er þ*at* e*r* fu*n*dit e*r* þott e*i*g*i* se m*er*ki á h*v*art verit hafe karl eð*a* kona ne*m*a noccot hafe þes v*er*it u*m* hag h*an*s at f*yrir* þær sac*ir* scyli e*i*g*i* syngia licsöng yf*ir* like h*an*s.

263. v*m* vapna b*ur*þ i kirkio.

[a] Maðr sc*a*l e*i*g*i* b*er*a vapn ik*ir*kio ne ibon hus þ*at* e*r* lofat e*r* tiðir at at veita. *oc* e*i*g*i* sc*a*l setia við k*ir*kio b*r*ióst ne við k*ir*kio veGi. En þav ero vápn ti*l* þ*es*s talet ex oc sv*er*þ oc spiót oc (Bls. 185, a.) suiðor *oc* bryntroll. Ef m*að*r b*r*egðr af þesso male þa v*arðar fiorbavgs* G*arð*. Sacar þ*eir*rar aðile e*r* sa m*að*r e*r* byscop byðr v*m*. eð*a* p*r*estr sa e*r* tiðir veitir at k*irkio* eþ*a* boande sa er þ*a*r byr. Soc þa sc*a*l sokia við vatorð ef þ*v*i ko*m*r við eN ellega*r* við .xii. q*uið*. EN m*að*r e*r* varðr söc þ*eirr*e ef h*ann* getr þaN q*u*ið at h*ann* bære þ*es*s örendis vapn ti*l* k*irk*io at smiða at h*enn*e nockot þ*es*s e*r* ho*n* þurpti. Þ*at* e*r* oc til varnar m*æ*l*t* ef m*að*r byðr ge*r*ð b*y*s*co*pc a þ*es*so male. oc þav handsol me*ð* e*r* h*onom* þicke tok. þa sc*a*l þ*v*i e*i*g*i* nita. EN sa asöc þessa e*r* vill ef e*n*gi vill þ*eirr*a e*r* nu voro talðir.

264. v*m* scírslor.

[b] Byscopar sc*o*lo cost eiga at ge*r*a scirslor optaR en v*m* siN v*m* faðe*r*ne m*anz* ef þei*m* þick*ir* þ*es*s þurfa *oc* sc*a*l sv scirsla rétt er siðaR er gor.

---

a) = Kristinr., c. 48.
b) = Kristinr., c. 47, bls. 1686.

265.

[a] Ef m*enn* vilia hafa tiðir lög hælga daga *oc* taca þ*eir* þar pr*e*st iþi*n*g. þ*ei*r *sco*lo xii. m*orcom* cavpa á millom alþi*n*ga .ii. þ*at* scal hálft vara v*er*a eþ*a* ti*l* voro virt oc vi. alna avrar. En halft þ*eir* avrar e*r* þar ga*n*ga i þ*v*i þi*n*gi. Þ*at* fe s*ca*l giallda þa e*r* vi. vic*or* ero af su*m*re en v.ª dag vico at heim*i*le pr*e*stz. Prestr v*er*ðr utl*agr* .iii. m*orcom* ef h*ann* metz dyra en sva oc asa söc þa e*r* við h*ann* keypte. Nu vill sa e*igi* oc a hu*er*r er vill. Lög cavp eigo pr*e*star at hei*m*ta at þi*n*gonavto*m* ept*ir* þ*v*i se*m* þ*ei*r syngia ti*l* ne*m*a þ*eir* sættiz a aNat sin a mille oc a þ*at* at halldaz se*m* þ*eir* sættaz a. [b] Eindage e*r* a tiða cavpe pr*e*sta en v.ª dag vico þa e*r* vii. vic*or* ero af su*m*re við alla þi*n*go navta *oc* licr við half .v.ᵗª m*örc* vi. alna avra ef haldit e*r*. oc e*r* at hei*m*i*l*e pr*e*stz stefno staðr v*m* tiða cavp h*an*s við alla þi*n*gonavta.

266. v*m* stað*a*r abuð[1]

[c] Ef m*að*r byr a kirkio bóle. þa s*ca*l h*ann* þar halda (Bls. 185, b.) huso*m* oc görðo*m* s*v*a at l*an*d spilliz e*igi*. En ef l*an*d spilliz i abuð h*an*s þa s*ca*l þ*at* bøta k*ir*kio slico se*m* b*var* v. virða við boc. Ef m*að*r bøt*ir* kirkio l*an*d þa s*ca*l h*ann* guðs þavcc f*yrir* þ*at* hava. e*igi* má h*ann* fe bøtr f*yrir* þ*at* heim*t*a.

---

a) Sbr. hér að framan c. 6, bls. 20²⁷ (= Kristinr., c. 15, bls. 70).
b) = Kristinr., c. 49.
c) = Kristinr., c. 48, bls. 170¹⁹.

---

1) Upphafsstafirnir á þessum kapitula og þeim tveimur sem næst koma á eptir, eru ekki stærri en vant er í miðjum kapitula.

267. vm licagröpt[1]

[a] Þat er mælt at þa eina menn scal at kirkio grafa er byscop lofar sa er yfir þeim fiorðungi er. Ef maðr førir þess manz lic til kirkio er byscop hevir baNat oc varðar þat fiorbavgs garð þeim er førðe. sa a soc þa er varðveizlo kirkioNar á oc scal queðia til aþingi ix. heimilis bva þess er sottr er. þeim varðar oc fiorbavgs garð er við tecr oc sva presti ef hann syngr licsöng yfir.

268. kirkio maldagar[2]

[b] Þar er menn leGia fe til kirkna at byscopa raðe oc at erfingia sátt þa a þat iafnt fast at halda sem ilogretto se lofat oc ero slíc viðr lög ef fra er brvgðit oc slic heimting til. Þat er byscopum lofat þar er þeir vilia gera máldaga ilönd manna at þeir scolo eigi lysa lata at lögbergi nema þeir vili[3]. En iþingbrecco scolo þeir lata til segia a var þingi þvi er þeir heyia oc hafa vatta við et nesta varet eptir. [c] Þat er mælt at af ero tecnir utroðrar oc oll veiðr fisca oc fogla vm lög hælgar tiðir. Of xv. daga ena hæsto þa scolo menn festa andvirke sitt. við ofviðri eða vatna gange eða ellde oc viNa þat allt sem aðr var mælt. fiorbavgs garð varðar nv ef fleira er uNit.

---

a) = Kristinr., l. c., bls. 170[14].
b) = Kristinr., c. 47. Fyrsta greinin finnst einnig í Á. M., Arfa-þ., c. 18, bls. 223[15].
c) = Kristinr., c. 49, bls. 172[10].

---

1) Skinnb. hefir hèr ekki nýja línu; fyrirsögnin er skamstöfuð: v̄ licag.
2) Ritað kirkio m.
3) Ritað ofan línu.

Viðbætir.

I.

Á. M., 315 fol. Litr. D.

(Skinnblað í 4 bl. broti eða litlu 2 bl. broti, mjög gamalt, efiaust leifar af handriti af Grágás, sem hefir verið nokkuð ólíkt bæði skinnb. í Árna Magnussonar safni og skinnb. í bókasafni konungs. Á broti þessu er nokkur hluti af Landbrigða-þætti; ámilli 2. og 3. bls. hafa verið 2 eða 4 blöð.)

land b*r*igþar þotr.

(1sta bls.) [a] Þat es melt ef vngo*m* manne tømesk land | ....giøf ok selr fiarvarþveizlo maþr .... | ....Ef *maþr* vex vpp til l*an*ds brigþar ....es h*ann* es | ......vetra gamall. Nv a hann fleire........................en eit þa sc*a*l h*ann* | brigþa la*n*d a su*m*re....................ero b*r*igþ..............fleire...... brigþa | ......hefR þa upp b*r*igþ......................... ....| ....h*ann* b*r*igt hafa avll þav es h*ann* hyggr su*m*ar þat..........aþr | tvitugr ef h*ann* es h*er* alande alen oc up føddr. [b] Ef sa maþr es erlendis es | lands brigþ tø*m*esk ut h*er* ok kømr.........................b*r*igþena | ....of vetr veret ut h*er* et siþarsta............ ....at h ..... | .. sumar es h*ann* kømr ut ef.........

a) = hèr að ofan c. 172, Á. M., Landabrigða-þ., c. 1.

b) = hèr að ofan c. 173; í skinnb. í Á. M. safni er röðin eins og hèr.

....Hann scal sva | fara at alre lanzbrigþ....
....nema *þat* | at h*ann* s*ca*l e*igi* lata a miþli v*er*þa. [a] Sa *maþr* es land.........*scal* ganga til logb... | ...ok ne*f*na v*att*a .ii. *eþa* f*leire*. ne*f*ne
.... | ......b*r*igþar of la*n*d *þat* es h*ann* kenn*er*............................... | ok...
....epter frænda m......
...... | No. lysek log lysingo til soknar aNat ....
......hlioþe...... | log b*er*ge oc til þes fiorþu*n*gs do*m*s es land.................................log | sogo maþr heyre. En logsogo maþr es skyldr at.............................. | ...
..........[b] ma hins lyri(?).........k etti.............. | til þess ilogretto þa es logsogo *maþr* es þar.................
cost at..... | of la*n*d oc q*ue*þa a huar *þat* es ....
.... |.................. gena. En log sogo *maþr* *sca*l..................þar at ..... | Ef veriandeN es þar þa... | ......
...matto ....
.... | ....allr. Þes a b*r*igþandeN oc cost at spyria | ......huart.....kenne ser......eþa e..........
.... | ....eignar lyrit fyr...........
.... | .....scylt at segia hueriom........ selt............................... .... |
....
.... | ....
.... | ....
.... | ....seN(?) þat varðar scog gang.............. ....
(2. bls.) es h*ann* hygr at eignar lyrit hafe vella*vs*t fyr

---

a) = Á. M., l. c., sbr. hèr að framan c. 172, bls. 2610.

b) Það, sem hèr á eptir kemur, þangaðtil Þes a brigþandeN, virðist ekkert samsvarandi eiga í skinnbókunum.

landе. Skyldr es hverr | þeirra manna es þat land berr att at stefna sinom heimildar maɴe til | heimildar oc til þes þings es hann brigþer landet. þat es ok rett at huerr | þeirra stefne es spyʀ at hinn hever lyst til brigþar of landet. enda es rett | at maþr queþe maɴ[1] heimildar. Brigþandeɴ scal oc lysa þat sumar es hann brigþer | landet þa sok es hann lyste et fyrra sumar. lysa þar þa til doms. | Siþan scal hann queþia ix. bva aþingi þa es nest ero lande þui at bera of þat huart hans | faþer ette þat land adeyianda dege sinum eþa eigi. eþa sa maþr es hann tok arf efter. | ok nefna þaɴ ok sua landet. En ef þat berr quiþr at sa ette þa landet es hann | tok arf efter. þa a[2] at dema honom land nema hinn gete logvorn fyr sik | es varþveitte fe ens unga mans. Sa maþr scal queþia ser biargquiþar .v. bva | ör þeim soknar quiþ þa es næster bua landeno at bera of þat huart skulder | gengo i land þat eþa eigi eþa voro omagar a feno sua at iɴsteþan | mynde þuerra eþa eigi. Ef þat berr i hag honom. þa scal brigþanden queþia v. bva | ena somo. .... hvart þar com fullr eyrer fullum igegn eþa eigi. | Nu berr þat quiþr at...ena somo bva at | bera of þat hvart land vas selt sem dyrst matte koma eþa eigi. | Ef þat berr quiþr at hiɴ selde sem hann matte dyrst þa heldr hann landeno | nema hinn þreyte meiʀ. Þa scal brigþandeɴ queþia of þat quiþar huart | honom vere betra til fiar at selt vere sua sem es eþa oselt. Nu | ber þat quiþr at honom vere betra. til fiar at selt være. þa scal hann queþia | þes aɴars huart leigo bol vere til at selia eþa itok i aɴaʀa | manna lond sua at þo mætte avrar haldasc

1) Ritað $\overset{a\,N,}{\psi}$ og þannig víðar.

2) Ritað ofan línu.

i aþal boleno eþ*a* instø- | þa þo þ*at* vere oselt. Nu b*err* þ*at* q*ui*þr at til v*o*r*o* leigo bol eþ*a* itök i avnor | lo*nd* sua at þorf yni ef þav v*æ*r*i* fyr seld. ok br*i*gþesk þa l*an*det. en e*igi* | ellegar. Ef l*an*d vas e*igi* selt se*m* dyrst matte eþ*a* ge*n*go e*igi* skvld*ir* i l*an*d | se*m* nu vas tint. eþ*a* v*o*r*o* til leigo bol eþ*a* itok i lo*n*d at selia til skvl | da eþ*a* omaga. þa br*i*gþesk la*n*det. ok s*ca*l dœ*m*a þei*m* es br*i*gðe. Ef flei | re hafa at landet en ein ok hefer at solo*m* faret. þa s*ca*l hver | þ*eir*ra lata b*er*a kaups vatta sina þa es þeir[1] hafa heiman......... | at do*m*e eþ*a* bua ef........vattar. Þeim varþar fiorbavgs garþ es | fyrst seld.. | man. Ef *maþr* keypte.... and....viss...br*i*gþ.........(3. bls.) [a] eins rett ef h*ann* vill þar lata a valt vesa meþan öen es þiþ oc meta e*igi* le- | igo. Sua es þar of gotor se*m* aþr vas u*m*b tint. En ef h*ann* g*er*er aNanveg þa | es hann vtlagr iii. m*orcom*. [b] Ef maþr varþveiter br*v* eþ*a* scip þ*at* es fe es til laget. oc es h*ann* | vtlagr ef h*ann* in*er* e*igi* maldaga oc a þa soc hv*er*r es fars miss*er*. Sa m*aþ*r a oc þa | söc es fe lagþe til eþ*a* h*an*s erfingi. oc v*er*þ*r* h*ann* utlagr .iii. m*orcom* oc gialda tvav | slic se*m* feriobvar .v. meta þa syslo en h*ann* e*nd*e e*igi*. e*nd*a a do*m*r at dœ*m*a a | hond h*onom* scips varþveizlona. oc v*ar*þ*ar* þa f*ior* b*avgs* g*arþ* ef h*ann* orœcesc. E*igi* s*ca*l scip þ*at* | onytasc sva af fyrni*n*go at e*igi* se aNat til fe*ng*et aþ*r*. ef sa[2] scylð*e* scipeno | halda es feet varþveit*er*. Nv brotnar scip þ*at* i votno*m* eþ*a* i veþro*m*. þa s*ca*l h*ann* | taca aNat scip se*m* h*ann* ma fyrst. Ef sa ræþr fyr scipe

---

a) = hér að framan c. 184, bls. 93[18] = Á. M., Landabr.-þ., c. 16, bls. 267[6].
b) Þetta finnst aðeins í skinnb. í Á. M. safni, en ekki í skinnb. i bókasafni konungs.

---

1) Við bætt.
2) í fyrstu ritað h*ann*, en dregið út og sa skrifað uppyfir.

es h*ann* fecc til far | ni*n*gar þa abyrgesc sa e*igi* es farþ*r* vas. þot scip lestesc ef h*ann* vilðe vel. Sy- | niat es þa fars. ef leigo es metet ef væita scylð*e*. oc a ferio m*aþren*n at bøta | þei*m* es fara scylð*e* se*m* b*var* v. virþa ef h*ann* fær auvisla af. e*nd*a a h*ann* hei*m*tin*g* til lei- | go þot ræidd se. Sa a byrgesc scip es hev*er* se*m* aɴat lán. Nv es brvar hald | melt a ho*nd manne* oc scilet e*igi* gørr. þa s*ca*l h*ann* at *ger*a svat halð*e* fyr fyrnosko. | en g*er*a se*m* fyrst. ef öen brytr. oc s*ca*l søkia se*m* aþr vas ti*n*t ef h*ann* örøkesc. Þ*at* | ero alt stefno s*acir* oc s*ca*l q*ueþia* h*eimiles* b*va* ix. t*il fior* b*avgs saca* en .v. t*il* vtl*egþa*.

of slotto ok beit[1]

[a] Þ*at* es oc ef m*aþr* viþr a | lanð*e mans* oc sceþr iorþo þa v*er*þr h*ann* utl*agr* .iii. m*orcom*. Nv sler m*aþr* oc v*ar*þ*ar* þ*at* slíct. | En ef h*ann* fører ab*ra*vt oc ma þa føra til þyfþar eþ*a* til gortøkes. [b] Sa m*aþr* a a voxt | allan a l*an*ðe sino es a þ*at*. en aþr*er* me*n*n e*i*go þar at eta se*m* vilia h*er* oc söl. þe*i*r v*er*þa | aller vtl*agir* .iii. m*orcom* es til þess taca at a b*ra*ut vilia hava ölofat. Sa m*aþr* v*er*þr | oc vtl*agr* .iii. m*orcom* es h*ann* tecr hvann*er*. oc .vi. aura a verc. Føra ma til þyfþar. | ef .iii. alna scaþe es at goʀ. [c] E*igi* s*ca*l m*aþr* æia i enge *man*s. Nv væit h*ann* en*g*e marc | e*igi*. þa s*ca*l h*ann* e*igi* þar æia es stacgarþr es i hia. oc sva þar es e*igi* es sina i. | [d] Eigi verþr

a) = hèr að framan c. 185. Skinnb. i Á. M. safni hefir ekkert öldungis samsvarandi; sbr. Á. M., l. c., c. 9.

b) = hèr að framan c. 186, bls. 94[15] = Á. M., c 47, bls. 347[20].

c) = Á. M., Landab.-þ., c. 11, bls. 233[9]. Skinnb í bókasafni konungs hefir ekkert samsvarandi.

d) = Á. M., l. c., bls. 233[7].

[1]) Þessi fyrirsögn er rituð út á spássiunni.

m*aþr* utl*agr* þot *þat* fe ko*me* i ængiar es yr af rætt gengr. [a] Biþia *sca*l m*aþr* | lofs þa m*enn* es næst*ir* bva. ef h*ann* vill sino breɴa. oc *ver*þr h*ann* utl*agr* .iii. morcom ef eldr | renr i þeira loɴ*d*. oc bøta scaþa. en *fiorbavgs garþ* v*arþar* ef h*ann* brenn*er* scog eþ*a* h*vs*. *þat* v*ar*þ*a*r oc | *fiorbavgs garþ* ef h*ann* baþ *eigi* lofs at ef eldreɴ renr i annara *manna* loɴ*d*. en scogga*n*g | ef þei*m* v*er*þr kugilðes scaþe at. *þat* ero alt stefno sacar. oc *sca*l *queþia* h*eimiles* b*va* ix. a þ*in*gi | þess es s*ottr* es til f*ior* b*avgs* s*aca* en .v. til vtlegþa.

of selfarar ok beit*er*.

[b] | Ef maþr hev*ir* lond fleire en .i. vnd*ir* bu sitt. oc vil*l* h*ann* fara þar i sel yv*er* | aɴars maɴs ....fara meþ fe sitt .ii.[ar] a su*m*re til sels. en | þ*via*t eins offtar ef þar v*er*þa misgongor tiar. þa a h*ann* at reca heim smala siɴ. | (4. bls.) H*ann* a fornar gotor [1] at fara ef þær ero til. En ef h*ann* feʀ of enge *mans* þa *sca*l h*ann* i toge | hava et lavsa hross. Ef þar ero kelðor a goto h*an*s oc a h*ann* at g*er*a þar brvar | yv*er* oc vina þav a v*er*c a annars mans l*an*de........................... | ...af þvi scaþa þa v*ar*þ*a*r h*onom* *þat* vtl*egþ*........................... | virþa viþ bóc. [c] Enge m*aþr* *sca*l bolstaþ siɴ....ileg... .... | uiþ þa *sca*l h*ann* fara til huss þeiʀa m*an*na es.......................þvi es þa es o | bygt. oc nefna ser vatta oc bióþa þeim at leiga................vii. vicor | ero af

a) = hèr að framan c. 186 = Á. M., l. c., c. 22.
b) = hèr að framan c. 182 = Á. M., l. c., c. 19.
c) = hèr að framan c. 183 = Á. M., l. c., c. 20.

1) Ritað ofan línu.

su*m*re et siþarsta sva se*m* bvar .v. meta ....oc *sc*olo | þ*ei*r þar ætia heyio*m* þei*m* es þar fasc i þvi l*an*de oc halda þar husu*m* sva se*m* a lei- | go l*an*de oc *sc*olo þ*ei*r sva at ollo halda l*an*det se*m* leigo l*an*d. En..... leiga e*igi* þa a h*ann* | at veria þei*m* lyrite l*an*det oc fara sva meþ lyrite þeim .....meþ stefno. þ*at* | es oc rett at h*ann* vere þei*m* lyrite at lögb*er*ge en e*igi* sekiasc þ*ei*r abeiteNE | aþr þ*ei*r frægna lyriten. [a] Ef m*aþr* recr fe sitt i aNars mans lanð eþ*a* letr reca | sva at h*ann*[1] vilð*e* aNars æigin beita. oc v*er*þr af þvi v. avra scaþe eþ*a* meire oc | v*ar*þ*ar* þ*at* fi*or* b*avgs* GAR*þ*. En ef miNe v*er*þ*r* scaþe at en sva þa v*arþar* vtl*egþ* oc bøta auvisla | sua se*m* b*var* m*eta*. [b] En ef þar v*er*þa misgongor fiar oc beitesc akr aNars *mans* eþ*a* æn- | ge. oc v*er*þe þo .v. avra scaþe eþ*a* meire. oc v*arþar* þ*at* vtl*egþ* oc bøta auuisla se*m* b*var* | vir*þ*a. æNda v*ar*þ*ar* sua þót minne se scaþeN. En ef sa m*aþr* es fyr beit v*er*þr | rækr sva afftr fe hi*n*s sialfs at ko*m*r i acr eþ*a* i e*n*ge eþ*a* h*ann* vile at i akr | ge*ng*e feet eþ*a* i ænge. eþ*a* i anðvirki. þa..................þ*at* vtl*eg*þ ok................ | v. a*vra* sc*aþe* v*er*þ*r* at eþ*a* m*eire* þa w*arþar* fi*or* b*avgs* GAR*þ* oc a sa þa soc es........... Ef | aNaR *maþr* gører þ*at* viss vitanð*e* at raþe þess es feet a oc v*er*þa þ*ei*r baþ*ir* vtl*agir* | oc ia*fn*t w*arþar* þei*m* boþo*m* hvart se*m* scaþe v*ar*þ at meire eþ*a* miNe. Ef m*aþr* rekr | bvfe aNars m*ans* eþa lætr reca svat mals miss*er*............... mis | sa. oc w*arþar* þ*at* fi*or* b*avgs* GAR*ð*. En þa miss*er* bv fe mals es ... ...hei*m*..... | of morgon scylð*e* eþ*a* þ*at*

---

a) = hèr að framan l. c., A. M., l. c., c. 9.
b) = her að framan c. 200, A. M., l. c., c. 9, bls. 229[11]. c. 10.

---

1 og 2) Ritað ofan línu.

kemr of morgon .... es scylðe of..........Ef | *maþr* setr inn bv fe *mans* eþ*a* rekr sva hart eþa..........bregþr .... | oc *warþar* þ*at* f*ior* b*avgs* garþ oc a sa *maþr* sakar þer es bv.. ....of | þ*at* at h*ann* hafe reket bv fe aNars sva........misse........................... beiþa | ser biarg q*u*iþar of þ*at* hvart........ .... | e*igi* miste mals. En ef þ*at*........ .... | ......hann (?) Sökine (?)......... .....

of enge.

| [a] Ef maþr a enge i aNars m*an*s l*an*de. oc sc*a*l h*ann* varþa viþ enge þvi en fi*m*ta dag......................... ....

---

a) = hèr að framan c. 187. Á. M., l. c., c. 23.

II.

Á. M. 315 fol. Litr. B.

(Skinnblað í 4 bl. broti. Á broti þessu eru greinir úr ymsum þáttum úr Grágás, einkum, að því er virðist, frá síðari tímum, og finnst engin þeirra á skinnb. í safni konungs, nema fyrsta greinin, sem þar er á upphafið og niðurlagið.)

I.

..... (1. bls.) [a] til arfs talit. Bröðr laúngetn*ir* eigo at fastna systr sínar. *oc* bvandi lavngetin*n*ar kono á at fastna systr h*enn*ar. eigo þeir allir legorðz sakar um þær enar sömo konor s*v*a se*m* festar. æn s*v*a greínist þ*at* síðan a miðil fiög*ur*ra systkina. hv*er*t þeirra afyrst æða þuí nǽst festar æða sakar sem tínt er m*eð* arfbornu*m* systkinum. [b] Þessi systkin fiögur æn lavngetnu scolo fra*m* föra systkin sin ef þav hafa fe til þótt aðrir se erfingiar. Nv v*er*ða bröðr æða systr erfðar ómagar lavngetin*n*a systkina *oc* scolo þ*at* þá handmegins omagar vera. laungetins broður æða lavngetin*n*ar systur. hvart sem fir*ir* þeirri omegð sitr.

II.

[c] Sua er mælt ef m*að*r scal hei*m*ta fé at erfingia þess m*an*z er h*ann* átti fé at a deyianda degi hins at han*n* scal sökia við .ix. búa q*u*ið.

---

a) Sbr. Á. M., Arfa-þ., c. 18 = hèr að framan, c. 118, athugas. b.
b) Sbr. Á. M., Omaga-b., c. 29, bls. 288[16].
c) = Á. M., Kaupa-b., c. 6, bls. 402[19].

III.

[a] Þat er mælt u*m* konor þær er o arfgengiar uóro af þei*m* rifium at þær höfðo leynt barngetnaði sinu*m*. æða logit til fadernis barna sinna uisar uitendr. æða hefði þær legit m*eð* næsta bröðra[1] sino*m* æða nanara. æða systrungum tveimr æða nanör*um* m*onnu*m at siálf ræði síno. at þær scolo nú allar arfgengiar uera s*v*a sem þ*at* væri ó orðit.

IV.

[b] Þurfa m*enn* scolo eignaz þá tiund alla er eígi er scipti tiund. nema b*yscu*p uili leggia til kirkna. b*yscu*pi er rett at leggia til kirkna allan þurfa m*ann*a lut þar er h*ann* vill þ*at*. Ef h*ann* leggr þ*eir*ra lut til kirkna. þa v*er*ðr kirkiu drottin*n* iafnt[2] aðili at þeím fiorðungi tiundar *oc* s*v*a p*re*str se*m* þeirro at hinu*m* .ii. aðr*um* fiörðungu*m* er þeím ero til handa mælt*ir*. *oc* v*er*ðr ein*n* þá eindagi á þeim .iii. fiórðungum. Við scal kirkio d*r*ottin*n* taka þvrfa m*ann*a fiorðungi þótt h*ann* sé goldin*n* ísliko se*m* scilt er til handa þurfa m*ann*i. Ef þat komr til handa þvrfa man*n*ino*m* *oc* se goldit *oc* framkomit fyr*ir* marteins messo. Nú er eigi s*v*a gjald boðit at þá megi lukaz. *oc* erat kirkiu d*r*ottin*n* þa scyldr (2. bls.) at taka þar aðra aura heldr æn iþan*n* fiórðung ero mælt*ir* er p*re*stfiorðungr heit*ir*. þar scal m*að*r giallda tíund alla er h*ann* er íuist um haustit þa er scipt er tiundum. Ef

---

a) = Á. M., Arfa-þ., c. 23.
b) Sbr. hèr að framan c. 259 (Kristenr., c. 43, bls. 162).

---

1) Lagfæring fyrir b r ö ð a.
2) Tvítekið.

engi er þar sa*m*quáma átt iþeím hrepp at þui. þa scal h*ann* giallda þar er h*ann* er uistfastr marteíns messo. Scal sa m*aðr* iafnan gialda tíund af féno er lögráðandi er fiarins.

V. u*m* lögleigor.

[a] Þat er mælt ef m*aðr* a fé at m*ann*i *oc* vill sá e*ig*i giallda h*on*om. at lögleigur scolo leggiaz afe þ*at* suá lengi sem h*ann* heldr fé þui. þótt eigi se leig*or* sagðar afé þvi at lögbergi æða at eindaga[1]. Ef q*u*iðr berr þ*at* at sa m*aðr* myndi gialda ef heímt væri at h*on*om *oc* legðz þa e*ig*i lögleiga a féet enda a h*ann* kost at bioða in*n*stöðona af höndo*m* þegar er h*ann* vill.

VI.

[b] Þat er mælt at alla m*enn* scal þá föra a framförslor er eígi mego uin*n*a sér mat *oc* klæði. hvárt er m*enn* ero scyldir at föra þa fra*m* á fe sino æða hand magni. En um þá m*enn* er þá fra*m*förslo hafa hvarega. þá scolo fara íhrepp þan*n* er arftöko m*aðr* omagans er í. ef h*ann* er næsta bröðri o magans æða nánari. Ef sá m*aðr* er e ng uistfastr er s*v*a náin*n* sé ómagano*m* arfgeng*ra* m*an*n*a* þa scolo þ*eir* men*n* eíga för v*m* alt land. Svá scolo m*enn* scyldir at ala in*n*an hrepps m*enn* sem mælt er í hreppa malo*m*. fir*ir* þ*at* utan at nú varðar fiörbavgs garð ef þ*eir* ero eígi alnir. æða er þei*m* hnect á an*n*an ueg æn hreps m*enn* eígo mælt. Vtan hreps göngo m*enn* scolo m*enn*

---

a) = Á. M., Kaupa-b., c. 6, bls. 403[4].
b) = Á. M., Omaga-b. c. 30, bls. 292[25].

---

1) Stafirnir d a í orði þessu eru ritaðir ofan línu.

önga ala *oc* eigi gefa þeim mat hvárki meíra ne minna. Gefa scal til klæða *oc* til scva ef vill. nema þa eína er m*enn* ætli at til síns hrepps fari. æða för e*ig*i v*m* alt land. þa scal ala hváratveggio í eítt mál *oc* gefa e*ig*i dög*ur*ð ef ru*m*heilact er. ráða scal h*ann* sialfr þá er heilagt er. Nema þ*eir* m*enn* sé er e*ig*i ero til lögföste scyldir. þá scal m*aðr* ala ef h*ann* vill ítvav́ mál. þótt ru*m* heílact sé. Ef m*aðr* elr utan hreps göngomaɴ æða gefr þeí*m* mat an*n*an veg æn nú er tínt *oc* v*arðar* þ*at* alt fiorb*avgs* garð.

. . . .

III.

Á. M., 315 fol. Litr. C.

(Geirar af gamalli skinnbók í 2 bl. broti. Á fyrsta geiranum er ekki skrifað nema öðru megin, og er hann að breidd svosem svarar hálfri blaðsíðunni; hinir geirarnir eru ekki breiðari en 3 eða 4 stafir).

1. geiri.

.... [a] sva þei*m* er ræþr þiófsraþo*m*. þa | scal søkia við en sömo gogn se*m* þiófiN. Ef m*aþ*r selr m*ann*i e- | þa gefr þat er hann veit at þiofstolit er. oc villir h*ann* heím-ild | at þo at hann vissi eigi þa er honom var heímildr. oc varþar skog-*gang* | við hvarntveggia þann er h*ann* hevir gripiN seldan. oc | sva þann er atti. scal søkia viþ tólftar q*u*iþ; Hvar þess er | maþr hefir heimild til þess gripar er tekiN er f*ra* m*ann*i eþa stoliN. | oc hugþe hann ser heimilan myndo v*er*þa. þót h*ann* fregni siþan | annat oc er honom rett at halda þei*m* grip til do*m*s; Þar er maþ*r* | ·þermlaz sins gripar oc þickisc h*ann* vita at m*aþ*r hev*ir* grip þaN | at halda sa er keyptan hefir. · eþa þegiN. eþa at lani. oc | naer hann eigi at sia. Sa er gripiN á scal[1] beiþa m*eþ* vata at | hiN syni honom gripinn eþa sele fra*m*. Ef hiN selr eigi fra*m* þa er | costr at fela abyrgþ a hendi h*onom* til do*m*s. oc stefna h*onom* til | brigþar oc til utgongo oc lata varþa þriGIA marka vtlegþ | ef hiN synir eigi gripinn lengr er beit*t* er; Ef m*aþ*r keNir | grip i hondom manni oc quez sa eiga at giøf. eþa at kavpi eþa | at varðveizlo. Ef hinn tekr

a) = hèr að framan c. 227, bls. 163[21] (Rannsókna-þáttr).

1) Við bætt.

abravt oc varþar *þat* skoggang. | [a] Þat er handran ef sa tekr or hendi h*onom* eþa af h*onom*. Ef m*aþ*r heldr | eigi a oc quez hann þo eiga en hiN tekr þaN grip abravt. | oc er þat ravþa ran oc varþar[1] skóg*gang*. Af hvaRitveGio at | ferþ þeirri þa secz maþr þar a sino eigini. ef h*ann* tekr af þei*m* m*anni* er | heimild hefir til. Þa hefir m*aþ*r heímild til ef sa heimilar | honom er forraþ a avra sinna oc h*ann* hyGr at sa mætti h*onom* heimilan | vinna þann grip en eigi ellegar. Ravþa ran scal sva sekia | at queþia scal til heimilis bva ix. aþi*n*gi. þess er sotr er. Ef maþr[2] | fiþr grip sinn vti eþa inni oc tekr h*ann* abravt oc scal hann segia logfostom monnom til a þeim bø. er h*ann* toc. ef þeir ero hia en ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leiþ sina. oc segia a næsta bø oc mæla sva. Ef nokkorr kennir ser grip þenna comi sa þingat til min oc queþa a hvar hann a heimili. oc feli mer abyrþg a hendi til doms. þviat eins scal h*ann* sva meþ fara ef hann atti þa er fra honom villtiz. Ef maþr vill brigþa grip þaN þa scal hann coma til a enom næsta manaþi oc fela hino*m* abyrgþ ahendi til doms. Hvarz ato þyfi er meiri eþa miNi. þa er maþr stelr | þvi er ætt er eþa bloþugri braþ þa er costr at stefna | til scogar.

[b] 2. geiri.

(1. bls.)	.....gar..........	.....nda.... ...
	.... lia...........	.....; Til........
	.... la þ.... ..	.....kit...........
	.....go m*enn*....	.....þes..........
	. ...m*enn* lia ...	.... ga s[3].......

a) = hèr að framan c. 228.

b) Það er torvelt að segia, hvar þetta og eptirfylgiandi brot eiga heima.

1) Við bœtt.

2) Hèðan frá sjást línuskiptin ekki glögglega.

3) Eptirrit á pappír í bókasani konungs (1633 í nýja safninu) sem skrifað hefir verið á umliðinni öld, þá geirarnir hafa verið nokkuð stœrri, bætir við þessum línum: ......ar b......
......aga.......
......eigi......
......maðr......

(2. bls.)	.....iaNa.........		.....at...........
	.....t ef.........		.....i f..........
	.....ga d........		.....n h*ann*.....
	.....ra*n* l.......		.....vil...........
	.....t h..........		.....h sc[1].......

3. geiri (í 2 pörtum).

(1. bls.)	.....s*en*go........	(2. bls.)	.....r þ.........
	.....ó(?)þ........		.....d*em*þ........
	.....érþi.........		.....efþ..........
	.....ef...........		.....gi...........
	.....*scog Gang*		.....a v..........
(2. partur)	.....ero..........	(2. partur)	.....aga..........
	.....m*enn* v*er*...		.....tínt.........
	.....r al.........		.....ga*n*g........
	.....ha...........		.....a f..........
	.... ge......		.. ..a a... .....
	.....v*er*þi........		.....agi.. ....
	.....þes..........		.....vta..........
	.....er...........		

4. geiri (í 3 pörtum).

(1. bls.)	.....ra...........		.....*scog Gang*..
	.....no*m*.........		.....ino*m*........
	.. ..hono*m* þ*at*...	(3. partur)	.. ..hla..........
	.....sin..........		.....h(?) ō........
	.....lat..........		.....v*er*ia........
(2. partur)	.....oley.........		.....er...........
	.....aN...........		....n l..........

---

[1]) Pappírseptirritið bætir við:

......ei mta......
......sv..........
......hva........
......h sc........

(2. bls.) .....sex ....
.....a. þ.........
.....sc h.........
.....esta.........
.....ull (?)......
(2. partur) .....gþ...........
.....i. a ....

.....a a..........
.....kio..........
(3. partur) .....N t..........
....ón ....
.....f h*ann*.....
.....oc þ [1]......

5. geiri.

(1. bls.) .....sigla.........
.....t; E ....
.....hafa.........
.....h*ann* sp....
.....misse........
.... a siN ....
.....a sa... ....
....eldr.........
.....o [2] ....

(2 bls.) .....N...........
.....an...........
.....ign..........
.....telia ....
.....s. oc........
.....Eng ....
.....brav.........
.... m*a*þr [3]......

6. geiri.

(1. bls.) .....*ver*ia........
.....scal.........
.....þei*m* ....
.....r f..........
.....setv*m* ....

(2. bls.) .... a þin........
.... ıaga..........
.....r e..........
.....a*n*gat ....
.... oc [4].........

1) Pappírseptirritið bætir við:
......a..........

2) Pappírseptirr. hefir o c.

3) Pappírseptirritið bætir við:
......ge b.........
......gó.........

4) Pappírseptirritið bætir við:
......n..........

IV.

Á. M., 347 fol.

(þar er á Jónsbók, Kristinrèttur hinn forni, ofl. þessir kapítular eru aptan við Kristinrèttinn; kapítulatalið er eptir skinnbókinni).

XXXVIII. v*m* hiona skilnað

[a] Ef frændsymi su ke*m*r vpp með hiunum eða sifiar er þau eigu e*igi* saman at v*er*a at lögum enda vili þau e*igi* skiliaz þá s*ca*l b*ysku*p sa e*r* jf*ir* þe*i*m fiorðungi e*r* fa til þ*r*ia m*enn* þa e*r* þat leggi vnd*ir* þegnskap sin*n* at su er frænsæmi með þeim eða sifiar ænda s*ca*l b*ysku*p segia skilit með þe*i*m. ok v*er*ðr þat þa lögskilnaðr a meðal þe*ir*ra.

XXXIX. v*m* rettar far mannz konu.

[b] Ef hiu e*r*u skilin sex misseri ok e*igi* f*yrir* h*a*ns vanrækt þa s*ka*l bióða henni[1] ti*l* fænginn*a*r vistar sua at hon heyri. eða at lögheimili hen*n*ar sua at logfast*ir* m*enn* heyri. enda e*r* rett at bioða at lögb*er*gi eða j þingbrekku ok s*ka*l h*an*n þ*at* g*er*a hv*er*t var. elligar e*r* h*an*n af rettar fari hennar. ekki stoðar heimboð við h*an*a. ef b*ysku*p lofar h*en*ni at raða f*yrir* vistafari sinu.

a) = hèr að framan c. 149, bls. 41[24], Á. M,. Festa-þ., c. 54, bls. 378[19].
b) = hèr að framan c. 158, bls. 55[8], Á. M., l. c., c. 55, bls. 381[14].

1) Leiðrètting fyrir h*an*n.

XL. v*m* hionaskilnað.

[a] Þat er mælt at hv*er*gi s*ka*l hiuna skilnaðr v*er*a f*yrir* fatøkis sökum sa er þau raði sialf. Skipta s*ka*l vmögum þ*eir*ra ok föra frændum sem j lögum er m*æ*lt. þa er h*an*n lofaði h*en*ni fear hæimting. ok a þa fe at dömaz sua mikit sem gögn baruz til.

XLI. v*m* frönsymis spell *ok* sifia spell hit meira.

[b] Þat er hit mæira frændsemis spæll ef maðr liggr með næsta bröðru sin*n*i eða nanari konu. Ef h*an*n a þa konu er h*onu*m er næsta brøðra eða nanari. ok b*er*gðz h*an*n ekki við þ*an*n biargkvið þo at h*an*n hafi e*igi* vitat frændsæmi. þ*a*t er sifiaspæll hit mæira af maðr a eða liggr meðr þ*eir*ri konu er brøðrungr h*a*ns hef*ir* atta eða nanari. eða getr barn við. eða hef*ir* orðit san*n*r at legorði við. Sua *ok* ef þær eru brøðrung*or* eða systrung*or* eða nanari. er h*an*n hef*ir* attar eða getit barn við. eða orðit sannr at legorði. Sifia spæll hit meira eða frændsæmis spæll hit meira varðar skoggang. Su sok s*ka*l sott v*er*a f*yrir* hit þriðia þing. ok s*ka*l kuæðia ti*l* heimil*is* bua a þingi .ix. þess er sottr e*r*. Sifia spæll hit minna eða frændsæmis spell hit minna varðar fiorbavgs garð. Ef sa maðr er aðili er þ*eir*rar sakar er e*igi* a at sættaz f*yrir* lof fr*a*m vill e*igi* sökia sök ti*l* fullra laga. þa varðar h*onu*m f*iorbaugs* g*arð*. sa a sök er vill ok kuæði ti*l* .ix. heimilis bua a þingi þess er sottr er.

---

a) = Á. M., l. c., c. 53; skinnb. í bókas. konungs hefir ekkert samsvarandi.
b) = hèr að ofan c. 162, bls. 5923, Á. M., l. c., c. 32, bls. 345.

XLII. vm frænsemiss spell hit min*n*a *ok* sifia.

[a] Ef maðr getr barn vi*ð* frænd konu sinni eða sifkonu sinni sua at þ*v*i fylg*ir* frændsæmis spell hit minna. ok sua ef kuangaðr maðr getr barn vi*ð* annari konu en sinni. eða getr maðr barn vi*ð* þess man*n*z konu e*r* h*ann* a e*igi* sialfr rett vm hana at taka enda f*yrir* bioði b*yskup* sa e*r* jf*ir* fiorðungi e*r* eða h*a*ns vmboðs maðr þ*ei*m navistur. ok hafi þau e*igi* þ*at* er h*an*n mæl*ir* vm. þa a b*yskup* at þ*ei*m man*n*i þ*r*iar m*er*kr vaðmala ok e*r* eindagi a þ*v*i fe j bonda k*ir*kiu garði. miðviku dagh j mitt þ*in*g hit nösta sumar epter. er e*igi* er haft þat er b*yskup* byðr vm ok varðar .vi. m*er*kr halld fear þessa *ok* skal sa sök sökia er b*ysk*-*up* byðr vm. Ein misseri stendr þ*e*tta mal sua at b*ysk*-*up* eig*i* fe a at taka. Til þ*eir*ra saka allra er sott e*r* vm fröndsæmisspell eða sifia spell skal kueðia hæmilis bva .ix. a þi*n*gi þess er sottr er.

XLIII. vm vanþyrmslor.

[b] I ollv*m* staðum v*a*rðar fiorbaugsgarð hv*a*rumtueggia ef m*enn* sættaz a þau mal er e*igi* aa at sættaz f*yrir* lof fr*a*m vm fröndsymisspell hitt meira eða sifiaspell eða guðsifiar þær e*r* kviðv þarf vm at hryðia eða vm manna konur. eða nun*n*vr. *ok* a sa sakar þær allar er vill böði frumsokina ok sua þa er þ*eir* hafa sötz a þat mal er e*igi* atti a at söttaz. Þ*a*r skal kveðia til .ix. heimilis bva a þ*in*gi. ok metaz e*igi* varn*ir* vm þat mal ef rett v*er*ðr stefnt ok v*er*ðr maðr sannr at sök. [c] Þar er b*yskup*par biðia

---

a) = Á. M., I. c., c. 53, bls. 376[16]; skinnb. í bókas. konungs hefir ekkert samsvarandi.

b) = hér að framan c. 156, bls. 51[4], Á. M., I. c., c. 31.

c) = hér að framan c. 162, Á. M., I. c., c. 32.

lofs til at sættaz v*m* fröndsæmisspell hit meira. eða sifia spell hit meira. eða v*m* man*n*zkonulegorð. þa skolu þ*ei*r segia til hv*er*ia syknu þ*ei*r vilia at þ*ei*r m*enn* hafi þa þegar e*r* þ*ei*r biðia lofsins *ok* sua hvat þ*ei*m er a hendi. *ok eigv* m*enn* sua at sættaz a sem þa föz lof til.

XLIV. v*m* tiund hina meiri.

[a] Ef m*að*r gör*ir* e*igi* tiund hina meiri sa er skylldr er til þa varðar fiorbaugs garð. ok s*ka*l kuæðia til .ix. bua aþ*in*gi. hin somu e*r*u v*ið*r lög vm lögtiund huegi lengi sem tiund er halldit.

XLV. v*m* arftekio.

[b] Sonur[1] a arf at taka epter föður sin*n* ok moður freals bor*in*n ok arfgengr. þa s*ka*l dott*ir* ti*l* arfs alin skirborin. þa faðir. þa s*ka*l broðir. samfeðri. þa moðir. þa syster samfeðra. þa broðir sammeðri. þa systir. sammeðra. þa sonr laungetin*n*. þa dott*ir* laungetin. þa broðir samfæðri laungetin*n*. þa systir samföðra laungetin. þa broðir sammeðri laungetin*n* þa systir sammeðra l*aungetin*. þa er*v* næst*ir* men*n* arfi. foður faðir. sonar sun ok dottur sonr. þ*ei*m næst eigu at t*ak*a föður moðir ok moður moðir. sonar dott*ir* ok dottur dott*ir*. þa eigu at t*ak*a föður broðir. ok moður broðir. broður sonr ok systur sonr. Siðan eigu at taka foður syst*ir*. ok meður syst*ir*. broður dott*ir* ok systur dott*ir*. Þaða*n* f*ra* er a vallt hin*n* nanasti niðr ti*l* arf-

---

a) = Á. M., l. c., c. 55, bls. 379[23], sbr. hèr að framan c. 144, bls. 302[8].
b) = hèr að framan c. 118, Á. M., Arfa-þ., c. 1.

---

1) Lagfæring fyrir Konur.

toku frealsborenna ok arfgengra. Engi arf skolo taka laungetnir menn at firnare monnum en föður sinn ok moður. ok syskin sin.

XLVI. vm framförslor.

[b] Þessir menn fiorir skolo fram föra syskin sin. ok sua föður sinn ok moður. ef þeir hafa fe til. Broðir samföðri laungetinn. ok systir samföðra. broðir sammöðri ok systir sammöðra. ok skal sua fara vmegð sem arfr. Nu ero syskyn þeirra ok skolo baðum þeim þar iafnsparir aurar a vallt. Broðir samföðre laungetinn. ok annarr sammöðre laungetinn ero aðilar vigsaka eptir syskin sin. ok þeir eigu festar systra sinna ok sua legorðz sakar vm þær sua snemma sem þeir ero til arftoku. Syster samföðra laungetin ok onnor sammöðra eigu sua rettar far at taka eptir syskin sin sem arf. enda ero sua ok böndr þeirra aðilar at legorð sekt eptir systr þeirra ok sua festar ef þess þarf við.

XLVII. huerer menn eigi ero arfgeingir.

[b] Þeir menn ero eigi arfgeingir kallaðer sem nu man ek telia. Sa maðr skal eigi arf taka er hann veit eigi hvart treyio soðull skal horfa fram eða aptr a hrossi. Sa maðr er ok eigi arfgeingr er þræll getr við frealsre konu. Sa maðr skal eigi arf taka er fyrr kviknaði j kviðe moður sinnar en henni vöre frelsi gefit. Sa maðr er eigi arfgeingr er kona getr við þræli sinum þoat hon gefi honum aðr frelsi til þess at hon vill ganga með

---

a) = Á. M., l. c., c. 18; sbr. hèr að framan c. 118, athugasemd b.

b) = hèr að framan c. 118, bls. 222[6], Á. M., l. c., c. 3.

honum. Sa maðr skal eigi arf taka er skogar maðr getr. Sa maðr er eigi arfgeingr er kona su getr er sek er vorðin fullri sekt. Sa maðr skal eigi arf taka eptir foður sinn. er faðir hans hefir kuangaz attröðr eða ellri fyrir rað skaparfa sins ok er hann við þeirri konu getinn. sua fremi a karlmaðr arf at taka ok varðueita sealfr. er hann er xvj. vettra gamall. kona skal arf taka þegar er hon er gefin. ok sua ef hon er ekkia. þott hon se yngri en sextan vetra gaumul. Mær skal arf taka ef hon er xvj. vetra gaumul. ok sua a hun voxtu fear sins. en eigi varðveizlu sins fear ne annarra aðr hun er tvitug. Sa maðr er eigi arfgengr er getinn er viðr þeirri konu sem hann færr siðarr ok eigi hann tvær konor senn ok varðar honum tuikuæni. fior baugs garð. þat er stefnu sok ok skilr ix. bua kuiðr. Ef manni tömiz her ærfð þeim sem herlendr er. þa a sa her at taka. er nanastr er hinum dauða.

XLVIII. vm festar.

[a] Sonr .xvj. vetra gamall eða ellri er fastnande rettr moður sinnar. þa er sa er dottur hennar a. þa faðir dottur sinnar. þa broðir samføðri þa moðir þa sa er a systur hennar. samføðra. þa broðir sammøddr. þa sa er a systur hennar sammødda ok skilgetna. þa a sonr laungetinn festar. þa a sa er a dottur hennar laungetna. þa a sa broðir samfeðri laungetinn. þa sa er a systur hennar sammøðra laungetna. þa a hinn nanazti niðr karlmaðr nema konur se nanari þær er giptar eru þa eigu bøndr þeirra festar. [b] þeim skal ekkiu fastna er hennar raði fylgir. nema faðir hennar fastni. þa scal hann raða. Ekkia skal fastnaz hinvm

a) = hèr að framan c. 144, Á. M., Festa-þ., c. 1.
b) = hèr að framan l. c., Á. M., l. c., c. 2.

þriðia man*n*i ef löghraðe*n*dr hafa hnekt aðr tueim biðlvm h*en*nar. þ*ei*m er jafnröði hef*ir* v*er*a þott. ok þikki *ok* jafnröði viðr þan*n*. Mær a ok þan*n* kost ef ho*n* vill tvitug eða ellri.

XLIX. v*m* brullavps giorð.

[a] A þessum tiðum skal bruðlaup g*er*a en e*igi* aðr*um*. Brullaup skal e*igi* v*er*a nörr paskum en lokit se þuattdagh hin*n* nösta fyr*ir* .ix. vikna föstu. ok e*igi* nörr epter en vika er liðin fr*a* paska deginum fyrsta. Brullaup skal e*igi* g*er*a fr*a* þvattdeghi þ*ei*m er nöstr er f*yrir* gagndagha ok vn*n*z liðr hina helgu viku. Bruðlaupi skal lokit v*er*a þuattdagh hinn nösta f*yrir* iola fostu ok v*er*a e*igi* aðr liðin er*o* iol. Ef m*enn* g*er*a bruðlaup a þ*ei*m tiðum er nu ero fra tekn*ar* þa v*a*rðar f*iorbavgs* g*a*rð. *ok* a sa sok er vill. Men*n* skolo e*igi* þa natt saman ganga er lögheilagr daghr e*r* nöstr epter. eða lögffasta. [b] þa er bruðlaup gort at loghum ef lögraðande fastnar konu. ok se sex menn at bruðlaupi hit fösta *ok* gange m*aðr* j liose j sama sængh konu.

L. vm rettarfar kuen*n*a.

[c] Ef maðr kyssir konu launkoss ok at raði h*en*n*ar* þa v*a*rðar þat þriggia marka sökt ok a sa sok þa sem ætti vm legorð hen*n*ar. En ef ho*n* reiðiz vi*ð* þa v*a*rðar f*ior*-*baugs* G*arð* ok a ho*n* þa sealf sokina. Ef m*aðr* kyssir man*n*z konu launkoss ok v*a*rðar f*ior* baugs G*arð*. þ*at* er*u* stefnu sakar ok s*ka*l kuæðia til heimilis bua .ix. a þingi þess e*r* sottr e*r*. Ef maðr liggr meðr konu f*r*ealsri ok

a) = hèr að framan c. 148, bls. 39[9], Á. M., l. c., c. 13.
b) = hèr að framan c. 118, bls. 222[11], Á. M., Arfa-þ., c. 3, bls. 175[11].
c) = hèr að framan c. 155, Á. M., Festa-þ., c. 24.

heimilis fastre. þa varðar skog*ang* ok s*ka*l kueðia[1] heiman .ix. vettfangs bua ef maðr veit vettfang en ellar f*ra* heimili h*a*ns. enda e*r* rett at kuæðia fra heimili hennar. ef h*an*n veit hvarki hinna. [a] E*igi* varðar vi*ð* log ef m*að*r liggr gongu konu ef h*an*n gengr j gegn. retten*n* varðar ef h*an*n dylr. sökia a til faðernis.

LI. vm aðila mals.

[b] Legorðz sakar aðili e*r* fyrstr bonde konu. þa næstr sonr sextan vetra gamall. eða ellri. þa sa e*r* a[2] dott*ur* he*n*nar skirgetna. þa faðir hennar. þa broðir samfəðri. þa moðir. þa a sa maðr e*r* a systur hennar. samfəðra. þa broðir sammeðri[3] þa sa maðr e*r* a systur hennar sammoðra ok skirgetna. þa sonr laungetin*n*. þa sa maðr e*r* a dott*ur* h*en*nar laungetna. þa broðir launget*inn*. samföðri. þa sa m*að*r e*r* a[4] systur h*en*nar lau*ngetna* samfəðra. þa broð*ir* laung*etinn* sammeðri. þa sa maðr e*r* a systur hen*n*ar laung*etna* sammeðra. þa hin*n* nanazti niðr karlmaðr. þaðan f*ra*. nema þær konur se nanari e*r* giptar e*ru*. þa eigu böndr þ*eir*ra. Sa a sök vm[5] laugskylldar konu. e*r* fe a at h*en*ne. ok varðar f*iorbaugs garð*. Sa a sök vm ambatt e*r* h*an*a a ok varðar þ*r*iggia m*a*rka sekt. ok skilr fim bua kuiðr aþ*in*gi[6] þess e*r* sottr er.

---

a) = hèr að ofan c. 156, bls. 48^{20}, Á. M., l. c., c. 26.
b) = hèr að framan c. 156, Á. M., c. 25.

---

1 og 2) Við bætt.
2) Í fyrstu skrifað samföðri.
3) Við bætt.
4) Lagfæring fyrir e*r*.
5) Óheppilegn orðað fyrir fim buar *quaddir* a þingi eða því umlikt.

LII. vm legorð kuen*n*a.

[a] Legorðz sok engi fyrniz aðr soknar aðili veit sakar. Slikt varðar hvegis lengi h*ann* e*r* leyndr. sem þa se nytt er h*ann* spyrr. [b] A hinu næsta alþingi ept*ir* e*r* kona v*er*ðr lettari afardögum. eða fyr*r*. ok se aðili jnnan fiorðungs ok hafi spurt. s*ka*l sott v*er*a legorðz sok. Sokn e*r* til vndz liðr hit þriðia alþingi. vm man*n*a konur. eða fröndsemis spæll hit meira. eða sifia spell hit meira ok sua ef aust maðr a barn v*ið* konu.

LIII. v*m* nymæle.

Ef legit e*r* með konu fyrr en hon se fostnuð manne. ok kome þat sua fremi vpp e*r* hon e*r* gefin man*n*e. þa e*r*v frændr aðilar. þ*eir*rar sakar. en e*igi* bondi h*en*nar. ok þ*eir* eigu bøtr.

LIV. v*m* rett m*an*z kono.

[c] Ef maðr tekr brott konu nauðga ok vill eiga ganga. þa varðar skog g*ang* ok ollum þ*ei*m er þ*v*i fylgia at. Ef m*enn* kalla ti*l* konu j hændr þ*ei*m ok na e*igi*. þa e*r*u þ*ei*r vhelgir v*ið* av*er*kum þ*eir*ra man*n*a allra e*r* ti*l* konunnar kalla. Bua s*ka*l kuæðia heiman f*ra* heimili konun*n*ar .ix. þui er hon var brott numin. enda e*r* rett at stefna þar ollum. þat e*r* *ok* rett at lysa a hendr þ*ei*m ollum at logb*er*gi ok sökia hit sama sumar. [d] Vm sakar þær allar e*r* af konu name goraz vm rað ok til farar. nam eða eigin orð. e*r* rett at kuæðia bua fra heimili konunnar. [e] þ*via*t at eins s*ka*l sökia þ*an*n man*n* er e*igi*

---

a) = hèr að framan c. 158 = Á. M., l. c., c. 35.
b) = hèr að framan l. c., bls. 54 = Á. M., l. c., c. 36.
c) = hèr að framan c. 159 = Á. M., c. 38.
d) = hèr að framan c. 160, bls. 68[3] = Á. M., l. c., c. 41.
e) Þessu mun vart finnast neitt samsvarandi í skinnbókunum.

var j förin*n*i ef sa er sottr e*r* eiga gekk konuna. [a] fiorbaugs *garð* varðar sam vista vi*ð* þa menn alla er j for voro. þa e*r* konan v*a*r numen.

LV. v*m* sokn faðernes.

[b] Einge s*ka*l a einu þinge meirr sökia en ein*n* man*n*. ti*l* faðernis eins manz. sækia s*ka*l sua marga vm legorð sem maðr vill.

LVI. v*m* aðiliar vigsaka.

[c] Sonr[1] sextan vetra gamall er vigsakar aðili ept*ir* foður sin*n*. Ret*t* er at h*an*n söki tolf vetra gamall ef aðili lofar. ok þarf h*an*n e*igi* at taka sok. þa a faðir. þa broðir samfeðri þa broðir sammeðri. þa sonr laung*etinn* þa broðir laung*etinn* samföðri. þa broðir laung*etinn* samminöðri. þa a hin*n* nanazti niðr karlmaðr frealsboren*n* ok samlendr. Sa s*ka*l raða iafnan ein*n*a manna er sökia vill til laga. Eigi ræðr alldr. meðr iafn nanum m*onnu*m nema bröðrum. [d] Ef kona v*er*ðr vegin su e*r* bonda a. ok börn með skirgetin enda eigi hon sonu fulltiða ti*l* arfs alna. þa eigu þ*ei*r iafnt sakar ok fe bötr. En bondi hennar er ellar ein*n* sakar aðili. ok eigu þo halfar bötr e*r*fingiar hennar.

LVII. v*m* kono víg.

Ef kona er vegin su er meðr barni e*r* kuiko þa e*r*o tuær vígsakar. ok skal sök fara vm barns víg. sem aðrar

---

a) = hèr að framan c. 159, bls. 571[14] = Á. M., l. c., c. 38.
b) = hèr að framan c. 158, bls. 535 = Á. M., l. c., c. 35, bls. 350.
c) = hèr að framan c. 94 = Á. M., Vígsl. c. 35.
d) = hèr að framan c. 95 = Á. M., l. c., bls. 68[18].

---

1) Leiðrètting fyrir Konr.

vigsakar. Eigi a maðr at vega at konu *þeirri* er barn *hefir* kuikt j kuiði. þo at *hon* hafi aðr ser orkat til vhelgi. eða se *hon* vorðin sek. ok *verðr* *hon* þa *eigi* vheilog. [a] Biorg *þeirra* manna *varðar* *fior* bavgs *garð* er lyst er a hond vigi. eða *enn* meiri sar. [1] eða hernoð hafi drygðan. eða brenna *menn* sua at bana hafa af fengit eða orkumbl. þat *ero* stefno sakar ok [2] skal kueðia til tolftar kuiðar goða þann er sa *er* j *þingi* með *er* sottr er.

LVIII. v*m* ekkio *ok* mey.

[b] Ekkia a sealf ok mör tuitug *eða* ellri at raða *fyrir* sokum sinum ef hlaupit er til *þeirra*. *eða* veitt sar hin minni. h*v*art sem þær vilia til soknar selia. eða sættaz a ef þær taka *eigi* minna en loghrett en þat *ero* atta aurar hins fimtatig*ar* logh aura.

LIX. v*m* uigs bötr.

[c] Bötr allar u*m* [3] vigsakar. eigo arftoko m*enn*. hv*a*rt sem *þeir* *ero* karlar. *eða* kon*ur*. hv*er*ge *er* sok a *eða* sök*ir*. Rettr seliande er sa er rettr *er* sökiande.

LX. v*m* hernað.

[d] Þ*eir* m*enn* er h*er*noð drygia ok fara a skipi. eða j holma. *eða* j virki eða hella. *eða* take þ*ei*r fe manna.

---

a) = hér að framan c. 98, bls. 174[13] = Á. M., l. c., c. 40.

b) = hér að framan c. 94, bls. 170[1] = Á. M., l. c., c. 66. Greinin er hér líkt orðuð og í skinnb. i bókasafni konungs.

c) = hér að framan c. 95, bls. 171[4]. Skinnbók. í bókasafni konungs hefir ekkert samsvarandi.

d) = Á. M., l. c., c. 95. Í skinnb. i bókasafni konungs finnst ekkert samsvarandi, ef til vill vegna eyðu þeirrar, sem þar finnst i Vígslóða.

---

1) Leiðrétting fyrir sok.

2) Hér à eptir ritað ste, en dregið undir það.

3) Ritað ofan línu.

ok hafi at h*er*fange. e*ða* föri þ*ei*r menn nauðga. e*ða* bindi. þa v*er*ða þ*ei*r þeg*a*r vhelg*ir*. dræp*ir* ok tiltæk*ir* fyr*ir* hv*er*ium manne. ok gilld*ir* atta avrum. ok sua hylia hrö þ*eir*ra sem skog*a*r manna. En ef þ*ei*r verða[1] e*igi* drepn*ir* j h*er*naði. þa e*r* rett hvart sem vill stefna heim*an* ok lata varða skog gang. eða lysa a þingi ok sökia hit sama sumar.

LXI. ef m*að*r biðr man*n* fara m*eð* ser til au*er*ka.

[a] Fiorbaugs garð varðar ef maðr biðr annan man*n* fara ti*l* a verka m*eð* ser eða ti*l* fars manne. eða til aliotar við mann. eða ræðr h*an*n aliotz raðum vm mann þott eigi komi fr*a*m. en skoggang varðar ef fr*a*m kemr. ok slikt varðar hv*er*ium sem heitr. þar s*ka*l kuæðia til .ix. heimilis bua. heiman fra heimili þess e*r* sottr e*r*. [b] þuattdagh j f*a*rdöghum s*ka*l hit siðarsta lokit bua kuöð. Fimta daghin*n* er siau vikur eru af sumri. þa s*ka*l stefnt ollum sokum þ*ei*m e*r* stefna s*ka*l heiman þ*ei*m er aðr e*r*u vpp komnar.

LXII. v*m* fiarlagh j arnes þingh sokn.

[c] Þat e*r* fearlag j arness þingsokn at þriu hundrat alna vaðmala. s*co*lo ganga f*yrir* hundrat þinglags aura. Vaðmal s*ko*lo ganga j giolld ny ok onoten. þriskept ok tvieln breið. ok s*ka*l sa möla hvart sem vill at hrygg eða jaðre er v*ið* s*ka*l taka. Eyr*ir* gullz s*ka*l v*er*a at hundraði. þriggia alna aura. þat gull at ei*gi* vesni at lit j elldi

---

a) = hèr að framan c. 108 = Á. M., l. c., c. 85.
b) = her að framan c. 104 = Á. M., l. c., c. 63.
c) Við þessar vorþingssamþykktir má bera saman c. 246 hèr að ofan.

---

1) Við bætt.

ok se aðr vel litt. mörk vegin brendz silfrs s*ka*l ok at hundraði. Gull ok silfr s*ka*l vega at metom b*ysku*ps eða þ*ei*m oðrum er þar se jofn við. þriar alnar af breiðu lerepti nyio þui e*r* vel se klæðhæfpt f*yrir* storleiks sak*ir*. ok se halfrar þriðiu alnar breitt. s*k*o*lo* v*er*a at halfri mörk. þriggia[1] alna aura ok v*er*ðr þa aln at fiorum alnum. Enskt lerept tveggia alna s*ka*l v*er*a aln *við* sik ok þinglags eyr*ir*. Mork vaxs s*ka*l v*er*a at eyri. kyr kalf bör s*ka*l v*er*a at xxx. þr*iggia* alna aura. Vxe fiogurra vetra gamall iafn vi*ð* ku. Vxe .vj. vetra gamall at halfum fimtatige. ok sua þott ellre se. Vxe .v. vetra gamall. at halfum atta eyri hins fiorðatigar. j. kyr gelld miolk ok kuiga tvævetr. su e*r* kalf hef*ir* borit s*ka*l v*er*a at atta aurum ok .xx. ok e*r* þa sem leiga fylgi þ*eim* aðr þær v*er*ða kugilldar. Gelld kyr ellre en þrevetr. s*ka*l v*er*a at fiorum aurum ok .xx. enda e*r*u þau þa fiogur at þ*r*imr kugilldum. tvau[2] tvevetr naut s*k*o*lo* iofn vi*ð* ku. ær loðin ok lomboð e*r* at .v. aurum. þriu vetr gaumul naut s*k*o*lo* jofn vi*ð* ku. Gelldingr tvevetr ok ellre e*r* agilldr. æ*r* gelld *ok* gymbr su e*r* lamb leiðir e*r* at fioru*m* aurum. vetrgemlingar tveir ero iafner vi*ð* a. Reyfi sitt s*ka*l hve*r*r sauðr hafa. h*er*aðræk*ir* s*k*o*lo* sauðir v*er*a. *ok* sua naut hit sama. vætt gamalla sauða vllar skal v*er*a at .x. aurum. Vett vetrgemlinga vllar ok hundrat fiska skarpra. hlutr mannz vʀliðr[3] e*r* at atta aurum. Ef fiskar eða vll gelldz ei*gi* at fardöghv*m*. þa skal sa er gelldr föra ti*l* heimiliss þerss er við skal taka. En ef h*an*n ferr or hrepp þa skal föra til heimiliss þess er h*an*n atti fyrer fardagha. Enda v*er*ðr þar eindaghi a þui fe hinn fimta dagh viku þa er .viij. vikur ero af sumri. Vett matar

---

1) Leiðrètting fyrir þiggia.
2) Leiðrètting fyrir tau.
3) Þannig.

skal *vera* at x. aurom. ostr. eða smior. *eða* miol. *eða* morr. sa *er* a haust giorr. h*er* er ok hross möllt j giolld. hestr. fiog*ur*ra vett*ra* gamall *ok* ellri. hv*a*rt sem h*an*n er[1] g*ra*ðr. e*ða* gelldr s*ka*l v*er*a kugilldi. E*igi* skal graðr hestr ganga j giolld ellri en .x. vett*ra* gamall. ok e*igi* gelldr hestr ellre en .xij. vett*ra* skal v*er*a at þrim morkum. Merr þreuettr. at .xx. aurom. tuö tueuetr hross skolu iofn við kv. þriu vetrgömol v*ið* kv jofn. j eingo geallde skal hross a gealld taka. meira en þriðiung gealldzins. af þui ma ekki minna gealld j hrossum geallda en kugilldi.

LXIII. v*m* logleigo a fe.

[a] Þat er loghleiga a fe at hin*n* ellepti eyr*ir* vaxe a þuilikt fe sem jnnstöðan er. [b] Rettr er at maðr reiði vett vllar af am .xx. kyr skal v*er*a at .ix. alnum j hond. en at .x. alnum a frest. a leigo. Rett er ala vettrung ept*ir* kv at leigu ok s*ka*l maðr abyrgiaz sem fulgu fe. tvevett naut a maðr at ala ept*ir* ku. ef eigi e*r* kalf bært. ok abyrgiaz v*ið* megri ok v*ið* hondvömmu*m* sinum. [c] þ*ei*r men*n* sem e*igi* v*er*ða asatter vm giolld s*ko*lo taka tva logseandr a meðal sin. þa e*r* fyri orði ok eiði kun*n*i hyggia ok raða kunni fe sino. til fullz eyris. ok e*r* þat loggealld e*r* þ*ei*m þikk*ir* sua. Ef þ*ei*r v*er*ða e*igi* a eitt satter. þa s*ka*l sa hafa sitt mal e*r* eið vin*n*r at. Ef baðir vilia sv*er*ia þa s*ko*lo þ*ei*r hluta ok s*ka*l sa e*r* hlytr vin*n*a eið at h*onu*m þikk*ir* sua sem h*ann* seg*ir*. enda s*ka*l þ*at* þa standaz. At þui vætti at ek

---

a) Sbr hèr að framan c. 221; Á. M., Kaupa-b., c. 1.

b) Þessu finnst ekkert samsvarandi í skinnbók.; við fyrstu greinina má bera saman c. 246 í niðurlagi.

c) = hèr að framan c. 221, bls. 141[14] = Á. M., l. c., c. 3, bls. 392[15].

---

1) Við bætt.

vin*n* eið at bok. ok segi ek þat guði at ek [a] a sua fe sem nu hefi ek talt. e*ða* minna.

LXIV. vm loghpundara eða metar rangar alnar.

[b] Þat e*r* logpundari e*r* atta fiorðungar eru j vett. en .xx. merkr s*k*o*lo j fiorðung v*er*a. Ef maðr a pundara meira e*ða* minna en mællt e*r* ok varðar þat iii. m*arka* sekt. Nu reiðir h*an*n rangar vett*ir*. e*ða* mælir h*an*n rangar alnar s*v*a at munar vm oln j xx. alnum. þa varðar *fiorbavgs garð*. sa a sok e*r* sins hef*ir* j þui mist. en ef h*an*n vill e*igi* sökia þa a sa e*r* vill. til sakar þ*eir*rar. s*ka*l kuæðia a þingi .ix. h*eimilis* bua þess er sottr e*r*. [c] Sök þ*eir*ri s*ka*l stefna at heimile þess er sottr e*r*. eða þar sem h*an*n heyrir sialfr aa. Rett e*r* þ*ei*m er sök*ir* at stefna j þingbrekku a varþingi. þui e*r* h*an*n heyr sialfr. *ok* s*ka*l þui at eins rett at stefna þar j dom ef sa e*r* a þingi e*r* sottr e*r*. en elligar s*ka*l stefna til alþingis. Ef sia sok v*er*ðr rett höfðut. ok koma þau gaugn fr*a*m me*ð* hen*n*i at domi sem henni eigu at fylgia þa s*k*o*lo e*igi* varnir metaz vm þ*at* mal ok e*igi* s*k*o*lo gagnsakar. metaz ef þ*at* eru eigi[1] sekðar sakar amot. alna mals sok. þott e*igi* se lengra vaðmal mællt rongum alnum. en .iij. alnar ok varðar þo *fiorbavgs garð* ok von e*r* at muna mundi oln j .xx. alnum ef sua langt vaðmal væri. slikum alnum[2]

a) Hèr er ritarin af ógáti kominn út i tiundareiðinn.

b) = hèr að framan c. 232 = Á M., Kaupa-b. c. 83 = Á. M., Vigsl. c. 120.

c) = Á. M., Kaupa-b. c. 51 (þar er líka það undangangandi fra mælir hann rangar alnir). I skinnb. í bókas. konungs er ekkert samsvarandi.

1) Við bætt.

2) ỉ staðinn fyrir fyrsta stafinn hefir i fyrstu verið skrifa m.

mællt. Slikt varðar vm rangar alnar a lerepte sem a vaðmalum. Rett e*r* at sökia vtan landz. men*n* vm alnar[1] rangar at h*er*aðs domi. slikri sokn sem ti*l* e*r* mællt vm retta fars sakar.

LXV. vm mal a klæðo*m*.

[a] Men*n* s*k*o*lo mæla vaðmal ok lerept ok klæði oll með stikum þ*ei*m e*r* jafnlangar se tiu sem kuarðe tvitugr. sa e*r* m*er*kðr e*r* ak*ir*kiu vegg a þingvelli. Rett e*r* at draga kuarða vi*ð* vaðmal ok vi*ð* lerept .x alna long eða lengre ok s*ka*l at hrygg mæla en e*igi* at jaðri. Eigi s*ko*lo alnar ganga aðrar en þessar. ef men*n* hafa stikur rangar. eða kuarða rangan sua at muni vm oln j .xx alnum. e*ða* meira þ*ei*m e*r* þ*ei*r mæla. ok varðar þ*at* *fiorbavgs* ga*rð* ok s*ka*l vm oll af brigð þessa mals sua sokn fara sem mællt e*r* ef men*n* mæla alnar rangar. Sa s*ka*l raða er kaup*ir* lerept eða klæði hvart h*an*n vill mæla at hrygg e*ða* at jaðri. Ret s*ka*l at sökia vi*ð* vatt orð þ*at* e*r* nefnt e*r*. þa e*r* maðr mælir rangar alnar. þa sök e*r* j þui g*er*iz. ef sokiandi vill þ*at* helldr en kviðburð. Slikar alnar s*ka*l mæla með stiku a viðum. ok ateindo jarne se*m* a vaðm*alum*. e*ða* klæðum eð*a* ler*epti*. þ*at* e*r* mællt at at g*ra*ftar k*ir*kiu hv*er*ri s*ka*l merkia stiku lengð. þa e*r* rett se at hafa ti*l* alna mals. ok megi men*n* þar til ganga ef a skilr vm alnar.

---

a) = Á. M., l. c., c. 82. Þessi kapituli finnst ekki í skinnb. í bókas. konungs.

---

1) Leiðrétting fyrir alnan.

LXVI. vm lagh hu*er*so men*n* skulo kaupaz viðr.

[a] Nv er ok lag lagt a hv*er*su m*enn* s*ko*lo kaupaz vi*ð* at retto. Tvær alnar breiðz lerepz s*ko*lo v*er*a at .vj. alnum þ*r*ir raptar at .vi. alnum. Pund katla s*ka*l v*er*a at .xij. aurum. Pund reykelsis at .xij aurum *ok* sua vax. vet*t* miols ok sua annars matar[1] s*ka*l v*er*a at .v. aurum. morr haust g*er*r ok ostr s*ka*l iafn at v*er*ði vi*ð* miol. at .v. aurum s*ka*l vætt v*er*a j haust tiund. Vætt tiöru s*ka*l v*er*a at .vj. aurum. Jarn teint s*ka*l v*er*a jafnlangt[2] vaðmali. Slik s*ko*lo vetr kaup sem sumar kaup. Jofn erv log[3] vi*ð* vara landa sem vi*ð* vt lenda men*n*. ef af þess[4] mali bregða vm allt þ*at* e*r* nu e*r* akuæðit hv*er*su dyrt v*er*a s*ka*l. ef maðr kaup*ir* dyrra. eða selr dyrra en mællt e*r*. þa v*a*rðar *fiorbavgs garð* hvarumtveggia þ*ei*m e*r* selr ok þ*ei*m e*r* kaup*ir*. Vm afbrigð þessa mals e*r* slik sokn ti*l* v*m* vtan landz m*enn* se*m* mællt e*r* vm retta fars sak*ir* e*ða* vm alna mal. vm oll afbrigð þessa mals a sa sok e*r* sökia vill. vm tvær þingsokn*ir* arness þing sokn ok rangæinga þ*in*g sokn s*ka*l e*igi* kaupa *ok* e*igi* selia dyrra hundrat skarpra fiska. en at .v. auru*m*. þ*e*tta mal s*ca*l hallda vm kaupa far. vnz liðr alþ*in*gi at sumri. en alna mal s*ka*l fast v*er*a framleiðis.

LXVII. vm boðföstur.

[b] Þessar fostur bauð þ*or*lakr b*ysku*p alþyðu vm fr*a*m þ*at* e*r* lögföstur e*ru* taldar. Föstu dagha alla rumhelga

a) Við þessar vorþingssamþykktir má að nokkru leyti bera saman c. 246 hèr að framan.

b) Sbr. Kristinr., c. 26; sbr. c. 27 ff. (hér að framan c. 15 sqq.).

1) Í skinnb.: matar annars matar.

2) Leiðrètting fyrir iafnlang.

3) Ritað ofan línu.

4) Ef til vill misritað fyrir þesso.

s*ka*l fasta. nema fostu dagh j paska viku. þa e*r* lofat at eta tvimællt. Fra þui e*r* vetr kemr s*ka*l fasta fostu nætr allar ti*l* paska nema þa e*r* nöst jolum ept*ir*. þa e*r* lofat at hafa hvitan mat. Fra þui er vetr kemr s*ka*l fasta miðviku dag hv*er*n ti*l* jola. f*ra* jolum e*r* e*igi* boðin miðviku dagha fasta ti*l* nio vikna föstu. þa e*r* niv vikna fasta kemr til sio vikna föstu s*ka*l fasta þria daga j viku. ok eina nott. Lofat e*r* at hafa tvimællt annan dagh viku. j sio vikna fostu. ok hin*n* þ*r*iðia. Jola föstu s*ka*l fasta hv*er*n dagh. ok tvær nætr j viku nema messu daghar taki föstu af. Fra paskum ti*l* vætrar e*r* setu m*onnu*m skyllt at fasta föstu nætr en e*igi* v*er*k m*onnu*m. Öllu*m* m*onnu*m e*r* lofat at hafa hvitan mat. föstu nott hina næstu ept*ir* vppstigning*a*r dagh. lofat þ*ei*m m*onnu*m e*r* e*igi* hafa vel fostu mat at hafa huitan mat föstu nætr fyrer huita daga. Sex dögra fostu s*ka*l fasta. aðra fyr*ir* allraheilagra messo. eða símons messo. en aðra s*ka*l fasta fyr*ir* jol sem nöst ma jolum. þessar fostur ero boðnar heilom m*onnu*m *ok* ei*gi* ellru*m* en siauröðum. ok e*igi* yngru*m*. en sextan vett*ra* gomlum. Eingi nott skal skyllt at fasta fyrer messo dagh þan*n* er h*an*n sealfan s*ko*lo m*enn* fasta. nema fyr*ir* annarrar tiðar saker se þa skyllt at fasta. Öllum m*onnu*m voru boðnar her a l*an*di tvær sex dægra föst*ur*. heilum. yngru*m* en siauræðum. ok ellrum en sextan vett*ra* gomlum. *ok* sua þessar allar fostur.

